

ISSN 1899-5829

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Medical
Library
Forum

R. 7

2014

Nr 1 (13)

Czasopismo jest współfinansowane przez uczelnie medyczne:
Bydgoszcz – CM UMK, Gdańsk – GUMed, Lublin – UM,
Łódź – UM, Poznań – UM, Szczecin – PUM, Warszawa – CMKP,
Warszawa – WUM, Wrocław – UM

Punktowane przez MNiSW. Indeksowane przez PBL i Index Copernicus
Rejestrowane przez PBB, katalogi bibliotek naukowych oraz Ariantę

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH – Medical Library Forum: półrocznik
/ red. nacz. Ryszard Żmuda. Łódź: Uniw. Med., 2014 (Łódź: Perfekt). – 2014 R. 7 nr
1 (13) s. 608, il., portr., tab., wykr., bibliogr., Sum., 24 cm, 300 egz., 50 zł, ISSN 1899-
5829, on-line: <http://www.bg.umed.lodz.pl>; <http://cybra.lodz.pl/dlibra>

Rada Programowa: Marek Mirowski – przewodniczący (Łódź), Maria
Chosia (Szczecin), Gerard Drewa (Bydgoszcz); Josef Dziva (Bratysława), Raisa
Pavlenko (Kijów)

Członkowie Redakcji: Renata Birska (Lublin), Dagmara Budek (Szczecin),
Danuta Dąbrowska-Charytoniuk (Białystok), Anna Grygorowicz (Gdańsk),
Roma Hajduk (Poznań), Danuta Konieczna (Olsztyn), Barbara Niedźwiedzka
(Kraków), Krzysztof Nierzwicki (Bydgoszcz), Krzysztof Noga (Katowice), Ewa
Nowak (Katowice), Aniela Piotrowicz (Poznań), Jolanta Przyłuska (Łódź), Renata
Seweryniak (Warszawa) – sekretarz redakcji, Renata Sławińska (Wrocław), Anna
Uryga (Kraków), Irmina Utrata (Warszawa), Ryszard Żmuda (Łódź) - redaktor
naczelny

Recenzent: Stanisława Kurek-Kokocińska

Projekt okładki: Agnieszka Gwoździńska

Skład komputerowy: Joanna Krzewińska

Prace techniczne: Jolanta Piechota, Bożena Wcisło

Wersja on-line: Piotr Kołodziejski

Korekta: Anna Strumiłło, Jadwiga Ścierwica

ISSN 1899-5829

Wydawca: Uniwersytet Medyczny w Łodzi
90–419 Łódź, Al. Kościuszki 4

Sekcja Wydawnicza Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
90–151 Łódź, ul. Muszyńskiego 2

Druk: Drukarnia Perfekt Zdzisław Schworm
91–204 Łódź, ul. Duńska 1
tel. 600 39 60 20, e-mail: biuro@drukarnia-perfekt.pl

Adres Redakcji: Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
90-151 Łódź, ul. Muszyńskiego 2, tel. 42 677 92 62, fax 42 679 06 56
e-mail: bg.sekretariat@umed.lodz.pl; ryszard.zmuda@umed.lodz.pl

SPIS TREŚCI

Forum Bibliotek Medycznych

Leszek Woźniak: Przedmowa Rektora i doktora <i>honoris causa</i> Akademii Medycznej w Łodzi	7
Ryszard Żmuda: Siódmy rocznik <i>Forum Bibliotek Medycznych</i>	9

Organizacje

Marek Pawlikowski: Unia Polskich Pisarzy Lekarzy	11
--	----

Ośrodki dydaktyczne i naukowe

Małgorzata Janiak: Akademickie kształcenie bibliologów i informatologów	17
Katarzyna Zimnoch: Z historii studiów bibliotekarskich na Uniwersytecie w Białymstoku	30
Remigiusz Stanisław Sapa: Przemiany i perspektywy. Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie	35
Małgorzata Kowalska, Wanda A. Ciszewska: Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – historia i współczesność	55
Justyna Jasiewicz: Między tradycją a nowoczesnością Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego	83
Emilia Czerniejewska, Marek Dubiński: Analiza aktywności zawodowej i naukowej absolwentów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego zatrudnionych w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu w świetle badań ankietowych (stan na 1 III 2014 r.)	87

Nauczyciele akademicki

Anna Strumiłło: Twórczość literacka i hobbystyczna nauczycieli akademickich łódzkich uczelni medycznych	93
--	----

Historia książki

Renata Osiewała: Zarys dziejów drzeworytu i zdobnictwa książkowego w Europie Zachodniej i w Polsce do 1945 r.	121
---	-----

Biblioteki

Lidia Miłkołajuk: Biblioteka Medyczna Uniwersytetu w Cardiff	142
Wojciech Giermaziak, Elżbieta Jastrzębska: 30 lat działalności Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Częstochowie na rzecz częstochowskiej służby zdrowia	153
Aleksandra Chalińska: Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni – droga do nowoczesności	164
Krzysztof Wasilewski: Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wielkopolskim	192
Wojciech Giermaziak, mgr Danuta Korzon: Z kart historii Katowickiego Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie	213
Karolina Kuśtra: Wczoraj i dziś Biblioteki Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach	223
Ewa Danowska: Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie – historia i współczesność	246
Ewa Dobrzyńska-Lankosz: Rozbudowa i modernizacja Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej – logistyczny majstersztyk	269
Barbara Zezula: 95 – lecie Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie	286
Scholastyka Baran, Katarzyna Bikowska: Mobilność w bibliotece - potrzeba czy już umiejętność? – na próbie Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie	312
Szymon Malczewski: Rozbudowa Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu	326
Wojciech Giermaziak, Ewelina Prusak: Lokalne środowisko oraz działalność Słupskiego Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie	342
Anna Grzelak-Rosenberg: Droga Biblioteki Głównej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie do własnego budynku	360

Wojciech Giermaziak, Marta Kulesza: Dział Zbiorów Specjalnych Główniej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie (1995-2013)	373
---	-----

Muzea

Magdalena Grassmann: Muzeum Historii Medycyny i Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku	399
Marek Bukowski: Muzeum Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego	416
Stanisław Zwolski: Muzeum Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie	421
Jakub Kossowski: Muzeum Farmacji im. prof. Jana Muszyńskiego w Łodzi	439
Czesław Jeśman, Agnieszka Kula: Muzeum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi	453

Sprawozdania

Emilia Czerniejewska, Marek Dubiński: V Konferencja naukowa „Biblioteki i bibliotekarze XXI wieku – kształcenie, oczekiwania a rzeczywistość. (Wrocław – PWr., 29 XI 2013 r.)	461
Halina Grzywać: Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej „System ARROW – <i>sine qua non</i> rynku książki w XXI wieku”, (Kraków – UJ, 10 XII 2013 r.)	475
Ewa Rudnicka, Marek Dubiński: „E-eksplozja: narzędzia – metody - użytkownicy” – sprawozdanie z konferencji naukowej w Bibliotece Jagiellońskiej z okazji 650-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego (Kraków – UJ, 27 III 2014 r.)	483

Słownik pracowników bibliotek medycznych

... dyplomowani ...

– Cz. 2 –

Iwona Adach: Mgr Teresa ADACH (ur. 1940) Lublin – AM s. 493; Katarzyna Błaszkowska: Mgr Mieczysława BARA (1924-2003) Gdańsk – AM s. 496; Ryszard Żmuda: Mgr Ewa BUSSE-TURCZYŃSKA (ur. 1956) Lublin – AM/UM s. 498; Barbara Krupińska-Stachera: Mgr Zofia DRESZER (1905-1991) Łódź – AM s. 504; Krzysztof Noga: Mgr Mieczysława DYMNA (1927-1986) Katowice

– SAM s. 506; Aniela Piotrowicz: Mgr Krystyna KARWOWSKA (1913-1993) Poznań – AM s. 508; Anna Strumiłło: Mgr Andrzej KEMPA (1936-2009) Łódź – AM s. 517; Irmina Utrata: Mgr Irena KOZARSKA (1913-1981) Warszawa – AM s. 569; Ryszard Żmuda: Mgr Danuta KUCZYŃSKA (ur. 1938) Warszawa – GBL s. 571; Ryszard Żmuda: Mgr Irena KWAŚNIEWSKA, II v. GOGOLEWSKA-UHMA (ur. 1930) Warszawa – GBL s. 573; Bogumiła Wiktorowska: Mgr Balbina ŁAKOMA (ur. 1926) Łódź – AM s. 580; Ryszard Żmuda: Mgr Barbara MIKULSKA (ur. 1958) Łódź – UM s. 582; Anna Strumiłło: Mgr Izabela NOWAKOWSKA (ur. 1955) Łódź – AM/UM s. 584; Ryszard Żmuda: Mgr Bogumił NOWAKOWSKI (ur. 1937) Warszawa – GBL s. 587; Jadwiga Piotrowska: Mgr Urszula PEŁKA-PĘLIŃSKA (1904-1980) Łódź – AM s. 591; Zofia Bereściuk: Mgr Wilhelmina PEREKŁADOWSKA (1925-2001) Białystok – AM s. 593; Dagmara Buddek: Mgr Jadwiga PLICHTA (ur. 1938) Szczecin – PAM s. 595; Krzysztof Noga: Mgr Bronisława WIECZOREK (ur. 1926) Katowice-Zabrze – SAM s. 599; Katarzyna Błaszowska: Mgr Bożena ZAORSKA (1927-2007) Gdańsk – AM s. 600

Recenzja

Stanisława Kurek-Kokocińska: Recenzja *Forum Bibliotek Medycznych*
2014 R. 7 nr 1 (13) 602

Summary

Edward Lowczowski: Summary of the *Medical Library Forum* 607

Prof. dr hab. Leszek Woźniak
Łódź – UM

**PRZEDMOWA
REKTORA I DOKTORA *HONORIS CAUSA*
AKADEMII MEDYCZNEJ W ŁODZI**

Podziwiam rozległość tematyczną szczególnego wydawnictwa jakim jest „*Forum Bibliotek Medycznych*”. Ukazało się już 12 tomów tego półrocznika; przypadł mi w udziale zaszczyt napisania przedmowy do numeru trzynastego.

Nazwa periodyku jest, w moim przekonaniu, dobrana bardzo trafnie, gdyż słowo „forum” oznacza m. in. publiczne miejsce, gdzie toczą się rozprawy o dużym znaczeniu społecznym. Rzetelna informacja na temat bardzo ważnych instytucji, jakimi są biblioteki i muzea medyczne, jest niezwykle istotna dla całokształtu wiedzy i dyskusji dotyczących bibliotekoznawstwa medycznego, informacji naukowej, historii medycyny i w ogóle historii szkolnictwa wyższego w naszym kraju.

W jedenastym tomie „*Forum*” ciekawie i szczegółowo została zaprezentowana historia łódzkiej medycyny akademickiej. Być może w następnych tomach znajdą się charakterystyki innych polskich uczelni medycznych.

Prace publikowane w „*Forum*” stanowią istotne źródło bibliograficzne dla szerokiego grona pracowników nauki, bibliotekarzy i studentów. Wydawnictwo jest skarbnicą wiedzy na temat historii, bieżącej działalności oraz rozwoju licznych specjalistycznych placówek bibliotecznych i muzealnych w Polsce.

Rozsiane w całym kraju instytuty naukowe i biblioteki medyczne pełnią ogromnie ważną rolę w rozwoju medycyny i nauk przyrodniczych. Poświęcone im „*Forum*” stanowi więc niezwykle ważny instrument o funkcjach – informacyjnych, analitycznych i podsumowujących działalność tych placówek i instytucji.

Istotne są także szczegółowe informacje dotyczące bibliograficznych zbiorów medycznych, stanowiących integralną część polskich bibliotek narodowych.

Na treść tomu trzynastego składają się artykuły i prace źródłowe dotyczące samego bibliotekarstwa medycznego, a także bardziej ogólne na temat bibliotekoznawstwa i zagadnień związanych z gromadzeniem i przechowywaniem informacji naukowej.

Niektórych autorów prac publikowanych w poszczególnych tomach „*Forum*” znam osobiście. Z prawdziwym sentymentem przypominam sobie twarze moich kolegów i uczniów z Rady Bibliotecznej Akademii Medycznej w Łodzi. Rada ta powstała w 1983 r., w okresie mojej pierwszej kadencji rektorskiej. W latach 1981-1987 miałem szczęście współpracować z ówczesnym dyrektorem i starszym kustoszem dyplomowanym naszej biblioteki, panem doktorem Ryszardem Żmudą, redaktorem naczelnym „*Forum Bibliotek Medycznych*” i „*Kronikarza*”, semestralnego czasopisma Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Dr Ryszard Żmuda
Łódź – UM

SIÓDMY ROCZNIK FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Czasopismo *Forum Bibliotek Medycznych* jest od siedmiu lat wydawane przez Uniwersytet Medyczny w Łodzi. W wyniku procesu ewaluacji *IC Journals Master List* 2013, półrocznik uzyskał w Index Copernicus Value - 4, 46 punktów (<http://journals.indexcopernicus.com/Forum+Bibliotek+Medycznych,p24780986,3.html>).

W pierwszym (13) numerze za 2014 rok prezentujemy Szanownym Czytelnikom nowe zagadnienia (historia książki, lekarze pisarze, działalność nauczycieli akademickich) oraz kontynuację wcześniej rozpoczętych cykli tematycznych (ośrodki dydaktyczne i naukowe, biblioteki, muzea, sprawozdania z konferencji, słownik biograficzny).

Przedstawione artykuły dotyczą: Unii Polskich Pisarzy Lekarzy (prof. dr hab. Marek Pałkowsk i), historii drzeworytu i zdobnictwa książki (mgr Renata Osiewała), uczelni kształcących studentów w zakresie bibliologii, bibliotekarstwa i informacji naukowej – (dr Małgorzata Janiak), w tym: w Białymstoku – UwB (dr Katarzyna Zimnoch), Krakowie – UJ (dr hab. Remigiusz Stanisław Sapa), Toruniu – UMK (dr Małgorzata Kowalska, dr Wanda A. Ciszevska) i Warszawie – UW (dr Justyna Jasiewicz), aktywności zawodowej i naukowej absolwentów Uniwersytetu Wrocławskiego (mgr Emilia Czerniejewska, mgr Marek Dubiński), twórczości literackiej i hobbystycznej nauczycieli akademickich AM, WAM, UM w Łodzi (mgr Anna Strumiłło); bibliotek naukowych – Uniwersytetu w Cardiff (mgr Lidia Mikolajuk), Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni (mgr Aleksandra Chalińska), Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wielkopolskim (dr Krzysztof Wasilewski), Katowickim Oddziale Głównej Biblioteki Lekarskiej (dr Wojciech Giermaziak, mgr Danuta Korzon), Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (mgr Karolina Kustra), Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie (prof. dr hab. Ewa Danowska), Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (mgr Ewa Dobrzyńska-Lankosz),

Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (mgr Barbara Zezula), Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu (mgr Szymon Malczewski), Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie (mgr Anna Grzelak-Rosenberg), Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie oraz Oddziałach terenowych w Częstochowie, Katowicach i Słupsku (dr Wojciech Giermaziak, mgr Elżbieta Jastrzębska, mgr Danuta Korzon, mgr Marta Kulesza, mgr Ewelina Prusak); muzeów: Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku (dr Magdalena Grassmann), Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego (dr Marek Bukowski), Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (mgr Stanisław Zwolski), Farmacji im. prof. Jana Muszyńskiego w Łodzi (mgr Jakub Kossowski), Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (prof. dr hab. Czesław Jeśman, mgr Joanna Kula).

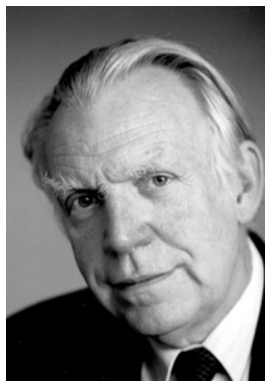
Sprawozdania (mgr Emilii Czerniejewskiej, mgr Marka Dubińskiego, mgr Ewy Rudnickiej), informują o przebiegu konferencji naukowych poświęconych bibliotekom i bibliotekarzom XXI wieku, w aspekcie kształcenia, oczekiwań, a rzeczywistości, którą zorganizowano we Wrocławiu w 2013 roku oraz „E-eksplozja: narzędzia – metody – użytkownicy” – sprawozdanie z konferencji naukowej w Bibliotece Jagiellońskiej z okazji 650-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego” (Kraków, 27 III 2014). Zamieszczono również relację o „Rynku książki po zakończeniu ARROW Plus (Kraków, 22 I 2014 r.).

„Słownik pracowników bibliotek medycznych”, zawiera kontynuację haseł poświęconych bibliotekarzom dyplomowanym. Z tej grupy zawodowej opracowano 19 życiorysów z bibliografią podmiotową i przedmiotową.

Jestem bardzo wdzięczny Jego Magnificencji prof. dr hab. Leszkowi Woźniakowi, Rektorowi i *doktorowi honoris causa* Akademii Medycznej w Łodzi, Kierownikowi Katedry Onkologii AM, wybitnemu uczonemu, twórcy karykatur i niezwykle skromnemu Człowiekowi, za łaskawe napisanie Przedmowy do naszego półrocznika.

Uprzejmie dziękuję prof. dr hab. Stanisławie Kurek-Kokocińskiej z Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego za zrecenzowanie kolejnego numeru periodyku.

ORGANIZACJE

Prof. dr hab. Marek Pawlikowski
Łódź – UM

UNIA POLSKICH PISARZY LEKARZY

Abstract

In October 1967 a society called contemporarily the Polish Union of Physicians-Writers (Unia Polskich Pisarzy Lekarzy, UPPL) was founded. At the beginning the society acted under the patronate and supervision of the Trade Union of Health Care Workers. Since 1985 UPPL has been an independent organization. The membership is open to all the graduates of the medical and dentistry faculties possessing published literary achievement at the respective level. Every year in the different Polish towns UPPL organizes conferences linked with literary workshops and, in cooperation with Lodz Regional Chamber of Physicians so-called “literary feasts” giving doctors, not necessarily occasions being members of UPPL, the chance to present their literary achievements. UPPL is edits almanacs “Spektrum”(up to 2013 14 volumes have been edited) and “Zeszyty UPPL” (Issues of UPPL, up to 2012 36 issues).UPPL is a member of World-Wide Union of Physicians Writers (Union Mondiale des Medecins-Ecrivains, UMEM) and in years 1973, 2000 and 2010 organized the international congresses of UMEM in our country.

Streszczenie

W październiku 1967 r. powołano do życia Stowarzyszenie, noszące dzisiaj nazwę Unii Polskich Pisarzy Lekarzy (UPPL). Początkowo stowarzyszenie działało pod patronatem i kontrolą Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia. Od 1985 r. UPPL jest organizacją niezależną. Jej członkami mogą być wszyscy absolwenci wydziałów lekarskich i stomatologicznych, legitymujący się publikowanym dorobkiem literackim o odpowiednim poziomie. UPPL organizuje coroczne konferencje różnych miastach Polski, połączone z warsztatami literackimi oraz we współpracy z Okręgową Izbą Lekarską w Łodzi coroczne „biesiady literackie”, będące okazją prezentowania dorobku literackiego także przez lekarzy nie będących członkami Unii. UPPL wydaje dwa wydawnictwa ciągłe; Almanach „Spektrum” (do r. 2013 wydano 14 tomów) oraz zeszyty UPPL (do 2012 r. 36 numerów). UPPL jest członkiem Światowej Unii Pisarzy-Lekarzy (Union Mondiale des Ecrivains- Medecins, UMEM) i w latach 1973, 2000 i 2010 organizowała na terenie naszego kraju międzynarodowe kongresy UMEM.

Czterdzieści siedem lat temu, w październiku 1967 roku, podczas Zjazdu Założycielskiego w Radziejowicach, powołano do życia Stowarzyszenie, noszące dzisiaj nazwę Unii Polskich Pisarzy Lekarzy. W gronie jego członków-założycieli było wielu wybitnych ludzi pióra związanych z medycyną. m.in. Jerzy Pomianowski, Danuta Bieńkowska, Jerzy Lutowski, Stanisław Sterkowicz, a także światowej sławy pisarz, klasyk literatury science fiction, Stanisław Lem. Wśród pierwszych członków Unii nie brakowało też luminarzy polskiej medycyny, jak profesorowie Julian Aleksandrowicz, Bolesław Górnicki, Henryk Gaertner, Witold J. Kapuściński, Maciej-Wit Rzepecki, Zbigniew Domosławski. Pierwszym prezesem Unii (1967-1969), która nosiła wówczas nazwę Unii Polskich Pisarzy Medyków (UPPM), został Jerzy Pomianowski. Unia skupiała wówczas nie tylko piszących lekarzy, ale także innych pracowników służby zdrowia. Wiązało się to z faktem, że UPPM działała pod patronatem, ale także kontrolą, ówczesnego Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia. Jak wiadomo Związek ten skupiał nie tylko lekarzy, ale także pielęgniarki i inny personel służby zdrowia. Mimo wielu uzależnień od władz PRL i cenzury, UPPM rozwijała się dość dynamicznie. W r. 1978 uzyskano zgodę na wydawanie almanachu SPEKTRUM, którego kolejne tomy ukazują się aż do dziś (w 2013 r. ukazał się tom XIV). Kolejnymi prezesami UPPM w tamtych latach byli: Jerzy Pomianowski (1967-1969), Grzegorz Fedorowski (1970-1971), Jerzy Lutowski (1971-1976), Witold Kapuściński (1977-1978), Marcin Łyskanowski (1979-1983) oraz Piotr Muldner-Nieckowski (1983-1989). W r. 1973 UPPM była po raz pierwszy gospodarzem Kongresu Światowej Unii Pisarzy Lekarzy (Union Mondiale des Ecrivains Medecins, UMEM), który obradował w dniach 3-6. X w Warszawie. Ogłoszenie stanu wojennego w r. 1981 spowodowało zawieszenie UPPM aż na 3 lata. W 1985 r. UPPM zmieniła nazwę na Unia Polskich Pisarzy Lekarzy (UPPL), pod którą działa do chwili obecnej. W 1990 r. funkcję prezesa UPPL objęła Barbara Szeffer-Marcinkowska, która swoim energicznym działaniem w głównej mierze przyczyniła się do odrodzenia naszego stowarzyszenia w nowej rzeczywistości politycznej i gospodarczej. UPPL stała się organizacją w pełni niezależną, ale pozbawioną ochronnego parasola związku zawodowego. Obecnie UPPL zrzesza ok. 80 członków – wyłącznie absolwentów uczelni medycznych. Członkiem UPPL może zostać każdy polski lekarz lub lekarz-dentysta, legitymujący się opublikowanym dorobkiem literackim. Od 2011 r. Zarząd Główny UPPL działa w składzie: Prezes – Marek Pawlikowski (Łódź), wiceprezesa – Jarosław Wanecki (Płock) i Ryszard Żaba (Zakopane), sekretarz – Magdalena Człapińska (Zduńska Wola), skarbnik – Jerzy Andrzejczak (Łódź) oraz członkowie Zarządu: Barbara Szeffer-Marcinkowska i Bogumiła Kempnińska-Mirosławska (obie z Łodzi). Corocznie jesienią odbywają się sympozja bądź zjazdy w różnych miastach kraju; ostatnie z nich, zorganizowane przez Waldemara Hładkiego, odbyło się we wrześniu 2013 r. w Krakowie. Spotkania te umożliwiają nawiązywanie bliższych kontaktów z różnymi środowiskami regionalnymi oraz

zapoznajanie się z ich historią i kulturą. Spotkania te umożliwiają także prezentację dorobku członków UPPL, a warsztaty literackie – prowadzone przez profesjonalnych krytyków – przyczyniają się do doskonalenia ich twórczości. Inną formą spotkań lekarzy – literatów są Ogólnopolskie Biesiady Literackie. Odbývają się one co roku w pierwszy piątek marca (w bieżącym roku odbyła się już XIV Biesiada), w siedzibie Łódzkiej Okręgowej Izby Lekarskiej. Inicjatorką tych spotkań była Barbara Szeffer-Marcinkowska, która także je prowadziła przez kolejnych dwanaście lat. Od dwóch lat prowadzi je Bogumiła Kempnińska-Mirosławska. Biesiady mają w odróżnieniu od sympozjów formułę w pełni otwartą. Swoje utwory literackie może prezentować każdy lekarz, także nie będący członkiem UPPL, a każdy miłośnik literatury, bez względu na swoją profesję, może uczestniczyć w spotkaniu. Oprócz wspomnianego wyżej almanachu SPEKTRUM, UPPL wydaje także ZESZYTY – w r. 2012 ukazał się zeszyt XXXVI. Zarówno Almanachy, jak i Zeszyty zawierają wybrane utwory (wiersze lub fragmenty prozy) członków UPPL. Zeszyty zwykle stanowią pokłosie konkretnych wydarzeń. n.p. biesiad literackich lub sympozjów. Oczywiście, członkowie UPPL drukują swoje utwory nie tylko w wydawnictwach Unii, lecz w wielu innych periodykach i wydaniach książkowych.

W roku 2000 UPPL była gospodarzem 44 Kongresu UMEM w Łodzi (organizatorzy Barbara Szeffer-Marcinkowska i Marek Pawlikowski), a w r. 2010 – po raz trzeci w swojej historii – 54 Kongresu UMEM obradującego w Płocku (organizator Jarosław Wanecki). Ważnym wydarzeniem był także konkurs literacki „O Pióro Eskulapa” zorganizowany w 2004 r. W konkursie tym mogli uczestniczyć wszyscy lekarze (także nie zrzeszeni w Unii), którzy w latach 2000-2003 wydali co najmniej jedną samodzielną pozycję literacką (tomik poezji lub książkę). W odróżnieniu od innych literackich konkursów dla lekarzy, np. konkursu „Przychodzi wena do lekarza...” im. prof. Andrzeja Szczeklika, które oceniają utwory jeszcze niepublikowane, nasz konkurs oceniał książki już wdane. Główne nagrody otrzymali wówczas Janina Szwaczka za powieść p.t. „Trzy bez atu” oraz Bogdan Jaremin za dwa tomiki poezji. Niestety, ze względu na brak sponsorów nie byliśmy w stanie zorganizować ponownych edycji tego konkursu.

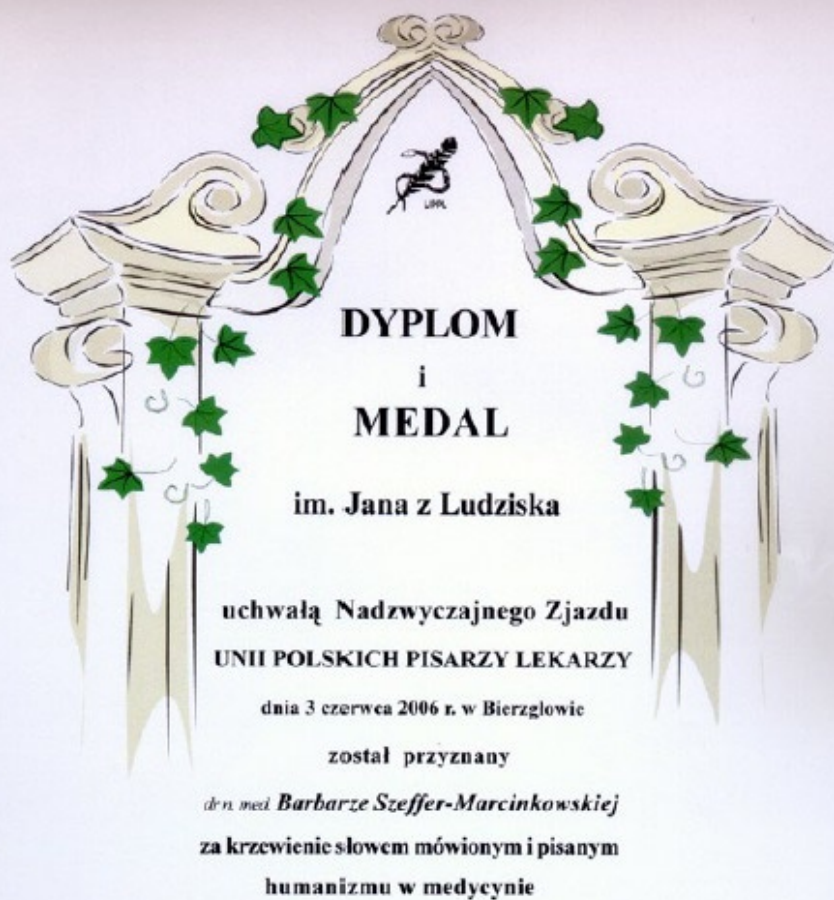
Od 2005 r. Unia Polskich Pisarzy lekarzy przyznaje osobom i instytucjom szczególnie zasłużonym w krzewieniu humanizmu w medycynie honorowe wyróżnienie – Medal im. Jana z Ludziska. Patronem Medalu jest pochodzący z Kujaw, nieco już zapomniany, XV-wieczny (ur. ok. 1400 – zm. ok. 1460) lekarz, astronom i humanista, profesor medycyny na Uniwersytecie Krakowskim, autor mowy powitalnej z okazji koronacji Kazimierza Jagiellończyka, w której postulował m.in. zniesienie niewolnictwa chłopów. Pierwsze medale otrzymali: Okręgowa Izba Lekarska w Łodzi oraz była wieloletnia prezes UPPL – Barbara Szeffer-Marcinkowska, kolejnymi laureatami zostali Andrzej Szczekliki, Jerzy Woy-Wojcechowski, Bożena Klejny i Henryk Gaertner.

Ogłoszenie wyników konkursu literackiego „O pióro Eskulapa”.
 Stoi prezes UPPL Marek Pawlikowski,
 siedzą: wiceprezes UPPL Barbara Szeffer-Marcinkowska i członek jury, poeta i krytyk
 Marek Czuku

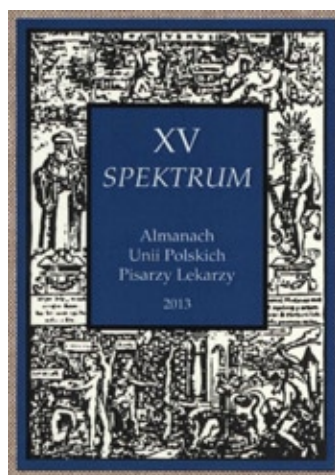
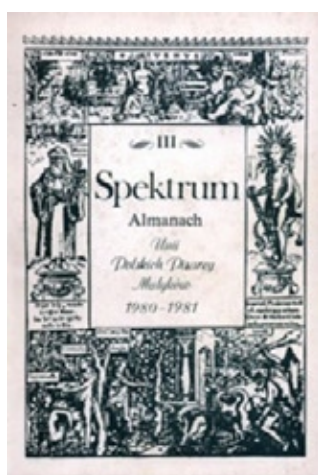
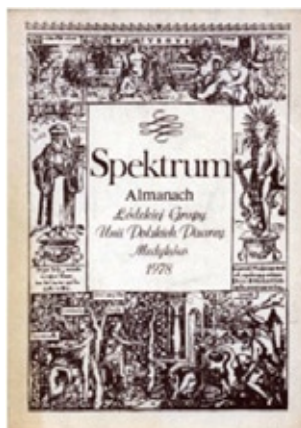
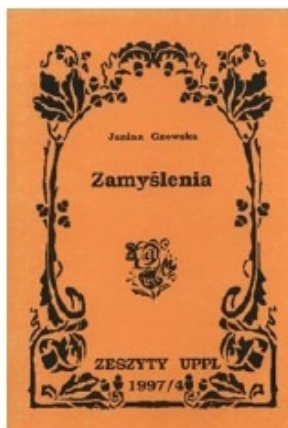
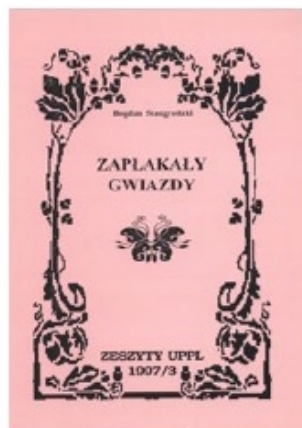
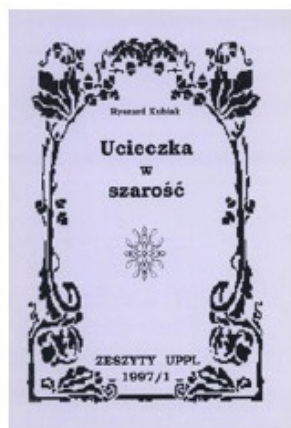
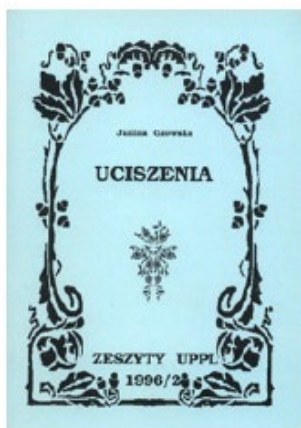
Medal im. Jana z Ludziska

Członkowie Kapituły:

Przewodniczący Kapituły Medalu
Prezes ZG UPPL

prof. dr hab. med. Marek Pawlikowski

Dr Małgorzata Janiak
Kraków – UJ

AKADEMICKIE KSZTAŁCENIE BIBLIOLOGÓW I INFORMATOLOGÓW

Abstract

The aim of this paper is to present the changes in the academic education of librarians and specialist of information science which occurred after the introduction of the National Qualifications Framework and to determine what are the most important learning outcomes proposed for the fields of study conducted within the domain of Information Science and Librarianship.

The result of the analyses is the depiction of the profile of the Polish university graduates and to establish the differences between the assumed learning outcomes and the actually acquired knowledge, skills and social competence.

Streszczenie

Celem artykułu jest zaprezentowanie zmian w akademickiej edukacji bibliotekarzy oraz specjalistów informacji naukowej występujących po wprowadzeniu Krajowych Ram Kwalifikacyjnych i określenie najważniejszych wzorców nauczania zaproponowanych dla kierunków informacji naukowej oraz bibliotekoznawstwa.

Wynikiem tej analizy jest opisanie profilu absolwenta polskiego uniwersytetu oraz określenie różnicy pomiędzy zakładanymi wynikami nauczania a rzeczywistą, zdobytą wiedzą, umiejętnościami oraz kompetencjami społecznymi.

Wstęp

Daniel Kahneman, psycholog i ekonomista, laureat nagrody Nobla, w książce *Pułapki myślenia*¹ napisał, iż uczestnicy eksperymentów prowadzonych przez niego oraz przez Amosa Tversky'ego rozpoznawali zawód bibliotekarza w profilu osoby „porządnej i potulnej, dbałej o szczegóły”, „nieśmiałej i wycofanej”, chociaż „chętniej do pomocy”. W związku z tym, iż ten stereotyp bardzo różni się od wymagań stawianym

¹ Daniel Kahneman: *Pułapki myślenia: o myśleniu szybkim i wolnym*. Poznań 2012 [dok. elektr.]

współczesnym bibliotekarzom i pracownikom związanym z informacją naukową przygotowano syntetyczny profil absolwentów kierunków prowadzonych w obszarze nauk humanistycznych, dla dyscypliny: bibliologia i informatologia studiów 1 i 2 stopnia (zgodnych z Deklaracją Bolońską 1999), nazywanych najczęściej: informacją naukową i bibliotekoznawstwem. Wcześniej kształcono na nich przede wszystkim bibliotekarzy, dziś mówi się też o informatologach, pracownikach informacji, infobrokerach, edytorach, wydawcach, redaktorach serwisów internetowych, księgarzach, czy archiwistach².

W artykule zaprezentowano jakimi najważniejszymi cechami, określonymi przez wiedzę, umiejętności oraz kompetencje społeczne, powinien charakteryzować się absolwent studiów licencjackich i magisterskich. Przedstawiono także zunifikowany opis programów studiów, wymieniając niektóre nazwy prowadzonych w różnych jednostkach zajęć, zarówno tych, które są najbardziej typowe, jak i tych najbardziej unikatowych. Zaznaczyć przy tym należy, iż w wielu ośrodkach zajęcia modułowe dotyczące szerszego obszaru wiedzy, obejmują więcej tematów, jeśli więc w tytułach zajęć nie pojawiają się konkretne zagadnienia, można je odnaleźć w szczegółowych opisach. Stąd ogólna charakterystyka programu studiów powstała po analizie opisów kierunków, ich programów, planów, sylabusów, a także profili absolwentów, które prezentowane są na stronach internetowych polskich jednostek prowadzących studia w dyscyplinie bibliologia i informatologia³. Wzięto pod uwagę uczelnie prowadzące studia 1 i 2 stopnia: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie; Uniwersytet Łódzki; Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu; Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie; Uniwersytet Śląski w Katowicach; Uniwersytet Warszawski; Uniwersytet Wrocławski oraz uczelnie proponujące tylko studia 1 stopnia: Uniwersytet w Białymstoku⁴, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu. Przeanalizowano również informacje o Uniwersy-

² Danuta Konieczna: Edukacja bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość. *Bibl. Warm.–Mazur*. 2011 nr 3/4 (http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/bwm_3-4_2011/eduk.html)

³ Na stronach internetowych uczelni nie zawsze są prezentowane dokładne opisy studiów wraz ze wszystkimi sylabusami przedmiotów (niektóre dane dostępne są np. dla osób zalogowanych), w informatorach o studiach dane o profilach absolwentów niekoniecznie rozdzielone zostały na triadę: wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne, czasem też dotarcie do informacji nie jest do końca intuicyjne. W trakcie analiz nie zawsze dobrze działały strony www, zwłaszcza zauważalny było brak danych historycznych (od kiedy istnieje kierunek, kiedy zostały zmienione programy studiów itp.)

⁴ Nabór na rok akademicki 2014/2015 został zawieszony

tecie Zielonogórskim⁵, Wyższej Szkole Biznesu w Pile⁶, Wyższej Szkole Umiejętności Społecznych w Poznaniu⁷, Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach⁸ oraz Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Puławach⁹.

Wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji, jako opisu wzajemnych relacji między kwalifikacjami zdobywanymi w różnych jednostkach służyć miało *większej przejrzystości, dostępności i jakości zdobywanych kwalifikacji*. KRK stworzone zostały między innymi dla potrzeb rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego¹⁰, co oznacza, iż charakterystyka procesu edukacyjnego skupiona jest przede wszystkim na efektach kształcenia. Te zaś wyrażone w odniesieniu do profili: ogólnoakademickiego i praktycznego, opisywane zostały poprzez triadę: wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne. Taki też podział zastosowano w tym artykule dla przedstawienia profilu absolwenta. Ogólne efekty kształcenia określone zostały (w odniesieniu do nauk humanistycznych, społecznych, ścisłych, przyrodniczych, technicznych, medycznych, nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej, rolniczych, leśnych i weterynaryjnych oraz sztuki) w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Na nim wzorowały się uczelnie modyfikujące lub tworzące kierunki studiów, co wpłynęło na pewne podobieństwa w programach oraz umożliwiło zaprezentowanie w tym artykule zuniifikowanego zakresu studiów.

Dodatkowo umożliwiono uczelniom otwieranie nowych kierunków, o ile posiadają one odpowiednie uprawnienia i kadre. Dla dyscypliny bibliologia i informatologia powstały: *Informacja w e-społeczeństwie* (Lublin – studia 1 stopnia), *Zarządzanie informacją i bibliologia* (Toruń – studia 1 i 2 stopnia). *Publikowanie cyfrowe i sieciowe* (Wrocław – studia 1 stopnia), *Architektura informacji* (Kraków – UP – studia 1 stopnia). Od roku akademickiego 2014/2015 pojawiają się też: *Zarządzanie informacją* (Kraków – UJ – studia 1 i 2 stopnia) oraz *Informacja w instytucjach e-społeczeństwa* (Katowice – studia 1 stopnia). Poza tym

⁵ Na rok akademicki 2014/2015 brak w wykazie kierunku *Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*. Z kierunków pokrewnych wymienić można jedynie specjalność *Zarządzanie dokumentacją w urzędzie i firmie*, prowadzoną w Instytucie Historii

⁶ W 2014 r. brak informacji o studiach prowadzonych w dyscyplinie bibliologia i informatologia. Z kierunków pokrewnych wymienić można jedynie studia podyplomowe: *Zarządzanie bezpieczeństwem informacji* prowadzone we współpracy z Polskim Instytutem Kontroli Wewnętrznej w Warszawie

⁷ W wykazie kierunków na rok akademicki 2014/2015 pojawiła się informacja o studiach licencjackich informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, które prowadzone będą na Wydziale Prawa i Komunikacji Społecznej. Trwają studia niestacjonarne

⁸ Ostatnie informacje o studiach dotyczyły 2011 r., przy czym w nowej uchwale rekrutacyjnej na rok akademicki 2014/2015 pojawiły się studia 1 stopnia informacji naukowej i bibliotekoznawstwa stacjonarne i niestacjonarne

⁹ W 2014 r. na stronach internetowych Akademii nie zamieszczono już informacji ani o studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, jak i o studiach podyplomowych

¹⁰ Krajowe Ramy Kwalifikacji [dok. elektr.] <http://www.nauka.gov.pl/finansowanie/fundusze-europejskie/program-operacyjny-kapital-ludzki/krajowe-ramy-kwalifikacji/> [20 V 2013]

wymienić należy pokrewny kierunek: *Infobrokerstwo, zarządzanie dokumentacją i archiwistyka* (Kraków – UP, Instytut Historii – studia 1 stopnia).

Jak widać chociażby z nazw studiów (a także z analizy ich opisów) poza odwołaniami do historii i kultury książki oraz bibliotek nacisk położony został na informatologię, społeczeństwo informacyjne i zarządzanie, co pokazuje, iż te aspekty są najbardziej interesujące dla kandydatów. Potwierdzają to informacje dotyczące naborów na studia.

Ogólny zakres studiów

Studia na kierunkach związanych z informatologią i bibliologią charakteryzowane są najczęściej jako studia umożliwiające zdobycie wiedzy oraz praktycznych umiejętności odnoszących się do procesów, usług i działalności informacyjnej. Podkreślane są wiedza i umiejętności związane z obiegiem informacji we współczesnym świecie (często jako infobrokering), z przekazywaniem informacji, organizacją i zarządzaniem wiedzą oraz komunikacją naukową i społeczną. Historycznie wcześniejszy profil humanistyczny, dalej widoczny w programach studiów (np. blok: *Wiedza o dawnej książce i księgarstwie* – Toruń), gdzie studenci mają wiele zajęć związanych z dziejami książki i prasy, bywa zastępowany przez profil społeczny (związany z informacją i wiedzą), dzięki któremu absolwenci poruszają się sprawnie po środowisku technologii cyfrowych, czy też zajmują się obiegiem wszelkiego rodzaju dokumentów, w tym tworzeniem kolekcji cyfrowych (Kraków – UJ).

Większość obecnych programów studiów określić można jako humanistyczno-społeczne (z akcentem położonym na systemy informacyjne). Obejmują one takie ogólne zagadnienia, jak: wiedza o kulturze, w tym: antropologia kultury (Lublin), czy dziedzictwo narodowe [np. *Dziedzictwo kulturowe w archiwach, bibliotekach i muzeach* (Katowice); *Zachowanie dziedzictwa kulturowego: książka, biblioteka, archiwum* (Kraków – UJ), *Zbiory specjalne* (Białystok, Warszawa), *Kodykologia* (Lublin)], *Problemy kultury literackiej* (Katowice), historia książki, także książki współczesnej, *Historia kultury książki* (Wrocław), historia piśmiennictwa [np. jako *Pismo w kulturze* (Lublin)], prasy, bibliotek [np. jako *Biblioteka jako instytucja kultury i informacji* (Wrocław)], instytucji kultury i życia literackiego (Łódź). Szczegółowe zajęcia poświęcone są np. *Klubowi Interesującej Książki* (Lublin). Rzadziej pojawiają się kwestie związane z bezpośrednim zachowaniem dokumentów, czyli zagadnienia konserwatorskie [np. *Ochrona i konserwacja zbiorów bibliotecznych* (Katowice)].

Zaakcentowane jest literaturoznawstwo poprzez historię literatury powszechnej i polskiej, ze szczególnym uwzględnieniem literatury dla dzieci i młodzieży, czy też literatury popularnej w bibliotece (Łódź). Podkreślane są sprawy związane z kulturą języka polskiego (Kraków – UP), krytyką literacką i publicznością literacką (Wrocław), czy klasyfikacją dzieł. Szczegółowe zajęcia to np.: *Warsztaty inicjacji literackiej* (Warszawa), czy *Komunikowanie przez pisanie czyli jak stworzyć dobry tekst* (Lublin). Ważne są także zajęcia z czytelnictwa (np. *Czytelnictwo i odbiór Internetu* Kraków – UJ).

Związane z dokumentami i ich tworzeniem są również przedmioty prezentujące zagadnienia wydawnicze i księgarskie, określane często jako zajęcia edytorskie (np. elektroniczne publikowanie: Kraków – UJ; Wrocław) oraz prasoznawcze (w nawiązaniu do czasopism drukowanych, jak i elektronicznych). Edytorstwo to też estetyka druku (Kraków – UP, Wrocław), *Typografia i grafika książki*, czy ogólnie *Sztuka książki* (Wrocław, Katowice), chociaż nie są typowe dla wszystkich uczelni treści nauczania.

Wiedza ogólna zdobywana przez studentów związana jest z naukoznawstwem, historią nauki [np. *Wielkie dzieła, wielcy uczeni* (Lubin)], metodami badań naukowych (ilościowymi i jakościowymi), z zaakcentowaniem statystyki, kierunkami rozwoju nauki (Toruń), teorią poznania, czy z upowszechnianiem wiedzy (Lublin). W odniesieniu do metodologii badań akcent kładziony jest na bibliometrię i infometrię (Lublin, Łódź, Kraków – UJ).

Oczywiście teoria bibliologii i informatologii, kierunki badawcze w bibliologii, bibliotekoznawstwie, informatologii (Katowice), czy *Nauki pomocnicze bibliotekoznawstwa* (Lublin) stanowią trzon każdego programu studiów.

Dodatkowo mówi się o zagadnieniach prawnych, zwłaszcza związanych z ochroną własności intelektualnej oraz o etyce w działalności informacyjnej i bibliotecznej (np. Katowice, Kraków – UJ, Toruń).

Niektóre ośrodki proponują zajęcia z ekonomii [np. *Ekonomiczne aspekty działalności bibliotecznej i informacyjnej* (Kraków – UJ)], czy z *Pozyskiwania funduszy zewnętrznych* (Lublin), zwłaszcza poprzez pisanie projektów grantowych (Kraków – UJ).

Komunikacja naukowa (np. Kraków – UJ) uzupełniona została zagadnieniami związanymi z procesami komunikacji w społeczeństwie [np. *Komunikacja medialna i społeczna* (Warszawa)], opartych na różnych mediach: książkach [np. *Biblioteka i książka w procesie komunikacji społecznej* (Kraków – UJ), *Książka wobec innych środków przekazu* (Białystok); *Książka jako środek przekazu w XIX i XX wieku* (Toruń)], czy systemach informacyjnych. Szczegółowe zajęcia to np. *Lingwistyczne podstawy informacji*, *Słowo i obraz w relacjach społecznych*, *Semiotyka przekazu informacyjnego* (Lublin).

Szczególnie akcentowane są zagadnienia związane z użytkownikami (klientami, interesariuszami) ośrodków informacji, zwłaszcza umiejętnościami współpracy, a szczególnie udzielania pomocy w docieraniu do wiedzy, zaspokajania potrzeb informacyjnych (niekoniecznie osobiście, również poprzez odpowiednie przygotowanie systemu informacyjnego). Niektóre ośrodki proponują zajęcia, które mają „udoskonalać” kwalifikacje samych studentów np. *Kultura poprawnego myślenia* (Lublin), czy *Trening umiejętności interpersonalnych* (Toruń). Wiedza o czytelnikach przekazywana jest także w trakcie zajęć pomagających sklasyfikować i pogrupować interesariuszy, co pozwala lepiej określić a priori ich potrzeby informacyjne [np. *Obsługa biblioteczna*

mniejszości narodowych, etnicznych i wyznaniowych (Katowice)]. W treściach przedmiotów pojawiają się też odniesienia do struktur lokalnych i zarządzania informacją dla środowisk lokalnych.

Bloki związane z tzw. technologią informacyjną, tworzeniem systemów informacyjnych (baz danych, stron www) z uwzględnieniem bibliotek cyfrowych i repozytoriów (np. Kraków – UJ), automatyzacji procesów i funkcji bibliotek czy systemów bibliotecznych stanowią sporą część programów nauczania. Uzupełniane są przez problematykę oceny jakości informacji (np. Kraków – UJ, Lublin, Toruń), określanej czasem jako *Ocena i selekcja dokumentów* (Wrocław). Pojawiają się także szczegółowe zajęcia związane z *Nadmiarem i/lub niedoborem informacji* czy *Sztuczną inteligencją i sieciami semantycznymi* (Lublin).

Specjalizacyjne przedmioty praktyczne związane są z opracowaniem formalnym i rzeczowym różnych typów dokumentów, z uwzględnieniem analizy i opracowania dokumentów, klasyfikacji wiedzy, heurystyki informacyjnej, tworzeniem bibliografii. Sporo czasu przeznaczono w programach studiów na języki informacyjno-wyszukiawcze (Kraków – UJ), na *Językowy wymiar informacji* (Zielona Góra).

Zarządzanie informacją prezentowane jest m.in. poprzez przedmioty, w trakcie których omawia się organizację ośrodków informacyjnych, zwłaszcza bibliotek, marketing biblioteczny, PR, z kształtowanie zasobów bibliotecznych oraz cyfrowych źródeł informacji (np. *Digitalne źródła informacji* – Lublin). Pojawiają się także tematy o budownictwie bibliotecznym oraz projektowaniu i aranżacji przestrzeni bibliotecznej (Katowice, Kraków – UJ). Pragmatyczny aspekt kształcenia podkreślony jest poprzez praktyki w bibliotekach, różnorodnych ośrodkach informacji, wydawnictwach, czy firmach infobrokerskich, czy poprzez szkolenie w zakresie techniki korzystania z biblioteki (Kraków – UP).

Niektóre ośrodki proponują zdobycie uprawnień pedagogicznych (np. Katowice, Kraków UJ: dla nauczyciela bibliotekarza i nauczyciela technologii informacyjnej), statusu nauczyciela (Kraków – UP), czy ukończenia specjalizacji nauczycielskiej, która pozwala uzyskać uprawnienia zawodowe nauczyciela-bibliotekarza i nauczyciela języka polskiego (Łódź). Inne uczelnie proponują zajęcia związane z systemami informacji edukacyjnej w Polsce i na świecie, organizacją i działalnością np. Szkolnych Centrów Informacji, mediatek (Katowice), czy koncepcjami i praktykami nauczania i wychowania, pracą z młodym czytelnikiem oraz psychospołecznymi aspektami okresu dorastania (Kraków – UP).

Proponowane są także bloki zajęć związanych z biblioterapią, przygotowujące do pracy biblioterapeutycznej w środowiskach osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami (fizycznymi lub intelektualnymi) oraz zaburzeniami w funkcjonowaniu społecznym (Toruń).

Wspomnieć należy również o *E-learning*’u, zdalnym nauczaniu (Katowice, Kraków – UJ), które wspomaga dzisiejszy proces kształcenia się.

Na wszystkich uczelniach wymagana jest też znajomość języków obcych, na niektórych łaciny.

Specjalizacje i specjalności

Absolwenci studiów mają szanse zostać specjalistami z zakresu: informacji naukowej, infobrokeringu, bibliotekarstwa, archiwistyki, księgarstwa, edytorstwa i zagadnień wydawniczych (np. Kraków – UJ), nowoczesnych mediów (Białystok), czy wybrać specjalizację *Spółeczeństwo informacji i wiedzy* (Bydgoszcz). Mogą być: bibliotekarzami wszystkich typów bibliotek, brokerami informacji, archiwistami, pracownikami ośrodków i centrów informacji, wydawnictw, księgarni, czy też tzw. współczesnych – nowych mediów tzn. różnego rodzaju serwisów internetowych, także społecznościowych. W profilach absolwentów pojawiają się również odwołania do animatorów kultury (Białystok), czy kultury medialnej w bibliotekach szkolnych (Katowice). Zagadnienia wydawnicze bywają czasem zawężane do dziennikarstwa i prasoznawstwa (Toruń). Zawsze podkreślane są natomiast odniesienia do społeczeństwa informacji i wiedzy.

Chcąc wypełnić zadania przygotowania specjalistów uczelnie opracowały różne specjalności, jak i specjalizacje. I tak na studiach licencjackich studenci mogą poszerzać wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne na:

1) *studiach nauczycielskich* – Kraków – UP

2) kierunku: *Informacja w e-społeczeństwie* w blokach przedmiotów specjalizacyjnych *Informacja w kulturze i mediach* [w modułach w poszczególnych semestrach: 1) Administracja w społeczeństwie informacji i wiedzy, 2) Gospodarka elektroniczna, 3) Elementy marketingu w administracji i gospodarce, 4) Elektroniczne źródła informacji dla administracji i gospodarki oraz 1) Kultura i media w społeczeństwie informacji i wiedzy, 2) Kultura i media w środowisku cyfrowym, 3) Elementy marketingu w kulturze i mediach, 4) Elektroniczne źródła informacji dla kultury i mediów] oraz *Informacja w nauce i edukacji* [w modułach: 1) Nauka i edukacja w społeczeństwie informacji i wiedzy, 2) Elektroniczna nauka i edukacja, 3) Elementy marketingu w nauce i edukacji, 4) Elektroniczne źródła informacji dla nauki i edukacji] – Lublin

3) specjalizacjach: *bibliotekarstwo szkolne i infobrokerstwo* – Poznań – Kalisz

4) specjalności *zarządzanie dokumentacją i informacją* na Wydziale Humanistycznym (związanej z instytucjami publicznymi, archiwami, zakładami pracy) – Zielona Góra.

Na studiach magisterskich realizowane są specjalizacje:

5) *Nowoczesna biblioteka, Biblioteka w społeczności lokalnej, Zarządzanie informacją, Kultura medialna w bibliotekach szkolnych, Ochrona i konserwacja zbiorów bibliotecznych, Kultura i edytorstwo książki* – Katowice

6) *Bibliotekarstwo, Broker informacji, Elektroniczne publikowanie i księgarstwo, Zasoby cyfrowe*; a od roku akademickiego 2013/2014 *Infobrokering i wywiad rynkowy, Obiekty i kolekcje cyfrowe, Transfer informacji w społeczeństwie (nauka, technika, gospodarka), Bibliotekarstwo, Dydaktyka informacyjna* – Kraków – UJ

7) *Informacja w środowisku cyfrowym* [z modułami: *Sieciowe zasoby wiedzy, Praktyczne aspekty Internetu, Sieciowe zasoby wiedzy, Usługi informacyjne*]. Wcześniej było to: *Kultura czytelnicza i medialna, Cyfrowe zasoby informacji i wiedzy, Język w kulturze, Systemy i technologie informacyjne* – Lublin

8) *Biblioteki naukowe, Biblioteki publiczne, Broker informacji* oraz od 2013 r. specjalizacja *Bibliotekoznawcza* dla absolwentów innych kierunków – Łódź

9) *Biblioterapia, Dziedzictwo kulturowe książki, Prasoznawstwo, Zarządzanie informacją* – Toruń

10) *Biblioteki cyfrowe, Biblioteki w społeczeństwie wiedzy, Edytorstwo*. Oferta specjalizacji może zostać rozszerzona o opisane w projekcie studiów magisterskich nie-stacjonarnych: *Biblioteki publiczne i szkolne, Prasa w systemie komunikacji społecznej* – Wrocław.

Na UP w Krakowie prowadzone są również kursy specjalistyczne: *wiedza o prasie i dziennikarstwie, edytorstwo i wiedza o literaturze, informacja naukowa, bibliotekarstwo, historia książki*.

Jak widać większość specjalizacji mieści się w paradygmacie społecznym, niektóre zaś zbliżone są do aspektów informatycznych (od strony tworzenia i wykorzystywania systemów informacyjnych, lecz nie programowania).

Efekty kształcenia

Jak już wspomniano nie wszystkie ośrodki akademickie prezentują szczegółowe opisy efektów kształcenia dla kierunku oraz dla poszczególnych przedmiotów na swoich stronach internetowych (przeanalizowano np. efekty kształcenia ośrodków: Białystok, Kraków – UJ, Lublin, Łódź, Toruń, Warszawa, Wrocław). Niektóre uczelnie zmodyfikowały właśnie programy studiów, inne przygotowały nowe kierunki. Dla stworzenia uogólnionego profilu absolwenta przeanalizowano również opisy programów studiów oraz poszczególnych modułów i przedmiotów (sylabusy).

Studia licencjackie

Profil absolwenta studiów licencjackich skupiony jest na aspektach praktycznych (nawet, jeśli profil studiów określony jest jako ogólnoakademicki). Studia licencjackie mają na celu przygotowanie pracownika biblioteki oraz ośrodka informacji z podsta-

wową wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami społecznymi, które pozwolą absolwentowi odnaleźć się w miejscu pracy.

W odniesieniu do wiedzy określanej często jako wiedza podstawowa podkreślane są jej zastosowania w działalności informacyjnej i bibliotekarskiej, czasem też wydawniczo-księgarskiej i archiwalnej. Znajomość dyscypliny (bibliologii i informatologii), jej podstaw teoretycznych, metod i rozwiązań, podstawowych koncepcji i ustaleń, relacji między informatologią, bibliologią, bibliotekoznawstwem, bibliografią, edytorstwem a innymi dyscyplinami, źródeł informacji naukowej oraz profesjonalnej, poprawne używanie terminów naukowych oraz profesjonalnych ma posłużyć absolwentowi w jego działalności informacyjnej oraz podczas wykonywania usług informacyjnych. Poznanie roli działalności informacyjnej, bibliotekarskiej, wydawniczo-księgarskiej i archiwalnej w kulturze i komunikacji społecznej, czy wiedza na temat funkcjonowania mediów, kultury i nauki są także ważne z punktu widzenia prowadzonej działalności praktycznej.

Uniwersalna wiedza, którą ma władać absolwent odnosi się również do historii instytucji i organizacji funkcjonujących w sferze komunikacji społecznej oraz do aktualnie zachodzących zmian w zakresie działalności informacyjnej, szeroko rozumianej. W procesie kształcenia uwzględniane są wpływy czynników zewnętrznych procesów informacyjnych, otoczenia społecznego, uwarunkowań zewnętrznych: różnicowanych; kulturowych, społecznych, a także ekonomicznych. W programach zapisana jest jeszcze realizacja treści mówiących o mechanizmach i zjawiskach życia społecznego, zwłaszcza kulturalnego, o współczesnych przemianach cywilizacyjnych, globalizacji oraz przenikaniu się kultur – transgresji.

Świadomość misji instytucji informacyjnych, ich celów i funkcji, a zwłaszcza strategii gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji akcentowane są na wszystkich uczelniach. Zdobytą przez studentów wiedza odnosi się też do projektowania systemów informacyjnych oraz wdrażania strategii rozwoju np. biblioteki.

Absolwent ma również rozumieć, czym jest środowisko informacyjne człowieka, ma znać modele zachowań informacyjnych i komunikacyjnych, a przede wszystkim orientować się w sprawach czytelnictwa. Potrafi także wykorzystać różne metody i techniki pracy z użytkownikiem, a zwłaszcza metody diagnozowania jego potrzeb oraz oceny i kształcenia kompetencji informacyjnych. Ważnym, podkreślanym aspektem, jest wiedza o metodyce wykonywania zadań, normach, procedurach, narzędziach, technologiach i dobrych praktykach, a więc to, co ma pomóc przyszłemu bibliotekarzowi i specjalście informacji naukowej w codziennej pracy. Do tego dochodzą jeszcze zagadnienia prawne (zwłaszcza z zakresu ochrony własności intelektualnej i prawa autorskiego) oraz ekonomiczne.

Opisywane umiejętności skupione są wokół sprawnego wyszukiwania, oceniania i wyboru informacji relewantnych w stosunku do sytuacji problemowych i potrzeb

informacyjnych użytkowników. Absolwent koniecznie musi posługiwać się źródłami różnego typu i formie, tzn. umiejętnie stosować strategie wyszukiwawcze adekwatne do systemów informacyjnych (także drukowanych). Ponadto powinien umieć tworzyć pochodne źródła informacji np. bibliografie, analizy i opracowania dokumentacyjne, które są pertynentne w stosunku do potrzeb informacyjnych użytkowników. Umiejętność ta powinna być oparta na podstawowych metodach diagnostycznych rozpoznawania potrzeb oraz na skutecznej komunikacji interpersonalnej. Umiejętności interpersonalne odwołują się do pracy w grupie, kiedy absolwent ma np. zaprojektować oraz zrealizować tzw. produkty informacyjne i projekty biblioteczne (również w odniesieniu do bibliotek cyfrowych i wirtualnych). Te ostatnie odnoszą się oczywiście do realizacji typowych zadań gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów we współczesnym społeczeństwie informacyjnym. W trakcie ich realizacji wykorzystywane są umiejętności porównywania i analizowania różnorodnych rozwiązań wybranych problemów zawodowych. Dodatkowo absolwent powinien samodzielnie i efektywnie wykorzystywać technologie informacyjne i komunikacyjne, uwzględniające obieg informacji i piśmiennictwa, przygotować tekst lub wystąpienie w celach informacyjnych, szkoleniowych i promocyjnych. Swoje tezy i opinie musi uzasadnić, powołując się na dorobek bibliologii i informatologii, różnych dyscyplin pokrewnych oraz profesji. Potrafi też rozróżniać wypowiedzi o charakterze naukowym, profesjonalnym i publicystycznym w obszarze bibliologii i informatologii.

Umiejętności przyszłego bibliotekarza i informatologa odnoszą się również do ewaluacji produktów, systemów i usług informacyjnych oraz do wykorzystania podstawowych przepisów prawa. Dzięki zajęciom prowadzonym w wielu ośrodkach akademickich absolwent powinien umieć obliczyć koszty wybranych przedsięwzięć oraz sformułować typowy wniosek o przyznanie środków finansowych.

Jednocześnie prezentować winien podstawowe umiejętności badawcze, a więc samodzielnie zdobywać wiedzę i rozwijać umiejętności zawodowe, mając świadomość znaczenia kształcenia się przez całe życie (co przynależy także do kompetencji społecznych).

Na wszystkich uczelniach ważne są umiejętności komunikowania się przynajmniej w jednym języku nowożytnym obcym (poziom B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego).

Kompetencje społeczne skupione są wokół ciągłego rozwijania wiedzy i umiejętności, zwłaszcza tych istotnych dla zaistnienia na rynku pracy, na czynnej pracy z zespołem, świadomym określaniu zadań profesjonalnych i chęci odnajdowania jak najlepszych rozwiązań codziennych problemów, ustalaniu priorytetów oraz odpowiedzialności za siebie i za innych (w tym za instytucję, czy wizerunek zawodu).

Ogólne kompetencje odnoszą się do uczestniczenia w budowaniu społeczeństwa informacyjnego, w dążeniu do wyrównywania szans, przeciwdziałania wykluczeniu oraz do aktywnego zachowywania dziedzictwa kulturowego. Dodatkowo w programach

nauczania mowa jest o uczestniczeniu w wydarzeniach kulturalnych realizowanych w rozmaitych formach i za pośrednictwem różnych mediów (także tych najnowszych) oraz o działaniach związanych z szeroko rozumianą sferą kultury piśmienniczej.

Studia magisterskie

Studia magisterskie przygotowują absolwentów o szerszej, a zarazem bardziej szczegółowej wiedzy z zakresu bibliologii i informatologii, gotowych do samodzielnej pracy, również do pracy badawczej. Ich pogłębiona wiedza odnosi się do funkcjonowania społeczeństwa informacji i wiedzy oraz polega na orientowaniu się we współczesnym życiu kulturalnym, co ma pomóc np. w podejmowaniu współpracy z innymi instytucjami.

Zgodnie z opisami kierunków wiedza na temat współczesnych kierunków, problemów oraz badań podstawowych i stosowanych w bibliologii i informatologii na studiach magisterskich ma zostać poszerzona do stanu uporządkowanej, głębokiej i wyczerpującej. Absolwent powinien dokładnie ułożyć dyscyplinę w całym obszarze nauki i kultury oraz wykorzystywać jej interdyscyplinarność. Akcentowana jest też własna twórczość i umiejętność doboru metod i technik dla rozwiązania problemów badawczych oraz praktycznych (działalność informacyjna, biblioteczna, wydawniczo-księgarska, archiwalna). Ta możliwość wyboru oparta jest na wiedzy o zasadach, regułach, procedurach oraz różnorodności organizacji, zarządzania i wykorzystywanego public relations. Absolwenci studiów 2 stopnia potrafią także lepiej przeanalizować potrzeby i zachowania odbiorców usług i produktów. Z drugiej strony lepiej identyfikują potencjalnych pracodawców oraz potrafią przeanalizować możliwości prowadzenia własnej działalności gospodarczej, czy ścieżki kariery zawodowej.

W opisie umiejętności podkreślono samodzielność analizowania istniejącej oraz zdobywania nowej wiedzy, rozwijania umiejętności zawodowych, planowania i realizowania oryginalnych projektów, proponowania innowacyjnych procedur, uzasadniania opinii, wniosków i podsumowań, interpretowania oraz dokumentowania przedstawianych informacji. W odniesieniu do pracy z interesariuszami ważne są: wskazanie odpowiednich odbiorców produktów i usług, adekwatność wyboru zasobów informacyjnych i narzędzi, sprawne wykorzystywanie współczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, umiejętne wykorzystywanie wiedzy o etyce, jakości, prawie i ekonomii. Posługiwanie się językiem polskim w formie wystąpień ustnych i przygotowanych samodzielnie tekstów oraz językiem obcym (poziom B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego) także są na wyższym poziomie.

Kompetencje społeczne rozbudowane zostały o inspirowanie innych do zdobywania wiedzy, lepszej realizacji zadań, właściwego i terminowego wykonania planów, odpowiedzialność za instytucję, wizerunek zawodu oraz ogólnie dziedzictwo kulturowe, a również aktywne uczestnictwo w bieżącym życiu kulturalnym.

Zakończenie

Programy studiów prowadzonych dla dyscypliny bibliologia i informatologia pokazują jak wiele zadań stoi przed ich absolwentami. Nie mówi się tylko o bibliotekarzach, lecz także o informatologach, pracownikach informacji, czy usług informacyjnych, edytorach, wydawcach, księgarzach, czy archiwistach. Opisywane efekty kształcenia wskazują natomiast jak wiele zadań stoi przed współczesnymi bibliotekarzami i specjalistami informacji naukowej, infobrokerami, wydawcami, edytorami czy archiwistami.

Krajowe Ramy Kwalifikacji wymusiły refleksję nad kierunkami studiów. Ich programy zostały zmodyfikowane zarówno w odniesieniu do potrzeb interesariuszy, jak i do zmian, jakie zaszły na przestrzeni lat w obszarze nauki i praktyki.

Podsumowując, obecny absolwent powinien charakteryzować się wiedzą teoretyczną z zakresu bibliologii i informatologii, znajomością obowiązujących przepisów i standardów zawodowych, musi umieć docierać do informacji i na jej podstawie wyciągać wnioski, rozwiązywać różnorodne problemy związane z działalnością i usługami informacyjnymi, posługiwać się sprzętem i oprogramowaniem wykorzystywanym np. w bibliotece, czy innym ośrodku (także firmie np. infobrokerskiej) i komunikować się z klientami instytucji.

Kwalifikacje zdobywane w toku studiów nieco różnią się, jeśli porównujemy programy poszczególnych uczelni, lecz jak wynika z niniejszego tekstu można zbudować ogólny zarys ich kwalifikacji. Obecny absolwent nie może się już bowiem kojarzyć jedynie z osobą podającą książki („czasem zakurzone” – zgodnie z pewnym nieprawdziwym dla bibliotekarzy stereotypem), „porządną lecz potulną, pedantyczną, dbałą o szczegóły, nieśmiałą i wycofaną”, lecz musi w pracy wykorzystywać najnowszą wiedzę oraz osiągnięcia technologiczne, które wspomagają działalność informacyjną opartą na szerokich kompetencjach społecznych, umiejętności współpracy i zdobywania informacji także od klientów, tak, aby jak najlepiej zaspokajać ich różnorodne potrzeby informacyjne.

Bibliografia

Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku. Tryb dostępu: [21 V 2013 oraz 16 V 2014]

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu. Tryb dostępu: <http://wpa.amu.edu.pl/dla-kandydata/dla-kandydata/kierunki-studiow/kierunek-informacja-naukowa-i-bibliotekoznawstwo> [11 V 2013 oraz 16 V 2014]

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Tryb dostępu: <http://www.inib.uj.edu.pl> [9 V 2013 oraz 16 V 2014]

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa. Tryb dostępu: <http://www.ujk.edu.pl/ibib/> [21 V 2013 oraz 16 V 2014].

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii. Tryb dostępu: http://www.ukw.edu.pl/jednostka/katedra_informacji_naukowej [19 V 2013 oraz 16 V 2014]

Uniwersytet Łódzki, Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Tryb dostępu: <http://www.kbin.uni.lodz.pl/kbin/> [9 V 2014 oraz 16 V 2014]

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Tryb dostępu: <http://www.umcs.lublin.pl/bin> ; <https://umcs.lublin.pl/articles.php?aid=2200&mid=68&m-ref=5371>; <http://syjon-1.umcs.lublin.pl/> [19 V 2013 oraz 16 V 2014]

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii. Tryb dostępu: <http://www.inibi.umk.pl/> [9 V 2014 oraz 16 V 2014]

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Tryb dostępu: <http://www.up.krakow.pl/iinib/> [19 V 2013 oraz 16 V 2014]

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Tryb dostępu: <http://ibin.us.edu.pl/> [19 V 2013 oraz 16 V 2014].

Uniwersytet w Białymstoku, Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Tryb dostępu: <http://inib.uwb.edu.pl/> [19 V 2013 oraz 16 V 2014]

Uniwersytet Warszawski, Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych. Tryb dostępu: <http://www.lis.uw.edu.pl/> [19 V 2013 oraz 16 V 2014]

Uniwersytet Wrocławski, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Tryb dostępu: <http://www.ibi.uni.wroc.pl/> [19 V 2013 oraz 16 V 2014]

Uniwersytet Zielonogórski, Zakład Literatury Dawnej, Bibliotekoznawstwa i Edytorstwa Instytutu Filologii Polskiej. Tryb dostępu: http://www.ifp.uz.zgora.pl/index.php?option=com_content&view=article-&id=280&Itemid=61 [19 V 2013 oraz 16 V 2014]

Wyższa Szkoła Biznesu w Pile. Tryb dostępu: <http://www.wsb.pila.pl/aktualnosci/> [19 V 2013 oraz 16 V 2014]

Wyższa Szkoła Umiejętności Społecznych w Poznaniu. Tryb dostępu: <http://wsus.pl/pl> [19 V 2013 oraz 16 V 2014]

Dr Katarzyna Zimnoch
Białystok – UwB

Z HISTORII STUDIÓW BIBLIOTEKARSKICH NA UNIWERSYTECIE W BIAŁYMSTOKU

Abstract

The initiation of educating University of Białystok's librarians and information science staff is bonded with the establishment of the Librarian Department in the beginning of 1990's. With time, graduate studies and the undergraduate course were formed. The Department of Information Science and Librarianship, functioning nowadays within the structures of the Institute of Polish Philology at the Faculty of Philology, is a small unit that, besides bibliography and didactics orderlines research, tries to systematically widen academic and organizational contacts with Białystok's and Vilnius' libraries.

Streszczenie

Początki kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej na Uniwersytecie w Białymstoku wiążą się z organizacją na początku lat 90. XX wieku Studium Bibliotekarskiego. Z czasem powstały studia podyplomowe, a następnie studia licencjackie. Powołany Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, obecnie funkcjonujący w strukturach Instytutu Filologii Polskiej na Wydziale Filologicznym, jest niewielką jednostką organizacyjną, która oprócz prowadzenia badań naukowych z zakresu bibliologii, organizacji dydaktyki, stara się także systematycznie poszerzać kontakty naukowe i organizacyjne z bibliotekami białostockimi i wileńskimi.

Powstanie Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku, tak jak i w innych placówkach naukowych, wiązało się z potrzebami kształcenia przyszłych pracowników bibliotek, a także prowadzenia badań z zakresu szeroko pojętej bibliologii. Na jego funkcjonowanie, wdrażane programy dydaktyczne i prowadzone prace naukowe w znaczący sposób wpływało również położenie miejscowego Uniwersytetu, rynek pracy oraz uwarunkowania demograficzne. Są to jedyne studia z zakresu bibliotekoznawstwa na terenie województwa podlaskiego, niestety, zawieszone decyzją władz UwB od roku akad. 2014/2015 ze względu na niskie zainteresowanie kandydatów. Należy tu dodać, że inne najbliższe ośrodki kształcenia znajdują się w Lublinie (UMCS) i Warszawie (UW).

Początki kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* na Uniwersytecie w Białymstoku wiążą się z organizacją na początku lat 90. Studium Bibliotekarskie-

go (1991), a następnie Podyplomowego Studium Bibliotekarstwa (1992) w Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Inicjatorami ich powstania byli dr Wacław Szerszunowicz oraz prof. Jan Nosowicz z ówczesnego Zakładu Filologii Rosyjskiej. Ponadto, z inspiracji białostockiego kuratorium oświaty powołano do życia pomaturalne, dwuletnie studia bibliotekarstwa. Na początku kształcenie odbywało się jedynie w trybie zaocznym. Pierwszym etatowym pracownikiem naukowym Studium Bibliotekarstwa została prof. Anna Sitarska (od r. ak. 1996/1997), znana w Polsce specjalistka od informacji naukowej, z dużym bibliotekarskim doświadczeniem praktycznym i dydaktycznym, zaangażowana w projekty automatyzacji Biblioteki Narodowej oraz programy naukowe na Uniwersytecie Warszawskim¹. Pracowała na Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Łódzkim, a także w Bibliotece Narodowej oraz Bibliotece Naukowej Zamku Królewskiego w Warszawie².

W listopadzie 1998 roku uchwałą Senatu Uniwersytetu w Białymstoku zostały powołane trzyletnie studia licencjackie z zakresu *bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicznej*, (od 1 października 2003 r. *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*), realizowane jedynie w trybie niestacjonarnym. Następnie powstał Zakład Bibliotekoznawstwa na Wydziale Historyczno-Socjologicznym. Organizatorem i pierwszym kierownikiem Zakładu była prof. Anna Sitarska. Ideą ówczesnych organizatorów było uzyskanie statusu międzywydziałowej jednostki, której dydaktyka służyłaby wszystkim kierunkom uniwersyteckim³. Niestety, projekt ten nie został zrealizowany. W roku akademickim 1999/2000 utworzone zostały studia równoległe licencjackie, skierowane do studentów co najmniej IV semestru studiów magisterskich.

W 2000 r. Zakład Bibliotekoznawstwa został przeniesiony na Wydział Filologiczny i umieszczony w strukturze powstałego w 1994 r. Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej. Funkcję kierownika Zakładu w latach 2000-2003 pełnił prof. Jan Nosowicz, językoznawca, późniejszy pracownik Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego. Od 2002/2003 r. rozpoczęto nabór na studia I stopnia stacjonarne i niestacjonarne. Do 2003 r. z Zakładem współpracowała prof. Anna Sitarska, która kontynuowała swoją pracę dydaktyczną w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Następnie Zakład Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku został rozwiązany, a osobą odpowiedzialną za prowadzenie kierunku przy Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej

¹ Anna Sitarska: Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji na Uniwersytecie w Białymstoku. W: Edukacja permanentna bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w międzynarodowej perspektywie / pod red. Marii Kocójowej. Kraków 1999 s. 104

² Jan Leończuk: Rozterki redaktora „Księgi Jubileuszowej”. W: Od księgoznawstwa przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji XXI w. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Annie Sitarskiej / pod red. Jana Leończuka s. 11; Zbigniew Żmigrodzki: Prof. dr hab. Anna Sitarska. *Bibliotekarz* 2001 nr 7/8 s. 39-40

³ Anna Sitarska: Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji..., s. 105

została prof. Wanda Supa, pełniąca funkcję pełnomocnika Rektora ds. kształcenia na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo.

W roku akademickim 2008/2009 kierunek został przeniesiony do Instytutu Filologii Polskiej, w którym utworzono Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Kierownikiem Zakładu została prof. Jadwiga Sadowska, wieloletnia kierowniczka Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej, autorka licznych publikacji z zakresu języków informacyjno-wyszukiwawczych, bibliografii, automatyzacji, wcześniej pracująca w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego⁴.

Oprócz studiów licencjackich, od ponad 20 lat, prowadzone są studia podyplomowe z zakresu informacji naukowej i bibliotekarstwa. Zgłaszają się na nie osoby już pracujące w bibliotekach i kandydaci zainteresowani rozszerzeniem swoich kwalifikacji. Studia trwają 3 semestry (350 godzin) i mają dwie specjalizacje: informacyjną i nauczyciel-bibliotekarz. W 2013 roku studia otrzymały Certyfikat Akredytacji Profesjonalnej, przyznawany przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich⁵.

Program studiów licencjackich z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie w Białymstoku obejmuje wiedzę z bibliologii i informatologii, a także elementy wiedzy z takich dyscyplin, jak: historia, kulturoznawstwo, literaturoznawstwo, socjologia, filozofia w zakresie niezbędnym do poznania procesów historycznego kształtowania instytucji książki, systemów porządkowania wiedzy oraz rozpoznania i zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie kultury piśmienniczej i medialnej. Oprócz wiedzy kierunkowej, starano się również uwzględnić specyfikę regionu. W programie studiów zawarte zostały więc treści uwzględniające kulturę regionalną (instytucje, literatura regionalna, kultura pogranicza) i wielokulturowość mieszkańców Podlasia. W programie zajęć wykorzystywane są wyniki badań naukowych dotyczących regionu (historia książki i bibliotek, prasa, czytelnictwo, literatura regionalna). Ponadto do grupy przedmiotów obowiązkowych wprowadzono drugi język obcy – rosyjski, uznając, że znajomość transliteracji i transkrypcji jest pożądana w kształceniu przyszłych bibliotekarzy województwa podlaskiego. Przedmioty fakultatywne prowadzone są zarówno przez pracowników Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, jak i innych pracowników Wydziału Filologicznego. Mają one sprzyjać rozwijaniu zainteresowań własnych studenta i wyrabianiu umiejętności samodzielnego poszukiwania wiedzy. Współpraca wydziałowa daje możliwość bogatej i zmiennej, w zależności od potrzeb dydaktycznych, oferty fakultatywnych konwersatoriów. Większość z nich związana jest z najnowszymi badaniami pracowników i koresponduje z zainteresowaniami studentów.

⁴ <http://inib.uwb.edu.pl/?p=pracownicy&n=sadowska>

⁵ <http://www.sbp.pl/akredytacja/rejestr>

Pracownicy niejednokrotnie zabierali głos w dyskusji nt. programów nauczania⁶. Duże znaczenie zawsze przywiązywano do praktyk, dokładnie określając ich dezyderaty oraz przyznając im znaczną liczbę punktów ECTS. Praktyki, już w pierwszych latach działalności kierunku, realizowane były także poza krajem, m.in. w bibliotekach angielskich (Londyn) oraz rosyjskich (Petersburg). W ostatnich latach przede wszystkim w bibliotekach litewskich (Wilno), co obecnie znacznie ułatwia program ERASMUS.

W realizacji zajęć na kierunku (oraz studiach podyplomowych), oprócz pracowników zatrudnionych w Instytucie Filologii Polskiej, biorą udział bibliotekarze głównych bibliotek białostockich (Biblioteki Uniwersytetu w Białymstoku, Książnicy Podlaskiej oraz Biblioteki Politechniki Białostockiej), którzy prowadzą zajęcia praktyczne, m.in. z opisu formalnego i rzeczowego dokumentów oraz źródeł informacji.

Badania naukowe realizowane przez pracowników prowadzących zajęcia na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo mieszczą się w szeroko rozumianej kulturze książki. W ramach prac indywidualnych o tematyce bibliologicznej realizowane są takie tematy jak: *Historia, teoria i organizacja bibliografii w Polsce w okresie powojennym*, *Rynek wydawniczy w Polsce od 1990 r.*, *Czytelnictwo na Podlasiu*, *Podlaska literatura dla dzieci*, *Historia czytelnictwa: Poradniki czytelnicze w okresie 20-lecia międzywojennego*, *Historia książki i bibliotek na Podlasiu od XVI w.*; *Kultura książki na Podlasiu w 20-leciu międzywojennym*, *Kultura regionu Podlasia i pogranicza*, *Prasa na Podlasiu*, *Kultura organizacyjna w bibliotekach*. Część prac finansowanych jest z grantów dla młodej kadry naukowej i grantów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W ramach prac zespołowych prowadzone są badania prasoznawcze, dotyczące czasopism na terenie województwa podlaskiego. Pierwszym efektem jest dobrze przyjęta w środowisku naukowym pierwsza część *Prasa regionalna i lokalna na terenie województwa podlaskiego po 1989 roku. Szkice i materiały*⁷. Trwają prace nad kolejnymi tomami, najbliższy *Prasa na terenie województwa podlaskiego w latach 1944-2012* zostanie złożony do druku w połowie 2014 roku.

Efektom prowadzonych badań są publikacje (artykuły, rozdziały, monografie zbiorowe) oraz wystąpienia na konferencjach krajowych i międzynarodowych. Są one także wykorzystywane w procesie dydaktycznym w postaci konwersatoriów (Cenzura w PRL, Historia poradnictwa czytelniczego), ćwiczeń (Współczesny rynek wydawniczy i księgarski, Czytelnictwo, Historia książki) oraz w postaci publikacji przydatnych do kształcenia akademickiego (np. *Książki i czasopisma w Polsce w świetle statystyki*

⁶ Anna Sitarska: Dylematy kształcenia bibliotekarzy i pracowników służb informacyjnych. Dokument elektroniczny, *EBIB*, 2002 nr 8 <http://ebib.oss.wroc.pl/2002/37/sitarska.php>

⁷ *Prasa regionalna i lokalna na terenie województwa podlaskiego w latach 1990-2010* / pod red. Jadwigi Sadowskiej, Katarzyna Sawickiej-Mierzyńskiej. Białystok 2013. Rec.: Małgorzata Korczyńska-Derkacz. *Prz. Bibl.* 2013 z. 3 s. 367-370; A. Pietrasz. *Bibliotekarz* 2013 nr 12 s. 38-40

(1990-2010), zwłaszcza w aspekcie edukacji regionalnej (np. *Prasa regionalna i lokalna na terenie województwa podlaskiego w latach 1990-2010*).

Studium Bibliotekarskie ukończyło 129 osób, do 2013 roku - studia licencjackie 265 osób, studia podyplomowe 400 osób. Tematyka prac dyplomowych związana była z szeroko pojętym bibliotekoznawstwem i regionem. Na łamach „Bibliotekarza Podlaskiego” zwracano uwagę, „aby prace dyplomowe kształcących się bibliotekarzy były nie tylko formalną drogą prowadzącą do stopni i kwalifikacji zawodowych. Byłoby pożyteczne, żeby w tematyce tych prac znalazły odbicie zarówno warsztatowe dylematy bibliotek naszego regionu, jak i – co bardzo ważne – osobiste, indywidualne pasje i osiągnięcia ludzi, opracowania związane z językiem oraz innymi aspektami bogatej tradycji i dnia dzisiejszego w panoramie kulturowej Ziemi Podlaskiej”⁸. Śledząc tematy prac dyplomowych publikowane zarówno we wspomnianym „Bibliotekarzu Podlaskim”, jak i w bazach własnych Biblioteki Uniwersytetu w Białymstoku, takie zagadnienia przeważały. Większość absolwentów kontynuowała naukę⁹, wielu z nich obecnie pracuje w bibliotekach województwa podlaskiego.

Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku jest niewielką jednostką organizacyjną. Oprócz prowadzenia badań naukowych, organizacji dydaktyki, pracownicy starają się także systematycznie poszerzać kontakty naukowe i organizacyjne zewnętrzne z bibliotekami białostockimi, szczególnie z Książnicą Podlaską i Biblioteką Uniwersytetu w Białymstoku oraz jednostkami zagranicznymi, w tym w pierwszej kolejności z Instytutem Bibliotekoznawstwa w Wilnie oraz bibliotekami wileńskimi (Biblioteka im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie, Biblioteka Publiczna im. Adama Mickiewicza w Wilnie).

⁸ Anna Sitarska, Robert Szymula: Uniwersyteckie prace dyplomowe bibliotekarzy potrzebne ... nie tylko dyplomantom. *Bibl. Podl.* 2000 nr 1 s. 98

⁹ Ibidem, s. 104

Dr hab. Remigiusz Stanisław Sapa
Kraków – UJ

**PRZEMIANY I PERSPEKTYWY.
INSTYTUT INFORMACJI NAUKOWEJ
I BIBLIOTEKOZNAWSTWA
UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
W KRAKOWIE**

Abstract

The main goal of this article is to concisely describe the history, present days and future perspectives of the Institute of Information and Library Science of the Jagiellonian University. The article presents the transformations of its educational offer within full-time and part-time studies of all stages and forms: undergraduate, graduate, doctoral studies, non-degree post diploma studies and short courses. Furthermore, the main areas of the research conducted in the Institute and the key directions of its future developments are characterised. One can also find information on the Institute's publishing production, conferences and on the grants and projects conducted by its employees. Emphasis is put on the high importance of professional expertise and close cooperation with librarians and information specialists for the Institute and its strategy.

For the last forty years, since the Department of Library and Information Science (the ancestor of the present Institute) was founded within the Institute of Polish Philology, the Institute has gone a long way from the research and education academic unit focused on historic and literature studies to the well-established institution operating within the Faculty of Management and Social Communication of the Jagiellonian University and concentrating on modern aspects of information and library science. Today the scientists employed in the Institute develop modern research fields in information science and continue with the research on various aspects of book science and librarianship. The research and educational activities are strongly related to actual and current problems of library and information professions.

Streszczenie

Celem artykułu jest zwięźle przedstawienie historii, dnia dzisiejszego i perspektyw rozwoju Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Analizie poddane zostały przemiany oferty edukacyjnej Instytutu w zakresie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych wszystkich stopni (włącznie z doktoranckimi), studiów podyplomowych i kursów dokształcających. Scharakteryzowano główne obszary badań prowadzonych w Instytucie i ich obecne kierunki rozwoju oraz dorobek wydawniczy i osiągnięcia w zakresie organizacji konferencji naukowych i pozyskiwania grantów badawczych. Zwrócono także uwagę na znaczenie oferty eksperckiej oraz ścisłych związków z środowiskiem zawodowym bibliotekarzy i specjalistów informacji w działalności Instytutu.

Przez czterdzieści lat istnienia jednostka przeszła długą drogę od Zakładu BiN oferującego studia i prowadzącego badania zdominowane przez problematykę ogólnohumanistyczną, historyczną i literaturoznawczą w ramach Instytutu Filologii Polskiej, do działającego na Wydziale Zarządzania i Komunikacji

Spółecznej Instytutu, rozwijającego nowoczesne kierunki badań informatologicznych i jednocześnie kontynuującego naukowe zainteresowania bibliotekoznawcze i bibliologiczne, którego działalność edukacyjna i badawcza jest mocno powiązana z współczesnymi problemami profesji bibliotekarskiej i informacyjnej.

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, funkcjonujący w ramach Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej, przechodzi obecnie ważne transformacje, które zmierzają do zbudowania zmodyfikowanego profilu naukowo-dydaktycznego, bazującego na historii i dorobku jego pracowników, ale jednocześnie bardziej adekwatnego do zainteresowań młodego pokolenia i nowych uwarunkowań rynku pracy dla absolwentów.

Bazą dla tych przemian jest szeroko rozumiana perspektywa zarządzania informacją i wiedzą wykształcona na gruncie bibliologii i informatologii, wspierana dorobkiem innych dyscyplin naukowych. W centrum uwagi znajduje się człowiek, jego zachowania informacyjne i relacje z informacją utrwaloną w różnej formie, w różnym czasie i na różnych nośnikach, w tym szczególnie te wszystkie działania, które służą dostarczaniu odpowiedniej informacji, we właściwym miejscu i czasie, w adekwatnej formie, na odpowiednim poziomie kompletności i jakości, która jest w stanie zaspokoić potrzeby informacyjne konkretnych ludzi, całych grup społecznych, podmiotów publicznych i gospodarczych. W żadnym razie nie oznacza to jednak porzucenia zainteresowania problematyką bibliotekoznawstwa czy książki. Wręcz przeciwnie - nadaje tej problematyce nowy wymiar, konieczny do unowocześnienia i rozwoju bibliotek oraz pogłębienia zrozumienia funkcjonowania książki i szerzej zasobów informacji w społeczeństwie w przeszłości i współcześnie.

Funkcjonowanie Instytutu INiB UJ opiera się na trzech zasadniczych filarach: pracy naukowej, ofercie edukacyjnej i działalności ekspercko-profesjonalnej na rzecz środowisk zawodowych. Dokonujące się obecnie przemiany znajdują wyraz w rozwijanych w Instytucie INiB UJ nowych kierunkach badań, a także w propozycjach edukacyjnych, które oprócz studiów stacjonarnych (na kierunku *Zarządzanie informacją*) obejmują krótkie kursy dokształcające, przeznaczone w dużej mierze dla bibliotekarzy chcących podnosić swoje umiejętności w zakresie nowoczesnych form pracy bibliotecznej, i studia podyplomowe. Jednocześnie bardzo istotnym celem jest poszerzanie, pogłębianie i zacieśnianie stosunków ze środowiskiem zawodowym specjalistów informacji i bibliotekarzy, szczególnie w obszarze działalności eksperckiej i doradczej czy w zakresie prowadzenia badań na konkretne zlecenia płynące z tego z obszaru. Ważnym priorytetem jest także dalsza internacjonalizacja działalności naukowej i stopniowe umiędzynarodowienie oferty edukacyjnej.

Choć dzisiejszy Instytut INiB UJ dąży do realizacji swoich celów w oparciu o najnowsze osiągnięcia nauki i praktyki, dostosowując swoją ofertę do potrzeb i uwarunkowań zmieniającego się otoczenia, to swoją pozycję i możliwości zawdzięcza

staraniom i pracy wielu naukowców i dydaktyków, którzy przez ostatnie 40 lat współtworzyli jego dorobek.

Trochę historii – zaczęło się 40 lat temu

Zanim 10 maja 1974, a zatem dokładnie 40 lat temu, powołano do życia Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (w ramach Instytutu Filologii Polskiej UJ) (Kocójowa 2000a, s. 254), którego spadkobiercą w prostej linii jest dzisiejszy Instytut, na Uniwersytecie Jagiellońskim istniały już długie tradycje badań i edukacji w tym zakresie, szczególnie mocno związane z funkcjonowaniem Biblioteki Jagiellońskiej. Już na początku XIX wieku jej dyrektor Jerzy Samuel Bandkie objął nowoutworzoną katedrę bibliografii, która działała aż do 1866 roku. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, Uniwersytet Jagielloński posiadał uprawnienia do nadawania tytułu prywatnego docenta w zakresie bibliografii, z którym wiązało się prawo prowadzenia wykładów (*veniam legendi*). Między innymi tytuł taki otrzymał w roku 1937 Aleksander Birkenmajer, późniejszy twórca studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na Uniwersytecie Warszawskim. Po drugiej wojnie światowej krótko (1949-1951) prowadzona była na UJ specjalizacja bibliotekarska dla studentów Wydziału Filologicznego i Wydziału Historyczno-Filozoficznego, a w latach 1970-1975 funkcjonowało Międzywydziałowe Studium Bibliotekoznawstwa (Kocójowa 2000c, s. 10).

Siedziba Instytutu INiB UJ
przy ul. Gołębiej 16
(fot. Dawid Bittner)

Utworzony pod kierownictwem Stanisława Grzeszczuka w 1974 roku Zakład BIN miał początkowo siedzibę w gmachu Biblioteki Jagiellońskiej przy al. Mickiewicza 22, a od 1987 roku w zabytkowym budynku przy ul. Gołębiej 16.

W 1992 roku, w miejsce dotychczasowego Zakładu, utworzona została Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, której pierwszym kierownikiem z wyboru została w 1994 roku Maria Kocójowa. W 1996 roku, w efekcie rozwoju potencjału kadrowego oraz ewolucji programu kształcenia i działalności naukowej, Katedrę zastąpił Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, działający już jednak w ramach nowopowstałego Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Pierwszym dyrektorem Instytutu została Wanda Pindlowa, a zastępcą Krystyna Bednarska-Ruszajowa (Kocójowa 2000a, s. 261, 263). Dzisiejszą nazwę - Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa - przyjęto ostatecznie w roku 2002, kiedy funkcję dyrektora pełniła Maria Kocójowa. Na początku XX wieku siedziba Instytutu została przeniesiona do pierwszego z serii nowych budynków na terenie Trzeciego Kampusu UJ przy ulicy Gronostajowej 7 i wreszcie zimą 2009 roku, w trakcie kadencji na stanowisku dyrektora Marii Próchnickiej, do obecnej siedziby - nowoczesnego budynku Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej przy ul. prof. Stanisława Łojasiewicza 4, także na terenie Trzeciego Kampusu UJ.

Pierwszy rocznik kierunku *Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa* rozpoczął studia w roku akademickim 1974/1975. Studia trwały tylko cztery lata i były prowadzone w oparciu o często zresztą modyfikowany i uzupełniany w trakcie studiów program opracowany przez Jana Baumgarta, ówczesnego dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej, i Stanisława Grzeszczuka (Gruca 2000, s. 86). Od roku akademickiego 1976/1977 przyjęto po pewnych modyfikacjach program studiów przygotowany centralnie dla wszystkich jednostek akademickich tego typu w Polsce: dla studiów dziennych w wersji „matematycznej”, w której większy nacisk kładziono na informacyjne funkcje bibliotek, książek i ośrodków informacji, a także na rozwijające się technologie informacyjne, logikę czy matematykę jako podstawę informatyki i na możliwość większej indywidualizacji kształcenia w ramach specjalizacji (Kocójowa 1980, s. 10-11), oraz w wersji „humanistycznej” dla studiów zaocznych. Rok 1980 przyniósł możliwość indywidualizacji programu studiów, co zostało wykorzystane do jego odpolitycznienia i unowocześnienia w oparciu o osiągnięcia bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w krajach zachodnich, a także do jego rozszerzenia, choćby o zagadnienia drugiego obiegu (Kocójowa 1998, s. 167). Mimo to program nadal w dużym stopniu wypełniały przedmioty ogólnohumanistyczne oraz dotyczące historycznych aspektów bibliotekarstwa i problematyki literaturoznawczej, a zajęcia prowadzone były głównie w pomieszczeniach Biblioteki Jagiellońskiej.

Istotny przełom przyniosły lata dziewięćdziesiąte XX wieku. Z jednej strony charakteryzował je wzrost samodzielności w kształtowaniu programów kształcenia, otwarcie

Kadra IINiB UJ w 1998 roku (fot. z Archiwum IINiB UJ)

Stoją od lewej (stopnie i tytuły aktualne w chwili wykonywania zdjęcia): mgr Małgorzata Stanula, dr hab. Krystyna Bednarska-Ruszałowa (zastępca dyrektora Instytutu), dr Piotr Lechowski, prof. dr hab. Jacek Wojciechowski, dr hab. Wiesław Babik, mgr Małgorzata Jaskowska, prof. UJ dr hab. Wanda Pindłowa (dyrektor Instytutu), dr Jerzy Ronikier, mgr Sabina Cisek, mgr Władysław Szczęch, mgr Remigiusz Sapa, mgr Piotr Boroń, mgr Krystyna Dziewańska, mgr Wiktor Gawarecki. Siedzą od lewej: prof. UJ dr hab. Maria Kocójowa (prodziekan Wydziału ZiKS), prof. dr hab. Wiesław Bieńkowski, dr Maria Próchnicka, mgr Irena Ćwikilewicz, dr Anna Gruca (na zdjęciu brakuje mgr. Krzysztofa Jaśko)

na Zachód oraz radykalne zmiany w polskim bibliotekarstwie i działalności informacyjnej wywołane dynamicznym rozwojem i wdrażaniem technologii cyfrowych. Z drugiej strony, lata te przyniosły istotne przemiany paradygmatyczne samej dyscypliny naukowej, w której coraz większego znaczenia zaczęły nabierać kwestie zachowań informacyjnych, humanocentryczne spojrzenie na procesy organizacji dostępu do zasobów informacji i szeroko rozumiana problematyka zarządzania informacją. Zjawiska te stanowiły punkt wyjścia i oparcie dla stopniowej, ale wyraźnie ukierunkowanej ewolucji programów kształcenia (trwającej zresztą nadal) w stronę ich bardziej bezpośredniego związku z potrzebami rynku pracy, wykorzystania rozwiązań cyfrowych i sieciowych, a także większego nacisku na zagadnienia informatologiczne jako te, które dostarczają użytecznej perspektywy także dla dydaktyki w zakresie nowoczesnego bibliotekarstwa (Kocójowa 1995, s. 77). Wyraźna już w latach osiemdziesiątych tendencja do stałego

dostosowywania programu studiów do zmieniających się potrzeb praktyki zawodowej zaowocowała ich wzbogaceniem o wybrane aspekty zarządzania. Poszerzono też możliwości wyboru przedmiotów przez studentów w ramach specjalizacji na czwartym i piątym roku studiów oraz ofertę przedmiotów opcjonalnych (Kocójowa, Pindłowa 1992, s. 10-19).

Szczególnie istotne zmiany zostały wprowadzone w latach 1995-1997, kiedy w jeszcze większym stopniu postawiono na bardziej zindywidualizowane i aktywizujące kształcenie w ramach zajęć typu ćwiczeniowego i laboratoryjnego, w tym w dobrze jak na owe czasy wyposażonych laboratoriach komputerowych, wprowadzono język angielski jako obowiązkowy oraz nowe przedmioty poświęcone informacji w Internecie, multimediom czy tworzeniu serwisów WWW. Zredukowano treści o charakterze historycznym i ogólnohumanistycznym na rzecz tych związanych z współczesnymi warunkami wykonywania zawodu bibliotekarza i pracownika informacji, nie rezygnując jednak z humanistycznego profilu studiów i stopniowo poszerzając możliwość wyboru treści kształcenia przez samych studentów (Kocójowa 1998, s. 170).

Od roku akademickiego 1999/2000 wprowadzono studia dwustopniowe (licencjackie i magisterskie) oraz system punktów ECTS na studiach stacjonarnych (Bednarska-Ruszejowa 2000, s. 78), a z czasem uruchomiono także odrębny pięciosemystralny (później czterostrystralny) program magisterski dla licencjatów innych kierunków niż informacja naukowa i bibliotekoznawstwo, na który jednak zaprzestano naboru od roku akademickiego 2011/2012, decydując się na prowadzenie ujednoliconych studiów magisterskich dla absolwentów wszelkich kierunków. Początkowo studia dwustopniowe funkcjonowały w tak zwanym systemie „Y”, dającym albo możliwość ukończenia studiów po trzecim roku z tytułem licencjata i następnie rekrutowania się na dwuletnie studia magisterskie, albo kontynuowania studiów po trzecim roku (bez egzaminu licencjackiego), aż do osiągnięcia tytułu magistra po piątym roku. Rozwiązanie to ostatecznie zostało zarzucone w roku 2007, kiedy zdecydowano się prowadzić nabór wyłącznie na studia pierwszego stopnia (obowiązkowo kończące się egzaminem dyplomowym) oraz na całkowicie oddzielne studia drugiego stopnia.

Przyjęte jeszcze w latach dziewięćdziesiątych XX wieku zasadnicze kierunki rozwoju programu studiów nadal określają charakter dokonujących się przemian. Program opracowany w roku 2012 został nagrodzony w pierwszej edycji ministerialnego „Konkursu o milion”, a obecnie proponowane studia na kierunku *Zarządzanie informacją*, choć pod nowym szyldem i z inaczej rozłożonymi akcentami, też są konsekwencją tej ewolucji, dla której formuła kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* okazała się już zbyt ciasna i wymagała głębszych zmian, by lepiej służyć przygotowaniu kompetentnych i nowoczesnych pracowników bibliotek i specjalistów informacji.

Kształcenie podyplomowe zostało uruchomione w 1984 roku w oparciu o dwa roczne programy. Studium Podyplomowe Bibliotekoznawstwa zaprojektowane zostało

przede wszystkim z myślą o dokształcaniu osób już zatrudnionych w bibliotekach i starających się o taką pracę, ale nieposiadających profesjonalnego wykształcenia w tym zakresie. Natomiast program Studium Podyplomowego Informacji Naukowej kładł szczególny nacisk na zagadnienia komputeryzacji działalności informacyjnej i bibliotecznej (Kocójowa, Pindłowa 1992, s. 21). Z czasem, w odpowiedzi na zapotrzebowanie środowiska zawodowego, uruchomiono także trzysemestralne studia podyplomowe dla nauczycieli bibliotekarzy (tzw. kwalifikacyjne). Treści programowe wszystkich studiów podyplomowych cały czas ewoluowały, by wreszcie przynieść wyraźniejszą zmianę oferty. W miejsce dotychczasowych studiów zaproponowano dwa nowe kierunki: Studia Podyplomowe Bibliotekoznawstwa: Bibliotekarz dziedzinowy (od roku akademickiego 2008/2009) przeznaczone przede wszystkim dla aktywnych bibliotekarzy nieposiadających wykształcenia bibliotekarskiego lub chcących jej uaktualnić i rozwijać, ale z wyraźnie zaznaczonym profilem kształcenia w celu przygotowania kadr zdolnych do reformowania i rozwijania nowych form pracy i jej organizacji w bibliotekach, oraz Studia Podyplomowe Informacji Naukowej: Broker informacji (od roku akademickiego 2007/2008), sprofilowane pod kątem przygotowania właśnie do wykonywania tego zawodu.

Jak przysłało na jednostkę akademicką, stosunkowo szybko rozpoczęto też kształcenie doktorantów, początkowo w ramach ogólnopolskiego seminarium doktoranckiego prowadzonego przez Wiesława Bieńkowskiego, potem także seminariów prowadzonych przez Marię Kocójową i Wandę Pindłową, a na przełomie wieków także w ramach studiów doktoranckich prowadzonych przez Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Dopiero jednak uzyskanie w roku 2007 uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie bibliologia (obecnie bibliologia i informatologia), zdynamizowało ten obszar kształcenia. Od roku akademickiego 2008/2009 prowadzony jest nabór na studia doktoranckie w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie bibliologia (obecnie: bibliologia i informatologia).

Przemianom oferty dydaktycznej cały czas towarzyszyła ewolucja kierunków badań prowadzonych w Instytucie. Początkowo, ze względu choćby na proveniencję naukową kadry, podejmowano przede wszystkim problematykę książki, jej miejsca i roli w kulturze, prowadzono badania biograficzne i monograficzne ludzi i instytucji książki, interesowano się historią ruchu wydawniczego i recepcją piśmiennictwa. Z czasem, za sprawą przede wszystkim Jacka Wojciechowskiego, wówczas doktora, a później długoletniego pracownika, dyrektora Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie, profesora i przewodniczącego Rady Instytutu do roku 2012, dominująca problematyka historyczna była stopniowo uzupełniana badaniami odnoszącymi się do współczesnych problemów bibliotekarstwa i czytelnictwa. Z drugiej strony rozwijał się silny nurt informatologiczny, którego zdecydowaną animatorką przez wiele była Wan-

da Pindlowa, stawiający w centrum zainteresowania szeroko rozumiane zachowania informacyjne człowieka, kwestie informatyczne (bibliometryczne, webometryczne) czy problematykę języków i systemów informacyjnych. W latach osiemdziesiątych zaczęto także rozwijać nurt badań i rozważań teoretycznych i metodologicznych, które miały służyć rozwojowi samej dyscypliny naukowej. Badaniom podstawowym, nakierowanym na poznanie i opisanie zjawisk historycznych i bieżących, zaczęły stopniowo towarzyszyć badania o charakterze bardziej stosowanym, mające na celu praktyczne wykorzystanie osiągnięć nauki szczególnie w obszarze dynamicznie rozwijającej się w Polsce od połowy lat dziewięćdziesiątych XX wieku komputeryzacji bibliotek i szerzej wszelkich procesów informacyjnych, a także stymulowanie przemian środowiska informacyjnego człowieka i realizacji wyzwań związanych z kształceniem kompetencji informacyjnych społeczeństwa (Kocójowa 2000b).

Rozwijająca się działalność naukowa znalazła między innymi wyraz w konsekwentnie prowadzonej przez Marię Kocójową aktywności wydawniczej Instytutu. Pod jej redakcją ukazywała się seria wydawnicza *Prace z Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej* (pierwsza publikacja w ramach tej serii ukazała się już w 1985 roku), a w latach 1995-2005 też druga seria – *Materiały Edukacyjne Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego* (Kocójowa, Ćwikilewicz, Tąta 2000). Z czasem, od roku 2005, również staraniem i pod redakcją Marii Kocójowej, zaczęła ukazywać się trzecia seria wydawnicza: *ePublikacje Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ*. Wykaz publikacji wydanych w ramach tych serii, wraz z dostępem do pełnych tekstów opublikowanych w serii trzeciej, znajduje się w serwisie WWW Instytutu (<http://www.inib.uj.edu.pl/wydawnictwa-iinib-uj>).

Jednocześnie, począwszy od roku 1995, również pod kierunkiem Marii Kocójowej, Instytut corocznie organizował naukowe i środowiskowe konferencje międzynarodowe, pozwalające na wymianę poglądów, wyników badań i osiągnięć praktyki między naukowcami i profesjonalistami z Polski i zagranicy. W sumie w tym cyklu zrealizowanych zostało 17 konferencji – ostatnia w roku 2011. Pełny wykaz konferencji organizowanych przez Instytut, także po 2011 roku, dostępny jest w serwisie WWW Instytutu (<http://www.inib.uj.edu.pl/konferencje-iinib-uj>). Cały czas były i nadal są organizowane także inne spotkania o charakterze naukowym, poświęcone różnej problematyce związanej bezpośrednio z aktualnie podejmowanymi w Instytucie wyzwaniami badawczymi i edukacyjnymi.

Dzisiaj i jutro

Ostatnie lata przyniosły szereg istotnych zmian w polskiej nauce i szkolnictwie wyższym oraz w bezpośrednim otoczeniu uniwersytetów. Polityka naukowa państwa w coraz większym stopniu promuje internacjonalizację działalności badawczej, a w tym szczególnie publikowanie w wysoko punktowanych czasopismach międzyna-

Obecna siedziba Instytutu INiB UJ – budynek Wydziału Zarządzania
i Komunikacji Społecznej
(fot. Dawid Bittner)

rodowych ukazujących się głównie w języku angielskim. Z drugiej strony, stosowany system punktacji istotny dla parametryzacji jednostek akademickich (co przekłada się na poziom ich finansowania przez państwo), skłania do publikowania przede wszystkim w czasopismach, jednocześnie zniechęcając do wydawania prac zbiorowych czy zamieszczania artykułów w materiałach konferencyjnych. Równolegle, w 2012 roku wdrożona została generalna reforma szkolnictwa wyższego, dająca między innymi większą swobodę uczelniom w kształtowaniu programów studiów, która zaledwie 5 lat wcześniej była wyraźnie ograniczona przez to samo ministerstwo poprzez wprowadzenie standardów kształcenia. Z kolei tak zwana „deregulacja” zawodu bibliotekarza, która w rzeczywistości oznacza obniżenie poziomu wymagań kompetencyjnych w stosunku do osób zatrudnianych w bibliotekach, może spowodować spadek zainteresowania tej grupy zawodowej zdobywaniem wykształcenia kierunkowego i już obecnie zdecydowanie zmniejszyła zainteresowanie doksztalcaniem się w ramach studiów podyplomowych. Jednocześnie w sektorze informacyjnym pojawiły się nowe zawody: broker informacji, researcher, menedżer zawartości serwisów internetowych czy wreszcie specjalista zarządzania informacją (Klasyfikacja Zawodów). Do tego należy

Przed laboratoriami komputerowymi
(fot. Dawid Bittner)

dodać utrzymujący się już od paru lat niż demograficzny, który skutkuje wyraźnym zmniejszeniem liczby kandydatów na studia, utrzymujące się wysokie bezrobocie i coraz trudniejszą sytuację na rynku edukacyjnym, a także zdecydowany spadek zainteresowania studiami niestacjonarnymi. Te i jeszcze wiele innych, mniej istotnych czynników, w dużym stopniu wpływają na kształt i specyfikę realizowanej obecnie strategii rozwoju Instytutu.

Jak wspomniano wcześniej, od roku 2009 siedzibą Instytutu jest budynek Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ. Instytut dysponuje pięcioma dobrze wyposażonymi laboratoriami komputerowymi, dużą salą ćwiczeniową z możliwością szybkiego jej podziału (np. w przerwie między zajęciami) na dwa mniejsze pomieszczenia, salą seminaryjną oraz salą wykładową.

Wszystkie sale wyposażone są w nowoczesny sprzęt komputerowy, a dodatkowo sala wykładowa pozwala na realizację przedsięwzięć o charakterze multimedialnym i transmisji online. Studenci Instytutu mogą korzystać z całej infrastruktury budynku

Biblioteka i budynek Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ
(fot. Dawid Bittner)

Wydziału ZiKS, w tym z nowoczesnej i dobrze wyposażonej Biblioteki Wydziałowej, w której znaleźć mogą między innymi kilkadziesiąt stanowisk komputerowych dla użytkowników oraz urządzenia do samodzielnego wypożyczania i zwracania książek włącznie z tzw. „wrzutnią” nocną. Biblioteka ta stanowi także ważne miejsce praktycznej edukacji studentów.

Oferta edukacyjna

W odpowiedzi na zmiany uwarunkowań i zapotrzebowania rynku pracy zdecydowano się na istotną zmianę oferty edukacyjnej. Obecnie, a dokładniej od roku akademickiego 2014/15, Instytut oferuje nowy kierunek studiów *Zarządzanie informacją*, rezygnując jednocześnie z rekrutacji na dotychczas prowadzony kierunek *Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*.

Specyfika czasów i przemian zachodzących w środowisku akademickim i jego otoczeniu zmusiły do gruntownego przemyślenia strategii rozwoju Instytutu we wszystkich obszarach funkcjonowania. W działalności edukacyjnej zdecydowano się odejść od modelu zdominowanego przez kształcenie na użytek jednego, konkretnego zawodu, na rzecz kształcenia szerszego zestawu kompetencji, które mogą być wykorzystane

w różnych profesjach. Nowy kierunek *Zarządzanie informacją* właśnie tej zmianie ma służyć. Celem jest kształcenie profesjonalistów zarządzania informacją, którzy już w toku studiów, a także po ich ukończeniu, mogą wykorzystać nabytą wiedzę i umiejętności, by na tej bazie wyspecjalizować się w konkretnych, wybranych przez siebie zawodach. Jednym z nich jest bibliotekarz, który przecież przede wszystkim właśnie zarządza informacją, choć oczywiście nie jest to dzisiaj jedyny zawód, w którym różne aspekty zarządzania informacją mają kluczowy charakter. Ze względu na silne i strategiczne związki Instytutu ze środowiskiem bibliotekarskim, przygotowanie do wykonywania tego zawodu utrzymało jednak w pewnym stopniu priorytetowy charakter i nie doszło do redukcji treści programowych w tym względzie. Nowy program studiów, choć oferuje szerszą perspektywę, opiera się w dużym stopniu na osiągnięciach bibliotekoznawstwa i odwołuje się przede wszystkim do dorobku bibliologii i informatologii, wzbogaconego jednak osiągnięciami innych dyscyplin naukowych i profesji informacyjnych.

Nowy kierunek oferowany jest zarówno na trzyletnich stacjonarnych studiach pierwszego stopnia (licencjackich), na których przygotowano 100 miejsc dla kandydatów na pierwszy rok, jak i na dwuletnich stacjonarnych studiach drugiego stopnia (magisterskich) zaprojektowanych dla 90 studentów na każdym roku kształcenia. Natomiast, ze względu na spadające z roku na rok zainteresowanie studiami niestacjonarnymi (zaocznymi, płatnymi) i wyraźnie zmniejszającą się ekonomiczną opłacalnością ich prowadzenia, usunięto je (przynajmniej na razie) z oferty Instytutu.

Studia na kierunku *Zarządzanie informacją* w Instytucie INiB UJ są zorientowane problemowo, a humanistyczna wiedza o relacjach między człowiekiem i informacją łączona jest z kształceniem umiejętności praktycznych i technicznych oraz rozwijaniem kompetencji społecznych. Przy ich projektowaniu zwracano szczególną uwagę na pozycję przyszłych absolwentów na rynku pracy, dążąc jednocześnie do realizacji dwóch zasadniczych celów:

- osiągnięcie wysokiego poziomu fachowości i profesjonalizmu absolwentów poprzez wyposażenie ich w bardzo konkretne, zrozumiałe i oczekiwane przez pracodawców kompetencje;
- zdecydowane poszerzenie elastyczności zawodowej absolwentów, by po ukończeniu studiów mogli z powodzeniem starać się o pracę w różnych zawodach sektora informacyjnego.

Przyjęto zatem, że studia na kierunku *Zarządzanie informacją* powinny umożliwiać rozwój późniejszej kariery zawodowej w różnych kierunkach, w tym przede wszystkim w następujących obszarach:

- usługi informacyjne realizowane dla różnych sektorów gospodarki, nauki, edukacji, kultury, polityki czy administracji (między innymi zawody brokera informacji, researchera, pracownika wywiadowni gospodarczych, analityka in-

formacji, ale także bibliotekarza w roli profesjonalisty oferującego konkretne usługi informacyjne);

- bibliotekarstwo wszelkiego typu, z naciskiem na łączenie tradycyjnych kompetencji bibliotekarza z nowymi formami działalności, wdrażanie technologii cyfrowych i rozwiązań pozwalających na lepsze zespolenie bibliotek z współczesnym środowiskiem informacyjnym człowieka oraz rozwijanie nowoczesnego podejścia do użytkownika – zakładane efekty kształcenia odwołują się do dorobku bibliologii i informatologii, a tym samym studia spełniają warunki określone w „Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 5 grudnia 2012 r. w sprawie wymagań kwalifikacyjnych uprawniających do zajmowania w bibliotekach stanowisk bibliotekarskich oraz stanowisk dla specjalistów innych zawodów związanych z działalnością biblioteczną” i dają absolwentom pełną możliwość zatrudnienia i awansu zawodowego w bibliotekach;
- ewaluacja, projektowanie i realizowanie rozwiązań informacyjnych wspierających różne działania człowieka (specjalista zarządzania informacją, menedżer informacji czy np. menedżer zawartości serwisów internetowych);
- zarządzanie kolekcjami cyfrowymi od ich projektowania, poprzez tworzenie, do realizacji usług z nimi związanych, w tym zarządzanie obiegiem dokumentów elektronicznych w firmach i instytucjach, a także digitalizacja zasobów informacyjnych i innych obiektów oraz organizacja i prowadzenie bibliotek, repozytoriów i archiwów cyfrowych;
- transfer informacji w społeczeństwie włącznie z diagnozą i organizacją efektywnego przepływu informacji między różnymi podmiotami i grupami społecznymi (np. między obszarami nauki i gospodarki), w tym również szeroko rozumiana działalność wydawnicza i księgarska.

W trakcie studiów pierwszego stopnia studenci poznają między innymi współczesne środowisko informacyjne człowieka, profesjonalne źródła informacji oraz zasady poszukiwania i organizowania zasobów informacji. Uczą się interpretować zachowania informacyjne oraz oceniać i projektować różne zasoby, systemy i usługi informacyjne. Poznają mechanizmy i sposoby zarządzania informacją w wymiarze indywidualnym i społecznym, w tym w instytucjach i przedsiębiorstwach, a także narzędzia i techniki pozyskiwania, gromadzenia, opracowania, przetwarzania, transferowania i udostępniania informacji w różnych uwarunkowaniach. Studia przygotowują również, w oparciu przede wszystkim o dorobek bibliologii i informatologii, do podejmowania naukowych działań poznawczych w odniesieniu do szerokiej grupy zjawisk i procesów związanych z zarządzaniem informacją (w tym również dotyczących książki i jej funkcjonowania w społeczeństwie), a także do samodzielnej realizacji zadań profesjonalnych, które mają służyć skutecznemu i sprawnemu dostarczaniu odpowiedniej informacji, we wła-

ściwym miejscu, wymaganej formie, o odpowiednim poziomie jakości, która zaspokoi potrzeby informacyjne konkretnych ludzi, grup społecznych, podmiotów publicznych i gospodarczych. Studia mają też umożliwiać pełniejsze zrozumienie kulturowych i historycznych kontekstów zarządzania informacją oraz sprzyjać poszerzaniu uczestnictwa studentów w różnych formach życia kulturalnego (szczegółowy plan i program studiów pierwszego stopnia - <http://www.inib.uj.edu.pl/studia-1-stopnia>).

Studia drugiego stopnia przeznaczone są dla licencjatów wszelkich kierunków i stopni studiów wyższych. Studenci uczą się zasad i sposobów efektywnego zarządzania zasobami informacji i projektami w szeroko rozumianym sektorze informacyjnym. Poznają dorobek i metody badawcze bibliologii i informatologii, a w wybranym zakresie także dyscyplin pokrewnych, by móc w przyszłości w sposób naukowy rozwiązywać problemy zawodowe i prowadzić badania. Program studiów, poprzez możliwość wyboru specjalizacyjnych przedmiotów fakultatywnych stanowiących jego istotną część, pozwala na zdobywanie sprofilowanej wiedzy i umiejętności zgodnie z własnymi zainteresowaniami w zakresie: infobrokeringu i wywiadu rynkowego, bibliotekarstwa, tworzenia kolekcji cyfrowych i zarządzania nimi, transferu informacji między różnymi grupami interesariuszy czy nawet dydaktyki informacyjnej. Studia przygotowują też do samodzielnej realizacji złożonych i wyspecjalizowanych zadań profesjonalnych w zakresie szeroko rozumianego zarządzania informacją, a także do dalszego rozwijania swoich kompetencji naukowych, choćby w ramach studiów trzeciego stopnia (doktoranckich). Jednocześnie pozwalają na pogłębione zrozumienie szerszych kontekstów zjawisk i procesów informacyjnych, w tym kontekstu społecznego, prawnego, ekonomicznego i terminologicznego, ze szczególnym uwzględnieniem realiów kulturowych, przede wszystkim kultury piśmienniczej (szczegółowy plan i program studiów drugiego stopnia - <http://www.inib.uj.edu.pl/studia-2-stopnia>).

Liczne porozumienia z uczelniami zagranicznymi umożliwiają najlepszym studentom realizację części studiów zagranicą. Na obu poziomach studiów istnieje możliwość zdobycia uprawnień pedagogicznych. Zdecydowanie też dąży się do wprowadzania na szerszą skalę i rozwijania problemowych metod kształcenia, laboratoriów komputerowych, ćwiczeń, zajęć terenowych czy projektów realizowanych pod opieką prowadzących zajęcia, przy jednoczesnym redukowaniu liczby tradycyjnych wykładów i wzbogacaniu ich o elementy poglądowe w rodzaju prezentacji multimedialnych i pokazów eksponatów.

Jednym z aktualnych priorytetów Instytutu jest stałe rozwijanie studiów trzeciego stopnia (doktoranckich). W obecnych realiach organizacyjnych, doktoranci w coraz większym stopniu wspierają działalność dydaktyczną i naukową Instytutu, prowadząc lub uczestnicząc w prowadzeniu zajęć, biorąc udział w realizacji grantów i projektów badawczych czy angażując się w działania organizacyjne na rzecz Instytutu. Jednocześnie wydaje się, że uzyskanie stopnia doktora jest dzisiaj nie tylko konieczne w przy-

padku wyboru kariery naukowej, ale w coraz większym stopniu przynosi wymierne korzyści i możliwości awansu w przypadku kariery profesjonalnej w sektorze informacyjnym, także w bibliotekach (szczególnie akademickich, ale nie tylko). Na studiach doktoranckich w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie bibliologia i informatologia studiuje aktualnie (w roku akademickim 2013/14) 14 doktorantów, z tego 7 na pierwszym roku. Kierownikiem całych studiów doktoranckich na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ (studia prowadzone są w zakresie nauk humanistycznych, w dyscyplinach: bibliologia i informatologia, nauki o zarządzaniu i nauki o sztuce) jest obecny dyrektor Instytutu Remigiusz Sapa. W latach ubiegłych funkcję tę także sprawowali pracownicy Instytutu: Alina Fitowa i Maria Próchnicka.

Wspomniane wcześniej przemiany spowodowały też zmianę podejścia do oferty studiów podyplomowych. Zdecydowano się skoncentrować na pogłębieniu treści i postawić na kształcenie zaawansowanych, specjalistycznych kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) w ścisłej i bezpośredniej współpracy z pracodawcami. W efekcie, w miejsce dosyć szeroko profilowanych studiów dla bibliotekarzy (*Studia Podyplomowe Bibliotekoznawstwa: Bibliotekarz dziedzinowy*) proponowanych do tej pory, w najbliższej przyszłości planowane jest uruchomienie dwusemestralnych studiów podyplomowych poświęconych problematyce dawnej książki, zbiorów specjalnych i archiwaliów. Te specjalistyczne studia realizowane będą częściowo przez profesjonalistów z Biblioteki Jagiellońskiej, archiwów i dyscyplin pokrewnych, z wykorzystaniem warsztatu pracy i zasobów technicznych dostępnych w tych instytucjach (np. w zakresie specyficznych kolekcji specjalnych, konserwacji, kliniki papieru czy digitalizacji). Z kolei drugie z oferowanych jeszcze w tym roku akademickim studiów (*Studia Informacji Naukowej: Broker informacji*), od roku akademickiego 2014/2015 zostaną zaproponowane w nowej, również wyraźniej sprofilowanej pod kątem potrzeb pracodawców wersji pt. *Infobrokering i wywiad rynkowy*. Także w tym przypadku część zajęć będzie prowadzona przez profesjonalistów i absolwentów, którzy znaleźli zatrudnienie w tym sektorze gospodarki.

Programy studiów podyplomowych realizowane są z reguły w ramach 10 zjazdów weekendowych (5 zjazdów w każdym semestrze). Zrezygnowano z prowadzenia egzaminów końcowych i „nauki pamięciowej”, na rzecz większej liczby zajęć ćwiczeniowych i laboratoryjnych oraz metod problemowych i realizowania konkretnych projektów przez uczestników studiów pod kontrolą prowadzącego zajęcia.

Nowe podejście do działalności edukacyjnej skutkuje także wprowadzeniem do oferty Instytutu od roku 2013/2014 krótkich kursów doszkalających o charakterze zdecydowanie profesjonalnym, zaprojektowanych w celu rozwijania wiedzy i kształcenia konkretnych umiejętności zawodowych w ramach dwudniowych (jeden weekend) lub czterodniowych (dwa weekendy) zjazdów. Obecnie proponowane są cztery kursy, z których przynajmniej trzy pierwsze w dużym stopniu kierowane są do bibliotekarzy

i osób szukających pracy w tym zawodzie (więcej informacji w serwisie WWW Instytutu - <http://www.inib.uj.edu.pl/kursy>):

- Media społecznościowe w bibliotekach
- Praktyka tworzenia bibliotek cyfrowych
- Komunikacja z klientem w sektorze informacyjnym
- Doskonalenie percepcji informacji

Działalność naukowa

W Instytucie INiB UJ prowadzi się badania w ramach bibliologii i informatologia, które obejmują obszary znane też jako: nauka o informacji lub informacja naukowa, bibliotekoznawstwo, nauka o książce, bibliometria czy bibliografia. Jednym z nowszych, ale jednocześnie bardzo obiecującym obszarem zainteresowania naukowego pracowników Instytutu jest problematyka szeroko rozumianego zarządzania informacją, ze szczególnym naciskiem na informację generowaną przez naukę i przeznaczoną dla nauki, czemu towarzyszy rosnące zainteresowanie zagadnieniami zarządzania informacją gromadzoną i upublicznianą w ramach bibliotek cyfrowych. Duża część badań dotyczyła i nadal dotyczy działalności bibliotecznej, w tym tych wszystkich aspektów współczesnego bibliotekarstwa, które związane są z funkcjonowaniem bibliotek i szerzej instytucji książki w Internecie. Prowadzone są badania różnych aspektów zachowań informacyjnych człowieka, współczesnej komunikacji naukowej, systemów informacji, języków informacyjno-wyszukiwawczych, kultury informacyjnej i kompetencji informacyjnych, jakości informacji oraz, co warto podkreślić, podstaw teoretycznych i metodologicznych bibliologii i informatologii. Rozwijane są nowe dla dyscypliny obszary zainteresowania badawczego, w tym na przykład problematyka ekologii informacji. Jednocześnie nadal prowadzone są badania wybranych zagadnień książki i jej funkcji w komunikacji społecznej, również w ujęciu historycznym. Bibliografia dorobku pracowników Instytutu (uaktualniana raz w roku o pozycje wydane w roku wcześniejszym) dostępna jest w serwisie WWW Instytutu (<http://www.inib.uj.edu.pl/bibliografia-iinib-uj>).

Jednym z kluczowych celów na najbliższe lata jest szersze umiędzynarodowienie działalności naukowej, co skutkuje stymulowaniem pracowników do publikowania w wysoko punktowanych międzynarodowych czasopismach oraz w intensyfikacji działalności organizacyjnej. Jednym z przejawów tego kierunku działań jest zorganizowanie wraz z International Society for Knowledge Organization w maju 2014 roku w Krakowie, w dużym stopniu dzięki zaangażowaniu i pracy Wiesława Babika – krajowego koordynatora tej organizacji w Polsce, dużej międzynarodowej konferencji naukowej pod tytułem *Knowledge Organization in the 21st Century: Between Historical Patterns and Future Prospects*, z przeszło 70 referatami w programie i ponad 20 postarami tematycznymi.

W nowych realiach polityki naukowej, a szczególnie w świetle zmian sposobu finansowania badań naukowych, kluczem do rozwoju potencjału naukowego Instytutu jest zdolność do pozyskiwania grantów pozwalających na rozwijanie działalności badawczej. Obecnie pracownicy Instytutu angażują się w kierowany przez Marię Próchnicką (poprzedniego dyrektora Instytutu, a obecnie prodziekana Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej) projekt *HaZarD: Harmonizacja zarządzania dydaktyką na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie*, mający na celu między innymi usprawnienie zarządzania informacją w obszarze procesów dydaktycznych realizowanych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Z drugiej strony, pod kierunkiem Piotra Lechowskiego prowadzony jest projekt *Biblioteka Jagiellońska – opracowanie dziejów od 1775 do 1918 r.* Wcześniej Instytut uczestniczył między innymi w projekcie SYNAT, którego celem było utworzenie uniwersalnej, otwartej, repozytoryjnej platformy hostingowej i komunikacyjnej dla sieciowych zasobów wiedzy dla nauki, edukacji i otwartego społeczeństwa wiedzy, był partnerem międzynarodowego projektu *EMPATIC (Empowering Autonomous Learning Through Information Competencies)* podejmującego problematykę kształcenia kompetencji informacyjnych oraz uczestniczył w kilku innych projektach europejskich.

Kolejnym celem jest rozwijanie zainteresowań naukowych wśród studentów i motywowanie ich do podejmowania działalności badawczej po ukończeniu studiów. Służyć temu ma między innymi wspieranie prężnie działającego Koła Naukowego Studentów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa (<http://www.kns.inib.uj.edu.pl/>), które każdego roku jesienią organizuje ogólnopolską, studencką konferencję naukową, redaguje i wydaje czasopismo *Ibinacja*, dysponuje własnym, odpowiednio wyposażonym pomieszczeniem i korzysta z wsparcia merytorycznego pracowników Instytutu. Od roku 2014, z inicjatywy opiekuna Koła Andrzeja Linerta, ukazuje się redagowane przez tegoż profesora wraz ze Zdzisławem Pietrzykiem (także profesorem zatrudnionym w Instytucie i jednocześnie dyrektorem Biblioteki Jagiellońskiej) oraz Małgorzatą Jaskowską, pismo *Debiuty Bibliologiczno-Informatologiczne* (w postaci elektronicznej dostępne w Jagiellońskiej Bibliotece Cyfrowej), w którym obecnie publikowane są wyciągi z najlepszych prac dyplomowych powstałych w Instytucie. Dodatkem do czasopisma będzie biblioteka publikacji, która w założeniach ma zawierać najciekawsze prace naukowe studentów wydawane w całości.

Oferta ekspercka i profesjonalna

Chociaż już obecnie pracownicy Instytutu występują w roli ekspertów, służąc radą w sprawach związanych z współczesną komunikacją naukową czy funkcjonowaniem systemu biblioteczno-informacyjnego uczelni (np. w ramach dyskusji i decyzji podejmowanych przez Radę Biblioteczną UJ, której członkami są Zdzisław Pietrzyk i Remigiusz Sapa) i szerzej polskiego bibliotekarstwa (członkami Krajowej Rady Biblio-

tecznej są Zdzisław Pietrzyk i Anna Gruca), to z pewnością ten obszar aktywności wymaga ciągłego rozwijania. Ambicją Instytutu jest zdecydowane poszerzenie oferty eksperckiej w przyszłości, także na obszary związane z zarządzaniem informacją czy kształceniem i oceną kompetencji informacyjnych.

Pewnym krokiem w tym kierunku jest przygotowanie w 2013 roku, w dużym stopniu z myślą o bibliotekach, tzw. oferty profesjonalnej. U podstaw tej propozycji leży głębokie przekonanie, że realizowanie ze studentami zadań i projektów na zamówienia płynące z faktycznie istniejących instytucji (w tym szczególnie bibliotek), które mają szansę być wdrożone i wykorzystane w praktyce i tym samym realnie zaistnieć w rzeczywistości zawodowej i społecznej, znacznie poprawia motywację studentów i stwarza lepsze warunki do osiągania zakładanych efektów kształcenia. Z drugiej strony, w ten sposób potencjał Instytutu może służyć całemu środowisku zawodowemu. Propozycja ma charakter całkowicie niekomercyjny i dotyczy zarówno możliwości wykonywania badań na zlecenia podmiotów zewnętrznych w ramach prac magisterskich, projektowania realnych przedsięwzięć czy projektów zawodowych w ramach prac licencjackich, a także przygotowywania konkretnych rozwiązań i produktów informacyjnych na wybranych przedmiotach prowadzonych w Instytucie.

Kadra i struktura Instytutu INiB UJ

O dzisiejszym obliczu Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego decyduje jego kadra. W sumie Instytut INiB UJ zatrudnia 18 pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych, na stałe współpracuje z kilkoma specjalistami z zewnątrz, do udziału w realizacji zajęć dydaktycznych każdego roku zaprasza kilkudziesięciu praktyków oraz korzysta z bezpośredniego wsparcia w zakresie prowadzenia zajęć i badań naukowych 14 doktorantów.

Obecnie Instytut zatrudnia trzech profesorów tytularnych, pięciu doktorów habilitowanych, siedmiu doktorów i trzech magistrów. Można się spodziewać w najbliższym czasie uzyskania stopnia doktora przez kolejne dwie osoby.

- Aktualnie Instytut składa się z czterech zakładów:
- Zakład Informacji Naukowej (kierownik: dr hab. Maria Próchnicka)
- Zakład Metodologii Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (kierownik: dr hab. Remigiusz Sapa)
- Zakład Książki i jej Funkcji w Komunikowaniu Społecznym (kierownik: prof. dr hab. Andrzej Linert)
- Zakład Zarządzania Informacją (kierownik: prof. dr hab. Wiesław Babik)

W nazwach niektórych zakładów zachowały się jeszcze wcześniej obowiązujące określenia na uprawianą dyscyplinę i jej różne obszary badawcze. Można się spodziewać w przyszłości zmian w tym względzie, mających na celu nawiązanie w większym stopniu do oficjalnej nazwy dyscypliny.

Kadra naukowo-dydaktyczna Instytutu INiB UJ w roku 2014

(zdjęcia Dawid Bittner, z wyjątkiem fotografii M.Próchnickiej i A.Korycińskiej-Huras)

Od lewej: dr hab. Diana Pietruch-Reizes, dr Monika Krakowska, prof. dr hab. Andrzej Linert, mgr Irena Gruchała, dr Piotr Lechowski, dr Sabina Cisek, dr Małgorzata Janiak (z-ca dyrektora ds. dydaktyki), dr hab. Remigiusz Sapa (dyrektor), dr Magdalena Wójcik, mgr Małgorzata Stanula, dr hab. Anna Gruca, mgr Agnieszka Długosz, dr Małgorzata Jaskowska. Pod spodem od lewej: prof. dr hab. Wiesław Babik, prof. dr hab. Zdzisław Pietrzyk, dr hab. Marek Nahotko, od góry: dr hab. Maria Próchnicka (prodziekan Wydziału ZiKS UJ ds. dydaktyki), dr Agnieszka Korycińska-Huras.

Działalność zakładów wspierana jest przez Ośrodek Dokumentacji Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UJ, Laboratorium Komputerowe oraz sekretariaty. Instytut stanowi część Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, który w wyniku oceny instytucjonalnej przeprowadzonej przez Polską Komisję Akredytacyjną otrzymał decyzją z dnia 6 czerwca 2013 roku ocenę wyróżniającą, a w wyniku oceny parametrycznej jednostek naukowych prowadzonej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2013 roku uzyskał wysoką kategorię naukową „A”.

Bibliografia

Bednarska-Ruszejowska Krystyna: Działalność dydaktyczna BIN UJ 1974-2000. Część I. Studenci. W: Biblioteka i informacja w komunikowaniu / red. Maria Kocójowa. Kraków 2000 s. 75-84

Gruca Anna: Działalność dydaktyczna. Cz. II. Absolwenci: tak się zaczęło ...W: Biblioteka i informacja w komunikowaniu /red. Maria Kocójowa. Kraków 2000 s. 85-90

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Działalność naukowa i dydaktyczna. Oprac. Maria Kocójowa, Wanda Pindłowa. Kraków 1992

Klasyfikacja Zawodów i Specjalności. W: GOFIN.pl. Portal Podatkowo-Księgowy. <http://www.klasyfikacje.gofin.pl/kzis/6,0.html> (odczyt 1 III 2014)

Kocójowa Maria: Informator ogólny dla słuchaczy Studium Zaocznego Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Kraków 1980

Kocójowa Maria: Raport Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W: Kocójowa Maria red. Edukacja z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na poziomie wyższym w Polsce. Status i przyszłość. Kraków 1995 s. 71-79

Kocójowa Maria: Perspektywa Uniwersytetu Jagiellońskiego: rdzeń (core) studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w kontekście międzynarodowym. W: Światowa strategia edukacji bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej / red. Maria Kocójowa Kraków 1998 s. 165-176

Kocójowa Maria: Kalendarium (1974-2000). W: Biblioteka i informacja w komunikowaniu / red. Maria Kocójowa. Kraków 2000a s. 253-267

Kocójowa Maria: Rozwój badań naukowych w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UJ (1974-2000). W: Biblioteka i informacja w komunikowaniu / red. Maria Kocójowa. Kraków 2000b s. 55-74

Kocójowa Maria: Srebrna rocznica w Instytucie Bibliotekoznawstwa i informacji naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W: Biblioteka i informacja w komunikowaniu / red. Maria Kocójowa. Kraków 2000c s. 9-13

Kocójowa, Maria; Ćwikilewicz, Irena; Tąta, Michał: Zawartość serii oraz prac zbiorowych z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej wydanych przez UJ (1985-2000). W: Biblioteka i informacja w komunikowaniu / red. Maria Kocójowa. Kraków 2000 s. 372-401

Dr Małgorzata Kowalska

Dr Wanda A. Ciszewska

Toruń – UMK

**INSTYTUT INFORMACJI NAUKOWEJ
I BIBLIOLOGII UNIwersYTETU
MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU
– HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ**

Abstract

The Institute of Information and Book Studies is an organizational unit of The Faculty of History at Nicolaus Copernicus University in Toruń. Department consists of five divisions: Information Science, History of Old and Contemporary Books, Librarianship, Readership and Bibliotherapy, Study of the Press, Computer Methods. The Institute employs 19 researchers, that activity is focused on historical and contemporary issues related to functioning of books, libraries and information in society – present and formerly, modern information and communication technologies, management models in institutions of information sector and the special categories of information users. The Institute offers study on two levels (full-time and part-time) in information management and bibliology. It also runs postgraduate studies in infobrokking and computer editorial design, and organize many courses of information retrieval. The article presents the genesis of the Institute, its research activities and teaching offers. The authors present also the publishing achievements of researchers, discuss forms of international cooperation and describe the initiatives of students' research.

Streszczenie

Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii jest jednostką organizacyjną Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Strukturalnie współtworzą go Zakład Informacji Naukowej, Zakład Bibliotekarstwa, Czytelnictwa i Biblioterapii, Zakład Książki Dawnej i Współczesnej, Zakład Wiedzy o Prasie oraz Pracownia Metod Komputerowych. Jednostka zatrudnia 19 nauczycieli akademickich, których zainteresowania badawcze oscylują wokół historycznych i współczesnych zagadnień funkcjonowania książek, bibliotek i informacji w społeczeństwie, nowoczesnych technologii informacyj-

no-komunikacyjnych, modeli zarządzania instytucjami sektora informacyjnego oraz specjalnych kategorii użytkowników informacji. Instytut kształci studentów na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych na kierunku zarządzanie informacją i bibliologia. Prowadzi także studia podyplomowe w zakresie infobrokerstwa i edytorstwa komputerowego oraz organizuje różne kursy z wyszukiwania informacji. Artykuł przybliża genezę powstania Instytutu, jego działalność naukowo-badawczą i ofertę dydaktyczną. Autorki przedstawiają w nim również dorobek publikacyjny pracowników naukowych, wskazują formy współpracy międzynarodowej oraz nakreślają inicjatywy studenckich kół naukowych.

Geneza powstania i siedziba

Toruński ośrodek bibliologii swoimi tradycjami sięga 1975 r. i powołanego wówczas w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (dalej: UMK) Zaocznego Studium Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Jednak dopiero wraz z utworzeniem w 1976 r. Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, funkcjonującego początkowo w ramach Instytutu Filologii Polskiej, pojawiły się etaty naukowe i podjęto prace badawcze koncentrujące się wokół problemów społecznego funkcjonowania książki i biblioteki¹. W 1982 r. Zakład został włączony w struktury Instytutu Historii i Archiwistyki. Wraz z tą reorganizacją oraz intensywnym rozwojem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych rozpoczęto budowę specjalizacji kształcącej studentów w zakresie informacji naukowej. Poszerzeniu problematyki badawczej towarzyszyło zatrudnienie młodej kadry, szybko zdobywającej kolejne stopnie naukowe. Funkcję kierownika Zakładu pełnili kolejno: dr Zofia Mołodcówna (1975–1982), prof. dr. hab. Jerzy Serczyk (1982–1984), prof. dr. hab. Sławomir Kalembea (1984–1989), prof. dr hab. Bohdan Ryszewski (1989–1993), prof. dr hab. Janusz Tondel (1993–1994)².

Rozwój naukowy i dydaktyczny Zakładu zaowocował przekształceniem w 1994 r. w samodzielną jednostkę Wydziału Nauk Historycznych – Katedrę Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej³. W momencie utworzenia Katedry placówka zatrudniała 14 osób. W swoich badaniach naukowych jej pracownicy koncentrowali się na podejmowaniu problemów z zakresu historii książki, prasoznawstwa, bibliotekarstwa i biblioterapii oraz nauki o informacji i nowoczesnych technologii. Efektem takiego spektrum zagadnień było utworzenie – w 2000 r. – pięciu jednostek: Zakładu Bibliotekarstwa, Czytelnictwa i Biblioterapii, Zakładu Informacji Naukowej, Zakładu Książki

¹ Zofia Mołodcówna: *Studia bibliotekoznawcze na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu*. W: *Studia o działalności i zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*. Cz. 6. / red. Bohdan Ryszewski Toruń 1991 s. 157

² Materiały wewnętrzne Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK w Toruniu oraz Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945–1994: materiały do biografii / pod red. Sławomira Kalemby; oprac. Henryka Duczowska-Moraczewska, Maciej Gołombowski, Renata Karpiesiuk. Toruń 1995 s. 315–316, 479, 611–612, 698

³ Iwona Imańska: *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej*. *Głos Uczelni* 1995, dodatek specjalny: Wydział Nauk Historycznych. Uniwersytet Mikołaja Kopernika s. 7

Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu – pierwsza siedziba toruńskiej bibliologii
 Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
 (fot. Dominik Piotrowski)

Budynek Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UMK przy ulicy Gagarina 13a
 Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
 (fot. Ewa J. Kurkowska)

Collegium Humanisticum – obecna lokalizacja Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
 Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
 (fot. Andrzej Romański)

Dawnej i Współczesnej, Zakładu Wiedzy o Prasie oraz Pracowni Metod Komputerowych⁴. Funkcję kierownika Katedry pełnił prof. dr hab. J. Tondel (1994–2004).

Kolejnym etapem rozwoju Katedry było jej przekształcenie w 2004 r. w funkcjonujący do dziś Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii (dalej: IINiB). Pierwszym dyrektorem nowo powstałego Instytutu był prof. dr hab. J. Tondel (2004–2006), następnie funkcję tę sprawowała prof. dr hab. Bronisława Woźniczka-Paruzel (2007–2010). Od roku 2011 do chwili obecnej (czerwiec 2014 r.) stanowisko to piastuje ponownie prof. dr hab. J. Tondel.

Początkowo toruńska bibliologia zlokalizowana była w pomieszczeniach Biblioteki Uniwersyteckiej na Bielanych. Wraz z rozwojem tej jednostki naukowo-dydaktycznej w 1996 r. oddano do jej dyspozycji samodzielny budynek, przy ul. Gagarina 13 a, sąsiadujący z Biblioteką. Od 2011 r. IINiB ma swoją siedzibę w nowoczesnym wnętrzu Collegium Humanisticum, wybudowanym w obrębie miasteczka akademickiego.

⁴ O nas [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK [dostęp 27 VI 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.inibi.umk.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=7

Działalność naukowo-badawcza

Na przestrzeni 39 lat istnienia toruńskiej bibliologii związanych z nią było ponad 40 osób⁵. W chwili obecnej (czerwiec 2014 r.) w Instytucie zatrudnionych jest 19 nauczycieli akademickich, w tym 8 samodzielnych pracowników naukowych (posiadających stopień doktora habilitowanego)⁶. Działalność naukowo-badawcza realizowana jest w ramach 5 wewnętrznych jednostek organizacyjnych, jakimi są poszczególne zakłady oraz pracownia.

Zakład Bibliotekarstwa, Czytelnictwa i Biblioterapii, kierowany przez prof. dr hab. B. Woźniczkę-Paruzel, liczy 4 osoby. W jego skład, poza kierownikiem Zakładu, wchodzi dr hab. Małgorzata Fedorowicz-Kruszewska, dr hab. Tomasz Kruszewski oraz dr Piotr Malak. Zainteresowania naukowe B. Woźniczki-Paruzel i kierunki jej prac badawczych obejmują trzy zasadnicze nurty szeroko pojmowanej bibliologii. Pierwszy dotyczy dziejów ruchu wydawniczego, w tym – wydawnictw popularnych i ich obiegu w dobie zaborów, zwłaszcza na terenach Prus Zachodnich. Drugi, biblioterapeutyczny, związany jest z pracą w środowiskach osób z różnymi niepełnosprawnościami i wśród seniorów. Trzeci skoncentrowany jest na czytelnictwie i bibliotekarstwie dziecięcym. Ponadto w obrębie jej zainteresowań pozostają także zagadnienia dotyczące dydaktyki z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. Problematyka badań dr hab. M. Fedorowicz-Kruszewskiej oscyluje wokół takich problemów, jak dostęp do informacji osób ze specjalnymi potrzebami, aplikowanie koncepcji projektowania uniwersalnego oraz zarządzanie instytucjami non-profit. Poza zagadnienia stricte bibliologiczne wykraczają z kolei zainteresowania dra hab. Tomasza Kruszewskiego. Do najważniejszych z nich zaliczyć należy komunikację i psychologię społeczną, semiotykę, architekturę i design instytucji non-profit czy szeroko rozumiane kolekcjonerstwo. Z jego inicjatywy w Zakładzie prowadzone są także badania nad wykorzystaniem ukierunkowanego czytania w procesie rehabilitacji i rewalidacji osób chorych i z zaburzeniami funkcjonalnymi. Ostatni z pracowników Zakładu – dr Piotr Malak – swoją uwagę kieruje na różne aspekty wykorzystania nowoczesnych technologii. W spektrum jego zainteresowań mieszczą się m.in. efektywność interfejsów WWW, sieci komputerowe, wiedza korporacyjna, inteligentne zarządzanie wiedzą i systemy jej zarządzania, lingwistyka komputerowa oraz wyszukiwanie informacji.

W Zakładzie Informacji Naukowej zatrudnione są również 4 osoby, tj. dr hab. Ewa Głowacka, prof. UMK (kierownik Zakładu), dr Małgorzata Kowalska, dr Natalia Pa-

⁵ Liczbę pracowników ustalono w oparciu o przywołaną już publikację przygotowaną pod redakcją Sławomira Kalembki (Pracownicy nauki i dydaktyki...), uzupełniając informacjami zamieszczonymi w pracach dotyczących historii toruńskiego bibliotekoznawstwa Zofia Mołodecówna, dz. cyt. oraz I. Imańska, dz. cyt. Pomocne okazały się również dokumenty administracyjne przechowywane w samym Instytucie

⁶ Pracownicy [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK [dostęp 27 VI 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.inibi.umk.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=10

muła-Cieślak oraz mgr inż. Mariusz Jarocki. Problematyka badań prowadzonych przez prof. Ewę Głowacką dotyczy elektronicznych zasobów informacyjnych, zarządzania jakością i oceny jakości zasobów informacyjnych, zarządzania informacją i wiedzą oraz architektury informacji. Zbliżoną tematykę podejmuje także dr Natalia Pamuła-Cieślak, która interesuje się wyszukiwaniem informacji i oceną jej jakości, edukacją informacyjną oraz nowymi technologiami w przekazywaniu, wyszukiwaniu i zarządzaniu informacją. Inne spektrum tematyczne realizuje dr Małgorzata Kowalska, której udziałem są badania z zakresu digitalizacji zbiorów bibliotecznych, tworzenia zasobów cyfrowych, oddziaływania technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz wykorzystywania crowdsourcingu w instytucjach sektora informacyjnego. Na obszar zainteresowań jedyne, zatrudnionego w Instytucie inżyniera informatyki – mgra inż. Mariusza Jarockiego, składają się z kolei kwestie dotyczące systemów Open Source, współczesnych technologii przetwarzania, przechowywania i prezentacji informacji oraz tworzenia i oceny jakości serwisów internetowych.

Zakład Książki Dawnej i Współczesnej, obejmujący liczebnie 5 osób, prowadzi prof. dr hab. Janusz Tondel. Jego zainteresowania naukowo-badawcze oscylują wokół takich zagadnień, jak inkunabulistyka, historia drukarstwa w Prusach Królewskich i Książęcych, biblioteki na terenie Prus Wschodnich, exlibrisologia, tegumentologia oraz dzieje bibliofilstwa. Zbliżoną tematykę realizuje także dr Arkadiusz Wagner, koncentrując się na problemach introligatorstwa europejskiego średniowiecza i epoki nowożytnej, superekslibrisach polskich XV–XVIII wieku, grafice książkowej XV–XXI wieku oraz sztuce ekslibrisu XV–XXI wieku. Problematykę historyczną podejmuje także dr hab. Iwona Imańska, prof. UMK, która prowadzi badania nad ruchem wydawniczo-księgarskim w Polsce w XVIII wieku, kolekcjonerstwem książek w Prusach Królewskich w XVII–XVIII wieku, aukcjami bibliofilskimi w Polsce do końca XVIII wieku oraz bibliotekami prywatnymi w Prusach Królewskich. Badania z zakresu funkcjonowania ruchu wydawniczo-księgarskiego, zarówno w kontekście historycznym, jak i współczesnym, realizuje również dr Wanda A. Ciszewska. Jej zainteresowania naukowe obejmują jednak także zagadnienia związane z edytorstwem ze szczególnym uwzględnieniem desktop publishing oraz ochrony własności intelektualnej. Analiza historycznych, jak i współczesnych problemów badawczych dotyczących myśli politycznej XIX i XX wieku, prasoznawstwa oraz historii prasy XIX i XX wieku jest z kolei udziałem prof. dra hab. Jacka Gzelli – Dziekana Wydziału Nauk Historycznych.

Zakład Wiedzy o Prasie, kierowany przez prof. dr hab. Grażynę Gzellę, zatrudnia 4 osoby. Wśród badań podejmowanych przez prof. G. Gzellę można wyróżnić problematykę taką, jak historia prasy i książki XIX i XX wieku, cenzura prasy i prawo prasowe w XIX i początkach XX wieku, twórcy prasy XIX-wiecznej oraz czytelnictwo książki i prasy w XIX i XX wieku. W centrum zainteresowań pracowników Zakładu pozostaje także prasa lokalna (Lubelszczyzny – dr Barbara Centek czy grudziądzka z lat 1920–1939 – mgr Marcin Żynda) oraz poszczególne typy prasy, np. czasopiśmiennic-

two naukowe (dr Dorota Degen, dr B. Centek), czasopiśmiennictwo popularnonaukowe (dr B. Centek) oraz czasopiśmiennictwo sportowe (mgr M. Żynda). Przedmiotem prowadzonych badań jest także ruch wydawniczy w Polsce po 1945 r. oraz polityka wydawnicza w sferze nauki (dr D. Degen).

Ostatnią jednostką w strukturze Instytutu jest Pracownia Metod Komputerowych, zarządzana przez dr Ewę J. Kurkowską. Poza nią pracownia zatrudnia jeszcze 2 osoby: dr Veslavę Osińską i mgr Przemysława Krysińskiego. Zainteresowania badawcze dr E. Kurkowskiej koncentrują się wokół problemów kształcenia użytkowników informacji, a szczególnie koncepcji information literacy i sposobu jej realizowania – zwłaszcza na poziomie szkolnictwa wyższego. Dr V. Osińska interesuje się z kolei wizualizacją informacji i nauki, historią i klasyfikacją nauk komputerowych, technologiami semantycznej sieci, data mining i text mining, a mgr P. Krysiński – odpowiedzialny za sprawy IT i promocji Instytutu – nowymi technologiami, projektowaniem i wdrażaniem systemów CMS, wyszukiwaniem informacji oraz e-learningiem.

Wyrazem uznania dla dotychczasowych osiągnięć naukowych IINiB było przyznanie w 2003 r. Wydziałowi Nauk Historycznych UMK, w strukturach którego mieści się IINiB, uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie bibliologii. W chwili obecnej (czerwiec 2014 r.) Wydział czyni starania o przyznanie uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie bibliologii.

Dorobek publikacyjny

Szerokie spektrum zainteresowań pracowników IINiB, jak i ich duża aktywność naukowa znajduje odzwierciedlenie w aktywności piśmienniczej. Pracownicy Instytutu opublikowali dotychczas około 100 wydawnictw zwartych (monografii i prac zbiorowych) oraz blisko 1 tys. artykułów. W dorobku publikacyjnym reprezentowane były i są przede wszystkim takie subdyscypliny bibliologii, jak bibliotekarstwo, nauka o informacji, historia książki i bibliotek oraz prasoznawstwo. Pewne obszary badań nie występują lub podejmowane są tylko sporadycznie, jak choćby badania bibliometryczne czy metodologia bibliotekoznawstwa. Na przestrzeni lat interesująca jest występująca w dorobku także tendencja dominacji ujęcia informacyjnego, wynikająca z wpływu nowoczesnych technologii i konieczności adaptacji nowych rozwiązań do poszczególnych subdyscyplin bibliologicznych⁷.

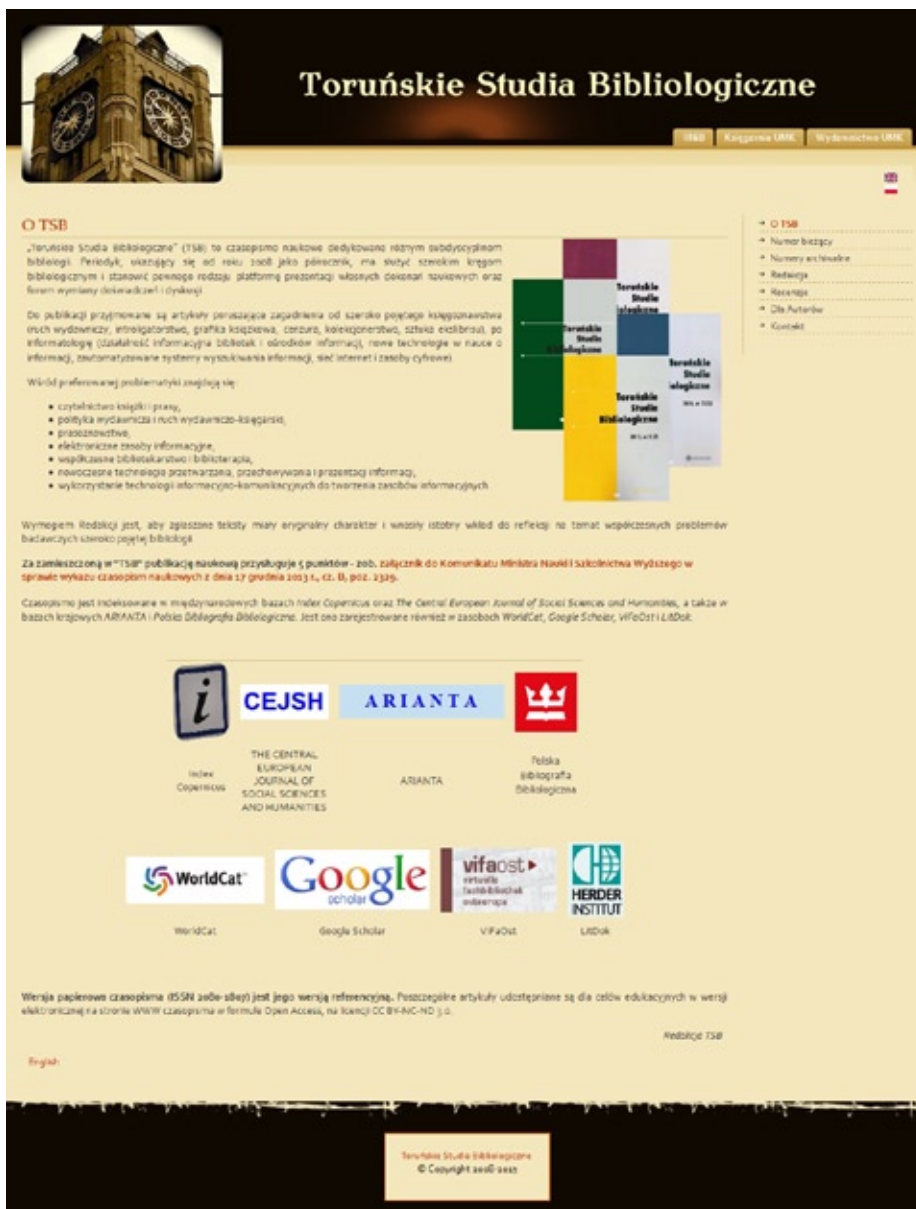
⁷ Dorobek publikacyjny Instytutu został dokładnie przedstawiony w dwóch publikacjach: Małgorzata Kowalska, Wanda A. Ciszewska: Dorobek naukowy pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK za lata 1976–2007. Cz. 1. Analiza ilościowa. *Toruńskie Studia Bibliologiczne* 2008 nr 1 s. 95–112 oraz Małgorzata Kowalska, Wanda A. Ciszewska: Dorobek naukowy pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK za lata 1976–2007. Cz. 2. Analiza treściowa. *Toruńskie Studia Bibliologiczne* 2009 nr 1 s. 91–107

Ważne miejsce w dorobku naukowym Instytutu zajmuje ukazująca się w latach 1997–2007 seria „Bibliologia” (publikowana w ramach zeszytów naukowych uczelni „Acta Universitatis Nicolai Copernici”), jak i wydawana pod red. G i J. Gzelli między 1999 r. a 2008 r. pozycja zbiorowa *W kręgu prasy. Przeszłość – teraźniejszość – przyszłość*. Mimo że obydwa tytuły cieszyły się dużą popularnością, a na ich łamach swoje artykuły zamieszczali zarówno pracownicy nauki, jak i reprezentanci środowiska bibliotekarskiego, w związku z przeorientowaniem polityki wydawniczej uczelni w kierunku zwiększania liczby ukazujących się w niej czasopism naukowych, publikowanie monografii, prac zbiorowych i serii znacznie ograniczono.

Od 2008 r. IINiB wydaje własny periodyk naukowy pt. „*Toruńskie Studia Bibliologiczne*” (dalej: TSB). Półrocznik, u podstaw powołania którego legła chęć stworzenia platformy prezentacji własnych dokonań naukowych oraz potrzeba kontynuacji dotychczasowej działalności wydawniczej Instytutu, ukazuje się z inicjatywy dr W. A. Ciszewskiej i dr M. Kowalskiej. Funkcję jego redaktora naczelnego pełni prof. dr hab. G. Gzella. Czasopismo służy szerokim kręgom bibliologicznym i stanowi pewnego rodzaju forum wymiany doświadczeń i dyskusji. Do publikacji na łamach TSB przyjmowane są artykuły poruszające zagadnienia od szeroko pojętego księgoznawstwa (ruch wydawniczy, intrologatorstwo, grafika książkowa, cenzura, kolekcjonerstwo, sztuka ekslibrisu), po informatologię (działalność informacyjna bibliotek i ośrodków informacji, nowe technologie w nauce o informacji, zautomatyzowane systemy wyszukiwania informacji, sieć Internet i zasoby cyfrowe)⁸. Mimo że „*Toruńskie Studia Bibliologiczne*” redagowane są w IINiB, wśród autorów zamieszczanych na ich łamach artykułów odnaleźć można nazwiska licznych przedstawicieli innych ośrodków naukowych (nie tylko bibliologicznych⁹) i bibliotekarskich. Z tych ostatnich wymienić należy w tym miejscu reprezentantów środowiska gdańskiego (Biblioteka Wyższej Szkoły „Ateneum”, Biblioteka Gdańska PAN), krakowskiego (Biblioteka Politechniki Krakowskiej, Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego), poznańskiego (Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej, Biblioteka Uniwersytecka), warszawskiego (Biblioteka Uniwersytecka) i oczywiście toruńskiego (Biblioteka Uniwersytecka, Książnica Kopernikańska, Biblioteka Wyższej Szkoły Bankowej, Biblioteka Pedagogiczna). Od roku 2011 czasopismo jest indeksowane w międzynarodowych bazach *Index Copernicus* i *The Central European Journal of Social Sciences and Humanities*, a także w bazach krajowych *ARIANTA* i *Polska Bibliografia Bibliologiczna*. Jest

⁸ Założenia periodyku zostały szczegółowo omówione w następującym artykule: Wanda A. Ciszewska, Małgorzata Kowalska: „*Toruńskie Studia Bibliologiczne*”. Formuła wydawnicza – profil – perspektywy. *Folia Librorum* 2013 T. 17 s. 157–172

⁹ Np. Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego, Instytutu Językoznawstwa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Instytutu Historii Współczesnej w Monachium, a nawet Katedry Chemii Środowiska i Bioanalitiky Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Strona główna „Toruńskich Studiów Bibliologicznych”
 Źródło: Toruńskie Studia Bibliologiczne [online] [dostęp 27 VI 2014]
 Dostępny w World Wide Web: <http://www.home.umk.pl/~tsb>

ono zarejestrowane również w zasobach *WorldCat*, *Google Scholar*, *ViFaOst* i *LitDok*. Dzięki współpracy Redakcji „Toruńskich Studiów Bibliologicznych” z Polską Akademią Nauk na początku 2013 r. nastąpiła migracja danych czasopisma na platformę YADDA. Platforma ta powstała w Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego Uniwersytetu Warszawskiego dla potrzeb Wirtualnej Biblioteki Nauki. Obecność TSB na platformie wpłynęła na poprawę wydajności przeszukiwania artykułów periodyku oraz zapewniła automatyczną indeksację jego zasobów w światowych zasobach sieciowych. Także w 2013 r. zakończono prace związane z przenoszeniem zasobów czasopisma do systemu Open Journal Systems, rejestrującego periodyki naukowe wydawane w UMK. Tym samym w ramach tego systemu dostępne są nieodpłatnie pełnotekstowe wersje wszystkich numerów periodyku (<http://wydawnictwoumk.pl/czasopisma/index.php/TSB/index>). Niezależnie od platformy OJS czasopismo posiada własną, tworzoną przez zespół redakcyjny, dwujęzyczną (polską i angielską) stronę internetową. Wszyscy zainteresowani publikowaniem na łamach pisma mogą na niej znaleźć informacje o składzie redakcji, numer bieżący, szczegółową instrukcję wydawniczą, odnośniki do baz danych indeksujących periodyk, a także pełnotekstowe wersje wszystkich numerów. Od roku 2012 periodyk znajduje się na punktowanej liście czasopism naukowych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a za publikację artykułu na jego łamach przysługuje 5 punktów¹⁰.

Mimo istnienia własnego wydawnictwa periodycznego nie ustaje współpraca wydawnicza pracowników Instytutu z redakcjami innych czasopism, w tym m.in. „Folia Toruniensia”, „Wychowanie na co Dzień”, „Zapiski Historyczne”, „Przegląd Biblioteczny”, „Bibliotekarz”, „Bibliotekarz Podlaski”, „Zagadnienia Informacji Naukowej”, „Rocznik Prasoznawczy”, „Zeszyty Prasoznawcze”, „Rocznik Historii Prasy Polskiej”, „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny”, „Szkoła Specjalna”, „Biblioterapeuta”, „Zagadnienia Naukoznawstwa”, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, „Biuletyn EBIB”. Artykuły autorstwa pracowników Instytutu można odnaleźć także na łamach periodyków obcojęzycznych, takich jak „Turkish Librarianship”, „Bibliotekovedenie” i „Ctenar”. Poza działalnością publikacyjną, przedstawiciele toruńskiego bibliotekoznawstwa uczestniczą także w komitetach redakcyjnych lub radach naukowych kilku krajowych periodyków, m.in. „Folia Toruniensia”, „Przegląd Biblioteczny”, „Przegląd Informacyjno-Dokumentacyjny”, „Rocznik Bibliologiczno-Prasoznawczy”, „Zarządzanie Biblioteką”, „Biuletyn EBIB”¹¹.

¹⁰ Załącznik do Komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie wykazu czasopism naukowych z dnia 17 XII 2013 r., cz. B, poz. 2329 [online] [dostęp 27 VI 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_12/49be0aea7facc022cd3db1fde4ff92be.pdf

¹¹ Małgorzata Kowalska, Mariusz Jarocki: Płaszczyzny współpracy ośrodków kształcenia bibliologicznego z bibliotekami – case study. W: Współpraca bibliotek na szczeblu regionalnym, krajowym, międzynarodowym / pod red. Mai Wojciechowskiej. Gdańsk 2011 s. 239–240

Odnotowania wymaga także owocna współpraca Instytutu z Wydawnictwem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, nakładem którego ukazują się obszerne publikacje dotyczące najnowszych zagadnień bibliologicznych autorstwa najmłodszych pracowników IINiB.

Oferta dydaktyczna

IINiB posiada szeroką ofertę studiów prowadzonych zarówno w trybie stacjonarnym, jak i niestacjonarnym. Od roku akademickiego 2012/2013 realizowany jest unikalny kierunek studiów: zarządzanie informacją i bibliologia. Celem kształcenia studenta na tym kierunku jest przygotowanie go do aktywnego uczestnictwa w procesach zachodzących w społeczeństwie informacji i wiedzy – tak w zakresie jego pośrednictwa w przepływie informacji, jak też współkreowania określonych trendów pojawiających się w nowoczesnym społeczeństwie. Podstawowa działalność dydaktyczna IINiB opiera się na systemie dwustopniowym: 3-letnich studiach licencjackich i 2-letnich studiach magisterskich¹².

Stacjonarne studia I stopnia – licencjackie, obejmują łącznie 1920 godz. (180 ECTS). Realizowane są w ramach modułu podstawowego oraz 2 specjalności (po 220 godz.) do wyboru: infobrokering i zarządzanie usługami biblioteczno-informacyjnymi oraz edytorstwo i rynek książki.

Pierwsza ze specjalności dostarcza niezbędnej wiedzy i kompetencji w zakresie organizacji i zarządzania zasobami informacyjnymi oraz świadczenia usług informacyjno-bibliotecznych dla różnych środowisk. W jej programie położono nacisk na zaznajomienie studentów z różnymi kontekstami funkcjonowania społeczeństwa wiedzy i informacji, determinującymi zarówno działalność organizacji non-profit, jak i biznesowych. Poza umiejętnościami z zakresu zastosowania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, zajęcia dostarczają wiedzy na temat różnych sposobów pozyskiwania informacji o użytkownikach (czytelnikach/klientach), budowie oraz możliwości wykorzystania tych danych w marketingu towarów i usług. Obok kwestii związanych z komercyjną działalnością informacyjną ważne miejsce w specjalizacji infobrokering i zarządzanie usługami biblioteczno-informacyjnymi zajmują zagadnienia obsługi użytkowników bibliotek, działalności animacyjnej bibliotekarza, podnoszenia poprzez czytelnictwo poziomu kultury, oceny jakości informacji, a także kreowania pozytywnego wizerunku instytucji bibliotecznych i kulturalnych na przykładzie wizualnego brandingu (projektowania przestrzeni społecznej). Tak szerokie spektrum zagadnień prowadzi do wykształcenia umiejętności organizacji, selekcji, porządkowania i przekazywania informacji oraz bardzo dobrego posługiwania się nowoczesnymi technologiami komunikacyjnymi.

¹² Szczegółowa dokumentacja dydaktyczna dostępna na stronie WWW Instytutu, pod adresem: http://www.inibi.umk.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=185&Itemid=43

Druga ze specjalności – edytorstwo i rynek książki – pozwala na zdobycie niezbędnej wiedzy i umiejętności w zakresie organizacji i funkcjonowania rynku książki i prasy po 1989 r. Student zna przeobrażenia polskiego rynku książki wynikające ze zmiany sytuacji politycznej, ma uporządkowaną wiedzę o współczesnym rynku wydawniczo-księgarskim oraz jego powiązaniach z przemianami społeczno-gospodarczymi. Orientuje się we współczesnych działaniach promocyjnych i marketingowych występujących na rynku książki, rozpoznaje nowe zjawiska w świecie prasy i książki oraz posiada umiejętność sprawnego poruszania się na rynku wydawniczym i księgarskim. W programie specjalności edytorstwo i rynek książki położono również nacisk na praktyczne zaznajomienie studenta z biurowymi i profesjonalnymi programami do elektronicznej edycji tekstów. Wiedza z podstaw technologii prepress i obsługi programów desktop publishing, pozwala także na przygotowanie i zaprojektowanie profesjonalnych materiałów informacyjnych i promocyjnych.

Na studia stacjonarne II stopnia (uzupełniające magisterskie) składa się 805 godz. dydaktycznych (120 ECTS). Program obejmuje przedmioty podstawowe oraz 4 specjalności po 215 godz., z których student ma obowiązek zaliczenia dwóch wybranych. Specjalnościami do wyboru są:

- Biblioterapia

Specjalność ta przygotowuje do pracy biblioterapeutycznej z osobami o specjalnych potrzebach, wynikających z wieku senioralnego oraz różnych rodzajów niepełnosprawności i zaburzeń, w tym zaburzeń w funkcjonowaniu społecznym. W jej programie uwzględniono zajęcia przygotowujące do projektowania oraz prowadzenia biblioterapii i/lub bajkoterapii wśród dzieci i nastolatków z problemami typowymi dla ich wieku oraz do świadczenia usług bibliotecznych w środowiskach wskazanych grup, tj. organizowania odpowiedniej dla nich obsługi informacyjnej i czytelniczej oraz właściwych form pracy z nimi. Specjalność biblioterapeutyczna zachęca do współdziałania w projektowaniu zintegrowanych programów profilaktycznych szkolnych, lokalnych i regionalnych z wykorzystaniem elementów biblioterapii, nastawionych zwłaszcza na zapobieganie uzależnieniom, nie tylko od substancji chemicznych, ale i nowych technologii, w tym Internetu. Absolwenci tej specjalności inicjują działania na rzecz osób ze specjalnymi potrzebami w środowiskach lokalnych, prowadzące do ich aktywizacji kulturalnej i włączania ich w obręb społeczeństwa informacyjnego, m.in. poprzez zapobieganie ich e-wykluczeniu.

- Dziedzictwo kulturowe książki

Po ukończeniu tej specjalności student ma uporządkowaną wiedzę o zabytkach piśmiennictwa i sztuki książki, zarówno jako oryginalnych obiektach od czasów najdawniejszych po XX w., jak też funkcjonujących w wersji cyfrowej. Dysponuje wiedzą o sposobach gromadzenia, opracowania, ochrony i udostępniania książki w przeszłości i współcześnie. Odnosi się to do zinstytucjonalizowanych form aktywności, jak i zjawi-

ska bibliofilstwa, wpisującego się w szerszy kontekst kolekcjonerstwa zabytków i dzieł sztuki. Student potrafi sprawnie wyszukać informacje bibliograficzne oraz antykwareczne w globalnych zasobach WWW, w tym zwłaszcza w wyspecjalizowanych bazach danych i portalach dedykowanych bibliologom. Dostrzega także wagę upowszechniania dziedzictwa kulturowego w postaci cyfrowej. W konsekwencji absolwenci specjalności dziedzictwo kulturowe książki uzyskują kwalifikacje, które przygotowują ich do podjęcia pracy w działach specjalnych bibliotek publicznych i naukowych, a także w muzeach i archiwach.

- **Prasoznawstwo**

Specjalność ta łączy w sobie zagadnienia dotyczące tworzenia, upowszechniania oraz odbioru prasy. Zajęcia zapoznają z problematyką współczesnych, nowoczesnych mediów, dostarczają wiedzy oraz kompetencji w zakresie prawnych aspektów funkcjonowania prasy, technik dziennikarskich czy metod badań prasoznawczych. Studenci doskonałą umiejętności praktyczne w redagowaniu różnych gatunków dziennikarskich przy użyciu specjalistycznego oprogramowania komputerowego, przygotowują także edycje publikacji naukowych. Absolwenci specjalności prasoznawczej posiadają wiedzę na temat prasy w ujęciu historycznym i współczesnym, znają współczesne problemy prasoznawstwa, posługują się nowoczesnymi technikami dziennikarsko-edytorskimi.

- **Zarządzanie informacją**

Specjalność z tego zakresu dostarcza niezbędnej wiedzy i umiejętności w zakresie organizacji i zarządzania zasobami informacyjnymi oraz świadczenia usług informacyjnych dla różnych podmiotów, w tym komercyjnych. Zajęcia prowadzą do wykształcenia umiejętności biegłego poruszania się po źródłach informacji, formułowania trafnych strategii wyszukiwawczych i krytycznej oceny informacji, poziomu jej wiarygodności, przydatności, dostępności i pilności dostarczenia do odbiorcy. Absolwenci tej specjalności posiadają kompetencje w zakresie organizacji, selekcji, porządkowania i przekazywania informacji i wiedzy oraz biegłego posługiwania się nowoczesnymi technologiami komunikacyjnymi niezbędne do pracy zarówno w instytucjach sektora informacyjnego, jak i poza nim.

Po ukończeniu kierunku zarządzanie informacją i bibliologia studenci legitymują się wiedzą na temat działania struktur bibliotecznych, organizacji zbiorów bibliotek, wykorzystywania najnowszych technologii, a także pracy z czytelnikiem (w tym z czytelnikiem dziecięcym i niepełnosprawnym). Absolwenci tego kierunku stanowią więc doskonały „materiał” na przyszłego pracownika bibliotek publicznych, szkolnych czy też naukowych. Jednocześnie są dobrymi kandydatami na stanowiska, na których wymagane jest operowanie profesjonalnie przygotowaną informacją oraz te, które wiążą się z kreowaniem życia społeczno-kulturowego na poziomie lokalnym i ponadregionalnym.

Ofertę dydaktyczną IINiB uzupełniają studia podyplomowe, gdzie warunkiem rozpoczęcia nauki jest posiadanie dyplomu ukończenia studiów wyższych, co najmniej na poziomie licencjatu. Wśród propozycji IINiB znajdują się Studia Podyplomowe w Zakresie Infobrokerstwa i Zarządzania Informacją oraz Studia Podyplomowe w Zakresie Edytorstwa Komputerowego.

Pierwsze ze studiów (kierownik dr M. Kowalska) eksponują praktyczny wymiar powiązań wiedza – człowiek – technika informacyjna. W programie studiów położono nacisk na zaznajomienie studentów z takimi zagadnieniami, jak zastosowanie nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych, projektowanie i zarządzanie systemami informatycznymi, źródła, metody i narzędzia wyszukiwania profesjonalnej informacji oraz jej ocena¹³.

Studia Podyplomowe w Zakresie Edytorstwa Komputerowego (kierownik dr W. A. Ciszewska) dostarczają niezbędnej wiedzy, umiejętności i kompetencji w zakresie profesjonalnego i zawodowego opracowania dokumentów tekstowych. W trakcie studiów słuchacze poznają różne programy do elektronicznej edycji tekstów, co przygotowuje ich do pracy w wydawnictwach profesjonalnie zajmujących się składem publikacji tak drukowanych, jak i elektronicznych¹⁴.

W ostatnich latach Instytut poszerzył ofertę dydaktyczną o studia III stopnia (doktoranckie) przeznaczone dla osób posiadających tytuł magistra.

Zajęcia dydaktyczne oferowane na wszystkich typach studiów, prowadzone są przez pracowników Instytutu wspomaganych przez wysoko kwalifikowaną kadrę oraz profesjonalistów z zakresu objętego profilem studiów. W tym miejscu warto wspomnieć, że od samego początku istnienia IINiB, na etatach naukowych zatrudniano w nim bibliotekarzy-praktyków. Byli to przede wszystkim pracownicy placówek lokalnych, w tym Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu, Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu oraz Ośrodka Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych w Toruniu. Przez wiele lat na liście wykładowców pojawiały się także nazwiska przedstawicieli Biblioteki Narodowej i Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny). Zatrudnianie bibliotekarzy-praktyków, stanowiące swoisty rys charakterystyczny działalności IINiB w pierwszych latach jego istnienia, jest nadal istotnym elementem polityki Instytutu.

Obowiązkową częścią procesu dydaktycznego prowadzonego w IINiB są praktyki studenckie. Odbývają się one dwuetapowo. Pierwszy etap stanowią praktyki organizowane dla studentów I roku studiów licencjackich w bibliotekach szkolnych i bibliotekach publicznych nie posiadających statusu biblioteki naukowej, czy też specjali-

¹³ Studia Podyplomowe w Zakresie Infobrokerstwa i Zarządzania Informacją [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK. Dostępny w World Wide Web: <http://www.inibi.umk.pl/infobrokerstwo>

¹⁴ Studia Podyplomowe w Zakresie Edytorstwa Komputerowego [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK. Dostępny w World Wide Web: <http://www.inibi.umk.pl/edytorstwo>

stycznej. Najczęściej praktyki te odbywają się w okresie przerw międzysemestralnych, co powoduje, że studenci jako biblioteki docelowe, wybierają te leżące najbliżej ich miejsca zamieszkania. O popularności bibliotek, w których studenci realizują praktyki nie decyduje wtedy ich prestiż, a dogodne umiejscowienie. Drugi etap praktyk odnosi się do studentów II roku studiów licencjackich i zobowiązuje ich do odbycia praktyk w bibliotece lub innej instytucji zajmującej się procesami informacyjnymi. Ten etap ma na celu zapoznanie studentów z funkcjami i zadaniami wybranego typu biblioteki lub instytucji przetwarzającej informację oraz nabycie praktycznych umiejętności niezbędnych do pracy w zawodzie bibliotekarsko-informacyjnym. Praktyki pozwalają studentom zdobyć niezbędne doświadczenie w zakresie pracy zawodowej, zarówno w placówkach bibliotecznych, jak i innych instytucjach, do których trafiają do pracy jako absolwenci kierunku zarządzanie informacją i bibliologia (firmy infobrokerskie, ośrodki i centra informacji, serwisy internetowe, wydawnictwa, księgarnie, redakcje gazet, czasopism i serwisów internetowych, archiwa).

W ramach corocznych, obowiązkowych wycieczek programowych studenci kierunku zarządzanie informacją i bibliologia odwiedzają szereg instytucji kulturalnych i oświatowych działających w obszarach powiązanych z zakresem studiów. Podczas tego rodzaju wyjazdów studenci zapoznają się z historią, funkcjonowaniem i organizacją zbiorów największych i najważniejszych bibliotek w kraju. W programie wycieczek najczęściej znajduje się Warszawa oraz jej najbliższe okolice. IINiB ściśle współpracuje z działem informacji Biblioteki Narodowej oraz Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, których gmachy są najczęstszym miejscem docelowym wycieczek studenckich.

Współpraca międzynarodowa

Wyjątkowo dynamicznie rozwija się współpraca Instytutu z zagranicą. W ramach programów międzynarodowych oraz kontaktów indywidualnych, tak pracownicy, jak również studenci wyjeżdżają na staże szkoleniowe i badawcze oraz konferencje międzynarodowe. Daje to możliwość nie tylko prezentacji własnych wyników badań, ale także gromadzenia materiałów potrzebnych do pracy naukowej. Dobry przykład stanowi animowany przez Unię Europejską program Erasmus, którego celem jest podnoszenie poziomu kształcenia akademickiego i wzmacnianie jego europejskiego wymiaru. W ramach tego programu Instytut podjął współpracę m.in. z Uniwersytetem w Ankarze, Uniwersytetem w Ljublanie, Uniwersytetem w Talinie, Uniwersytetem Kłajpedzkim, Uniwersytetem w Erzurum, Uniwersytetem Śląskim w Opawie oraz Uniwersytetem Wileńskim, prowadząc z tymi uczelniami międzynarodową wymianę wykładowców i studentów¹⁵.

¹⁵ O nas...

Odnotowania godny jest także fakt udziału pracowników w różnego stażach i szkoleniach organizowanych przez biblioteki europejskie. Dzięki wyjazdom stypendialnym do bibliotek w Monachium, Berlinie, Frankfurt nad Menem, Rzymie, Kopenhadze, Helsinkach, Londynie, Paryżu, Lionie, Amsterdamie, Oslo, Wilnie i Lwowie pracownicy zyskują nie tylko możliwość zebrania niezbędnej literatury przedmiotu do prowadzonych przez siebie badań, ale przede wszystkim szansę zapoznania się z zasadami funkcjonowania największych i najnowocześniejszych księżnic na świecie. Pobyty te pozwalają więc zarówno na zdobywanie nowych umiejętności, jak i na weryfikację posiadanej już wiedzy oraz praktyczne przyjrzenie się przyjętym w wielu krajach rozwiązaniom¹⁶.

Działalność organizacyjna i propagatorska

Od roku 2008 IINiB jest organizatorem cyklicznej ogólnopolskiej konferencji naukowej „Niewygodne dla władzy. Ograniczanie wolności słowa na ziemiach polskich od wieku XIX do czasów współczesnych”. Dotychczas odbyły się 3 edycje konferencji, a ich intencją było poznanie mechanizmów służących kontroli słowa, praktycznych przejawów działalności organów władzy za tę kontrolę odpowiedzialnych oraz możliwości skutków wprowadzanych ograniczeń¹⁷.

Niezależnie od konferencji prasoznawczej, Instytut był także organizatorem 3 innych konferencji naukowych. Pierwsza miała charakter jubileuszowy i odbyła się z okazji 30-lecia Instytutu („Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej – przeobrażenia bibliologii polskiej. Na marginesie trzydziestolecia Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK w Toruniu”, 23–24 października 2007 r.). Celem spotkania – obok prezentacji historii i obecnej kondycji naukowej i dydaktycznej toruńskiego Instytutu – było przedstawienie dorobku poszczególnych ośrodków bibliologicznych w Polsce, wskazanie tradycji badań z tego zakresu, a także przeobrażeń, jakie nastąpiły w ostatnim 30-leciu. W trakcie obrad przedstawiciele 12 polskich uczelni wysłuchali 24 referatów¹⁸. Dwie kolejne konferencje organizowane przez IINiB miały charakter interdyscyplinarny. Konferencja „Homo communicativus. Współczesne oblicza komunikacji i informacji” – odbyła się w dniach 24–25 czerwca 2013 r. Jej celem była wymiana poglądów na temat człowieka i jego roli w świecie współczesnych technologii komunikacyjno-informacyjnych. Przedmiot rozważań stanowiły nie tylko kwestie komunikacyjnej sprawności, ale także komunikacyjnej świadomości, a więc umiejętności wykorzystywania wiedzy z takich obszarów, jak: multimedia, zarządzanie informacją,

¹⁶ Małgorzata Kowalska, Mariusz Jarocki, dz. cyt., s. 241

¹⁷ Niewygodne dla władzy [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK [dostęp 27 VI 2014] Dostępny w World Wide Web: <http://www.inibi.umk.pl/wladza4/>

¹⁸ Dorota Degen, Małgorzata Fedorowicz: Wstęp. W: Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej / pod red. Doroty Degen i Małgorzaty Fedorowicz. Toruń 2009 s. 7

psychologia i socjologia komunikacji, informatyka, kognitywistyka, językowe strategie komunikacyjne czy massmedia. W trakcie dwudniowych obrad uczestnicy wygłosili łącznie 39 prelekcji, które pogrupowano w siedem sekcji tematycznych („Nowe media a przełamywanie ograniczeń”, „Współczesne oblicza kultury”, „Komunikacja w organizacji”, „Intermedialność przekazu”, „E-publikowanie”, „Problemy e-społeczności”, „Sieciowe systemy informacyjne”)¹⁹. Druga z konferencji, tj. „I Ogólnopolska Konferencja Oprawoznawcza «Tegumentologia polska dzisiaj»” (26–27 czerwca 2014 r.), służyć miała uzmysłowieniu przydatności, a nawet niezbędności, wiedzy tegumentologicznej w badaniach realizowanych na szerokim polu nauk humanistycznych oraz w praktyce konserwatorskiej i bibliotekarsko-archiwistycznej. Konferencja umożliwiła konsolidację rodzimych tegumentologów poprzez wymianę doświadczeń i prezentację wyników prac. Jak dotąd bowiem znamieniem polskiego środowiska badaczy opraw była działalność w rozproszeniu, niekiedy wręcz „w ukryciu”. To zaś wydatnie spowalniało postęp badawczy, rozumiany głównie jako twórcza dyskusja i wypracowywanie wspólnych formuł metodologicznych. Konferencję patronatem honorowym objęła minister nauki i szkolnictwa wyższego, prof. Lena Kolarska-Bobińska²⁰.

Wyrażnie uwidaczniającym się polem działalności IINiB jest także współpraca ze środowiskiem bibliotekarskim – w ostatnich kilku latach związana z organizacją konferencji naukowych, seminariów, kursów i warsztatów. Przykładem tego rodzaju przedsięwzięcia może być X. Ogólnopolska Konferencja Bibliotek Szkół Wyższych Niepaństwowych „Przestrzeń informacyjna biblioteki akademickiej – tradycja i nowoczesność”, współorganizowana w czerwcu 2008 r. wraz z Biblioteką Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu. Pracownicy IINiB wnieśli istotny wkład w przygotowanie merytoryczne konferencji, prowadzili sesje tematyczne i warsztaty dla bibliotekarzy, wygłaszali prelekcje, a następnie przyczynili się do opracowania materiałów pokonferencyjnych. Innymi przykładami tego rodzaju współpracy mogą być jednodniowe sympozja przygotowane w roku 2009 wspólnie z Miejską Biblioteką Publiczną w Tucholi (IV Konferencja „Informacja regionalna w bibliotekach publicznych województwa kujawsko-pomorskiego”, kwiecień 2009 r.) oraz z Biblioteką Pedagogiczną im. gen. bryg. prof. E. Zawackiej w Toruniu („Seminarium Otwarte Zasoby Edukacyjne”, październik 2009 r.)²¹.

Instytut jako jednostka dydaktyczna nie tylko szkoli nowe pokolenie adeptów zawodu bibliotekarskiego, ale prowadzi szereg działań mających na celu wspomaganie rozwoju

¹⁹ Małgorzata Kowalska, Przemysław Krysiński: Człowiek w dobie konwergencji mediów - relacja z konferencji. *E-mentor* 2013 nr 4 s. 32

²⁰ Tegumentologia polska dzisiaj [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK [dostęp 27 VI 2014] Dostępny w World Wide Web: <http://www.inibi.umk.pl/tegumentologia/cel.html>

²¹ Małgorzata Kowalska, Mariusz Jarocki, dz. cyt., s. 240

i doszkalanie tych osób, które już pracują w zawodzie. Do przykładów tego typu inicjatyw realizowanych przez pracowników IINiB należą:

- „BibWeb” (nabór ciągły w latach 2006–2011, łącznie przeszkolono ok. 5 tys. osób z całej Polski) – 3-modułowy kurs internetowy dla bibliotekarzy z zakresu podstaw Internetu, systematycznego wyszukiwania informacji w Internecie, planowania i tworzenia własnej oferty internetowej, przygotowywany we współpracy z Biblioteką Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacją Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Polsko-Amerykańską Fundacją Wolności oraz Fundacją Billa i Mellindy Gates,
- „Login: Biblioteka” (8 edycji w latach 2010–2014, łącznie przeszkolono ok. 400 osób z całej Polski) – 3-modułowy kurs internetowy dla bibliotekarzy z zakresu efektywnego promowania usług i działań placówek bibliotecznych, wykorzystywania nowoczesnych technologii informacyjnych i wieloaspektowego wyszukiwania informacji, przygotowywany we współpracy z Biblioteką Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacją Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Polsko-Amerykańską Fundacją Wolności oraz Fundacją Billa i Mellindy Gates,
- „Infobrokering” (pierwsza edycja uruchomiona w kwietniu 2014 r. zgromadziła 30 kursantów, kolejna – zaplanowana na wrzesień 2014 r. – tak samo liczną grupę) – 7-modułowy kurs internetowy dla bibliotekarzy, mający dostarczyć wiedzy i umiejętności z zakresu organizacji i zarządzania zasobami informacyjnymi oraz doskonalić sposoby profesjonalnego wyszukiwania, selekcji, opracowania i przekazywania informacji, przygotowany we współpracy z Biblioteką Pedagogiczną im. gen. bryg. prof. E. Zawackiej w Toruniu,
- „Środy z TIK-iem” (kwiecień 2014 r.) – cykl warsztatów dla bibliotekarzy dedykowanych problematyce dozwolonego użytku, Ukrytego Internetu, sposobom prezentacji danych, tworzeniu stron WWW i możliwościom wykorzystywania koncepcji mądrości tłumów w działalności bibliotek, przygotowany we współpracy z Biblioteką Pedagogiczną im. gen. bryg. prof. E. Zawackiej w Toruniu.

Swoją ofertę Instytut kieruje także do maturzystów i uczniów szkół gimnazjalnych. Od roku 2010, w okresie wiosennym, organizowane są bezpłatne warsztaty pod nazwą „Matura bez Google? To możliwe!”. Zajęcia adresowane przede wszystkim do uczniów szkół ponadgimnazjalnych realizowane są w wymiarze 2-godzinnych spotkań. W ich trakcie prezentowane są różne sposoby wyszukiwania informacji, pozwalające uczestnikom sprawniej poruszać się w świecie informacji cyfrowej w celach zawodowych i edukacyjnych.

Wszystkie informacje dotyczące warsztatów, kursów i innych inicjatyw realizowanych pod auspicjami IINiB, zamieszczane są na stronie WWW Instytutu.

Konferencja jubileuszowa Instytutu, Toruń 23 października 2007 r.
 Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
 (fot. Przemysław Krysiński)

Prof. dr hab. G. Gzella podczas prowadzenia sesji plenarnej w ramach pierwszej organizowanej przez Instytut konferencji prasoznawczej, Toruń 18 listopada 2008 r.
 Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
 (fot. Przemysław Krysiński)

Dr hab. Tomasz Kruszewski podczas prowadzenia sesji „Współczesne oblicza kultury” w ramach konferencji „Homo communicativus”, Toruń 24 czerwca 2013 r.
 Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
 (fot. Marcin Karwowski)

Panel dyskusyjny „Człowiek w dobie konwergencji mediów – szansa czy zagrożenie?” w ramach konferencji „Homo communicativus”, Toruń 24 czerwca 2013 r.
 (Moderator: mgr Bożena Bednarek-Michalska – Dyrektor ds. Informacji i Innowacji Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu. Dysputanci – od lewej: mgr Edwin Bendyk, dr hab. Tomasz Kruszewski, dr Grzegorz Osiński, prof. dr hab. Tomasz Szlendak, dr hab. Krzysztof Olechnicki, dr Tomasz Komendziński, dr hab. Piotr Grochowski, dr Tadeusz Wojewódzki)
 Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
 (fot. Marcin Karwowski)

Infografiki wizualizacyjne zaprezentowane podczas wystawy „Places&Spaces”, towarzyszącej konferencji „Homo communicativus”, Toruń 24 czerwca 2013 r.

(kurator wystawy: dr Veslava Osińska)

Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
(fot. Marcin Karwowski)

Aktywność studencka

Ważnym uzupełnieniem działalności Instytutu są inicjatywy studenckie inicjowane w ramach trzech kół naukowych: Koła Naukowego Specjalistów Informacji, Prasoznawczego Koła Naukowego oraz Doktoranckiego Koła Naukowego „Książka, Informacja, Media”.

Pierwsze z kół posiada najdłuższe tradycje bowiem działa od 1985 r. Zrzesza członków interesujących się badaniami w zakresie nauki o informacji i szeroko rozumianej bibliologii. Koło jednoczy grupę kilkunastu studentów UMK. Za swój główny cel stawia rozwój naukowy członków poprzez tworzenie środowiska sprzyjającego pracy naukowej i twórczej inicjatywie w różnych dziedzinach informatologii. Udoskonala umiejętności dotyczące pozyskiwania, przetwarzania i zarządzania informacją. Wspiera samokształcenie i organizowanie warsztatu naukowego do prowadzonych badań. Od lat czynnie reprezentuje wyniki działalności naukowej członków Koła na forum

krajowym (X Ogólnopolska Konferencja Studenckich Kół Naukowych „Informacja w świecie współczesnej komunikacji”, Kraków 2013 r.) i międzynarodowym (sympozja BOBCATSSS), poprzez aktywne uczestnictwo w konferencjach naukowych („Homo communicativus”, Toruń 2013 r.), warsztatach („Open Access. Wolny wstęp do nauki”, Warszawa 2013 r.) oraz imprezach okołonaukowych („Toruński Festiwal Nauki i Sztuki”, „Dni Historyka”, „Targi edukacyjne”). W ostatnich latach Koło zorganizowało 3 ogólnopolskie konferencje studenckich kół naukowych (2012 r. – „III Kongres Kół Naukowych Studentów Informatyki i Bibliotekoznawstwa «Studenci inib na rynku pracy»”, 2013 r. – „Ogólnopolska Konferencja Studenckich Bibliologicznych Kół Naukowych «Biblioteka poza biblioteką»”, 2014 r. – „Ogólnopolska Konferencja Studenckich Kół Naukowych «Architektura i wizualizacja informacji: kontekst – wartość – użytkownik – narzędzia»”). Jedną z ważniejszych inicjatyw podjętych przez członków Koła było także zorganizowanie kursu wyszukiwania informacji dla wszystkich studentów UMK (2007–2008) oraz cyklu prelekcji dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku (2009–2010).

Kolejne z kół naukowych – Prasoznawcze Koło Naukowe – powstało w styczniu 2006 r. i było wówczas jedyną na toruńskim Uniwersytecie studencką organizacją zajmującą się mediami. Celem członków Koła jest zdobywanie i popularyzowanie wiedzy na temat prasy, radia, telewizji i Internetu. Celowi temu służyć ma organizowanie sesji naukowych, wykładów i seminariów, imprez popularyzujących wiedzę o mediach, wyjazdów na konferencje. W kwietniu 2006 r. Koło zorganizowało ogólnopolską konferencję „Polskie media dziś i jutro. Wyzwania, tendencje, kierunki rozwoju”, a w roku 2011 lokalny panel dyskusyjny pt. „Media studenckie – wczoraj, dziś i jutro”. Ponadto członkowie Koła uczestniczyli w licznych spotkaniach z przedstawicielami mediów (np. redaktorem naczelnym „Głosu Uczelni” – Winicjuszem Schulzem) i wzięli udział w jubileuszu 50-lecia „Polityki” w Warszawie. Wizytówką Koła jest pismo „Między Regałami”, będące niebanalną hybrydą prasy studencko-naukowej i kulturalnej²².

Doktoranckie Koło Naukowe „Książka, Informacja, Media” jest najmłodszym tworem studentów IINiB. Podstawowymi kierunkami działalności Koła są organizowanie i udział w konferencjach, realizowanie projektów badawczych, działalność wydawnicza, organizowanie i udział w imprezach promujących naukę. W ramach działalności statutowej członkowie Koła w latach 2010–2012 wydawali elektroniczny popularno-naukowo-kulturalny półrocznik „e-doktorant”, podejmujący szerokie spektrum tematów związanych z uczestnikami studiów doktoranckich, ich problemami, pasjami oraz badaniami i zainteresowaniami naukowymi. Każdy jego numer udostępniany był bez-

²² Historia PKN [online]. Prasoznawcze Koło Naukowe [dostęp 27 VI 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://pkn-umk.blogspot.com/p/historia-pkn.html>

płatnie na stronie internetowej Doktoranckiego Koła Naukowego, jak również przesyłany do Repozytorium Dokumentów Elektronicznych Biblioteki Narodowej²³.

W związku z częściowo pokrywającymi się obszarami działalności wszystkich działających w Instytucie Kół oraz przynależnością wielu jego członków do kilku struktur jednocześnie, w roku akademickim 2014/2015 zaplanowano ich połączenie w jedno – Studencko-doktoranckie Koło Naukowe „e-Print”.

Członkowie Koła Naukowego Specjalistów Informacji w roku akademickim 2012/2013

Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
(fot. Weronika Dziadul)

²³ Doktoranckie Koło Naukowe „Książka, Informacja, Media” [online] [dostęp 27 VI 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.struna.edu.pl/baza/doktoranckie-kolo-naukowe-ksiazka-informacja-media-uniwersytet-mikolaja-kopernika-w-toruniu-1/>

Członkowie Prasoznawczego Koła Naukowego w roku akademickim 2012/2013
 Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
 (fot. Dorota Degen)

„Między Regałami” – pismo Prasoznawczego Koła Naukowego, okładki wybranych numerów
 Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
 (fot. Piotr Rudera)

Uczestnicy panelu dyskusyjnego „Media studenckie – wczoraj, dziś i jutro”,
Toruń 13 kwietnia 2011 r.

Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
(fot. Dorota Degen)

Pracownicy, doktoranci i studenci Instytutu podczas sympozjum BOBCATSSS,
Amsterdam 23–25 stycznia 2012 r.

Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK
(fot. Rafał Jurkowski)

Studenci krajowych kół bibliologicznych podczas konferencji „Architektura i wizualizacja informacji: kontekst – zawartość – użytkownik – narzędzia”, Toruń 7 marca 2014 r.

Źródło: ze zbiorów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK

(fot. Bernardeta Iwańska-Cieślik)

Bibliografia

Ciszewska Wanda A., Kowalska Małgorzata: „Toruńskie Studia Bibliologiczne”. Formuła wydawnicza – profil – perspektywy. *Folia Librorum* 2013 T. 17 s. 157–172

Doktoranckie Koło Naukowe „Książka, Informacja, Media” [online] [dostęp 27 VI 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.struna.edu.pl/baza/doktoranckie-koło-naukowe-książka-informacja-media-universytet-mikołaja-kopernika-w-toruniu-1/>

Historia PKN [online]. Prasoznawcze Koło Naukowe [dostęp 27 VI 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://pkn-umk.blogspot.com/p/historia-pkn.html>

Imańska Iwona: Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Głos Uczelni 1995, dodatek specjalny: Wydział Nauk Historycznych. Uniwersytet Mikołaja Kopernika s. 7–8

Kowalska Małgorzata, Ciszewska Wanda A.: Dorobek naukowy pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK za lata 1976–2007. Cz. 1. Analiza ilościowa. *Toruńskie Studia Bibliologiczne* 2008 nr 1 s. 95–112

Kowalska Małgorzata, Ciszewska Wanda A.: Dorobek naukowy pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK za lata 1976–2007. Cz. 2. Analiza treściowa. *Toruńskie Studia Bibliologiczne* 2009 nr 1 (2) s. 91–107

Kowalska Małgorzata, Jarocki Mariusz: Płaszczyzny współpracy ośrodków kształcenia bibliologicznego z bibliotekami – case study. W: Współpraca bibliotek na szczeblu regionalnym, krajowym, międzynarodowym / pod red. Mai Wojciechowskiej. Gdańsk 2011 s. 233–243

Kowalska Małgorzata, Krysiński Przemysław: Człowiek w dobie konwergencji mediów – relacja z konferencji. *E-mentor* 2013 nr 4 (51) s. 32–33

Mołodcówna Zofia: Studia Bibliotekoznawcze na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W: Studia o dzielności i zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Cz. 6. Toruń 1991 s. 157–171

Niewygodne dla władzy [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK [dostęp 27 VI 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.inibi.umk.pl/wladza4/>

O nas [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK [dostęp 27 VI 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.inibi.umk.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=7

Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej / pod red. Doroty Degen i Małgorzaty Fedorowicz. Toruń 2009

Pracownicy [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK [dostęp 27 cVI 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.inibi.umk.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=10

Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945–1994: materiały do biografii / pod red. Sławomira Kalembki; oprac. Henryka Duczkowska-Moraczewska, Maciej Gołębowski, Renata Karpiesiuk. Toruń 1995

Studia Podyplomowe w Zakresie Edytorstwa Komputerowego [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK. Dostępny w World Wide Web: <http://www.inibi.umk.pl/edytorstwo>

Studia Podyplomowe w Zakresie Infobrokerstwa i Zarządzania Informacją [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK. Dostępny w World Wide Web: <http://www.inibi.umk.pl/infobrokerstwo>

Tegumentologia polska dzisiaj [online]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK [dostęp 27 VI 2014] Dostępny w World Wide Web: <http://www.inibi.umk.pl/tegumentologia/cel.html>

Załącznik do Komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie wykazu czasopism naukowych z dnia 17 XII 2013 r., cz. B, poz. 2329 [online] [dostęp 27 VI 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_12/49be0aea7facc022cd3db1fde4ff92be.pdf

Dr Justyna Jasiewicz
Warszawa – UW

**MIEDZY TRADYCJĄ A NOWOCZESNOŚCIĄ
INSTYTUT INFORMACJI NAUKOWEJ I STUDIÓW
BIBLIOLOGICZNYCH
UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO**

Abstract

Institute of Information and Book Studies, University of Warsaw is one of the oldest centers of academic education of specialists in the field of information and book studies in Poland. The Institute is a resilient university unit that provides academic education and information and book specialists at the highest level. IINSB UW is involved in intensive cooperation - both at home and abroad, and its staff can be proud of achievements in research on key issues of information and book science.

Strzelenie

Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego to jeden z najstarszych ośrodków akademickiego kształcenia specjalistów w zakresie informacji oraz bibliotekarzy w Polsce. Instytut stanowi prężnie działającą jednostkę uniwersytecką, która zapewnia kształcenie akademickie specjalistów informacji oraz bibliologów i bibliotekoznawców na najwyższym poziomie. IINSB UW prowadzi intensywną współpracę – zarówno w kraju jak i za granicą, a jego pracownicy poszczycić się mogą osiągnięciami w zakresie badań dotyczących kluczowych problemów bibliologii i informatologii.

Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego to jeden z najstarszych ośrodków akademickiego kształcenia specjalistów w zakresie informacji oraz bibliotekarzy w Polsce. Instytut sięga swoją historią 1951 r., kiedy na Uniwersytecie Warszawskim powołana została – druga po Łodzi – Katedra Bibliotekoznawstwa w Polsce. Kierował nią prof. Aleksander Birkenmajer. Obecnie IINSB UW działa w strukturze Wydziału Historycznego UW, w skład którego wchodzi również Instytut Archeologii, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, Instytut Historyczny, Instytut Historii Sztuki, oraz Instytut Muzykologii, jak również Ośrodek Badań Prekolumbijskich. Warto jednak pamiętać, że tradycja kształcenia bibliotekarzy sięga niemal początków istnienia stołecznej uczelni: w pierwszych latach jej funkcjonowania wykładali tu bowiem Joachim Lelewel i Karol Estreicher.

Obecnie, Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW stanowi prężnie działającą jednostkę uniwersytecką, która zapewnia kształcenie akademickie

specjalistów informacji oraz bibliologów i bibliotekoznawców na najwyższym poziomie. Instytut prowadzi intensywną współpracę – zarówno w kraju jak i za granicą, a jego pracownicy poszczycić się mogą osiągnięciami w zakresie badań dotyczących kluczowych problemów bibliologii i informatologii.

Działaniami Instytutu kierują:

- dr hab. Dariusz Kuźmina, prof. UW – Dyrektor
- dr Michał Zając – Zastępca ds. Ogólnych
- dr hab. Anna Kamler, prof. UW – Zastępca ds. Studenckich
- dr Dorota Grabowska – Kierownik Studiów Zaocnych

W Instytucie działają cztery niezależne zakłady. Zakład Bibliotekoznawstwa, którym kieruje prof. dr hab. Elżbieta Barbara Zybert, prowadzi przede wszystkim badania dotyczące funkcjonowania bibliotek we współczesnym świecie, w tym metodyki pracy z czytelnikami, zarządzania bibliotekami, promocji i marketingu bibliotek, kompetencji informacyjnych użytkowników bibliotek oraz form komunikacji. Zakład Systemów Informacyjnych pracujący pod kierunkiem prof. dr hab. Barbary Sosińskiej-Kalaty, zajmuje się problemami z zakresu nauki o informacji i organizacji wiedzy: zarządzania informacją i wiedzą, wyszukiwania informacji, problemami użytkowników informacji, jak również bardziej ogólnymi problemami społeczeństwa informacji i wiedzy. Z kolei Zakład Historii, Teorii i Metodyki Bibliografii, którego pracami kieruje prof. dr hab. Jadwiga Woźniak-Kasperek, prowadzi badania z zakresu szeroko rozumianej problematyki bibliografii, w tym nowych technik prac bibliograficznych, digitalizacji zbiorów bibliotecznych oraz bibliografii w środowisku sieciowym. Zakład Wiedzy o Książce, prowadzący badania pod kierunkiem dr hab. Dariusza Kuźminy, prof. UW, podejmuje badania dotyczące kultury książki, historii książki i bibliotek, jak również średniowiecznych rękopisów czy wydawnictwa branżowych w XIX w. W działającej pod kierunkiem dr hab. Marty Grabowskiej, prof. UW, Pracowni Informacji Europejskiej, prowadzone są badania dotyczące społeczeństwa informacyjnego Unii Europejskiej, europejskich systemów informacyjnych, jak również źródeł informacji UE oraz sieci informacyjnych UE.

Problemy badawcze podejmowane przez pracowników Instytutu gęsto pokrywają zatem siatkę najważniejszych zagadnień bibliologii i informatologii, co znajduje swój wyraz również w sieci współpracy Instytutu – zarówno krajowej, jak i zagranicznej. IINSB UW blisko współpracuje z pokrewnymi instytutami innych polskich uczelni, działając na rzecz rozwoju programów kształcenia specjalistów informacji i bibliologów. Pracownicy Instytutu uczestniczą w krajowych konferencjach naukowych, dzieląc się wynikami prowadzonych badań, a sam IINSB UW przynajmniej kilka razy w roku jest organizatorem dużych konferencji, będących okazją do wymiany doświadczeń pomiędzy badaczami. O pozycji Instytutu świadczy fakt, że IINSB UW

jako jedyna jednostka tego typu jest partnerem Szerokiego Porozumienia na Rzecz Umiejętności Cyfrowych – inicjatywy przy Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji, skupiającej rozmaite organizacje i instytucje działające na rzecz rozwoju umiejętności świadomego korzystania z nowych technologii.

Instytut jest dzięki temu beneficjentem licznych programów grantowych realizowanych m.in. przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego czy Ministerstwo Spraw Zagranicznych. W ramach priorytetu Obserwatorium Kultury MKiDN zostało przeprowadzone ogólnopolskie badanie „Kompetencje cyfrowe nauczycieli i wykorzystanie nowych mediów w szkolnictwie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym”, w wyniku którego ukazał się raport „Nowe media w polskiej szkole”. Natomiast dotacja pozyskana z Ministerstwa Spraw Zagranicznych umożliwiła międzynarodowe badania zbiorów poloników. W wyniku tychże badań została utworzona Polonijna Biblioteka Cyfrowa (<http://www.pbc.uw.edu.pl/>). Jest to duga, obok Bibliologicznej Biblioteki Cyfrowej, kolekcja elektroniczna, z której mogą korzystać studenci oraz badacze zajmujący się problemami z zakresu bibliologii i informatologii.

Instytut aktywnie prowadzi również współpracę zagraniczną, w której biorą udział zarówno studenci, jak i pracownicy. Od lat IINSB UW bierze aktywny udział w realizacji projektu Erasmus, prowadząc współpracę naukową i dydaktyczną z wieloma zagranicznymi uczelniami, ośrodkami naukowo-badawczymi oraz bibliotekami. Studenci IINSB UW mogą aktywnie uczestniczyć w międzynarodowych działaniach Instytutu, biorąc udział w zajęciach prowadzonych w ramach tzw. Tygodnia Międzynarodowego lub Międzynarodowych Szkółach Letnich organizowanych corocznie w różnych krajach. Uczestnicy studiów licencjackich i magisterskich, zdobywając przygotowanie do pracy zawodowej mogą brać udział w praktykach studenckich w Polsce oraz za granicą – w tym w polskich bibliotekach we Freiburgu, Paryżu i Rzymie.

IINSB UW jest największym ośrodkiem kształcenia w zakresie informacji i nauki o książce. Studenci mogą korzystać z szerokiej oferty dydaktycznej uczestnicząc w studiach licencjackich i magisterskich. W ramach studiów licencjackich uczestnicy zdobywają wiedzę przygotowującą do praktycznego wyszukiwania i udostępniania informacji oraz tworzenia nowych źródeł informacji. Wiedza ta może być z powodzeniem wykorzystywana z pracy w bibliotekach, archiwach, szeroko rozumianych instytucjach kultury i edukacji oraz biznesie. Podczas studiów magisterskich studenci samodzielnie kształtują swój program kształcenia, wybierając jedną spośród czternastu ścieżek specjalizacyjnych. Najpopularniejsze z nich to: edytorstwo, zarządzanie informacją i wiedzą, informacja biznesowa, organizacji i zarządzanie bibliotekami. Studia magisterskie przygotowują uczestników do samodzielnego i świadomego kształtowania kariery zawodowej.

W Instytucie prowadzone są też studia podyplomowe, w ramach których uczestnicy mogą zdobywać specjalistyczną wiedzę związaną m.in. z zarządzaniem informacją

i wiedzę, bibliotekoznawstwem czy zagadnieniami polityki wydawniczej. W ramach IINSB UW można uczestniczyć w następujących studiach podyplomowych:

- Podyplomowe Studia Bibliotekoznawstwa;
- Podyplomowe Studia Informacji Naukowej;
- Podyplomowe Studia Polityki Wydawniczej i Księgarstwa;
- Podyplomowe Studia Zarządzania Informacją i Technologii Informacyjnej;
- Literatura i książka dla dzieci i młodzieży wobec wyzwań nowoczesności.

Osoby szczególnie zainteresowane problemami bibliologii i informatologii mogą kontynuować kształcenie w ramach studiów doktoranckich: zarówno stacjonarnych na Wydziale Historycznym UW, jak również w ramach Interdyscyplinarnych Humanistycznych Studiów Doktoranckich.

Mgr Emilia Czerniejewska
Wrocław – UP

Mgr Marek Dubiński
Wrocław – PWr.

**ANALIZA AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ I NAUKOWEJ
ABSOLWENTÓW INSTYTUTU INFORMACJI NAUKOWEJ
I BIBLIOTEKOZNAWSTWA UNIwersYTETU
WROCLAWSKIEGO ZATRUDNIONYCH W BIBLIOTECĘ GŁÓWNEJ
UNIwersYTETU PRZYRODNICZEGO WE WROCLAWIU
W ŚWIELE BADAŃ ANKIETOWYCH (STAN NA 1 III 2014 R.)**

Abstract

The article focuses on questionnaire survey results related to graduates of the Institute of Information and Library Science, employed in the Main Library of the Wrocław University of Environmental and Life Sciences. The survey provides interesting view on professional activities and possibilities of enhancement of qualifications through attending conferences and specialised trainings, postgraduated studies, as well as publishing in both scientific and popular resources.

Streszczenie

Artykuł przedstawia wyniki badania ankietowego, którym objęto absolwentów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego, zatrudnionych w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu (stan badań na 1 III 2014 r.).

Odpowiedzi zawarte w ankiecie przedstawiają obraz aktywności zawodowej - podnoszenia kwalifikacji poprzez formy aktywności m.in. studia podyplomowe, publikacje naukowe i popularnonaukowe, udział w konferencjach naukowych i kursach specjalistycznych

Przeanalizowane w niniejszym artykule badania ankietowe, poszerzone o informacje ze strony domowej Biblioteki i Bazy Bibliografii Pracowników Uniwersytetu Przyrodniczego oraz omówienie ich wyników, są kontynuacją wcześniejszych badań

aktywności zawodowej i naukowej absolwentów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa - IINiB (wcześniej Bibliotekoznawstwa) Uniwersytetu Wrocławskiego, zatrudnionych we wrocławskich bibliotekach naukowych.

Opracowane już zostały zawodowe losy absolwentów IINiB (wcześniej Bibliotekoznawstwa) UWr zatrudnionych w Bibliotece Uniwersytetu Wrocławskiego (Jolanta Hoffmann¹), Bibliotece AWF we Wrocławiu (Małgorzata Stasiak²), Dolnośląskiej Bibliotece Pedagogicznej (Urszula Tobolska³) oraz pracujący w szkołach niepublicznych we Wrocławiu (Marek Dubiński i Marzena Borowska⁴). W trakcie publikacji jest artykuł dotyczący pracowników Biblioteki Głównej i OINT Politechniki Wrocławskiej⁵.

Celem badań ankietowych jest omówienie aktywności zawodowej absolwentów IINiB, pracujących w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego (BGUP) we Wrocławiu. Zastosowano podobną jak w poprzednich badaniach metodykę, schemat ankiety⁶ i opracowania, w celu uzyskania całościowo spójnego obrazu i możliwości porównania.

Ankiety rozesłano wszystkim pracownikom BGUP we Wrocławiu, prosząc o odpowiedź jedynie absolwentów (studia dzienne, zaoczne, podyplomowe) IINiB.

Uwzględnienie absolwentów studiów podyplomowych związane jest z polityką zatrudnienia w BGUP wprowadzoną jeszcze przez mgr. Jana Morawskiego, pierwszego dyrektora Biblioteki Wyższej Szkoły Rolniczej, który kierował jednostką w latach 1952-1970. Scharakteryzował ją w następujący sposób: „Odnosnie obsady personalnej krótkie stwierdzenie: bibliotekarze posiadający wykształcenie przyrodnicze, techniczne względnie weterynaryjne to element konieczny w naukowej bibliotece rolniczej szczególnie w oddziałach gromadzenia i informacji; podkreślić jednak należy, że w równej mierze potrzeba w tych bibliotekach bibliotekarzy humanistów. Mentalność humanisty uzupełnia we właściwy sposób mentalność przyrodnika i technika: postulowany ideal-

¹ Jolanta Hoffmann: Absolwenci Instytutu Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego pracujący w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu. W: *Z Problemów Bibliotek Naukowych Wrocławia*. Wrocław 2005 T. 2 s. 67-74

² Małgorzata Stasiak: Absolwenci Instytutu Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego pracujący w Bibliotece Głównej Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. W: *Z Problemów Bibliotek Naukowych Wrocławia*. Wrocław 2005 T. 2 s. 75-84

³ Urszula Tobolska: Absolwenci Instytutu Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego pracujący w Dolnośląskiej Bibliotece Pedagogicznej we Wrocławiu. W: *Z Problemów Bibliotek Naukowych Wrocławia*, Wrocław 2005 T. 2 s. 85-93

⁴ Marek Dubiński, Marzena Borowska: Aktywność zawodowa absolwentów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. *Bibliotekarz* 2013 nr 2 s. 16-18

⁵ Od 1 stycznia 2014 r. zadania Biblioteki Głównej i OINT przejęło Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej, ogólnouczelniana jednostka organizacyjna prowadząca działalność naukową, badawczą, szkoleniową i usługową

⁶ ankieta opracowana przez mgr. Marka Dubińskiego pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Pidtypczak-Majerowicz

ny zespół bibliotekarzy w bibliotece rolniczej powinien składać się z 30-40% bibliotekarzy rolników i techników oraz 60-70% bibliotekarzy humanistów...⁷.

Zalecane proporcje utrzymywane były przez długie lata. Obecnie politykę zatrudnienia zdominowały czynniki ekonomiczne. W Bibliotece Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu pracuje oprócz informatyka czterech inżynierów. Brak nowych chętnych do pracy wynika ze zdecydowanie niższych zarobków bibliotekarzy w stosunku do wynagrodzeń weterynarzy, zootechników, inżynierów.

Obecnie BGUP jest ogólnouczelnianą jednostką prowadząca działalność naukową, szkoleniową i usługową. Biblioteki wydziałowe podlegają jej tylko merytorycznie, ich zasoby włączone są do katalogu, a pracownicy zatrudnieni na etatach wydziałowych.

W Bibliotece Głównej pracuje 29 osób w tym 26 na etatach bibliotekarskich (od młodszego bibliotekarza do kustosa służby bibliotecznej i 3 bibliotekarzy dyplomowanych - stan na 1.03.2014 r.). 19 absolwentów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UWr stanowi zatem 73,07% zatrudnionych na stanowiskach bibliotecznych.

Badanie ankietowe

Przeprowadzona na przełomie stycznia i lutego 2014 r. ankietę składała się z 18 pytań.

Pytania od 1 do 3 miały charakter identyfikujący badanych. Odpowiadający podawali rok ukończenia i charakter studiów (dzienne, zaoczne, podyplomowe), specjalizację oraz nazwisko promotora. Pytania od 4 do 6 dotyczyły długości zatrudnienia w BGUP, zajmowanych stanowisk oraz pracy w innych bibliotekach i zakładach pracy. Pytania od 7 do 14 dotyczyły form podnoszenia kwalifikacji zawodowych, uczestnictwa w konferencjach naukowych i kursach specjalistycznych oraz publikacji badanych. Pytania od 15 do 17 omawiały bezpośrednio kontakty respondenta z Instytutem Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. Odpowiadający mieli też określić czy i w jakim stopniu w obecnej pracy pomogli im: program studiów, praktyki studenckie w trakcie studiów. Następnie, staże warunkujące awans na starszego bibliotekarza i kustosa realizowane w innych bibliotekach. Ankietowani mieli też stwierdzić czy uzyskane umiejętności i wiedza teoretyczna są użyteczne przy wykonywaniu zadań służbowych. Pytanie nr 18 dotyczyło planów ubiegania się o stanowisko bibliotekarza dyplomowanego po likwidacji komisji ministerialnej.

Ankietę wypełniło 17 pracowników z 19 absolwentów IINiB UWr, co stanowi 89,47%. Dwóch pracowników (w tym kierownik oddziału), oświadczyło, że nie lubią wypełniać ankiet. Pozostali pracownicy nie zostali objęci ankietą, ponieważ albo ukończyli studia w innym mieście, albo inny kierunek studiów. W badaniach nie uczestni-

⁷ Jan Morawski: Kronika działalności naukowej i dydaktycznej bibliotek wyższych szkół rolniczych za lata 1945-1962. *Rocz. Bibl.* 1963 R. 7 s. 237

czyło też 2 magazynierów mających średnie wykształcenie oraz informatyk - absolwent Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu.

Wyniki badań

Spośród 19 absolwentów IINiB UWr do 1.03.2014 r. zatrudnionych w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu 5 osób pełniło funkcje kierownicze (26,3%), 1 osoba funkcję zastępcy dyrektora, a 4 osoby to kierownicy oddziałów.

Wśród 17 osób, które wypełniły ankietę 1 osoba (5,9%) to kustosz dyplomowany, 16 osób (94,11%) zatrudnionych na stanowiskach bibliotecznych: 10 kustoszy (62,5%), 2 starszych bibliotekarzy (11,8%), 3 bibliotekarzy (17,6%) oraz 1 młodszy bibliotekarz (5,9%).

Najwyższy procent absolwentów IINiB, którzy wypełnili ankietę ukończyło studia w latach 2007-2011 - 7 osób (41,1%). Następną grupę utworzyli absolwenci z lat 1973-1978 - 6 osób (35,29%), a 4 osoby (23,6%) to absolwenci z lat 1990-1998. 6 respondentów (35,29%) ukończyło w ramach specjalizacji edytorstwo, 4 (23,5%) informację naukową, 2 (11,8%) stare druki, 1 respondent (5,9%) metodykę pracy biblioteki szkolnej i pedagogicznej, pozostali ankietowani nie podali specjalizacji.

Zespół pracowników jest dojrzały wiekowo zwłaszcza, jeżeli dodać, iż 4 absolwentów z lat 2007-2011 ma powyżej 47 lat.

Dla 13 ankietowanych (76,47%) zatrudnienie w BGUP we Wrocławiu jest pierwszym miejscem pracy zawodowej. 3 bibliotekarzy (17,6%) pracowało już w innych bibliotekach, natomiast 6 osób (35,2%) w innych zawodach.

Spośród 17 respondentów ponad połowa - 9 osób (52,9%) ukończyło studia w systemie dziennym, 3 osoby (17,6%) w systemie zaocznym, 5 studia podyplomowe (29,4%).

BGUP we Wrocławiu umożliwiała swoim pracownikom rozwój i doszkalcenie. Spośród 17 ankietowanych 8 osób (47%) podniosło swoje kwalifikacje, w tym 3 osoby (17,6%) z wykształceniem średnim ukończyło studia wyższe, a 5 osób (29,4%) - studia podyplomowe. Jedna osoba jeszcze dodatkowo ukończyła Podyplomowe Studium Informacji Naukowej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Bardzo wysokie wskaźniki posiadania doskonalenia zawodowego: 100% pracowników brało udział przynajmniej w jednym kursie lub szkoleniu. Obecnie pracownicy kończą ich coraz więcej, poszerzając wiedzę i umiejętności, często bardzo specjalistyczne.

13 (76,47%) spośród ankietowanych pracowników BGUP wzięło udział w konferencjach naukowych. Tylko 4 osoby nie brały udziału w żadnej. 5 osób (29,4%) zadeklarowało udział czynny. 2 osoby (11,8%) wzięły udział w jednej, 6 osób (35,2%) w więcej niż jednej, 2 (11,8%) w więcej niż pięciu, 3 osoby (17,6%) w więcej niż 10. Jedna osoba uczestniczy w organizowaniu konferencji z ramienia Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich.

Ponad połowa ankietowanych - 9 osób (52,5%) prowadzi działalność publikacyjną. 8 osób (47%) nie jest autorem lub redaktorem ani jednej pracy. Łącznie 9 absolwentów opublikowało 42 publikacje (stan na 1.03.2014 r.).

Najczęściej absolwenci publikowali w czasopismach recenzowanych – 18 prac, materiałach konferencyjnych – 4 prace, czasopismach fachowych – 6 prac, czasopismach popularno-naukowych - 11 prac. Jeden z absolwentów opracowuje hasła do Słownika Pracowników Książki Polskiej.

2 absolwentów (11,8%) IINiB UW r zatrudnionych w BGUP współpracuje z Instytutem Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. 1 osoba prowadziła wykłady i ćwiczenia dla studentów IINiB UW r. Większość ankietowanych - 14 osób (82,3) angażuje się w szkolenie praktykantów z Instytutu.

1 osoba uczestniczyła w wykładach Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego.

Możliwość szerszych odpowiedzi i dodawania opinii ankietowani najbardziej wykorzystali w pytaniach dotyczących kontaktów z Instytutem oraz bibliotekarza dyplomowanego.

Respondenci wyrażali opinie na temat przydatności programu studiów i zdobytej wiedzy teoretycznej w pracy i praktyce bibliotecznej. 11 osób (64,7%) wydało opinię pozytywną, 2 (11,8%) - negatywną, 2 (11,8%) uznały, że to ich nie dotyczy, a 2 (11,8%) osoby miały mieszane uczucia. Bibliotekarz kończący studia w 1977 r. napisał o programie studiów: „W czasie moich studiów nie był nowoczesny (w zakresie nowych technik) za dużo było nieprzydatnej w praktyce teorii”, absolwent z 2007 r. podsumował: „Przydatnych okazało się tylko kilka przedmiotów, zajęć praktycznych z opracowania zbiorów (np. katalogowanie w formacie MARC) oraz zajęć ze ścieżki specjalizacyjnej, polegające na praktycznym wykorzystaniu różnego rodzaju elektronicznych baz danych”. Jeden z absolwentów z 1992 r. pokusił się o całościową propozycję zmian: „Zredukować ogrom teorii do spraw naprawdę istotnych i ważnych i większy nacisk położyć na sprawy praktyczne - obsługa systemów bibliotecznych, formy pracy ze zróznicowanym użytkownikiem, wiedza o bazach danych i umiejętności poruszania się w nich, większy nacisk położony na znajomość języków obcych. Wiedzę z edytorstwa uważam za najlepszą, jaką uzyskałam w czasie studiów, która w sposób znaczący ułatwiła mi późniejszą pracę w tej dziedzinie”.

Ankietowani wyrazili też opinię na temat praktyk zawodowych, które odbyli w trakcie studiów. 9 osób (52,9%) uznało praktyki za przydatne, natomiast trzy osoby (17,6%) za nieprzydatne w pracy zawodowej. Dwie osoby (11,8%) miały mieszane uczucia, a trzy (17,6%) nie miały praktyk.

Respondentów zapytano też czy praktyki specjalistyczne, odbywane w innych bibliotekach, a konieczne do awansu na starszego bibliotekarza lub kustosa, mają sens i pomagają w pracy. Większość pytaných – 6 osób (35,2%), która odbyła takie praktyki odpowiedziała, że są potrzebne, 7 osób (41,1%) nie odbywało takich praktyk lub ich one nie dotyczyły, a 4 osoby (23,5%) istnienie praktyk uznało za niepotrzebne.

Pytanie kończące ankietę do absolwentów IINiB pracujących w BGUP dotyczyło kwestii ubiegania się o stanowisko bibliotekarza dyplomowanego, po zlikwidowaniu komisji ministerialnej.

Spośród 17 ankietowanych absolwentów IINiB UWr, 1 osoba w BGUP posiada uprawnienia bibliotekarza dyplomowanego, a 16 osób nie posiada takich uprawnień. Należy dodać, że w BGUP pracuje jeszcze dwóch starszych kustoszy dyplomowanych.

Tylko 3 osoby (17,6%) spośród 16 ankietowanych mają zamiar ubiegać się o stanowisko bibliotekarza dyplomowanego. Jedna z nich wprost określiła w uzasadnieniu cel: „Aby podnieść swoje kwalifikacje zawodowe oraz wysokość pensji”. Przykre, że bibliotekarzy dyplomowanych nie ocenia się z istotnych prac, jakie wykonują dla swoich bibliotek tylko według otrzymanych przywilejów. Kontrowersyjna wydaje się w tym kontekście wypowiedź jednej z respondentek: „Jestem zwolenniczką kariery naukowej poprzez doktorat, nie publikowanie na siłę artykułów w czasopismach utworzonych specjalnie, by dyplomowani mieli gdzie pisać.” Jest to przykład postawy zawodowo autodestrukcyjnej. Większość publikacji naukowych bibliotekarzy dyplomowanych jest recenzowana, a sami bibliotekarze dyplomowani podlegają okresowej ocenie z działalności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej, podobnie jak nauczyciele akademicy. Niektórzy pracownicy bibliotek posiadający doktorat, a przystępujący do egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego podkreślali, że jest on trudniejszy niż przewód i obrona doktoratu.

Podsumowanie

Przedstawione wyniki badań pokazują dużą aktywność zawodową i naukową absolwentów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UWr - stosunkowo małego zespołu zatrudnionego w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Absolwenci IINiB, którzy stanowią ponad 70% pracowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego powinni wydatnie wpływać na kierunki rozwoju macierzystej jednostki. Stałe podnoszenie kwalifikacji poprzez ubieganie się o stanowisko bibliotekarza dyplomowanego, doktorat, studia podyplomowe, czynne uczestnictwo w konferencjach naukowych i kursach specjalistycznych i językowych spowoduje jej dynamiczny rozwój konieczny wobec szybko postępujących zmian we współczesnym bibliotekarstwie.

NAUCZYCIELE AKADEMICY

Mgr Anna Strumiłło
Łódź – UM

TWÓRCZOŚĆ LITERACKA I HOBBYSTYCZNA NAUCZYCIELI AKADEMICKICH ŁÓDZKICH UCZELNI MEDYCZNYCH

*Na dworze Apollina,
Sztuka i medycyna,
Asklepios wraz z kosturem,
I muzy srebrnopióre.
Jerzy Rożniecki „Metafory”*

Abstract

The academic teachers of the Medical University of Lodz, Military Medical Academy and established in 2002 the Medical University of Lodz were the authors of literature, painting, sculpture, photography and art collectors. This article presents a list of publications and documentation illustrating their non-professional achievements.

Streszczenie

Nauczyciele akademicy Akademii Medycznej w Łodzi, Wojskowej Akademii Medycznej im. gen. dyw. prof. Bolesława Szareckiego oraz powstałego po ich połączeniu w 2002 roku Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, byli twórcami literatury pięknej, malarstwa, rzeźby, fotografii oraz kolekcjonerami. W artykule przedstawiono spis publikacji oraz dokumentację ilustrującą ich pozazawodowe dokonania.

Wstęp

Nauczyciele akademicy Akademii Medycznej w Łodzi i Wojskowej Akademii Medycznej im. gen. dyw. prof. Bolesława Szareckiego w Łodzi oraz powstałego w 2002 roku, po połączeniu obu uczelni, Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, są autorami różnych form literackich oraz twórcami dzieł artystycznych będących efektem ich po-

zazawodowych pasji, realizowanych równolegle z pracą naukowo-badawczą, dydaktyczną i kliniczną.

Zaprezentowany spis bibliograficzny uzupełniają ilustracje zeskanowanych okładek lub kart tytułowych publikacji z zakresu literatury pięknej (poezja, opowiadania, eseje, biografistyka, pamiętnikarstwo) oraz przykłady twórczości artystycznej w dziedzinie malarstwa, fotografii i karykatury.

Krótkie formy literackie, opowiadania, wiersze tworzyli: dr Jacek Danowski, prof. Marek Jarosz (uprawiający również eseistykę filozoficzno-psychologiczną), prof. Bożydar Latkowski - autor pełnych humoru poetyckich przemyśleń, prof. Jan K. Muszyński, doc. Henryk Pankiewicz - twórca żartobliwych, drobnych form poetyckich, piosenek (tekstu i muzyki), prof. Marek Pawlikowski - realizujący się w twórczości poetyckiej, przewodnicząc Unii Polskich Pisarzy Lekarzy (UPPL) integruje i inspirował środowisko medyczne m. in. poprzez działalność wydawniczą, popularyzującą bogatą twórczość literacką medyków, prof. Jerzy Roźniecki - autor humorystyczno-refleksyjnych fraszek, celnie określających społeczność akademicką naszej Uczelni oraz koryfeusz łódzkiej nauki i kultury, prof. Jerzy Supady – twórca zabawnych rymowanek obrazujących społeczność lekarską.

Gatunkiem chętnie uprawianym była literatura wspomnieniowa, forma preferowana przez liczne grono naukowców: prof. Krzysztof Buczyłko prof. Bogusław Gołąb, prof. Maria Gołębiowska, prof. Jan W. Guzek, prof. Marek Jarosz, prof. Wincenty Kwapiśzewski, dr Jerzy Miłkowski, prof. Teresa Pajszczyk-Kieszkiewicz, prof. Tadeusz E. Pawlikowski, prof. Jerzy Roźniecki, prof. Stanisław Sterkowicz, prof. Jerzy Supady.

Wielu pracowników naukowych eksponowało swój talent poprzez sztuki plastyczne. Malarstwo sztalugowe uprawiali: dr Hanna Alwas-Danowska, dr Jacek Danowski, dr Edward Lewandowicz, dr Jacek Szkudliński, prof. Władysław Z. Traczyk; rzeźbę: dr Julian Dmitrowicz, dr Edward Lewandowicz, doc. Henryk Pankiewicz, prof. Franciszek Seneczko.

Fotografię artystyczną uprawiali: prof. Hieronim Bartel, prof. Jerzy Bodalski, prof. Aleksander Chmiel, gen. bryg. prof. Henryk Chmielewski, prof. Michał Karasek, prof. Andrzej Kurnatowski, prof. Julian Liniecki, dr Maciej Radek oraz wiele innych osób.

Prof. Andrzej Kurnatowski jest autorem „trylogii” - cyklu wydawniczego, zawierającego biogramy profesorów, docentów i doktorów habilitowanych związanych z Łódzką Akademią Medyczną, wzbogacone zdjęciami portretowymi.

Karykatura portretowa to dziedzina, którą od lat studenckich pasjonuje się prof. Leszek Woźniak. Rysunki najczęściej wykonane techniką kreskową początkowo przedstawiały sylwetki profesorów i innych pracowników Uczelni, później polityków i osobistości ze świata nauki i kultury. Z podobnych zainteresowań dał się poznać prof. Michał Karasek, jego hobby było wykonywanie karykatur ze zdjęć przetworzonych

komputerowo. Zainteresowania fotograficzne Profesora sięgały wczesnych lat szkolnych. Portrety i karykatury zostały częściowo wydrukowane w książkach, których opisy bibliograficzno zarejestrowano.

Pasją prof. Jerzego Bodalskiego była uprawa lilii, nowe odmiany eksponowano na licznych wystawach w kraju (m. in. uświetniły wystawę jubileuszową z okazji 50-lecia wyższego szkolnictwa medycznego w Łodzi, zorganizowaną w Bibliotece Uniwersytetu Medycznego w Łodzi) i zagranicą. Prof. Janusz Greger i prof. Julian Liniecki zgromadzili znakomite płytoteki muzyki klasycznej, doc. Henryk Pankiewicz komponował muzykę, pisał piosenki i był autorem kolekcji exlibrisów.

W gmachu Biblioteki Akademii Medycznej/Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, przy ul. Muszyńskiego 2, były organizowane okolicznościowe wystawy, na których prezentowano oprócz osiągnięć w działalności naukowej i dydaktycznej, także dokonania literackie i hobbystyczne wspólnoty akademickiej naszej Uczelni: *50 lat wydziałów medycznych w Łodzi* (1995); *Profesorowie Leszek Woźniak* (1996) i *Antoni Prusiński* (1997) *doktorami honoris causa Akademii Medycznej w Łodzi*, *Prof. dr hab. Andrzej Kurnatowski doktorem honoris causa Uniwersytetu Medycznego w Łodzi* (2008), *Prof. dr hab. Michał Karasek* (1937 - 2009) (2009); malarstwa olejnego *Pejzaże* – autorstwa prof. Władysława Z. Traczyka (1998); malarstwa dr Jacka Szkudlińskiego *Pejzaż miejski* (1998). Prof. Julian Liniecki kilkakrotnie prezentował fotografie będące efektem podróży do Szwajcarii, Stanów Zjednoczonych, Włoch, Hiszpanii i Czech, na wystawach: *Zabytkowe domy Engadyny* (2005), wspólnie z dr inż. Joanną Szumilewicz *Migawki z San Francisco* (2007), udostępnioną również w Bibliotece Głównej Politechniki Łódzkiej i w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego, *Florencja* (2008), *Cinque Terre* (2009), oraz z dr inż. Barbarą Pabin-Szafko *Gaudi z bliska* (2010) i *Miasta Róży* (2011) – przedstawiającą zabytkowe miasteczka w południowych Czechach wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Prof. Aleksander Chmiel udostępnił cykl makrofotografii pn. *Fotozbliżenia przyrodnicze: Rośliny i nie tylko* (2007), *W świecie rosy i rosiczki* (2008), *Uroda roślin leczniczych* (2009), *Małe – na sześciu i ośmiu nogach* (2011). Prof. Maria Respondek-Liberska była inicjatorką wystawy prac z dziedziny bio-artu pt. *Serce płodu* (2012), na której przedstawiono unikalne wielkoformatowe fotogramy wykonane na podstawie obrazu ultrasonograficznego uzyskanego w trakcie prenatalnych badań kardiologicznych.

Człowiekiem wielu pasji jest dr Zbigniew Peterson, hipnoterapeuta, iluzjonista, filmowiec amator, autor i wydawca tomu syberyjskich wspomnień wojennych, który z wielkim zaangażowaniem i talentem spełnia się jako niestrudzony organizator jubileuszowych zjazdów absolwentów jednego z pierwszych roczników AM w Łodzi, dokumentując te spotkania w relacjach filmowych i w wydawanych własnym sumptem okolicznościowych folderach.

Przedstawione przykłady twórczości literacko-artystycznej są zaledwie niewielką częścią pozanaukowych zainteresowań nauczycieli akademickich Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, realizowanych dla satysfakcji autorów i wdzięczności licznych odbiorców.

Prof. Leszek Woźniak prezentowaną działalność ujął słowami: „*Lekarze i farmaceuci często ujawniają talenty muzyczne, plastyczne czy literackie. Umiłowanie sztuki uszlachetnia uprawiany zawód, który jak żaden inny, przepojony jest wartościami humanistycznymi*”*.^{*}

I. Publikacje

1950-2010: 60-lecie kardiologii w Szpitalu im. dr. Seweryna Sterlinga oraz 1890 – 2010: 120 - lecie Szpitala / pod red. Jarosława Drożdża i Ryszarda Jaszewskiego. Łódź: Uniwersytet Medyczny, 2010, 237 s., ISBN 978-83-61058-87-8

BUCZYŁKO Krzysztof: Dorastanie. Łódź: O.W. Varia, 1992, 59 s., ISBN 83-900914-4-5

CYWIŃSKI Zdzisław, SUPADY Jerzy, RAKOWSKI Andrzej: Gaudeamus: 50-lecie absolutorium 1945-1949: wiersze, fraszki i piosenki. Łódź: Stowarzyszenie Absolwentów Akademii Medycznej w Łodzi, 1999, 75 III s.

GAUDEAMUS: karykatury profesorów, członków Rady Wydziału Lekarskiego i Stomatologicznego Akademii Medycznej w Łodzi, wykonał kol. Leszek Woźniak. Łódź: Koło Medyków AM w Łodzi, 1950, 33 s.

Wydane z okazji 5-lecia Koła Medyków Akademii Medycznej w Łodzi 1945-1950

GAUDEAMUS ... bis: karykatury, fraszki, piosenki / aut. Leszek Woźniak [i in.]. Wyd. 3. Łódź: Akademia Medyczna, 1996, 196 s., ISBN 83-866677-90-2

Toż wyd. 4 1998

GOŁĄB Bogusław: Przez fonendoskop, Łódź: [nakł. autora], 1994, 95 s., ISBN 83-902892-0-2

GOŁĘBIEWSKA Maria: Szpital Anny Marii w Łodzi: zasługi dla pediatrii. Łódź: Bestom – Dentonet.pl, 2005, 120 s., ISBN 83-902873-7-4

JAROSZ Marek: Dejá vu i inne opowiadania. Łódź: Piątek Trzynastego Wydaw., 2003, 244 s., ISBN 83-7415-002-5

[JAROSZ Marek] MJ: Nieznane przygody Sherlocka Holmesa. Łódź: Piątek Trzynastego Wydaw., 2002, 244 s., ISBN 83-88742-38-8

JAROSZ Marek: Poznawanie świata. Łódź: Piątek Trzynastego Wydaw., 2003, 294 s., ISBN 83-88742-58-2

JAROSZ Marek: Wspomnienia psychiatry. Łódź: Piątek Trzynastego Wydaw., 2001, 253 s., ISBN 83-88742-15-9

JEŚMAN Czesław: Profesorowie i docenci Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi im. gen. dyw. prof. Bolesława Szareckiego. Łódź: Uniwersytet Medyczny, 2008, s. 342, ISBN 978-83-61058-49-6

KURNATOWSKI Andrzej: Profesorowie i docenci wydziałów medycznych Uniwersytetu Łódzkiego i Akademii Medycznej w Łodzi 1945-1964. Łódź: Uniwersytet Medyczny w Łodzi, 2003, 297 s., ISBN 83-88940-95-3

KURNATOWSKI Andrzej: Profesorowie i docenci Akademii Medycznej w Łodzi 1965-1994. Łódź: Uniwersytet Medyczny w Łodzi, 2004. 622 s., ISBN 83-88940-86-4

KURNATOWSKI Andrzej: Kolejni profesoria i doktorzy habilitowani Akademii Medycznej w Łodzi 1995-2002. Łódź: Uniwersytet Medyczny w Łodzi, 2004, 199 s., ISBN 83-88940-37-6

* Jerzy Rożniecki: Złota rybka i inne wiersze. Łódź 2002 s. 4

KURNATOWSKI Andrzej, WOŹNIAK Leszek: Współcześni i dawni profesorowie, docenci i doktorzy habilitowani Akademii Medycznej w Łodzi. Łódź: Akademia Medyczna, 1994. ISBN 83-901170-7-X

Zdjęcia portretowe Andrzej Kurnatowski, karykatury Leszek Woźniak

KWAPISZEWSKI Wincenty: Rapsodia altajska. Białystok: Biblioteczka „Sybiraka”, 1992, 184 s.

LATKOWSKI BOŻYDAR: Fantazyjno-kwieciste aforyzmy Łódź: Akademia Medyczna, 1998

LATKOWSKI Bożydar: Krótkie opowiadania do poduszki. Łódź: S.c. Lars, 1992, 194 s., ISBN 83-85642-01-3

LATKOWSKI Bożydar: Ślady znaczone faktami. Łódź: Wydaw. Mamos, 2001

LATKOWSKI Bożydar: To nie pierwszy zbiór wybranych aforyzmów i wierszy. Łódź: 2005, 171s.

LATKOWSKI Bożydar: Zapisane myśli rymowane. Łódź, 1995, 145 s.

LEKARZE wojskowi: wspomnienia i refleksje / red. Jerzy Miłkowski. Łódź: Empress-Spartacus, 2003, 446 s., ISBN 83-913825-1-6

MILKOWSKI Jerzy: Wojskowa Akademia Medyczna: pamiętnik akademicki. Łódź: Spartacus, 1997, 336 s., ISBN 83-905107-0-7

PANKIEWICZ Henryk: Summa: fraszki, aforyzmy, wiersze. Łódź: O. W. Varia, 1992, 48 s.

PANKIEWICZ Henryk: Szczypta soli, szczypta pieprzu (ale nie szczypta tej pani z kwiatkiem): pro domo sua. Łódź, 1994.

PAWLIKOWSKI Marek: Drabina Jakubowa. Łódź: Wydaw. Biblioteka, 2007, 25 s., ISBN 83-88529-33-7

PAWLIKOWSKI Marek: Proporzec Don Kiszota: wiersze. Kraków: Wydaw. M, 2002, 31 s. ISBN 83-7221-381-X

PAWLIKOWSKI Marek: Rozmowy z Baltyzarem. Kraków: Wydaw. Miniatura, 2013, 64 s., ISBN 978-83-7606-555-7

PAWLIKOWSKI Marek: Rzeka bez powrotu. Łódź: Unia Polskich Pisarzy Lekarzy, 1996, 27 s., ISBN 83-85887-94-6

PETERSON Zbigniew: Syberia moja szkoła przetrwania: garść wspomnień. Wyd. 2 autorskie. Łódź, 2012, 117 s.

PIĘĆDZIESIĘCIOLECIE dyplomu 1953-2003 / zainicjowała i oprac. Teresa Pajszczyk-Kieszkiewicz. Łódź: Uniwersytet Medyczny, 2003, 532 s., ISBN 03-88940-16-3

ROŹNIECKI Jerzy: Metafory. Łódź: Gamex s. c., [1995], 43 s., ISBN 9788390429113
Autor karykatury na okładce Leszek Woźniak

ROŹNIECKI Jerzy: Opowieści ... z tej ziemi: śladami pamięci i wyobraźni. Łódź: Akademia Medyczna, 1998, 93 s.

ROŹNIECKI Jerzy: Rymy, rytmy i nastroje (obcy Uczta Lucullusa). Warszawa: Pneumonologia i Alergologia Polska, 1993, 61 s.

ROŹNIECKI Jerzy: Złota rybka i inne wiersze. Łódź: Akademia Medyczna, 2002, 61 s.
Autor karykatury na karcie tytułowej Leszek Woźniak

STERKOWICZ Stanisław: Medicus sum czyli codzienność lekarza: trochę życia, trochę filozofii. Włocławek: Lega, Włocł. Tow. Nauk, 2005, 339 s., ISBN 83-88115-94-4

STERKOWICZ, Stanisław: Po prostu Boy: kronika życia i twórczości Tadeusza Boya-Żeleńskiego. Toruń: Wydaw. Adam Marszałek, 1994, 199 s., ISBN 83-86229-10-1

STERKOWICZ Stanisław: Zagubiony na polskich drogach: półwiecze pracy lekarza. Włocławek: Lega, 2000, 211 s., ISBN 83-88115-10-3

SUPADY Jerzy: Impresje szkolne. Łódź, 2004, 88 s.

SUPADY Jerzy: Rymowanki lekarskie czyli wierszyki nieraz frywolne i sprośne. Łódź: [b.m.w], 2001, 167 s.

SZEŚĆDZIESIĘCIOLECIE wydziałów medycznych 1945-2005 / zainicjowała i oprac. Teresa Pajszczyk-Kieszkiewicz. Łódź: Uniwersytet Medyczny, 2005, 1016 s., ISBN 83-88940-13-9

SZEŚĆDZIESIĘCIOPIĘĆCIOLECIE wydziałów medycznych 1945-2010 /zainicjowała i oprac. Teresa Pajszczyk-Kieszkiewicz. Wyd. 2 popr. i uzup. Łódź: Uniwersytet Medyczny, 2010, 1129 s. ISBN 978-83-61058-51-9

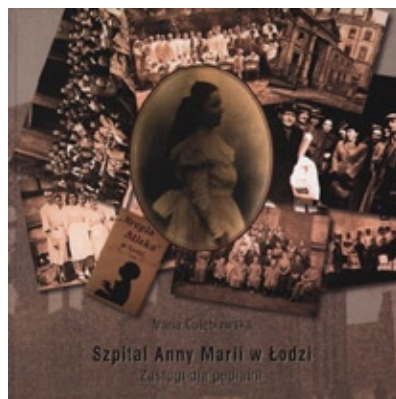
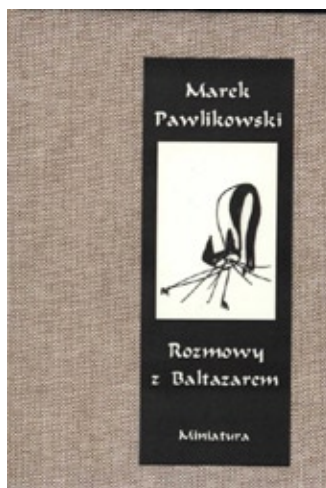
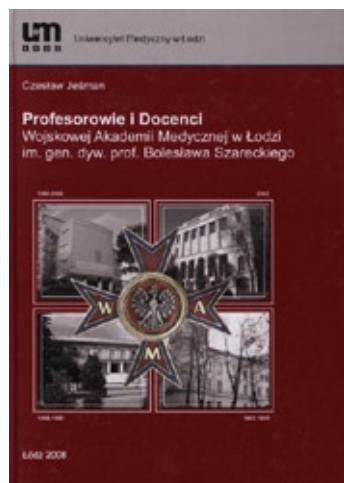
WOŹNIAK Leszek: Karykatury profesorów członków Rady Wydziału Lekarskiego i Stomatologicznego Akademii Medycznej w Łodzi wykonał ... Łódź, Koło Medyków AM, 1956, 35 s.

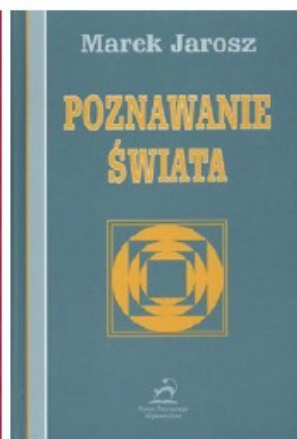
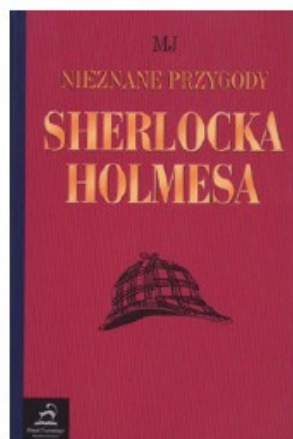
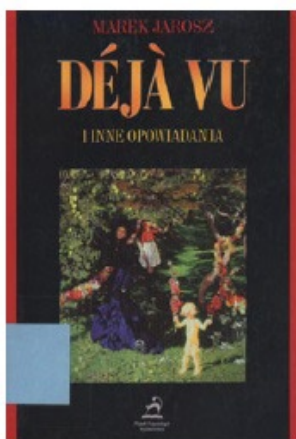
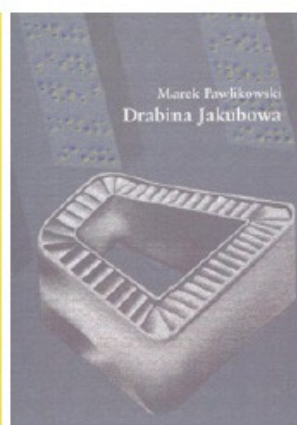
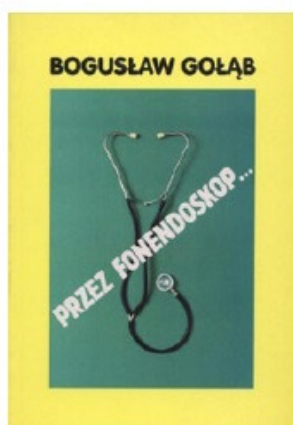
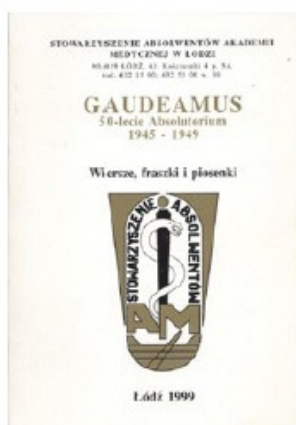
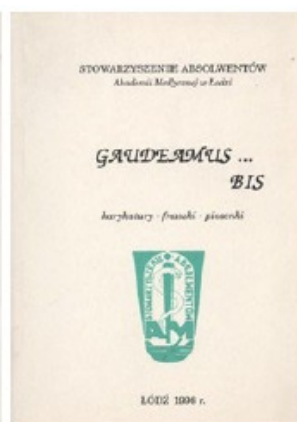
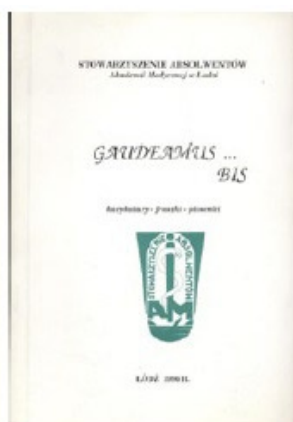
WOŹNIAK Leszek: Łodzianie w karykaturze ... Łódź: Wydaw. Wojciech Grochowalski, 1998, 105 s., ISBN 839054251X

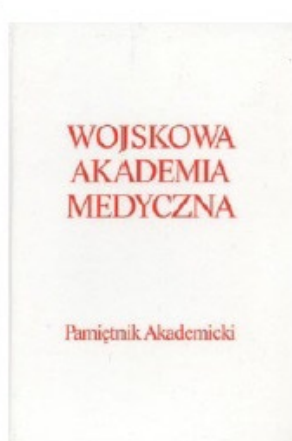
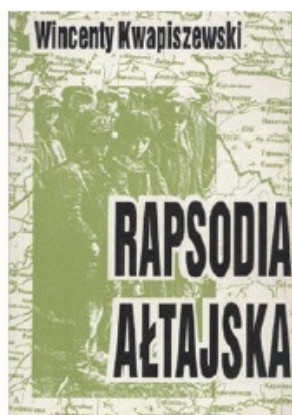
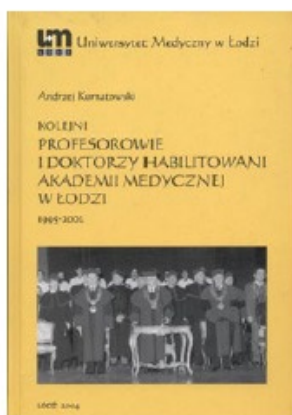
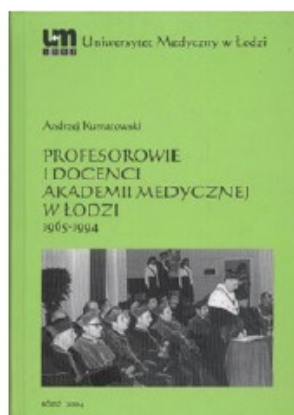
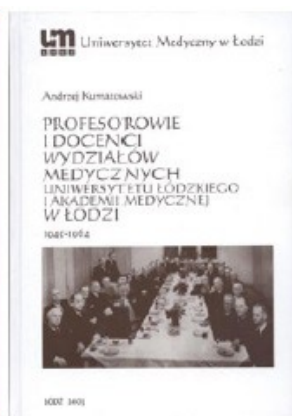
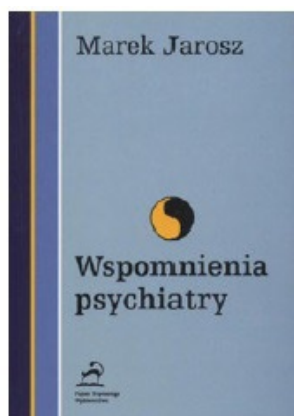
WOŹNIAK Leszek: Osobistości naszej Uczelni w karykaturze ...: zbiór pierwszy. Łódź: Akademia Medyczna, 1995, 155 s., ISBN 83-86677-00-7

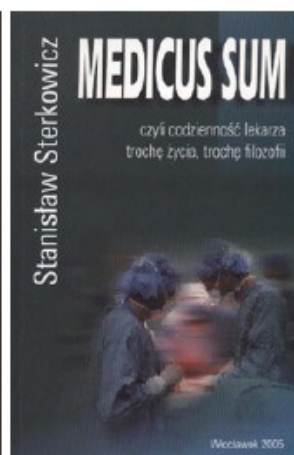
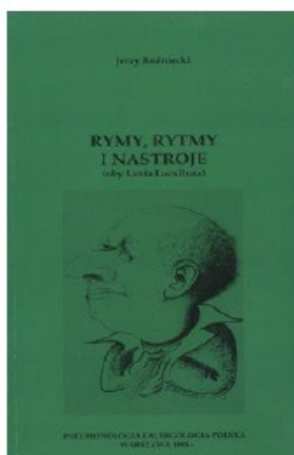
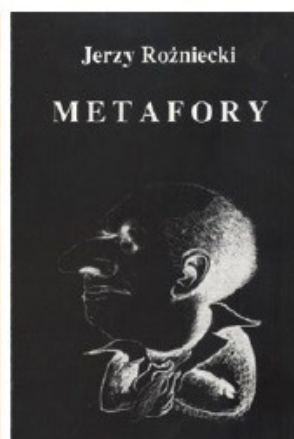
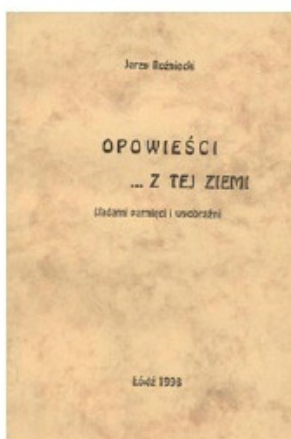
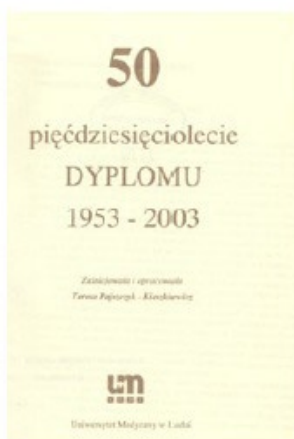
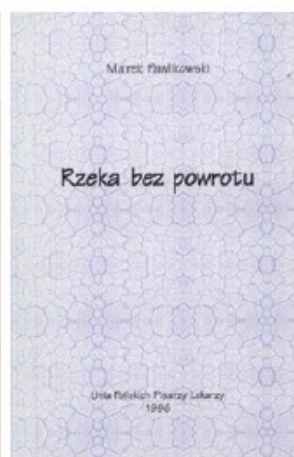
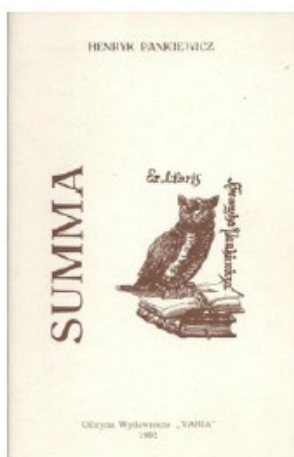
Toż: Zbiór drugi 1997, 134 s., ISBN 83-86677-00-7

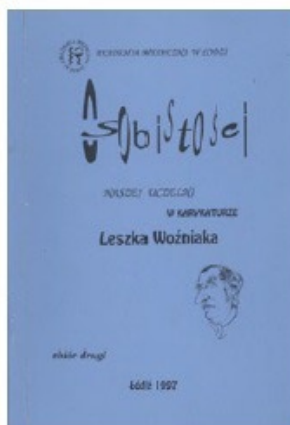
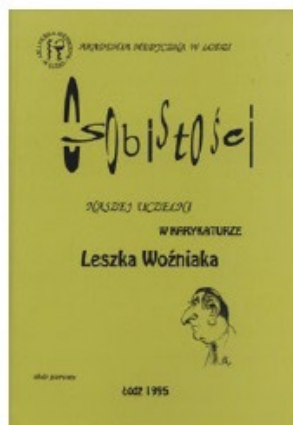
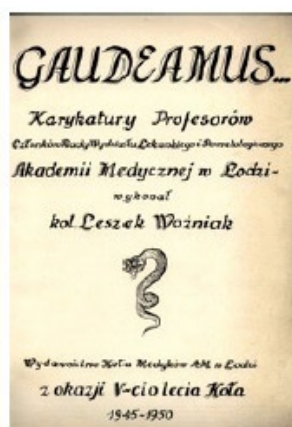
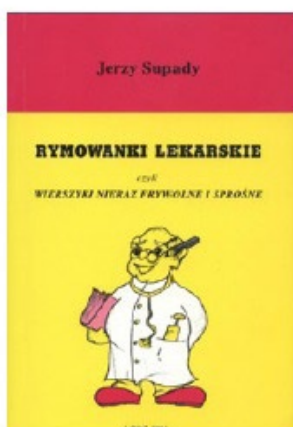
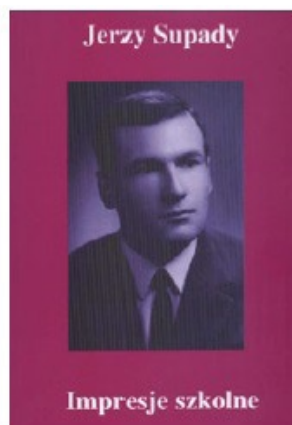
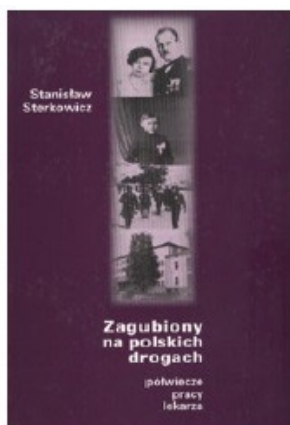
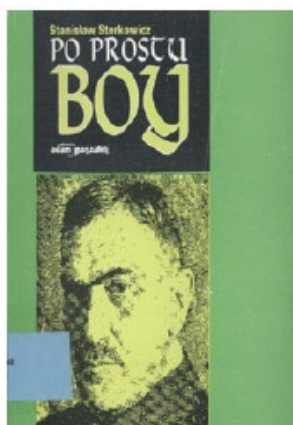
Zacząło się w Łodzi...: stomatolodzy w karykaturze Leszka Woźniaka / red. Jacek Pypeć. Łódź: Zarząd Sekcji Stomatologii Dziecięcej Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego, 2002, 109 s., ISBN 83-88529-31-5

II. Malarstwo prof. Władysława Z. Traczyka

Twórca i autoportret

Jezioro - staw w Kołatku / I/ - 1983 technika: olej, Łódź - BGUM

Zamek Ujazdowski, Warszawa - GBL

III. Lilie prof. Jerzego Bodalskiego

Poliploidalna (tetraploidalna)
forma lilii trąbkowej
3,4 metra wysokości

“Clackamas”
(pierwsza zarejestrowana odmiana
lilii orientalnejw Polsce)

“Dama Pik”

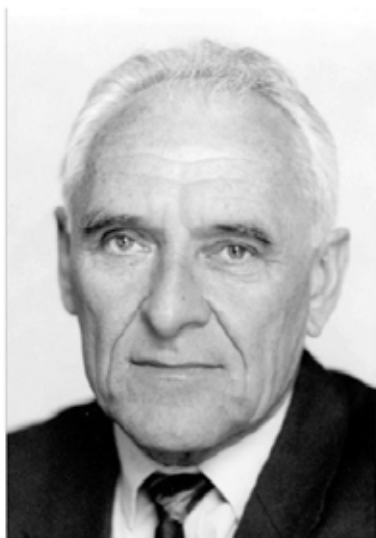

“Emi”

Lilie azjatyckie

IV. Fotografie portretowe prof. Andrzeja Kurnatowskiego

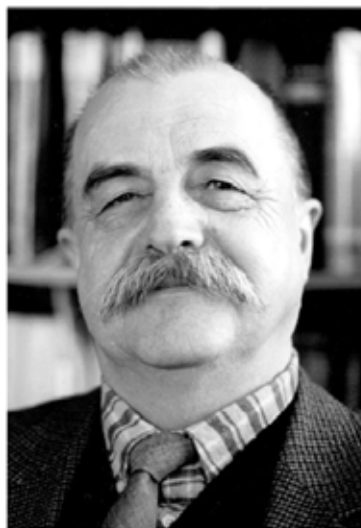
Prof. Jerzy Bodalski

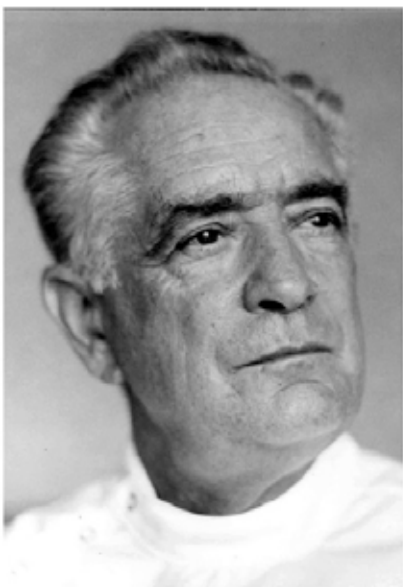
Prof. Aleksander Chmiel

Prof. Andrzej Kurnatowski

Prof. Wincenty Kwapiszewski

Prof. Bożydar Latkowski

Prof. Jerzy Rożniecki

Prof. Jerzy Supady

Prof. Władysław Zygmunt Traczyk

V. Karykatury prof. Leszka Woźniaka

Prof. Barbara Kostka

Prof. Julia Kruk-Jeromin

Prof. Alicja Kurnatowska

Prof. Lilla Lachowicz

Prof. Teresa Pajszczyk-Kieszkiewicz

Prof. Halina Pawlicka

Prof. Grażyna Śmiech-Słomkowska

Prof. Jolanta Rabe-Jabłońska

Prof. Ryszard Glinka

Prof. Janusz Greger

Prof. Kazimierz Jędrzejewski

Prof. Michał Karasek

Płk dr Roman Nowakowski

Prof. Leszek Woźniak

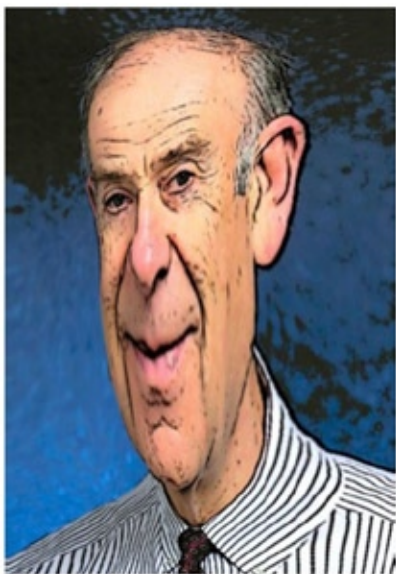

Prof. Andrzej Żebrowski

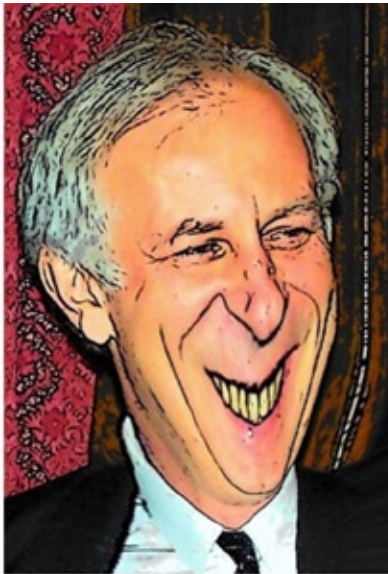

Dr Ryszard Żmuda

VI. Karykatury prof. Michała Karaska

Prof. Andrzej Bartke

Prof. Jan Brzeziński

Prof. Witold Chrzanowski

Prof. Kazimierz Jędrzejewski

Prof. Michał Karasek

Prof. Paweł Piotr Liberski

Prof. Stanisław Sporny

Dr Ryszard Żmuda

VII. Fotografie prof. Juliana Linieckiego

Zabytkowe domy Engadyny

WIDOK NA WSPINAJĄCĄ SIĘ CALIFORNIA STREET I

WIDOK Z LOMBARD STREET NA TELEGRAPH HILL

WSCHÓD SŁOŃCA NA CALIFORNIA STREET,
W TLE BAY BRIDGE

Migawki z San Francisco

Florencja

Cingue Terre

Gaudi z bliska

Miasta Róży

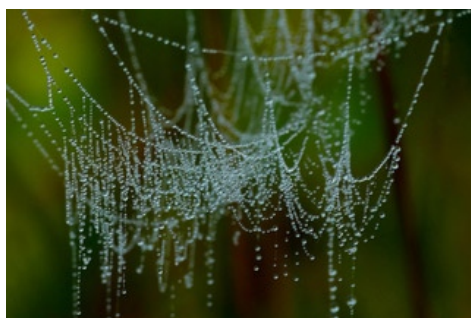
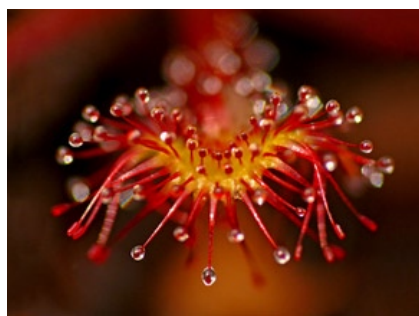
VIII. Fotografie prof. Aleksandra Chmiela

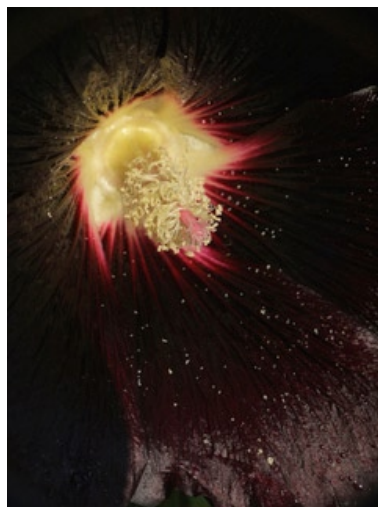
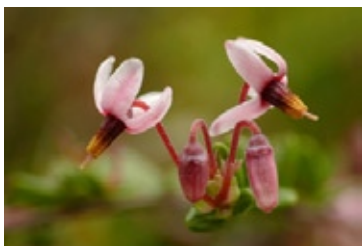
Autor przed wyprawą na fotograficzne łowy

Rośliny i nie tylko

W świecie rosy i rosiczki

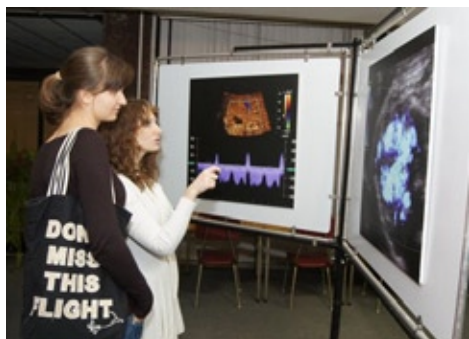

Uroda roślin leczniczych

Małe – na sześciu i ośmiu nogach

IX. Fotogramy prof. Marii Respondek-Liberskiej

Echo serca

Mgr Renata Osiewała
Łódź – UŁ

ZARYS DZIEJÓW DRZEWORYTU I ZDOBNICTWA KSIĄŻKOWEGO W EUROPIE ZACHODNIEJ I W POLSCE DO 1945 ROKU

Abstract

Wood engraving is the oldest graphical technique. The Chinese are considered its authors because they already used woodcut to duplicate writing (ideograms) in the VI century. Wood engraving reached Europe via Japan only in the XVI century. Presumably, this method was used to publish Varro's "Imagines" in Rome in the I century BC.

Wood engraving, improved for centuries, found many adherents and developed into many varieties. The colored description of the journey to the Holy Land by Bernard von Brydenbach from 1486, is the first book where the name of the artist, the wood engraver, Erhard Renwich is mentioned.

A seal ring of Kasper Hochfeder is regarded as the oldest Polish wood engraving. Kasper Hochfeder came from Metz to Poland at instigation of Jan Haller, and he founded a printing house in Cracow in 1503.

Thomas Bewick, an English engraver who lived between the XVIII and XIX century, did a lot to modernize a method of wood engraving. Polish artists: Wincenty Smokowski, Józef Holewiński, Jan Styfi, Feliks Jasiński also contributed to the development of wood engraving as an independent artistic technique, which was used to decorate books as well.

But the most distinguished in this field was Władysław Skoczylas and his students from the Academy of Fine Arts in Warsaw: Tadeusz Cieślewski junior, Tadeusz Kulisiewicz, Stanisław Ostoję-Chostowski, Edmund Bartłomiejczyk and others.

Streszczenie

Drzeworyt jest najstarszą techniką graficzną. Za jej twórców uważa się Chińczyków, którzy już w VI wieku używali drzeworytu do powielania pisma (znaków). Przez Japonię dotarł do Europy dopiero w wieku XVI. Jest prawdopodobne, że techniki tej używano w Rzymie w I wieku p.n.e. przy wydawaniu „Imagines” Warrona.

Drzeworyt, przez stulecia udoskonalany, znalazł wielu zwolenników i doczekał się licznych odmian. Książką, gdzie po raz pierwszy podano nazwisko artysty – ilustratora-drzeworytnika – Erharda Renwicha jest barwny opis podróży do Ziemi Świętej z 1486 roku Bernarda von Brydenbacha.

Za najstarszy polski drzeworyt uważa się sygnet drukarski Kaspra Hohefedera, który przybył do polski z Metzu za namową Jana Hallera. W 1503 roku Hohefeder założył drukarnię w Krakowie.

Wielkie zasługi dla unowocześnienia techniki drzeworytu przypisuje się Anglikowi Thomasowi Bewickowi żyjącemu na przełomie XVIII i XIX wieku. Polscy artyści również przyczynili się do rozwoju drzeworytu zarówno jako samodzielnej techniki artystycznej, jak i używanej do zdobnictwa książkowego. Należy tu wymienić chociażby Wincentego Smokowskiego, Józefa Holewińskiego, Jana Styfi czy Feliksa Jasińskiego. Największe zasługi na tym polu należy jednak przypisać Władysławowi Skoczylasowi i jego uczniom z Warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych: Tadeuszowi Cieślewskiemu – synowi, Tadeuszowi Kulisiewiczowi, Stanisławowi Ostoi-Chrostowskiemu, czy następcy Skoczylasa – Edmundowi Bartłomiejczykowi i wielu innym.

Drzeworyt¹ jest najstarszą techniką graficzną. Po raz pierwszy zastosowano technikę drzeworytu do powielania pisma (znaków) w VI wieku w Chinach. Tam też została doprowadzona do swoistej perfekcji. Z Chin przedostała się w VIII wieku do Japonii, zaś w Europie pojawiła się dopiero w wieku XIV. Możliwe jest również, iż już w Rzymie w I wieku p.n.e. użyto czegoś w rodzaju drzeworytu dla mechanicznego odbijania ilustracji². Pewne jest natomiast, iż najstarsze, datowane zabytki europejskie wykonane techniką drzeworytu pochodzą z około 1400 roku³ i znajdują się w muzeum Albertiny⁴ w Wiedniu.

Nie rozstrzygnięto do dzisiaj kwestii, kto wpadł na pomysł wycięcia luźnych, ruchomych klocków literowych - czcionek. Pytaniem pozostaje, czy pierwszym był Laurens Janszoon Coster, czy Johannes Gutenberg⁵, ale niezaprzeczalnie drzeworyt był prekursorem czcionki drukarskiej i książki opartej, jak i on, na zasadzie druku wypukłego. Pierwszym drukarzem, o którym wiadomo, iż zastosował w swoich książ-

¹ Drzeworyt – technika artystycznego druku wypukłego, w której formę drukującą-matrycę, zrobiono z drewna. Na dobrze wypolerowanej, zamalowanej białym gruntem desce z drzewa wycina się rysunek i nakłada farbę drukarską. Farba zatrzymuje się na powierzchni klocka. Po odbiciu na papierze, miejsca wycięte pozostają na odbitce białe. Odbitki sporządza się ręcznie lub w prasach drukarskich

² Maria Nowicka: *Antyczna książka ilustrowana*, Wrocław 1979, s. 40-41, pisze: "Znakomity znawca antyku Tadeusz Sinko sądzi na przykład, że przy wydawaniu „Imagines” Warrona w zakładzie Attyka w Rzymie w I w. p.n.e. stosowano własne metody szybkiej produkcji książek ilustrowanych. (...) Również inni badacze są przekonani, że wydanie tak obszernej księgi jak „Imagines”, posiadającej aż 700 wizerunków, wymagało zastosowania szybkiej i łatwej metody, ale niekoniecznie drzeworytu. Być może te obrazy odbijano czarną farbą za pomocą odpowiednio wykonanych stempli z brązu."

³ Za najstarsze drzeworyty uważa się „Niesienie krzyża” z ok. 1400 r., „Madonna z dzieciątkiem” z 1414 r. i „Święty Krzysztof” z 1423 r. zob. *Sztuka graficzna i jej rola społeczna*, oprac. Józefa Orańska, Poznań 1951 s. 26

⁴ „Albertina” – tak nazywa się biblioteka wraz z cennymi zbiorami dzieł sztuki, mieszcząca się w Pałacu Arcyksięcia Alberta w Wiedniu na Augustinerbastei

⁵ Coster Laurens Janszoon (1405-1484) drukarz holenderski, uważany za twórcę pierwszych czcionek ruchomych. Wynalazek ten zdradzić miał jego uczeń Johannes zbiegły z Holandii do Moguncji. Gutenbergowi (ur. między 1394 a 1399 zm. 1468, właśc. Johannes Gensfleisch zum Gutenberg) przypisuje się natomiast właściwy wynalazek druku polegający m.in. na sporządzeniu maszyny odlewniczej

kach drzeworyt był Niemiec Albrecht Pfister. Już w 1461 r. wydał on małą książeczkę Ulryka Bonnera zatytułowaną „*Edelstein*”, ozdobioną licznymi drzeworytami, będącą najstarszą drukowaną książką ludową napisaną po niemiecku.

Drzeworyt doskonale nadawał się do łączenia go z drukiem. Jego mocno zarysowane linie, w połączeniu z wyrazistymi konturami czcionki, nie tylko tworzyły jednolitą całość, ale dawały również poczucie głębokich wartości dekoracyjnych.

Artysta zdecydowaną kreską zaznaczał kontury postaci, drzeworytnik – rzemieślnik wycinał powierzchnię w klocku sporządzonym z miękkiego drewna ciętego wzdłuż słojów⁶, zostawiając jedynie nienaruszone ślady obrysujących linii, wypukłe w reliefie wyciętego klocka. Na odbitkach, podobnie jak tusz czy ołówek, czarnym konturem wyznaczały one zarysy kompozycji⁷. Technika rozpowszechniła się, ponieważ dzięki niej potrafiąco w sposób łatwy i tani powielać kosztowne obrazy, z reguły trudno dostępne, zamknięte w kościelnych czy klasztornych murach. W czarno – białych rycinach, rażącą biel zamalowywano ręcznie farbami, starając się zbliżyć wizerunek w drzeworycie do wizerunku na obrazie, czy witrażu.

Hand-coloured woodcut of Daniel in the Lions' Den,
from the *Historie von Joseph, Daniel, Judith und Esther*,
printed in 1462 at Bamberg by Albrecht Pfister⁸

Najpierw był drzeworyt, a dopiero później, w pewnym sensie z drzeworytu, powstała książka drukowana⁹. Pierwsze czcionki wycinano z drewna. Zanim w Europie pojawiły się teksty książkowe tłoczone z ruchomych czcionek, rozpowszechnione były już odbitki z obrazkowych klocków drzeworytniczych.

⁶ Stąd jego nazwa: drzeworyt wzdłużny lub langowy

⁷ Drzeworyt naśladujący rysunek nazywamy faksymilowym

⁸ <http://www.library.manchester.ac.uk/searchresources/guidetospecialcollections/atoz/incunabulacollection/> [dostęp 10 X 2013]

⁹ Tadeusz Cieślewski syn: Drzeworyt w książce, tece i na ścianie. Warszawa 1936 s. 9

Karta tytułowa z „Liber agendae” wyd. 1510 r.
drzeworyt, wł. Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu

Później na tych samych klockach, co ryciny, wycinano zwięzłe teksty. Sporządzane z tych odbitek zeszyty były pierwszymi książkami drzeworytowymi. W ten sposób powstawały tzw. książki ksylograficzne, dziś bardzo rzadkie i cenne (pierwsze z roku 1475)¹⁰. Oczywiście stało się, że rycina istniała przed drukiem, a książki ksylograficzne składające się z drzeworytów z podpisami lub bez, poprzedziły książkę współczesną.

Niemalże epokę w historii książki i drzeworytu stanowi m.in. „*Biblia kolońska*” z roku 1478, najśłynniejsza chyba ze wszystkich biblii ilustrowanych. Jej 125 rycin skomponował anonimowy artysta, jak i anonimowy drzeworytnik, który pracował według jego rysunków. Wszystkie te drzeworyty wykorzystał w roku 1483 Anton Koberger w Norymberdze. Dzięki niemu biblijne wizerunki rozpowszechniły się szeroko i wywarły wpływ na ilustracje Biblii późniejszych czasów. Książką, gdzie po raz pierwszy podano nazwisko artysty - ilustratora - Erharda Reuwicha, jest barwny opis podróży do Ziemi Świętej (1486) Bernarda von Brydenbacha¹¹.

¹⁰ Z desek drzeworytniczych drukowano także po dwie strony na jednym arkuszu, który łamano przez środek i sklejało stronami niezadrukowanymi. Z tych kart zszywano tzw. książki blokowe.

¹¹ Svend Dahl: *Dzieje książki*. Wrocław 1965 s. 131

Słynną „*Kronikę Świata*” (*Chronica Mundi*) Hartmanna Schedla, drukowaną też przez wspomnianego Kobergera w 1493 r., ozdobiło około 2000 drzeworytów, w tym wiele całostronicowych. Rysunki do niej wykonali m. in.: Michael Wohlgemuth (frontispis) oraz jego pasierb Wilhelm Playdenwurf. To właśnie w „*Kronice*”, wśród wido-
ków miast możemy obejrzeć Kraków, Wrocław czy Nysę.

Chronica Mundi - Widok Krakowa¹²

Dzięki sztuce drzeworytniczej zastosowanej do celów ilustratorskich, Niemcy wiodły prym w sztuce drukarskiej. Należy w tym miejscu wspomnieć o wspaniałym artyście Albrechcie Dürerze, którego 15 wielkich drzeworytów uświetniło wydanie „*Apokalipsy*” (Objawienia św. Jana), wydanej w 1498 r. w Norymberdze.

Na przełomie XV i XVI wieku technika ta osiągnęła pełną dojrzałość, a do wielkich ośrodków drzeworytniczych należał Strasburg ze swoimi zielnikami (krauterbucher), Ausburg, Bazylea i miasto Dürera - Norymberga.

Sztuka drzeworytu kwitła również we włoskich miastach. Hegemonię w drukarstwie utrzymywała Wenecja, ale nie odstawała od niej Florencja czy Rzym. Książki Erharda Ratdolta z Augsburga, który w Wenecji założył w 1476 r. drukarnię, inaugurują weneckie drzeworytnictwo o charakterze renesansowym. Sam Ratdolt czynił próby

¹² Część poświęcona Polsce nosi tytuł „O Królestwie Polskim i jego początkach”. Reprint dzieła wydanego w 1493 r. w norymberskiej oficynie wydawniczej Antona Kobergera z drzeworytniczymi ilustracjami pochodzącymi z pracowni Michaela Wolgemuta i tekstem napisanym przez Hartmanna Schedla znajduje się w Bibliotece Instytutu Historii UŁ, zob. Hartmann Schedel, *Chronicle of the world*, Köln 2001

Albrecht Dürer, Czterech jeźdźców
z cyklu drzeworytów Apokalipsa 1497/1498

Albrecht Dürer,
Chrystus fraszobliwy, frontispis z Małej Pasji,
drzeworyt 1509-1511

w trudnej technice druku wielobarwnego tworząc, jako pierwszy w Europie, drzeworyt światłocieniowy¹³, Wenecja zaś stała się jego stolicą.

Poza Niemcami i Włochami drukarstwo i drzeworytnictwo dotarło do Anglii (1477 r.), zagościło w Niderlandach, Francji, Czechach.

Karykatura Juliusza II z książki „Dziwaczne sny Pantagruela”, François Rabelais, Paryż 1565 r., drzeworyt wł. Biblioteka Kórnicka

W Polsce najwcześniej w Krakowie, między rokiem 1470 a 1475 pojawiły się pierwsze drukarnie. Inicjatorem drukarstwa na ziemiach polskich był Kasper Straube. W jego ślady poszedł Szwajpold Fiol - krakowski mieszczanin, któremu zawdzięczamy druk pierwszego figuralnego drzeworytu książkowego wykonanego z pewnością w Krakowie¹⁴, przedstawiającego „Ukrzyżowanie”. Na terenie Prus Królewskich, w Gdańsku, działał Konrad Baumgarten, na Śląsku, we Wrocławiu - Kasper Elyan, ale nieprzerwany ciąg drukarstwa polskiego należałoby datować na rok 1503, kiedy to krakowski księgarz Jan Haller sprowadził z Metzu do Polski wędrownego drukarza Kaspra Hochefedera. Jego sygnet drukarski uważany jest za najstarszy Polski drzeworyt¹⁵.

¹³ Drzeworyt barwny; dla każdej barwy zasadniczej wymagał sporządzenia osobnego klocka

¹⁴ Svend Dahl, op. cit., s. 147

¹⁵ Encyklopedia wiedzy o książce / kom. red. Aleksander Birkenmajer [et al.], Wrocław 1971 s. 622

Drzeworyt Josta Ammana z 1568 r. przedstawiający odlewanie czcionek

Jednak już w XVII i XVIII stuleciu drzeworyt używany był rzadko, głównie przez artystów ludowych. Jego odrodzenie łączy się dopiero z wynalazkiem Thomasa Bewicka¹⁶, którego prace wykonane były po raz pierwszy z twardego drewna gruszy lub bukszpanu, a klocki cięte w poprzek słoików. Taki drzeworyt nazwany został sztorcowym (rylcowym), a Bewick - prekursorem drzeworytu nowoczesnego. Operował on kreską drobną, kładzioną gęsto w celu wydobycia walorów malarskich, naśladując tym technikę miedziorytu¹⁷, którą posługiwał się wcześniej. Po raz pierwszy zastosował nowy materiał – deskę sztorcową, nowe narzędzia – ryłce i igły, był również autorem rysunków, które sam wycinał i odbijał.

Drzeworyt sztorcowy różni się zasadniczo od drzeworytu wzdłużnego¹⁸, poprzez zupełnie odmienne możliwości techniczne. Klocki sztorcowe okazały się również bar-

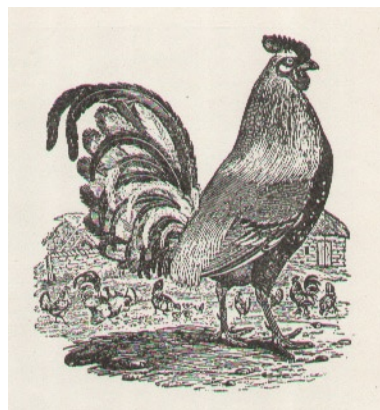
¹⁶ Thomas Bewick (1753-1828) – angielski grafik i ilustrator, uprawiał miedzioryt oraz drzeworyt sztorcowy

¹⁷ Miedzioryt – dawniej zwany też sztychem miękkim: cięta, graficzna technika wklęsła, w której odbitekę otrzymuje się z płyty miedzianej (lub cynkowej miedziowanej) rytej ryłcem

¹⁸ Różnice te są tak znaczne, że w słownikach sztuki przyjęto odmienne nazwy: drzeworyt wzdłużny (langowy); drzeworyt sztorcowy. Twarde klocki sztorcowe bukszpanu lub gruszy pozwalają na precyzję najcieńszych kreszek kładzionych w dowolnych kierunkach, zgodnie z zamiarem artysty; drzeworyt langowy – wolę artyści ograniczał ze względu na strukturę i miękkość drewna, stąd inny efekt i inne walory estetyczne

Drzeworyt sztorcowy Thomasa Bewicka

Thomas Bewick, Kogut
drzeworyt

dzo ekonomiczne w użyciu: lżejsze, tańsze i bardziej podatne niż płyty miedziane, zarówno przy sporządzaniu rycin, jak i odbijaniu. Pozwalały na wykonanie dużej ilości odbitek, co miało ogromne znaczenie w dobie rozwoju wysokonakładowych, bogato ilustrowanych czasopism.

Wszystko to sprawiło, iż w połowie XIX wieku drzeworyt królował, jako technika ilustracji w książkach i czasopismach, nadając ton ilustratorstwu tego czasu. Pojawiły się nowe określenia dla zobrazowania ówczesnego drzeworytu, stosownie do roli, jaką spełniał: drzeworyt ilustracyjny - bo służył wyłącznie do ilustracji; drzeworyt tonowy - bo starał się głównie o oddanie „tonów”- walorów malarskich; drzeworyt interpretacyjny - bo powierzono mu zadanie odtwarzania obrazów, rysunków, rzeźb, a nawet fotografii. Ten ostatni rozwinął się w całej Europie i zawałdzał ilustracją lat 50-tych do 80-tych XIX wieku.

Inicjatorami reformy zdobnictwa książki i typografii byli w XIX wieku Anglicy: William Morris¹⁹ i Walter Crane²⁰. Od czasów Morrisa i jego następców mówiło się o korzystnym połączeniu czcionki drukarskiej i drzeworytu. Drzeworyt sztorcowy (rylcowy) wynaleziony przez Bewicka, zrodził właściwą książkę ilustrowaną i to nie z wklejonymi planszami wykonanymi techniką litograficzną²¹, lecz taką, której ilustracje były częścią składową stronicy i dawały się swobodnie komponować z drukiem. Lata 30-te i 40- te XIX wieku były okresem gwałtownego rozkwitu ilustratorstwa upra-

¹⁹ William Morris (1834-1896) – angielski pisarz, malarz, dekorator i rysownik

²⁰ Walter Crane (1845-1915) – angielski malarz i grafik, związany z prerafaelitami

²¹ Technika litograficzna (gr. litos – kamień, grapho – rysuję) – litografia – technika graficzna, w której rysunek wykonuje się na kamieniu litograficznym. Cały kamień poddaje się działaniu słabego kwasu, który zabezpiecza miejsca nie zarysowane przed przyleganiem farby drukarskiej

Józef Holewiński, Bolesław Prus
drzeworyt interpretacyjny

wianego przy wykorzystaniu drzeworytu sztorcowego. Właśnie wtedy pojawiło się samo pojęcie „ilustracja”, w potocznie dziś używanym rozumieniu rysunku objaśniającego lub uzupełniającego tekst. W II połowie XIX wieku drzeworyt sztorcowy niepodzielnie zapanował, jako technika ilustracyjna. Tańszy, wygodniejszy w użyciu i wciąż udoskonalany idealnie spełniał wymagania stawiane ilustracji książkowej.

Nurt pięknej książki w Polsce na przełomie XIX - XX wieku znalazł podatny grunt w Krakowie, gdzie hołd należy oddać wyjątkowej osobowości wszechstronnego artysty Stanisława Wyspiańskiego²². Wyspiański został nazwany pierwszym polskim artystą książki, w jego pracy zaś uderza wyraźny wpływ Morrisa i Crane'a.

Nowością wprowadzoną przez Wyspiańskiego i rozwiniętą w zakresie grafiki książkowej, było artystyczne opracowanie układu graficznego całej kolumny druku. Dawało to wrażenie kompozycji całej strony, która operowała ilustracją, zdobnikiem, czcionką i kształtem kolumny. Ilustracja musiała jednak bezwzględnie spełniać podstawowy warunek zależności w stosunku do tekstu. Obok Stanisława Wyspiańskiego, artystą - drukarzem i wydawcą, który poszedł tą drogą, był Adam Półtawski²³, twórca polskiej antykwy²⁴ oraz Zygmunt Łazarski, Jakub Mordkowicz, Jan Kuglin, firmy Anczyców i Arctów, Gebethnera i Wolfa, dążący do tego, by książka była pięknie zdobiona i starannie wydana. Wydawnictwa zdobiono głównie drzeworytami, które najlepiej komponowały się z czcionką. Upodobano sobie szczególną skłonność drzeworytu do form mocnych, zdecydowanych i niekiedy monumentalnych.

Kiedy jednak pod koniec XIX stulecia zaczęto stosować procesy fotochemiczne²⁵ powielania ilustracji, drzeworyt w dotychczasowej formie stracił rację bytu. Nastąpił

²² Stanisław Wyspiański (1869-1907) – polski dramatopisarz, poeta, malarz, największy obok romaników twórca polskiego dramatu, projektował dekoracje teatralne, nowator grafiki książki

²³ Adam Półtawski (1881-1952) - drukarz i grafik, twórca prac w zakresie ilustracji i grafiki książkowej

²⁴ Polska antykwa – pierwsza polska czcionka zwana też antyką Półtawskiego, wykonana w warszawskiej odlewni czcionek J. Idźkowskiego w 1931 r.

²⁵ Procesy fotochemiczne – procesy przygotowania klisz drukarskich metodą polegającą na trawieniu odpowiednimi kwasami płyt metalowych, na które za pomocą fotografii i kopii został przeniesiony rysunek lub obraz. Są to heliografiura, rotografiura, offset, światłodruk, klisze siatkowe i kreskowe

gwałtowny zwrot do mechanicznej reprodukcji, która okazała się szybsza, tańsza i bardziej bezpośrednia.

Nadszedł wówczas okres obumierania drzeworytu reprodukcyjnego, by po kilku latach dojrzała nowa, zupełnie różna koncepcja. Po raz pierwszy drzeworyt nie miał naśladować nikogo i niczego, miał stać się pracą twórczą jednego artysty, który mógł dowolnie realizować własną wizję artystyczną. Drzeworyt w tej formie stał się autonomiczny wobec innych dyscyplin plastycznych i taki przyjęło się nazywać drzeworytem nowoczesnym. Ilustracje otrzymywały cechy indywidualne, rozpoznawalne, kojarzone z nazwiskiem ich twórcy.

Wykonywane bez pośredników, w pełni odzwierciedlały zamierzenia artysty; często zniekształcane przez rzemieślników - rytowników, których posiadał wcześniej uprawiany drzeworyt.

Honoré Daumier²⁶, *Dwóch pijaków*
drzeworyt

Jak istotne było wierne zachowanie pierwowzoru dla rysownika, ilustruje zabawny wierszyk Dantego Gabriela Rossettiego²⁷, skierowany do skądinąd znakomitej firmy drzeworytniczej braci Dalziel, apelujący o oszczędzanie cech indywidualnych rysunku:

²⁶ Honoré Daumier (1808-1879) – francuski grafik, rysownik, malarz i rzeźbiarz, jako karykaturzysta współpracował z czasopismami satyrycznymi, tworząc litograficzne i drzeworytowe ilustracje podejmujące krytykę aktualnych spraw politycznych, zob. Jan Białostocki, *W pracowniach dawnych grafików*, Warszawa 1957 s. 110

²⁷ Dante Gabriel Rossetti (1828-1882) – malarz i poeta angielski pochodzenia włoskiego, współzałożyciel Bractwa Prerafaelitów, ilustracje książkowe, sonety o treści autobiograficznej, poematy i ballady wzorowane na literaturze średniowiecznej

„Przedmowa do braci Dalziel:
O drwalu, oszczędź mój klocek,
I nie tnij go byle jak!
Spędziłem nad nim dni dziesięć,
Radbym uchronić go wszak!
Chór: ryk śmiechu w pracowni braci Dalziel”²⁸.

Historia drzeworytu w Polsce XIX wieku związana była nierozdzielnie z przemianami w sztuce europejskiej w tym okresie. Zasluga rozbudzenia zainteresowania drzeworytem ilustracyjnym przypadła Wincentemu Smokowskiemu²⁹. Artyście udało się stworzyć w drzeworycie własny styl. Być może Smokowski sam pragnął połączyć prace rysownika i grafika, a może słyszał o wynalazku Bewicka? Faktem jest, że - jak Bewick – używał twardych klocków ciętych w poprzek słoików i podobnie, jak Anglik, wszystkie drzeworyty związał z ilustratorstwem i zdobnictwem książkowym. Po wielu latach, w okresie wspaniałego rozkwitu drzeworytu nowoczesnego, uznano Smokowskiego za polskiego prekursora tak uprawianej grafiki.

Wincenty Smokowski, Ilustracja do „Witoloraudy” Józefa Ignacego Kraszewskiego, Wilno drzeworyt 1846 r.

²⁸ Grafika wczoraj i dziś, [red. Teresa Frankowska], Warszawa 1974 s. 81

²⁹ Wincenty Smokowski (1791-1876) – malarz i grafik; rysunki, drzeworyty, obrazy historyczne, artykuły o sztuce

Portret młodego Zygmunta Augusta.

Rysował na klocku drewnianym Jan Matejko i sygnował po lewej stronie na środku:

JM | 1866 rp

Rytował Jan Styfi i sygnował po prawej stronie u dołu: J. Styfi
drzeworyt 1866 r.

Po roku 1860 stosunkowo nieźle rozwijał się drzeworyt typu ilustracyjnego. Mimo, iż rytownictwo to w swym założeniu reprezentowało rytownictwo odtwórcze, to dzieła artystów tej miary, co Józef Holewiński, czy Jan Styfi, miały dodatni wpływ na twórców późniejszych. Drzeworyt *Portret młodego Zygmunta Augusta* pochodzi z „*Albumu Jana Matejki*”, który został wydany w Warszawie w 1876 roku nakładem Salomona Lewentala. Wszystkie obrazy z wyjątkiem trzech: Rajtan, Iwana Groźnego oraz Wieszczy Lirnika były rysowane na drewnie przez samego Matejkę, rytowali najwybitniejsi drzeworytnicy tamtego okresu, m.in. Jan Styfi, Józef Holewiński, Aleksander Regulski, Edward Gorazdowski, Andrzej Zajkowski³⁰.

Na przełomie XIX i XX wieku świadomie uprawiał drzeworyt nowoczesny Feliks Jasiński³¹, posługujący się również akwafortą, którą w swoisty sposób łączył z miedziorytem. Część drzeworytów Jasińskiego nawiązuje do drzeworytu japońskiego,

³⁰ Jan Matejko: *Album Jana Matejki*, Warszawa 1876

³¹ Feliks Jasiński (1862-1901) – grafik i malarz; od 1882 r. w Paryżu; uprawiał grafikę reprodukcyjną

Władysław Skoczylas,
Inicjał S
drzeworyt 1923 r.

Władysław Skoczylas,
Inicjał T,
drzeworyt 1923 r.

Władysław Skoczylas,
Dobry pasterz
winieta, drzeworyt 1924 r.

część do ówczesnej secesji i sztuki angielskich prerafaelitów. Dominujący wówczas modernizm, impresjonizm i secesja znalazły odbicie w grafice. Wpływ tych nurtów stał się widoczny również w grafice polskiej.

Są powszechnie znane chlubne tradycje ówczesnego drzeworytu warszawskiego. Datą przełomową był rok 1901, kiedy to Piotr Krasnodębski wystawił swe drzeworyty w salonie Krywulta³² w Warszawie, a drzeworyt Jana Stanisławskiego „*Topole pod wodą*” ozdobił jeden z pierwszych numerów „*Chimery*”³³. Jednak samodzielną dyscypliną plastyczną, w pełnym tego słowa znaczeniu, stał się drzeworyt dopiero za sprawą Władysława Skoczylasa, który po raz pierwszy drzeworytem zainteresował się w 1913 roku przebywając w Zakopanem. Wykształcił tam swój własny, zakopiański styl. Artysta sięgnął do kreskowych drzeworytów, pełnych swoistej ekspresji i elementów dekoracyjnych, a nawet do sztuki średniowiecza. Jego drzeworyty działające ograniczonymi i prostymi środkami sprawiały wrażenie monumentalne i majestatyczne, z charakterystycznymi dla Skoczylasa, białymi obrazami na czarnym tle³⁴.

Właściwa jednak rola Skoczylasa – pedagoga, rozpoczęła się z chwilą mianowania go w grudniu 1922 roku na profesora Szkoły Sztuk Pięknych, przemianowanej później na Akademię Sztuk Pięknych w Warszawie. Katedra grafiki, którą od początku organizował i prowadził, była jedną z 9-ciu nowo utworzonych w szkole. W krótkim

³² Salon Krywulta – słynny w Warszawie Salon Sztuki założony przez Aleksandra Krywulta (1848-1903), który prowadził w ciągu dwudziestu lat z wielką umiejętnością i zapałem. Syn Aleksandra, Jan (1873-1922) był kontynuatorem i dyrektorem administracji Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych i przyczynił się znacznie do rozwoju tej instytucji

³³ „*Chimera*” – czasopismo lit.-artyst., wyd. w Warszawie 1901 – 1907; red. Zenon Przesmycki (Miriam); gł. organ modernizmu; pismo głosiło hasło „sztuka dla sztuki” i kult indywidualności twórczej; wysoki poziom graficzny.

³⁴ Drzeworyt taki nazywa się negatywowym; prawdopodobnie Tadeusz Cieślewski syn określił go jako drzeworyt rasowy; obie nazwy się przyjęły

Władysław Skoczylas, Pieta,
drzeworyt 1928 r.

Władysław Skoczylas,
Ex-libris z Frasobliwym, drzeworyt
odbitka z klocka oryginalnego

Władysław Skoczylas, Beethoven,
drzeworyt 1929 r.

czasie można było zauważyć szczególne zainteresowanie studentów drzeworytem. Zorganizowanie pracowni drzeworytniczej było i jest zawsze łatwiejsze i tańsze od innych warsztatów. Sam Skoczylas wywarł olbrzymi wpływ na pierwsze kroki swych uczniów oraz samą technikę drzeworytu. Był wówczas niezaprzeczalnym mistrzem gatunku, potrafiącym swoją pasją zarazić innych. Bezspornie dokonał wielkiego przełomu w polskim drzeworytnictwie.

Jego silna indywidualność oddziaływała na większość polskich rytowników. Miał niekwestionowany wpływ na wielkość i znaczenie polskiej szkoły drzeworytu. Do najsłynniejszych drzeworytników należeli m.in.: Edward Nycz, Edward Gorazdowski, Aleksander Regulski, Jan Lewiński. Z uczniów Skoczylasa czołowe miejsce zajmował Tadeusz Cieślowski - syn³⁵, którego wyróżniały z jednej strony zamiłowania techniczne i teoretyczne, z drugiej zaś umiłowanie rodzinnego miasta, czyniącego zeń ilustratora Starej Warszawy. Wybili się jeszcze, dzięki swej wielkiej indywidualności: Wiktor Podolski, Bogna Krasnodębska-Gardowska, Janina Konarska.

Osobne miejsce wśród uczniów Skoczylasa zajął Tadeusz Kulisiewicz. Jego drzeworyty o tematach zaczerpniętych z życia ubogich mieszkańców wsi podhalańskiej, łączą epicki realizm z liryzmem, tworząc sztukę prawdziwie humanistyczną. Kolejną indywidualnością był Konstanty M. Sopoćko, autor dobrze komponowanych ilustracji, okładek i ekslibrisów, Stefan Mrożewski, który stał się ilustratorem polskiego życia małomiasteczkowego, a także uliczek Amsterdamu i domów londyńskich nad Tamizą, Wiktoria Goryńska znana z drzeworytów o tematyce sportowej, Wacław Waśkowski, Zofia Horodyńska-Waśkowska. Jadwiga Hładki-Wojwodowa. Do mistrzostwa w technice drzeworytu doszedł też Stanisław Ostoja-Chrostowski³⁶, którego ilustracje i prace z dziedziny zdobnictwa książkowego oraz ekslibrisy, bywały często arcydziełami graficznego kunsztu.

W okresie dwudziestolecia międzywojennego polski drzeworyt nowoczesny osiągnął nadwyraz wysoką rangę w stosunku do grafiki ogółouropejskiej. Ceniony był za komunikatywność i łączność z życiem i naturą. Po nagłej śmierci Skoczylasa 08.04.1934 roku, jego pasję kontynuował w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie Edmund Bartłomiejczyk, który również wywarł ogromny wpływ na kształtowanie się drzeworytu warszawskiego.

W 1936 roku swoją pracę pedagogiczną rozpoczął Stanisław Ostoja-Chrostowski, będący przede wszystkim grafikiem książki. Asystentami mistrza w Katedrze Grafiki Artystycznej Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie zostali jego uczniowie: Wacław Waśkowski i Czesław Borowczyk. Technika Chrostowskiego przeszła ewolucję od

³⁵ Tadeusz Cieślowski – syn (1895 – 1944) – grafik, krytyk sztuki, członek Rytu, ilustracje, portrety, monografia o Władysławie Skoczylasie

³⁶ Stanisław Ostoja-Chrostowski (1897 – 1947) – grafik, prof. ASP w Warszawie, stylizowane drzeworyty, grafika użytkowa

Edmund Bartłomiejczyk, *Błyskawica*,
drzeworyt 1936 r.

drzeworytu negatywowego, jaki uprawiał zgodnie z nauką Skoczylasa, do drzeworytu pozytywowego, będącego następstwem zetknięcia się artysty z działalnością Adama Półtawskiego. Wprowadzenie tej odmiany drzeworytu wypłynęło także z przekonania, że drzeworyt komponowany czarno na białym tle, zestraja się lepiej z kolumną tekstu. Pogląd taki wywołał sprzeciw wielu uczniów Skoczylasa, szczególnie Tadeusza Cieślewskiego syna.

Początki polskiej szkoły drzeworytu łączy się z nazwiskiem Skoczylasa, ale rozkwit z nazwiskami jego uczniów: Stanisławem Ostoja-Chrostowskim, Stefanem Mrożewskim czy Tadeuszem Cieślewskim synem, którzy mieli swój wielki wkład w kształcenie kolejnych pokoleń artystów i utrwalanie wysokiej rangi polskiej grafiki w świecie ze szczególnym wskazaniem na nowoczesny drzeworyt ilustracyjny.

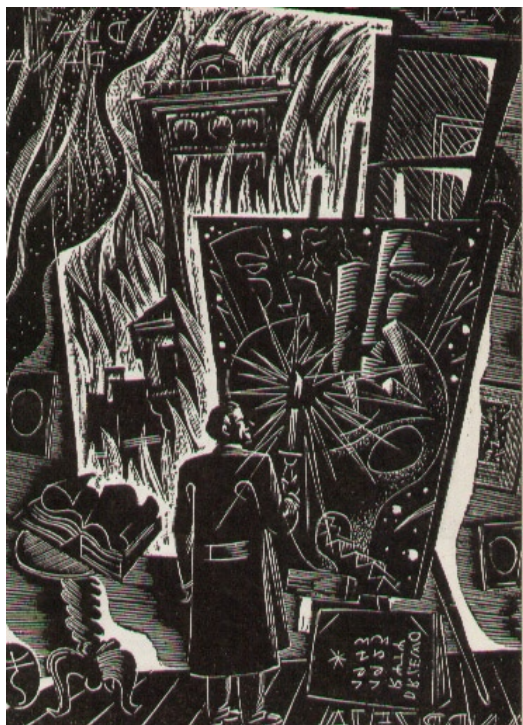
Skoczylas powziął również myśl założenia organizacji warszawskich grafików, wychowanków szkoły, czego następstwem było powołanie do życia w 1925 roku

Edmund Bartłomiejczyk, Dobry Pasterz,
drzeworyt kolorowany 1924 r.

Edmund Bartłomiejczyk, Hucuł z Jaworowa
drzeworyt barwny 1935 r.

Tadeusz Cieślowski syn,
Drzeworyt z dedykacją XX lat pracy artysty.
Tekst trzeba czytać w lustrze, 1943 r.

Stowarzyszenia Artystów Grafików „Ryt”³⁷. Skupiło ono najwybitniejszych ówczesnych grafików i miało na celu podniesienie poziomu estetycznego grafiki polskiej. Członkami założycielami byli, obok Skoczylasa, artyści starszej generacji - Edmund Bartłomiejczyk, Waław Borowski, Zygmunt Kamiński, Stanisław Rzecki, Waław Wąsowicz, Janina Konarska, Bogna Krasnodębska. Z czasem liczba członków powiększyła się o nowych absolwentów warszawskiej szkoły, głównie uczniów Skoczylasa: Stanisława Ostoję-Chrostowskiego, który z czasem specjalizował się w ilustracji i pracach z dziedziny zdobnictwa książkowego, Tadeusza Cieślowskiego syna - kilkukrotnego prezesa „Rytu”, Marię Dunin, Wiktorię Goryńską, Salomeę Hładki, Tadeusza Kulisiewicza, reprezentującego tendencje ekspresjonistyczne w nowoczesnej grafice polskiej (technikę drzeworytniczą z czasem porzucił dla rysunku), Tadeusza

Tuszewskiego oraz Edwarda Manteuffela – uczniów Edmunda Bartłomiejczyka, Marię Różycką, Konstantego Marię Sopoćko – uznanego później autora ilustracji, okładek i ekslibrisów.

Na pierwszej wystawie „Rytu” w 1926 roku, na 70 prac, było 50 drzeworytów. W katalogu do kolejnej wystawy Skoczylas zaznaczył, że „drzewo, to najbliższy polskiemu sercu materiał artystycznej pracy”. Przewaga drzeworytu nad innymi technikami graficznymi okazała się już wkrótce zaskakująca. Inicjatywa Skoczylasa wydała wspaniałe rezultaty. Stowarzyszenie „Ryt” istniało do wybuchu II Wojny Światowej i okazało się działającą wyjątkowo ambitnie, niezwykle prężną i energiczną organizacją. Skupiło w swych szeregach najwybitniejszych przedstawicieli grafiki polskiej okresu międzywojennego, z których prawie wszyscy uprawiali niemal wyłącznie drzeworyt. W Polsce przyjęła się też opinia, że piękną szatę graficzną może zapewnić książce wyłącznie

³⁷ Nazwę tę wymyślił Ludwik Gardowski

Edmund Bartłomiejczyk, Hucul z Jaworowa
drzeworyt barwny 1935 r.

Tadeusz Cieslewski syn, Pejzaż nad Wisłą
drzeworyt 1937 r.

oryginalna grafika artystyczna, zwłaszcza drzeworyt³⁸. Sztuka zdobienia książki była przedmiotem nauki w szkołach plastycznych w Krakowie i Warszawie. W warszawskiej ASP dział sztuki książki powierzony został pionierom liternictwa i układu typograficznego: Adamowi Półtawskiemu, Ludwikowi Gardowskiemu, Bonawenturze Lenartowi, Tadeuszowi Gronowskiemu i Wojciechowi Jastrzębowskiemu³⁹.

W historii rozwoju techniki drzeworytu w Polsce Stowarzyszenie „Ryt” odegrało znaną rolę. Mówiąc „Ryt”, utożsamia się go z polską szkołą drzeworytu okresu międzywojennego. Jego program estetyczny był tak ugruntowany, iż znalazł kontynuację również w powojennej Warszawie. Lecz kultura polska poniosła w latach II Wojny Światowej ogromne straty. Okupacja hitlerowska, wyniszczyła kraj i ludzi, hamując tym samym wspaniały rozwój drzeworytu i zdobnictwa książki w Polsce.

Bibliografia

- Albrecht Dürer 1471-1528, [oprac. kat. Mieczysław Potemski, Anna Treiderowa; wstęp do kat. Anna Treiderowa], Łódź 1976
- Alpatov Mihail V.: Sztuka XVIII i XIX wieku. Warszawa 1981
- Banach Andrzej: Warszawa Cieślowskiego syna. Warszawa 1962
- Białostocki Jan: Pięć wieków myśli o sztuce. Warszawa 1959
- Białostocki Jan: Sztuka cenniejsza niż złoto. Warszawa 1963
- Białostocki Jan: W pracowniach dawnych grafików. Warszawa 1957
- Cieślowski Tadeusz: Drzeworyt w książce, tece i na ścianie. Warszawa 1936
- Cieślowski Tadeusz: Władysław Skoczylas, inicjator i twórca współczesnego drzeworytu w Polsce, Warszawa 1934
- Dahl Svend: Dzieje książki. Wrocław 1965
- Encyklopedia Wiedzy o Książce, kom. red. Aleksander Birkenmajer [et al.], Wrocław 1971
- Grafika wczoraj i dziś, [red. Teresa Frankowska], Warszawa 1974
- Grońska Maria: Władysław Skoczylas. Wrocław 1966
- Kowalska Bożena: Edmund Bartłomiejczyk. Warszawa 1963
- Matejko Jan, Album Jana Matejki, Bochnia [2009]
- Mittelstädt Kuno: Albrecht Dürer, Warszawa [etc.] 1977
- Nowicka Maria: Antyczna książka ilustrowana. Wrocław 1979
- Schedel Hartmann: Chronicle of the world Köln 2001
- Skierkowska Elżbieta: Współczesna ilustracja książki. Wrocław 1969
- Sztuka graficzna i jej rola społeczna, oprac. Józefa Orańska, Poznań 1951
- Źródła elektroniczne:
<http://www.library.manchester.ac.uk/searchresources/guidetospecialcollections/atoz/incunabulacollection/> [dostęp 10 X 2013]

³⁸ Elżbieta Skierkowska: Współczesna ilustracja książki. Wrocław 1969 s. 9

³⁹ Encyklopedia wiedzy o książce, op.cit., s. 977

BIBLIOTEKI

Mgr Lidia Mikołajuk
Łódź – UŁ

BIBLIOTEKA MEDYCZNA UNIwersYTETU W CARDIFF

Abstract

The Health Library of Cardiff University is located on three floors in the seven storay Cochrane Building. The 6,200 m² scheme of Medical School contains the library, along with clinical skills and simulation laboratories, teaching rooms and a resting area. Users visit the library not only for scientific purposes but they can also gather and interact. Cochrane building is an excelent example of the aplication of the concept of “third place” in the libraries.

Streszczenie

Biblioteka Medyczna Uniwersytetu w Cardiff zajmuje trzy piętra siedmio-kondygnacyjnego budynku im. Archie’ego Cochrane. W budynku Szkoły Medycznej o powierzchni 6 200m² oprócz biblioteki znajdują się pomieszczenia kliniczne i symulacyjne, sale dydaktyczne oraz strefa wypoczynku. Użytkownicy odwiedzają bibliotekę nie tylko w celach naukowych ale również po to, by spotykać się z innymi ludźmi. Budynek jest znakomitym przykładem zastosowania idei “trzeciego miejsca” w bibliotekach.

Budownictwo biblioteczne przeżywa okres znacznej koniunktury, co może dziwić w czasach, gdy książka drukowana zastępowana jest coraz częściej przez media elektroniczne. Gwałtowny rozwój technologii informacyjnej, z jakim mamy do czynienia w ostatnich dekadach, pociągnął za sobą zmiany potrzeb i procesów zachodzących w bibliotece. Współczesna ksiąznica przestała być rozpoznawalna dzięki swej bryle odpowiadającej tradycyjnym funkcjom użytkowym, a jej forma kształtowana jest przez charakter mediów, służących do przechowywania informacji Infrastruktura telematyczna oraz sprzęt komputerowy stały się integralną częścią biblioteki, co powoduje

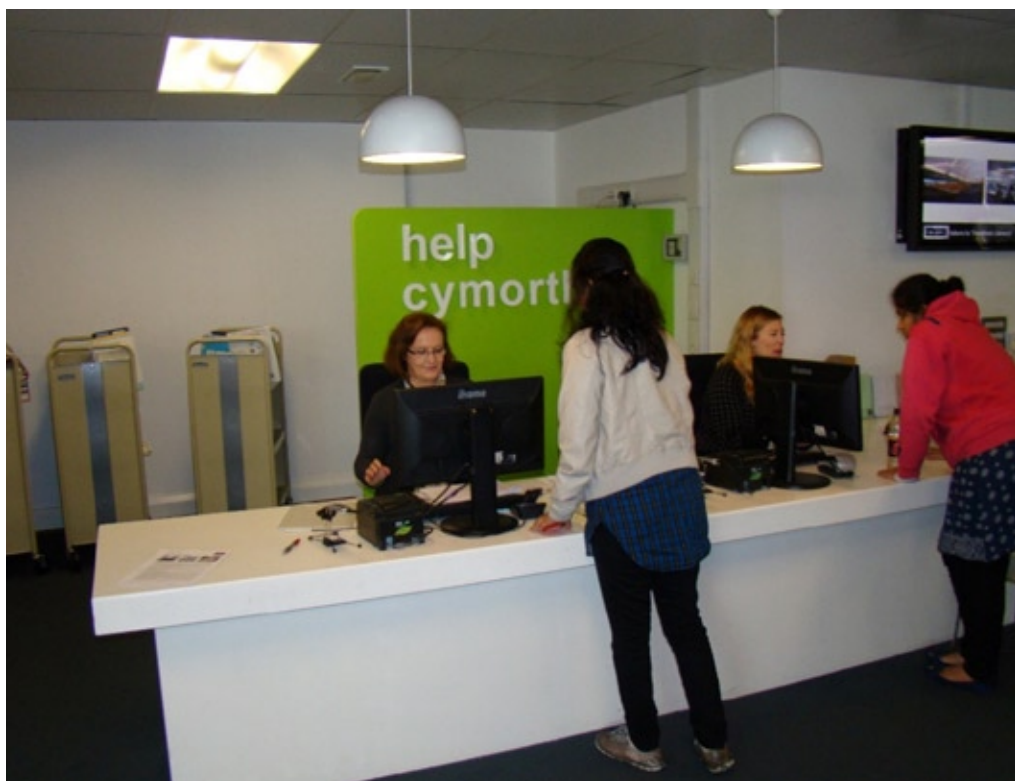

Atrium w Cochrane Building
(fot. Anna Bielak)

konieczność dostosowania jej układu przestrzennego do logiki Sieci i konfigurowanej na bieżąco rzeczywistości wirtualnej¹. Projektowanie budynków bibliotecznych powierzane jest znakomitym pracownikom architektonicznym, które dostrzegają ogromny potencjał tkwiący w tych instytucjach. Biblioteka XXI w. stała się nie tylko miejscem zdobywania wiedzy, ale również ważnym punktem spotkań, wymiany notatek i doświadczeń oraz wypoczynku. Z tego powodu użytkownik spodziewa się zastać w niej przyjazną atmosferę, wolny dostęp do półek w czytelnie oznaczonych działach, możliwość korzystania ze stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu². Organi-

¹ Anna Palej, Bartłomiej Homiński: Współczesne biblioteki i ich rola w życiu mieszkańców miast. *Architektura* 2007 z. 2-A s. 207-209

² Małgorzata Podgórska: Potrzeby informacyjne użytkownika – rozważania na przykładzie Biblioteki Naukowej Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji Towarzystwa Wiedzy Powszechnej we Wrocławiu. W: *Działalność naukowa i informacyjna bibliotek uczelnianych: Teoria a praktyka* / red. Maria Czyżewska, Białystok 2005 s. 31

Recepcja w Health Library
(fot. Anna Bielak)

zacja przestrzeni bibliotecznej musi nadążać za ciągle zmieniającymi się potrzebami czytelników. Powinna więc być zróżnicowana³ tak, by obok stanowisk czytelnianych funkcjonowały pokoje do pracy indywidualnej i grupowej, chociaż równie ważne są w niej miejsca do rekreacji. Współczesna biblioteka akademicka stwarza studentom sprzyjające warunki do pracy i spotkań mających charakter nie tylko naukowy. Jako instytucja niekomercyjna i bezpłatna stała się atrakcyjną przestrzenią społeczną, zapewniającą swym użytkownikom spokój i bezpieczeństwo. Rewolucja informacyjna zmieniła powody odwiedzin bibliotek. W sytuacji, gdy wypożyczenie książki nie wymaga przyścia po nią do biblioteki, gdyż można dotrzeć do niej za pośrednictwem Sieci, znaczenia nabiera wygoda korzystania w jednym miejscu z wielu źródeł, profesjonalizm i wiarygodność udostępnianych informacji. Istotna jest również możliwość wchodzenia w interakcje z innymi użytkownikami i personelem biblioteki a także

³ zróżnicowanie (variety) jest jedną z dziesięciu zasad projektowania budynków bibliotecznych, zaproponowanych przez angielskiego architekta Harry'ego Faulknera-Browna

Samoobsługowe urządzenia do wypożyczeń i zwrotów
(fot. Małgorzata Raczyńska)

atmosfera, która temu towarzyszy. Te wszystkie czynniki składają się na żywotność bibliotek jako obiektów istniejących w środowisku miejskim⁴. Coraz częściej biblioteka utożsamiana jest z tzw. „trzecim miejscem”, w którym ludzie realizują potrzebę przynależności do grup nieformalnych poza podstawowymi sferami swej działalności, jakimi są dom (miejsce pierwsze) oraz praca (miejsce drugie)⁵. Wprowadzony przez socjologa Raya Oldenburga termin oznacza przestrzeń wolną od obowiązku i przymusu, w której ludzie chętnie spędzają swój wolny czas, nawiązując kontakty społeczne. Takim miejscem mogą być kawiarnie, księgarnie czy centra handlowe, ale również biblioteki wykorzystują formułę trzeciego miejsca do promowania swej działalności. Jest to jedna z koncepcji funkcjonowania bibliotek w sytuacji, gdy korzystanie z jej zasobów nie wymaga fizycznej obecności w budynku bibliotecznym.

W 2004 roku brytyjska agencja zajmująca się opiniowaniem projektów budynków i przestrzeni publicznych *Commission for Architecture and the Built Environment* opracowała raport pt. *21 Century Libraries*. Wymieniono w nim cztery podstawowe

⁴ Bartłomiej Homiński: Wpływ współczesnych przemian cywilizacyjnych na nową rolę bibliotek w strukturze miasta. Kraków 2011 s. 73

⁵ Ray Oldenburg: *The Great Good Place*. Nowy York 1999

Strefa wolnego dostępu do komputerów
(fot. Małgorzata Raczyńska)

czynniki mające wpływ na funkcjonowanie współczesnych bibliotek w zmieniającej się rzeczywistości. Są to:

- użytkownicy - poszerzająca się grupa czytelników jest wynikiem zmiany strategii rozwoju bibliotek, które muszą wychodzić z nową ofertą dla dzieci, osób starszych oraz pracujących zawodowo, zaangażowanych w programy uczenia się przez całe życie (lifelong learning)
- partnerzy instytucji - pod jednym dachem funkcjonują różne instytucje publiczne i komercyjne, dzięki czemu zwiększa się zakres oferowanych usług oraz źródeł finansowania
- oferowane programy - dochodzą nowe usługi i wydłużeniu ulegają godziny pracy, co ma przyciągnąć nowych użytkowników
- budynek - na etapie projektowania duży nacisk kładziony jest na otwartość, odchodzi się od tradycyjnego wizerunku biblioteki jako magazynu książek⁶.

⁶ Ken Worpole: 21st Century Libraries: Changing Forms, Changing Futures, London 2003 s. 7

Pracownia komputerowa
(fot. Małgorzata Raczyńska)

Stanowiska pracy bibliotekarzy
(fot. Małgorzata Raczyńska)

Biblioteka Medyczna (Health Library) Uniwersytetu w Cardiff, która znalazła swoją siedzibę w nowoczesnym budynku im. Archie'go Cochrane (The Cochrane Building), położonym na terenie kampusu uczelni na peryferiach miasta, wpisuje się w nurt wykorzystujący ideę trzeciego miejsca. Autorem projektu jest pracownia architektoniczna Powell Dobson. Oddana do użytku w 2011 r. siedziba Szkoły Medycznej (School of Medicine) łączy w sobie wiele funkcji. Obok sal wykładowych i pomieszczeń symulacyjnych studenci mają do swej dyspozycji infrastrukturę pozwalającą na korzystanie z technologii ICT oraz rozlokowane w kilku miejscach strefy wypoczynkowe. W siedmio-kondygnacyjnym budynku o powierzchni 6 200m² biblioteka zajmuje trzy piętra. Jej pomieszczenia rozmieszczone są wokół atrium, co zapewnia naturalną wentylację budynku oraz właściwe oświetlenie⁷.

Przy projektowaniu przestrzeni bibliotecznej zwrócono uwagę na dostosowanie klimatu wnętrza do działalności instytucji. Biblioteka akademicka, jako integralna część uczelni, powinna kojarzyć się z solidnością i spokojem⁸. Istotną sprawą jest więc dobór dominującego koloru wyposażenia i ścian. Ma to duży wpływ na wizerunek instytucji. Wrażenie ekspansywności można wywołać dzięki wykorzystaniu barw jaskrawych i zdecydowanych, wrażenie zrównoważenia i spokoju natomiast powodują barwy pastelowe.

Za głównym wejściem znajduje się czynna w godzinach 7⁰⁰-17⁰⁰ recepcja, gdzie udzielane są podstawowe informacje dotyczące działalności biblioteki oraz jej zasobów. Na parterze mieści się strefa wspólnej nauki (social learning zone), w której można swobodnie prowadzić dyskusje i głośne rozmowy. Przy każdym stoliku ustawiono kilka krzeseł, dzięki czemu studenci mają dobre warunki do współdziałania. Dużym udogodnieniem dla czytelników jest zapewnienie wolnego dostępu do zbiorów. Przy wyszukiwaniu potrzebnych im materiałów korzystają z katalogu elektronicznego dostępnego z kilkudziesięciu komputerów ustawionych na parterze budynku. Biblioteka otwarta jest 24 godziny na dobę przez cały tydzień. Poza godzinami pracy personelu bibliotecznego czytelnicy wchodzi do biblioteki posługując się swoimi kartami bibliotecznymi, które są jednocześnie ich kartami wstępu. W ten sposób realizowany jest istotny element funkcjonowania biblioteki, jakim jest jej otwartość na potrzeby czytelników. Aby umożliwić im wypożyczanie książek o dowolnej godzinie zainstalowano samoobsługowe urządzenia, które dzięki technologii identyfikacji książek za pomocą znaczników RFID (radio frequency identification) pozwala na rejestrację wypożyczeń.

⁷ Tom Ravenscroft: *Powell Dobson reveals Cardiff Uni medical library*, Architects Journal, 2 May 2013. Dostępne na stronie: <http://www.architectsjournal.co.uk/news/first-look/powell-dobson-reveals-cardiff-uni-medical-library/8647473.article> [dostęp 10 VI 2014]

⁸ Barbara Zych: *Aranżacja wnętrza jako czynnik kształtowania wizerunku biblioteki*. W: *Przestrzeń informacyjna biblioteki akademickiej – tradycja i nowoczesność*. Toruń 2009 s. 327

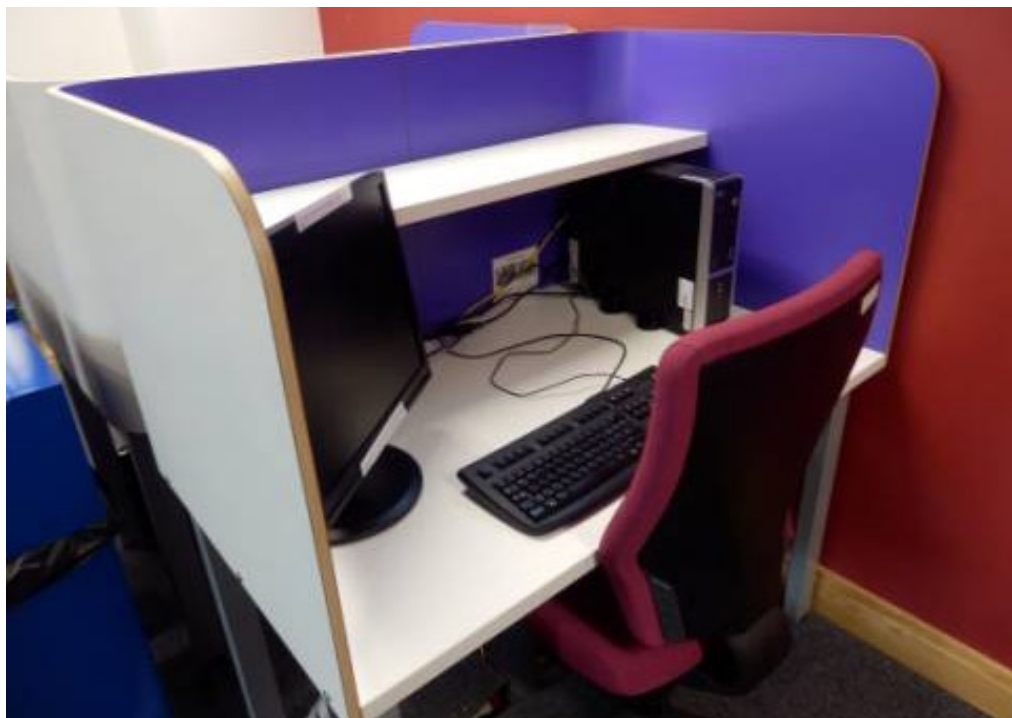

Strefa cichej nauki
(fot. Philippe Laux)

Na parterze usytuowana jest strefa wypoczynku, gdzie w komfortowych warunkach czytelnicy mogą spotkać się ze znajomymi i prowadzić swobodnie rozmowy. Jest to przestrzeń społeczna, w której można oderwać się od nauki, nawiązać nowe kontakty czy wymienić się notatkami. Studenci mają do dyspozycji wygodne sofy i fotele. Dominującym kolorem tego miejsca jest czerwień ścian i fiolet mebli, co wywołuje wrażenie ekspansywności. Każda barwa ma określony potencjał pobudzający emocje. Kolory o długiej fali, takie jak czerwony, pomarańczowy i żółty silniej wpływają na człowieka niż kolory o krótkiej fali, takie jak zielony i niebieski. Podobnie kolory zwane neutralnymi, jak brąz i szary, także mają niską wartość pobudzeniową⁹. Wybór żywych kolorów w strefie relaksu jest więc uzasadniony.

Piętro pierwsze zajmuje strefa otwartego dostępu do komputerów (Open Access Computers Zone). W tym miejscu użytkownicy mogą korzystać z zasobów elektronicznych Uniwersytetu w Cardiff. Stanowiska komputerowe ustawiono w zróżnicowanym układzie. Przy długich prostokątnych stołach może jednocześnie studiować kilkanaście osób. Obok ustawiono kilka półokrągłych stołów z komputerami dla czytelników. Takie rozwiązanie pozwala studentom pracować zespołowo, dopuszczalne jest więc prowa-

⁹ Stanisław Kuśmierski: *Reklama jest sztuką*. Warszawa 1996 s. 145

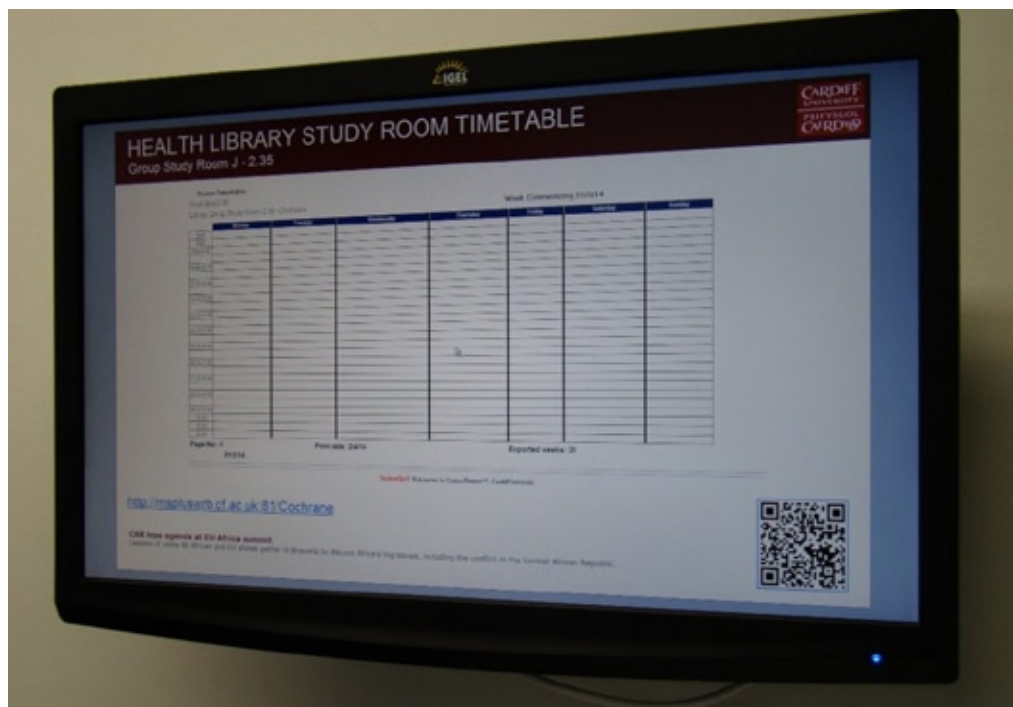

Boks w trefie cichej nauki
(fot. Małgorzata Raczyńska)

dzenie swobodnych dyskusji. Przy planowaniu tej przestrzeni uwzględniono również potrzeby użytkowników, którzy przychodzą do biblioteki z prywatnymi laptopami. Dla nich przeznaczone są dodatkowe stoły, a w całym budynku dostępny jest bezprzewodowy Internet. Na tym samym poziomie znajdują się kolekcje książek, do których czytelnicy mają zapewniony wolny dostęp. Zbiory podzielone są na dziedziny, przy ich wyszukiwaniu pomocą służą bibliotekarze dyżurujący w punkcie informacyjnym.

Na pierwszym piętrze znajdują się również pracownie komputerowe przeznaczone do prowadzenia zajęć z zakresu kształcenia umiejętności informacyjnych. Bibliotekarze z Uniwersytetu w Cardiff od wielu lat zwracają uwagę na konieczność rozwijania wśród studentów umiejętności sprawnego posługiwania się zasobami elektronicznymi. Na tej uczelni opracowano *Handbook for Information Literacy*, w którym opisano metodykę pracy dydaktycznej w tym zakresie¹⁰. Zajęcia podnoszące kompetencje informacyjne połączone są zwykle z warsztatami aktywnego wyszukiwania informa-

¹⁰ Jessica Gaunt, Nigel Mogan: *Handbook for Information Literacy*, Cardiff, 2009. Dostępne na stronie: <http://www.cardiff.ac.uk/insrv/educationandtraining/infolit/hilt/HILT%202011%20-%20FINAL.pdf> [dostęp 10 VI 2014]

Plan rezerwacji pokoju wspólnej nauki
(Źródło własne)

cji w omawianych zasobach, dlatego wymagają zapewnienia odpowiedniego zaplecza technicznego. W Bibliotece Medycznej tę rolę spełniają dobrze wyposażone pracownie komputerowe. W każdej z nich znajduje się dwadzieścia stanowisk komputerowych.

W ciekawy sposób zorganizowano powierzchnię biurową dla pracowników biblioteki, którzy pracują na otwartej przestrzeni. Ich stanowiska służbowe ulokowano na przeciwko miejsc dla czytelników. Zachowano jednak sporą odległość, gdyż między czytelnikami a biurami znajduje się atrium. Użytkownicy mogą więc obserwować pracę bibliotekarzy, ale nie słyszą prowadzonych przez nich rozmów. Takie rozwiązanie jest więc kolejnym przykładem zastosowania w praktyce idei otwartości biblioteki na czytelników. Bibliotekarze nie zamykają się przed nimi w swoich pracowniach, przez co stają się mniej anonimowi.

Na drugim piętrze umieszczono strefę cichej nauki (Silent Study Zone) dla osób, które preferują studiowanie indywidualne przy zachowaniu milczenia. Nie ma tu przyzwolenia na prowadzenie rozmów, zaś aranżacja przestrzeni pozwala czytelnikom na utrzymanie pewnego obszaru prywatności. Czytelnicy oddzieleni są od siebie niewiel-

ką, matową szybą, co ma sprzyjać zachowaniu większego spokoju w czytelni. Dla osób, które potrzebują maksymalnego skupienia w czasie nauki przeznaczone są osobne boksy.

Na tym samym piętrze dostępne są pokoje do pracy grupowej, wyposażone w sprzęt komputerowy oraz podłączone do nich ekrany, ułatwiające studentom przygotowanie prezentacji multimedialnych. W każdym pokoju znajduje się stół i kilka krzeseł, ustawionych w sposób umożliwiający swobodne poruszanie się między meblami. Fotele stoją w odległości 1,3 m od ściany, tak aby studenci opuszczający salę nie przeszkadzali pozostałym w niej osobom. Zadbano o właściwe oświetlenie i kolorystykę pokoju, stosując kontrastową biel ścian i ciemno-szarą wykładzinę podłogową. Celowo wybrano zestaw barw krańcowych, gdyż wykorzystano w ten sposób ich właściwości hamowania emocji. Taki dobór barw miał zapewnić studiującym wrażenie spokoju i zrównoważenia. Rezerwowanie pomieszczeń do pracy zespołowej odbywa się online i możliwe jest zabukowanie ich na okres 2 godzin¹¹. Bibliotekarze nie legitymują osób korzystających z sal seminaryjnych, studenci samodzielnie pilnują terminu, gdy należy je opuścić, by zrobić miejsce dla następnej grupy. Obok drzwi do każdego pokoju zawieszony jest monitor wyświetlający aktualny terminarz rezerwacji. W budynku znajduje się siedemnaście pomieszczeń do nauki grupowej i są one intensywnie wykorzystywane przez studentów.

Budynek im. Archie'ego Cochrane zaprojektowany jest tak, aby umożliwić użytkownikom korzystanie z niego na wiele różnych sposobów. Konfiguracja przestrzeni wewnątrz biblioteki ułatwia odnalezienie wygodnego miejsca do pracy i wypoczynku osobom o krańcowo różnych potrzebach. Aranżacja podporządkowana jest wieloużytkowości¹², co oznacza, że w jednym miejscu możliwe jest realizowanie rozmaitych aktywności przy zachowaniu odpowiedniego komfortu dla wszystkich czytelników. To pociąga za sobą maksymalizację wykorzystania przestrzeni użytkowej i zatrzymanie użytkowników na dłużej w bibliotece. Realizacja projektu firmy architektonicznej Powell Dobson kosztowała 13 milionów funtów. W efekcie powstała wielofunkcyjna instytucja, w której odnajdą się nawet najbardziej wymagający naukowcy, lekarze i studenci kierunków medycznych¹³.

¹¹ Cochrane building. Dostępne na stronie <http://www.cf.ac.uk/estat/accessibilityinformation/heathcampus/cochranebuilding/cochranebuildingmedicaleducationcentre.html> [dostęp 10 VI 2014]

¹² Marek Kowicki: *Współczesna agora. Wybrane problemy kształtowania ośrodków usługowych dla małych społeczności lokalnych*. Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej. Kraków 2004 s. 41

¹³ Zamieszczone fotografie wykonali w 2014 w Cardiff: Anna Bielak (atrium, recepcja), Philippe Laux (strefa cichej nauki), a pozostałe Małgorzata Raczyńska

Dr Wojciech Giermaziak
Warszawa – GBL

Mgr Elżbieta Jastrzębska
Częstochowa – O/GBL

30 LAT DZIAŁALNOŚCI ODDZIAŁU GŁÓWNEJ BIBLIOTEKI LEKARSKIEJ W CZĘSTOCHOWIE NA RZECZ CZĘSTOCHOWSKIEJ SŁUŻBY ZDROWIA

Abstract

Article presents Thirty years activity of Medical Library in Częstochowa city. It discusses the implementation of the tasks of the library and reading needs. This justifies the importance of rapid access to scientific information and access to databases and bibliographic. Presents the participation of library employees who had prepared in scientific and medical events and cultural activities. Shows the figure of doctor Mr. Władysław Biegański - deserved doctor of the city Częstochowa, mentions the World Congresses of Medical Polonia and doctors community from Częstochowa who had prepared this event. .

Streszczenie

Artykuł przedstawia trzydziestoletnią działalność Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Częstochowie. Omawia zadania biblioteki i realizację zapotrzebowań czytelnich. Uzasadnia wagę szybkiego dostępu do informacji naukowej i dostęp do baz danych czasopiśmienniczych i bibliograficznych. Prezentuje współudział pracowników Oddziału w przygotowywanych w mieście wydarzeniach naukowo-medycznych i kulturalnych.

Przedstawia postać dr Wł. Biegańskiego – zasłużonego lekarza Częstochowy, wspomina o Światowych Kongresach Polonii Medycznej, której inicjatorami byli częstochowscy lekarze.

W marcu 2013 roku minie 30 lat działalności Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Częstochowie. W ciągu tych lat, istnienie Oddziału, wpisało się nierozzerwalnie w historię miasta i związało z lokalnym środowiskiem medycznym i kulturalnym.

Oddział powołany został w listopadzie 1982 roku decyzją Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

Pierwsza lokalizacja Oddziału - dom dr Władysława Biegańskiego i pamiątkowa tablica

Decyzję tę poprzedziły kilkuletnie starania częstochowskiego środowiska lekarskiego reprezentowanego wówczas przez Towarzystwo Lekarskie Częstochowskie, władze miejskie i wojewódzkie oraz przychylność dyrekcji GBL w Warszawie.

W marcu 1983 roku dyrekcja GBL w Warszawie uruchomiła Oddział, nadając mu regulamin organizacyjny i zatrudniając pracownika na stanowisko kierownika.

Do zadań Oddziału należało gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie wydawnictw - książek i czasopism z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych oraz prowadzenie naukowej informacji medycznej.

Biblioteka miała służyć fachowym pracownikom służby zdrowia, ale także pracownikom naukowym częstochowskich uczelni, studentom uczniom i mieszkańcom miasta.

Towarzystwo Lekarskie proponowało na siedzibę Oddziału lokal w zabytkowym domu, w którym żył i pracował dr Władysław Biegański, gdzie mieściło się wówczas także Towarzystwo Lekarskie.

Budynek wymagał jednak kapitalnego remontu oraz adaptacji pomieszczeń dla potrzeb biblioteki. Rok 1983 był okresem trudnym dla prowadzenia remontu, ale dzięki zaangażowaniu środowiska lekarskiego i życzliwości dyrekcji różnych zakładów udało się wykonać remont pomieszczeń, a nawet renowację elewacji całego budynku.

Oddział posiadał dogodną lokalizację w centrum miasta, dysponował dwoma magazynami, wypożyczalnią i czytelnią. Czytelnia użytkowana była wspólnie z Towarzystwem Lekarskim, które kilka razy w miesiącu organizowało zebrania naukowe lekarzy różnych specjalności oraz posiedzenia Zarządu. W czytelni organizowano także wystawy tematyczne np. poświęcone kolejnej rocznicy dr Wł. Biegańskiego. To z jego

Uroczyste otwarcie Oddziału.
Prof. Z. Lewicki przecina wstęgę

inicjatywy w roku 1901 odbyło się zebranie założycielskie Towarzystwa Lekarskiego, a przy nim założona została biblioteka medyczna.

Oddział rozpoczynał działalność dysponując 1155 wol. opracowanych książek i 763 wol. roczników czasopism. Na księgozbiór ten złożyły się przekazane Oddziałowi zbiory z biblioteki Towarzystwa Lekarskiego oraz około 500 wol. wydawnictw przekazanych przez GBL w Warszawie.

Uroczyste otwarcie Oddziału miało miejsce 25 X 1984 roku i połączone było z Jubileuszową Sesją Naukową zorganizowaną przez Towarzystwo Lekarskie Częstochowskie. W Sesji i uroczystym otwarciu wzięli udział przedstawiciele władz miejskich i wojewódzkich oraz zaproszeni goście, a wśród nich prof. dr hab. med. Julian Aleksandrowicz, prof. dr hab. med. Zdzisław Lewicki, prof. dr hab. med. Bruno Szczygieł.

Fakt otwarcia Oddziału przyjęty został z uznaniem, a wyrazem tego były artykuły i wzmianki w prasie lokalnej.

Z biegiem lat zbiory Oddziału zwiększały się i przybywało czytelników. Wszystkie koszty utrzymania Oddziału ponosiła Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie. Stan taki trwał do r. 1990.

W losy Oddziału wplotły się jednak przemiany dokonujące się w Polsce. Od stycznia 1991 roku właściciel budynku, który odkupił dom od spadkobierców dr Biegańskiego, zażądał opłaty czynszu w takiej wysokości, że dalsze korzystanie z tego lokalu stało się niemożliwe.

Rozpoczęto poszukiwanie nowego pomieszczenia. Okres był bardzo trudny, gdyż podobny los dotknął wiele innych instytucji kulturalnych i placówek służby zdrowia w mieście.

Czytelnia czasopism w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym

Jak bardzo losy biblioteki były bliskie środowisku, świadczył fakt, że w poszukiwanie lokalu włączyły się instytucje medyczne, władze miasta, lekarze, a nawet osoby prywatne.

Dzięki zaangażowaniu się w tę sprawę Lekarza Wojewódzkiego i przychylności dyirekcji Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego, podjęto najkorzystniejszą decyzję, a mianowicie umieszczenia oddziału w tym obiekcie.

Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w tym czasie był jeszcze w budowie. Dla Oddziału przeznaczono pomieszczenia planowane na bibliotekę szpitalną.

Po niewielkich zmianach i adaptacji rozwiązanie problemu okazało się bardzo udane.

W maju 1991 roku biblioteka wznowiła swoją działalność. Wkrótce, w tymże roku, otwarty został w Szpitalu pierwszy oddział. Sukcesywnie oddawano do użytku następne oddziały szpitalne, wyposażane w nową aparaturę i sprzęt.

Biblioteka, która już działała, stała się jedną z części szpitala, a dla wielu młodych lekarzy, którzy podejmowali pracę w nowo otwartej placówce i przygotowywali się do specjalizacji I i II stopnia, była miejscem bezpośredniego dostępu do fachowej literatury medycznej. W szpitalu odbywały się także szkolenia dla lekarzy i średniego personelu medycznego.

Magazyn druków zwartych

Biblioteka zyskiwała coraz większe uznanie w środowisku, rozwijała się. Ze względu na dostępność i ogólnomedyczny profil zbiorów z usług Oddziału korzystał szeroki i bardzo zróżnicowany krąg użytkowników.

Oprócz lekarzy odbiorcami usług bibliotecznych były pielęgniarki, położne, ratownicy medyczni, farmaceuci, rehabilitanci, fizjoterapeuci, psycholodzy, dietetycy, pracownicy naukowcy, studenci, a także uczniowie szkół o profilu medycznym.

Personel Oddziału służył pomocą metodyczną w przygotowywaniu prac licencjackich i magisterskich, poradami bibliograficznymi, pośrednictwem w przekazywaniu informacji z GBL w Warszawie i z innych placówek.

W szerokim zakresie usług służących realizacji zapotrzebowań czytelniczych coraz pilniejsza stała się z czasem potrzeba wyposażenia biblioteki w komputer.

Szukaliśmy sponsora. Z pomocą przyszła Okręgowa Izba Lekarska w Łodzi, która przekazała w roku 1993 dotację wystarczającą na zakup komputera i kserokopiarki. Drugi komputer został zakupiony dla Oddziału w roku 1994 przez Urząd Wojewódzki

w Częstochowie. Dwa następne komputery oraz urządzenie wielofunkcyjne z drukarką, kserokopiarką, skanerem i faksem, a także nowe ksero otrzymaliśmy z Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie.

Od początku 2000 roku wystąpiły znaczne ograniczenia budżetowe, co spowodowało rezygnację z prenumeraty czasopism zagranicznych. W tej sytuacji nieoceniony stał się dostęp do internetu.

Liczne środowisko medyczne, doskonalące swoje kwalifikacje, a także prowadzące prace dydaktyczne, naukowe i wydawnicze potrzebowało szybkiego dostępu do informacji naukowej w postaci tematycznych zestawień piśmiennictwa, reprodukcji tekstów publikacji krajowych i zagranicznych. Realizację tej potrzeby umożliwiała bezpośrednia łączność z GBL w Warszawie, a za jej pośrednictwem dostęp online do baz czasopiśmienniczych i bibliograficznych. Wymogiem nowoczesnej nauki jest szybkie dotarcie do jak najszerszych zasobów informacyjnych. Obecnie można bezpośrednio łączyć się z takimi bazami danych jak: Elsevier Science Direct, EIFL-EBSCO, Wiley Online Library, OVID, Lippincott, Williams&Wilkins, Springer Link, ABE, Medline PubMed. Cenioną i często wykorzystywaną jako źródło informacji bibliograficznej jest, aktualizowana co kwartał, opracowywana w GBL w Warszawie baza Polska Bibliografia Lekarska, którą otrzymujemy na płytach CD.

Wskutek wzrastających kosztów i skromnego budżetu, wielokrotnie jeszcze zdarzało się, że zmuszeni byliśmy do poszukiwania finansowego wsparcia, by nie obniżyć poziomu usług Oddziału. Nasze problemy spotykały się ze zrozumieniem lokalnej społeczności medycznej, a sygnalizowane trudności Oddziału znajdowały żywy oddźwięk w miejscowej prasie.

Wsparcie finansowe otrzymaliśmy od Towarzystwa Lekarskiego Częstochowskiego, Okręgowej Izby Lekarskiej w Częstochowie, Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych, Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego Oddziału w Częstochowie, a środki przeznaczone były na zakup czasopism i nowości z literatury medycznej.

W takich warunkach Oddział działał przez 20 lat.

W roku 2010 połączono dwa szpitale wojewódzkie Wojewódzki Szpital Specjalistyczny i Wojewódzki Szpital Zespolony oraz podjęto decyzję o przeniesieniu Biblioteki ze Szpitala Specjalistycznego do Szpitala Zespolonego, znajdującego się w sąsiedniej dzielnicy miasta.

Mimo protestów i petycji wnoszonych przez lekarzy i pielęgniarki przeniesiono bibliotekę do innych pomieszczeń, mniej funkcjonalnych i oddalonych od oddziałów szpitalnych.

Przeprowadzka odbyła się sprawnie i po miesiącu wznowiliśmy działalność.

Pod nowym adresem bardzo szybko odnaleźli nas czytelnicy, co potwierdzało rację istnienia Oddziału w Częstochowie.

Wypożyczalnia i czytelnia w nowej siedzibie

Obecnie posiadamy księgozbiór liczący 7 462 wol. druków zwartych oraz 1 771 wol. roczników czasopism.

Biblioteka jest dostępna dla czytelników od poniedziałku do piątku w godzinach: 9⁰⁰ – 15¹⁵, we środy od 10⁰⁰ – 18⁰⁰.

Pracownicy biblioteki poza obsługiwaniem czytelników podnoszących kwalifikacje współuczestniczyli w wyszukiwaniu i sprowadzaniu materiałów dla autorów przygotowujących publikacje dokumentujące historię medycyny w Częstochowie.

Autorem kilkunastu książek o tej tematyce jest dr Mieczysław Wyględowski m.in. „Ochrona zdrowia w Częstochowie w XIX –XX wieku.”, „Ochrona zdrowia w latach 90-tych XX wieku”, „Almanach Lekarzy Częstochowy” oraz dr Beata Zawadowicz - aktualny Prezes Towarzystwa Lekarskiego, autorka albumu „Dr Władysław Biegański-Częstochowianin Stulecia – patron współczesnych lekarzy”.

Zasoby Biblioteki były także wykorzystywane przez autorów prelekcji, referatów i publikacji w tym przez pracowników naukowych i dydaktycznych Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie.

W ciągu minionych 30 lat, codziennej pracy bibliotecznej, towarzyszyły działania Oddziału na rzecz różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych organizowanych w naszym mieście przez organizacje samorządowe np. Urząd Miasta, bądź społeczne - Towarzystwo Lekarskie Częstochowskie.

Popiersie i zrekonstruowany gabinet dr Władysława Biegańskiego

Ławeczka dr Władysława Biegańskiego

Od początku działalności, kierownik biblioteki zapraszany był na posiedzenia Zarządu TLCz i uczestniczył w organizacji i przygotowywaniu takich wydarzeń jak np. sesje naukowe, seminaria, kongresy, wystawy.

Niejednokrotnie były one poświęcane dr Wł. Biegańskiemu, wielkiemu częstochowskiemu lekarzowi, etykowi, naukowcowi i społecznikowi.

Z inicjatywy Towarzystwa Lekarskiego Częstochowskiego odsłonięto w roku 1997 popiersie doktora, natomiast w roku 2007 zakrojone na szeroką skalę i trwające przez cały rok, odbywały się obchody 150 rocznicy urodzin i 90 rocznicy śmierci dr Wł. Biegańskiego.

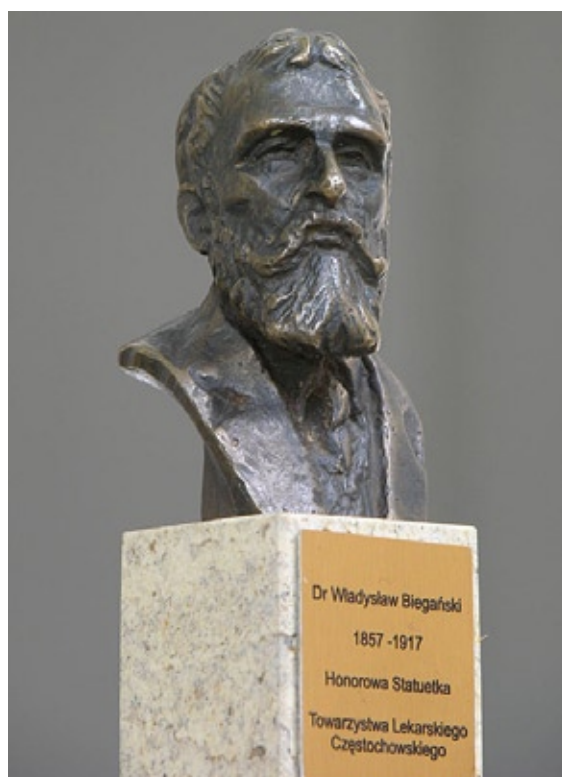
Uprzedzając zbliżające się rocznice, w roku 2006 Muzeum Częstochowskie, wypożyczyło z GBL w Warszawie pamiętki po dr Biegańskim i zorganizowało wystawę poświęconą temu wybitnemu lekarzowi - częstochowianinowi.

W roku 2008 Częstochowa świętowała odsłonięcie Ławeczki doktora Władysława Biegańskiego. Pomysł ustawienia ławeczki powstał z inicjatywy Towarzystwa Lekarskiego Częstochowskiego i jego obecnej prezes dr Beaty Zawadowicz.

Usytuowanie ławeczki w centrum Częstochowy nie było przypadkowe. Siedzący na „Ławeczce” dr Biegański za plecami ma bibliotekę miejską nazwaną jego imieniem, której utworzenie zapoczątkował i spogląda na kamienicę, sąsiadującą ze szpitalem, w którym był lekarzem naczelnym i który przez lata pracy bardzo unowocześnił.

Medal okolicznościowy wydany z okazji Roku Doktora Władysława Biegańskiego

Statuetka im. dr Władysława Biegańskiego

Z inicjatywy częstochowskich lekarzy m.in. dr Zenona Rudzkiego, Mieczysława Wyględowskiego, Krzysztofa Muskalskiego i Leszka Gostkowskiego została zrealizowana idea międzynarodowych spotkań lekarzy – przedstawicieli Polonii.

Po roku 1989 zaistniały warunki do zorganizowania kontaktów z lekarzami z Zachodu i państw byłego bloku komunistycznego.

Częstochowa stała się kolebką Kongresów Polonii Medycznej. W roku 1991, zorganizowano I Światowy Kongres Polonii Medycznej, który zgromadził około 1100 uczestników z 22 krajów.

II Kongres miał miejsce w roku 1995 i odbywał się w Częstochowie, Łodzi i Katowicach, zaś III Kongres w roku 1997 odbył się w Częstochowie i Krakowie.

Kongresy IV i V odbyły się poza Częstochową, natomiast VI Kongres w roku 2006, w całości odbył się w Częstochowie, a organizatorem była Okręgowa Izba Lekarska w Częstochowie. Udział w nim wzięło 1400 lekarzy z całego świata.

Na zaproszenie organizatorów, we wszystkich uroczystościach brali udział także pracownicy Oddziału.

Wielokrotnie uczestniczył w nich również dyrektor GBL w Warszawie ś.p. prof. dr hab. Janusz Kapuścik oraz pracownicy poszczególnych działów biblioteki.

Byliśmy także uhonorowywani odznaczeniami, w tym Medalem Okolicznościowym, wydanym w roku 2007 z okazji Roku Doktora Wł. Biegańskiego oraz statuetką – najwyższym odznaczeniem Towarzystwa Lekarskiego Częstochowskiego.

Bibliografia

Biblioteka lekarska. Dostęp do informacji ze świata nie wyjeżdżając z Częstochowy. *Życie Częstochowy* 1985 nr 239

Gawrychowski Stanisław: Przemówienie inauguracyjne na otwarcie Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Częstochowie. W: Towarzystwo Lekarskie Częstochowskie w latach 1945-1984. Częstochowa 1985 s.13-15

Gospodarze miasta przy telefonie „Życia”. Dwie godziny szczerej i otwartej rozmowy. *Życie Częstochowy* 1990 nr 243

Jastrzębska Elżbieta: Otwarcie Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Częstochowie. *Biul. GBL* 1985 R. 31 nr 338 s. 87-88

Jastrzębska E. Dziesięciolecie Oddziału GBL w Częstochowie. *Biul. GBL* 1994 R. 40 nr 349 s. 93-94

Jastrzębska Elżbieta: III Światowy Kongres Polonii Medycznej 1997 VI 24-28 Częstochowa –Kraków *Biul. GBL* 1998 R. 54 nr 357 s.130-133

Lekarze mają swoją bibliotekę. Od fachowej literatury po skrypty i atlasy. *Życie Częstochowy* 1984 nr 260

Nowak Z. Otwarto filię Głównej Biblioteki Lekarskiej. *Gazeta Wyborcza* 1984 nr 44/1472

Zaciskanie pasa. Czyny nie do przyjęcia. *Gazeta Wyborcza, Gazeta w Częstochowie* z dn. 16 IX 2000 r.

Mgr Aleksandra Chalińska
Gdynia – AMW

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII MARYNARKI WOJENNEJ W GDYNI – DROGA DO NOWOCZESNOŚCI

Abstract

The article describes a new Main Library of Naval Academy in Gdynia, taking account of its history from 1946. Not only the formation of the library was reconstituted, but also the emergence of the organizational structure of the Library. The book examines the process of building a new building, its location, the plan of the building and what functions it fulfills in academia and in the Tri-City community since opening in 2012. History Library shows her desire for modernity, expertise and willingness to open up to a wider group of readers in recent years. Library of Naval Academy is a library through contemporary developmental and welcoming readers to the institution of science and culture.

Streszczenie

Artykuł opisuje nową Bibliotekę Główną Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni z uwzględnieniem jej historii począwszy od 1946 roku. Odtworzony został proces kształtowania się księgozbioru oraz wyłaniania struktury organizacyjnej Biblioteki. Szczególnie dokładnie omówiono proces budowy nowego gmachu, jego lokalizację, plan budynku oraz funkcje, jakie spełnia w środowisku akademickim oraz w społeczności Trójmiasta od momentu otwarcia w 2012 roku. Historia Biblioteki pokazuje jej dążenie do nowoczesności, specjalizacji oraz chęć otwarcia się dla szerszej grupy czytelników w ostatnich latach. Biblioteka Akademii Marynarki Wojennej to biblioteka na wskroś współczesna, rozwojowa i przyjazna czytelnikom instytucja nauki oraz kultury.

Akademia Marynarki Wojennej jest w Gdyni drugą po Akademii Morskiej uczelnią wyższą pod względem liczby studentów dziennych, która kształci nie tylko studentów wojskowych, ale także cywilnych. Dlatego ważne było stworzenie nowoczesnego zaplecza dydaktycznego dla wszystkich studentów i kursantów w postaci biblioteki i sal wykładowych. W Gdyni, poza Biblioteką Akademii Marynarki Wojennej, działają jeszcze tylko 3 inne biblioteki naukowe: Biblioteka Główna Akademii Morskiej, Ośrodek Informacji Naukowej Morskiego Instytutu Rybackiego oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Gdyni. Ponadto dotychczasowe inwestycje związane z rozwojem systemów biblioteczno-informacyjnych były realizowane w Gdańsku – mowa o bibliotekach Uniwersytetu Gdańskiego i Politechniki Gdańskiej. Nowa Biblioteka AMW wprowadza

Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni – widok gmachu od strony Uczelni
(fot. Krzysztof Miłosz)

dziła równowagę w poziomie rozwoju trójmiejskich uczelni, zapewniając dostęp do infrastruktury informacyjnej i profesjonalnego Informatorium naukowego dla tej części Trójmiasta. Poza Biblioteką wybudowano również Centrum Audytoryjno-Informacyjne, które pozwala na organizowanie wielu imprez o charakterze lokalnym, krajowym, a nawet międzynarodowym (spotkania, wykłady, szkolenia, konferencje).

Koszt budowy i wyposażenia nowego obiektu to ponad 31 mln zł (31 971 165,13 zł), z czego około 11% pokryła Akademia Marynarki Wojennej, około 44% Ministerstwo Obrony Narodowej, a około 45% Unia Europejska z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013 w obrębie Osi Priorytetowej 2. Społeczeństwo wiedzy, działanie 2.1. Infrastruktura edukacyjna i naukowo-dydaktyczna.

Historia Biblioteki Głównej AMW

Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej oficjalnie powstała w 1946 roku wraz z utworzeniem w Gdyni Oficerskiej Szkoły Marynarki Wojennej. Swoimi tradycjami sięga jednak Tymczasowych Kursów Instruktorskich dla Oficerów Marynarki Wojennej, organizowanych na początku lat 20-tych XX wieku, kiedy to rodziła się działalność biblioteczna Marynarki Wojennej. Nawiązuje również do tradycji bibliotekarskich rozpoczętych w Oficerskiej Szkole Marynarki Wojennej (1922-1928) oraz w Szkole Podchorążych Marynarki Wojennej działającej w kraju i w Wielkiej Brytanii (1928-1945)¹.

¹ Regulamin Biblioteki Głównej Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, Wyd. AMW, Gdynia 1996 s. 5

Pierwszy księgozbiór Biblioteki stanowiły dokumenty, które otrzymała ona w kwietniu 1946 roku ze Związku Radzieckiego. Było to 120 ton materiałów szkoleniowych. Po wstępnej selekcji oraz wypożyczeniach (bez inwentaryzacji) do innych jednostek Marynarki Wojennej, pozostało niewiele ponad 2000 wol.². Początkowo księgozbiór był bardzo chaotyczny i nie odzwierciedlał profilu uczelni. W 1948 roku przeprowadzono podział zbiorów na działy – oddzielono beletrystykę od literatury naukowej, którą pogrupowano wg przedmiotów nauczania³. Pomieszczenia, jakie wygospodarowano dla powstającej Biblioteki, były skromne – około 300 m², na których mieściła się wypożyczalnia, czytelnia oraz pomieszczenie magazynowe. Zwiększenie przestrzeni bibliotecznej miało miejsce dopiero w 1955 roku⁴.

W 1950 roku utworzono, działającą do dnia dzisiejszego, Radę Biblioteczną złożoną z kierownika biblioteki oraz trzech pracowników dydaktycznych, której zadaniem było (i nadal jest) wyznaczanie kierunków rozwoju i pracy biblioteki oraz popularyzowanie jej działalności wśród innych pracowników uczelni. W tym czasie czytelnikami korzystającymi z zasobów biblioteki byli przede wszystkim słuchacze oraz kadra uczelni, a z czasem także kadra zawodowa i pracownicy innych jednostek Marynarki Wojennej.

W 1955 roku nastąpiła znacząca zmiana w organizacji Uczelni – powołano Wyższą Szkołę Marynarki Wojennej na prawach akademii wojskowej. W związku z tym, dotychczasowa Biblioteka Oficerskiej Marynarki Wojennej zyskała miano Biblioteki Naukowej Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej podległej początkowo Oddziałowi Szkolenia, a od 1962 Wydziałowi Naukowo-Badawczemu⁵.

W 1956 roku po raz kolejny dokonano selekcji zbiorów i całą literaturę beletrystyczną przekazano nowopowstałej Bibliotece Oświatowej, która została utworzona przy Klubie WSMW⁶. Ponowne włączenie Biblioteki Oświatowej do biblioteki macierzystej nastąpiło w 1996 roku. Zmiany organizacyjne uczelni spowodowały zmiany personalne związane w dużej mierze z wykształceniem i przygotowaniem bibliotecznym pracowników, zwiększeniem liczby etatów, a także podziałem zbiorów na tajne i jawne, który to podział utrzymywał się aż do roku 2004. Dział zbiorów niejawnych był samowystarczającą jednostką, w ramach której gromadzono, opracowywano i udostępniano zasób.

Powstanie WSMW to także szybki wzrost zasobów Biblioteki oraz sprecyzowany, profilowy rozwój jednostki, której celem było zostać biblioteką wiodącą dla polskiej

² Grażyna Plaskaty: Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte. Warszawa 1991 s. 39

³ Ibidem, s. 42

⁴ Ibidem, s. 43

⁵ Ibidem, s. 50-51

⁶ Ibidem, s. 55

Marynarki Wojennej oraz naukową biblioteką specjalistyczną. Po raz pierwszy w historii zadania naukowe i usługowe oraz miejsce Biblioteki w strukturze Uczelni zostały określone dokumentem prawnym, jakim był Statut WSMW z 1962 roku⁷.

Wraz z rozwojem uczelni, wzrastało znaczenie biblioteki oraz przydatność służby bibliotecznej w procesie dydaktycznym uczelni. Zaowocowało to powstaniem w 1962 roku Ośrodka Wojskowej Informacji Techniczno-Ekonomicznej (WITE), który funkcjonował przy Wydziale Naukowo-Badawczym, ale ściśle współpracował z biblioteką i jej pracownikami na zasadzie prac zleconych⁸.

Pod koniec lat 60-tych księgozbiór został ulokowany w magazynach i pokojach zastępczych ze względu na generalny remont szkoły, co nieco zahamowało rozwój i działalność jednostki. W 1971 roku biblioteka zajęła nowe pomieszczenia wznawiając tym samym swoją działalność na wszystkich polach⁹. Powołano, na mocy zarządzenia

Czytelnia Biblioteki Głównej w latach 70-tych

⁷ Biblioteka Naukowa WSMW. Informator, oprac. Tatiana Andrzejewska. Wyd. WSMW Gdynia 1986 s. 3

⁸ Grażyna Plaskaty: Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej, op. cit., s. 60

⁹ Ibidem, s. 61

Ministra Obrony Narodowej w sprawie rozwoju naukowej informacji wojskowej w Siłach Zbrojnych PRL, Ośrodek Informacji Naukowej Wojskowej (ONIW), który przejął dorobek WITE¹⁰. Spowodowało to popularyzację działalności biblioteki, również poza macierzystą Uczelnią, podniesienie jej rangi, a także umożliwiło współpracę z innymi bibliotekami w resorcie obrony narodowej czy instytucjami cywilnymi. ONIW działał do 2006 roku, następnie w 2007 roku został przekształcony w Ośrodek Informacji Naukowej i Bibliograficznej, natomiast od 2013 roku w Bibliotece Akademii oficjalnie działa Informatorium, które przejęło jego prace.

W 1972 roku Biblioteka Naukowa WSMW stała się częścią resortowej sieci bibliotecznej Ministerstwa Biblioteki Narodowej jako biblioteka wiodąca w zakresie pełnego gromadzenia zbiorów i przetwarzania informacji na płaszczyźnie sztuki operacyjnej i techniki sił morskich¹¹. Zmiany te spowodowały, że w 1973 Biblioteka zaczęła podlegać zastępcy komendanta ds. naukowych i szkolenia, ponadto otrzymała własny statut, a na jej czele stanął dyrektor (do 1972 roku był to kierownik).

Idąc z duchem czasu, bibliotekarze w 1972 roku podjęli decyzję o stworzeniu przy Ośrodku Naukowej Informacji Wojskowej pracowni reprograficznej, która ułatwiłaby gromadzenie i udostępnianie czytelnikom nielicznych, niemal nieosiągalnych zbiorów. Przygotowano zaplecze techniczne, dzięki któremu od połowy lat 70-tych możliwe było wykonywanie mikrofilmów negatywowych, pozytywowych i diazokopii, mikrofilmów zwojowych, odbitek kserograficznych i foliów¹². Od 1980 roku zaczęły funkcjonować dwa osobne działy podlegające bezpośrednio dyrektorowi Biblioteki: Dział Reprografii i Fotolaboratorium (do 1980 roku było komórką Wydziału Wydawniczego WSMW). Prace Działu Reprograficznego były kontynuowane do roku 1995.

W październiku 1987 roku Wyższa Szkoła Marynarki Wojennej została przekształcona w Akademię Marynarki Wojennej i tym samym Biblioteka weszła w skład nowej struktury i otrzymała nową nazwę: Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej. Od 1996 Biblioteka podlegała Zastępcy Komendanta ds. Naukowych, a Dyrektorowi Biblioteki podlegało pięć działów: Biblioteka Informacji Naukowej, Biblioteka Oświatowa, Sekcja ds. Automatyzacji i Administracji, Biblioteka Wydawnictw Niejawnych oraz Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej¹³. Natomiast od 2005 roku Dyrektor podlegał bezpośrednio Komendantowi Akademii Marynarki Wojennej z zastrzeżeniem, iż niektóre działania koordynował Prorektor ds. Naukowych¹⁴. Obecnie struktura

¹⁰ Biblioteka Naukowa WSMW. Informator, op. cit., s. 4

¹¹ Grażyna Plaskaty: Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej, op. cit., s. 62

¹² Ibidem, s. 64

¹³ Regulamin Biblioteki Główniej Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, op. cit., s. 11

¹⁴ Regulamin Biblioteki Główniej i Rady Bibliotecznej Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte. Wyd. AMW, Gdynia 2005 s. 3

organizacyjna Akademii określa, że Biblioteka Główna podlega Prorektorowi ds. Nauki, którego przełożonym jest Rektor-Komendant Uczelni.

Obecnym dyrektorem Biblioteki Głównej Akademii Marynarki Wojennej jest dr Mirosław Nitychoruk, który stanowisko objął w styczniu 2004 roku. Jego poprzednikami, jako kierownicy, byli: kmdr ppor. Ryszard Włodarczyk (1955-1968), kmdr ppor. dr Rafał Witkowski (1968-1971), kmdr mgr Bernard Morawiec (1971-1972), który na skutek zmian organizacyjnych w 1972 roku został pierwszym dyrektorem biblioteki. Kolejnymi dyrektorami byli: kmdr dr inż. Roman Rychter (1986-1999) oraz prof. dr hab. Jerzy Będźmirowski (1999-2003).

Nowa lokalizacja Biblioteki

Biblioteka usytuowana była do tej pory w budynku nr. 9, który jest elementem zabudowy gmachów Akademii z lat 30-tych XX wieku. W 1971 roku zaadaptowano dotychczasowe sale dydaktyczne do celów bibliotecznych. Miało być to rozwiązanie tymczasowe ze względu za niewystarczającą powierzchnię – 1083m², jednak z braku innych możliwości do 2012 roku Biblioteka nie zmieniła lokalizacji. Ponadto Archiwum biblioteczne mieściło się poza budynkiem Biblioteki, w pomieszczeniach koszarowych Akademii oddalonych o 500 m.

W stosunku do przybywającej liczby studentów (szczególnie cywilnych) była to powierzchnia niezadowalająca w bardzo dużym stopniu – 4 tysiące studentów oraz inni czytelnicy mieli do dyspozycji 44 stanowiska pracy (8 w wypożyczalni, 26 w czytelni, 10 w pomieszczeniach katalogowych), nie wspominając nawet o braku miejsca na nowe zbiory w magazynach. Ponadto Bibliotekę umieszczono na dwóch poziomach w budynku bez windy i bez podjazdów, co uniemożliwiało korzystanie z niej przez osoby niepełnosprawne.

Kolejnym utrudnieniem w umiejscowieniu Biblioteki było zlokalizowanie jej na obszarze zamkniętym, na teren którego wejście jest możliwe tylko po okazaniu przepustki. Ta procedura, wynikająca z wojskowego charakteru Uczelni, sprawiała, że dostęp do Biblioteki dla osób spoza środowiska akademickiego był trudny.

Wobec niełatwych warunków lokalowych oraz wielu mankamentów natury organizacyjnej, postanowiono sprostać wymaganiom użytkowników i podnieść jakość świadczonych usług przez budowę nowego obiektu. Władze Uczelni podjęły decyzję o nowej budowie Uchwałą Senatu AMW nr 15/2008 z dnia 29 kwietnia 2008 roku, która w planie inwestycyjnym otrzymała nazwę „Budowa Biblioteki Akademickiej z Centrum Audytoryjno-Informacyjnym”. W 2008 roku koncepcję architektoniczną opracował Warsztat Architektury Pracownia Autorska z Sopotu pod kierownictwem dr inż. arch. Krzysztofa Kozłowskiego. Przy tworzeniu koncepcji nowego gmachu Biblioteki kierowano się przede wszystkim własnymi doświadczeniami, ale też wykorzystano przykłady innych bibliotek, które modernizowały się w ostatnim czasie.

Budowa Biblioteki w 2010 roku
(fot. Krzysztof Miłosz)

W projekcie zwrócono szczególną uwagę na nowy system udostępniania zbiorów (Wolny Dostęp), zwiększenie miejsca w czytelniach, umożliwienie korzystania z szerokopasmowego Internetu oraz Wi-Fi, stworzenie samodzielnych i grupowych miejsc pracy, sal dydaktycznych, konferencyjnych oraz poprawienia warunków pracy bibliotekarzy. Nowa biblioteka miała być nowoczesna, przyjazna czytelnikom i pracownikom oraz funkcjonalna.

Nowa lokalizacja Biblioteki została wybrana w lustrzanym odbiciu historycznych budynków Akademii – na placu parkingowym przy ul. Grudzińskiego. W przyszłości ma powstać obok Biblioteki nowoczesna hala sportowa z basenem i stadionem, która dodatkowo wzmocni podział budynków Uczelni na część starszą oraz nowoczesną. Dzięki wydzieleniu budynku poza obszar zamknięty Uczelni, dostęp do Biblioteki i czytelni naukowej mają mieszkańcy regionu oraz wszyscy zainteresowani.

Budowę rozpoczęto w maju 2010 roku, natomiast kamień węgielny został wmurowany 30 września 2010 roku. Głównym wykonawcą inwestycji było przedsiębiorstwo WARBUD S.A.. Budynek oddano do użytku w czerwcu 2012 roku, a do września 2012 roku miała miejsce przeprowadzka (głównie księgozbioru, ponieważ większość mebli i wyposażenia była nowa, dostarczona przez wykonawcę).

Uroczyste wkopanie kamienia węgielnego pod budowę Biblioteki w 2010 roku
(fot. Krzysztof Miłosz)

Budowa Biblioteki była ogromnym przedsięwzięciem, nie tylko pod względem finansowym, w które zaangażowanych było wiele podmiotów Uczelni: Oddział Kształcenia, Władze Uczelni, Sekcja Zamówień Publicznych, Biuro Programów Europejskich, Kwestura, Oddział Zabezpieczenia, Sekcja Zabezpieczenia Mienia Informatycznego i inni.

Przeprowadzka księgozbioru

Jedną z trudniejszych kwestii związanych z przenoszeniem Biblioteki na nowe miejsce był sposób, jakim miały zostać zapakowane oraz przetransportowane książki. Ze względu na niewielki, jak na tak duże przedsięwzięcie budżet, zrezygnowano z wynajęcia firmy zewnętrznej. Również wykorzystanie kartonów wydawało się niepraktyczne, biorąc pod uwagę ich pojemność, gabaryty oraz ciężar po zapakowaniu.

Wobec tego, został opracowany system pakowania za pomocą ręcznej maszyny spinającej oraz taśmy polipropylenowej. Było to bardzo tanie rozwiązanie, a ponadto nieskomplikowane i efektywne. Do pakowania książek niezbędne były dwie osoby – mężczyzna (ze względu na konieczność użycia dużej siły fizycznej) zazwyczaj obsłu-

Urządzenie do pakowania książek w paczki (pakowacz do taśm oraz taśma na rolce)
(fot. Aleksandra Chalińska)

Oficjalne otwarcie Biblioteki Głównej w 2012 roku
(fot. Krzysztof Miłoś)

giwał paskowacz do taśm (tzw. bandownicę) i przy pomocy metalowych zapinek łączył taśmę, a tym samym partię książek w paczki, natomiast ułożenie książek, owinięcie ich taśmą, założenie zapinki oraz opisanie paczki należało do drugiej osoby. Książki były zabezpieczane na szczycie przed uszkodzeniem za pomocą fragmentów tektury, a na wierzchu paczki z książkami umieszczano kolejny jej numer, w której książki ułożone były sygnaturami.

Książki pakowano według ściśle określonej i funkcjonalnej kolejności od marca 2012 roku: najpierw tzw. Białe Kruki i Archiwum, następnie literaturę obcojęzyczną, oświatową, a potem całe magazyny druków zwartych, skrypty oraz czytelnię. Kolejność ta podyktowana była przede wszystkim częstotliwością wypożyczeń – od najmniej do najczęściej wypożyczanych zbiorów (trzeba pamiętać, że Biblioteka cały czas obsługiwała czytelników). Ze względu na umiejscowienie kolekcji powyżej poziomu magazynów, gdzie trafiał pakowany księgozbiór, spakowane książki przeznaczone do Wolnego Dostępu przewożono na samym końcu.

Paczki z książkami układane były z powrotem na półki, a od czerwca przewożone wózkami bibliotecznymi do samochodów transportowych. W nowym budynku kolejna grupa bibliotekarzy rozładowywała samochody z książkami i układała paczki według numeracji na półkach. Po przewiezieniu całego księgozbioru paczki były otwierane i układano książki na półkach według sygnatur.

Struktura budynku

Nowy obiekt oparto na ramionach litery L, a w każdym z nich zlokalizowana została zasadnicza funkcja i funkcje wspomagające budynku tak, aby mogły one działać niezależnie lub przy współpracy.

W jednej z części (krótszym ramieniu) mieści się sala audytoryjna na 500 osób (z możliwością podziału na dwie sale po 250 osób każda), dwie mniejsze sale wykładowe na około 100 osób, recepcja, szatnia, indywidualne szafki na torby i plecaki, część socjalna, gastronomiczna, techniczna oraz przestrzeń wystawowa. Audytorium zostało wyposażone w najnowocześniejszy sprzęt: projektor, system tłumaczeń symultanicznych, odtwarzacz BlueRay, monitory, bezprzewodowe mikrofony. W dłuższym ramieniu, umiejscowionym wzdłuż ulicy Śmidowicza, znajduje się Biblioteka z czytelniami, księgozbiorem otwartym, magazynami, częścią biurową, socjalną i techniczną. Budynek zachęca do korzystania z jego zasobów dzięki ogromnej ilości światła naturalnego doświetlającego miejsca pracy poprzez przeszkolone ściany i świetlik, a także wyposażenie stanowisk w eleganckie lampki czytelnice.

Zasadniczy korpus budynku jest dwukondygnacyjny, jednak część od strony południowej wykorzystuje różnicę terenu i kształtuje trzecią kondygnację w przyziemiu – u podnóża skarpy. W tej części ulokowano zaplecze techniczne, magazyny, powierzchnie dostaw (rampa) oraz specjalistyczne pracownie.

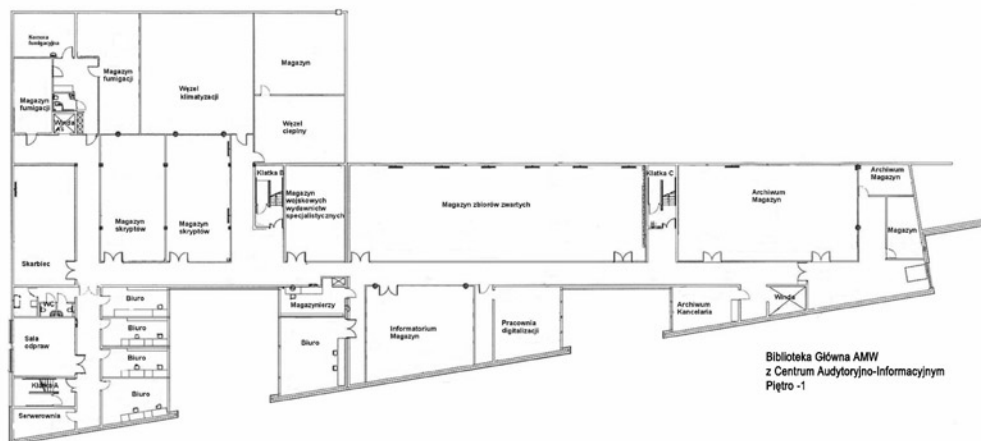
Audytoryum w części konferencyjnej podczas wykładu otwartego
Ambasadora USA Stephena Mulla w 2013 roku

Hol Biblioteki
(fot. Krzysztof Miłosz)

Biblioteka z Centrum Audytoryjno-Informacyjnym zajmuje powierzchnię ponad 8 000 m², natomiast część biblioteczna to 4 351 m². Na piwnice, w których mieszczą się magazyny, pracownie oraz Archiwum Wyodrębnione AMW, przeznaczono powierzchnię 1 909 m². Parter z Wolnym Dostępem oraz Wypożyczalnią zajmuje 1 344 m², natomiast Informatorium to 1 098 m².

Poziom magazynów (piętro -1)

Piętro -1 (magazyny oraz pracownie biblioteczne)

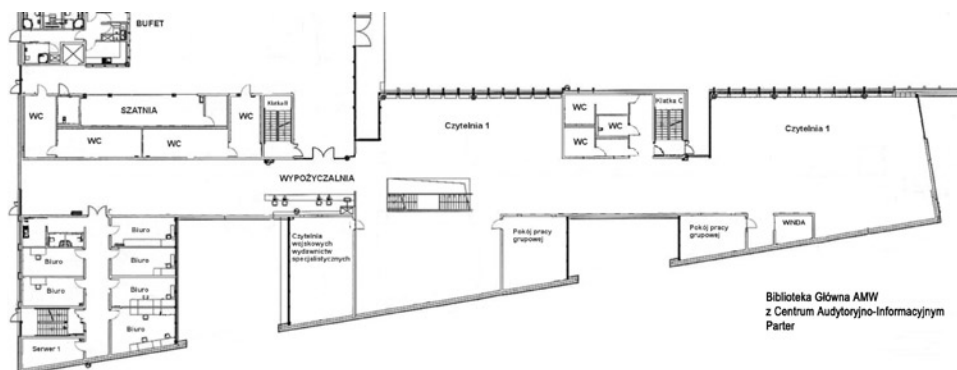
Powierzchnia przeznaczona na magazyny jest największą powierzchnią w budynku Biblioteki. Znajduje się tam magazyn zbiorów zwartych, magazyn wojskowych wydawnictw specjalistycznych, 2 magazyny skryptów, Archiwum Biblioteczne, magazyn Białych Kruków, magazyn czasopism oraz pomieszczenie dla magazynierów do realizacji zamówień. Obiekt biblioteczny może pomieścić do 485 tysięcy woluminów, co oznacza potencjalny wzrost zasobów o 200 tysięcy woluminów. Książki układane się w magazynach na regałach kompaktowych z dowolnym rozmieszczeniem półek, co ułatwia przechowywanie zasobów o zróżnicowanych wymiarach. Regały przenośne z napędem ręcznym stanowią 3 900 mb, a regały stacjonarne 5 650 mb.

Na tym poziomie wydzielono pomieszczenie do digitalizacji zbiorów, maszyną fuzyjną oraz pomieszczenia administracyjne oraz pracownie biblioteczne Działu Gromadzenia i Automatyzacji Zbiorów Bibliotecznych. Pewną część magazynów oddzielono i wydzielono z nich Archiwum Wyodrębnione AMW z magazynami, częścią administracyjną oraz czytelną.

Magazyn zbiorów zwartych
(fot. Aleksandra Chalińska)

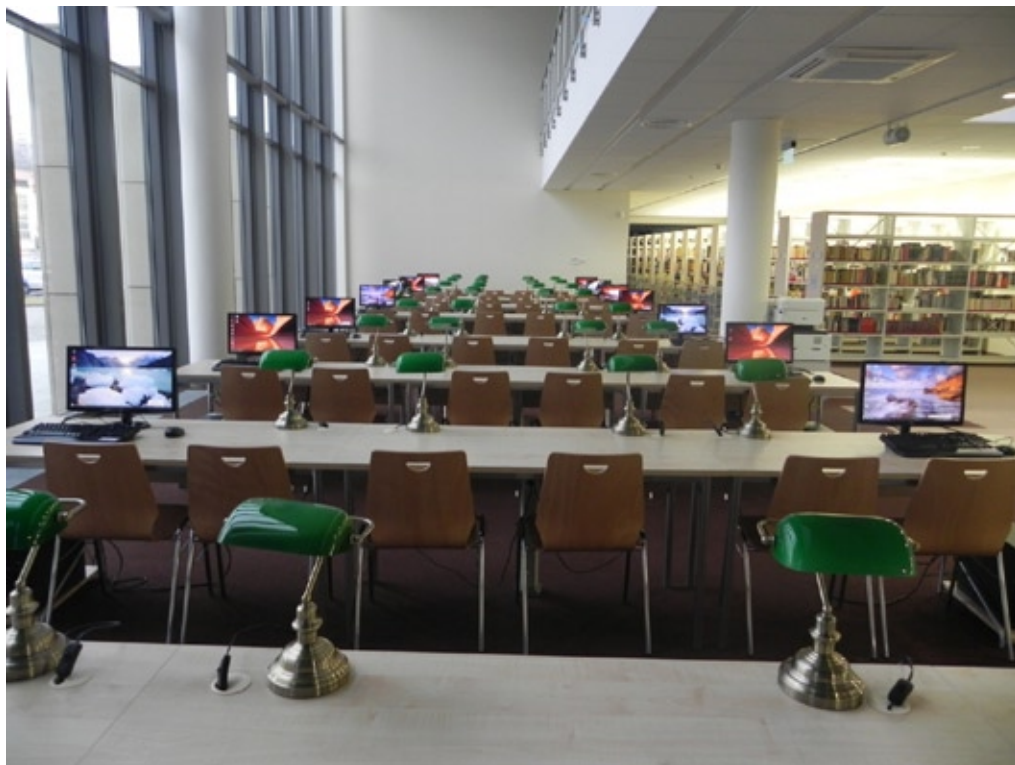
Poziom Wypożyczalni (parter)

Parter (Wypożyczalnia i Wolny Dostęp)

Na parterze budynku zostały umiejscowione Wypożyczalnia oraz Wolny Dostęp do zbiorów. W tym miejscu czytelnicy odbierają zarezerwowane książki, zwracają te przeczytane oraz mogą liczyć na pomoc bibliotekarzy w zakresie informacji o zasobie, katalogu, regulaminie Biblioteki itp.

Tutaj również mają do dyspozycji ponad 90 miejsc pracy, 40 komputerów z dostępem do Internetu oraz bezprzewodowe Wi-Fi. Są miejsca na odpoczynek – wygodne fotele umiejscowione w takim miejscu, aby nie przeszkadzały innym użytkownikom Biblioteki. Dla grup studentów czy wykładowców istnieje możliwość rezerwacji 2 sal pracy grupowej mieszczących do 12 osób, w których poza stołem konferencyjnym, również znajduje się stanowisko komputerowe. Na tym poziomie Biblioteki lokalizowano Czytelnię Wojskowych Wydawnictw Specjalistycznych i Wewnętrznych. W Wypożyczalni jest możliwość skorzystania z 2 skanerów, które umożliwiają skanowanie fragmentów książek, czasopism czy dokumentów w formacie pdf (ewentualnie jpg, tif) na pendrive'a lub bezpośrednio na adres e-mail.

Czytelnia oraz Wolny Dostęp w Wypożyczalni
(fot. Aleksandra Chalińska)

Samoobsługowy kiosk SelfCheck
(fot. Aleksandra Chalińska)

W Wypożyczalni zorganizowano Wolny Dostęp do książek, które podzielono na kolekcje: Żółtą, Zieloną, Niebieską oraz Fioletową. Tworzenie ww. kolekcji książek rozpoczęto już w 2010 roku odwiedzinami w innych bibliotekach, gdzie przypatrywano się organizacji i koordynacji Wolnego Dostępu w m.in. Bibliotece Głównej Politechniki Gdańskiej czy Bibliotece Głównej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. W 2011 roku zaczęto opracowywać plany podziału kolekcji na podkolekcje, które utworzono częściowo na podstawie Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej, a częściowo oparto na własnym doświadczeniu, wiedzy oraz potrzebach studentów Akademii. Kolekcje te są cały czas uzupełniane nie tylko o nowe wydawnictwa, ale i wstecznie o zbiory, które są w magazynach Biblioteki.

W ten sposób powstała Kolekcja Żółta, która zbiera dorobek dawnej Biblioteki Oświatowej w zakresie literatury pięknej, Kolekcja Zielona gromadząca literaturę naukową z zakresu nauk matematyczno-przyrodniczych, Kolekcja Niebieska obejmująca nauki morskie, ściśle związane z charakterem Akademii (nawigacja, budownictwo

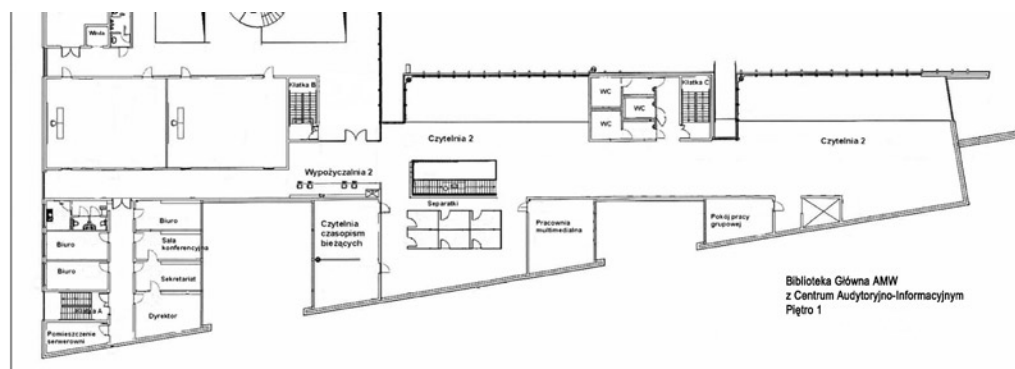
okrętowe, ratownictwo morskie itp.) oraz Kolekcja Fioletowa, w skład której włączono nauki humanistyczno-społeczne.

Łączna liczba książek dostępnych w Wolnym Dostępie to 22400 woluminów, z zastrzeżeniem, że niecałe 9800 woluminów to literatura piękna zgromadzona w Kolekcji Żółtej, a reszta to książki naukowe ulokowane w Kolekcjach Dziedzinowych.

Kolekcje Dziedzinowe to książki, które podlegają krótkoterminowym wypożyczeniom, bądź są dostępne tylko na miejscu. Aby czytelnik nie miał problemu z rozróżnieniem ich na półce, zastosowano oznaczenia paskowe na grzbietach książek: kolor danej Kolekcji Dziedzinowej (niebieski, zielony, fioletowy, żółty) w połączeniu z paskiem w kolorze czerwonym oznacza, że z książki można skorzystać wyłącznie na miejscu, natomiast pojedynczy pasek wskazuje zbiory, które można wypożyczyć na 5 dni (z Kolekcji Żółtej – na 30 dni). Ponadto regały i półki zostały oznaczone odpowiednimi kolorami i opisane nazwami kolekcji. Książki z Wolnego Dostępu czytelnicy wypożyczają samodzielnie za pomocą dwóch kiosków SelfCheck firmy 3M znajdujących się przy wyjściu z Wypożyczalni.

Zbiory zabezpieczone przed kradzieżą są przez system RFiD (3M) oraz dwie bramki wyjściowe sygnalizujące nieuprawnione wynoszenie książek (nieodbezpieczona etykieta RFiD wzbudza bramkę, która ostrzega sygnałem dźwiękowym i świetlnym, ponadto blokuje automatyczne drzwi wejściowe, a dyżurujący bibliotekarz za pomocą specjalnej aplikacji widzi identyfikator woluminu, który uruchomił alarm).

Informatorium (I piętro)

Piętro 1 (Informatorium)

I piętro zajmowane jest przez Informatorium, gdzie czytelnik może skorzystać z księgozbioru podręcznego, encyklopedii, leksykonów, słowników, wydawnictw ciągłych, bibliografii, kronik, patentów, informatorów, a także uzyskać pomoc w zakresie tworzenia bibliografii, wyszukiwania w bazach danych. Znajduje się tam 50 miejsc pracy, 20 stanowisk komputerowych, 1 skaner oraz czytelnia komputerowa. Do dyspozycji czytelników jest urządzenie do odczytu mikrofilmów Pentakta L-100 oraz mikrofilmów DL-4. Wszelkie bieżące wydawnictwa ciągle prenumerowane przez Bibliotekę odnaleźć można w Czytelnii Czasopism Bieżących. Na tym poziomie zaplanowano również miejsce na czasowe wystawy przygotowywane przez pracowników Informatorium.

W Informatorium zlokalizowano Pracownię Multimedialną, z której mają prawo korzystać wszyscy czytelnicy po uprzedniej rezerwacji. Pracownia wyposażona jest komputer z dostępem do Internetu, tablicę multimedialną, rzutnik, nagłośnienie, mikrofon oraz 40 miejsc dla użytkowników. Jest wykorzystywana przez wykładowców do przeprowadzania zajęć czy seminariów, ale także przez grupy studenckie przygotowujące referaty na zajęcia.

Ponadto na I piętrze mieści się 6 Sal Pracy Własnej (tzw. separatek), z których korzystać mogą pracownicy naukowo-dydaktyczni, doktoranci oraz studenci ostatniego roku studiów. Salę taką należy wcześniej zarezerwować: pracownicy naukowo-dydaktyczni i doktoranci mają prawo korzystać z niej przez 2 miesiące, natomiast studenci 1 miesiąc z możliwością przedłużenia w przypadku braku kolejnych rezerwacji. Na wyposażeniu Sali jest biurko oraz komputer z dostępem do Internetu, ale większość użytkowników wykorzystuje własne laptopy ze względu na możliwość korzystania z Wi-Fi.

Zadania Biblioteki

W literaturze wielokrotnie podkreśla się podstawowe zadania biblioteki, która „w tradycyjnym znaczeniu jest instytucją kultury i zarazem instytucją społeczną, której celem jest udostępnianie zgromadzonych, przechowywanych (archiwizowanych) i uporządkowanych informacji dotyczących formy i treści dokumentów bibliotecznych (własnych oraz zgromadzonych w innych placówkach), a także promowanie wiedzy o tych zasobach i kreowanie samodzielności w podejmowaniu działań umożliwiających ich poznanie. Obok tradycyjnego definiowania biblioteki jako instytucji usługowej [...], biblioteka jest organizatorem dostępu do informacji (mediatorem), a nie tylko instytucją budującą własną kolekcję”¹⁵. Biblioteka AMW aktywnie wykonuje wszystkie tradycyjne funkcje, ale i prężnie rozwija się na polu zwiększania dostępu do informacji według koncepcji megabiblioteki¹⁶.

¹⁵ Bibliotekarstwo / pod red. Anny Tokarskiej. Warszawa 2013 s. 25

¹⁶ Por. Jacek Wojciechowski: Idee i rzeczywistość: bibliotekarstwo pragmatyczne. Warszawa 2002 s. 72

Pokój pracy własnej (tzw. separatka)
(fot. Aleksandra Chalińska)

Badacze zwracają uwagę na zmiany, jakie są wymuszane na bibliotekach przez zmieniającą się rzeczywistość, a które bardzo szybko są przyswajane, a nawet udoskonalane w stosunku do założeń. „Rośnie rola biblioteki jako punktu dostępowego do informacji cyfrowej [...], miejsca nieograniczonego dostępu do informacji o różnych formatach, z różnych źródeł [...], zbiorów materiałów oraz informacji o materiałach technologicznie wspomagających różnorodne preferencje odbiorców [...], instytucji kreujących i wspierających wirtualne, a nie tylko tradycyjnie zorganizowane mikrospołeczności [...], instytucji oferujących zdalne, nie tylko naoczne usługi eksperckie w dziedzinie wyszukiwania, kategoryzowania, interpretowania informacji, w tym także (a może zwłaszcza) informacji pochodzącej ze źródeł zewnętrznych w stosunku do biblioteki”¹⁷.

¹⁷ Lechosław Hojacki: Jaka biblioteka dla pokolenia online? Ogólnodostępne narzędzia i skuteczne metody tworzenia środowiska biblioteki w społecznym Internecie. W: E-learning – nowe aspekty. Materiały z II ogólnopolskiej konferencji Warszawa 14-15 września 2010 r, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Propozycje i materiały. Warszawa 2011 s. 45

W Bibliotece Głównej Akademii Marynarki Wojennej działają jednocześnie 3 komórki, które mają wyznaczone różne zadania, aczkolwiek prace poszczególnych działów przenikają się, uzupełniają i niejednokrotnie zalegają.

Dostęp do zasobów Biblioteki Akademii Marynarki Wojennej ma praktycznie każdy, ale zależnie od posiadanego „statusu” dostęp ten jest warunkowany. Prawo do korzystania ze wszystkich zbiorów ma kadra i pracownicy, których łączy stosunek pracy z Uczelnią, podchorążowie i studenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, słuchacze studiów podyplomowych oraz kursów kształcących, a także inne biblioteki i instytucje w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych. Natomiast osoby nie będące pracownikami ani studentami Akademii mogą korzystać z zasobów na podstawie skierowań z innych bibliotek (działających w ramach porozumienia Bibliotek Naukowych Województwa Pomorskiego), wypożyczeń międzybibliotecznych lub wniesienia jednorazowej (zwrotnej) kaucji. Z księgozbioru zawartego w Informatorium oraz w Wolnym Dostępie na miejscu może korzystać każdy zainteresowany legitymujący się ważnym dowodem osobistym, bez konieczności zapisywania się do Biblioteki.

Dział Gromadzenia i Automatyzacji Procesów Bibliotecznych

Dział Gromadzenia i Automatyzacji Procesów Bibliotecznych jest współczesną wersją Działu Gromadzenia, Opracowania i Selekcji Zbiorów, który wyodrębnił się w strukturze Biblioteki OSMW w 1955 roku (początkowo, do 1972 roku, nosił nazwę Dział Gromadzenia i Udostępniania)¹⁸. Dział ten już od początku miał za zadanie śledzenie nowości wydawniczych, właściwy dobór księgozbioru oraz przygotowanie selekcji wydawnictw zdezaktualizowanych i bezwartościowych dla profilu biblioteki. Pracownicy działu zajmowali się opisem katalogowym i klasyfikacją wydawnictw (początkowo wg systemu Dewey’a, od 1972 roku wg Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej) oraz zbiorów wojskowych (wg Tablic Specjalnej Klasyfikacji Dziesiętnej), ponadto mieli pod opieką całą księgowość biblioteki¹⁹. Jednym z ważnych zadań Działu Gromadzenia było wydawanie Biuletynu Nabytków, który informował czytelników, wykładowców, pracowników oraz przeróżne zainteresowane instytucje (biblioteki, Dowództwo Marynarki Wojennej, MON, uczelnie wyższe) o nowościach znajdujących się w zbiorach Biblioteki, niejednokrotnie unikatowych na skalę krajową. Prace te są kontynuowane do dzisiaj, natomiast wraz z rozwojem technologii informacyjnych oraz rozwojem samej placówki, następowało zwiększenie prac, za jakie odpowiadał Dział Gromadzenia.

Ważnym wydarzeniem było wprowadzenie w 1995 roku do Biblioteki systemu bibliotecznego SOWA, który początkowo funkcjonował tylko w systemie operacyjnym DOS. Za pomocą systemu SOWA wprowadzano do katalogu komputerowego wszyst-

¹⁸ Grażyna Plaskaty: Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej, op. cit., s. 73

¹⁹ Ibidem, s. 73-74

kie nowe zasoby. W 2009 roku dane zostały wprowadzone do Internetu, a od 2010 bibliotekarze zajęli się katalogowaniem wstecznym, pracując nad wprowadzeniem całego księgozbioru w języku polskim. W latach 2013-2014 ostatecznie został skatalogowany w systemie SOWA cały księgozbiór – dotychczasową bazę danych uzupełniono o literaturę obcojęzyczną.

Dzisiaj pracownicy Działu Gromadzenia i Automatyzacji są odpowiedzialni przede wszystkim za zakup nowych wydawnictw do Biblioteki w zgodzie z potrzebami czytelników oraz zgłaszanymi propozycjami ze strony studentów lub wykładowców, gromadzeniem i opracowaniem księgozbioru. Do zadań należy również cała obsługa informatyczna i techniczna Biblioteki oraz prowadzenie strony www.

Dział Udostępniania Zbiorów Zwartych

Dział Udostępniania Zbiorów Zwartych do 1972 roku był Działem Udostępniania i Magazynów, a jego podstawowym zadaniem była obsługa czytelnika w zakresie wypożyczania druków zwartych i prace magazynowe. Ponadto dział ten sprawował pieczę nad katalogami, nad porządkiem księgozbioru, opracowywał technicznie zbiory, ewidencjonował i rozliczał czytelników, prowadził statystykę czytelnictwa oraz typował książki do naprawy. W skład działu wchodziły magazyny książek, skryptów, wojskowych wydawnictw specjalistycznych oraz wypożyczalnia. W 1972 roku połączono dział udostępniania i czytelną naukową tworząc Dział Udostępniania i Informacji Bibliotecznej²⁰. Ponadto od 1980 roku Działowi Udostępniania podlega Wypożyczalnia Międzybiblioteczna.

Zadania te nie zmieniły się na przestrzeni lat, doszło kilka nowych obowiązków związanych z unowocześnieniem Biblioteki, pomoc czytelnikom w obsłudze sprzętu (skanera, kiosków SelfCheck) oraz uzupełnianie książek w Wolnym Dostępie o pozycje do tej pory zlokalizowane w magazynach. Cały czas monitorowany jest porządek i właściwe ułożenie zbiorów w Kolekcjach Dziedzinowych za pomocą Cyfrowego Asystenta Bibliotekarza – elektronicznego czytnika etykiet RFiD, który pozwala nie tylko sprawdzić właściwą kolejność książek, ale także wyszukać zaginione egzemplarze.

Fundamentem Wypożyczalni jest księgozbiór, nad którym pracownicy sprawują pieczę, o którym informują czytelników i który udostępniają wszystkim zainteresowanym. Załączek księgozbioru Biblioteki Głównej AMW stanowiło 120 ton materiałów szkoleniowych, które poddano selekcji, a pierwszą partię zbioru podzielono na działy: beletrystyczny, wydawnictw tajnych, czasopism, map i rysunków. Początkowo gromadzono księgozbiór nie uzależniając go od profilu uczelni i jej potrzeb, a dopiero w połowie lat 50-tych zrezygnowano z przypadkowości w wyborze zbiorów na rzecz tematyki

²⁰ Ibidem, s. 66

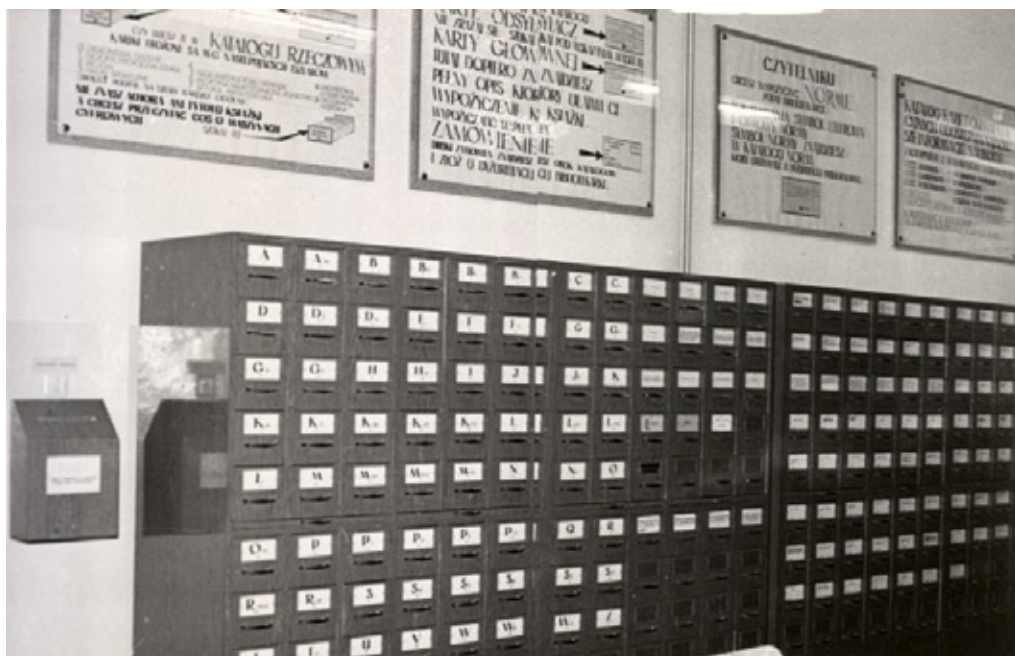

Cyfrowy Asystent Bibliotekarza w trakcie skanowania książek
(fot. Aleksandra Chalińska)

wojenno-morskiej i technicznej. W tym czasie również poszczególne katedry Uczelni postulowały zakup literatury specjalistycznej zgodnej z tematyką prowadzonych zajęć i prac naukowo-badawczych²¹. Początkowe nagromadzenie literatury o naturze ogólnej, społeczno-politycznej, podstawowej udało zastąpić się księgozbiorem specjalistycznym w zakresie zagadnień strategii morskiej, sztuki operacyjnej, sił morskich, taktyki morskiej, wiedzy morskiej, nawigacji i hydrografii, szkolenia i wychowania morskiego, uzbrojenia i techniki marynarki wojennej, geografii wojennomorskiej, organizacji i zarządzania. Ponadto przydatnymi dla czytelników są wszelkie regulaminy, instrukcje wojskowe, materiały specjalne wydawane przez instytucje MON, Dowództwo Marynarki Wojennej i inne rodzaje sił zbrojnych²². W trakcie rozwoju profilu Uczelni dochodziły kolejne obszary wiedzy, które wzbogacały księgozbiór: pedagogika, historia, bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe, stosunki międzynarodowe

²¹ Irena Gosieniecka: *Rozwój i organizacja Biblioteki Naukowej Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte*. Poznań 1974 s. 41-43

²² Tatiana Andrzejewska, s. 144

Pomieszczenie katalogowe z lat 70-tych

czy informatyka. Obecny stan księgozbioru to 171 tys. woluminów, z czego ponad 153 tys. to zbiory zwarte (około 15% znajduje się w Wolnym Dostępie), a prawie 18 tys. to wydawnictwa ciągłe.

Podstawą działania każdej biblioteki jest nie tylko księgozbiór, ale i katalog pozwalający czytelnikom odnajdywać interesujące treści. W Bibliotece początkowo funkcjonował katalog alfabetyczny zeszytowy, zamieniony na kartkowy oraz, mający rolę uzupełniającego, działowy (prowadzony również systemem kartowym). W pierwszym okresie pracy Biblioteki, gdy księgozbiór nie był jeszcze tak bardzo rozbudowany ani profilowany, katalog alfabetyczny doskonale spełniał swe funkcje i był chętnie wykorzystywany przez czytelników. Jednak w miarę zwiększania ilości książek oraz ustalania się kierunku gromadzonego zbioru, konieczne było stworzenie obok katalogu alfabetycznego, również katalogu rzeczowego, co nastąpiło w 1958 roku²³. W latach 60-tych w Bibliotece działał katalog alfabetyczny i rzeczowy, dedykowany dla księgozbioru głównego, oraz katalogi specjalne (częstkowe) w układzie alfabetycznym (obejmowały skrypty, wydawnictwa wojskowe, prace naukowo-badawcze, prace dyplomowe różnego stopnia, normy i patenty, programy nauczania, filmy, płyty, tablice

²³ Irena Gosieniecka, s. 53-54

poglądowe, mapy itp.). Dział tajny posiadał odrębne katalogi: alfabetyczny i wyborowy (prowadzony wg rodzaju wojsk i służb), a w czytelni można było skorzystać z katalogu w układzie alfabetycznym²⁴. Od lat 70-tych katalogi rzeczowe organizowano za pomocą Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej. Wydzielono również katalog zbiorów archiwalnych, druków zbędnych (przeznaczonych do sprzedaży i wymiany) oraz kartotekę nowości. Do dyspozycji czytelników pozostawała kartoteka kart dokumentacyjnych z wybranych artykułów i książek (uporządkowany wg UKD)²⁵. Tak zorganizowane katalogi funkcjonowały do lat 90-tych.

Obecnie cały księgozbiór dostępny jest w katalogu internetowym w systemie SOWA2, dzięki czemu czytelnicy mogą przeglądać zasób Biblioteki z dowolnego miejsca z dostępem do Internetu.

Pracownicy Wypożyczalni stworzyli w Bibliotece miejsce wymiany książek uwolnionych (bookcrossing) i promują tę międzynarodową akcję wśród czytelników Biblioteki.

Informatorium

Informatorium powstało z Czytelni Naukowej OSMW, która zainicjowała działalność w 1958 roku. Czytelnia Naukowa miała za zadanie gromadzić i opracować druki ciągłe, prenumeratę czasopism (również dla kadry Uczelni i poszczególnych instytutów czy wydziałów), włączanie ich do zasobu magazynowego, dobierała księgozbiór podręczny dostępny w czytelni, a także zajmowała się prowadzeniem wypożyczeni międzybibliotecznych²⁶. W 1972 roku Czytelnia została częścią Działu Udostępniania. Czytelnia naukowa gromadziła wydawnictwa ciągłe – czasopisma bieżące wyłożone były na ogólnodostępnych półkach, natomiast starsze roczniki dostępne były na zamówienie. Księgozbiór podręczny stanowiły przede wszystkim encyklopedie, leksykony, słowniki, wydawnictwa statystyczne, atlasy oraz podstawowe wydawnictwa obejmujące historię, geografę, marynistykę, politykę i ekonomię. Obecnie zasób ten został uzupełniony o wiedzę z zakresu bezpieczeństwa czy pedagogiki z myślą o studentach cywilnych Uczelni. Informatorium jest również spadkobiercą Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej.

Podobnie, jak i zadania stawiane przed Wypożyczalnią, również i Informatorium zasadniczo nie zmieniło zakresu obowiązków, który został przejęty z Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej oraz jego następcy Ośrodka Informacji Naukowej i Bibliograficznej, a jedynie uzupełniło go o dodatkowe zadania. Pracownicy Informatorium są odpowiedzialni przede wszystkim za przeprowadzanie szkoleń bibliotecznych dla stu-

²⁴ Irena Gosieniecka, s. 54

²⁵ Informator, s. 11

²⁶ Grażyna Plaskaty, s. 66, 78

Wystawa „Wybrane samoloty II wojny światowej na Dalekim Wschodzie”
(fot. Krzysztof Miłosz)

dentów, obsługę czytelników, pomoc w przeszukiwaniu baz danych i katalogów oraz w poruszaniu się po Bibliotece.

Ponadto katalogują wszystkie nowe wydawnictwa ciągłe oraz zajmują się katalogowaniem retrospektywnym czasopism. Obecnie Informatorium prenumeruje 112 czasopism polskich i 36 czasopism zagranicznych, w szczególności o tematyce wojskowej, historycznej, pedagogicznej, psychologicznej, z zakresu bezpieczeństwa oraz dzienniki i tygodniki.

Utworzono również możliwość wyszukiwania artykułów z czasopism dostępnych w Bibliotece za pomocą Kartoteki Zagadnieniowej (czyli haseł przedmiotowych) – dokumentaliści katalogują artykuły związane z profilem Uczelni od 2014 roku (katalogowanie obejmuje również streszczenie), natomiast w przyszłości planowane jest katalogowanie retrospektywne. Pracownicy przygotowują, na zamówienie, Tematyczne Zestawienie Bibliograficzne na potrzeby pracowników, studentów oraz kursantów Uczelni.

Bazy danych, jakie są dostępne dla czytelników korzystających z Informatorium w Bibliotece, to m.in. baza danych ISIS zawierająca cały dorobek wypracowany przez ONIW, bazę EBSCO oraz Wirtualną Bibliotekę Nauki.

W Informatorium do 2012 roku działa komórka zajmująca się bibliografią i bibliometrią, której pracownicy gromadzą publikacje pracowników naukowych Akademii Marynarki Wojennej (książki, rozdziały w książkach, artykuły w czasopismach, monografie, recenzje artykułów, materiały z konferencji oraz patenty). Obecnie za pomocą systemu Expertus prowadzona jest baza danych publikacji – pełna informacja dotyczy roku 2012 i 2013, natomiast pracownicy sukcesywnie zajmują się katalogowaniem publikacji retrospektywnie (do 2009 roku włącznie). Każdy z czytelników ma dostęp do bazy i może w formie papierowej bądź elektronicznej przeglądać publikacje.

Poza działalnością *stricto* bibliotekarską, pracownicy Informatorium, przy wsparciu pracowników innych działów, co kwartał przygotowują wystawy pokazywane w Bibliotece. Obecnie można zobaczyć wystawę pt. „Wybrane samoloty II wojny światowej na Dalekim Wschodzie”, a w planach jest wystawa związana z 100. rocznicą wybuchu I wojny światowej na morzu czy przedstawienie sylwetek wszystkich dotychczasowych komendantów Akademii.

Digitalizacja zbiorów

W 2005 roku powstał projekt powołania na terenie Trójmiasta Zespołu Bibliotek Naukowych Województwa Pomorskiego w Sprawie Digitalizacji Zbiorów. W ciągu kilku lat powstała Pomorska Biblioteka Cyfrowa, która zrzesza biblioteki i bibliotekarzy zajmujących się konwersją dokumentów z formy analogowej do postaci cyfrowej oraz wszystkimi innymi czynnościami związanymi z opracowaniem zdigitalizowanych zbiorów w celu ich efektywnego udostępniania czytelnikom. Celem przyświecającym temu projektowi jest ochrona dziedzictwa regionalnego, archiwizacji najcenniejszych zbiorów, ochrona pojedynczych oryginałów będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych uczestniczących w projekcie. Jednostką nadzorującą działalność Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej jest Politechnika Gdańska, a w skład jej wchodzi najważniejsze jednostki naukowe Trójmiasta, m.in. Uniwersytet Gdański, Gdański Uniwersytet Medyczny, Akademia Muzyczna w Gdańsku, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku czy Miejska Biblioteka Publiczna w Gdyni.

Biblioteka AMW przystąpiła do projektu 30 stycznia 2013 roku. Znajduje się tutaj pracownia digitalizacji, która zajmuje się archiwizacją najstarszych zasobów posiadanych przez jednostkę oraz najcenniejszych publikacji pracowników Akademii. Przeszkoleni pracownicy digitalizują zbiory za pomocą skanera SMA ScanMaster 1, który ma możliwość odczytu dokumentów do formatu A1 w rozdzielczości 600 Dpi, a zeskanowane książki można przeczytać bezpłatnie na stronie www.pbc.gda.pl w dedykowanej przeglądarce DjVu.

Pracownia digitalizacyjna – skaner SMA ScanMaster 1
(fot. Aleksandra Chalińska)

Fumigacja zasobów

Budowa nowej Biblioteki została połączona z zakupem jedynego na Pomorzu urządzenia do dezynfekcji archiwaliów, czyli tzw. komory fumigacyjnej. Urządzenie to jest wykorzystywane do oczyszczania najstarszych zbiorów Biblioteki, innych jednostek Akademii Marynarki Wojennej czy różnych partnerskich bibliotek. Urządzenie to dezynfekuje i dezynsekuje zabytki papierowe, książki, grafiki, mapy, rzeźby, a nawet meble z drewna. Użyty gaz, który jest mieszkanką dwutlenku węgla (91%) oraz tlenu etylenu (9%), niszczy owady, grzyby oraz pleśń. Ponadto cała operacja prowadzona jest w warunkach próżni (poniżej ciśnienia atmosferycznego) i trwa minimum 24 godziny, od momentu uruchomienia komory. Natomiast cały proces fumigacji to ponad 14 dni – książki przeznaczone do oczyszczenia „leżakują” w magazynie zbiorów przeznaczonych do fumigacji 1 tydzień, następnie są fumigowane i ponownie składowane w specjalnym pomieszczeniu przez tydzień.

Komora fumigacyjna
(fot. Krzysztof Miłosz)

Zakończenie

Historia Biblioteki Głównej Akademii Marynarki Wojennej pokazuje, że początkowo jej rozwój w przeważającym stopniu uzależniony był od kierunków i polityki zarządzania uczelnią, a także ograniczonego księgozbioru. Dopiero w latach 70- i 80-tych, kiedy unormowała się struktura biblioteki oraz jej naukowy profil, nastąpił prężny rozkwit jednostki i rozrost funkcji, jakie spełniała. Stała się ważnym ośrodkiem przetwarzania, gromadzenia i przekazywania informacji, a nie tylko punktem gromadzenia i „wydawania” książek. Z czasem biblioteka zaistniała jako istotne miejsce specjalizujące się w gromadzeniu wiedzy przydatnej nie tylko macierzystej uczelni, ale też wykorzystywanej przez Marynarkę Wojenną, Ministerstwo Obrony Narodowej, Centrum Techniki Okrętowej, studentów uczelni trójmiejskich oraz innych osób zainteresowanych tematyką gromadzonych zbiorów.

W ostatnich latach, dzięki nowoczesnemu budynkowi oraz systemom wspierającym pracę Biblioteki, stała się miejscem jeszcze bardziej lubianym przez studentów, często odwiedzanym przez grupy osób chcących razem zdobywać wiedzę i pierwszym miejscem na mapie osób poszukujących specjalistycznej wiedzy z zakresu m.in. bez-

pieczeństwa narodowego, Marynarki Wojennej oraz techniki okrętowej. W ciągu wielu lat pracy rozwinęła się w nowoczesny, zautomatyzowany i przyjazny użytkownikom (również tym niepełnosprawnym) ośrodek informacji naukowej. Spełnia wszystkie warunki, jakie powinna spełniać współczesna biblioteka, w ujęciu Umberto Eco: jest otwarta 7 dni w tygodniu, zapewnia dostęp do regałów z książkami, szybko realizuje zamówienia czytelników, zapewnia dostęp do aktualnej wiedzy, nie zapominając o tradycji, a ponadto gromadzi pracowników, którzy są zawsze chętni udzielić pomocy i rady. Ponadto Biblioteka Akademii Marynarki Wojennej to bez wątpienia „biblioteka radosna, zapewniająca możliwość wypicia kawy ze śmietanką, zapewniająca również to, iż para studentów usiądzie sobie na kanapie i [...] cząstkę flirtu dopełni w bibliotece, biorąc z półki i odstawiając książki naukowe”²⁷.

Bibliografia

Andrzejewska Tatiana: Rola Biblioteki Naukowej WSMW w procesie kształcenia kadr oficerskich Marynarki Wojennej, „Wybrane Zagadnienia Dydaktyki Wojskowej”, T. XXI, s. 139-154

Biblioteka Naukowa WSMW. Informator, oprac. Tatiana Andrzejewska, Wyd. WSMW, Gdynia 1986

Bibliotekarstwo / pod red. Anny Tokarskiej, Wyd. SBP, Warszawa 2013

Eco Umberto: O bibliotece, przeł. Adam Szymanowski, Warszawa 2007

Gosieniecka Irena: Rozwój i organizacja Biblioteki Naukowej Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, praca dyplomowa napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Stanisława Kubiaka, Poznań 1974 (praca niepublikowana)

Hojnacki Lechosław: Jaka biblioteka dla pokolenia online? Ogólnodostępne narzędzia i skuteczne metody tworzenia środowiska biblioteki w społecznym Internecie. W: E-learning – nowe aspekty. Materiały z II ogólnopolskiej konferencji Warszawa 14-15 września 2010 r, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Propozycje i materiały, Wyd. SBP, Warszawa 2011, s. 39-50

Plaskaty Grażyna: Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, praca magisterka napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Przeclawskiej, Warszawa 1991 (praca niepublikowana)

Regulamin Biblioteki Głównej Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, Wyd. AMW, Gdynia 1996

Regulamin Biblioteki Głównej i Rady Bibliotecznej Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, Wyd. AMW, Gdynia 2005

Wojciechowski Jacek: Idee i rzeczywistość: bibliotekarstwo pragmatyczne. Wyd. SBP, Warszawa 2002

²⁷ Umberto Eco: O bibliotece, przeł. Adam Szymanowski. Warszawa 2007 s. 47

Dr Krzysztof Wasilewski
Gorzów Wielkopolski – WiMBP

WOJEWÓDZKA I MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA IM. ZBIGNIEWA HERBERTA W GORZOWIE WIELKOPOLSKIM

Abstract

The beginnings of the Zbigniew Herbert Regional and Municipal Public Library in Gorzow Wielkopolski can be traced back to 1946. However, also the pre-war, German history of that land underline the importance of readership for the intellectual development of the city and region. As a regional institution of culture, the library realizes all the functions imposed on it by regulations while also functioning as an academic center of the northern part of the Lubuskie Province. Every year the Gorzów library either initiates or co-organizes scientific conferences and seminars that usually focus on regional and local topics, as well as tens of exhibitions, meetings, lectures and various other events dedicated for the all of residents.

Streszczenie

Początki Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wielkopolskim sięgają 1946 r. Jednak także przedwojenna, niemiecka historia tego obszaru wskazują na znaczenie czytelnictwa dla intelektualnego rozwoju miasta i regionu. Jako samorządowa instytucja kultury, WiMBP realizuje obecnie wszystkie funkcje biblioteki regionalnej, a ponadto pełni funkcje centrum naukowego północnej części województwa lubuskiego. Z inicjatywy gorzowskiej księżnicy lub przy jej współudziale każdego roku organizowane są konferencje i seminaria naukowe, poruszające głównie tematykę regionalną i lokalną, a także dziesiątki wystaw, spotkań, odczytów i innych imprez skierowanych do ogółu mieszkańców.

Wstęp

Rola każdej biblioteki w życiu danej społeczności jest trudna do przecenienia. Warto bowiem pamiętać, że współcześnie instytucja ta nie tylko gromadzi i opracowuje książki i inne zbiory, ale przede wszystkim stara się inspirować różnego rodzaju wydarzenia kulturalne czy naukowe, skierowane do szerokiego grona odbiorców. Biblioteka, w przeciwieństwie chociażby do uniwersytetu, nie ma charakteru elitarnego, dzięki czemu każdy użytkownik, bez względu na wiek, wykształcenie czy zainteresowania, powinien czuć się w jej murach swobodnie.

Taki też cel przyświeca Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wlkp. Od początku swojego działania jej funkcje daleko

wybiegały poza ramy ustalone zwyczaje. W wyniku braku silnego ośrodka akademickiego w mieście i regionie¹, gorzowska księżnica stała się inicjatorem wielu poważnych przedsięwzięć naukowych w postaci konferencji, seminariów czy publikacji. Ponadto, działając w regionie o tworzącej się tożsamości lokalnej², jej pokaźne zbiory regionalne, w połączeniu z niezwykle aktywnością na tym polu, plasują ją na czele instytucji badających historię i kulturę obszaru zwanego niegdyś Nową Marchią i ziemią gorzowską, a współcześnie północną częścią województwa lubuskiego i południowej części woj. zachodniopomorskiego. Nie bez znaczenia w spełnianiu powyższych funkcji jest nowoczesna baza techniczna i technologiczna, stanowiąca podstawowe zaplecze działalności biblioteki.

Celem niniejszego artykułu będzie więc opisanie działalności Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zbigniewa Herberta w kontekście zmieniających się granic administracyjnych i kulturowych regionu.

Rys historyczny

Historia gorzowskiej biblioteki sięga początków polskiej obecności w tym regionie. Na początku warto jednak cofnąć się przed rok 1945, do czasów niemieckiego Landsberga. Dzięki swojemu położeniu geograficznemu, miasto to zdołało przyciągnąć nie małą liczbę fabrykantów i handlarzy. Począwszy od XVIII w. tworzyli oni lokalną elitę, nie tylko finansową, ale i intelektualną. Dlatego należy zgodzić się z regionalistą, kiedy ten pisze, że „biblioteki jako publiczne księgozbiory, a także wypożyczalnie, jak też publiczne czytelnie, pojawiły się w XIX w., jednak tradycja gromadzenia ksiąg ma w mieście wielowiekową tradycję”³. Wśród pierwszych bibliotek wymienia on m.in. zbiory aptekarza Balzera Möllera z końca XVI w. oraz pochodzący z tego samego okresu księgozbiór należący do magistratu. Interesujące wydawnictwa znajdowały się ponadto w zasobach biblioteki Szkoły Miejskiej, które zostały później przejęte przez Gimnazjum Królewskie⁴.

W 1891 r. powołano w mieście Towarzystwo Historii Nowej Marchii⁵. Jej założyciele postawili sobie ambitne zadanie badania historii regionu oraz jej upowszechnia-

¹ W Gorzowie funkcjonuje obecnie Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jakuba z Paradyża, Wyższa Szkoła Biznesu oraz Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej AWF w Poznaniu. Swoją punkt konsultacyjny posiada ponadto Uniwersytet Szczeciński

² Więcej na temat tożsamości (także lokalnej) patrz: Anna Karnat-Napieracz: *Tożsamość, czyli świadomość redivivus*. Kraków 2009

³ Jerzy Zysnarski: *Encyklopedia Gorzowa*. Gorzów Wlkp 2007 s. 48

⁴ Robert Piotrowski: *Kiedyś się czytało*. *Gazeta Lubuska* 2007

⁵ Otto Kaplick: *Geschichte der Neumark*. W: Landsberg an der Warthe 1257-1945-1978. T. 2. Bielefeld 1978 s. 170

Mgr Edward Jaworski, Dyrektor WiMBP

Czytelnia Główna

nie⁶. Lokalni badacze wskazują, że zaledwie po kilku miesiącach od utworzenia towarzystwa, rozpoczęła swoją działalność biblioteka. Jak napisał jeden z nich, „biblioteka mogła się wkrótce poszczycić księgozbiorem liczącym 12 tys. pozycji. Były to głównie prace dotyczące przeszłości regionu oraz historii poszczególnych krajów Europy”⁷.

Kolejnym istotnym wydarzeniem w historii udostępniania książek było powołanie w 1899 r. z inicjatywy miejscowego fabrykanta Maxa Bahra Biblioteki Ludowej i Czytelni. Według dostępnych danych, w ciągu pierwszych dwudziestu lat swojego funkcjonowania, zgromadziła ona ponad 15 tys. woluminów⁸. Część z tych okazałych zbiorów uległa zniszczeniu w wyniku działań wojennych. Świadkowie widzieli jak zimą 1944/1945 r. palono w kotłowni Ludowego Domu Opieki Społecznej, aby zapewnić chroniącym się tam mieszkańcom ciepło.

Objęcie władzy nad tym obszarem przez polską administrację zakończyło niemiecką historię miasta i jego bibliotek. Ocalałe zbiory liczące ok. 26 tys. woluminów zostały wprawdzie zabezpieczone, a następnie, w 1948 r., przekazane m.in. Bibliotece Narodowej oraz bibliotekom naukowym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Taki sam los spotkał książki z okolicznych miejscowości, których część trafiła m.in. do Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego⁹. Jednocześnie lokalne władze i działacze starały się wypełnić zaistniałą lukę, gromadząc polskie książki. Istotną rolę w tym procesie odegrali pracownicy Polskiego Związku Zachodniego. Między innymi dzięki nim uruchomione we wrześniu 1945 r. Muzeum Lubuskiego wzbogaciło się o kilkaset polskich wydawnictw¹⁰.

W międzyczasie tworzyła się Powiatowa Biblioteka Publiczna. Powstała ona już w 1946 r., a więc w okresie, kiedy dopiero tworzyły się zręby państwowości polskiej na Ziemi Lubuskiej, a jej zbiory składały się w znacznej mierze z książek, które trafiły do Gorzowa wraz z polską administracją. Jak już wspomniano, przedwojenne wydawnictwa zostały bądź zniszczone w wyniku działań wojennych, bądź wywiezione do większych ośrodków miejskich, jak Poznań czy Toruń. Początkowe braki w zbiorach systematycznie nadrabiano. Do 1974 r., czyli kresu swojego funkcjonowania, Powiatowa Biblioteka Publiczna mogła poszczycić się siecią 11 bibliotek i 9 filiami bibliotecznymi, których łączny księgozbiór liczył 145,6 tys. pozycji¹¹.

⁶ Zbigniew Miller: Powojenne losy księgozbioru biblioteki Towarzystwa Historii Nowej Marchii. *Nadwarciański Rocznik. Hist.-Arch.* 1995 nr 2 s. 88

⁷ Ibidem, s. 88

⁸ Ibidem, s. 89

⁹ Dariusz Rymar: Wywożono nie tylko z Gorzowa. *Nadwarc. Rocznik. Hist.-Archiw.* 1995 nr 2 s. 94

¹⁰ Ewa Frąckowiak: Biblioteki publiczne w Gorzowie Wielkopolskim. *Lamus* 2007 nr 16 s. 20

¹¹ Liczby te nie obejmują sieci bibliotek gromadzkich, punktów bibliecznych czy też bibliotek zakładowych i szkolnych

Tablica pamiątkowa na froncie
budynku głównego

Również w 1946 r. swoją działalność rozpoczęła Miejska Biblioteka Publiczna w Gorzowie (MBP). Początkowo wchodziła ona w skład biblioteki powiatowej, a jej całkowite usamodzielnienie nastąpiło dopiero z początkiem 1948 r. Jak trudne były to początki świadczy fakt, że jej pierwotny księgozbiór składał się z zaledwie 360 tomów¹². Sześć lat później liczba pozycji liczyła już ponad 20,4 tys., przy zarejestrowanych niespełna 4 tys. czytelników. Liczba użytkowników biblioteki systematycznie rosła i w 1960 r. przekroczyła już 7 tys.¹³ W dalszym jednak ciągu zbiory Miejskiej Biblioteki Publicznej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców znajdowały się poniżej średniej dla województwa zielonogórskiego¹⁴.

Decydującym czynnikiem w tym przypadku był podział funduszy na kupno nowości czytelnicznych. O ile władze wojewódzkie przewidywały dla gorzowskiej biblioteki zakup 15 tys. woluminów rocznie, o tyle przeznaczane na

ten cel środki uniemożliwiały nawet zbliżenie się do założonych wskaźników. W 1974 r. liczba woluminów na sto osób wynosiła w Gorzowie 210, podczas gdy w województwie było to już 246¹⁵. Pewną przeszkodą w rozwoju biblioteki był także brak stałej siedziby oraz niedobór wykwalifikowanej kadry: na początku lat 70. aż 35 proc. pracowników posiadało wykształcenie niepełne średnie lub podstawowe¹⁶.

Zasadnicza zmiana w działalności gorzowskich bibliotek nastąpiła w 1975 r. W wyniku nowej reformy administracyjnej utworzono województwo gorzowskie, w skład którego wchodziły tereny stanowiące do tej pory część województw szczecińskiego, zielonogórskiego i poznańskiego. W odpowiedzi na powstałe zmiany, we wrześniu 1975 r. decyzją wojewody gorzowskiego, na bazie powiatowej i miejskiej biblioteki

¹² Daniel Chełmecki: Miejska Biblioteka Publiczna w Gorzowie Wlkp. w latach 1946-1974. *Zesz. Gorz.* 1978 s. 223

¹³ Jacek Woch: Gorzowskie biblioteki. *Nadodrże* 1960 nr 4 s. 14

¹⁴ Daniel Chełmecki: Miejska Biblioteka..., s. 233

¹⁵ Dane za: Longin Dzieżyc: Analiza stanu zaopatrzenia w literaturę niebeletrystyczną. *Bibliotekarz Lubuski* 1968 nr 3 s. 4

¹⁶ Dane za: Daniel Chełmecki: Miejska Biblioteka..., s. 230

Jedna z wystaw w gmachu WiMBP

Budynek WiMBP od strony Parku Wiosny Ludów

powołano Wojewódzką Bibliotekę Publiczną¹⁷. Przed instytucją stało trudne zadanie skoordynowania prac bibliotek i filii bibliotecznych znajdujących się w granicach nowego województwa. Wymagało to wysiłku finansowego, a także intelektualnego, jako że należało stworzyć ramy współpracy z podmiotami reprezentującymi różny stopień zaawansowania i kultury pracy. Jednocześnie nie rozwiązane pozostawały problemy trapiące poprzedniczkę Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej, w tym zwłaszcza niedofinansowanie i brak głównej siedziby¹⁸.

W latach 80. XX w. Wojewódzka Biblioteka Publiczna znacznie poszerzyła zakres usług. Po dwóch latach starań, w 1984 r. utworzono Dział Zbiorów Specjalnych¹⁹. W ramach działu rozpoczęła swoją działalność Filia Książki Mówionej, gdzie użytkownicy mogli wypożyczyć dzieła literackie nagrane na kasetach magnetofonowych²⁰. Powołano ponadto Oddział Zbiorów Audiowizualnych. Kolejnym, znaczącym momentem w działalności omawianej instytucji było pozyskanie na siedzibę zabytkowej willi w 1988 r. „Dodatkowa powierzchnia – można wyczytać w internetowej kronice książki – pozwoliła na poprawę warunków pracy w kilku agendach Biblioteki, usprawnienie obsługi użytkowników w Czytelni Książek i Czytelni Czasopism oraz utworzenie Czytelni Regionalnej”²¹. Pomimo wielu trudności, gorzowska księżnica rozwijała swoją działalność oraz wzbogacała księgozbiór, który – obok beletrystyki – powiększał się także o wydawnictwa naukowe i popularnonaukowe. Zwiększała się także liczba czytelników i użytkowników biblioteki. Zgodnie z nową ustawą o samorządzie terytorialnym z 1990 r. biblioteki terenowe zostały przejęte przez administrację lokalną²². W 1992 r. na mocy porozumienia wojewody gorzowskiego oraz prezydenta miasta została utworzona Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna, co wiązało się także z nadaniem jej nowego statutu.

Dalsza zmiana w strukturze organizacyjnej biblioteki nastąpiła po 1999 r. Wraz z reformą administracyjną i powstaniem województwa lubuskiego, w 2002 r. Zarząd Województwa Lubuskiego zawarł umowę z Zarządem Miasta Gorzowa w sprawie utworzenia wspólnej samorządowej instytucji kultury pod nazwą Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Gorzowie Wlkp. Statut biblioteki określał teren jej działalności na powiaty: Gorzów Wielkopolski, gorzowski, międzyrzecki, słubicki, strzelecko-drezdenecki oraz sulęciński, a więc obszar północnej części województwa²³. W roku 2009 staraniem władz biblioteki oraz samorządu, gorzowska księżnica przyjęła imię

¹⁷ Historia WiMBP w Gorzowie Wlkp., [online: <http://www.wimbp.gorzow.pl/?art=182>, dostęp: 5 V 2014 r.]

¹⁸ Włodzimierz Opanowicz: „Pan Tadeusz” płaci czynsz. *Gazeta Lubuska* 1989 nr 67 s. 7

¹⁹ Grażyna Cudak: Niewidomi czekają na książki. *Gazeta Lubuska* 1982 nr 67 s. 7

²⁰ Aleksandra Pezda: Książki na kasecie. *Arsenal Gorzowski* 1995 nr 10 s. 18

²¹ Historia WiMBP...

²² Ibidem.

²³ Statut Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gorzowie Wielkopolskim

Czytelnia Naukowa

Zbigniewa Herberta, wybitnego poety, który w sezonie 1965/1966 pełnił funkcję kierownika literackiego w miejscowym Teatrze im. Juliusza Osterwy²⁴.

Pod względem funkcjonowania, przełomowy okazał się rok 2007, kiedy staraniem dyrekcji został wybudowany nowoczesny i przestronny (ponad 8,2 tys. metrów kwadratowych) obiekt. Sfinansowany ze środków europejskich (oraz dotacji Urzędu Marszałkowskiego i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego) budynek, mieści nie tylko pracownię, wypożyczalnię i czytelnię, ale także wyposażone w nowoczesny sprzęt sale wykładowe, spośród których największa może pomieścić ponad 250 osób. Dzięki nowej siedzibie, biblioteka stała się miejscem otwartym, dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych. Największa w regionie powierzchnia wystawiennicza, pozwala na zaprezentowanie prac i dokonań tak lokalnych artystów, jak i tych o krajowej czy międzynarodowej renomie. Ponadto gorzowska księgarnia udostępnia swoje pomieszczenia licznemu gronu stowarzyszeń, które znajdują tutaj miejsce dla prezentowania swojej działalności. Nowy gmach jest połączony z dotychczasową główną siedzibą, mieszczącą się w secesyjnej willi. Pozwoliło to zachować ciągłość w działalności biblioteki, a przede wszystkim podkreśliło jej przywiązanie do własnej tradycji i historii. Zabiegi dyrekcji księgarni o zdobycie funduszy na rewitalizację dawnego budynku zakończyły się sukcesem w 2014 r. Zgodnie z planami wszystkie prace re-

²⁴ Aneks nr 4 do Statutu Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gorzowie Wielkopolskim

Informatorium

montowe mają się dobiec końca bieżącego roku. W odnowionej willi swoją siedzibę znajdzie przede wszystkim Dział Zbiorów Specjalnych oraz centrum digitalizacyjne z nowoczesną pracownią²⁵.

Obecnie w strukturę WiMBP wpisuje się 14 filii miejskich, spośród których aż cztery działają jako biblioteki przeznaczone tylko dla dzieci, a dziesięć posiada oddziały dziecięce. Według stanu na rok 2013, zbiory gorzowskiej ksiąźnicy liczyły niemal 462 tys. książek oraz ponad 1,2 tys. wydawnictw ciągłych. Warto podkreślić, że niemal 49 tys. obiektów stanowią zbiory specjalne, w tym aż 266 starodruków pochodzących z okresu XVI – XVIII wieku, reprezentujący nurt sakralny, historyczny, filozoficzno-społeczny, językoznawczy i prawniczy. Ponadto w zbiorach biblioteki można wyróżnić wyjątkowy w skali kraju zespół ponad 130 map dotyczących obszaru Nowej Marchii²⁶.

²⁵ Marcin Sasim: Dawna biblioteka wojewódzka do remontu. „Radio Gorzów”. [online: <http://radio-gorzow.fm/radio-gorzow/wiadomosci-radio-gorzow/dawna-biblioteka-wojewodzka-do-remontu-e-jaworski-na-tym-nie-poprzestaniemy/>, dostęp 7 V 2014 r.]

²⁶ Strategia Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wielkopolskim na lata 2010-2020, s. 5

Biblioteka jako ośrodek badań regionalnych

Zgodnie z *Ustawą o bibliotekach z dnia 27 czerwca 1997 r.* do podstawowych zadań bibliotek wojewódzkich należy m.in. „gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych służących obsłudze potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych, zwłaszcza dotyczących wiedzy o własnym regionie oraz dokumentujących jego dorobek kulturalny, naukowy i gospodarczy”²⁷. Zapis ten, a także praktyczna działalność gorzowskiej księżnicy powodują, iż pełni ona funkcję centralnego ośrodka badań regionalnych. W wyniku słabości szkolnictwa wyższego w regionie, to właśnie gorzowska WiMBP stara się gromadzić, opracowywać i przekazywać informacje dotyczące historii, tradycji i kultury regionu wchodzącego niegdyś w skład woj. gorzowskiego, a jeszcze wcześniej tworzącego obszar zwany Nową Marchią.

Pierwsza próba usystemowania badań nad regionem miała miejsce w 1990 r. Wówczas to, decyzją kierownictwa gorzowskiej księżnicy, powołano do życia Centrum Informacji Regionalnej. Jak przekonywali jego twórcy, do podstawowych zadań placówki należało m.in. „szeroko rozumiane dokumentowanie działań regionalnych – zarówno przez tworzenie bazy danych (systemu informacyjnego), jak też przez zabezpieczenie materiałów w ramach tzw. >>biblioteki regionalnej<<, tworzenie podręcznych zbiorów materiałów różnych kategorii oraz prac sprowadzających się do działalności upowszechnieniowej”²⁸.

W wyniku reformy administracyjnej z 1999 r. powołano do życia województwo lubuskie. Posiada ono dwie stolice: w Gorzowie Wlkp., gdzie urzęduje wojewoda oraz w Zielonej Górze, która stała się siedzibą marszałka i sejmiku wojewódzkiego. Także w tych dwóch miastach zlokalizowano biblioteki wojewódzkie. Zmienił się więc obszar oddziaływania gorzowskiej WiMBP, gdyż część dotychczas podległych jej terenów znalazła się w województwach zachodniopomorskim i wielkopolskim. Obok niektórych niekorzystnych skutków reformy, umożliwiła ona mimo wszystko rozwój gorzowskiej księżnicy, co przełożyło się na jej działalność na polu badań regionalnych.

W roku 2003 w gorzowskiej księżnicy zainicjowano cykl spotkań pod znaczącym tytułem „Nowa Marchia – prowincja zapomniana – Ziemia Lubuska – wspólne korzenie”. Według koncepcji jego pomysłodawców, ma on przybliżać dzieje oraz ciągłość historyczną i kulturową regionu. „Głównym założeniem projektu – przekonywali – jest stworzenie forum, które uniemożliwiałoby prezentację dorobku uczonych z polskich i niemieckich placówek naukowo-badawczych, promowanie dokonań rodzimych re-

²⁷ Dz.U. 1997 Nr 85 poz. 539, Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 o bibliotekach

²⁸ Centrum Informacji Regionalnej przy Dziale Informacyjno-Bibliograficznym Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Gorzowie Wlkp. Założenia – schemat, Gorzów Wlkp., czerwiec 1990, dokument w zbiorach WiMBP Gorzów Wlkp.

Kopuła siedziby WiMBP

księgozbiór niemieckojęzyczny, w skład którego wchodzi książki i czasopisma wydane zarówno przed 1945 r., jak i po drugiej wojnie światowej, a traktujące o tym obszarze. Podobnie jak całość Ziemi Zachodnich, woj. lubuskie znajduje się bowiem w zainteresowaniu nie tylko obecnie go zamieszkującej ludności polskiej, ale także jego byłych niemieckich mieszkańców lub ich potomków. Naturalnie taka sytuacja rodzi różnego rodzaju problemy. Przede wszystkim jednak pozwala poznać dzieje i kulturę tego regionu z różnych perspektyw. Dlatego gorzowska księżnica chętnie gości w swoich murach byłych mieszkańców tych ziem, w tym osoby związane z historią budynków, w których biblioteka obecnie funkcjonuje. Ubogaca tym samym nie tylko dwustronne kontakty, ale także sprzyja obopólnemu zrozumieniu i akceptacji skomplikowanej historii regionu.

gionalistów oraz inspirowanie do podjęcia nowych tematów prac badawczych”²⁹. Pod pojęciem regionu rozumieli oni „obecne tereny północnej części województwa lubuskiego, a historycznie teren Nowej Marchii z Ziemią Torzyską oraz teren pogranicza Ziemi Lubuskiej, Pomorza Zachodniego i Wielkopolski”. Każdego roku organizowanych jest dziesięć spotkań, na które zapraszani są naukowcy i regionaliści z kraju i Niemiec. Dotychczas (do kwietnia 2014 r.) odbyło się 111 sesji. W przedstawianych referatach podejmowana jest różnorodna tematyka, rozciągająca się od czasów średniowiecznych, a na historii najnowszej kończąc. Wygłoszone przez nich teksty są następnie publikowane w „Zeszytach Naukowych”, stanowiących obecnie podstawową lekturę każdego badacza regionu³⁰.

Uzupełnieniem własnej działalności badawczej i wydawniczej, jest gromadzenie regionalistów. Istotną ich część stanowi

²⁹ Dokument w zbiorach WiMBP Gorzów Wlkp.

³⁰ Dotychczas wydano 11 numerów

Wejście do WiMBP

Sala audytoryjna

Strażnik pamięci o wielokulturowości regionu

Współcześnie, woj. lubuskie zamieszkuje ok. 1,1 mln osób³¹. Wyniki *Narodowego Spisu Powszechnego* z 2011 r. wskazują, że zdecydowana większość z nich pod względem identyfikacji narodowo-etnicznej przyznaje się wyłącznie do polskości. Równolegle identyfikację polską i niepolską wskazało zaledwie 5,3 tys. osób (0,5 proc. ogółu), a wyłącznie niepolską 3,1 tys. (0,3 proc. populacji). Co ciekawe ponad 27 tys. osób nie utożsamiało się jednoznacznie z żadną grupą etniczną lub narodową³². Nie oznacza to bynajmniej, aby Ziemia Lubuska całkowicie zatraciła swoje wielokulturowe i wieloetniczne dziedzictwo. W dalszym ciągu zamieszkują ją bowiem przedstawiciele licznych mniejszości narodowych i etnicznych, takich jak Niemcy, Romowie, Łemkowie czy Ukraińcy. Inni, jak np. Tatarzy, pozostawili trwałe ślady swojej wieloletniej obecności. Należy także pamiętać o polskich osiedleńcach z Kresów Wschodnich, którzy przywieźli na Ziemię Lubuską bogaty i wyjątkowy bagaż tradycji, kultury i historii.

Gorzowska ksiąznica podtrzymuje i wzmacnia wielokulturowe dziedzictwo Ziemi Lubuskiej. Czyni to przede wszystkim za pośrednictwem Działu Zbiorów Regionalnych (w jego skład wchodzi: Czytelnia Regionalna, Pracownia Etnolingwistyczna, Sekcja Dokumentów Życia Społecznego), Działu Zbiorów Specjalnych oraz Działu Udostępniania (Wypożyczalnia Naukowa, Zespół Czytelń – książki i prasa). W ich zasobach znajduje się m.in. ponad 400 tytułów tworzących „bibliotekę kresową” oraz ok. 150 pozycji poświęconych mniejszościom narodowym i etnicznym zamieszkującym region. O wydawnictwach niemieckojęzycznych i ich roli już wspomniano. WiMBP w Gorzowie posiada ponadto bogate zbiory prasy wydawanej przez powyższe środowiska. Składają się na nie m.in. pełne roczniki „Życia Tatarskiego”, romskiego „Romp-o Drom” czy łemkowskiej „Besidy”³³. Ich uzupełnienie stanowią pozostałe tytuły gazet i czasopism, jak np. „Romano Atmo”, „Słowo Żydowskie” czy ukazujące się w największym nakładzie ukraińskie „Nasze Słowo”. Szczegółowy spis dostępnych tytułów prasowych znajduje się w bibliotecznych katalogach.

W zasobach gorzowskiej ksiąznicy znajdują się także liczne dokumenty życia społecznego, przedstawiające działalność poszczególnych grup i środowisk. Zainteresowani badacze mają więc możliwość przejrzeć plakaty kolejnych Międzynarodowych Spotkań Zespołów Cygańskich „Romane Dyvesa”, jak również innych imprez orga-

31 *Rocznik Statystyczny Województwa Lubuskiego 2012*. Zielona Góra 2012 s. 104

32 Tamże, s. 110

33 Por. Krzysztof Wasilewski: Funkcje i rola mediów mniejszości narodowych i etnicznych na przykładzie mediów romskich. W: Romowie w Europie. Tożsamość i współczesne wyzwania / red. Janusz Faryś, Piotr Krzyżanowski, Beata Orłowska. Gorzów Wlkp. 2013 s. 283-298; tenże, Współczesna prasa mniejszości etnicznych wydawana w języku polskim na przykładzie wybranych tytułów. W: Mniejszości regionu pogranicza polsko-niemieckiego / red. Beata Orłowska, Krzysztof Wasilewski. Gorzów Wlkp. 2012 s. 215-226

nizowanych przez stowarzyszenia Łemków i Ukraińców, a także zaproszenia, ulotki i broszury. Dla przykładu kolekcja nt. społeczności cygańskiej liczy ok. dwustu dokumentów, w tym 20 plakatów. W archiwum cyfrowym DŻS znajduje się ponadto sto fotografii dokumentujących życie gorzowskich Romów, w tym pozyskane bezpośrednio od rodzin cygańskich. Wszystkie one stanowią niezwykle cenne źródło wiedzy o aktywności i potencjale mniejszości etnicznych i narodowych zamieszkujących Ziemię Lubuską.

Obok gromadzenia i opracowywania słowa drukowanego, gorzowska ksiąznica organizuje liczne spotkania, seminaria i konferencje związane z wielokulturowym dziedzictwem regionu. Należy podkreślić, że są to spotkania nieograniczone do jednej czy drugiej grupy odbiorców, lecz skierowane do ogółu mieszkańców. Wiele z imprez ksiąznica współorganizuje z różnego typu stowarzyszeniami, w tym kresowymi, niezwykle aktywnie działającymi w mieście³⁴. Wielkim powodzeniem cieszy się cykl spotkań z prof. Stanisławem Nicieją, który od 2009 r. regularnie odwiedza gorzowską WiMBP. Głośnym echem odbił się także wykład pt. „Ludobójstwo na Wołyniu w latach II wojny światowej”, wygłoszony przez Ewę Siemaszko, cenioną badaczkę stosunków polsko-ukraińskich. Wśród innych znanych osób trzeba wymienić m.in. dr Lucynę Kułińską, która opowiadała o martyrologii dzieci kresowych, oraz ks. Tadeusza Isakowicza-Zaleskiego, goszczącego z okazji Dnia Kresowego w październiku 2010 r.

Z równym zaangażowaniem biblioteka inicjuje i włącza się w projekty upamiętniające mniejszości narodowe i etniczne. W roku 2013 gorzowska ksiąznica aktywnie brała udział w organizowanym przez Urząd Miasta Gorzowa Wlkp. „Tygodniu z Papuszą”. Cykl przedsięwzięć kulturalnych miał na celu upamiętnienie tej wybitnej poetki romskiej, którą szerszej publiczności przybliżyły film pt. „Papusza” w reżyserii Joanny Kos-Krauze i Krzysztofa Krauze oraz biograficzna książka Angeliki Kuźniak³⁵. Z tej okazji pracownicy WiMBP zorganizowali m.in. wystawę dokumentującą dokonania Papuszy. Dla zwiedzających udostępniono nie tylko tomiki jej wierszy, ale także korespondencję poetki z Julianem Tuwimem. W gmachu gorzowskiej ksiąznicy odbyło się ponadto spotkanie autorskie z Angeliką Kuźniak, które zgromadziło liczne grono mieszkańców, w tym krewnych Papuszy³⁶.

³⁴ Por. 20 lat koła Związku Sybiraków w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów 2009; Piotr Franków: Gorzowski Oddział Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich; Jerzy Hrybacz: Oddział Towarzystwa Miłośników i Ziemi Wileńskiego w Gorzowie Wlkp. W: (red.) Ewa Kraszewska, Elżbieta Skorupska-Raczyńska Gorzów 2000 s. 140-143 i 144-146

³⁵ Aneglika Kuźniak: Papusza. Warszawa 2013

³⁶ *Gorzowskie Wiadomości Samorządowe* 2013 nr 11

Zespół czytelní

Stanowiska komputerowe

Działalność naukowa i wydawnicza gorzowskiej księżnicy

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wlkp. realizuje szereg projektów naukowych. Działalność ta przejawia się zarówno w publikowaniu wydawnictw, jak i organizowaniu licznych konferencji i seminariów. W swoim wydawniczym dorobku, gorzowska księżnica ma liczące się opracowania m.in. z dziedziny historii regionalnej, architektury i sztuki czy bibliografii. Spośród wielu pozycji warto wymienić monografię autorstwa prof. Edwarda Rymara pt. *Klucz do ziem polskich czyli dzieje Ziemi Lubuskiej* wydanej z serii „Z dziejów regionu lubuskiego” w 2007 r.³⁷ W tej samej serii wydano także *Joannici i ich mistrz Jan Maurycy von Nassau-Sigen (1604-1679)*³⁸. Należy także wspomnieć pionierskie opracowanie Aleksandra Miśkiewicza pt. *Tatarzy na Ziemiach Zachodnich Polski w latach 1945-2005*, które ukazało się nakładem WiMBP w 2009 r.³⁹ Walory naukowe posiada książka pt. *Secesja i historyzm w Gorzowie Wlkp.*, bogato zdobiona zdjęciami⁴⁰. Wiedzę o regionie, jego kulturze i ludziach wzbogacają ponadto takie książki jak wspomnienia mieszkańców pt. *Gorzów w mojej pamięci*⁴¹, a także *Słownik landsberskich i gorzowskich twórców kultury*⁴². Z kolei w roku 2013 gorzowska biblioteka wydała publikację zbiorową pt. *Ruch ludowy na Ziemi Lubuskiej 1945-2010*, będącą pierwszą tego rodzaju próbą opisaną ponad sześciu dekad obecności ruchu ludowego w regionie⁴³. Obok artykułów naukowych, zawiera ona bowiem liczne biogramy i wspomnienia działaczy różnych partii i stronnictw ludowych reprezentowanych na Ziemi Lubuskiej. Ponadto pracownicy biblioteki co roku przygotowują bibliografię regionalną, wykorzystywaną przez zewnętrzne instytucje, jak np. Archiwum Państwowe w Gorzowie Wlkp.⁴⁴

Odrębnego omówienia wymagają zeszyty naukowe pt. „Nowa Marchia – prowincja zapomniana – Ziemia Lubuska – wspólne korzenie”. Do tej pory ukazało się 11 numerów, z których część wydano w dwóch językach: polskim i niemieckim. Zawierają one teksty referatów wygłoszonych podczas wspomnianych już spotkań z cyklu „Nowa Marchia...” W ciągu ponad dziesięciu lat na łamach zeszytów swoje teksty opublikowali wybitni badacze regionu, wywodzący się z różnych ośrodków akademickich

³⁷ Edward Rymar: *Klucz do ziem polskich czyli dzieje Ziemi Lubuskiej*. Gorzów Wlkp. 2007

³⁸ *Joannici i ich mistrz Jan Maurycy von Nassau-Sigen (1604-1679)*. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Polsko-Niemieckie Stowarzyszenie Educatio Pro Europa Viadrina Stiftung Brandenburg / (red.) Edward Jaworski, Gorzów Wlkp. 2006

³⁹ Aleksander Miśkiewicz: *Tatarzy na Ziemiach Zachodnich Polski w latach 1945-2005*. Gorzów Wlkp. 2009

⁴⁰ *Secesja i historyzm w Gorzowie Wlkp.* / red. Edward Jaworski. Gorzów Wlkp. 2009

⁴¹ *Gorzów w mojej pamięci* / red. Edward Jaworski. Gorzów Wlkp. 2008

⁴² *Słownik landsberskich i gorzowskich twórców kultury* / red. Edward Jaworski. Gorzów Wlkp. 2007

⁴³ *Ruch ludowy na Ziemi Lubuskiej* / red. Edward Jaworski. Gorzów Wlkp. 2013

⁴⁴ Bibliografia Ziemi Lubuskiej drukowana jest w *Nadwarciańskim Roczniku Historyczno-Archiwalnym*

Sala konferencyjna z galerią karyktur

Sala szkoleniowa

w kraju i za granicą. Zamiarem twórców czasopisma jest połączenie doświadczenia i pracy badawczej regionalistów oraz profesjonalnych naukowców. W ten sposób drukowane teksty wzajemnie się uzupełniają i tworzą zwartą całość, opisującą dzieje i kulturę regionu lubuskiego. Warto ponadto zauważyć, iż zeszyty są dostępne także w wersji elektronicznej, do pobrania za darmo ze strony internetowej gorzowskiej ksiąźnicy. Zarówno w wersji elektronicznej, jak i tradycyjnej – papierowej – są dostępne numery „Pegaza”, kwartalnika literackiego wydawanego nakładem WiMBP.

Jak już wspomniano, na przestrzeni lat biblioteka organizowała lub współorganizowała szereg konferencji naukowych. Przedstawiciele różnych dziedzin nauki z całego kraju zgromadziła konferencja pt. „Mniejszości regionu pogranicza polsko-niemieckiego. Separacja. Adaptacja. Integracja. Asymilacja”, zainicjowana wspólnie z miejscową Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w październiku 2012 roku. W jej trakcie swoje referaty wygłosili m.in. pracownicy Uniwersytetu Zielonogórskiego, Akademii Pomorskiej, Uniwersytetu im. Marie Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Instytutu Studiów Politycznych PAN oraz Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Pokłosiem ich wystąpień była publikacja wydana wspólnym nakładem WiMBP oraz PWSZ⁴⁵.

Również w 2012 roku odbyła się w gorzowskiej bibliotece konferencja związana z ruchem ludowym na Ziemi Lubuskiej. Powyżej omówiono już wydawnictwo, natomiast sama konferencja zdołała zainteresować nie tylko lokalnych historyków i działaczy ludowych, ale także przedstawiciele innych ośrodków naukowych. „Organizatorzy postawili sobie trzy główne cele – przekonywał Edward Jaworski, dyrektor WiMBP – pierwszym z nich było pogłębienie wiedzy na temat dziejów ruchu ludowego na Ziemi Lubuskiej w latach 1945-2010. Kolejny cel to przedstawienie krajobrazu kulturowego lubuskiej wsi po drugiej wojnie światowej. Trzecie i ostatnie zadanie to próba odpowiedzi na pytanie o przemiany społeczne na współczesnej wsi lubuskiej”⁴⁶. W opinii uczestników konferencji oraz słuchaczy, powyższe cele udało się w pełni zrealizować.

Z kolei w listopadzie 2013 r. gorzowska ksiąźnica gościła badaczy zagadnień polonijnych i emigracji podczas międzynarodowego seminarium naukowego pt. „Informują i edukują – książka i prasa polska na obczyźnie w XXI w.” Uczestniczyli w niej pracownicy naukowcy z wielu ośrodków naukowych, m.in. z Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Opolskiego czy Uniwersytetu Zielonogórskiego. Potwierdzeniem bibliotekoznawczego charakteru spotkania była obecność przedstawicieli Biblioteki Narodowej oraz Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego. Konferencja odbyła się pod honorowym patronatem Marszałek Województwa Lubuskiego Elżbiety Polak.

⁴⁵ Mniejszości regionu pogranicza polsko-niemieckiego. Separacja, adaptacja, integracja, asymilacja / red. Beata Orłowska, Krzysztof Wasilewski Gorzów Wlkp. 2012

⁴⁶ Ibidem, s. 9

Połączone dwie siedziby WiMBP: dawna i współczesna

Budynek WiMBP na tle miasta

Nowoczesne technologie w pracy biblioteki

Wzorem najlepszych bibliotek w kraju i zagranicą, gorzowska ksiąźnica kładzie nacisk na wykorzystywanie w swojej pracy najnowszych zdobyczy techniki. Już dawno bowiem biblioteka przestała być jedynie miejscem, gdzie przechowuje się i udostępnia książki. Dlatego też od wielu lat gorzowska biblioteka stara się pełnić także rolę multimedialnego centrum upowszechniania kultury. Co to oznacza? Do dyspozycji użytkowników pozostaje sala komputerowa, gdzie w komfortowych warunkach każdy może skorzystać z Internetu, napisać CV czy ukończyć pracę zaliczeniową. Podłączone do sieci komputery wraz z odpowiednim oprogramowaniem znajdują się ponadto w Czytelni Czasopism oraz Czytelni Zbiorów Regionalnych. W całej zaś bibliotece znajduje się ponad 200 komputerów. Co więcej, każdy chętny może otrzymać skany interesujących go artykułów lub fragmentów książek. W niedalekiej przyszłości biblioteka ma się wzbogacić o profesjonalną pracownię digitalizacyjną z nowoczesnym skanerem, zdolnym do obsługi nawet największych rozmiarów, w tym szerokoformatowych map i planów.

W roku 2012 WiMBP podpisała porozumienie z Ambasadą USA w Warszawie, w ramach którego realizowany jest program „Ameryka w twojej bibliotece”⁴⁷. W tym celu zostało utworzone Centrum Kultury i Informacji, które obok uzupełnianego na bieżąco księgozbioru anglojęzycznego, oferuje użytkownikom bezpłatny dostęp do ponad 30 komercyjnych baz danych. Oznacza to, że z poziomu bibliotecznego komputera otrzymuje się dostęp m.in. do bieżących i archiwalnych numerów „The New York Times”, „Washington Post” i innych wiodących amerykańskich dzienników, książek w formie elektronicznej oraz milionów artykułów opublikowanych w prestiżowych czasopismach naukowych z zakresu nauk humanistycznych i społecznych oraz ścisłych⁴⁸. Ponadto w ramach programu, użytkownicy mają okazję wziąć udział w różnego rodzaju webinarach, gdzie za pośrednictwem Internetu mogą wysłuchać wykładu amerykańskiego eksperta.

Gorzowska ksiąźnica wykorzystuje Internet także do innych celów. Między innymi na stronie internetowej biblioteki znajdują się wersje elektroniczne wielu wydawnictw i czasopism sygnowanych przez WiMBP, które każdy zainteresowany może pobrać za darmo. Obok podstawowych funkcji informacyjnych, strona internetowa pełni więc dodatkowe role, m.in. udostępniając swoje katalogi czy oferując możliwość rezerwacji lub prolongaty danej książki znajdującej się w zbiorach biblioteki lub jej miejskich filii. Są one w pełni zintegrowane z głównym serwerem, tworząc tym samym spójną infrastrukturę z głównym systemem WiMBP.

⁴⁷ Centrum Kultury i Informacji „america@your library”, [online: <http://www.wimbp.gorzow.pl/?d=4367>, dostęp: 5 V 2014 r.]

⁴⁸ Ibidem.

Wnętrze budynku WiMBP

Podsumowanie

Trudno przecenić rolę Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wlkp. na rzecz upowszechniania kultury w regionie. Nie tylko udostępnia ona swoim użytkownikom bogatą ofertę książek i czasopism, ale też oferuje im dostęp do najnowszych technologii, a także pozwala wziąć udział w ciekawych debatach, seminariach czy wernisażach. Z kolei dla badaczy – tych profesjonalnych, jak i regionalistów – gorzowska księgarnia oddaje do dyspozycji unikatowe zbiory, pozwalające poznać dzieje, kulturę i tradycję tego obszaru. Ponadto sama stymuluje lokalne życie naukowe oraz prowadzi aktywną działalność wydawniczą. W regionie, gdzie brakuje silnej uczelni aka-

demickiej, funkcje gorzowskiej księgarni daleko więc wykraczają poza ramy nadane jej przez ustawę. W ciągu roku we wszystkich placówkach gorzowskiej księgarni odbywa się łącznie ponad 6 tys. różnego rodzaju spotkań, w których uczestniczy ponad 70 tys. osób. Na przykład jedynie w roku 2012 zorganizowano cztery konferencje naukowe i popularnonaukowe, 10 sesji naukowych, 28 spotkań autorskich, 60 szkoleń, 81 wystaw, 3 koncerty, 102 projekty filmowe, 1553 imprez czytelniczych dla dzieci oraz ponad 4,2 tys. zajęć edukacyjnych. Dzięki temu WiMBP można uznać za miejsce o uniwersalnym charakterze, którego oferta skierowana jest do ogółu mieszkańców województwa lubuskiego.

Dr Wojciech Giermaziak
Warszawa – GBL

Mgr Danuta Korzon
Katowice – O/GBL

Z KART HISTORII KATOWICKIEGO ODDZIAŁU GŁÓWNEJ BIBLIOTEKI LEKARSKIEJ IM. STANISŁAWA KONOPKI W WARSZAWIE

Abstract

The article presents the scientific of the Central Medical Library department in Katowice. Since 57 years it is used by the local medical community as an essential tool to assist post-graduate training health workers in the region. Presented factors affecting the activities of the Library and its organizational structure. Also the nature of the collections, the preferences of readers and efficiency to meet their needs is discussed. The paper indicates the need for the new information technologies for a comprehensive user service. The data used in the study are obtained from the analysis of the documentation of the Central Medical Library department in Katowice.

Streszczenie

Artykuł prezentuje dorobek Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Katowicach, który od 57 lat służy medycznej społeczności lokalnej jako niezbędny instrument wspomagający kształcenie podyplomowe pracowników ochrony zdrowia w regionie. Przedstawiono uwarunkowania wpływające na funkcjonowanie biblioteki i jej strukturę organizacyjną. Omówiono też charakter gromadzonych zbiorów oraz preferencje czytelnicze i efektywność zaspokajania ich potrzeb. Wskazano potrzebę wprowadzenia nowych technologii informatycznych zapewniających kompleksową obsługę użytkowników. Wykorzystane w opracowaniu dane uzyskano na podstawie analizy dokumentacji Oddziału GBL.

Wstęp

Główna Biblioteka Lekarska (GBL) w Warszawie powstała 8 czerwca 1945 r. Jej twórcą i wieloletnim dyrektorem był prof. Stanisław Konopka (1896-1982), wybitny bibliotekarz i bibliograf XX wieku – nazwany Estreicherem polskiej medycyny [1,

2, 3]. Dzieje jego życia i wyjątkowe osiągnięcia zawodowe opisała dr Halina Dusińska w obszernej monografii wydanej przez Główną Bibliotekę Lekarską w 1995 r., roku jubileuszowym 50-lecia centralnej biblioteki państwa z zakresu medycyny [4]. Kolejny, trzeci dyrektor GBL - prof. Janusz Kapuścik doprowadził w 1987 roku do nadania Bibliotece imienia jej założyciela. Realizacja przedwojennej koncepcji powołania centralnej biblioteki medycyny, wzorowanej na rozwiązaniach amerykańskich, wymagała utworzenia rozbudowanej sieci oddziałów terenowych, które poszerzałyby zasięg przestrzennego oddziaływania GBL, stając się ośrodkami informacji medycznej w regionie.

Historia

Oddział Głównej Biblioteki Lekarskiej w Katowicach powołany został Zarządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 9 kwietnia 1955 r. (GM II 279/55) [5] wraz z czterema innymi Oddziałami terenowymi GBL w: Bydgoszczy, Kielcach, Olsztynie i Rzeszowie. Utworzenie Oddziału GBL w Katowicach przyjęte zostało z uznaniem i wdzięcznością przez miejscowe środowisko medyczne, liczące już wówczas ponad 2 tys. lekarzy i mające wieloletnie tradycje bibliofilskie.

Już w okresie międzywojennym działała w Katowicach Biblioteka im. dra Józefa Rostka¹, założona w latach dwudziestych XX wieku [6]. Miała ona swój lokal, czytelnię, bibliotekarza – dra med. Maksymiliana Wilimowskiego i ponad 2 tys. zbiorów udostępnianych do 1939 roku. Równolegle w Sosnowcu działała Biblioteka Towarzystwa Lekarskiego Zagłębia Dąbrowskiego. Tradycję kontynuowała Biblioteka Okręgowej Izby Lekarskiej (OIL) w Katowicach otwarta 15 VI 1946 roku O potrzebie posiadania przez lekarzy własnej biblioteki świadczą artykuły zamieszczone w ówczesnej prasie, np. w Śląskiej Gazecie Lekarskiej z dnia 1 VI 1946 roku czytamy następujący apel: „Izba tworzy bibliotekę lekarską i posiada już 700 tomów. Wzywamy *Kolegów o dalsze datki celem uzupełnienia zbiorów*” [7]. Biblioteka OIL w Katowicach istniała do czasu rozwiązania Izby w 1951 roku.

Zachowane zbiory tych trzech regionalnych bibliotek lekarskich wcielono do księgozbioru powstającego Oddziału GBL w Katowicach [8, 9]. Jego uruchomienie było więc uwieńczeniem starań wielu pokoleń śląskich lekarzy o własną bibliotekę w regionie [10].

Lokal

Oddział GBL w Katowicach posiadał dotychczas dwie siedziby. Pierwszy lokal o pow. 137 m² otrzymała biblioteka w dniu 25 lipca 1955 r. decyzją Wydziału Kwaterunkowego MRN (przydział Nr KW.II.Rej.VI–1/368/55). Lokal komunalny mieścił się

¹ Dr Józef Rostek – lekarz pochodzący z Raciborza był pierwszym Prezesem Towarzystwa Lekarzy Polaków na Śląsku (TLP) założonego w 1908 r. w Bytomiu

Oddział Głównej Biblioteki Lekarskiej w Katowicach

w centrum Katowic (Rynek), na pierwszym piętrze oficyny budynku przy ul. Warszawskiej 6. Składał się z czterech pomieszczeń i długiego korytarza. Urządzono w nim tzw. „Świetlicę Lekarską”, w której oprócz biblioteki mieściło się również biuro Wojewódzkiego Oddziału PTL, z dziewięcioma kołami istniejącymi wówczas na terenie województwa. Cykliczne posiedzenia PTL odbywały się w czytelni biblioteki.

Po upływie dwu lat od uruchomienia Oddziału (09.04.1957r.) nastąpiło powiększenie lokalu o dalsze 95 m² w wyniku przyłączenia dwóch pomieszczeń sąsiadujących z biblioteką, które zwolnił Wojewódzki Komitet Wychowania Fizycznego. Dołączenie kolejnego, dodatkowego pomieszczenia o pow. 30 m², przyległego do lokalu biblioteki (zwolnionego przez lokatora p. Ernesta Bajera) nastąpiło w dniu 15.01.1970 r. - decyzją Wydziału Spraw Lokalowych MRN w Katowicach (Nr SL-LO/309/69). Nowo przydzielony lokal przeznaczony został na magazyn czasopism [11].

W powiększonej siedzibie liczącej 262 m² biblioteka działała 12 lat. Jednak już w połowie lat 70. lokal stawał się zbyt ciasny, a niedostateczna wytrzymałość stropów stanowiła poważne zagrożenie dla ludzi i mienia. Wskutek konieczności wymiany stropów [12] biblioteka została przeniesiona z dniem 16 czerwca 1975 r. do dzielnicy Katowice-Ligota, gdzie na pierwszym piętrze Centralnego Szpitala Klinicznego ŚLAM (ul. Medyków 12 p.1235) urządzono czytelnię czasopism bieżących otwartą w godzinach 8⁰⁰ – 19⁰⁰. Czytelnia działała w CSK ŚLAM aż do 14 listopada 1976 r. Część zbiorów (ok.17 tys. vol.) zdeponowano wówczas w drugim lokalu zastępczym urządzonym w magazynach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Z biegiem czasu ciasnota wyremontowanego lokalu znacząco ograniczała działalność placówki. W *Dzienniku Zachodnim* z 8 marca 1979 r. czytamy: „Biblioteka Lekarska pęka w szwach - przydałby się większy lokal (...)”. Postulat ten zrealizowany został dopiero w grudniu 1982 r., kiedy to oddano do użytku Dom Lekarza w Katowicach, wybudowany ze składek Towarzystw Lekarskich i Narodowego Funduszu Ochrony Zdrowia za kwotę 82 mln złotych. Obiekt nowoczesny architektonicznie, położony na obrzeżu parku miejskiego w dzielnicy Koszutka zaliczanej do centrum Katowic, wyposażony w duże audytorium i liczne sale wykładowe, stanowi obecnie siedzibę Śląskiej Izby Lekarskiej, Polskiego Towarzystwa Lekarskiego oraz Oddziału GBL w Katowicach. Pełni funkcję centrum dydaktyczno-szkoleniowego regionu.

W nowej siedzibie Oddział GBL otrzymał pomieszczenia specjalnie projektowane na cele biblioteczne o łącznej powierzchni 481 m². Obejmowała ona cały niski parter (350 m²) oraz magazyn zlokalizowany w piwnicy obiektu (131 m²), połączony z wyższą kondygnacją windą towarową. Jednak już podczas zasiedlania budynku dużą część niskiego parteru przeznaczonego dla potrzeb biblioteki zajęła Administracja Domu Lekarza (115 m²). Oddanie do dyspozycji Oddziału GBL wszystkich pomieszczeń nastąpiło dopiero 16 sierpnia 1985 roku, dzięki decyzji dr Karola Grzybowskiego – ówczesnego dyrektora Wojewódzkiego Zespołu Metodycznego Opieki Zdrowotnej i Pomocy Społecznej w Katowicach.

W latach 1982-1991 czynsz za lokal biblioteczny nie był pobierany.² Z chwilą prywatyzacji obiektu w styczniu 1992 r. przekształcono go w spółkę z o.o. i oddano w wieczystą dzierżawę OIL w Katowicach. Wówczas czynsz za bibliotekę zobowiązał się płacić Wojewódzki Zespół Metodyczny Opieki Zdrowotnej (34316 zł rocznie). W konsekwencji 1 marca 1995 r. Śląska Izba Lekarska wypowiedziała GBL umowę o wynajem lokalu, z powodu zaprzestania przez Urząd Wojewódzki w Katowicach płacenia czynszu za pomieszczenia biblioteczne. W wyniku negocjacji biblioteka została zwolniona z obowiązku płacenia czynszu w zamian za drastyczne zmniejszenie jej powierzchni. Aktualnie biblioteka zajmuje 263 m², z których pomieszczenia dla użytkowników liczą 132 m², a magazyny 131 m² powierzchni.

Personel

Pierwszymi pracownikami Oddziału GBL w Katowicach byli mężczyźni. Maciej Nawara oddelegowany został z Wydziału Zdrowia miejscowego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w dniu 1 czerwca 1955 roku, z zadaniem zorganizowania biblioteki lekarskiej. Pięć dni później otrzymał z GBL w Warszawie angaż na kierownika Oddziału. W tworzeniu biblioteki pomagał mu etatowy „referendarz” – Paweł Pielok.

Po zakończeniu prac organizacyjnych funkcję kierownika Oddziału powierzono lekarzowi ftyzjatrze – dr Adamowi Parlińskiemu (1906-1980), który pracował na tym stanowisku ponad 17 lat.³ Ponadto kierował Miejską Przychodnią Przeciwgruźliczą w Katowicach, był konsultantem wojewódzkim ds. gruźlicy, wykładowcą Wszechnicy

² Do końca 1984 r. obiektem administrował Wojewódzki Szpital Zespolony w Katowicach. Od 1 stycznia 1985 r. w związku z reorganizacją służby zdrowia na terenie miasta Katowic (Zarządzenie Wojewody Katowickiego Nr 48/84 z dnia 22 sierpnia 1984 r.) Dom Lekarza wszedł w skład Wojewódzkiego Zespołu Metodycznego Opieki Zdrowotnej i Pomocy Społecznej w Katowicach

³ Parliński Adam (24 XII 1906 Gniezno – 11 VIII 1980 Katowice), lekarz chorób płuc. Gimnazjum ukończył w Gnieźnie. Dyplom uzyskał w 1935 r. w Poznaniu, doktorat w 1939 r. tamże. W latach 1934-1939 pracował w Szpitalu Miejskim w Chorzowie, od 1936 kierownik pododdziału tego szpitala dla zakaźnie chorych i chorych na gruźlicę. W 1939 r. walczył w wojnie obronnej. Podczas okupacji hitlerowskiej pracował w kasie chorych w Chorzowie, w 1940 roku aresztowany; w 1944 r. przesiedlony z Chorzowa do Piotrowic

Dr Adam Parliński

Radiowej i wieloletnim sekretarzem Koła PTL w Katowicach [13]. W bibliotekarstwie zasłużył się staraniem o profil zbiorów odpowiadający potrzebom środowiska i dbałością o łatwą dostępność biblioteki dla użytkowników. Czytelnia otwarta była wówczas codziennie do godz. 20³⁰, podczas gdy inne biblioteki w Katowicach kończyły pracę znacznie wcześniej.

Długoletnie współpracowniczki i wychowanki dr Adama Parlińskiego – mgr Maria Krawiec i mgr Irena Ratman - kontynuowały tradycję kolejno prowadząc bibliotekę aż do 1981 roku. Dotychczas funkcję kierownika Oddziału pełniło siedem osób:

- Maciej Nawara 16.06.1955 – 01.11.1955
- dr Adam Parliński 01.11.1955 – 19.03.1973
- mgr Maria Krawiec 20.03.1973 – 31.03.1978
- mgr Irena Ratman 01.04.1978 – 30.06.1980
- mgr Michalina Wolny 01.07.1980 – 30.09.1981
- mgr Gabriela Wolny 01.10.1981 – 14.12.1983
- mgr Danuta Korzon 15.12.1983 – nadal

Spośród zasłużonych pracowników Oddziału GBL w Katowicach wymienić należy mgr Magdalenę Walczak zatrudnioną w latach 1984-1992 na stanowisku kustosa. Wybitny bibliograf z doskonałą znajomością specyfiki bibliotekarstwa medycznego przyczyniła się do podniesienia poziomu usług informacyjnych świadczonych przez Oddział. Ożywiła i ułatwiła lekarzom kontakty z naukowcami zagranicznymi, często pozyskując tą drogą materiały niedostępne w kraju.

Księgozbiór

Profil gromadzonych w Oddziale GBL materiałów z założenia obejmuje wydawnictwa z zakresu nauk o zdrowiu: medycyny, farmacji, stomatologii, pielęgniarstwa, położnictwa, rehabilitacji, dietetyki, analityki medycznej i kosmetologii. Ścisłe medyczny profil gromadzonego piśmiennictwa biblioteka poszerza o dziedziny pokrewne, zwłaszcza z działu nauk społecznych, przyrodniczych oraz z zakresu metodyki i techniki pracy umysłowej (np. psychologii, pedagogiki, prawa, socjologii, filozofii, biochemii, biofizyki, biologii i in.). W strukturze księgozbioru uwypukla się ponadto specjalności związane z warunkami regionalnymi (np. ratownictwo górnicze, ochrona środowiska). Charakter użytkowy księgozbioru wyznaczają dodatkowo aktualne trendy edukacyjne i moda, powodujące zwiększone zapotrzebowanie czytelników na lek-

tury doraźne, związane tematycznie z problemami bieżącymi (np. wymogi Unii Europejskiej, kolejne reformy zdrowia, zmiany aktów prawnych), czy też z zagadnieniami popularyzowanymi przez media [14].

Publiczny charakter Oddziału wyznacza też dużą rozbieżność typu księgozbioru. Istnieje potrzeba gromadzenia podręczników o odmiennym poziomie ich opracowania, uwzględniającym zróżnicowane stopnie przygotowania czytelników.

Zbiory Oddziału GBL w Katowicach liczą 70 284 jednostek, w tym:

- mikroformy – 30 718 ark. z 74 tyt. czasopism zagranicznych
- wydawnictwa zwarte – 25 543 vol.
- wydawnictwa ciągłe – 14 023 vol.

Zasób wydawnictw ciągłych zgromadzonych w wersji drukowanej obejmuje 761 tytułów czasopism, w tym 113 tytułów periodyków zagranicznych i 648 tytułów czasopism polskich. Bieżąco wpływa 285 tytułów czasopism.

Oprócz tradycyjnych rodzajów dokumentów gromadzonych w bibliotece takich jak: wydawnictwa zwarte, ciągłe i mikroformy, pojawiły się nowe typy materiałów bibliotecznych spowodowane postępem techniki, zmieniającym formę przekazów myśli ludzkiej [15]. Do nowych kategorii materiałów bibliotecznych gromadzonych w Oddziale należą dokumenty elektroniczne (płyty CD ROM, pendrive) oraz dokumenty słuchowo-oglądowe (kasety video).

Malejący w ostatnich latach fundusz na zakup nowych książek jest powodem ograniczenia wpływów, a tym samym mniej dynamicznego wzrostu księgozbioru.

Udostępnianie

Udostępnianie zbiorów jest podstawowym elementem działalności każdej biblioteki, a organizacja pracy na tym odcinku rzutuje na ocenę jakości jej usług. Przyjęte formy udostępniania zbiorów zależne są od funkcji, jakie pełni dana biblioteka.

W Oddziale GBL w Katowicach realizowane są wszystkie formy udostępniania: prezencyjne, na zewnątrz – miejscowe i zamiejscowe oraz wolny dostęp do zbiorów obejmujących kilka tysięcy dokumentów z zakresu księgozbioru podręcznego, wydawnictw informacyjnych i czasopism bieżących. Udostępnienie magazynu z wolnym dostępem dla czytelników nie jest możliwe z uwagi na warunki lokalowe.

Udostępnianie prezencyjne jest najczęściej realizowaną formą wypożyczeń. W Oddziale GBL w Katowicach wszyscy chętni mogą korzystać ze zbiorów w czytelni – bez żadnych ograniczeń. Wśród odwiedzających czytelnię najliczniejszą grupę stanowią nauczyciele i uczniowie szkół pomaturalnych, a także studenci (ok. 70%) i to nie tylko kierunków medycznych (np. również z prawa, politechniki, ekonomii). Osób nieposiadających profesjonalnego przygotowania medycznego - amatorsko zainteresowanych medycyną - notuje się ok. 10 % odwiedzających. Taka polityka dostępu do zbiorów poszerza grono odbiorców narzucając Oddziałowi rolę biblioteki publicznej [16].

W ostatnich latach obserwuje się znaczący, nawet wielokrotny wzrost udostępniania preencyjnego zbiorów. Zjawisku temu sprzyja możliwość samodzielnego korzystania w czytelni z komputerowych baz bibliograficznych. Dostęp do baz stał się nieocenionym źródłem informacji dla stale rosnącej liczby użytkowników.

Do wypożyczeń na zewnątrz biblioteki (czyli do korzystania z udostępniania miejscowego), uprawnieni są tylko praktycy służby zdrowia z wykształceniem wyższym oraz pracownicy naukowcy reprezentujący różne zawody, jednak o profilu pośrednio związanym z medycyną. Wśród wypożyczających na zewnątrz przytłaczającą większość stanowią lekarze medycyny ubiegający się o specjalizacje i doktoranci (86%). Jednak liczba wydawnictw udostępnionych w wypożyczalni miejscowej z roku na rok drastycznie maleje. Wynika to stąd, że wypożyczanie dokumentów pierwotnych (document delivery) stanowi już tylko niewielki procent wszystkich udostępnień. Przyczyną jest niedostateczny zakup nowości wydawniczych wynikający z ograniczeń finansowych i niechęć biblioteki do pozbywania się – czasem na dłuższy okres – pojedynczych egzemplarzy dokumentów, zwiększając tym samym ich dostępność w czytelni. Ponadto, wprowadzono zakaz wypożyczania czasopism w związku z nagminnym ich przetrzymywaniem lub wręcz nie zwracaniem przez czytelników indywidualnych. Zaprzestanie wypożyczania czasopism zastąpiono jednakże udostępnianiem dokumentów wtórnych w postaci bezzwrotnych kserokopii lub skanów. Znalazło to potwierdzenie w imponującym wzroście liczby wykonywanych kopii (nierzadko ok. 600 kopii dziennie). Stałej tendencji wzrostowej w tym względzie sprzyja też wprowadzenie usług ekspresowych, umożliwiających natychmiastowe wykonanie kopii, zgodnie z postulatami użytkowników.

Inną formą udostępniania zbiorów jest wypożyczanie zamiejscowe, tzw. wypożyczanie międzybiblioteczne, zapewniające użytkownikom dostęp do cudzych zbiorów i zobowiązujące jednocześnie bibliotekę do realizacji zamówień innych instytucji – na zasadzie wzajemności. Inaczej mówiąc, ideą wypożyczania zamiejscowego jest stworzenie każdemu czytelnikowi dogodnego dostępu do dokumentów źródłowych, bez względu na miejsce ich lokalizacji.

Na tym odcinku również notuje się ciągły, prawie pięciokrotny wzrost usług. Wzrost ten jest ściśle powiązany z ilością wykonywanych w Oddziale zestawień tematycznych. Czytelnicy, otrzymując w krótkim czasie informację o piśmiennictwie na interesujący ich temat, oczekują pomocy w równie szybkim i niezawodnym dostępie do materiałów źródłowych. Jest to możliwe dzięki technicznej modernizacji biblioteki, zwłaszcza dzięki rozwojowi zaplecza reprograficznego, udostępnieniu katalogów on-line oraz sprawnie działającej poczcie elektronicznej, umożliwiającej przysyłanie skanów w formacie PDF. Liczy się też duże zaangażowanie bibliotekarzy, pilnie realizujących zamówienia z innych placówek, w myśl zasady, że przydatna informacja – to informacja w porę udzielona.

Z doświadczeń katowickiego Oddziału GBL wynika, że na zamówienia najszybciej reagują Biblioteki Uniwersytetów Medycznych w Poznaniu, Szczecinie i Białymstoku. W placówkach tych czas oczekiwania na realizację zamówień nie przekracza dwu godzin. W bibliotekach, które opieszale realizują kwerendy, przesyłki otrzymuje się po upływie 17 godzin (Łódź, Wrocław). Artykuły przesyłane są elektronicznie, rzadko tradycyjnie, w postaci kserokopii (1,5%). Drogą elektroniczną Oddział pozyskuje ponad 1300 kopii rocznie. Nieocenioną pomoc w zamawianiu materiałów źródłowych niedostępnych w zbiorach własnych oddaje system elektronicznego dostarczania dokumentów medycznych - doc@med - pozwalający precyzyjnie zlokalizować i automatycznie zamówić poszukiwane pozycje. Zmienia to radykalnie warunki pracy wypożyczalni zamiejscowej.

Katowicki Oddział GBL stara się również realizować zamówienia innych placówek w dniu ich otrzymania. Tylko w przypadku, gdy zamówienie wpływa późną porą, w okresie poprzedzającym dni wolne od pracy (soboty, niedziele i święta) jego realizacja następuje w kolejnym, pierwszym dniu roboczym. Zapotrzebowania wpływają do tutejszej wypożyczalni zamiejscowej z bibliotek uczelni różnego typu, a także z placówek bibliotecznych niemających nic wspólnego z medycyną (np. z bibliotek publicznych, Głównego Instytutu Górnictwa itp.). Bardzo dobrze układa się współpraca z Oddziałami terenowymi GBL, zwłaszcza z Oddziałem w Toruniu, Koszalinie, Kielcach, Bielsku-Białej, Radomiu i Opolu.

Forma wypożyczeń zamiejscowych będzie się nadal dynamicznie rozwijała, ponieważ dokumentów źródłowych przybywa w zawrotnym tempie. Żadna z bibliotek nie ma najmniejszych szans na zgromadzenie ich w ilości gwarantującej zaspokojenie potrzeb środowiska, gdyż brakuje nie tylko środków na zakupy, ale i powierzchni magazynowej.

Informacja

Warunkiem koniecznym, aby wypożyczanie było możliwe jest profesjonalna informacja naukowa [17]. W Oddziale GBL w Katowicach prowadzona jest w oparciu o katalogi własne oraz serwery baz danych udostępniane przez GBL w Warszawie (Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych, Polską Bibliografię Lekarską, katalogi on-line oraz bazy importowane, zwłaszcza bazę MEDLINE). Nieodpłatne dla użytkowników są również pełnotekstowe czasopisma i podręczniki zagraniczne udostępniane elektronicznie.

Oddział GBL świadczy usługi informacyjne zarówno w sposób tradycyjny, jak i w formie elektronicznej. Bezpośrednią, ustną informację (telefoniczną) i pośrednią, pisemną (e-mail) preferują czytelnicy nieznajdujący czasu na osobisty kontakt z biblioteką. Rocznie udziela się ok. 1700 informacji w tej formie. W pytaniach telefonicznych chodzi głównie o informacje rzeczowe, dotyczące konkretnych faktów, osób,

dat, adresów, nie wyłączając pytań z zakresu numerów telefonów. Inny rodzaj pytań telefonicznych stanowi zapotrzebowanie na informacje biblioteczne. Głównym ich celem jest wskazanie miejsca przechowywania potrzebnego dokumentu. Informacje tego typu występują w praktyce przede wszystkim w formie odpowiedzi na pytanie, czy określone wydawnictwo znajduje się w bibliotece, ewentualnie - gdzie można je znaleźć (ok. 800 rocznie).

Obok informacji rzeczowych, bibliotecznych i tekstowych, główną dziedzinę pracy Oddziału GBL w Katowicach stanowią informacje bibliograficzne, wśród których dominują dwa zasadnicze typy. Pierwszy z nich - na ogół również telefoniczny - polega na ustaleniu, bądź uzupełnieniu brakujących elementów opisu bibliograficznego tj. poszukiwanych przez użytkownika szczegółów bibliograficznych, np. imienia czy nazwiska autora, dokładnego tytułu, miejsca lub roku wydania, objętości, części składowych wydawnictwa itp. Często zdarza się, że dane wskazane przez użytkownika są zbyt ogólne, niedokładne lub wręcz mylące.

Osobisty kontakt lekarza z biblioteką następuje najczęściej wówczas, kiedy potrzebuje on instrukcji w sprawie prawidłowego opracowania bibliografii załącznikowej do dysertacji, artykułów, prac poglądowych itp.

Najbardziej pożądaną przez dzisiejszych czytelników jest drugi typ informacji bibliograficznych polegający na opracowaniu przez bibliotekarza gotowych wykazów piśmiennictwa na dowolny, potrzebny temat. W ciągu roku wykonuje się ponad tysiąc tematycznych zestawień bibliograficznych.

Jak już wspomniano zapotrzebowanie na ten rodzaj informacji tekstowej stale wzrasta w regionie śląskim.

W katowickim Oddziale GBL wykorzystywane są sprawdzone i ciągle udoskonalane metody kompleksowej obsługi użytkowników łączącej możliwości, jakie daje nowoczesna technologia z tradycyjnymi zadaniami. Bogata oferta usługowa sprawia, że biblioteka traktowana jest jako fachowy pośrednik w przekazywaniu wiedzy, ceniony w środowisku „specjalista” z zakresu informacji medycznej. Niedaleka przyszłość Oddziału to biblioteka wirtualna, dostępna całodobowo, bez konieczności jej odwiedzania, prezentująca elektronicznie nie tylko katalogi zbiorów własnych, ale też najnowsze publikacje naukowe w wersji zdigitalizowanej.

Bibliografia

1. Kapuścik Janusz: Stanisław Konopka - Estreicher polskiej medycyny (1986-1982). W: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 167-188
2. Kapuścik Janusz: Prof. dr med. Stanisław Konopka - twórca Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie. *Pol. Tyg. Lek.* 1992 T. 47 nr 11/13 s. 288-291
3. Kapuścik Janusz: Stanisław Konopka (1896-1982). Zaslęgi w rozwoju i nauczaniu historii medycyny w Polsce. *Medicus* 1992 T. 1 nr 3 s. 26-27

4. Dusińska Halina: Stanisław Konopka 1896-1982. Zarys monograficzny. Warszawa 1995
5. Dziennik Urzędowy Ministra Zdrowia 1955 nr 8 poz.47 §1 ust.1
6. Brożek Krzysztof: Biblioteka im. dra med. Józefa Rostka - Towarzystwa Lekarzy Polaków na Śląsku. *Pro Medico* 1998 nr 38 s. 21
7. Komunikat Śląsko-Dąbrowskiej Izby Lekarskiej. *Śl. Gaz. Lek.* 1946 T. 2 nr 6 s. 61
8. Parliński Adam: Z działalności Oddziału Katowickiego Głównej Biblioteki Lekarskiej. *Biul. GBL* 1965 R. 14 nr 12 s. 1005-1006
9. Korzon Danuta: Oddział Głównej Biblioteki Lekarskiej w Katowicach. *Biul. GBL*. 1993 T. 39 nr 348 s. 93-96
10. Brożek Krzysztof: Główna Biblioteka Lekarska. *Pro Medico* 1995 nr 10 s. 17
11. Decyzja Wydziału Gospodarki Przestrzennej Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach z dnia 10 marca 1975 r. Nr GP-IV-608/16/75.
12. Parliński Adam: Sprawozdanie z działalności Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Katowicach. *Biul. GBL*. 1970 R. 19 nr 10, s. 963-965
13. Brożek Krzysztof: Leksykon regionalnej historii medycyny. *Pro Medico* 1995 nr 13 s. 18
14. Korzon Danuta: Z działalności Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Katowicach. *Medicus* 1992 T. 3 nr 2/9 s. 30 -32
15. Korzon Danuta: Zmiany w zasadach ewidencji majątkowej zbiorów. *Biul. GBL*. 2002 R. 48 nr 366 s. 95-104
16. Korzon Danuta: Organizacja i technika udostępniania zbiorów w Oddziale GBL w Katowicach. Wybrane problemy. *Biul. GBL*. 1989 R. 35 nr 343 s. 107-112
17. Korzon Danuta: Rodzaje i formy udzielania informacji w Oddziale Głównej Biblioteki Lekarskiej w Katowicach. *Medicus* 1994 T. 5 nr 2/9 s. 9 -10

Mgr Karolina Kuśtra
Kielce – UJK

WCZORAJ I DZIŚ BIBLIOTEKI UNIwersYTETU JANA KOCHANOWSKIEGO W KIELCACH

Abstract

Jan Kochanowski University Library from 1969 until 2013 was located on Leśna Street. In October 2013, saw the opening of a new headquarters on Świętokrzyska Street. It is a Library of the XXI century. Library building has been modernized and adapted to European standards. It has a digitization studio is designed to accommodate people with disabilities, organized a free access to the shelves. The purpose of this article is to present the new headquarters of the Library and its activities. It also presents a short history of the Library

Streszczenie

Biblioteka Uniwersytetu Jana Kochanowskiego od roku 1969 do 2013 mieściła się na ulicy Leśnej. W październiku 2013 r. nastąpiło otwarcie nowej siedziby na ulicy Świętokrzyskiej. Jest to Biblioteka na miarę XXI wieku. Budynek księżnicy został unowocześniony i przystosowany do europejskich standardów. Posiada pracownię digitalizacji, jest przystosowany do obsługi osób niepełnosprawnych, zorganizowano także wolny dostęp do półek. Celem artykułu jest ukazanie nowej siedziby Biblioteki oraz jej działalności. Przedstawiono również krótko historię księżnicy.

Historia

Zanim Biblioteka Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (UJK) przeniosła się do nowego gmachu przy ulicy Świętokrzyskiej 21E, mieściła się przy ulicy Leśnej 16. Od kilkudziesięciu lat funkcjonowały tam placówki oświatowe wraz z własnymi księżnicami: Męskie Seminarium Nauczycielskie, Państwowe Pedagogium, Państwowe Liceum Pedagogiczne, Studium Nauczycielskie, Szkoła Podstawowa numer 24, Przedszkole Miejskie numer 7¹.

Początki Biblioteki związane są ze Studium Nauczycielskim, na bazie którego została powołana 19 czerwca 1969 r. Wyższa Szkoła Nauczycielska (WSN), dla której

¹ Klementyna Helis, Jolanta Drążyk: Nim powstała Biblioteka Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Kielcach. *Rocz. Bibl. UJK* 2009 T. 1, s. 9-11

stworzono również księżnicę, aby zapewnić jej odpowiednie zaplecze naukowe i dydaktyczne. Biblioteka WSN otrzymała lokal po księżnicy Studium Nauczycielskiego. Pierwszym kierownikiem Biblioteki została mgr Klementyna Helis, która 1 lutego 1972 r. została powołana na stanowisko dyrektora. Placówka rozpoczęła swoją działalność w skromnych warunkach lokalowych, z ubogim wyposażeniem w środki techniczne. W 1970 r. powstała pierwsza biblioteka wydziałowa przy Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym².

W latach 1973-1990 nastąpił okres intensywnej rozbudowy Biblioteki wówczas już Wyższej Szkoły Pedagogicznej (WSP), doskonalenia i rozwijania jej struktury organizacyjnej, a także zwiększenia liczby personelu. Utworzono dwie czytelnie naukowe: Czytelnię Główną oraz Czytelnię Czasopism i Mikrofilmów wraz z magazynem czasopism. 1 października 1973 r. na strukturę organizacyjną placówki składały się: Oddział Gromadzenia i Ewidencji Zbiorów, Oddział Opracowania Zbiorów i Katalogów, Oddział Udostępniania Zbiorów w Wypożyczalni i Magazynów, Oddział Udostępniania Zbiorów w Czytelni, Samodzielne Stanowisko Pracy w Zakresie Bibliografii i Informacji Naukowej, Biblioteka Wydziału Pedagogicznego oraz Biblioteka Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego. W roku akademickim 1974/1975 placówka osiągnęła strukturę organizacyjną właściwą dla bibliotek akademickich – utworzono wtedy: Czytelnię Czasopism, Oddział Informacji Bibliograficznej, Oddział Instrukcyjno-Metodyczny i Pracownię Zbiorów Specjalnych, jak również funkcjonowały trzy biblioteki instytutowe: Biblioteka Instytutu Historii, Biblioteka Instytutu Biologii i Biblioteka Instytutu Filologii Polskiej. W 1980 r. Biblioteka Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego została podzielona na dwie czytelnie: Czytelnię Instytutu Chemii oraz Czytelnię Instytutów Matematyki i Geografii. Przez kilka lat funkcjonowała też Biblioteka Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, jak również Biblioteka Instytutu Wychowania Muzycznego. W tym okresie nastąpił również rozwój kadry bibliotecznej, zarówno pod względem liczbowym, jak i jakościowym³.

W 1982 r. obowiązki dyrektora przejął doc. dr hab. Zenon Guldon. Położono wtedy nacisk na gromadzenie wydawnictw oraz materiałów źródłowych. Kolejnym dyrektorem został w 1984 r. dr Jan Waluszewski, a w 1986 r. – mgr Wanda Skawińska. Organem opiniodawczym rektora była Rada Biblioteczna, której zadaniem było m.in. opiniowanie spraw dotyczących organizacji oraz funkcjonowania systemu biblioteczno-informacyjnego. W latach 1991-1999 nastąpił czas automatyzacji procesów bibliotecznych. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych każda agenda biblioteczna zmieniła nazwę z Biblioteki na Czytelnię. Od 1996 r. zwiększyła się liczba badań prowadzonych przez pracowników księżnicy, a także nastąpił wzrost ilości publikacji. Od 1995 r. dy-

² Karolina Gabryś: Baza lokalowa Biblioteki. *Rocz. Bibl. UJK* 2009 T. 1 s. 17; Henryk Suchojad: Organizacja i pracownicy Biblioteki. *Rocz. Bibl. UJK* 2009 T. 1 s. 29-32

³ Henryk Suchojad: Organizacja i pracownicy..., s. 34-36, 38-39

Stary gmach Biblioteki przy ulicy Leśnej 16

Źródło: <https://www.facebook.com/biblioteka.uniwersytecka.kielce/photo-s/a.384037641662983.84841.353270301406384/412796038787143/?type=1&theater> [dostęp: 23 IV 2014]

rektorem placówki jest dr Henryk Suchojad, a w 1998 r. utworzono organ opiniodawczy dyrektora – Radę Pracowników Biblioteki⁴.

W 2000 roku Uczelnia w Kielcach została przekształcona w Akademię Świętokrzyską, w 2008 w Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Kochanowskiego, a w 2012 w Uniwersytet Jana Kochanowskiego, co spowodowało konieczność dostosowania struktury Biblioteki do zmieniających się potrzeb Uczelni. Pod koniec 2008 r. wewnętrzna struktura organizacyjna Biblioteki przedstawiała się następująco: Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów, Sekcja Wydawnictw Ciągłych, Oddział Opracowania Formalnego Zbiorów i Katalogów, Oddział Opracowania Rzeczowego Zbiorów, Oddział Automatyzacji Procesów Bibliotecznych, Pracownia Dydaktyczno-Wydawnicza, Samodzielne Stanowisko do Opracowania Bibliografii Pracowników UJK, Oddział Informacji Naukowej, Oddział Zbiorów Specjalnych oraz Oddział Udostępnienia Zbiorów i Magazynów Bibliotecznych. Książnica posiadała także osiem czytelni: Czytelnię Główną, Czytelnię Oddziału Zbiorów Specjalnych, Czytelnię Oddziału Informacji Naukowej, Czytelnię Neofilologiczną, Czytelnię Pedagogiczną, Czytelnię Zarządzania i Administracji, Czytelnię Matematyczno-Przyrodniczą oraz Czytelnię Historyczną⁵.

Współcześnie

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach w ostatnich latach zrealizował projekt POPW I. I-22 „Rozbudowa Infrastruktury dydaktycznej Uniwersytetu Jana Ko-

⁴ Tamże, s. 40-43

⁵ Tamże, s. 44-46

chanowskiego w Kielcach – II etap budowy Campusu Uczelnianego”, który był współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013, oś priorytetowa I. Nowoczesna gospodarka, działania I. I Infrastruktura Uczelni. Całkowita wartość projektu wyniosła ponad 160 mln zł⁶.

Przedmiotem projektu była rozbudowa i modernizacja infrastruktury dydaktyczno-naukowej UJK w Kielcach, a zwłaszcza: rozbudowa i wyposażenie bazy laboratoryjnej Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, budowa gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej i Uniwersyteckiego Centrum Danych, budowa gmachu Centrum Języków Obcych, rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej oraz wdrożenie Zintegrowanego Systemu Informatycznego. Obiekty te wybudowano w Campusie Uczelnianym przy ulicy Świętokrzyskiej, dokąd mają zostać w przyszłości przeniesione wszystkie jednostki organizacyjne Uczelni⁷.

Biblioteka Uniwersytecka znajduje się w gmachu wybudowanym na terenie „B” Campusu Uczelnianego, przy ulicy Świętokrzyskiej 21E. Położona jest w kompleksie innych obiektów dydaktycznych Wydziału Zarządzania i Administracji oraz Centrum Języków Obcych⁸.

Projekt architektoniczny budynku Biblioteki wraz z uniwersyteckim Centrum Danych został opracowany przez Pracownię Projektową Janusza Pachowskiego „PPiP”, która ma swoją siedzibę w Izabelinie koło Warszawy. Gmach Biblioteki, to zwarta czterokondygnacyjna bryła, w pewnym sensie wtopiona w pagórkowaty teren. Dzięki wykorzystaniu naturalnego ukształtowania terenu przed obiektem powstał amfiteatralny plac, zaś do głównego wejścia do księżnicy wiodą szerokie, monumentalne schody. Całość ciągu komunikacyjnego zaplanowano także z myślą o osobach niepełnosprawnych⁹.

Uczelnia nosi imię poety Jana Kochanowskiego, dlatego też przed budynkiem Biblioteki, po jego prawej stronie, posadzono lipę, która jest symbolem i nawiązaniem do twórczości Jana Kochanowskiego oraz jego lipy rosnącej za dworkiem poety w Czarcolesie, którą wysławiał w swoich utworach, i pod którą lubił odpoczywać i pisać. Duże głązy, które zostały ułożone na schodach prowadzących do budynku Biblioteki,

⁶ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku. Folder informacyjno-promocyjny, oprac. Jolanta Drążyk, Karolina Wicha. Kielce 2013 s. 1; Karolina Wicha: Nowa Biblioteka Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. *Por. Bibl.* 2013 nr 5 s. 34-35

⁷ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 1

⁸ Tamże, s. 6; Karolina Wicha: Nowa Biblioteka..., s. 34

⁹ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 7-8; Karolina Wicha: Biblioteka marzeń, <http://www.echodnia.eu/apps/pbcs.dll/article?AID=/99999999/ARTYKULYSPONSOROWANE/130909620> [dostęp: 16 V 2014]; tejże, Nowa Biblioteka..., s. 35

Nowy gmach Biblioteki przy ulicy Świętokrzyskiej 21E

Źródło: <https://www.facebook.com/biblioteka.uniwersytecka.kielce/photos/a-384037641662983.84841.353270301406384/556436027756476/?type=1&theater> [dostęp: 23 IV 2014]

to symboliczny wyraz związku z regionem świętokrzyskim, który słynie z wydobycia surowców skalnych¹⁰.

Budynek Biblioteki to nowoczesny gmach, który charakteryzuje się ciekawą architekturą. Zaprojektowany został według światowych norm i standardów – na miarę XXI w. Ściany zewnętrzne budynku poprzez zamieszczone na nich detale informują o przeznaczeniu tegoż obiektu. Na trzech ścianach, w tym południowej – frontowej elewacja tynkowa została połączona z kolorowymi płytami HPL w kształcie wydłużonych prostokątów. W zamyśle architektura ta miała symbolizować grzbiety książek ustawionych na półkach, które poprzedzielane są pionowymi wąskimi oknami. Natomiast zachodnią ścianę budynku ozdobiono wykuszami, z umieszczonymi na nich literami alfabetu. Kubatura budynku wynosi 36 585 m³, natomiast powierzchnia użytkowa 7 480,5 m², w tym czytelnia główna – 753 m² ze 154 miejscami do pracy dla czytelników (łącznie w całej placówce jest 317 miejsc), magazyny z wolnym dostępem dla użytkowników –

¹⁰ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 8; Karolina Wicha: Nowa Biblioteka..., s. 35

Informatorium i szatnia

Źródło: http://www.wrota-swietokrzyskie.pl/image/image_gallery?uid=f8cb9896-b99b-4a53-bcbd-5f5f9b05a8b5&groupId=10157&t=1379069885736 [dostęp: 16 v 2014].

1 699 m² i magazyn książek wypożyczalni – 921 m². Gmach Biblioteki zyskał uznanie w oczach architektów oraz czytelników regionalnego dziennika „Echo Dnia” i w trzeciej edycji konkursu „Złoty Żuraw” 2012 r. otrzymał główną nagrodę dla najlepszego obiektu w kategorii obiektów użyteczności publicznej¹¹.

Głównym użytkownikiem gmachu jest Biblioteka Uniwersytecka, zajmująca trzy kondygnacje i część kondygnacji czwartej (łącznie 6 961,6 m²) oraz Uniwersyteckie Centrum Danych (UCD), które jest ulokowane w pozostałej części kondygnacji czwartej (518,9 m²). Uniwersyteckie Centrum Danych zapewnia dostęp do Internetu oraz informacji na całej Uczelni. Jego zadaniem jest ponadto digitalizacja zasobów wiedzy i ochrona zasobów sieciowych Uniwersytetu¹².

Gmach Biblioteki charakteryzuje nie tylko nowoczesna architektura zewnętrzna, lecz również interesujące i funkcjonalne rozwiązania architektoniczne wewnątrz budynku. Kondygnacje budynku różnią się nieco układem przestrzennym i pełnionymi

¹¹ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 8-10; Karolina Wicha: Biblioteka marzeń...; tejże, Nowa Biblioteka..., s. 35

¹² Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 10; Karolina Wicha: Nowa Biblioteka..., s. 35

funkcjami. Na parterze mieszczą się pomieszczenia ogólnodostępne, czyli: hol, Informatorium, wypożyczalnia, sala konferencyjna i seminaryjna, szatnia, toalety. Natomiast pozostała powierzchnia jest niedostępna dla użytkowników (m.in. magazyn). Na pierwszym piętrze znajdują się: katalogi komputerowe, sala wystawowa – Galeria Uniwersytecka, strefa wolnego dostępu do wydawnictw zwartych z 2-kondygnacyjną czytelnia ogólną, która jest doświetlona od góry przez szklany świetlik rozproszenia światła i wentylacji, a także specjalistyczna czytelnia dla osób z dysfunkcją wzroku, Wypożyczalnia Międzybiblioteczna, magazyn zamknięty książek dziewiętnastowiecznych, pracownie m.in. Oddziału Nauki, Dydaktyki i Wydawnictw Zwartych oraz pomieszczenia dyrekcji i administracji. Na drugim piętrze mieszczą się: katalogi kartkowe, Czytelnia Oddziału Informacji Naukowej, Czytelnia Multimedialna, czytelnia na antresoli, Czytelnia Zbiorów Specjalnych, Czytelnia Prasy Bieżącej oraz strefa wolnego dostępu. Na trzecim piętrze, które jest niedostępne dla czytelnika swoją siedzibę ma Uczelniane Centrum Danych oraz oddział zajmujący się komputeryzacją, informatyzacją i cyfryzacją zbiorów bibliotecznych, magazyn odstawny zbiorów i serwerownia¹³.

W Bibliotece gromadzone są różnego rodzaju zbiory tradycyjne – wydawnictwa zwarte, czyli książki, wydawnictwa ciągłe (czasopisma polskie i zagraniczne) oraz zbiory specjalne (stare druki, rękopisy, dokumenty kartograficzne, ikonograficzne, dokumenty życia społecznego). Gromadzona jest tu literatura naukowa z dyscyplin reprezentowanych na Uczelni. Obecnie Biblioteka dysponuje księgozbiorem, który liczy ponad 600 tysięcy wydawnictw zwartych, ciągłych oraz jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych. Ponadto placówka oferuje dostęp do źródeł elektronicznych, do baz interdyscyplinarnych np. EBSCO – Academic Search Complete, Science Direct (Elsevier), Springer, Scopus oraz baz specjalistycznych, dziedzinowych np. Agricola, MEDLINE, GreenFile. Do baz własnych placówki zaliczany jest: Katalog ALEPH; Katalog prac doktorskich, licencjackich, magisterskich; Bibliografia „Uniwersytet Jana Kochanowskiego w prasie”; Zbiory Specjalne; Kolekcja nordycka. Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach jest księżnicą hybrydową, ponieważ gromadzi i udostępnia piśmiennictwo naukowe dostępne w wersji tradycyjnej oraz elektronicznej¹⁴.

¹³ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 10-11; Agnieszka Kussal-Wojtyła: Biblioteka uniwersytecka na miarę XXI wieku, http://www.wrota-swietokrzyskie.pl/pio/zawartosc/-/asset_publisher/6cAE/content/biblioteka-uniwersytecka-na-miare-xxi-wieku?redirect=http%3A%2F%2Fwww.wrota-swietokrzyskie.pl%2Fpio%3Fp_id%3D101_INSTANCE_F9Uh%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D3 [dostęp: 16 V 2014]; Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach za rok 2013, Kielce 2014, s. 5, http://www.buk.ujk.edu.pl/files/sprawozdania/SPRAW_2013.pdf [dostęp: 16 V 2014]; Karolina Wicha: Nowa Biblioteka..., s. 35-36

¹⁴ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 12-13; Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach. Opis zasobów, <http://www.buk.ujk.edu.pl/index.php?pid=21> [dostęp: 16 V 2014]

Oddział Informacji Naukowej

Źródło: http://www.wrota-swietokrzyskie.pl/image/image_gallery?uuid=294dec19-867c-45b9-92a0-355d7149089a&groupId=10157&t=1379069762622 [dostęp: 16 V 2014]

Przestrzeń z wolnym dostępem

Źródło: <http://www.echodnia.eu/apps/pbcs.dll/gallery?Site=ED&Date=20130911&Category=student06&ArtNo=911009993&Ref=PH&Params=Itemnr=5> [dostęp: 16 V 2014]

Zbiory rozmieszczone są w: magazynie zamkniętym na parterze – na 922 m², 14 km półek regałów przesuwanych, ok. 500 tysięcy książek; strefie wolnego dostępu do wydawnictw zwartych na pierwszym piętrze – na 847 m², 3 km półek regałów stacjonarnych, ok. 45 000 książek; strefie wolnego dostępu do wydawnictw ciągłych na drugim piętrze – 823 m², 3 km półek, ok. 1 700 tytułów czasopism naukowych i popularnonaukowych polskich oraz zagranicznych; magazynie zamkniętym na pierwszym piętrze – kolekcja piśmiennictwa z XIX w.; wydzielonej czytelnii na pierwszym piętrze – Kolekcja Nordycka; magazynie zbiorów specjalnych (najcenniejsze zbiory znajdują się w skarbczyku) na drugim piętrze; magazynie odstawnym na trzecim piętrze. Zbiory przechowywane są w odpowiednich warunkach mikroklimatycznych – w magazynach utrzymywana jest stała temperatura i wilgotność powietrza, ograniczony jest dostęp światła dziennego, słonecznego, a zbiory są ułożone na odpowiednich półkach na regałach przesuwanych (jezdnych) oraz regałach stacjonarnych. Część zbiorów znajduje się w Czytelnii Pedagogicznej przy ulicy Krakowskiej 11, gdzie mieści się Wydział Pedagogiczny i Artystyczny UJK¹⁵.

W Bibliotece w ramach projektu realizowanego przez Bibliotekę Uniwersytecką i Katedrę Krajów Europy Północnej UJK, powstała Biblioteka Nordycka. W wydzielonym pomieszczeniu jest już 350 pozycji, które podarował księżnicy prof. Ryszard Czarny, były ambasador RP w Szwecji, Norwegii i Islandii. Kolejne 400 wybrano z ogólnego księgozbioru, natomiast zakupiono 264 pozycje dzięki dofinansowaniu z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Oprócz książek w skład kolekcji wchodzi: druki ulotne, katalogi wystaw, nadbitki, mapy i plany dotyczące krajów nordyckich, przede wszystkim z zakresu nauk społecznych, takich dyscyplin jak: nauki polityczne, zarządzanie, stosunki międzynarodowe¹⁶.

W latach 2004-2011 do księżnicy trafił zbiór materiałów związanych z życiem i twórczością Emila Zegadłowicza, tzw. zbiory zegadłowiczianów. Pozyskano je z dwóch źródeł: w latach 2004-2006 zakupiono od córki pisarza archiwum gorzeńskie, czyli archiwum domowe Zegadłowicza i jego rodziny, a w latach 2007-2011 Marianna Żechowska podarowała Bibliotece materiały po Stefanie Żechowskim¹⁷.

¹⁵ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 13-14; Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach za rok 2013, s. 5, http://www.buk.ujk.edu.pl/files/sprawozdania/SPRAW_2013.pdf [dostęp: 16 V 2014]; Karolina Wicha: Nowa Biblioteka..., s. 36

¹⁶ Janusz Kędracki: Nordyckie lektury w bibliotece UJK. Tylko czy ktoś z nich skorzysta?, http://kielce.gazeta.pl/kielce/1,126461,15483418,Nordyckie_lektury_w_bibliotece_UJK_Tylko_czy_ktos.html; [16 V 2014]; Kolekcja Nordycka, http://www.buk.ujk.edu.pl/kolekcja_nordycka/index.php?pid=21 [dostęp: 16 V 2014]

¹⁷ Jolanta Drążyk: Zegadłowicziana w Bibliotece Uniwersyteckiej w Kielcach. *Rocz. Bibl. Uniw.* 2013 T. 1 s. 62

Katalog tradycyjny

Źródło: http://kielce.gazeta.pl/kielce/56,35255,14594910,Tradycyjne_katalogi_tez_sa,,7.html
[dostęp: 16 V 2014]

Katalog elektroniczny w systemie Aleph, to podstawowe źródło informacji o zbiorach Biblioteki, ponieważ informuje czytelników o wszystkich książkach i czasopiśmiech wydanych od 1992 r., a także dużej części wydanych wcześniej pozycji. Dostępny jest pod adresem WWW <http://lib.ujk.edu.pl>. Katalog komputerowy umożliwia: wieloaspektowe wyszukiwanie według tytułu, autora, haseł przedmiotowych, sygnatury, słów kluczowych; samodzielną obsługę konta przez użytkownika m.in. zamówienie książek, sprawdzenie stanu konta, prolongatę książki wypożyczonej. W Bibliotece z katalogu można korzystać na wszystkich terminalach komputerowych, które są przeznaczone dla użytkowników. Najwięcej komputerów rozmieszczono na parterze przed Wypożyczalnią oraz na pierwszym piętrze w holu, który prowadzi do czytelnii ogólnej. Dopełnieniem katalogu komputerowego są dwa katalogi kartkowe: katalog alfabetyczny wydawnictw zwartych, zawierający opisy książek wydanych w latach 1801-1992 i znajdujących się w zbiorach Biblioteki oraz katalog alfabetyczny wydawnictw ciągłych i seryjnych. Znajdują się one na drugim piętrze w holu przed wejściem do czytelnii na antresoli, natomiast katalog kartkowy zbiorów specjalnych ustawiony jest w czytelnii tychże zbiorów¹⁸.

¹⁸ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 15-16

Struktura Organizacyjna Biblioteki Uniwersyteckiej w Kielcach

Źródło: <http://www.buk.ujk.edu.pl/index.php?pid=15&ppp=4> [dostęp: 16 V 2014]

Biblioteka udostępnia swoje zbiory: na miejscu w czytelniach, przez wypożyczanie książek na zewnątrz poza książnicę, wypożyczenia zamiejscowe, przez wykonywanie mikrofilmów, kserokopii, skanów oraz innych form reprograficznych, jak również poprzez organizowanie dostępu do elektronicznych wersji czasopism, elektronicznych baz danych na CD-ROM-ach i za pośrednictwem Internetu. W Bibliotece istnieją następujące czytelnie: Czytelnia Ogólna w strefie wolnego dostępu do wydawnictw zwartych – 118 miejsc, Czytelnia na Antresoli – 36 miejsc, Czytelnia Oddziału Informacji Naukowej – 29 miejsc, Czytelnia Oddziału Zbiorów Specjalnych – 16 miejsc, w tym 2 stanowiska z czytnikami do przeglądania mikrofilmów, Czytelnia Prasy Bieżącej – 16 miejsc, Czytelnia Multimedialna – 20 miejsc, natomiast poza budynkiem Biblioteki znajduje się Czytelnia Pedagogiczna, gdzie zostało przygotowanych 30 miejsc¹⁹.

Fundamentem wolnego dostępu dla wydawnictw zwartych jest połączenie dwóch funkcji – przechowywania oraz udostępniania zbiorów. W wolnym dostępie umieszczone są pozycje najnowsze i najbardziej poszukiwane, wybrane na podstawie kryte-

¹⁹ Tamże, s. 16-18; Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach za rok 2013, s. 9, http://www.buk.ujk.edu.pl/files/sprawozdania/SPRAW_2013.pdf [dostęp: 16 V 2014]; Karolina Wicha, Nowa Biblioteka..., s. 36

Magazyn

Źródło: <https://www.facebook.com/biblioteka.uniwersytecka.kielce/photos/a-366521340081280.81924.353270301406384/643949862338425/?type=3&theater> [dostęp: 23 IV 2014]

rium częstotliwości wypożyczeń, podstawowe książki pod względem dydaktycznym i badawczym – ponad 45 tysięcy książek. Aby zapewnić czytelnikowi pełną samoobsługę (od dotarcia do odpowiedniej półki po samodzielne wypożyczenie), zbiory przeznaczone do strefy wolnego dostępu odpowiednio zabezpieczono i oznakowano. Grzbiety książek zostały opatrzone naklejkami, a każda z nich zawiera określoną informację. Szczegóły dotyczące oznakowania i informacji o rozmieszczeniu zbiorów w wolnym dostępie, odnajdzie użytkownik w specjalnie przygotowanych ulotkach informacyjnych. Czytelnicy mogą swobodnie poruszać się w strefie wolnego dostępu, ponieważ jest ona chroniona za pomocą systemu bramek²⁰.

W strefie wolnego dostępu dla wydawnictw ciągłych znajduje się około 1 700 tytułów czasopism naukowych oraz popularnonaukowych polskich i zagranicznych, które są rozmieszczone na półkach według dziedzin naukowych, a w obrębie poszczególnych działów czasopisma ułożone są alfabetycznie. W wolnym dostępie znajdują się

²⁰ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 19-20

Skaner Zeuschel Zeta tzw. ekologiczne ksero

Źródło: <https://www.facebook.com/biblioteka.uniwersytecka.kielce/photos/a-366521340081280.81924.353270301406384/596813177052094/?type=3&theater> [dostęp: 23 IV 2014]

„Selfcheck” firmy Arfido

Źródło: <https://www.facebook.com/biblioteka.uniwersytecka.kielce/photos/a-366521340081280.81924.353270301406384/564039976996081/?type=3&theater> [dostęp: 23 IV 2014]

czasopisma nowe oraz roczniki archiwalne, przede wszystkim dotyczy to nauk humanistycznych. Dobierając tytuły brano pod uwagę ich przydatność dla studentów oraz pracowników naukowych, jak również statystykę ich udostępniania w funkcjonujących poprzednio czytelnich wydziałowych i instytutowych. W strefie tej, w sąsiedztwie Oddziału Informacji Naukowej i czytelni tegoż oddziału, umieszczono również literaturę z zakresu informacji naukowej. Dla użytkowników, którzy przeglądają czasopisma wielkoformatowe zostały przygotowane specjalne stoły z pochyłym blatem²¹.

W Bibliotece użytkownicy mają dostęp do 57 stanowisk komputerowych z nowoczesnymi komputerami Dell OptiPlex 7010, na których zainstalowana jest najnowsza wersja pakietu biurowego MS Office oraz podłączony jest szybki, szerokopasmowy Internet. Na terenie placówki jest również WiFi, które umożliwia przeglądanie Internetu na ekranie smartphona, tabletu, czy laptopa czytelnika. Użytkownicy mają także możliwość wypożyczenia jednego z sześciu notebooków (Dell Latitude E6330) lub tabletów (Samsung Galaxy Tab P5 100). Do ich dyspozycji są też trzy skanery Zeutschel Zeta, czyli tzw. ekologiczne ksero, za pomocą których mogą samodzielnie i szybko skopiować potrzebne materiały oraz zapisać je w postaci pliku PDF czy JPEG na własnym nośniku pamięci USB (pendrive). Na terenie Biblioteki znajdują się również trzy kserokopiarki samoobsługowe. Czytelnicy mogą samodzielnie wypożyczać oraz oddawać książki. W strefie wolnego dostępu na pierwszym piętrze znajdują się dwa urządzenia do samodzielnych wypożyczeń – „selfcheck” firmy Arfido, natomiast przy wejściu głównym do Biblioteki zamontowana została samoobsługowa, automatyczna, całodobowa wrzutnia zewnętrzna firmy Arfido, dzięki której można oddawać książki w szybki i łatwy sposób o dogodnej dla każdego porze²².

Proces naukowo-dydaktyczny (multimedialne konferencje, wykłady, prelekcje, zajęcia konwersatoryjne) wspierają nowoczesne urządzenia audio-wideo: automatyczne ekrany Adeo Motorized Elegance Vision White Pro, tablice interaktywne QOMO QWB100WS, projektory multimedialne, tablica samokopiująca Panasonic UB-5815 (standardowa tablica kopiująca na papier zwykły; w czasie konferencji, wykładów eliminuje potrzebę notowania). Przygotowanie oraz przeprowadzenie rozmaitych interaktywnych testów wiedzy, quizów, ankiet i głosowań zapewnia system do testów QRF300. W zestawie do oprogramowania współpracującego z programem MS Power Point znajdują się 32 piloty dla uczestników oraz pilot dla prowadzącego. System może być pomocny przy badaniu opinii czytelników Biblioteki na temat m.in. jakości usług świadczonych przez placówkę²³.

²¹ Tamże, s. 20-21

²² Tamże, s. 21-23; Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach za rok 2013, s. 5-6, http://www.buk.ujk.edu.pl/files/sprawozdania/SPRAW_2013.pdf [dostęp: 16 V 2014]

²³ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 24

Wrzutnia zewnętrzna do samoobsługowego zwrotu książek

Źródło: http://kielce.gazeta.pl/kielce/56,35255,14594910,O_kazdej_porze,,8.html [dostęp: 16 V 2014]

W Bibliotece w strukturach Oddziału Komputeryzacji i Informatyzacji mieści się pracownia cyfryzacji zbiorów, której zadaniem jest digitalizacja cennych i unikatowych zbiorów w celu ochrony dziedzictwa kulturowego, jak również materiałów dydaktycznych i materiałów dotyczących regionu świętokrzyskiego. Znajduje się w niej nowoczesny sprzęt w postaci skanera książkowego Zeutschel 14000, pozwalający na skanowanie różnych dokumentów i zbiorów bibliotecznych zszytych i oprawionych. Urządzenie to pozwala na szybką digitalizację zbiorów bibliotecznych, w tym zbiorów specjalnych (rękopisów, map, atlasów, grafik, starodruków) oraz kolekcji piśmiennictwa z XIX w. Skaner ten zapewnia bezpieczną digitalizację nawet najbardziej wrażliwych materiałów oryginalnych. W pracowni znajduje się także konwerter mikrofilmów Zeutschel OP500, pozwalający na konwersję plików cyfrowych na taśmę mikrofilmową oraz wywoływarka Microform FP505 i przewijarka do mikrofilmów. Dzięki tym urządzeniom i oprogramowaniu, jak również powołaniu sekcji cyfryzacji zbiorów, będzie możliwe uruchomienie biblioteki cyfrowej UJK, udostępniającej m.in. materiały dydaktyczne dla studentów, publikacje dotyczące Uczelni, miasta i regionu. W placówce funkcjonuje również bezobsługowe centrum wydruku (BCW), które pozwala na rozliczanie wydruków, kserokopii i skanów za pomocą elektronicznych

Skaner książkowy Zeutschel 14000

Źródło: <https://www.facebook.com/biblioteka.uniwersytecka.kielce/photos/a-366521340081280.81924.353270301406384/596815867051825/?type=3&theater> [dostęp: 23 IV 2014]

legitymacji studenckich, albo hybrydowych kart mikroprocesorowych. Składa się on z trzech sztuk urządzeń wielofunkcyjnych i dwóch sztuk kartomat BCW (aparat wrzutowy na monety i banknoty, pozwala uzupełniać konta użytkowników oraz dokonuje ich identyfikacji)²⁴.

Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach jest placówką bez barier, miejscem przyjaznym osobom niepełnosprawnym, ponieważ dotarcie do budynku ułatwia szeroki podjazd, a w nim znajdują się liczne udogodnienia: automatycznie otwierane drzwi wejściowe; windy z kabinami dostosowanymi dla osób poruszających się na wózkach oraz niewidomych, niedowidzących, z systemem głośnomówiącym; toalety dla osób z niepełnosprawnością ruchową; szerokie korytarze oraz pomieszczenia dostosowane do poruszania się na wózkach, z antypoślizgowymi podłogami. Dla osób niepełno-

²⁴ Tamże, s. 25-26; Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach za rok 2013, s. 5-6, http://www.buk.ujk.edu.pl/files/sprawozdania/SPRAW_2013.pdf [dostęp: 16 V 2014]; Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach, <http://www.buk.ujk.edu.pl/> [dostęp: 16 V 2014]; Karolina Wicha: Nowa Biblioteka..., s. 37

Czytelnia specjalistyczna

Źródło: <http://www.echodnia.eu/apps/pbcs.dll/gallery?Site=ED&Date=20130911&Category=student06&ArtNo=911009993&Ref=PH&Params=Itemnr=18> [dostęp: 16 V 2014]

sprawnych zostało przygotowanych 10 miejsc pracy. W specjalistycznej czytelnii na pierwszym piętrze znajdują się stanowiska komputerowe, które ułatwiają zdobywanie, przechowywanie i odtwarzanie informacji osobom z dysfunkcją wzroku. Użytkownicy mogą korzystać z następującego sprzętu: komputer Dell OptiPlex 7010 z zainstalowanym oprogramowaniem typu screen reader (Jaws Professional) wraz z syntetyzatorem mowy oraz sześcioma głosami, które umożliwiają osobie niewidomej pełne i swobodne korzystanie z zasobów komputera pracującego pod kontrolą systemu operacyjnego Microsoft 7 Professional; linijka brailowska – Freedom Scientific Focus 40 Blue; drukarka brailowska – Index Everest D; auto-lektor, czyli urządzenie automatyzujące proces konwertowania tekstu pisanego do formatu dźwiękowego, gotowego do odsłuchania na komputerze, telefonie, odtwarzaczu mp3 itp.; przenośne lupy elektroniczne, stacjonarne powiększalniki ekranowe. Osoby niepełnosprawne mogą także liczyć na miłą i profesjonalną pomoc przeszkolonego personelu²⁵.

²⁵ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 26-27; Agnieszka Kussal-Wojtyna: Biblioteka uniwersytecka..., http://www.wrota-swietokrzyskie.pl/pio/zawartosc/-/asset_publisher/6cAE/content/biblioteka-uniwersytecka-na-miare-xxi-wieku?redirect=http%3A%2F%2Fwww.wrota-swietokrzyskie.pl%2Fpio%3Fp_id%3D101_INSTANCE_F9Uh%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D3 [dostęp: 16 V 2014]; Karolina Wicha: Nowa Biblioteka..., s. 37

Biblioteka realizuje swoje podstawowe zadania związane z gromadzeniem, opracowywaniem, przechowywaniem, ochroną materiałów bibliotecznych, ich udostępnianiem, jak również zajmuje się działalnością: informacyjną, bibliograficzną, naukowo-badawczą, dydaktyczną, wydawniczą, wystawową oraz usługową²⁶.

Na koniec 2013 r. stan zbiorów Biblioteki wynosił: 451 679 woluminów wydawnictw zwartych, 67 706 roczników wydawnictw ciągłych oraz 9 460 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych. W 2013 r. prenumerowano 693 tytuły, w tym: 650 tytułów czasopism polskich i 43 tytuły czasopism zagranicznych. Czytelników zarejestrowanych było 8 257, w tym aktywnych – 2 678. Wypożyczalnię odwiedziło 12 693 osoby, a czytelnie – 28 727. W 2013 r. ksiąźnica zatrudniała 68 osób, w tym: 5 osób posiadało stopień naukowy doktora, a 57 osób stopień magistra różnych specjalności. Placówka posiada własną stronę WWW oraz profil na portalu społecznościowym Facebook²⁷.

Od roku akademickiego 2013/2014 rozpoczęto realizację trzyetapowego programu przysposobienia bibliotecznego dla studentów pierwszego roku. Etap pierwszy polega na prowadzeniu zajęć w gmachu Biblioteki, wykładach informacyjnych połączonych z oprowadzaniem po placówce. Ma to na celu zdobycie przez studentów podstawowej wiedzy na temat funkcjonowania Biblioteki Uniwersyteckiej w nowych warunkach lokalowych. Etap drugi służy uzupełnieniu i pogłębieniu wiedzy na temat funkcjonowania ksiąźnicy poprzez szkolenie biblioteczne online. Etap trzeci, czyli weryfikacja wiedzy studentów o placówce poprzez obowiązkowe zaliczenie przez nich testu sprawdzającego²⁸.

Biblioteka gromadzi informacje o publikacjach pracowników Uczelni oraz pracowników ksiąźnicy (16 artykułów w 2013 r.). Ksiąźnica wydaje: od 2009 r. „Rocznik Biblioteki UJK”, od 2009 r. Serię: *Prace BUK*, informatory o placówce, katalogi wystaw, materiały konferencyjne oraz inne – księgi pamiątkowe. Bibliotekarze uczestniczą w konferencjach, sympozjach, seminariach, spotkaniach naukowych i kulturalnych oraz innych szkoleniach (24 spotkania w 2013 r.) m.in. brali udział w targach książki w Warszawie i Krakowie, w szkoleniu „Komunikacja z osobami z zaburzeniami psychicznymi. Jak rozumieć, rozmawiać i postępować?”, w 28 FORUM Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych „Rola biblioteki w zakresie parametryzacji uczelni”, w spotkaniu jubileuszowym prof. Marty Pawliny-Meduckiej, w warsztatach online z opracowania starodruków w jhp KABA, w konferencji bibliotekarzy systemowych bibliotek współpracujących z katalogiem NUKAT, która była poświęcona problemom związanym ze

²⁶ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 28

²⁷ Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach za rok 2013 s. 6, 8-10, http://www.buk.ujk.edu.pl/files/sprawozdania/SPRAW_2013.pdf [dostęp: 16 V 2014]

²⁸ Tamże, s. 12

Spotkanie z dr Januszem Pezdą

Źródło: <https://www.facebook.com/biblioteka.uniwersytecka.kielce/photos/pcb.637664116300333/637663559633722/?type=1&theater> [dostęp: 16 V 2014]

standardem katalogowania Resource Description and Access (RDA) oraz obowiązującym zasadom współpracy i planom Centrum NUKAT na kolejne lata²⁹.

20 lutego 2014 r. w gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej w Kielcach odbyło się spotkanie z dr. Januszem Pezdą, wybitnym znawcą problematyki związanej z historią Wielkiej Emigracji w XIX w., dziejami rodu Czartoryskich i Biblioteki Polskiej w Paryżu, autorem publikacji *Historia Biblioteki Polskiej w Paryżu w latach 1838–1893*. Spotkanie zostało zorganizowane przez Bibliotekę Uniwersytecką wspólnie z Instytutem Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w ramach seminarium doktoranc-

²⁹ Tamże, s. 12, 14-18; Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach. *Rocznik Biblioteki UJK*, <http://www.buk.ujk.edu.pl/index.php?pid=461> [dostęp: 16 V 2014]; Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach. Seria: Prace BUK, <http://www.buk.ujk.edu.pl/index.php?pid=462> [dostęp: 16 V 2014]; Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach. Informatory, <http://www.buk.ujk.edu.pl/index.php?pid=463> [dostęp: 16 V 2014]; Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach, <http://www.buk.ujk.edu.pl/index.php?pid=464> [dostęp: 16 V 2014]; Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach. Materiały konferencyjne, <http://www.buk.ujk.edu.pl/index.php?pid=465> [dostęp: 16 V 2014]; Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach. Inne, <http://www.buk.ujk.edu.pl/index.php?pid=466> [dostęp: 16 V 2014]

kiego kierowanego przez prof. dr. hab. Wiesława Cabana. W spotkaniu uczestniczyli doktoranci, pracownicy naukowcy i studenci UJK oraz pracownicy ksiąźnicy³⁰.

20 marca 2014 r. placówkę odwiedził natomiast ambasador Finlandii w Polsce Jari Vilén wraz z małżonką, który w nowym gmachu pojawił się w towarzystwie Rektora Uniwersytetu Jana Kochanowskiego prof. dr. hab. Jacka Semaniaka oraz prof. dr. hab. Ryszarda M. Czarnego. Duże zainteresowanie u ambasadora wzbudziły materiały znajdujące się w Kolekcji Nordyckiej. Zadeklarował nawet chęć współpracy oraz pomoc przy dalszym organizowaniu księgozbioru dotyczącego państw nordyckich z uwzględnieniem przede wszystkim tematyki gospodarczo-ekonomicznej, praw człowieka i bezpieczeństwa narodowego³¹.

Wystawy w ksiąźnicy organizowane są od 1973 r. W jej działalności wystawienniczej można wyróżnić dwa okresy: pierwszy obejmuje lata 1973-1998, a drugi – od 1999 r. do chwili obecnej. W ciągu 26 lat pierwszego okresu odbyło się 10 wystaw, które miały charakter sporadycznych imprez. Dopiero od 1999 r. zaobserwowano ożywienie aktywności wystawienniczej, a pracownicy Biblioteki urządzili w tymże roku aż 9 wystaw. Drugi przełom nastąpił w roku 2000 i od tego czasu można mówić o systematycznej i planowej działalności wystawienniczej ksiąźnicy³².

13 listopada 2000 r. nastąpiło otwarcie Galerii Akademickiej, która zainaugurowała swoją działalność wystawą jubileuszową Barbary Katarzyny i Czesława Erberów. Jubileusze pracowników Uczelni i artystów, którzy są zaprzyjaźnieni z ksiąźnicą są bardzo dobrą okazją do zaprezentowania ich sylwetek oraz dorobku naukowego, czy artystycznego. W planowaniu tematyki wystaw brane są też pod uwagę zbliżające się rocznice ważnych wydarzeń historycznych. Na wystawach promowane są również zbiory własne Biblioteki, w tym zbiory specjalne. Czasami eksponowane zbiory są wzbogacane innymi, wypożyczonymi na czas trwania wystawy z jakiegoś muzeum, innej ksiąźnicy lub też od osób prywatnych. Biblioteka prezentowała na wystawach także: ekslibrisy, akwarele, grafiki, fotografie. Odbywające się na Uczelni różne konferencje i sesje naukowe są okazją do urządzania wystaw tematycznych. Książnica stara się zapraszać na otwarcie wystaw osoby, których one dotyczą w sposób bezpośredni lub pośredni³³.

³⁰ Spotkanie naukowe w Bibliotece Uniwersyteckiej, http://www.buk.ujk.edu.pl/index.php?pid=07&?fn_mode=fullnews&fn_id=106 [dostęp: 16 V 2014]

³¹ Wizyta ambasadora Finlandii, http://www.buk.ujk.edu.pl/index.php?pid=07&?fn_mode=fullnews&fn_id=110 [dostęp: 16 V 2014]

³² Jolanta Drążyk: Kulturotwórcza rola Biblioteki Głównej Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach. W: Rola biblioteki w społeczeństwie informacyjnym. Konferencja z okazji Jubileuszu 15-lecia Wyższej Szkoły Handlowej im. Bolesława Markowskiego w Kielcach 12.06.2008 r., Kielce 2008 s. 18-23

³³ Tamże.

Ambasador Finlandii w Bibliotece Uniwersyteckiej

Źródło: <https://www.facebook.com/biblioteka.uniwersytecka.kielce/photos/pcb.651049331628478/651047838295294/?type=1&theater> [dostęp: 16 V 2014]

Wystawom towarzyszą katalogi lub druki towarzyszące o różnej wielkości i szacie graficznej. Biblioteka informacje o organizowanych wystawach zamieszcza na swojej stronie internetowej, na stronach internetowych innych instytucji kultury, informuje lokalne media oraz poprzez zamieszczanie afiszy w budynkach Uczelni³⁴.

W 2013 r. Oddział Zbiorów Specjalnych we współpracy z wybranymi instytucjami i organizacjami zorganizował trzy wystawy: Teatr Lalki i Aktora „Kubuś”, Wystawa malarstwa Mariusza Sobocińskiego i „Krok po kroku – aktywna droga” – wystawa Regionalnego Centrum Wolontariatu towarzysząca konferencji „Edukacja pozaformalna w perspektywie finansowej 2007-2013 i 2014-2020”; Oddział Nauki, Dydaktyki i Wydawnictw – 2 wystawy tematyczne: „Powstanie styczniowe w publikacjach pracowników UJK w Kielcach” i „Drogi Polaków do niepodległości. W 150 rocznicę Powstania Styczniowego”; w Czytelni Pedagogicznej zaprezentowane zostały trzy wystawy:

³⁴ Tamże, s. 24-25

Strefa wypoczynku

Źródło: <https://www.facebook.com/biblioteka.uniwersytecka.kielce/photos/pb.353270301406384.-2207520000.1400243990./561122363954509/?type=3&theater> [dostęp: 16 V 2014]

„Świętokrzyskie i małe ojczyzny” – znowelizowana wersja wystawy przygotowanej w 2012 r., Dorobek wydawniczy pracowników Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego oraz pracowników Czytelni Pedagogicznej – wystawa stała uzupełniana o nowości, Nowości Czytelni – 5 edycji³⁵.

Biblioteka Uniwersytecka to miejsce, w którym można uzyskać szybki oraz szeroki dostęp do wiedzy, lecz także miejsce, gdzie można odpocząć i atrakcyjnie spędzić wolny czas. W budynku wydzielone są specjalne strefy relaksu, w których czytelnicy mogą odpocząć. W różnych miejscach na trzech kondygnacjach ustawione zostały czerwono-czarne sofy. Dla osób, które chciałyby się nie tylko zrelaksować, ale i posilić, przygotowane zostały odpowiednie miejsca na parterze pomiędzy wypożyczalnią a salą seminarijną. Znajdują się tam sofy oraz okrągłe stoliki z wygodnymi krzeselkami. W budynku na pierwszym piętrze mieści się Galeria Uniwersytecka, którą wyposażo-

³⁵ Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach za rok 2013, s. 18, http://www.buk.ujk.edu.pl/files/sprawozdania/SPRAW_2013.pdf [dostęp: 16 V 2014]

no w najnowocześniejszy sprzęt wystawowy i multimedialny. Organizowane są w niej czasowe wystawy o rozmaitej tematyce, a otwarciom towarzyszą często uroczyste wernisaże, w czasie których uczestnicy mają okazję zetknąć się osobiście np. z autorem wystawianych prac. Placówka organizuje również inne imprezy kulturalne³⁶.

W ofercie Biblioteki dla czytelników znajdują się: komfortowe warunki pracy umysłowej i przyjazna atmosfera; szeroki dostęp do książek i czasopism w wersji drukowanej; wolny dostęp do 45 tysięcy książek oraz wolny dostęp do wydawnictw ciągłych i prasy bieżącej; krótki czas oczekiwania na zamówioną książkę z katalogu elektronicznego; szybki i wygodny dostęp do poszukiwania materiałów; udogodnienia w wypożyczaniu – samowypożyczanie i zwrocie książek – całodobowa wyrzutnia; dostęp do mikrofilmów i multimedii, do światowych zasobów informacji, źródeł elektronicznych, komputerowych baz danych, czasopism elektronicznych; kształcenie umiejętności krytycznego i efektywnego wykorzystywania zasobów internetowych i elektronicznych baz danych; nielimitowany czas dostępu do Internetu na terminalach; możliwość podłączenia własnych przenośnych komputerów do sieci internetowej Biblioteki w wyznaczonych miejscach; kształcenie w zakresie korzystania z placówki i źródeł informacji; usługi biblioteczne wysokiej jakości; miłą, profesjonalną obsługę przez wykwalifikowany personel udzielający zarówno praktycznych, jak i fachowych informacji. Placówka będzie się dalej rozwijać jako centrum edukacji, informacji i kultury, w którym dbałość o dziedzictwo kultury polskiej, jak i europejskiej będzie się łączyć z wykorzystaniem najnowocześniejszych form realizacji przekazu wiedzy oraz informacji³⁷.

Placówka współpracuje ze Wzgórzem Zamkowym i z działającym w jego strukturach Instytutem Designu. Współpraca ta polega na m.in. organizacji wspólnych seminariów, konferencji, sympozjów, wystaw, warsztatów edukacyjnych, artystycznych i projektowych. Od chwili uruchomienia w lipcu 2002 r. Narodowego Uniwersalnego Katalogu NUKAT, Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach jako jedna z pierwszych wśród 27 bibliotek w kraju i jako jedyna w regionie, rozpoczęła tworzenie rekordów bibliograficznych. Książnica współpracuje z 207 bibliotekami w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych³⁸.

³⁶ Biblioteka Uniwersytecka UJK – biblioteką XXI wieku..., s. 29-30; Karolina Wicha: Nowa Biblioteka..., s. 37

³⁷ Tamże, s. 31-32

³⁸ Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach. Współpraca, <http://www.buk.ujk.edu.pl/index.php?pid=49> [dostęp: 16 V 2014]; Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach za rok 2013, s. 10, http://www.buk.ujk.edu.pl/files/sprawozdania/SPRAW_2013.pdf [dostęp: 16 V 2014]

Prof. dr hab. Ewa Danowska
Kielce – UJK
Kraków – PAU / PAN

BIBLIOTEKA NAUKOWA POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI I POLSKIEJ AKADEMII NAUK W KRAKOWIE – HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ

Abstract

The Library now bearing the name of the Research Library of the Polish Academy of Arts and Sciences (PAU) and the Polish Academy of Sciences (PAN) has deep roots and a rich tradition. Its source was the Cracow Scientific Society (TNK) founded in 1815 and operating independently since 1856. The Society accepted book donations from private individuals and institutions, which became the nucleus of the Library. An exchange of publications from the Polish territories and abroad was also started. In 1872 TNK was transformed into the Academy of Arts and Sciences , and - after Poland regained its independence - into the Polish Academy of Arts and Sciences. The collection of books was initially housed in the home of Paul Popiel św, Jana Street, until the Academy erected its own building at 17 Sławkowska Street. During World War II the collection was moved to the Jagiellonian Library and returned to the previous location after liberation. In 1952 the management of the library was given to the Polish Academy of Sciences, returning to the PAU in 2000. The present library consists of sections: Gathering and Replenishing of the Collection ; Print Developing , Sharing, Storage and Maintenance of the Collection; Graphics collection, Special Collection and Reprographic Laboratory. Currently, the Library owns is total nearly 600 thousand books and periodicals, over 13 thousand manuscripts, 17 thousand old prints, 12 thousand maps and atlases and nearly 100 thousand prints and drawings. Catalogues of manuscripts and prints are issued successively, as well as the „Yearbook of the PAU and PAN Library”.

Streszczenie

Biblioteka, nosząca obecnie nazwę Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie ma odległe korzenie i bogatą tradycję. Jej źródłem jest Towarzystwo Naukowe Krakowskie (TNK), założone w 1815 r., samodzielnie działające od 1856 r. Towarzystwo przyjmowało dary książkowe od prywatnych osób i instytucji, co stało się zalążkiem Biblioteki. Nawiązana została również wymiana wydawnictw z terenu ziem polskich i zagranicą. TNK w 1872 r. przekształciło się w Akademię Umiejętności, a po odzyskaniu niepodległości w Polską Akademię Umiejętności. Zbiory książkowe mieściły się początkowo w domu Pawła Popiela przy ul. Św. Jana, dopóki nie został wzniesiony własny gmach przy ul. Sławkowskiej 17. W czasie II wojny światowej zbiory zostały przewiezione do Biblioteki Jagiellońskiej, a po wyzwoleniu powróciły na swoje miejsce. W 1952 r. Biblioteka przeszła w zarząd Polskiej Akademii Nauk, powracając do PAU w 2000 r. Obecnie Biblioteka składa się z działów: Gromadzenie i Uzupełnianie Zbiorów; Opracowanie Druków; Udostępnianie, Przechowywanie i Konserwacja Zbiorów; Zbiory Graficzne; Zbiory Specjalne oraz Pracownia Reprograficzna. Obecnie w Bibliotece znajduje się ogółem prawie 600 tys. druków zawar-

tych i ciągłych, ponad 13 tys. rękopisów, 17 tys. starodruków, 12 tys. map i atlasów oraz prawie 100 tys. grafik i rysunków. Wydawane są sukcesywnie katalogi drukowane rękopisów i grafik, a także „Rocznik Biblioteki PAU i PAN”.

Biblioteka, nosząca obecnie nazwę Biblioteki Naukowej PAU i PAN ma odległe korzenie i bogatą tradycję. Jej źródłem jest Towarzystwo Naukowe Krakowskie (dalej: TNK), założone 24 lipca 1815 r. w celu krzewienia, popierania i upowszechniania badań naukowych z różnych dziedzin wiedzy. Inicjatorami jego powstania byli Jerzy Samuel Bandtke oraz rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego Walenty Litwiński. Przez dziesięciolecia Towarzystwo było związane organizacyjnie z Uniwersytetem Jagiellońskim. W tym czasie Towarzystwo nie gromadziło własnych zbiorów bibliotecznych, a wszystkie dary w postaci książek, czasopism i zbiorów specjalnych przekazywano do Biblioteki Jagiellońskiej. Dopiero w 1850 r. zdecydowało o gromadzeniu własnych zbiorów, także bibliotecznych¹.

29 lutego 1853 r. Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego powziął uchwałę, w myśl której Towarzystwo miało być odłączone od na nowo germanizowanego Uniwersytetu, w ten sposób rozpoczynając samodzielne istnienie. Stało się odrębną instytucją naukową o wyraźnym, polskim charakterze. Jego statut został zatwierdzony w 1856 r., co było przejawem dążenia władz austriackich do ujednolicenia na wzór wiedeński organizacji nauki we wszystkich krajach monarchii habsburskiej. Paradoksalnie Towarzystwo Naukowe Krakowskie stało się ośrodkiem nauki polskiej. Według statutu z 1856 r. w obrębie Towarzystwa powinno znajdować się Archiwum, Biblioteka i Muzeum Starożytności. Księgozbiór Biblioteki, gromadzony już na własny użytek, miały stanowić dzieła otrzymane od darczyńców oraz zakupione, chociaż nie zostało określone, z jakiego funduszu mają być wydatkowane pieniądze na zakupy książek. Wobec powyższego, główny zrąb Biblioteki stanowiły dary, a kolejny – nakłady własne Towarzystwa. Trzecim źródłem pochodzenia książek i czasopism była wymiana z wydawnictwami z kraju i za granicą, nawiązana przez Towarzystwo niemal od początku istnienia. 30 marca 1856 r. ustalona została lista 27 instytucji, osób i zakładów, którym TNK miało wysyłać swoje wydawnictwa, licząc na wzajemność. Wśród nich znajdowały się m.in.: C. K. Minister Oświecenia, C. K. Namiestnik we Lwowie, Kurator Nauk w Warszawie, Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie, Komisje Archeologiczne – w Petersburgu, Moskwie, Odessie i Wilnie oraz redakcje kilku czasopism. Nie wszystkie wymienione na liście instytucje od razu odpowiedziały wysłaniem swoich wydawnictw, niemniej jednak uregulowanie tej sprawy było tylko kwestią czasu. Już w 1866 r. Towarzystwo nawiązało kontakt z Instytutem Smithsona w Wa-

¹ Zbiory rękopisów w bibliotekach i muzeach w Polsce, oprac. Danuta Kamolowa przy współudziale Teresy Sieniatkiewicz. Warszawa 2003 T. 1 s. 125; Towarzystwo Naukowe Krakowskie. W: Encyklopedia Krakowa / pod red. Dariusza Kalisiewicza. Kraków 2000 s. 1002

szynгонie, a niebawem też z szeregiem instytucji na Bałkanach, a także w Zachodniej Europie. Do roku 1873 wymiana publikacji z zakładami naukowymi była w pełni rozwinięta, a Biblioteka otrzymywała stale nakłady 40. towarzystw i akademii z Europy i Ameryki. Wymiana była utrzymywana i rozwijana poprzez kolejne dziesięciolecia, aż do dnia dzisiejszego².

Prezes TNK Józef Majer stał na stanowisku utworzenia samodzielnej Biblioteki, przydatnej „młodzieży akademickiej i publiczności”, opartej o dary prywatnych osób i instytucji, a od tego czasu już tylko dublety mogłyby być przekazywane Bibliotece Jagiellońskiej. W ciągu pierwszych kilkunastu lat istnienia biblioteki TNK, do znaczniejszych darów książkowych (w tym starodruków), należy zaliczyć kolekcję dzieł matematycznych Juliana Bayera, przy tym spuściznę rękopiśmienną Macieja Bayera, liczne książki m.in. od Sadoka Barącz, Józefa Bochniewicza, Włodzimierza Dzie duszyckiego, Ambrożego Grabowskiego, Karola Boromeusza Hoffmana, Ferdynanda Kojśewicza, Floriana Sawiczewskiego, Leona Rzewuskiego, Ludwika Helcla, Jana Wincentego Smoniewskiego. Wśród ofiarodawców pojawiają się nazwiska ludzi zasłużonych dla nauki i kultury polskiej, inteligencji, także członków TNK. Brakuje natomiast wśród nich nazwisk możnych i wielkich rodzin, którzy być może swoje zbiory starali się przekazywać z pokolenia na pokolenie swego rodu. Rzadko natomiast Towarzystwo korzystało z możliwości zakupu księgozbiorów, tłumacząc się trudnościami lokalowymi i finansowymi³.

Korzystanie z tego cennego zbioru było jednak mocno utrudnione, nie tylko dlatego, że Biblioteka nie dysponowała odrębnym pomieszczeniem na czytelnię. Przywilej korzystania z księgozbioru dotyczył tylko wąskiego kręgu – członków TNK i osób przez nich wprowadzonych. Udostępnianie odbywało się tylko 3 godziny dziennie z wyjątkiem niedziel i świąt⁴.

W styczniu 1859 r. została utworzona komisja w celu spisania wszystkich przedmiotów należących do Towarzystwa. Książki, czasopisma i zbiory muzealne znajdowały się wówczas w dziewięciu różnych miejscach. Złożono je potem w domu Pawła Popiela, przy ul. Św. Jana 20, gdzie TNK znalazło swoje tymczasowe pomieszczenie, dopóki nie wybuduje własnej siedziby. Biblioteka, wówczas jeszcze niewielka, zmieściła się w dwóch pokojach. Funkcję bibliotekarza pełnił nauczyciel i działacz społeczny Hipolit Sereżyński (1800-1874), od 1859 równocześnie podskarbi TNK. Do jego zasług należy szybkie urządzenie Biblioteki, która uporządkowana i opatrzo-

² Danuta Rederowa, Zbigniew Jabłoński: Zarys dziejów Biblioteki PAN w Krakowie. *Rocz. Bibl. PAN w Krakowie* 1955 R. 1 s. 9-12

³ Bogumiła Schnaydrowa: Ofiarodawcy Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Z badań nad proveniencją zbiorów Biblioteki PAN w Krakowie. *Rocz. Bibl. PAN w Krakowie* 1975 R. 21 s. 99-113

⁴ Zofia Rydlewska: 120 lat czytelni Biblioteki Naukowej PAU i PAN. Zarys dziejów. *Rocz. Bibl. Nauk. PAU i PAN* 2013 R. 58 s. 212

na przez niego kartkowym katalogiem alfabetycznym, już od połowy 1859 r. została szerzej udostępniona członkom TNK i innym czytelnikom. Warunki korzystania ze zbiorów i regulamin Biblioteki Seredyński zawarł w specjalnej instrukcji, przygotowanej wspólnie z Franciszkiem Skoblem. Zapoczątkował także prace inwentaryzacyjne zasobów Muzeum Starożytności, w rękopisie pozostawiając katalog działu etnograficznego. Był również przewodniczącym komisji zajmującej się rozpowszechnianiem wydawnictw TNK⁵.

Kamień węgielny pod wspomnianą nową siedzibę Towarzystwa Naukowego Krakowskiego przy ul. Sławkowskiej 17 położono w 1857 r. Gmach według pomysłu Franciszka Wężyka zaprojektował architekt Filip Pokutyński. Plany przewidywały budowlę przewyższającą swymi rozmiarami ówczesne potrzeby instytucji której miała służyć. Węzyk pragnął, by oprócz Towarzystwa Naukowego znalazło w niej miejsce także Towarzystwo Gospodarczo-Rolnicze oraz Towarzystwo Sztuk Pięknych. Ta ostatnia instytucja uchyliła się od współpracy, a Towarzystwo Gospodarczo-Rolnicze było zainteresowane wynajęciem pomieszczenia w tym gmachu⁶.

W 1862 r. Towarzystwo Naukowe Krakowskie przeprowadziło się do nowego budynku przy ul. Sławkowskiej 17. Tymczasem Hipolit Seredyński, przeciążony pracą, poprosił o zatrudnienie płatnego kustosa zbiorów. Został nim rok później jego syn Władysław (1841-1893), wówczas student filozofii. Władysław Seredyński, rekomendowany do pracy w bibliotece przez ojca, dobrze wywiązywał się ze swych obowiązków. Porządkował księgozbiór, a na polecenie prezesa TNK Józefa Majera sporządził katalog systematyczny druków, prowadził też wymianę z wydawcami. Warto dodać, że według sprawozdania Towarzystwa, w 1865 r. biblioteka liczyła 5600 dzieł w 10 000 tomach. Od roku 1866, w związku z zapisem pieniężnym Jerzego Lubomirskiego zarządzał funduszem przeznaczonym na uzupełnianie zbiorów. Szczególną opieką Seredyński otoczył znajdujące się w zbiorach TNK rękopisy, a w 1869 r., opublikował ich katalog. W przedmowie napisał, że podejmując tę pracę kierował się chęcią „pomocy badaczom na polu wewnętrznych i zewnętrznych dziejów dawnej Polski” oraz spoczywał na nim „moralny obowiązek dla każdego, w czyjem ręku źródła te znajdować się mogą”. Katalog Seredyńskiego był podzielony na cztery grupy rzeczowe, rozbijał zespoły proveniencyjne, nie zawierał indeksu i miał zbyt skrótowe opisy katalogowe. Pomimo tych braków, przez długie lata służył czytelnikom. Stanowił równocześnie pierwszą polską próbę katalogowego opracowania rękopiśmiennych zbiorów bibliotecznych, a do dziś jest cennym źródłem informującym o zasobach TNK. Poza kierowaniem Biblioteką, Władysław Seredyński nadzorował również zbiory Muzeum

⁵ Bogumiła Schnaydrowa: Seredyński Hipolit August. *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB). T. 36 s. 303-204

⁶ Krystyna Stachowska: Z przeszłości gmachów Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. *Rocz. Bibl. PAN w Krakowie* 1968 R. 14 s. 225

Gmach TNK, obecnie PAU

Wejście do Biblioteki

Starożytności, umieszczone w gmachu TNK przy ul. Sławkowskiej i udostępniane publiczności⁷.

W roku 1871 Biblioteka liczyła 9180 dzieł, bez uwzględnienia tomów i zeszytów. Liczba rękopisów wzrosła do 570. Ze zbiorów korzystało przeciętnie 1400 osób w ciągu roku. Budżet Biblioteki wynosił 2080 złotych reńskich na rok, z czego na wydatki personalne przypadało 580 zł r., na zakup dzieł 1200, zaś inne wydatki pochłaniały 300 zł r. Należy dodać, że własnym budżetem Biblioteka dysponowała od 1866 r. Zakup książek był dość przypadkowy, a wartość zbiorów leżała głównie w zasobach rękopiśmiennych, a także publikacjach pochodzących z wymiany z zagranicą⁸.

W 1872 r. Towarzystwo Naukowe Krakowskie oficjalnie przekształciło się w Akademię Umiejętności. Placówka ta w drugiej połowie XIX wieku wysunęła się na czoło instytucji naukowych na ziemiach polskich. Akademia przejęła z Towarzystwa i kontynuowała szereg przedsięwzięć, podejmując pracę w Komisjach zarówno tych, które istniały już w Towarzystwie, ale też tworząc nowe, skupiające znawców określonych gałęzi wiedzy. Tworzono warsztat pracy naukowej, kreślono z rozmachem projekty prac badawczych i wydawniczych, gromadzono zbiory biblioteczne i muzealne. Zatem nowy gmach okazał się bardzo przydatny dla działalności Akademii Umiejętności i jej zbiorów. Budowany w latach sześćdziesiątych XIX wieku niejako na wyrost, dla nowej instytucji okazał się idealny, co więcej, w następnych latach dokupowano okoliczne kamienice przylegające do posesji przy ul. Sławkowskiej 17, traktując je jako inwestycję⁹.

W czasach Akademii Umiejętności napływało do Biblioteki wiele cennych darów, gdyż instytucję tę postrzegano jako ostoję rozwoju kultury polskiej, zwłaszcza po upadku powstania styczniowego. Większość darczyńców pochodziła z zaboru rosyjskiego, a także z emigracji. Wyróżnić należy bibliotekę Pawła Wereszczyńskiego, która nadeszła z Petersburga, ze Sztokholmu Henryk Bukowski nadesłał zbiór książek głównie z dziedziny historii sztuki, z Moskwy nadeszły rękopisy po Wincentym Niewodniczańskim, ponadto wielki zbiór Cypriana Walewskiego z Warszawy¹⁰.

Pierwszą czytelną stanowiła sala posiedzeń Zarządu, znajdująca się na pierwszym piętrze. Jej obsługą zajmowali się stypendyści Akademii, którzy mieli odpracować sześć godzin w tygodniu. Oni też przenosili zamówione książki z magazynów na parterze na pierwsze piętro. Na etacie bibliotekarza zatrudniona była jedna osoba, a przez niespełna 3 lata funkcję tę pełnił dr Józef Kallenbach od 1886 r., po czym objął

⁷ Bogumiła Schnaydrowa: Seredyński Władysław. *PSB*. T. 36 s. 306-307. Tytuł katalogu: Rękopisy Towarzystwa Naukowego systematycznie zestawione. Kraków 1869. W: *Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego* T. 40 lub jako osobna nadbitka, stron 81. Ujętych tu zostało 545 jednostek sygnaturowych

⁸ Danuta Rederowa, Zbigniew Jabłoński: *Zarys dziejów Biblioteki...* s. 16-17

⁹ Krystyna Stachowska: *Z przeszłości gmachów...* s. 226

¹⁰ Danuta Rederowa, Zbigniew Jabłoński: *Zarys dziejów Biblioteki...* s. 18

katedrę języka i literatury polskiej we Fryburgu. Od 1 stycznia 1890 r. obowiązki te pełnił polecony przez Smolkę i Karola Estreichera – Stanisław Windakiewicz, późniejszy profesor UJ i członek AU, historyk literatury polskiej. On też, zapoznawszy się z powierzoną mu biblioteką, sporządził bardzo krytyczny raport na temat złego stanu pomieszczeń i utrudnień związanych z prawidłowym rozmieszczeniem książek. Windakiewicz gorliwie służył bibliotece przez ponad 12 lat¹¹. Należy jednak zauważyć, że władze Akademii Umiejętności nie zawsze przywiązywały wielką wagę do zbiorów książkowych, rękopiśmiennych i muzealnych. W 1889 r. na posiedzeniu Zarządu, ówczesny dyrektor Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Karol Teichmann wysunął wniosek, by zbiory Akademii odstąpić miastu lub Uniwersytetowi Jagiellońskiemu. Jednak prezes Akademii Józef Majer, sekretarz Stanisław Tarnowski jak i dyrektor Wydziału Historyczno-Filozoficznego Fryderyk Zoll odnieśli się do pomysłu negatywnie, argumentując, iż Akademia nie ma prawa pozbywać się powierzonych jej zbiorów. Podsumowaniem pomysłu był memoriał wystosowany przez sekretarza Wydziału Historyczno-Filozoficznego Stanisława Smolkę, w którym podkreślił wartość zasobu bibliotecznego, a zwłaszcza działu czasopism, często unikatowych na ziemiach polskich. Rok później domagał się szerszego udostępniania zgromadzonych przez Akademię zbiorów – przede wszystkim książek, czasopism i rękopisów – w dostosowanej do tego czytelnii¹².

Czytelnię – salę gdzie do tej pory odbywały się coroczne publiczne posiedzenia - uroczystie otwarto 8 stycznia 1892 r. o godz. 18, w obecności członków Akademii Umiejętności i wielu gości. Fakt ten obszernie opisał krakowski „Czas”, nadmienając, że zasób biblioteki stanowi około 46 000 dzieł drukowanych i rękopisów. W czytelni były dostępne najnowsze nabytki, wyeksponowane na sześciu stołach w porządku alfabetycznym pod względem miejsc wydania. Jak zaznaczono, Biblioteka otrzymuje wówczas 246 wydawnictw zagranicznych, nie licząc polskich. Na regale znajdował się dostępny, podręczny księgozbiór składający się z wydawnictw Akademii Umiejętności, Akademii Wiedeńskiej, Instytutu Francuskiego oraz encyklopedie, słowniki i bibliografie. W czytelni znajdował się także katalog kartkowy druków. Czytelnię, znajdującą się na piętrze, łączyły z biblioteką na parterze kręcone schody. W pomieszczeniu zarezerwowany był stół dla bibliotekarza i dwóch stypendystów, którzy będą pełnić dyżur w czytelni. Dla czytelników przeznaczone były trzy wielkie stoły nakryte zielonym sukniem, wraz z przyborami do pisania i nożami do rozcinania papieru. Pięć wielkich okien wpuszczało dostateczną ilość światła, a wieczorem funkcjonowało oświetlenie gazowe. Czytelnia, od chwili otwarcia miała być dostępna dla czytelników od 11 do 13,

¹¹ Zofia Rydlewska: 120 lat czytelni... s. 213; Andrzej Śródka: Uczeń polscy XIX-XX stulecia. Warszawa 1998 T. 2 s. 142-144; T. 4, s. 486-488; Elżbieta Helena Nieciowa: Stanisław Windakiewicz jako bibliotekarz. *Rocz. Bibl. PAN* 1968 R. 14 s. 125-142

¹² Zofia Rydlewska: 120 lat czytelni... s. 212-213

a potem od 16 do 18, z wyjątkiem poniedziałków i świąt. Korzystać z czytelni mogli członkowie Akademii Umiejętności i jej komisji, profesorowie uniwersytetu i szkół średnich oraz inne osoby, którym Zarząd Akademii udzielił upoważnienia. Pod pewnymi warunkami można wypożyczać druki do domu. Salę czytelnianą zdobiły dookoła ścian popiersia poetów, uczonych i królów polskich – wykonane według wizerunków na nagrobkach w katedrze na Wawelu, które wyrzeźbił Parys Filippi na zamówienie TNK. Wyeksponowane natomiast było popiersie cesarza Franciszka Józefa. Na ścianach wisiały portrety: Jana Kochanowskiego pędzla Jana Matejki, Franciszka Wężyka w kopii Andrzeja Grabowskiego, oraz długoletniego prezesa Akademii Józefa Majera namalowanego przez Kazimierza Pochwałskiego. Znajdował się także wizerunek Józefa Szujskiego w szkarłatnej todze rektorskiej¹³.

Po Stanisławie Windakiewicz, kolejnym bibliotekarzem, od 1 września 1903 r. został Jan Czubek. Prowadzone przez niego prace związane z porządkowaniem zbiorów zaowocowały wydaniem drukiem dwóch katalogów rękopisów, co z pewnością przyczyniło się do ożywienia ruchu w czytelni. Jan Czubek zapoczątkował też zwyczaj zamieszczania w dorocznych sprawozdaniach Akademii krótkich relacji dotyczących Biblioteki, m. in. liczby czytelników, udostępnionych i wypożyczonych dzieł. Wynika z nich, że liczba czytelników sięgała rocznie kilkuset, a liczba odwiedzin kilku tysięcy. Od czasów objęcia przez niego funkcji bibliotekarza o dwie godziny wydłużono dyżur przedpołudniowy w czytelni – od 10 do 14¹⁴.

Przed pierwszą wojną światową, w 1906 r., jak już zostało wspomniane, opublikowany został służący badaczom do dziś katalog rękopisów autorstwa Jana Czubka, którego drugi tom, zawierający także dyplomy pergaminowe, wydano w 1912 r. Łącznie skatalogowanych zostało 1810 jednostek rękopiśmiennych i 330 dyplomów, w kolejności chronologicznej. W porównaniu z obecnie obowiązującymi standardami, opisy katalogowe są dość lakoniczne, ale co szczególnie cenne, podana jest proveniencja rękopisów, a także sporządzony indeks osób, nazw geograficznych i rzeczowych¹⁵.

W gmachu przy ul. Sławkowskiej 17 przechowywane były, poza książkami, czasopiśmiernymi i rękopisami, zbiory muzealne archeologiczne, antropologiczne i fizjograficzne. Gromadzenie zbiorów muzealnych nie leżało początkowo zupełnie w zamierzeniach Akademii, jednakże z biegiem lat zaczęły one rosnąć i pojawiła się kwestia ich przechowywania i opisania. Ważnym problemem okazało się poszerzenie pomieszczeń biblioteki, której zasoby rosły nie tylko dzięki darom, ale też jako rezultat systematycznie

¹³ Czytelnia naukowa w Akademii Umiejętności. *Czas* 1892 nr 5, 8 I 1892 s. 3; Anna Treiderowa: Kolekcja obrazów, rysunków i rzeźb Polskiej Akademii Umiejętności. *Rocz. Bibl. PAN w Krakowie* 1972 R. 18 s. 86

¹⁴ Zofia Rydlewska: 120 lat czytelni... s. 216; Maria Świątecka: Działalność bibliotekarska Jana Czubka. *Rocz. Bibl. PAN w Krakowie* 1968 R. 14 s. 143-151

¹⁵ Jan Czubek: Katalog rękopisów Akademii Umiejętności w Krakowie [sygnatury 1-1588]. Kraków 1906 stron 313; Temże..., Katalog... [sygnatury 1589-1810 + 330 dyplomów]. Kraków 1912 stron 167

rozwijanej wymiany wydawnictw, głównie z zagranicą. Napływ bieżących naukowych czasopism z różnych dziedzin wiedzy czynił z biblioteki Akademii żywą placówkę, budzącą zainteresowanie, dlatego pojawiła się kwestia ich sprawnego i wygodnego udostępniania. Siedem sal parterowych głównego gmachu i dwa pokoje w oficynach oraz czytelnia w sali posiedzeń Akademii, zaspokajało potrzeby biblioteki¹⁶.

Dopiero tuż przed wybuchem I wojny światowej, w maju 1914 r., po poszerzeniu gmachu o dwa budynki wzniesione na przylegających parcelach, zostały oddane do użytku kompletnie wyposażone dwie czytelnie – profesorska (tu udostępniano rękopisy i dzieła szczególnie cenne) oraz dla ogółu czytelników, a także magazyny biblioteczne i pomieszczenie dla rękopisów. Podkreślić należy, że ani działania wojenne, ani ogłoszenie Krakowa twierdzą, nie przerwały działalności Biblioteki. Skrócono jedynie godziny jej otwarcia, lecz ruch czytelników nadal był znaczny, np. w 1916 r. odnotowano 260 czytelników, a odwiedzin doliczono się prawie 4000. Podobna sytuacja utrzymywała się w następnych, wojennych latach¹⁷.

Należy nadmienić, że w przededniu I wojny światowej zbiory Biblioteki liczyły 44 108 druków, 778 map i atlasów, 1820 rękopisów oraz 330 dyplomów¹⁸.

Należy zaznaczyć, że zmiany organizacyjne Akademii Umiejętności, a przede wszystkim przemianowanie jej z chwilą odzyskania niepodległości – na Polską Akademię Umiejętności, nie wpłynęły na pracę i rozwój Biblioteki. Nowy statut, z 1919 r. całkowicie niemal przemilczał stronę organizacyjną ksiąźnicy, co nie wpływało z braku docenienia wartości jej zbiorów, chociaż ich utrzymanie stanowiło duże obciążenie. Pojawiły się nawet sugestie przeniesienia części zbiorów do Biblioteki Jagiellońskiej, które kilka razy poruszano na zebraniach zarządu PAU. Jednak pomysł ten z różnych przyczyn nie doszedł do skutku. Inspektorem Biblioteki w pierwszych powojennych latach był Władysław Baran, a po nim, od 1927 r., Fryderyk Papée, który wdrożył w życie nowozatwierdzony regulamin. Po nim, od 1931 r. dyrektorem Biblioteki był Karol Piotrowicz¹⁹.

Według zachowanych relacji, podobnie jak w okresie przedwojennym, także i później frekwencja w czytelni była znaczna. Zdarzało się, że wszystkie 42 miejsca były zajęte, a nadmiar czytelników lokowany był w czytelni profesorskiej. Od 1 lutego 1927 r. przywrócono zawieszone od czasów wojny popołudniowe dyżury. Stało się to na prośbę pracowników nauki, którym przedpołudniowe zajęcia nie pozwalały na korzystanie z biblioteki²⁰. Paradoksalnie w porównaniu z dzisiejszymi czasami, niepokój Zarządu PAU budziło zbyt częste korzystanie z rękopisów przez studentów. Wyrażano obawy,

¹⁶ Krystyna Stachowska: *Z przeszłości gmachów...* s. 242-244, 254

¹⁷ Zofia Rydlowska: *120 lat czytelni...* s. 217

¹⁸ WWW.biblioteka.pau.krakow.pl [data dostępu: 20 I 2014]

¹⁹ Danuta Rederowa, Zbigniew Jabłoński: *Zarys dziejów Biblioteki...* s. 27-30, 33-34, 36

²⁰ *Rocz. PAU* R. 1927/1928 s. 35

iż nie potrafili oni jeszcze przeprowadzać badań w pełni naukowych, nie ma gwarancji, że ich praca przyniesie nauce polskiej istotny pożytek. Rękopisy przez częste używanie ulegają niszczeniu, toteż pojawiły się sugestie, by ograniczyć ich udostępnianie do wybranego kręgu osób²¹. Należy dodać, że nieograniczony dostęp do zbiorów mieli jedynie członkowie PAU, a studenci musieli legitymować się listem polecającym wydanym przez opiekuna naukowego. Wymagano go także i po II wojnie światowej, a także w chwili obecnej, w przypadku gdy student lub doktorant chce korzystać z rękopisów, starodruków czy zbiorów graficznych i kartograficznych. Podobnie jak i obecnie, czytelnikom wydawano legitymacje – karty wstępu²².

Zachowały się dzienniki czytelników z okresu sprzed I i II wojny światowej z lat 1902-1906 oraz 1937-1939. Analiza nazwisk czytelników pozwala zauważyć, że z biblioteki korzystało szereg uczonych, m.in. słynnych historyków: Wacław Tokarz, Jan Ptaśnik, Marceli Handelsman, Tadeusz Smoleński, ponadto językoznawca i sławista Kazimierz Nitsch, później Stanisław Kutrzeba, Józef Mitkowski czy Stanisław Pigoń. Spotykamy też znane nazwiska kobiet: Stefanii Sempołowskiej, Zofii Daszyńskiej-Golińskiej czy Zofii Kirkorowej. Co ciekawe, kilka razy czytelnię biblioteki odwiedziła przebywająca wówczas w Krakowie Maria Piłsudska, pierwsza żona Marszałka, czy jego siostra Ludwika. W dwudziestoleciu międzywojennym do czytelników uczęszczał też Karol Wojtyła, późniejszy papież²³.

Sytuację w bibliotece w ostatnich latach dwudziestolecia międzywojennego, gdzie wchodzących witał odźwierny w „nieskazitelny chłacie bibliotekarski” (takie same chałaty nosili wszyscy bibliotekarze), opisał pracownik, Władysław Ogrodziński:

Akademia niezbyt dbała o Bibliotekę. Skąpiła pieniądze na personel i na zakupy, nie lepiej było z oprawami, a gdzieś do roku 1930-31 z kierownictwem placówki. Poprzednik Karola Piotrowicza, dr Władysław Baran, był już dla mnie mitem, ale w gronie starszych pracowników obarczano go winą za brak dbałości o fachowe opracowanie zbiorów i brak orientacji w postępach bibliotekarstwa. Pod tym względem Biblioteka nie cieszyła się zresztą zbyt dobrą opinią wśród bibliotekarzy krakowskich. W latach trzydziestych był już w całej pełni pęd do wyodrębniania bibliotekarstwa naukowego od powszechnego, w Bibliotece Jagiellońskiej dbano rygorystycznie o formalne kwalifikacje personelu, podobnie działo się w Bibliotece Czartoryskich. U nas zaledwie Waleria Suszyło jeździła na kursy dokształcające i w praktyce spełniała wymagania, stawiane gdzie indziej personelowi merytorycznemu²⁴.

²¹ Tamże, s. 34

²² Zofia Rydlewska: 120 lat czytelników... s. 218

²³ Zofia Rydlewska: 120 lat czytelników..., s. 221-222

²⁴ Władysław Ogrodziński: W Bibliotece Polskiej Akademii Umiejętności. Wspomnienia z lat 1935-1939. *Rocz. Bibl. Nauk. PAU i PAN* 2000 R. 45 s. 398-399. Karol Piotrowicz (1901 - po 1939) – bibliotekarz, bibliograf, historyk, dyrektor Biblioteki PAU w latach 1931-1939. Zob.: Elżbieta Helena Nieciowa, Piotrowicz Karol, *PSB* T. 26 s. 448-449

Katalog

Czytelnia

W dwudziestoleciu międzywojennym Biblioteka kontynuowała zapoczątkowaną przed dziesięcioleciem wymianę wydawnictw z ośrodkami zagranicznymi. W roku sprawozdawczym 1926/1927 wpłynęły do Biblioteki wydawnictwa z 514 instytucji z 44 krajów, osiągając prawie stan sprzed I wojny²⁵. Natomiast pomnażane sukcesywnie zbiory osiągnęły w roku 1938/1939 liczbę około 196 000 druków i 2074 rękopisy²⁶.

Znaczącym wydarzeniem było otwarcie w 1935 r. Gabinetu Rycin PAU, co było możliwe dzięki zgromadzeniu przez tę instytucję jednej z najcenniejszych wówczas w Polsce kolekcji liczącej ponad 60 tys. pozycji. Podstawą do utworzenia Gabinetu Rycin było pozyskanie przez PAU zbioru rycin obcych zgromadzonych w Bibliotece Polskiej w Paryżu, będącej wówczas pod jej zarządem. Historia powstawania tych zbiorów związana była z dziejami Wielkiej Emigracji, a także powstałym w 1832 r. Towarzystwem Literackim. Podstawą zbioru rycin były zapisy z lat 1842-1869. Największą i najcenniejszą, obejmującą kilkadziesiąt tysięcy rycin luźnych i w albumach była kolekcja senatora Macieja Wodzińskiego, a nie mniej znaczące były kolekcja grafik Karola Ottona Kniaziewicza i wielotysięczny zbiór rycin – dar członka francuskiego parlamentu Karola de Montalembert. Zbiory te należały uprzednio do Biblioteki Polskiej w Paryżu. Na mocy zawartego porozumienia zbiory te zostały przejęte przez Akademię Umiejętności w 1893 r. Drugą częścią utworzonej kolekcji grafiki stały się zakupione w 1929 r. zbiory rodziny Moszyńskich liczące ponad 14 tys. rycin. Organizacyjnie Gabinet Rycin pozostawał w ścisłym związku z Komisją Historii Sztuki PAU. Każdy przewodniczący Komisji był równocześnie dyrektorem Gabinetu Rycin, a zmieniło się to dopiero po likwidacji PAU, gdy Gabinet wszedł w strukturę Biblioteki. Do czasów wybuchu II wojny światowej, dwa razy do roku, wiosną i jesienią prezentowano dzieła wybitnych twórców znajdujące się w kolekcji²⁷.

W czasie II wojny światowej, Niemcy po wkroczeniu do Krakowa zajęli główny gmach Polskiej Akademii Umiejętności przy ul. Sławkowskiej 17, przylegającą doń kamienicę przy ul. Św. Jana 22, a także należący do Akademii budynek przy ul. Staszewskiego 27, oddając je na pomieszczenia urzędów i władz. Z gmachu usunięto bibliotekę i magazyny wydawnictw PAU²⁸. Przerwana została zatem praca biblioteki wraz z czytelnią, jeszcze czynnych w pierwszych dniach wojny, do 16 listopada 1939 r. Klucze do tej instytucji zarekwirował niemiecki kierownik Powierniczego Zarządu Dóbr Akademii. Personel został zwolniony, a zbiory przeniesiono do Biblioteki Jagiellońskiej,

²⁵ Krystyna Stachowska: Zagraniczna wymiana wydawnictw Biblioteki PAN w Krakowie. Rys historyczny – stan obecny. *Rocz. Bibl. PAN w Krakowie* 1964 R. 10 s. 22

²⁶ Danuta Rederowa, Zbigniew Jabłoński: Z dziejów Biblioteki... s. 39

²⁷ Anna Treiderowa: Zbiór graficzny Biblioteki PAN w Krakowie. *Rocz. Bibl. PAN w Krakowie* 1956 R. 2 s. 249-369

²⁸ Krystyna Stachowska: Z przeszłości gmachów... s. 258

gdzie miały wejść w skład tzw. Staatsbibliothek Generalnego Gubernatorstwa²⁹.

Z lat okupacyjnych księgozbiór PAU wyszedł właściwie obronną ręką. Straty wojenne w cenniejszych zbiorach okazały się stosunkowo nieliczne. Bezwrotnie zaginęło 370 druków wypożyczonych przez władze okupacyjne, a także około 7500 tomów druków o mniejszej wartości. Dział rękopisów utracił 17 jednostek, których pomimo usilnych poszukiwań po wyzwoleniu, nie udało się odnaleźć³⁰.

Po wojnie Polska Akademia Umiejętności wznowiła swoją działalność tak szybko, jak było to możliwe. Pierwsze powojenne zebranie Zarządu odbyło się 12 marca 1945 r., podczas którego zajęto się także i sprawami biblioteki. Postanowiono, że przewieziony do „Jagiellonki” księgozbiór pozostanie tam nadal jako depozyt, na co miał wpływ fakt sporego zniszczenia wyposażenia magazynów w czasie wojennych lat. W czasie okupacji zdewastowane i zniszczone zostały regały. Udostępniane miały być jedynie czasopisma napływające z wymiany oraz wydawnictwa PAU. Dopiero w 1948 r. udało się przywrócić działalność obu czytelni w ich pierwotnych pomieszczeniach. Sukcesywnie też przewożono zbiory przechowywane w Bibliotece Jagiellońskiej. Sytuacja Biblioteki w pierwszych powojennych latach, była trudna. Prowizorycznie w jednej z sal zorganizowano czytelnię bieżących czasopism i wydawnictw, a dopiero w 1948 r. oddano Bibliotece pomieszczenia na pracownię i część magazynów, które z czasem poszerzano, co pozwoliło na stopniowe przewożenie księgozbioru do budynku przy ul. Sławkowskiej³¹. Zaczęto znów go udostępniać, a liczba czytelników rosła. Jak odnotowano w sprawozdaniach w latach 1950/1951 ze zbiorów bibliotecznych skorzystało około 2000 osób, którym udostępniono około 5000 tomów książek i 1256 jednostek rękopiśmiennych. W roku 1952 z Biblioteki skorzystało już 4558 osób, korzystających z ponad 13 000 druków i 2161 woluminów rękopisów³². Po II wojnie światowej posiadaczami najwcześniej wówczas wydawanych legitymacji czytelniczych byli m. in. Piotr Skrzynecki, młodzi uczeni: Tadeusz Ulewicz, Stanisław Grodziski, Jan Machnik czy Kazimierz Godłowski³³.

Dr hab. Renata Żurkowa, późniejsza pracownica biblioteki i wieloletnia wicedyrektor tej placówki wspomina, że po raz pierwszy odwiedziła księżnicę w końcu 1950 r., gdy kończyła swoją pracę maderską:

Do tej Biblioteki jednak taki zwykły śmiertelnik, jak ja, nie miał wówczas wstępu. Profesor [Jan Dąbrowski] wiedząc o tym dał mi odpowiednie zaświadczenie, dzięki któremu mogłam korzystać ze zbiorów³⁴.

²⁹ *Rocz. PAU* 1939/1945 R. 12 s. 25

³⁰ Danuta Rederowa, Zbigniew Jabłoński: *Z dziejów Biblioteki...* s. 41

³¹ Krystyna Stachowska: *Z przeszłości gmachów...* s. 259-260

³² Zofia Rydlowska: *120 lat czytelni...* s. 219-220

³³ Tamże s. 222-223

³⁴ Renata Żurkowa: *Okruchy wspomnień. Biblioteka Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1951-1953. Rocz. Bibl. Nauk. PAU i PAN* 2005 R. 50 s. 377

Na początku lat 50. XX w. w Bibliotece było niewielu pracowników: Waleria Su-szyłówna, Maria Antoniewicz, Elżbieta Nieciowa, Zofia Mleczkówna, Stefania Szale-ska, Zbigniew Jabłoński, Danuta Rederowa i Renata Żurkowa³⁵.

Należy zauważyć, że II wojna światowa spowodowała przerwę w zakupach książek i prenumeracie czasopism, a także w wymianie wydawnictw z zagranicznymi ośrodkami i instytucjami. Po wyzwoleniu najszybciej przychodziły publikacje z krajów nie objętych wojną, co więcej, uzupełniając wysyłkę o zaległe czasopisma, by kontynuować ich ciągłość. Jako pierwsi z powojenną wysyłką zgłosili się Szwedzi, a po nich instytucje amerykańskie i angielskie. Do końca 1947 r. Biblioteka wznowiła wymianę z 255. instytucjami, nawiązując też nowe kontakty. W 1952 r. prowadzono wymianę z 781. zagranicznymi punktami. Osiągnięto wówczas stan sprzed wojny, a Biblioteka mogła na bieżąco uzupełniać 1881 tytułów zagranicznych czasopism i wydawnictw ciągłych. Natomiast w 1963 r. prowadzono wymianę z 1886 instytucjami w 100. krajach³⁶.

Po wyzwoleniu największe trudności były z uzyskaniem odpowiedniego lokalu dla przechowywanych na Wawelu zbioru Gabinetu Rycin, gdyż przedwojenne ich pomieszczenie przy ul. Straszewskiego zostało zajęte na potrzeby Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jesienią 1947 r. Akademia zabrała zbiory graficzne z Wawelu, magazynując je na rok w gmachu przy ul. Sławkowskiej, potem przenosząc na ul. Straszewskiego. Wybiegając nieco w przyszłość, należy zaznaczyć, że od stycznia 1955 r. Gabinet Rycin został włączony do Biblioteki, zaś jego siedziba od lipca 1956 r. została przeniesiona do głównego Gmachu przy ul. Sławkowskiej 17³⁷.

Najliczniejszy zespół w zbiorach graficznych stanowi grafika niderlandzka, a także francuska, niemiecka i angielska. Kolekcję uzupełniają zespoły grafiki polskiej, czeskiej, rosyjskiej, hiszpańskiej i szwajcarskiej. Poszczególne obiekty pochodzą z XVI do XIX w.³⁸ Obecnie w Gabinetzie Rycin znajduje się 98 091 grafik i 2258 rysunków (zasób zawarty w bazie ISIS), a także 10 561 ekslibrisów, spisanych w inwentarzu³⁹.

Począwszy od 1987 r. sukcesywnie co kilka lat ukazują się drukiem katalogi rycin, obejmujące zbiory rycin szkoły niderlandzkiej, niemieckiej i włoskiej, bogato ilustrowane fotografiami wybranych rycin⁴⁰.

Dodać należy, że począwszy od 1995 r. w Galerii Międzynarodowego Centrum Kultury odbywają się w co dwa lata czasowe wystawy najcenniejszych zbiorów z Gabinetu Rycin. Prezentowana była m. in. twórczość graficzna Francesca Bertalozzi, Rembrandta,

³⁵ Tamże s. 383

³⁶ Krystyna Stachowska: Zagraniczna wymiana wydawnictw... s. 27-28, 30

³⁷ Anna Treiderowa: Zbiór graficzny Biblioteki... s. 374

³⁸ Krzysztof Krużel: Gabinet Rycin Polskiej Akademii Umiejętności 1935-1952, *Rocz. PAU R.* 1998/1999 s. 200-225

³⁹ Sprawozdanie z działalności Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie za okres od 1 I do 31 XII 2012. *Rocz. Bibl. Nauk. PAU i PAN* 2013 R. 58 s. 427

⁴⁰ WWW.biblioteka.pau.krakow.pl [data dostępu: 21 I 2014 r.]

Korytarz Gabinetu Rycin

Pokój kierownika Gabinetu Rycin

Rubensa, Hogartha, czy wystawy tematyczne: „Siedem grzechów głównych”, „Wina i kara”, „My i oni. Zawila historia odmienności”⁴¹.

Wracając do kolei dziejów Biblioteki, podkreślić należy istotną datę. Otóż 31 grudnia 1952 r. na mocy ustawy z 31 października 1951 r. o powołaniu Polskiej Akademii Nauk, ustała działalność Polskiej Akademii Umiejętności. Bibliotekę przejęła PAN. W ciągu pierwszego kwartału 1954 r. zlikwidowano czytelnię profesorską, tłumacząc to względami lokalowymi. Opróżnione pomieszczenie przeznaczono na akcesję, biuro katalogowe i inwentarz. Rękopisy i stare druki udostępniano od tej pory w czytelni głównej. Jej wygląd w porównaniu z okresem przedwojennym nie uległ zasadniczym zmianom. Salę zdołił – wiszący do tej pory – portret Jana Kochanowskiego pędzla Jana Matejki. Przez długi czas w czytelni znajdowało się marmurowe popiersie Zygmunta Krasińskiego dłuta Pietra Teneraniego, dar syna poety Władysława dla TNK z 1868 r., obecnie znajdujące się w jednym z pomieszczeń PAU na pierwszym piętrze gmachu⁴².

Swoje wspomnienia o powojennej Bibliotece opublikował prof. Paweł Taranczewski, który napisał:

W drugiej połowie lat pięćdziesiątych wieku dwudziestego PAU nie istniała. Bibliotekę przejęła na wzór radziecki Akademia Nauk, jednak dla mnie nie istniała Akademia Nauk, istniała PAU, czytelnia jej biblioteki trwała niezmieniona, na ścianach nie było portretów oficjeli, nie było cienia socjalistycznego stempla. Klimat czasu powstania Biblioteki przenikał ściany, strop, okna, stoły, krzesła, biurko dyżurnego... Któregoś dnia wszedłem do czytelni rano, nie było nikogo, tylko dostojna i uroczo uśmiechnięta dama trwała za biurkiem (...). Budynek PAU i biblioteka, zwłaszcza biblioteka, były dla mnie wieżą dawidową, wieżą z kości słoniowej, domem złotym, ucieczką przed znienawidzonym światem chama, który nie tyle „nadchodził”, ile już był na miejscu. Biblioteka była ucieczką tym bardziej, że osoby pracujące w czytelni roztaczały zupełnie niesocjalistyczny czar⁴³.

Można zauważyć, że czytelnię i katalog także i w obecnym czasie cechuje pewien staroświecki klimat, co bywa wykorzystywane jako plan filmowy dla szeregu produkcji o różnorodnej tematyce. Na przykład w lutym 1991 r. kręcono tu sceny do hiszpańsko-polskiego filmu *Beltenebros*, a w listopadzie tegoż roku realizowano program muzyczny z zespołem Raz Dwa Trzy. W następnym roku Krakowski Ośrodek Telewizyjny realizował film *Duszek szkolny*. Po kilku latach Marta Meszaros wykorzystała wnętrza czytelni i katalogu w filmie biograficznym o Edycie Stein *Siódmy pokój*⁴⁴.

⁴¹ Tamże

⁴² Zofia Rydlewska: 120 lat czytelni... s. 220

⁴³ Paweł Taranczewski: Biblioteka PAU, jej wnętrza i ja. *Rocz. Bibl. Nauk. PAU i PAN* 2011 R. 56 s. 484-485

⁴⁴ Sprawozdanie z działalności Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie. *Rocz. Bibl. Nauk. PAU i PAN* 1993 R. 38 s. 273; 1994 R. 39 s. 337; 1997 R. 42 s. 284

Wracając do dziejów Biblioteki, to podstawą prawną jej funkcjonowania jako pomocniczej placówki naukowej, była uchwała Prezydium PAN z 5 stycznia 1954 r. oraz sformułowany na jej podstawie Tymczasowy Regulamin, zatwierdzony 1 marca 1954 r. i obowiązujący aż do listopada 1968 r. W tym właśnie Regulaminie znalazły się ważne sformułowania, kładące podwaliny pod pracę naukową Biblioteki. Do jej zadań należało m.in. prowadzenie ośrodka bibliograficzno-dokumentacyjnego, prowadzenie prac naukowych oraz opracowywanie i redagowanie prac naukowo-edytorskich. Kolejny Statut zatwierdzono uchwałą Sekretariatu Naukowego PAN 12 listopada 1968 r., a następny nadał Sekretarz Naukowy PAN 18 grudnia 1975 r. Należy dodać, że przejęcie Biblioteki przez PAN przyniosło tej placówce znaczny wzrost liczby pracowników naukowych – z 15. w 1952 r. do 33. w 1955 r.⁴⁵

Pierwszym dyrektorem Biblioteki PAN w Krakowie został prof. Jan Dąbrowski, kurator krakowskich instytucji naukowych PAN w 1953 r. Był sekretarzem generalnym PAU w latach 1948-1957, odgrywając niechlubną rolę w jej likwidacji. Z drugiej jednak strony, silna pozycja polityczna prof. Dąbrowskiego pozwoliła na pewne korzystne dla Biblioteki decyzje – zwiększenie obsady, pozyskanie większego lokalu, czy przyłączenie do Biblioteki Gabinetu Rycin zagrożonego przeniesieniem do Warszawy⁴⁶.

W roku 1955 w Bibliotece zaczęto wydawanie „Rocznika Biblioteki PAN w Krakowie”, na łamach którego ukazywały się i ukazują sprawozdania z jej działalności, a przede wszystkim artykuły naukowe i edycje źródłowe nie tylko pracowników książki, ale też osób z całego kraju. Jak napisał w pierwszym tomie „Rocznika” jej pierwszy redaktor naczelny a zarazem dyrektor Biblioteki prof. dr Jan Dąbrowski określając profil pisma:

[...] zamieszczać pragniemy na przyszłość w „Roczniku” przede wszystkim prace naukowe pracowników Biblioteki indywidualne i zbiorowe, oparte na zasobach materiałowych Biblioteki, następnie zaś, idąc tu znowu za naszym regulaminem, prace związane z potrzebami regionu krakowskiego. Zamiarem naszym jest udostępnianie na łamach „Rocznika” bogatych i wartościowych materiałów rękopiśmiennych mieszczących się w naszej Bibliotece, związanych zarówno z wypadkami historycznymi czasów najnowszych, jak i rozwojem literatury polskiej w XIX i XX w.⁴⁷

Z biegiem lat tematyka publikowanych artykułów została poszerzona także i o inne epoki historyczne, archeologię, etnografię, historię sztuki, itp. Autorzy „Rocznika” w latach 1955-2006, to zarówno pracownicy Biblioteki (łącznie 56 osób), jak i inni badacze (81 osób), reprezentujące różne ośrodki: Warszawę, Lublin, Opole, Kielce, Olsztyn czy Łódź, a także naukowcy z zagranicy (Ukraina, Czechy, Włochy). W ostatnich

⁴⁵ Karolina Grodziska: Przedmowa. W: Wydawnictwa Biblioteki 1856-2006, Kraków 2006 s. 7-8

⁴⁶ Tamże s. 8-9. Zob. też: Andrzej Śródka: Dąbrowski Jan Konstanty. W: Uczni polscy XIX-XX stulecia. Warszawa 1994 T. 1 s. 343-345

⁴⁷ Jan Dąbrowski: [Przedmowa]. *Rocz. Bibl. PAN w Krakowie*. 1955 R. 1 s. 5

latach formuła pisma stała się bardziej otwarta, choć nadal jest priorytetem powiązanie danego tekstu ze zbiorami Biblioteki lub dziejami krakowskiego ośrodka naukowego. Do 2006 r. znalazły się na łamach „Rocznika” 533 teksty naukowe⁴⁸. W tymże roku ukazało się opracowanie Małgorzaty Kremer i Anny Sroki zawierające bibliografię wszelkich artykułów zamieszczanych na łamach „Rocznika”. Wydawnictwo to miało przypomnieć i podkreślić 150-lecie istnienia Biblioteki⁴⁹.

Ważną cezurą dla „Rocznika” był rok 2000. Wówczas doszło do porozumienia między prezesem Polskiej Akademii Umiejętności prof. Kazimierzem Kowalskim a prezesem Polskiej Akademii Nauk prof. Mirosławem Mossakowskim, powołującym do życia Bibliotekę Naukową PAU i PAN, pozostającą pod zarządem PAU, o czym będzie jeszcze poniżej mowa. Począwszy od 2000 r. periodyk zaczął ukazywać się jako „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN”, w zmienionej nieco, atrakcyjniejszej szacie graficznej. Utrzymano dotychczasową numerację, aby podkreślić ciągłość pisma – wydawanego od 1955 r., dobrze zakorzenionego w środowisku naukowym⁵⁰.

11 lutego 1999 r. prezes Polskiej Akademii Nauk nadał Bibliotece nowy Statut. Potwierdzone w nim zostało, że prace tej placówki skupiają się w działach: Gromadzenie i Uzupełnianie Zbiorów; Opracowanie Druków; Udostępnianie, Przechowywanie i Konserwacja Zbiorów; Zbiory Graficzne; Zbiory Specjalne oraz Pracownia Reprograficzna. Tymczasem trwały pertraktacje między PAU a PAN o zwrot Biblioteki. Toczyły się one od 4 września 1995 r. Prezydium PAN jednogłośnie przyjęło uchwałę o przekazanie Biblioteki do PAU z dniem 1 stycznia 1996 r. W wyniku szczegółowych prac przygotowano umowę, która jednak nie została podpisana z przyczyn formalnych i prawnych kontrowersji. Dopiero w lutym 1999 r., po zmianie władz PAN, doszło do spotkania w Jabłonnej prof. Mirosława Mossakowskiego, nowego prezesa PAN i prof. Kazimierza Kowalskiego, prezesa PAU. Podpisane zostało porozumienie, na mocy którego Biblioteka wróciła pod zarząd PAU, przybierając od początku 2000 r. oficjalną nazwę „Biblioteka Naukowa PAU i PAN”⁵¹.

Nie porzucając swej staroświeckiej otoczki, czytelnia została zmodernizowana poprzez zainstalowanie monitoringu i elektronicznego systemu zabezpieczeń – popularnych „bramek”. Poza tym stare czytniki mikrofilmów zastąpiono nowszymi modelami, wprowadzono też bardziej ekonomiczne, estetyczne oświetlenie. W 2005 r. zainstalowano w czytelni komputer z dostępem do Internetu i zainstalowano sieć WiFi, co często czytelnicy wykorzystują. W funkcjonowaniu czytelni też zaszły zmiany, bo-

⁴⁸ Karolina Grodziska: Przedmowa. W: Wydawnictwa Biblioteki 1856-2006, oprac. Małgorzata Kremer, Anna Sroka. Kraków 2006 s. 12

⁴⁹ Wydawnictwa Biblioteki... s. 15

⁵⁰ Karolina Grodziska: Od redakcji. *Rocz. Bibl. Nauk. PAU i PAN* 2000 R. 45 s. 3

⁵¹ Sprawozdanie z działalności Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie za okres od 1 I do 31 XII 1999 r. *Rocz. Bibl. Nauk. PAU i PAN* 2000 R. 46 s. 539-540

wiem 21 listopada 2006 r. otwarta została odrębna czytelnia zbiorów specjalnych wraz z pracownikami dla osób z tego działu (rękopisy, stare druki, kartografia), na III piętrze gmachu. Tak jak w zlikwidowanej w 1954 r. czytelnii profesorskiej udostępniane są w niej rękopisy, stare druki i zbiory kartograficzne⁵².

W powojennych latach, począwszy od 1962 r., pracownicy Zbiorów Specjalnych, pracowni rękopisów kontynuują wydawanie katalogów rękopisów. Do tej pory ukazało się 17 tomów, obejmujących łącznie sygnatury: 1811-6680, 7181-7780, 11 500-11 970 (stan na styczeń 2014 r.). Trwają prace nad kolejnymi katalogami, w tym uzupełniającymi istniejące luki. Ogółem rękopisów w tym czasie, wciągniętych do inwentarza i zawartych w katalogu kartkowym jest 13 092 jednostki sygnaturowe. Sukcesywnie napływają dary i spuścizny na bieżąco włączane do zbioru rękopisów.

Trudno jest zdecydować się na wyodrębnienie najcenniejszych rękopisów, bo opinia należy z reguły od badaczy danej dziedziny. Zbiory obejmują obiekty począwszy od rękopisów średniowiecznych po najnowsze. Wymienić jednak można kilkaset rękopisów średniowiecznych, zbiory Cypriana Walewskiego, Jan Wincentego Smoniewskiego, rodziny Pusłowskich, Jan Ambrożego Wadowskiego, Bolesława Ulanowskiego czy Jana Fijałka, a także liczne archiwa rodzinne z czasów staropolskich oraz spuścizny wielu zasłużonych osób, m.in. Bronisława Piłsudskiego, Hugona Kołłątaja, Kazimierza Chłędowskiego, Jędrzeja Śniadeckiego, Józefa Mejera⁵³. W zespole rękopisów Biblioteki znajduje się także najstarszy XVI-wieczny opis żup Bochni i Wieliczki oraz zbiór materiałów związanych z działalnością Komisji Edukacji Narodowej. Wytypowane one zostały do Programu UNESCO „Pamięć świata”⁵⁴. Nadmienić należy, że zbiory rękopiśmienne są sukcesywnie mikrofilmowane w Pracowni Reprograficznej Biblioteki, a obecnie (styczeń 2014) znajduje się 2345 szpul mikrofilmowych.

Natomiast zbiór dokumentów pergaminowych od XII do XVIII wieku, został dokładnie opracowany przez Kazimierza Dziwika, obejmując 598 sygnatur⁵⁵. Okazało się jednak, że od chwili wydania tego katalogu, pojawiły się inne dokumenty pergaminowe, wyodrębnione z opracowywanych na bieżąco rękopisów, w liczbie 29. sztuk (styczeń 2014 r.).

Istotnym działem Zbiorów Specjalnych są starodruki, pochodzące z darów uczonych i kolekcjonerów dla Akademii Umiejętności. Znalazły się tu m.in. kolekcje Cypriana Walewskiego, Juliana Bayera, Maksymiliana Marszałkowicza, Jana Wincentego

⁵² Zofia Rydlewska: 120 lat czytelnii... s. 221

⁵³ Zob.: Jan Staszal i Jacek Kręcina: Charakterystyka zbioru. W: Zbiory rękopisów w bibliotekach i muzeach w Polsce, oprac. Danuta Kamolowa przy współud. Teresy Sieniatkiewicz. Warszawa 2003 s. 127-152

⁵⁴ CD-ROM „Pamięć Polski – pamięć świata. Lista krajowa”, red. naczelny Wojciech Fałkowski, wyd. Polski Komitet do spraw UNESCO, Warszawa 2002

⁵⁵ Kazimierz Dziwik: Katalog dokumentów pergaminowych Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966-1970 T. 1-3

Czytelnia Zbiorów Specjalnych

Pracownia Rękopisów

Smoniewskiego. Darczyńcami były także instytucje, a wśród nich Towarzystwo Lekarzy Podolskich, które ofiarowało Bibliotece bogaty księgozbiór medyczny. Biblioteka posiada stare druki z zakresu prawa, filozofii, nauk matematyczno-przyrodniczych, a także teologicznych i wiele rzadkich egzemplarzy druków o charakterze liturgicznym i dewocyjnym. Interesujące są też zbiory konstytucji sejmowych z XVI-XVIII wieku, druków urzędowych, ulotnych, periodycznych oraz kalendarzy polskich i obcych. Osobną kategorię stanowią panegiryki, mowy i kazania pogrzebowe. Ogólna liczba starodruków wynosi 17 048 woluminów. Starodruki poczynawszy od końca 2009 r. są katalogowane komputerowo do bazy NUKAT w systemie VIRTUA.

Perłą kolekcji starodruków jest zbiór 172 inkunabułów i ich fragmentów, w większości pochodzących z biblioteki krakowskiego klasztoru św. Marka kanoników regularnych. Obecnie mają się ku końcowi prace nad wydaniem katalogu inkunabułów. Ich opisy znajdują się również w katalogu on-line Biblioteki⁵⁶.

Natomiast zbiory kartograficzne obejmują 12 090 pozycji⁵⁷. Znajdują się w nim słynne i cenne atlasy o bardzo zróżnicowanej tematyce, mapy historyczne wśród których można wymienić atlasy pochodzące z XVI wieku autorstwa Sebastiana Münstera, Abrahama Orteliusa, Gerarda Mercatora, rodziny Blau, Henryka Hondiusa i Jana Janssona. Na uwagę zasługuje kilka map Karola Pertheësa, których inicjatorem i sponsorem był król Stanisław August Poniatowski, czy też mapy Polski wykonane przez Giovanni Rizzi-Zannoniego oraz sponsorowane przez Józefa Aleksandra Jabłonowskiego. Wspomnieć też można o Atlasie Geologicznym Galicji, powstałym pod patronatem Akademii Umiejętności oraz geologicznych i hydrograficznych mapach Polski Ignacego Domeyki. W zbiorze znajdują się też najnowsze opracowania, w tym mapy np. geologiczne czy demograficzne i inne⁵⁸. W formie drukowanego katalogu ukazał się zbiór osiemnastowiecznych atlasów⁵⁹, a wcześniej katalog map od XVI do XVIII wieku⁶⁰.

W 1998 r. rozpoczęto katalogowanie nabytków książkowych w systemie VIRTUA, a obecnie trwają prace także nad katalogowaniem retrokonwersyjnym. Katalog komputerowy obejmuje zbiory 8 krakowskich bibliotek: PAU, Uniwersytetu Rolniczego, Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej, Akademii Sztuk Pięknych, Akademii Muzycznej, Międzynarodowego Centrum Kultury, Akademii Wychowania Fizycznego oraz

⁵⁶ WWW.biblioteka.pau.krakow.pl [data dostępu: 21 I 2014 r.]; Sprawozdanie z działalności [...] od 1 i do 31 XII 2012 r. *Rocz. Bibl. Nauk. PAU i APN* 2013 R. 58 s. 427

⁵⁷ Tamże

⁵⁸ Katalog atlasów XIX wieku (1801-1900) w zbiorach kartograficznych Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie, oprac. Jadwiga Bzinkowska, przy współpracy Ewy Niedziałkowskiej, Kraków 2010 s. 5-11

⁵⁹ Katalog atlasów XIX wieku (1801-1900) w zbiorach kartograficznych Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie, oprac. Jadwiga Bzinkowska, przy współpracy Ewy Niedziałkowskiej, Kraków 2010

⁶⁰ Barbara Kmiećkowska: Katalog map (XVI-XVIII wieku) Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. *Rocz. Bibl. PAU w Krakowie* 1966 R. 12 s. 161-230

„Rocznik Biblioteki PAU i PAN”

Fragment magazynu mikrofilmów

Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt. W Bibliotece istnieje wewnętrzna Baza Autografów i Dedykacji zawierająca alfabetyczny spis autorów autografów i dedykacji oraz ich adresatów, krótką charakterystykę, sygnaturę dokumentu, na którym zostały umieszczone, a także skrócony opis bibliograficzny. Nazwiska osób i nazwy instytucji zostały ujednolicone według katalogu NUKAT. Z bazy tej można korzystać w czytelni Biblioteki. Istnieje również Baza księgozbioru podręcznego czytelni głównej, zawierająca opisy poszczególnych pozycji w porządku alfabetycznym⁶¹.

Na koniec 2012 r. odnotowano w Bibliotece Naukowej PAU i PAN ogółem 552 144 woluminów, w tym wydawnictwa zwarte 206 130, a ciągłe 346 014 woluminów. W instytucji tej zatrudnionych jest 43 osoby, tj. 38 i 1/3 etatu: 33 osoby pracują na pełnym etacie, 10 w niepełnym wymiarze godzin⁶². Dyrektorem Biblioteki jest dr Karolina Grodziska, a jej zastępcą mgr Małgorzata Kremer.

⁶¹ WWW.biblioteka.pau.krakow.pl [data dostępu: 21 I 2014 r.]

⁶² Sprawozdanie z działalności (...) za okres od 1 I do 31 XII 2012 r. *Rocz. Bibl. PAU i PAN* 2013 R. 58 s. 425, 427

Mgr Ewa Dobrzyńska-Lankosz
Kraków – AGH

**ROZBUDOWA I MODERNIZACJA
BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ
AKADEMII GÓRNICZO-HUTNICZEJ
W KRAKOWIE
– LOGISTYCZNY MAJSTERSZTYK**

Abstract

In February 2014 the AGH University of Science and Technology Main Library, after lasting a few years redecoration and extension of the building, restarted its full activity. The article presents essential changes in the organization structure and functionality of the library, which were achieved as a result of the investment. As the whole library building was renovated, good logistical planning was essential, due to the necessity of ensuring the continuity of user service despite multiple transfer of employees, collections, equipment and furniture.

Streszczenie

W lutym 2014 roku Biblioteka Główna AGH, po trwającym kilka lat remoncie i rozbudowie gmachu na nowo uruchomiła swoją działalność w pełnym zakresie swych zadań. W artykule zaprezentowano zasadnicze zmiany w strukturze organizacyjnej i funkcjonalności Biblioteki, których dokonano w ramach inwestycji. Z uwagi na to, że remontem kapitalnym objęty był cały gmach biblioteczny, dlatego też niezbędne było wypracowanie wielu zabiegów (rozwiązań) logistycznych, wynikających z konieczności wielokrotnego przemieszczania pracowników, zbiorów, sprzętu i mebli przy jednoczesnym zachowaniu ciągłości obsługi użytkowników.

Budynek Biblioteki Główniej Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie do użytku oddany został w 1966 roku, a powstał dzięki ogromnej determinacji ówczesnego dyrektora, Władysława Piaseckiego, który interesował się budownictwem bibliotecznym i w tym celu odbył kilka zagranicznych podróży zawodowych. Dzięki stypendium Fundacji Forda odwiedził Stany Zjednoczone, Anglię i Francję, gdzie zapoznawał się z najnowszymi trendami architektonicznymi w tym zakresie¹.

Budynek Biblioteki Główniej AGH był pierwszym w Polsce budynkiem bibliotecznym o konstrukcji modularnej. Konstrukcją nośną budynku są filary, dzięki czemu przemieszczanie lekkich ścianek działowych jest stosunkowo łatwym przedsięwzię-

¹ Jerzy Krawczyk, Barbara Janczak, Małgorzata Dudziak-Kowska: *Bibliotekarze w dziewięćdziesięciolecie Akademii Górniczo-Hutniczej*. Kraków 2009 s. 46

ciem. Korzystano z tej możliwości wielokrotnie, dostosowując przestrzeń do zmieniających się potrzeb Biblioteki.

Przestrzeń magazynowa zaplanowana została na 500 tys. jedn. obl. Już w latach 70. wartości te zostały przekroczone (1970 – 527.677 jedn. obl.²). W latach 80., gdy brak dostatecznej ilości powierzchni na zbiory zaczął być coraz wyraźniej odczuwalny, podjęte zostały pierwsze starania o rozbudowę gmachu. Ponadto budynek wymagał gruntownego remontu, gdyż użyte do budowy materiały zestarzały się, a rozwiązania techniczne przestały spełniać współczesne wymagania i nie były zgodne z obowiązującymi normami. Wprawdzie przeprowadzono kilka remontów, które objęły między innymi instalację c.o. (budynek w pierwotnym założeniu miał być ogrzewany wyłącznie poprzez nawiewy ciepłym powietrzem, co w naszych warunkach klimatycznych nie zdawało egzaminu), wymianę łatwopalnych ścianek działowych i sufitów podwieszanych na nowe, zgodne z obowiązującymi przepisami przeciwpożarowymi, oraz części instalacji elektrycznej. Notorycznie przeciekający dach łatany był każdego roku, ale zabiegi te nie odnosiły oczekiwanych efektów.

Równolegle podjęto wiele działań mających na celu wygospodarowanie dodatkowej powierzchni na zbiory. W pierwszej kolejności odzyskano trochę miejsca po wyprowadzeniu się z budynku Wydawnictw AGH oraz Kancelarii Tajnej. Wówczas to zbiory kartograficzne i literaturę firmową przeniesiono do oddzielnej czytelnicy, którą umieszczono w wyremontowanych pomieszczeniach po Kancelarii.

W latach 1995-2000 w zlokalizowanym w przyziemiu magazynie czasopism zainstalowano regały kompaktowe, co pozwoliło zaoszczędzić ok. 30% powierzchni magazynowej³. Inwestycja częściowo sfinansowana została ze środków Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej (projekt Librarius). Pozostałe środki pochodziły z budżetu Uczelni. Nasilający się problem braku miejsca magazynowego zbiegł się z okresem, kiedy to coraz więcej tytułów czasopism zaczęło ukazywać się w wersji elektronicznej. Biblioteka rezygnowała więc z wersji drukowanych na rzecz elektronicznych i w ten sposób na kilka lat odsunięty został problem braku miejsca na zbiory, głównie czasopiśmienne. Alternatywny dostęp do zasobów BG spowodował ograniczenie ruchu w czytelnicy. Z tego względu zdecydowano się na zmniejszenie powierzchni Czytelnicy Ogólnej w jej części na antresoli. W wygospodarowanej w ten sposób przestrzeni utworzono dwa kolejne magazyny.

Wszystkie te działania były jednak działaniami krótkofalowymi. Wiadomo było, że kiedyś ostatecznie musi nastąpić koniec prowizorek i konieczna będzie zasadnicza, kompleksowa zmiana. Sprawdziło się powiedzenie, że „kropla drąży skałę”. Wreszcie po wielu latach starań ze strony dyrekcji BG cel został osiągnięty. Władze Uczelni

² Jerzy Krawczyk, Barbara Janczak, Małgorzata Dudziak-Kowalska: op. cit. s. 26

³ Jerzy Krawczyk, Barbara Janczak, Małgorzata Dudziak-Kowalska: op. cit. s. 32

zdecydowały się na radykalną zmianę wizerunku budynku BG i przeznaczyły na tę inwestycję odpowiednie środki finansowe. Początek był skromny – wymiana elewacji południowej (frontowej) i ocieplenie od tej strony budynku, wymiana poszycia dachu, przystosowanie podjazdu do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Wkrótce, bo już w następnym roku, dzięki decyzji ówczesnego rektora AGH o kontynuacji przedsięwzięcia, nastąpił drugi etap remontu. Tym razem odnowieniu poddano elewacje: wschodnią i zachodnią. I znów czekały nas przemieszczenia, podobnie, jak rok wcześniej.

W wyniki obu remontów trzy ściany budynku zostały ocieplone, zainstalowano w nich nowoczesną stolarkę okienną, dach wreszcie przestał zalewać zbiory. Już w trakcie realizacji II etapu remontu przystąpiono do prac projektowych, których celem zasadniczym miało być powiększenie powierzchni magazynowej oraz dostosowanie budynku do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych i potrzeb osób niepełnosprawnych. Tak szeroko zakrojona inwestycja oznaczała, że jest to najlepszy moment, by całkowicie od nowa zagospodarować przestrzeń biblioteczną i w ten sposób zdecydowanie usprawnić funkcjonalność Biblioteki. Prace nad projektem architektonicznym i projektami branżowymi trwały kilka miesięcy. Ze swej strony w dużym stopniu byliśmy do tej pracy przygotowani, bowiem już w 2000 r. na potrzeby projektu rozbudowy opracowany został przez nas szczegółowy program użytkowy. Ówczesny projekt nie doczekał się realizacji, ale program użytkowy można było wykorzystać przy pracach nad założeniami do nowego projektu. Wymagał on jedynie przeróbki i dostosowania do ostatecznie przyjętego w 2011 r. zakresu prac budowlanych.

Ponadto w okresie pomiędzy powstaniem obu projektów opracowano i wdrożono istotne zmiany organizacyjne. Były one etapem przygotowawczym do przyszłej modernizacji gmachu. Tak więc w 2007 r. połączone zostały oddziały formalnego i rzeczowego opracowania zbiorów w jeden Oddział Opracowania Zbiorów. Drugiej zmiany, likwidacji Oddziału Czasopism, dokonano w 2011 r., a pracownicy wraz z wykonywanymi przez siebie zadaniami przeszli do czterech oddziałów: Gromadzenia Zbiorów, Opracowania Zbiorów, Udostępniania Zbiorów i Oddziału Informacji Naukowej. Zmiany w strukturze organizacyjnej uwzględnione zostały w nowym projekcie rozbudowy i modernizacji Biblioteki Głównej. Wykorzystując możliwość dokonania nowego zagospodarowania przestrzeni wprowadzono też sporo zmian funkcjonalnych, które opisano poniżej.

Dzisiaj, po oddaniu inwestycji, każdego odwiedzającego Bibliotekę już na wejściu wita przestronny hol ze stanowiskami komputerowymi umożliwiającymi dostęp do katalogów bibliecznych, z wypożyczalnią i Strefą Wolnego Dostępu (SWD). SWD powstała w oparciu o doświadczenia innych bibliotek zarówno polskich, jak i zagranicznych. Zlokalizowana została na parterze budynku, gdzie na powierzchni 657 m² zgromadzono księgozbiór obejmujący ok. 60 tys. podręczników. Utworzenie jej oka-

zało się strzałem w dziesiątkę. Strefa wraz z ulokowanym w niej księgozbiorem, możliwością dokonywania samodzielnych wypożyczeń za pośrednictwem selfcheck-ów oraz dobrymi warunkami do pracy na miejscu (29 miejsc pracy), z dostępem do sieci WiFi, z pięknym widokiem na zielen za oknami, zaczęła cieszyć się wśród studentów dużą popularnością. Wydzielenie tej przestrzeni wiązało się z koniecznością przeniesienia pokoi pracy oddziałów Gromadzenia Zbiorów, Opracowania Zbiorów, sekcji scentrowej oraz serwerowni z parteru na I i II piętro do dobudowanej części.

Do istotnych zmian zaliczyć należy też połączenie wypożyczalni studenckiej i dla pracowników. Siedem stanowisk obsługiwanych przez bibliotekarzy zredukowano do czterech⁴. Obawy pracowników Oddziału Udostępniania, że stanowisk w nowym rozwiązaniu będzie za mało, okazały się nieuzasadnione. Zastosowanie wolnego dostępu do podręczników i doposażenie SDW w dwa stanowiska do samodzielnych wypożyczeń sprawiły, że nawet w okresie największego ruchu⁵ nie zanotowano nadzwyczajnych zatorów w obsłudze użytkowników.

Zlikwidowana została odrębna czytelnia czasopism, natomiast czytelnia ogólna – obecnie Czytelnia Główna, w której obecnie udostępnia się zarówno książki (6.400 egz.), jak i najpoczytniejsze czasopisma bieżące (384 tytuły) – została powiększona⁶. Czytelnia jest dwupoziomowa. Na antresolę, na której poza typowymi miejscami czytelnicznymi, mieszczą się 4 zamykane boksy przeznaczone do pracy indywidualanej, prowadzi kręte, o lekkiej konstrukcji, schody.

Czytelnia kartograficzna połączona została z czytelnią norm i patentów w jedną przestronną Czytelnię Norm, Patentów i Zbiorów Kartograficznych (302 m²). Wcześniej, należące do Oddziału Zbiorów Specjalnych (OZS) czytelnie zlokalizowane były po przeciwległych stronach budynku, co utrudniało sprawną obsługę obu jednocześnie. Dzięki scaleniu czytelni oraz zharmonizowaniu godzin korzystania wszystkich rodzajów zbiorów specjalnych, wydłużone zostały godziny obsługi użytkowników w zakresie udostępniania map.

Budynek od samego początku posiadał Czytelnię Książek Własnych. To kolejna przestrzeń, którą upodobał sobie użytkownicy, w szczególności studenci, którzy w tym miejscu mogą przygotowywać się do zajęć, czytać prasę itd. W trakcie trwającego w latach 1996-1999 remontu Czytelnia ta, z uwagi na przeniesienie katalogów z I piętra na parter oraz konieczność wygospodarowania dodatkowej powierzchni magazynowej, została zmniejszona nieomal o połowę. Dziesiątki studentów, odwiedzających ją codziennie, świadczyły o tym, że taka przestrzeń jest w Bibliotece nadal niezbędna.

⁴ w tym jedno stanowisko z odpowiednio obniżonym blatem przewidziano dla osób niepełnosprawnych

⁵ przełom semestru zimowego i letniego, kiedy w krótkim okresie notuje się zarówno dużo zwrotów, jak i wypożyczeń

⁶ Łączna powierzchnia – 442 m², w tym 324 m² na I p. oraz 118 m² na antresoli

Ponadto w Czytelni od czasu do czasu organizowane były różnego rodzaju prelekcje, spotkania z ciekawymi ludźmi itp. Toteż zasugerowano projektantom ponowne jej powiększenie. Obecnie Czytelnia Książek Własnych zajmuje powierzchnię 212 m². Wyposażona została w sprzęt audio-video (m.in. 6 ekranów LCD 50" i 60", mikrofony, konsolę dźwięku, tablet sterujący) i pozostały sprzęt, niezbędny do obsługi seminariów, konferencji. Sala dostosowana została także do potrzeb osób niedosłyszących poprzez zastosowanie w niej pętli induktofonicznej. W Czytelni zainstalowano mobilną ściankę działową, dzięki której całą przestrzeń można dzielić na dwie niezależne salki. Zwyczajowo jedna z nich pozostawiana jest do dyspozycji studentów; w drugiej mogą odbywać się zebrania, spotkania wewnętrznych zespołów roboczych itp. Okazjonalnie, gdy spodziewana jest większa frekwencja, ścianka mobilna jest składana i wówczas Czytelnia pełni także swoją drugą funkcję – sali do odczytów, seminariów, wykładów. W razie potrzeby w łatwy sposób można złożyć stoły (składane nogi) i dostawić dodatkowe krzesła, dzięki czemu w spotkaniu jednocześnie może wziąć udział większa liczba osób (ok. 60-70).

Biblioteka Główna AGH prowadzi szeroką działalność dydaktyczną. Dotychczas zajęcia odbywały się w Czytelni Oddziału Informacji Naukowej (OIN). Oznaczało to, że na czas trwania zajęć użytkownicy obsługiwani byli w pokojach pracy Oddziału, co wiązało się z dużym dyskomfortem zarówno dla użytkowników, jak i pracowników Oddziału. W ramach projektu powstała oddzielna salka seminaryjna wyposażona w stanowiska komputerowe oraz tablicę interaktywną. W sali tej odbywają się wykłady i ćwiczenia ze studentami, a także inne spotkania, na przykład grup roboczych, bez zakłócania pracy OIN.

Powiększona została powierzchnia magazynowa, a w magazynach zainstalowano nowe regały stałe i ruchome. Pozostałe pomieszczenia (czytelnie, hole, pokoje pracy) otrzymały nowe meble (biurka, stoły, stoliki, fotele, krzesła, siedziska, pufy, szafy, stojaki informacyjne, tablice i tabliczki informacyjne, drobny sprzęt AGD).

Powstała też profesjonalna serwerownia, wyposażona między innymi w wydajny system klimatyzacji precyzyjnej.

Wprowadzono wiele udogodnień dla osób niepełnosprawnych, takich jak podjazd dla wózków inwalidzkich, winda z instalacją głośnomówiącą, informującą o aktualnie wykonywanej czynności (np. otwieranie drzwi, informacja o kondygnacji, na której winda się znajduje) oraz z system alarmowym na wypadek jej unieruchomienia, stoliki, także komputerowe, z regulowaną wysokością blatu, wspomniana wyżej pętla induktofoniczna w Czytelni Książek Własnych, toalety dla osób niepełnosprawnych.

Ostatecznie inwestycja została pomyślnie zakończona, choć na jej początku było wiele obaw, między innymi o to, czy uda się ją zrealizować bez zamykania na dłuższy okres czasu Biblioteki. Postawiony wykonawcom warunek, że w trakcie realizacji tak szeroko zakrojonej inwestycji Biblioteka musi działać w sposób ciągły egzekwowany

był z naszej strony z całą stanowczością, dzięki czemu w zasadzie cały czas BG obsługiwała użytkowników.

Zdarzały się wprawdzie przypadki krótkoterminowego zamykania jakiejś agendy, gdy trzeba było dokonać przeniesienia jej z jednego miejsca na drugie, ale zwykle taki zabieg trwał najwyżej kilka dni. Konieczne też było przejście, na czas remontu, na system jednozmianowy, ograniczając godziny otwarcia Biblioteki.

Zasadniczy problem pojawił się, gdy z nieomal całym dobytkiem trzeba było opuścić starą część budynku, która miała zostać poddana remontowi kapitalnemu. Aby jednak przenieść się do nowo dobudowanej części należało uzyskać formalną zgodę na użytkowanie. Kluczowa była pozytywna opinia ze strony Państwowej Straży Pożarnej. Ostatecznie udało się tę przeszkodę dosyć sprawnie pokonać.

W ciągu 4 lat przenosiliśmy się kilka razy. Remont południowej elewacji (2010 r.) oznaczał przesunięcie wszystkich osób i części zbiorów na stronę północną. Zafolowane meble pozostały w remontowanych pomieszczeniach. Po zakończeniu prac remontowych wszystko wróciło na poprzednie miejsce. W następnym roku podobny los spotkał osoby, zbiory i sprzęt zlokalizowane od strony wschodniej i zachodniej.

Najtrudniejszy etap – to lata 2012-2013, kiedy rozpoczęła się dobudowa modułu o szerokości ok. 7 m do istniejącego gmachu wzdłuż całej północnej ściany przez wszystkie kondygnacje. Najpierw trzeba było całkowicie opuścić pomieszczenia od strony północnej, a gdy zakończona została dobudowa i nastąpiło połączenie i wykończenie nowopowstałych pomieszczeń, wówczas z prawie 5 tys. m² starej części budynku przenieśliśmy się na ok. 1 tys. m². Nieodzwonne okazało się wywiezienie części sprzętu i zbiorów do baraku na Miasteczku Studenckim, który właśnie został opuszczony przez księgarnię, a nowy najemca jeszcze się w nim nie zagospodarował. Część księgozbioru udało się pozostawić na miejscu w starej części budynku szczelnie, na ile to było możliwe, zabezpieczając go folią. Było to znaczne utrudnienie dla wykonawców, szczególnie w momentach, gdy nieodzwonne było operowanie spawarkami. Na czas tego typu prac, dla zachowania bezpieczeństwa, trzeba było ustawiać dodatkowe osłony. Zastosowany został wreszcie trzeci manewr: po osobach, które tuż przed lub podczas realizacji inwestycji przeszły na emeryturę nie zatrudniono nowych, ponieważ nie było możliwości zapewnienia im stanowisk pracy. Na nasz wniosek władze rektorskie zgodziły się na zamrożenie kilku etatów i odblokowanie ich po zakończeniu inwestycji.

Dzięki tym wszystkim zabiegom udało się pomyślnie przebrnąć przez remont. Był to niezwykle sprawdzian dla wszystkich pracowników. I chyba staliśmy się niezłymi ekspertami w dziedzinie logistyki.

W wyniku rozbudowy i modernizacji Biblioteka zyskała dodatkowe 1 169 m². Obecna powierzchnia – to 6 194,50 m², z czego dla Biblioteki – 6 114 m². Ok. 80 m² przeznaczono na rozdzielnię uczelnianą. Magazyny zamknięte – to ok. 2 tys. m², w któ-

rych przechowuje się ok. 1 130 000 zbiorów, w tym 425 377 książek, 145 377 wol. czasopism, 564 578 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych (stan na 31 XII 2013 r.).

Od wielu lat marzyła się nam nowoczesna biblioteka, z wolnym dostępem do zbiorów, z odpowiednimi przestrzeniami wypoczynkowymi dla użytkowników. Bez dodatkowej powierzchni i modernizacji całości budynku nie byłoby to możliwe. Od lutego 2014 roku Biblioteka działa już w pełnym zakresie. Liczba odwiedzających ją użytkowników, szczególnie studentów, świadczy o tym, że spełnione zostały ich oczekiwania, że czują się tu dobrze nie tylko dlatego, że są obsługiwani w sposób profesjonalny i życzliwy, że stworzono im komfortowe warunki do nauki, ale też dlatego, że zorganizowano im strefy, gdzie mogą spędzić czas wolny pomiędzy zajęciami⁷.

Budynek BG AGH przed modernizacją

⁷ Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica (Kraków). Biblioteka Główna. Informator [online] / oprac. Marian Górkiewicz. Tryb dostępu: <http://winntbg.bg.agh.edu.pl/skrypty3/0322/informator.pdf> [4 IV2014]

Budynek BG AGH po modernizacji

Drzwi frontowe przed modernizacją elewacji południowej

Drzwi frontowe po modernizacji elewacji południowej

Modernizacja starej części budynku

Modernizacja starej części budynku

Tymczasowa ściana odgradzająca stary budynek od dobudowywanego modułu

Dobudowa modułu

Regały z księgozbiorem na placu budowy

Część księgozbioru na czas remontu wywieziono na Miasteczko Studenckie

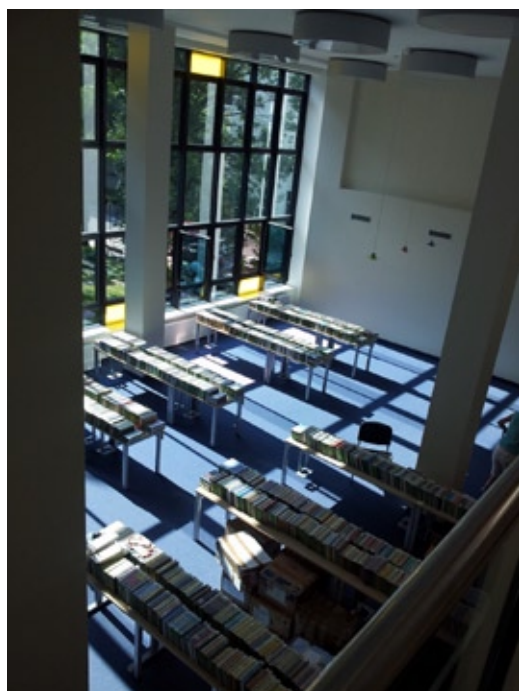
Tymczasowa Wypożyczalnia

Tymczasowo zorganizowana Czytelnia Główna w pomieszczeniu
przyszłej Czytelni Książek Własnych

Czytelnia Główna – w oczekiwaniu na regały

Przenosiny

Czytelnia Główna po modernizacji

Pokoje pracy indywidualnej

Strefa Wolnego Dostępu

Główny hol, Wypożyczalnia, Katalogi, przejście do Strefy Wolnego Dostępu

Mgr Barbara Zezula
Lublin – KUL

95 – LECIE BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ KATOLICKIEGO UNIWERSYTETU LUBELSKIEGO JANA PAWŁA II W LUBLINIE

Każda biblioteka ma jej tylko właściwe i niepowtarzalne cechy indywidualne, na których wyciska swe niezatarte piętno jej geneza i dzieje¹.

Abstract

The article presents the history of the Catholic University of Lublin and its Library established about 100 years ago. It was private university owned by the Catholic Church of Poland. The University developed with financial support from the Polish Episcopate, donations of believers and contributions of the Friends of Catholic University (founded in 1922), as well as the large Polish community involvement around the world. It is now the Catholic university, have a full right of public universities and since 2005 has also been funded from the state budget

In spite of the censorship of the book collection and various difficulties applied by the communist authorities of PRL, the Library of KUL became one of the largest libraries of humanities in Poland. It is still the central library in the field of religious studies, theology and Christian philosophy. Then and today it is the largest collection of Christian literature in Central and Eastern Europe, which was created through years of work and great commitment of its directors and many staff - KUL and Polish ambassadors in the world.

Collected in the library are valuable old print, including 138 incunabula, manuscripts and special collections, such as post-Yalta emigration of Polish literature or publications so-called „second circulation”. Noteworthy is the collection of Russian scientific journals from the turn of the eighteenth and nineteenth centuries. Selected publications can be found in the collections of Lublin virtual library, which project is currently being implemented by the six centers of science and culture of Lublin and Zamosc.

Streszczenie

W artykule przedstawiona jest historia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i jego Biblioteki, założonych przed prawie 100 laty. Specyfika KUL polegała na tym, że był to uniwersytet prywatny, którego właścicielem był Kościół katolicki w Polsce. Uczelnia rozwijała się dzięki wsparciu finansowemu Episkopatu Polski, datków wiernych i składek członków Towarzystwa Przyjaciół KUL (zał. w 1922 r.), a także

¹ Ryszard Przelaskowski: O typach i typizacji bibliotek naukowych. *Prz. Bibl.* 1927 R. 25 s. 24

dużemu zaangażowaniu Polonii na całym świecie. Obecnie jest niepublicznym katolickim uniwersytetem, posiadającym pełne prawa uczelni publicznej i finansowanym od 2005 roku również z budżetu państwa.

Mimo cenzury księgozbioru i różnych utrudnień stosowanych przez komunistyczne władze PRL, Biblioteka KUL stała się jedną z największych bibliotek humanistycznych w Polsce. Nadal jest centralną biblioteką w zakresie religioznawstwa, teologii i filozofii chrześcijańskiej. To wówczas i dziś największy zbiór piśmiennictwa chrześcijańskiego w Europie środkowowschodniej, który powstał dzięki wieloletniej pracy i wielkiemu zaangażowaniu jej dyrektorów i wielu pracowników - ambasadorów KUL i Polski w świecie.

W Bibliotece zgromadzone są cenne stare druki, w tym 138 inkunabułów, rękopisy i wyjątkowe kolekcje, np. literatury polskiej emigracji pojałtańskiej czy publikacje tzw. "drugiego obiegu". Godny uwagi jest zbiór rosyjskich czasopism naukowych z przełomu XVIII i XIX wieku. Wybrane publikacje znajdują się w kolekcjach Lubelskiej Biblioteki Wirtualnej, której projekt jest realizowany obecnie przez sześć ośrodków naukowo-kulturalnych z Lublina i Zamościa.

Założenie Uniwersytetu Lubelskiego i biblioteki

Na początku XX wieku na ziemiach polskich funkcjonowały tylko trzy uniwersytety: w Krakowie, Warszawie i we Lwowie. Czwarty miał powstać w Lublinie w roku odzyskania niepodległości przez Polskę. Założycielem Uczelni był ksiądz Idzi Radziszewski, rektor Akademii Duchownej w Petersburgu, który *przewidując bliskie konieczne zawieszenie działalności Akademii* w ogarniętej rewolucją październikową Rosji poddał *p. Karolowi Jaroszyńskiemu myśl założenia czwartego w Polsce uniwersytetu w Lublinie*². Miał być prywatny i katolicki wzorowany na belgijskiej katolickiej uczelni wyższej Lowanium³. Ksiądz Idzi Radziszewski to *człowiek niepospolity, o wybitnej indywidualności, człowiek żelaznej woli i czynu, wielkiego rozumu, niezwyklej przenikliwości i szlachetnego serca*, cieszący się szacunkiem *nawet wśród tych, co różnili się odeń zapatrywaniami naukowymi i religijnymi*⁴.

W skład Komitetu Organizacyjnego weszły osoby duchowne i świeckie: fundatorzy Karol Jaroszyński i inż. Franciszek Skąpski, księża profesorowie Akademii – Czesław Falkowski (historyk kościoła), Bronisław Żongołłowicz (prawnik), Piotr Kremer (fundamentalista i dogmatyk) a także bibliotekarka Emilia Szeliga-Szeligowska⁵.

W lipcu 1918 roku ks. Radziszewski przedstawił Konferencji Episkopatu Metropolii Warszawskiej założenia i stan poczynionych prac: zakup biblioteki, pozyskanie profesorów, deklaracje Jaroszyńskiego i Skąpskiego o utrzymaniu uniwersytetu przez

² Danuta Dzierzkowska: Biblioteka Główna KUL. *Arch. Bibl. Muz. Kośc.* 1964 T. 8 s. 193

³ Rektorowi KUL. W 90. rocznicę śmierci ks. Idziego Radziszewskiego / red. Stanisław Janeczek, Mażena Krupa. Lublin 2013 s. 21

⁴ Ibidem, s. 155

⁵ Ibidem, s. 55

Pierwsza siedziba BU KUL - ul. Dolna Panny Marii 4

10 lat⁶. Biskupi podjęli decyzję o jego powołaniu przy poparciu nuncjusza apostolskiego Alchillesa Rattiego, prefekta Biblioteki Watykańskiej, późniejszego papieża Piusa IX i Aleksandra Kakowskiego, prymasa Polski⁷. We wrześniu 1918 roku Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wydało koncesję na otwarcie Uniwersytetu Lubelskiego⁸ z czterema wydziałami: Teologii, Prawa Kanonicznego, Nauk Humanistycznych oraz Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych. W dniu 9 grudnia 1918 roku odbyła się pierwsza inauguracja roku akademickiego na Uniwersytecie

⁶ Ibidem, s. 56. Karol Jaroszyński (1877-1929), przemysłowiec, finansista, milioner i filantrop zadeklarował 1 milion rubli początkowego funduszu, 330 000 rubli na pokrycie budżetu w pierwszym roku akademickim oraz wybudowanie gmachów. Dwukrotnie zrujnowany nie mógł sfinansować budowy zaplanowanych obiektów dla wszystkich wydziałów nowego uniwersytetu z ich wyposażeniem w biblioteki, kliniki i laboratoria. W tych najtrudniejszych latach wsparcia udzieliła Polonia amerykańska

⁷ Rektorowi KUL. W 90. rocznicę śmierci ks. Idziego Radziszewskiego, s.115-116

⁸ Nazwa Katolicki Uniwersytet Lubelski funkcjonuje od 1928 roku

Lubelskim. Planowano otworzenie wydziału medycznego, nauk matematyczno-przyrodniczych i rolnictwa. Nowy uniwersytet nie posiadał odpowiednich pomieszczeń, ponieważ władze austriackie nie zgodziły się na oddanie uczelni gmachu koszar za lubelskimi rogatkami. W rezultacie władze miasta przydzieliły Uniwersytetowi inne budynki⁹. Z tego przydziału Uczelnia otrzymała część klasztoru pobernardyńskiego przy ul. Dolnej Panny Marii, który przeznaczono na księgozbiór znajdujący się jeszcze w Petersburgu. Dwupiętrowy XVI-wieczny gmach nie spełniał warunków budynku bibliotecznego. Przeciekający dach, brak kanalizacji, systemu ogrzewania i instalacji elektrycznej (do 1924 roku), brak gaśnic na wypadek pożaru, jak też brak podstawowego wyposażenia w odpowiednią ilość regałów, stołów, krzeseł utrudniał codzienną pracę.

Bibliotece brakowało przede wszystkim wykwalifikowanych bibliotekarzy.

Dopiero w 1947 roku dzięki staraniom ks. rektora Antoniego Słomkowskiego ówczesny metropolita lubelski ks. Stefan Wyszyński podarował Bibliotece niewykończony przed wojną budynek Akcji Katolickiej przy ul. Chopina 27, którego adaptacja trwała dwa lata. W listopadzie 1949 roku został on poświęcony przez Stefana Wyszyńskiego i rozpoczęto przenoszenie zbiorów. Księgozbiór przyrastał w szybkim tempie i powierzchnia gmachu okazała się niewystarczająca. W konkursie ogłoszonym w 1958 roku na projekt rozbudowy Uniwersytetu gmach Biblioteki miał stanąć tuż przy gmachu Uczelni. Z racji politycznych mimo zgłoszonych 21 projektów rozbudowa KUL i biblioteki nie mogła dojść do skutku.

Gmach przy ul. Chopina 27 przechodził kolejne adaptacje i latami trwające remonty. Mimo to nie zniechęciły one czytelników do korzystania z bibliotecznych zbiorów. Czytelnia główna o powierzchni 400 m² ze 174 miejscami i 12 000 wol. starannie dobranego księgozbioru podręcznego została otwarta w 1972 r.

Kolejna rozbudowa Biblioteki rozpoczęła się w 1998 roku. O ponad 3 000 m² zwiększyła się powierzchnia magazynów bibliotecznych przystosowanych do gromadzenia zbiorów w systemie zwartym. Powiększony został hol katalogowy, zorganizowano na nowo Oddział Zbiorów Specjalnych z nową czytelnią i trzema pracownikami, powstała nowa czytelnia Teologiczno-Filozoficzna. W 2006 roku oddano do użytku powiększoną i przestronną wypożyczalnię. Niestety nowa część budynku nadal nie jest dokończona. Wciąż także jest pilnie oczekiwana pełna modernizacja starej części gmachu. W 2014 roku powstanie pracownia do digitalizacji zbiorów, wyposażona w profesjonalny sprzęt w ramach projektu Lubelska Biblioteka Wirtualna. Tu będzie się mieścił nowy Oddział Reprografii i Digitalizacji Zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej.

⁹ Rektorowi KUL, s. 120. Dawny klasztor dominikanów przy Alejach Racławickich stał się siedzibą uczelni dzięki interwencji Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego. Uroczyste poświęcenie gmachu w dniu 8 stycznia 1922 roku było epokowym wydarzeniem w dziejach Uniwersytetu i ostatnią uroczystością z udziałem jego pierwszego rektora, który zmarł na zapalenie płuc 22 lutego 1922 roku

Gmach Biblioteki przy ul. Chopina 27 w latach 80-tych XX w.

Czytelnia Główna w latach 80-tych XX w.

Zbiory

Powstanie Biblioteki Uniwersyteckiej łączy się nierozzerwalnie z Petersburgiem. Głównie dzięki zakupom prywatnych księgozbiorów od profesorów Uniwersytetu Petersburskiego, którzy wyprzedawali w czasie rewolucji październikowej cenne i unikatowe dzieła z dziedziny teologii, humanistyki, prawa i ekonomii. Rosyjskie instytucje naukowe ofiarowały swoje publikacje nieodpłatnie lub po niższych cenach. Pomocna okazała się Polonia petersburska, której idea nowego Uniwersytetu i Biblioteki była droga. Książd Idzi Radziszewski przekazał osobisty księgozbiór z czasu swojej pracy we Włocławku, a jego rodzina ofiarowała później także książki z jego biblioteki petersburskiej¹⁰.

Biblioteka medyczna prof. Stanisława Zalewskiego licząca ok. 10 000 tomów i znaczny dar petersburskiego Towarzystwa Lekarzy i Przyrodników miały duże znaczenie dla przyszłego Wydziału Medycznego, którego otwarcie planowano na rok akademicki 1940/1941¹¹. Niestety wybuch II wojny pokrzyżował te plany, w tym czasie *przepadło kilka szaf książek z zakresu medycyny przeznaczonych dla tego wydziału*¹².

Najcenniejszym darem dla nowej książnicy była biblioteka prof. Stanisława Ptaszyckiego, który zgromadził ponad 10 000 woluminów, w tym kilka tysięcy poloników, wiele druków rzadkich i opracowań do historii stosunków Polski, Litwy i Rusi z Rosją. Podarował je nowemu Uniwersytetowi, gdy po 40 latach powracał z emigracji do kraju.

Zgromadzony w Petersburgu wartościowy i bogaty księgozbiór liczył ponad 40000 woluminów. Prace inwentaryzowania i katalogowania zbiorów wykonywała od wiosny 1918 roku bibliotekarka Emilia Szeliga-Szeligowska pod kierunkiem prof. Ptaszyckiego, a także ks. prof. Piotr Kremer i prof. Jerzy Fiedorowicz. Według ks. Kremera połowa z nich została skatalogowana¹³. *Albowiem i o tym Rektor pomyślał, żeby zaraz po przyjeździe do kraju można było z tych książek korzystać*¹⁴. W ten sposób *Biblioteka rozpoczęła faktyczną działalność organizacyjną już nad Nową, wyprzedzając powstanie Uniwersytetu*¹⁵. Zbiory zapakowane do 180 skrzyń wraz z katalogami i inwentarzami czekały w gmachu Akademii Duchownej w Petersburgu na transport do Lublina. Dopiero w 1925 roku władze radzieckie wydały jedynie 26 000 wol. w ramach rewindykacji zbiorów polskich z ZSRR na mocy Traktatu Ryskiego z 1921 roku. Publikacje rewindykowane z Petersburga, wydane przez Carską Akademię Nauk i towarzystwa

¹⁰ Rektorowi KUL, s. 21

¹¹ Danuta Dzierzkowska: Biblioteka Główna KUL. *Arch. Bibl. Muz. Kośc.* 1964 T. 8 s. 196

¹² Bronisława Koszałka: Biblioteki zakładowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. *Arch. Bibl. Muz. Kośc.* 1971 T. 23 s. 181

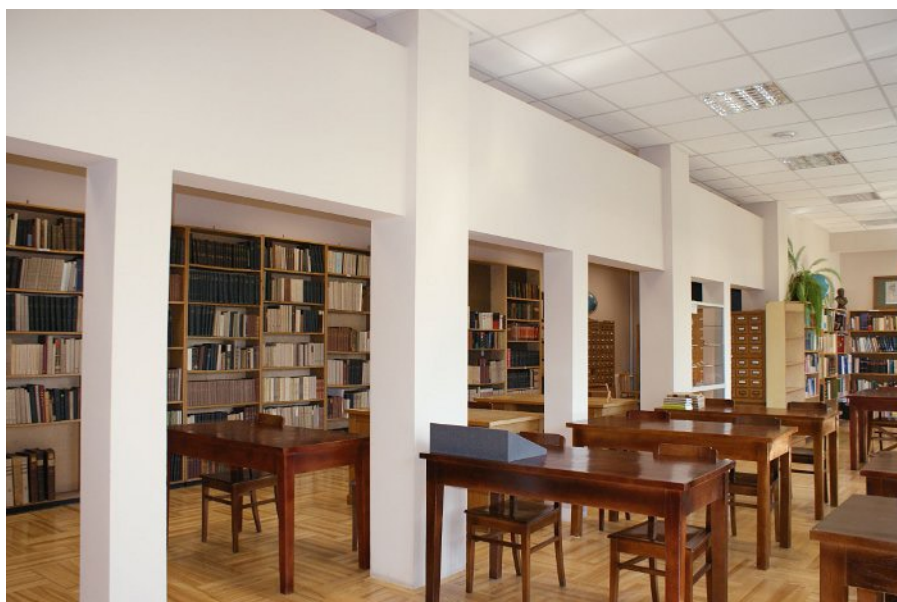
¹³ Danuta Dzierzkowska: Biblioteka Główna KUL. *Arch. Bibl. Muz. Kośc.* 1964 T. 8 s. 196

¹⁴ Rektorowi KUL. W 90. rocznicę śmierci ks. Idziego Radziszewskiego s.189

¹⁵ Ibidem, s. 197

Obecny gmach Biblioteki KUL

Czytelna Oddziału Zbiorów Specjalnych BU KUL

naukowe, stanowią znaczący co wielkości i wartości zbiór *rossiców* w kraju. Zbiór petersburski został wzbogacony o księgozbiór dotyczący historii Rosji i teologii prawosławnej, подарowany w 1919 roku przez Instytut Naukowy Gospodarstwa w Puławach. oraz teologiczne publikacje wydane w języku rosyjskim pochodzące z daru ks. Bronisława Ussasa.

W okresie międzywojennym Biblioteka Uniwersytecka. nie miała jasno określonych ram prawnych i organizacyjnych. Największą korzyścią było przyznanie jej w latach 1919-1927 i 1932- 1939 egzemplarza obowiązkowego, który stanowił źródło nowości wydawniczych.. Gdy odebrano Bibliotece ten przywilej w 1946 roku kierowano do wydawców listy z prośbami o przysyłanie egzemplarzy gratisowych. Na ten apel swoje publikacje przysyłała np. Akademia Umiejętności w Krakowie. Jednak nieregularne wpływy od wydawców czasopism spowodowały duże luki w zbiorach. Książki pochodziły przeważnie z darów przekazywanych przez osoby prywatne i instytucje. Lista darczyńców była bardzo długa. Zawierała zarówno pojedyncze książki, prace naukowe profesorów jak i całe księgozbiory stanowiące warsztat pracy naukowej lub wyraz bibliofilskich pasji ofiarodawców. W 1933 r. Biblioteka otrzymała w darze od muzeologa, historyka sztuki i bibliofila lubelskiego, ks. Jana Władzińskiego ok. 2 000 wol. książek. Bardzo cennym okazał się dar prof. Stanisława Smolki obejmujący 3 000 wol. wraz z bogatą korespondencją uczonego i jego ojca Franciszka (1921 r.), Najcenniejszym darem, który otrzymała Biblioteka w okresie międzywojennym (1923 r.) był rodzinny księgozbiór hr. Piotra Moszyńskiego obejmujący 16 000 wol., w tym ponad 3 000 starych druków. Z tej biblioteki pochodzi m.in. kodeks rękopiśmienny z końca XIII w. *Concordia discordantium canonum* autorstwa mnicha z klasztoru kamedułów Gratiana, materiały z okresu Sejmu Czteroletniego i archiwum gen. Ignacego Prądzyńskiego¹⁶. W 1928 r. wpłynął do Biblioteki cenny dar rodziny Czorbów z Krasilowa na Wołyniu w liczbie ponad 370 wol. starych druków z XVI-XVII w. Są to dzieła obce (tylko 9 poloników) przeważnie o treści teologicznej. Księgozbiór opatrzony został własnym ekslibrisem, który powstał na zamówienie rodziny Czorbów przed przekazaniem daru Uniwersytetowi Lubelskiemu¹⁷.

Zbiory biblioteczne powiększały się systematycznie poprzez zakupy księgozbiorów profesorskich., np. Stanisława Zachorowskiego (historia i prawo), Maurycego Straszewskiego (głównie stare druki, książki sanskryckie, dzieła teologiczne i literatura piękna), Cezarego Pęcherskiego (ponad 1000 wol. literatury polskiej dla seminarium Filologii Polskiej).

¹⁶ Marcin Baranowski, historyk z KUL odczytał rękopis i opublikował dzieło Prądzyńskiego w książce *O sztuce wojennej: kurs taktyki*, Oświęcim 2012

¹⁷ Maria Kunowska: Sekcja Starych Druków. *Arch. Bibl. Muz. Kośc.* 1971 T.23 s. 147

W tym czasie ze względu na brak odpowiedniego lokalu, znaczną odległość od Uniwersytetu oraz trudności finansowe *Biblioteka nie była właściwym warsztatem pracy naukowej i dydaktycznej Uniwersytetu, tę rolę pełniły biblioteki wydziałowe i seminaryjne [...] i trudno mówić o tworzeniu księgozbioru, raczej o jego narastaniu*¹⁸. Do 1939 roku Biblioteka zgromadziła łącznie ok. 80 000 woluminów.

W listopadzie 1939 roku gestapo zamknęło Bibliotekę Uniwersytecką, a potem najstarszą w Lublinie Bibliotekę Publiczną im. Hieronima Łopacińskiego. Obie zostały połączone organizacyjnie w *Staatsbibliothek Lublin*. *Nie doszło do unifikacji zbiorów, ponieważ bibliotekarki Wanda Sampolska, Hanna Pliszczyńska i Emilia Szeligowska przekonały Wasyła Kutschabskiego, kierownika Staatsbibliothek Lublin do zachowania odrębności Biblioteki KUL argumentem o nienaruszalności starych i historycznych zespołów bibliotecznych. Dzięki temu księżnica pozostała dalej we własnej siedzibie przy ulicy Dolnej Panny Marii, na zasadzie status quo*¹⁹. *Straty wojenne BU KUL w porównaniu do innych bibliotek polskich nie były duże.*

Okres po II wojnie światowej to szybki rozwój Biblioteki KUL w gmachu przy ul. Chopina 27 i w nowej strukturze organizacyjnej, podobnej do innych bibliotek uniwersyteckich w kraju. Gromadzono literaturę z dyscyplin naukowych reprezentowanych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Wyłania się jednocześnie wyraźny profil gromadzonych zbiorów. BU KUL stała się centralną biblioteką w Polsce w zakresie religioznawstwa, teologii i filozofii chrześcijańskiej.

Przejmowanie księgozbiorów było nadal głównym źródłem wpływów. W latach 1948-1953 Biblioteka KUL przejęła na mocy upoważnienia ówczesnego Ministerstwa Oświaty ok. 130 000 wol. materiałów bibliotecznych z Górnego i Dolnego Śląska zgromadzonych w Zbiornicach Księgozbiorów Zabezpieczonych. W 1946 roku Biblioteka KUL przejęła także 11 775 wol. książek z proveniencją likwidowanych przez władze komunistyczne Bibliotek Kapituły Przemyskiej i Seminarium Duchownego Grecko-Katolickiego w Przemyślu²⁰.

¹⁸ Waldemar Michalski: Oddział Gromadzenia i Uzupełniania zbiorów w latach 1944-1970. *Arch. Bibl. Muz. Kośc.* 1971 T. 23 s. 70

¹⁹ Zdzisław Bieleń: Biblioteka im. Hieronima Łopacińskiego w okresie wojny i okupacji 1939-1944. *Bibl. Lub.* 2003 R. 46 s. 19

²⁰ To najcenniejsza zachowana biblioteka unicka na ziemiach polskich, licząca po wojnie ok. 20 000 druków. Biblioteka Narodowa przejęła rękopisy i 180 druków cyrylickich. Najwięcej woluminów przejął KUL jako zakład naukowy, który miał jedyną w Polsce Katedrę Teologii Porównawczej dla badań chrześcijaństwa wschodniego. W 2006 roku Biblioteka KUL zwróciła przedstawicielom abpa Jana Martyniaka, metropolity Przemysko-Warszawskiego Kościoła Greckokatolickiego 1065 wol. dubletów starych druków. W marcu 2014 roku przekazano kolejne dublety: 203 wol. starych druków i 1900 wol. książek pochodzących z XIX wieku

W czasie kadencji Ojca Dyrektora, którą przerwała w styczniu 1976 roku nagła śmierć, zbiory wzrosły ponad ośmiokrotnie i osiągnęły na przełomie lat 1975/1976 niemal 700.000 jednostek, w tym ponad 36 500 starych druków. Biblioteka udostępniała wówczas 2 822 tytuły czasopism bieżących, w tym 1 641 czasopism zagranicznych.

W wyniku gromadzenia zbiorów realizowanego poprzez planowe zakupy u wydawców zgranicznych, bardzo aktywną wymianę zagraniczną oraz dary, a przy tym ciągle uzupełnianie brakujących tomów książek i numerów czasopism Biblioteka zgromadziła bardzo bogatych zbiory. Były to wydawnictwa obcojęzyczne, pochodzących z USA, Kanady, krajów zachodnioeuropejskich i innych państw świata. Dwukrotnie wzrosła liczba bieżących tytułów czasopism zagranicznych - 3391 tytułów na koniec 1997 roku.

Literatura krajowa pochodziła z zakupu w polskich księgarniach i na krajowych targach książki, przyjmowania darów i prowadzenia intensywnej wymiany krajowej. Warto zaznaczyć, że w okresie powojennym nie przysługiwał Bibliotece egzemplarz obowiązkowy. Prawo do niego uzyskała BU KUL dopiero w 1997 roku.

Biblioteka wciąż przejmowała księgozbiory wybitnych uczonych pracowników i przyjaciół KUL, między innymi ks. prof. Mieczysława Żywczyńskiego, historyka kościoła prof. Władysława Tatarkiewicza, prof. Józefa De Smeta z Leuven. Dzięki darowiznom powiększały się, zbiory źródeł rękopiśmiennych wykorzystywanych w badaniach historycznych i literaturoznawczych. W 1970 roku Biblioteka przyjęła dar Archiwum Filomatów od prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego. Materiały te dotyczą historii Towarzystwa Filomatów, korespondencji członków Towarzystwa oraz utwory poetyckie (łącznie 68 jednostek rękopiśmiennych). W latach 80-tych wpłynęły materiały archiwalne Armii Krajowej Obwodu Lubartów i Archiwum Armii Krajowej Podokręgu Rzeszów zawierające dokumenty z lat 1944 – 1945. Zeskanowane w 2014 r. w ramach projektu *Lubelska Biblioteka Wirtualna* inwentarze i katalogi kartkowe Sekcji Rękopisów pokażą bogactwo i wyjątkowość tych zbiorów w Bibliotece KUL.

Dzięki zabiegom dyrektora Paluchowskiego Biblioteka KUL powiększyła swoje zbiory dwukrotnie i może się dziś szczycić znakomitą kolekcją wydawnictw niezależnych czyli "podziemnych" nie posiadających debitu ówczesnej władzy komunistycznej. *Niezaprzeczalną zasługą Paluchowskiego było zgromadzenie wielkim wysiłkiem zbioru emigracyjnych druków po II wojnie światowej*, z którym może konkurować dziś jedynie Biblioteka Narodowa. Za jego ponad 20-letniej kadencji *umocniła się pozycja Biblioteki Uniwersyteckiej KUL na mapie polskich bibliotek. Biblioteka Uniwersytecka KUL. należała do najlepszych tego typu placówek w kraju*²¹, podkreślał prof. Sawicki w czasie uroczystości przyznania dyrektorowi Paluchowskiemu "Medalu za zasługi dla KUL" w 2004 roku.

²¹ Stefan Sawicki: Andrzej Paluchowski – dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej KUL *Prz. Uniw. KUL* 2004 nr 5 s. 31

Dyrektorzy Biblioteki

Biblioteka Uniwersytecka miała szczęście, że na jej czele stali ludzie związani na długie dziesięciolecia z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim. Profesor Stefan pisał *Pan Paluchowski, to jeden z tych "ludzi KUL-u", współtwórców osobliwej jakości tego miejsca i środowiska, do której powraca się jak do wartości po latach*²². Ta opinia dotyczy także jego poprzedników Emilii Szeligi-Szeligowskiej i Ojca Romualda Gustawa.

Po przyjeździe do Lublina faktyczną kierowniczką i jedyną wykwalifikowaną bibliotekarką była Emilia Szeliga-Szeligowska wspomagana w pracy przez studentki w okresie ich studiów. Przez siedem miesięcy 1919 roku pomagał jej Zygmunt Mocarski²³, który uporządkował i skatalogował księgozbiór rosyjskojęzyczny. Kolejnymi dyrektorami biblioteki mianowanymi przez Senat KUL byli: prof. Stanisław Ptaszycki (1919 r.²⁴), prof. Konstanty Chyliński (1919-1924), ks. prof. Henryk Insadowski (1924-1939) i prof. dr Józef Birkenmajer (1939 r.)²⁵. Skupieni na własnej pracy naukowej a nie bibliotecznej złożyli faktyczne zarządzanie biblioteką w ręce Szeligowskiej, a życie wewnętrzne skupiało się zasadniczo w dwóch działach: *Pracowni i Czytelni*. [...] W swoich notatkach pani Emilia pisała: *Wszystko znosimy spokojnie przez umiłowanie idei – tej samej, której służy Uniwersytet*²⁶.

*W czasie okupacji Niemcy [...] zakazali udostępniać [zbiory] polskim czytelnikom. Uprzejma pani Szeligowska pozwalała jednak, pomimo grożącego jej związanego z tym niebezpieczeństwa, przychodzić niewielkiej grupie młodych czytelników do magazynu bibliotecznego i spędzać tam kilka godzin dziennie na studiowaniu dzieł naukowych. Rzecz odbywała się w całkowitej konspiracji i wszyscy wiedzieliśmy, czym mogło to grozić[...]*²⁷. Po latach okazało się, że z tych możliwości korzystali oprócz autora tego cytatu, przyszłego profesora historii UMCS, między innymi Julia Hartwig, Anna Kamińska, Zygmunt Kałużyński²⁸. W 1952 roku po 34 latach oddanej pracy Emilia Szeliga-Szeligowska odeszła na zasłużoną emeryturę.

²² Ibidem

²³ Zygmunt Mocarski podjął w latach 1913-1918 studia prawnicze i księgoznawcze na uniwersytecie w Petersburgu. Badał stan zachowania poloników w bibliotekach na Nową. Współpracował z E. Szeligowską przy inwentaryzowaniu i katalogowaniu zbiorów przyszłej Biblioteki KUL. Pracę w Lublinie traktował jako chwilowe zajęcie przed wyjazdem na stałe do Warszawy. W: *Portret bibliotekarzy polskich*, Ossolineum 1980, s. 225-226

²⁴ Mianowanie nastąpiło w lutym, a już jesienią prof. S. Ptaszycki wyjechał z Lublina do Wilna i podjął pracę na Uniwersytecie Wileńskim.

²⁵ Prof. Józef Birkenmajer otrzymał nominację w sierpniu 1939 roku. 26 września poległ w obronie Warszawy

²⁶ Danuta Dzierzkowska: *Biblioteka Główna KUL*, s. 12

²⁷ Henryk Zins: *Przez epoki i kontynenty*, Lublin 1996 s. 34

²⁸ Ibidem, s. 33

Emilia Szeliga-Szeligowska

W 1944 roku Katolicki Uniwersytet Lubelski wznowił działalność wbrew zaleceniu legalnego rządu RP w Londynie, ale za zgodą Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Nie został upaństwowiony i zachował przedwojenny charakter na czele z rektorem-księdzem. Postawiono jednak warunek, że młodzież ma być wychowywana w duchu demokratycznym a naukowcy mają być zatrudniani niezależnie od wyznania²⁹. Pierwszym powojennym rektorem został ks. prof. Antoni Słomkowski. Już w sierpniu 1944 roku rozpoczął starania o otwarcie wydziału medycznego i rolnego. Projekt został jednak odrzucony przez Resort Oświaty PKWN³⁰. *Planowane wydziały znalazły się natomiast w utworzonym w październiku tego roku państwowym Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej*³¹.

Biblioteka KUL, kierowana od listopada przez doc.dr Andrzeja Wojtkowskiego, byłego dyrektora Biblioteki im. Raczyńskich w Poznaniu, wznowiła pracę jako pierwsza z bibliotek uniwersyteckich w Polsce.

Mając cenne zbiory druków XIX-wiecznych z zakresu historii i literatury, unikalne rękopisy, bogatą kolekcję rosyjskojęzycznych publikacji do dziejów kościoła na obszarze Rosji, Biblioteka nie posiadała wówczas współczesnych książek i czasopism naukowych polskich i obcojęzycznych. Kilkuosobowy zespół zajmował się jedynie inwentaryzacją i katalogowaniem zbiorów.

²⁹ Dorota Gołaszewska-Chilczuk: *Wrocie uniwersytety. Polityka państwa komunistycznego wobec Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (1944-1969)*, Warszawa 2013 s. 12-13

³⁰ Ibidem, s. 14

³¹ Ibidem, s. 15

O. Romuald Gustaw OFM

Ojciec Romuald Gustaw OFM³² kierował Biblioteką w latach 1950-1976. Rozwiniął strukturę ksiąźnicy tworząc nowe działy, m. in. Sekcję Wymiany Zagranicznej. Represje i szykany władz komunistycznych wobec KUL polegały między innymi na skreślaniu tytułów czasopism z listy prenumeraty realizowanej przez Centralę Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch”, utrudnianiu dostępu do publikacji zagranicznych poprzez systematyczne odmawianie przyznania dewiz na zakup publikacji zagranicznych w latach 1962-1973.³³ Aby zapewnić kontynuację wydawnictw ciągłych w drodze wymiany lub darów wysiłek działu został skierowany na próby nawiązania kontaktów z redakcjami czasopism zagranicznych. W tym trudnym czasie organizowano z inspiracji ojca Gustawa akcje wysyłania za granicę listów do profesorów teologii i filozofii z prośbą o przysyłanie do Biblioteki opublikowanych dzieł i nadbitek.

Ojciec Gustaw powiększał systematycznie księgozbiór podręczny w czytelniach, organizował wystawy, a w trosce o rozwój zawodowy kadry był organizatorem kursów i egzaminów wewnętrznych dla bibliotekarzy. W 1956 roku był pomysłodawcą i współtwórcą ośrodka naukowego i czasopisma o tym samym tytule - *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*.

Prace nad katalogiem rzeczowym BU KUL rozpoczęły się w już 1920 roku, ale dopiero rok 1952 to czas powstania katalogu systematycznego, który wraz z rozwo-

³² Ojciec Romuald Gustaw, OFM (Ordo Fratrum Minorum) z Zakonu Braci Mniejszych Obserwantów założonego przez św. Franciszka z Asyżu w 1223 roku. Był bernardynem czyli polskim franciszkaninem, (W 1453 roku włoski kaznodzieja św. Jan Kapistran założył w Krakowie klasztor franciszkański pw. św. Bernardyna ze Sieny) <http://www.bernardini.ofm.pl/>

³³ Elżbieta Żelechowska: Funkcjonowanie działu gromadzenia. *Arch. Bibl. Muz. Kośc.* 1993 T. 62 s. 202

jem księgozbioru wymagał pomocy logików i metodologów z Uniwersytetu. W latach 70 – tych ubiegłego stulecia obejmował 20 działów a najobszerniejszymi z nich były: teologia i religioznawstwo, nauki humanistyczne, filozoficzne i prawno-społeczne. Wydzielony katalog bibliologii i bibliografii powstał dla potrzeb osób korzystających z Czytelni Oddziału Informacji Naukowej.

W 1970 roku księgozbiór zgromadzony w magazynach o sześciu kondygnacjach i o powierzchni ponad 3 140 m² został ustawiony na metalowych regałach.

Już w pierwszych latach działalności Uczelni rektorzy byli świadomi, że bez dbałości o gromadzenie bieżącej literatury zagranicznej, nie jest możliwe istnienie biblioteki uczelnianej i rozwój nauki na nowym Uniwersytecie³⁴. Był to czas organizowania współpracy z zagranicą za pośrednictwem Biura Międzynarodowej Wymiany Wydawnictw w Ministerstwie Spraw Zagranicznych na mocy Konwencji Brukselskiej³⁵. Tą drogą na Uniwersytet docierały informacje o kontaktach z instytucjami naukowymi w poszczególnych państwach. Wymianę zagraniczną prowadził Sekretariat Propagandy, który nawiązał kontakty z ośrodkami naukowymi i wydawnictwami we Francji, w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych, w krajach skandynawskich, we Włoszech, w Niemczech i w Związku Radzieckim. *Wymiana zagraniczna już w najwcześniejszej działalności Uczelni objęła swym zasięgiem wszystkie kraje, których wkład w naukę światową był najpoważniejszy*³⁶. Materiałem wymiennym były wydawane przez Uniwersytet serie: *Biblioteka Uniwersytetu Lubelskiego*, *Towarzystwo Wiedzy Chrześcijańskiej* (t.1/1928-55(1947)) i od 1934 roku do dziś prace publikowane przez instytucję naukowo-wydawniczą Towarzystwo Naukowe KUL³⁷. W październiku 1949 roku powstał w strukturze Uniwersytetu Dział Książki, którego działalność skupiona była bardziej na realizacji potrzeb bibliotek zakładowych niż na nawiązywaniu nowych kontaktów i zdobywaniu publikacji zagranicznych do zbiorów Biblioteki Głównej. Pod koniec 1952 roku połączono Dział Książki w gmachu głównym KUL przy Alejach Racławickich z Działem Gromadzenia Biblioteki Uniwersyteckiej KUL przy ul. Chopina 27. Ale dopiero kolejne działania organizacyjne i personalne ówczesnego dyrektora Biblioteki Romualda Gustawa³⁸ doprowadziły w 1954 roku do utworzenia nowego w strukturze organizacyjnej Biblioteki Działu Wymiany Zagranicznej.

³⁴ Ibidem, s. 30: XII. 1918 - Zabiegi ks. Idziego Radziszewskiego (pierwszego Rektora KUL- przypis autora) o uzyskanie nowych wydawnictw zagranicznych

³⁵ Ibidem: 1921 - Przystąpienie Uniwersytetu do międzynarodowej akcji wymiany wydawnictw zorganizowanej przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych

³⁶ Ibidem s. 81

³⁷ Izabela Sudrawska: Sekcja Wymiany Zagranicznej. *Arch. Bibl. Muz. Kośc.* 1971 T. 23 s. 80

³⁸ Ojciec Romuald Gustaw, OFM (Ordo Fratrum Minorum) z Zakonu Braci Mniejszych Obserwantów założonego przez św. Franciszka z Asyżu w 1223 roku. Był bernardynem czyli polskim franciszkaninem, (W 1453 roku włoski kaznodzieja św. Jan Kapistran założył w Krakowie klasztor franciszkański pw. św. Bernardyna ze Sieny) [http :// www.bernardini.ofm.pl/](http://www.bernardini.ofm.pl/)

Mgr Andrzej Paluchowski

Zasługą Ojca Dyrektora było także stworzenie Czytelni Zbiorów Specjalnych w 1967 roku. W tym samym roku utworzył on dział *Vaticana*, który zgromadził najnowszą literaturę poświęconą problematyce II Soboru Watykańskiego.

Biblioteka Główna coraz bardziej stawała się warsztatem pracy naukowej i dydaktycznej Uczelni.

Dyrektor Andrzej Paluchowski był głównym inicjatorem pracy Sekcji Wymiany Zagranicznej.

Dział podzielony został na cztery referaty: anglosaski³⁹, germański, romański i słowiański. Pracowały w nim osoby znające języki obce lub absolwenci filologii, ponieważ podstawą tego rodzaju pracy jest prowadzenie korespondencji w języku obcym i wybór publikacji z zagranicznych ofert dubletowych. Pracownicy Sekcji zajmowali się także obsługą prenumeraty czasopism zagranicznych oraz osób przekazujących do Biblioteki publikacje w darze. Materiałem wymiennym były publikacje dwóch wydawnictw uniwersyteckich: Towarzystwa Naukowego KUL i Wydawnictwa KUL.

Liczba stałych kontaktów Sekcji Wymiany Zagranicznej BU KUL, wymiana i dary zagraniczne kształtowała się następująco: w 1969 r. – 654, 1988 r. – 1085, 1997 r. – 1208, 2005 r. – 1080, 2006 r. – 654, 2014 r. – 445 w 45 krajach świata.

Najliczniejsze kontakty BU KUL ma w Niemczech, Włoszech i Francji, w Stanach Zjednoczonych Ameryki Płn. i Wielkiej Brytanii. Ma także partnerów w krajach

³⁹ Takiej nazwy użyła Izabela Sudravska w swoim artykule poświęconym Sekcji Wymiany Zagranicznej od chwili jej powstania do 1970 roku. Obecnie używa się określenia referat angielski.

odległych i egzotycznych :w Japonii, Chinach, Argentynie, Chile, Indiach, Republice Południowej Afryki.

Zasługą dyrektora Paluchowskiego było nawiązanie bliskiej współpracy z Biblioteką Watykańską, Biblioteką Polską w Londynie oraz bibliotekami amerykańskimi. Stała obecność dyrektora na Targach Książki we Frankfurcie nad Menem, Londynie i Warszawie, śledzenie nowości wydawniczych, nawiązywanie nowych kontaktów i podkreślanie trudnej sytuacji najpierw polityczno-ekonomicznej, później już tylko ekonomicznej Uniwersytetu a przede wszystkim i wyjątkowości zbiorów Biblioteki przynosiły wymierne efekty. Były to korzystne upusty i rabaty udzielane przez wydawnictwa i firmy dystrybucyjne przy zakupie publikacji, znacznie większa liczbowo wymiana wydawnictw lub otrzymanie potrzebnych książek w darze. Alliance Française - ośrodek nauki języka i centrum kultury francuskiej we współpracy z Ambasadą Francji i Instytutem Francuskim był w latach 1980-1997 organizatorem dziewięciu wystaw nowej książki francuskiej w Bibliotece KUL. Publikacje zakupione na korzystnych warunkach wzbogaciły zbiory Biblioteki, podobnie jak książki wydawnictwa Walter de Gruyter z Berlina zaprezentowane na dwóch wystawach⁴⁰ w gmachu Biblioteki.

Niewątpliwie zasługą Andrzeja Paluchowskiego jest umocnienie pozycji Biblioteki KUL wśród innych polskich bibliotek, a nawet wśród bibliotek Europy Środkowo-Wschodniej. Jej prestiż podnosi zbiór książek i czasopism polskiej emigracji po 1945 r. oraz literatury *drugiego obiegu*, wydawanej w kraju. *Jest to jeden z najbogatszych zbiorów w kraju - tym cenniejszy, że tworzony (w miarę możliwości) systematycznie (...) od połowy lat siedemdziesiątych i liczący 1500 tytułów czasopism*⁴¹. Należą do tej kolekcji także tysiące woluminów książek (druki emigracyjne: 6637 wol. i druki krajowe bez debitu 3400 wol.)⁴². Bibliotekę KUL wyróżniała także imponująca liczba prenumerowanych zagranicznych czasopism naukowych.

Dyrektor Paluchowski pielęgnował kontakty z przyjaciółmi Biblioteki. Do nich należał Otto Sagner z Monachium (1920-2012), *żywa legenda w świecie książki*, dystrybutor publikacji zagranicznych do Europy Środkowo-Wschodniej poprzez naukową księgarnię wysyłkową oraz wydawca literatury sławistycznej w Otto Sagner Verlag. Od 1961 roku trwa współpraca z tą firmą polegająca na wymianie publikacji. Był to jedyny sposób realizowania planowego i zorganizowanego gromadzenia publikacji

⁴⁰ Pierwszą wystawę zorganizował dyr. Andrzej Paluchowski w 1995 roku. Otwarcie II Wystawy Publikacji Verlag Walter de Gruyter odbyło się w 8 maja 2006 roku w obecności głównego dyrektora koncernu prof. Klausa Saura.

⁴¹ Anna Gabłońska: Czasopisma drugiego obiegu w zbiorach BU KUL. Wykład w dniu 16 VI 2003 w ramach prezentacji monograficznych na podstawie zbiorów BU KUL, dostępny [www. http://pater.kul.lublin.pl/akademia/2003_06_16/czasopisma_drugiego_obiegu.htm](http://pater.kul.lublin.pl/akademia/2003_06_16/czasopisma_drugiego_obiegu.htm)

⁴² Halina Szumił: Inne formy życia Uniwersytetu – Biblioteka Uniwersytecka. W: Księga pamiątkowa w 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Wkład w kulturę polską w latach 1968-1993. Lublin 1994 s. 683

w Bibliotece pozbawionej dotacji państwa i wystarczających dewiz na zakup literatury obcojęzycznej. Prenumerata czasopism niemieckojęzycznych wynosiła w 1993 roku 270 tytułów a w 2001 roku 570. Sagner umożliwiał wyjazdy dyrektorów na targi książki do Frankfurtu nad Menem od pierwszego wyjazdu Ojca Gustawa w 1963 roku do ostatniego wyjazdu dyrektora Paluchowskiego w 1997 roku. Możliwość oglądu światowej produkcji wydawniczej i sprowadzanie najcenniejszej literatury do BU KUL powodowały, że jej zbiory literatury humanistycznej, filozoficznej i teologicznej stawały się coraz liczniejsze, wartościowe i wyjątkowe w skali całego kraju. Według opinii dyrektora Paluchowskiego współpraca z Sagnerem stała się fundamentem naszego stanu posiadania niemieckiego piśmiennictwa naukowego. Żadna biblioteka w Polsce i Europie Wschodniej nie mogła nam w tym zakresie dorównać, nie wyłączając biblioteki w Pradze i Budapeszcie. To stwierdzenie znakomitego berlińskiego wydawnictwa Walter de Gruyter, którego głównym odbiorcą przez lata była Biblioteka KUL.

Innym aspektem tej współpracy gromadzenie i nielegalne przewożenie do Polski w czasie politycznej cenzury nakładanej na publikacje zagraniczne z zakresu filozofii i historii XX wieku oraz całej twórczości polskiej emigracji powojennej. Państwo Sagner służyli nieocenioną życzliwą pomocą przejmując przesyłki z europejskich ośrodków emigracyjnych: w Paryżu z Instytutu Literackiego, Libelli, Księgarni Polskiej i Księgarni Pallotynów oraz z Veritasu – najstarszej księgarni polskiej w Londynie, Polskiej Fundacji Kulturalnej, Pulsu, Aneksu, Katow, Instytutu Sikorskiego i Instytutu Piłsudskiego i przewożąc je do Polski.. Dzięki nim w zbiorach Biblioteki znajdują się emigracyjne wydawnictwa Ukraińców – *Sučastnist*, Rosjan – *Kontinent* i Czechów – *Svedectvi*. Żaden z naszych wypróbowanych partnerów nie towarzyszył Bibliotece tak długo, tak intensywnie i tak niezawodnie jak Otto Sagner.

Nie można pominąć także Jerzego Kulczyckiego (1931-2013) i jego księgarni OR-BIS BOOKS w Londynie. Nazwisko tego księgarza, wydawcy, działacza będzie na zawsze związane z polską książką na emigracji i z Biblioteką KUL.

Biblioteka KUL a Kościół

Katolicki Uniwersytet Lubelski, jedyny uniwersytet katolicki w Europie Wschodniej, postrzegany był na zachodzie Europy i na kontynencie amerykańskim jako ważna instytucja naukowa i centrum chrześcijańskiej nauki w Polsce. Z tego powodu Uczelnia mogła liczyć na wsparcie – także charytatywne - przez różne instytucje świeckie i kościelne : ambasady i konsulaty, fundacje, instytuty naukowe i redakcje czasopism działające w wielu krajach Europy, Stanach Zjednoczonych i w Kanadzie oraz osoby prywatne. Zabiegały one w bibliotekach i innych instytucjach naukowych o książki dla Biblioteki. Organizowały transporty podarowanych publikacji oraz opłacały ze środków własnych zamówione przez Bibliotekę książki i czasopisma bezpośrednio u wy-

dawców lub zagranicznych dystrybutorów. Z ich funduszy były organizowane stypendia zagraniczne dla bibliotekarzy oraz zagraniczne wyjazdy dyrektorów.

Uniwersytet jako uczelnia prywatna będąca własnością Kościoła w Polsce, mogła liczyć na finansowe wsparcie fundacji i stowarzyszeń kościelnych, bardzo licznych Kół Przyjaciół KUL w Niemczech, Anglii, we Włoszech i Francji oraz w Kanadzie i Ameryce Płn. oraz licznej Polonii. Wszechstronną pomoc oferowały Fundacja Konrada Adenauera, Fundacja Niemieckich Katolików na rzecz Katolików Polskich RENOVABIS, Kirche in Not z siedzibą we Freising, we Włoszech Fundacja Lanckorońskich, Fundacja im. Margrabiny Janiny Zofii Umiastowskiej z prezesem Stanisławem Morawskim, który przyjmował bibliotekarzy na miesięczne stypendia w Rzymie i prowadził przez dziesięciolecia wymianę publikacji z Biblioteką KUL. Wsparcie pochodziło także z funduszu biskupa Szczepana Wesołego czy też funduszu bpa Józefa Wróbla z Helsinek.

Ważnym momentem w historii Uniwersytetu i Biblioteki był wybór w 1978 roku Polaka na papieża. W kolejnych latach pontyfikatu Jana Pawła II, a zwłaszcza po przełomie 1989 roku zwiększyło się zainteresowanie Polską i Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, którego Karol Wojtyła był wykładowcą. Dzięki papieżowi i Solidarności Polska weszła do Europy. W BU KUL zarejestrowano wzrost przesyłek z publikacjami ofiarowanymi, liczniejsze oferty publikacji na wymianę oraz większą aktywność środowisk polonijnych na całym świecie.

Lata 90. XX wieku to czas nowych rozwiązań w bibliotekarstwie. Przyniosły one komputeryzację bibliotek, powstawanie konsorcjów bibliotecznych, tworzenia zautomatyzowanych katalogów i wymianę informacji w sieci. Amerykańska Fundacja Andrew M. Mellon sfinansowała budowę sieci komputerowej i wdrożenie zintegrowanego systemu bibliotecznego VTLS w polskich bibliotekach. Biblioteka KUL weszła do grupy bibliotek użytkujących system VTLS (Virginia Tech Library System), zaczęła współtworzyć Centralną Kartotekę Hasel Wzorcowych a od 1998 roku elektronicznie opracowywać druki zwarte według formatu USMARC, później MARC21. Od 2002 roku BU KUL realizuje projekt Narodowego Centralnego Katalogu NUKAT. Ze względu na charakter zbiorów (literatura teologiczna) nieodzowny stał się od 1994 roku udział naszego pracownika w Międzyuczelnianym Zespole Walidacyjnym, przekształconym w 2005 roku w Zespół Konsultacyjny. Dwutorowość opracowywania przedmiotowego druków w katalogu kartkowym i komputerowym trwała do 2007 roku. W tym czasie nastąpiło połączenie Oddziału Opracowania Alfabetycznego z Oddziałem Opracowania Rzeczowego w jeden Oddział Opracowania Zbiorów (obecnie Oddział Opracowania Druków Zwartych). Jednocześnie katalogowano komputerowo wydawnictwa ciągle. Stopniowo rozwijała się także komputeryzacja bibliotek specjalistycznych, dziś poza systemem jest jedna biblioteka Wydziału Zamiejscowego KUL w Stalowej Woli. Drugim modułem systemu VTLS wdrożonym w BU KUL jest moduł udostępniania.

Komputerowy system obsługuje wypożyczanie książek do domu. W związku z realizacją projektu Lubelska Biblioteka Wirtualna nastąpi wdrożenie modułu wypożyczania do poszczególnych czytelni oraz wypożyczania w bibliotekach specjalistycznych. System akcesyjny opiera się nadal na oprogramowaniu MAK.

W 1998 roku zintegrowany katalog komputerowy obejmujący publikacje wydane po roku 1995 liczył 25 000 opisów bibliograficznych. Do elektronicznej rejestracji wypożyczeń zostało przygotowanych 70 000 wol. książek. Na koniec 2013 roku liczba rekordów bibliograficznych wyniosła 467 610 opisów i 730 542 rekordów egzemplarza.

Zadanie komputeryzacji BU KUL przypadło na okres sprawowania funkcji dyrektora Biblioteki przez ks. dr Tadeusza Stolza (1998-2011). Z zespołu Pracowni Introligatorskiej założonej w 1966 roku została utworzona w 1993 roku Pracownia Konserwacji Zbiorów. Biblioteka KUL jako jedyna w Lublinie dysponuje próżniową komorą fumigacyjną służącą do odkażania książek, archiwaliów, tkanin, mebli, rzeźb i innych przedmiotów. Dzięki nowoczesnej technologii możliwe jest skuteczne zahamowanie procesów degradacji papieru, skóry i drewna spowodowanych niszczącym działaniem drobnoustrojów i owadów. W tym urządzeniu wykonuje się usługi zarówno dla Biblioteki jak i dla podmiotów zewnętrznych.

Pracownia Konserwacji Zbiorów

Stare druki przed i po konserwacji: Aristotelis omnia quae Opera..., 1574-1575

Biblioteka KUL dzisiaj

Biblioteka Uniwersytecka KUL jest przede wszystkim biblioteką uniwersytecką z analogiczną do innych placówek strukturą organizacyjną. Ma charakter biblioteki ogólnej i publicznej, gromadzi zbiory uwzględniając szeroki zakres tematyki obejmujący wiele dziedzin życia i nauki. Jest biblioteką wielodziałową zaspokajającą szczególnie potrzeby siedmiu wydziałów i dbającą o piśmiennictwo z dziedzin wiedzy, które reprezentowane są na Uniwersytecie. Jednocześnie pełniła i pełni funkcję biblioteki specjalnej – centralnej biblioteki religioznawczo-teologicznej gromadzącej w sposób uprzywilejowany piśmiennictwo z dziedzin religioznawstwa ogólnego, teologii i filozofii chrześcijańskiej. Biblioteka KUL jest także ośrodkiem dokumentacji polskiego piśmiennictwa dotyczącego życia i kultury chrześcijańskiej. Księgozbiór li-

Hol katalogowy

czy 2 270 291 jednostek bibliotecznych, w tym 95 000 jednostek zbiorów specjalnych. Na bieżąco udostępnia 5 723 tytułów czasopism drukowanych i umożliwia dostęp do 37 baz danych.

Jednocześnie Biblioteka zmagą się z ograniczeniami, jakim jest oddalenie od Uniwersytetu (a bliskość Biblioteki UMCS) i niefunkcjonalność gmachu przy ulicy Chopina 27. Z roku na rok zmniejszająca się liczba studentów skutkuje ograniczaniem budżetu Biblioteki a przede wszystkim wymogiem przeprowadzenia jej restrukturyzacji. Martwi starzejący się zespół pracowników Biblioteki – do końca 2017 r. odejdzie na emeryturę 20 osób. Brak jest wystarczającej liczby specjalistów do naukowego opracowywania zbiorów w Oddziale Zbiorów Specjalnych. Bibliotekarze z Oddziału Informacji Naukowej współpracują przy tworzeniu bazy dorobku naukowego pracowników KUL. Pilną potrzebą staje się selekcja i zintensyfikowanie skonstrum księgozbioru Biblioteki, a także w dużo większym zakresie jego zabezpieczanie i ochrona.

Życie Biblioteki to również stałe prezentowanie nowych nabytków polskich i zagranicznych publikacji, organizowanie dużych wystaw okolicznościowych i pośmiertnych wystaw twórców nauki i kultury „Vita mutatur non tollitur”

Przynajmniej dwa razy do roku - w maju i w grudniu – organizowane są kiermasze książek z dubletów materiałów bibliotecznych zgromadzonych w magazynie na Pocekajce.

Co roku we wrześniu bibliotekarze prezentują kilkanaście projektów w ramach Lubelskiego Festiwalu Nauki. Czytelnie Teologiczno-Filozoficzna i Czytelnia Zbiorów Specjalnych są udostępniane na wykłady pokazy, spotkania autorskie i promocję książek.

Obecnie Biblioteka KUL realizuje projekt o wartości 5 mln złotych, który jest w 85% finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach programu "Narodowa Strategia Spójności".

Sesja translatorska pt. „KULTurotwórcza rola przekładu literatury polskiej na język niemiecki” w dniu 12 maja 2014 r.

Sesja translatorska. Od lewej: Barbara Zezula dyrektor BU KUL, dr hab. Marzena Górecka, prof. KUL, dr hab. Marek Jakubów, prof. KUL, dr Tadeusz Zatorski, laureat Nagrody im. Karla Dedeciusa w 2007 roku

Wystawa „Nagroda im. Karla Dedeciusa” w Czytelni Teologiczno-Filozoficznej BU KUL

Lubelska Noc Kultury 2013 – warsztaty kaligrafii i liternictwa prowadzone przez bibliotekarzy

Projekt *Lubelskiej Biblioteki Wirtualnej*, którego liderem jest Miasto Lublin polega na współpracy bibliotek i instytucji kultury Lublina i regionu w tworzeniu zasobów cyfrowych oraz umożliwienia łatwego i powszechnego do nich dostępu poprzez wspólną multiwyszukiwarke. Celem projektu jest ułatwienie dostępu do zasobów wiedzy poprzez zwiększenie zasobu cyfrowego regionu, wspieranie edukacji, także kształcenie na odległość oraz rozwój intelektualny i innowacyjny społeczeństwa. LBW będzie platformą łączącą zasoby wszystkich uczestników, ułatwiającą przeszukiwanie i korzystanie z zasobów cyfrowych. Istotnym celem projektu jest zabezpieczenie oryginałów cennych dokumentów regionalnych i piśmienniczych zabytków kultury oraz promocja regionu i poszczególnych uczestników projektu. Dzięki jego realizacji nastąpi także rozwój infrastruktury technicznej i organizacyjnej dla dalszego rozwoju zasobów cyfrowych Lubelszczyzny. Zbiory cyfrowe będą przeszukiwalne w Federacji Bibliotek Cyfrowych, a przez nią w Europeanie.

Partnerami projektu są: Biblioteka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej, Biblioteka Uniwersytetu Medycznego, Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego, Książnica Zamojska w Zamościu, Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN” i Miejska Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego.

W ramach projektu realizowanego w BU KUL zdigitalizowane zostaną katalogi kartkowe alfabetyczne i rzeczowe Biblioteki Głównej i 19 bibliotek specjalistycznych, zawierające opisy publikacji wydanych do 1996 roku włącznie, w tym katalogi druków zwartych nowych, czasopism i wydawnictw zbiorowych, wydawnictw seryjnych, cimełiów (zawierający opisy wydawnictw emigracyjnych wydanych do 1989 roku), katalogi zbiorów specjalnych (starych druków, rękopisów, nut, zbiorów kartograficznych i graficznych). W kolekcji *Dziedzictwo kulturowe* znaczące miejsce zajmują czasopisma wydane na terenie carskiej Rosji, czasopisma z regionu lubelskiego, czasopisma drugiego obiegu i emigracyjne oraz polskie schematyzmy diecezjalne i zakonne. Odrębną kolekcją będą książki z dziedziny teologii : z zakresu historii Kościoła w Polsce (dzieje kościołów i historia zakonów), hagiografii (polscy święci, błogosławieni, świętobliwi) i patrologii, oraz prawa kanonicznego i prawa liturgicznego. Do LBW wejdą także wersje cyfrowe dokumentów życia społecznego : jednodynówki, obwieszczenia, odezwy, ustawy, ulotki informacyjne, programy, statuty, informatory, katalogi, kalendarze, pocztówki i fotografie.

Biblioteka cyfrowa będzie prezentować także cenne zbiory specjalne. Kolekcja rękopisów obejmie cyfrowe kopie wybranych zabytków piśmiennictwa od XIV do XIX w., w tym średniowieczne kodeksy, dzieła literackie, traktaty teologiczne, filozoficzne i prawnicze, a także ważne źródła do dziejów Lubelszczyzny i Śląska. Ze starych druków będą prezentowane XVI-wieczne polonika, w tym dzieła wybitnych przedstawicieli polskiego renesansu : Jana Kochanowskiego, Jana Dantyszka, Sebastiana Klono-

wica, Piotra Skargi, Jana Herburta. Natomiast kolekcja wybranych XVIII – wiecznych poloników będzie zawierać stare druki z okresu Sejmu Czteroletniego pochodzące z daru hr. Jerzego Moszyńskiego. Zasób stanowią współoprawne z rękopisami materiały z domowego archiwum Fryderyka Józefa Moszyńskiego, kanclerza wielkiego koronnego z okresu jego działalności politycznej w latach 1793-1795.

Zasób wytypowany ze zbiorów graficznych BU KUL obejmie cyfrowe kopie albumów z grafiką oryginalną i reprodukcjami od XVI do XX w. oraz grafik luźnych autorstwa m. in. Melchiora Küssella, Johanna Wilhelma Baura, Petera Schenka. Cyfrowe kopie dawnych atlasów wydawanych od XVII do XX w. przez największych kartografów tego okresu: Gerarda Mercatora, Martina Zeilera, Johanna Baptista Homanna, Daniela Friedricha Sotzmanna, Heinricha Kieperta to Kolekcja zawartość kolekcji pochodząca ze zbiorów kartograficznych Biblioteki.

Ponad 100 wol. starych druków muzycznych z proveniencją „Bibliotheca Rudolphina”- legnickiej biblioteki księcia Jerzego Rudolfa wprowadzonych do biblioteki cyfrowej BU KUL pozwoli na wirtualne scalenie rozproszonej kolekcji po realizacji projektu Wrocławskich Kameralistów „Zaginione dźwięki – skarby Bibliotheca Rudolphina”.

Kolekcja *Regionalia* będzie zawierać cyfrowe wersje książek, czasopism, zbiorów specjalnych i dokumentów życia społecznego dotyczące dwóch regionów: miasta Lublina i Lubelszczyzny oraz Kresów Wschodnich, szczególnie zbiorów związanych z miastem Lwów i Ziemią Lwowską oraz z Wilnem i Ziemią Wileńską.

Zadania na przyszłość

1. Opracowanie najbardziej cennych spuścizn archiwalnych i kolekcji dzieł w zbiorach BU KUL, np. naukowe opracowanie zbiorów rodziny Komierowskich i Moszyńskich, biblioteki Schaffgotschów z dolnośląskich Cieplic. Na opracowanie katalogu starych druków z proveniencją Kapituły Grecko-Katolickiej z Przemyśla zasługuje nieistniejąca już Biblioteka tej Kapituły.

2. Przygotowanie monografii poświęconej historii BU KUL z okazji jubileuszu 100-lecia Uniwersytetu przypadającego w 2018 roku, obejmującej kolejne cztery dziesięciolecia jej istnienia. Ta planowana publikacja będzie stanowić kontynuację prezentacji pierwszych 50 lat w ujęciu historycznym (1918-1970), zawartej w 23 tomie *Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych* wydany w 1971 roku.

3. Kontynuowanie digitalizacji wybranych zasobów bibliotecznych i tworzenie biblioteki cyfrowej w nowo tworzonej pracowni Oddziału Reprografii i Digitalizacji Zbiorów. Rozwój biblioteki cyfrowej i poszerzenie oferty materiały edukacyjne: podręczniki, materiały z konferencji naukowych, czasopisma wydawane w Uniwersytecie i rozprawy doktorskie na podstawie udzielonych licencji .

4. Ścisła współpraca Biblioteki Głównej z bibliotekarzami 24 bibliotek specjalistycznych i pracownikami w zakresie doboru najnowszej literatury, potrzebnej w procesie kształcenia oraz w prowadzonych badaniach naukowych z wykorzystaniem coraz bogatszej oferty elektronicznych źródeł informacji.

5. Selekcja księgozbioru i wydzielenie księgozbioru XIX-wiecznego jako księgozbioru historycznego i zadbanie o estetykę kolekcji bibliotecznej poprzez jej konserwację.

W perspektywie najbliższych lat dążymy do tego aby być biblioteką nowoczesną, która zadba o zgromadzone przez niemal sto lat zbiory i o dostęp do nowych publikacji i baz danych, zapewni dobre warunki ich przechowywania, wyszukiwania, udostępniania. Kreowanie dobrego wizerunku Biblioteki w środowisku akademickim i lokalnym jako instytucji kultury przyniesie korzyści dla użytkowników i pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej KUL.

Dr Scholastyka Baran

Mgr Katarzyna Bikowska

Olsztyn – UWM

MOBILNOŚĆ W BIBLIOTECE - POTRZEBA CZY JUŻ UMIEJĘTNOŚĆ? – NA PRÓBIE BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ UNIWERSYTETU WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W OLSZTYNIE

Abstract

A market sale of mobile devices (smartphones, tablets) is growing every year, and the mobile phone with its functions became a device that can be compared with a computer. Users of such devices have access, among others, to global information resources. Also libraries have found a way to use them in their own environment. Authors of the article following the trend, which was started in the Library of the Rzeszow University, have surveyed the expectations of two groups of recipients (secondary school graduates and students) towards adapting the home page of the University Library of University of Warmia and Mazury in Olsztyn for mobile devices.

Streszczenie

Sprzedaż urządzeń mobilnych (smartfonów, tabletów) na rynku rośnie z roku na rok, a telefon komórkowy stał się urządzeniem, porównywalnym do mobilnego komputera. Użytkownicy takich urządzeń mają dostęp m.in. do globalnych zasobów informacyjnych. Także i biblioteki znalazły sposób, aby je wykorzystać we własnym środowisku. Autorki artykułu podążając za trendem, jaki w Polsce zapoczątkowała Biblioteka Uniwersytetu w Rzeszowie, poddały analizie oczekiwania dwóch grup odbiorców (maturzystów i studentów) wobec dostosowania strony domowej Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie do urządzeń mobilnych.

Wstęp

W związku z tendencją, iż w telefonie komórkowym chce się zmieścić wszystko, co pomaga nam w codziennym funkcjonowaniu, dlaczego by nie umieścić tam też usług

bibliotecznych? Biblioteka współcześnie może stać się mobilną, oprócz tradycyjnego rozumienia pojęcia, gdzie zbiory udostępniano na różnego rodzaju poruszających się obiektach (pojazd, zwierzę), poprzez serwis elektroniczny biblioteki przeznaczony dla telefonów komórkowych (urządzenia mobilne)¹. Informacje o zbiorach i usługach są wówczas osiągalne wszędzie i w każdej sytuacji. O tym, że pomysł ten wcielił się już w życie świadczą powstające wersje mobilne bibliotecznych stron. Prekursorem w środowisku akademickim w tej dziedzinie jest Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego, która w czerwcu 2011 r. stworzyła mobilną witrynę (<http://bur.ur.edu.pl/>). Kolejnym innowatorem była Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego, organizator Międzynarodowej Konferencji pt. „Biblioteka w komórce? Przyszłość usług bibliotecznych” (4-6. 06. 2013 r.), która również utworzyła stronę mobilną swojej biblioteki. Zagadnienia poruszane na owej konferencji zainspirowały autorki do wnikliwej analizy potrzeb pod względem mobilności wśród użytkowników Biblioteki Uniwersyteckiej w Olsztynie. W ostatnim czasie do użytkowników stron mobilnych bibliotek dołączyła Biblioteka Politechniki Koszalińskiej (<http://biblioteka.tu.koszalin.pl/joomla/>), która w lutym 2014 r. udostępniła stronę domową biblioteki oraz katalog w wersji mobilnej. Z kolei wśród Bibliotek Uniwersytetów Medycznych wersję mobilną strony posiada Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Lublinie.

Sytuacja na rynku urządzeń mobilnych

Niezwykle istotne jest, aby biblioteki zainteresowały się rynkiem urządzeń mobilnych ze względu na niesłabnące zainteresowanie nabywców nowoczesnych technologii z dziedziny komunikacji (IT), co potwierdzają rankingi sprzedaży. Między innymi analitycy banku Morgan Stanley, publikując raport „Internet Trends” zapowiedzieli, że już w 2014 roku liczba użytkowników mobilnego Internetu na świecie przerośnie grono internautów, korzystających z łącz stacjonarnych². Podobne wnioski można wysnuć po zapoznaniu się z raportami dotyczącymi polskiego rynku. Z badań marketingowych GFK Polonia wynika, że w najbliższym czasie nastąpi systematyczny wzrost mobilnych internautów w Polsce z 4,3 mln do ok. 7 mln w 2015 r., co przełoży się również na zwiększający udział smartfonów w rynku telefonii komórkowej, tj. w 2011 r. było 26%

¹ Urządzenie mobilne – (przenośne) urządzenie elektroniczne pozwalające na przetwarzanie, odbieranie oraz wysyłanie danych bez konieczności utrzymywania przewodowego połączenia z siecią. Zob. hasło URZĄDZENIE MOBILNE w: Wikipedia (online) Dostępny online: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Urz%C4%85dzenie_mobilne> [dostęp: 14 III 2014]

² Raport interaktywnie.com - marketing mobilny. W: Interaktywnie.com. Dostępny online: <<http://interaktywnie.com/biznes/artykuly/raporty-interaktywnie-com/raport-interaktywnie-com-marketing-mobilny-23524>> [dostęp: 28 III 2014]

a w 2015 r. będzie 60%³. Trend ów potwierdzają także autorzy raportu „Marketing mobilny w Polsce 2011/2012”, którzy posługują się nawet określeniem „smartfonizacja Polaków”⁴. W świetle tych tendencji biblioteki naukowe powinny pójść w kierunku szerszego wykorzystania mobilnych urządzeń, zapewniając mobilny dostęp do swoich zbiorów i usług.

Mobilne możliwości bibliotek

Mobilny dostęp do zasobów bibliotecznych nie jest nową koncepcją, gdyż pierwszy projekt mobilnego dostępu do zasobów bibliotek miał miejsce dwadzieścia lat temu. W 1993 r. zainicjowano projekt „The Library Without a Roof” (Biblioteka Bez Dachy), w którym, oprócz Uniwersytetu Południowej Alabamy, uczestniczyły amerykańskie firmy telekomunikacyjne i technologiczne, m.in., AT&T, BellSouth Cellular oraz Notable Technologies. Dzięki naukowo-technologicznej współpracy umożliwiono czytelnikom mobilny dostęp do katalogów oraz tekstów elektronicznych⁵.

Na początku XXI wieku wzrosło zainteresowanie aplikacjami mobilnymi dedykowanymi głównie na palmtopy (w skrócie PDA - ang. *Personal Digital Assistant*, tj. rodzaj przenośnego komputera osobistego). Co ciekawe, to bibliotekarze medyczni byli jednymi z pierwszych, którzy dostrzegli potencjał zastosowania technologii mobilnych w bibliotekarstwie. Pierwszymi publikacjami, jakie odzwierciedlają ów trend był: artykuł w czasopiśmie „Medical Library Association”⁶ oraz monografia autorstwa Collen Cuddy⁷.

Jak opisano w „Medical Library Association” Biblioteka Medyczna Norris Uniwersytetu Południowej Karoliny stworzyła wersję mobilną strony WWW swojej biblioteki. Zawartość treści mobilnych podzielono na trzy grupy: urządzenia (linki do największych producentów urządzeń PDA), aplikacje (linki do programów zwiększających wydajność palmtopa, podzielonych na aplikacje medyczne i gry), porady (teksty członków społeczności medycznej, linki i grupy dyskusyjne z dziedziny PDA i medycyny). Warto zwrócić uwagę, iż dział porad był znacznie rozbudowany, a jego

³ Andrzej Mróz: Internet mobilny w Polsce 2011 / 2012 - statystyki, trendy, dane liczbowe, STER 2012. W: Siter.pl. Dostępny online: <http://siter.pl/informacje-branzy-interaktywnej/Internet-mobilny-w-Polsce-2011-2012-statystyki-trendy-dane-liczbowe/> [dostęp: 23 III 2014]

⁴ Marketing mobilny w Polsce 2011/2012, Raport. Dostępny online: Jestem.3., op. cit.; <<http://jestem.mobi/2013/01/oto-raport-marketing-mobilny-w-polsce-2012-2013/>> [dostęp: 01 III 2014]

⁵ Angela Dresselhaus, Flora Shrode: Mobile Technologies & Academics: Do Students Use Mobile Technologies in Their Academic Lives and are Librarians Ready to Meet this Challenge? *Information Technology and Libraries* 2012 Vol 31 No 2 s. 82-101, Dostępny online: <http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ital/article/view/2166/pdf_1> [dostęp: 01 III 2014]

⁶ Russell Smith: Adapting a New Technology to the Academic Medical Library: Personal Digital Assistants. *Journal of the Medical Library Association* 2002 no. 1 s. 93-94

⁷ Collen Cuddy: Using PDAs in Libraries: A How-to-Do-It Manual. New York: Neal-Schuman Publishers 2005

fundamentem były materiały instruktażowe i harmonogramy studiów medycznych. Dzięki zastosowanym innowacjom wizerunek medycznej Biblioteki Norris oraz jej pracowników znacznie się poprawił. W środowisku akademickiej społeczności medycznej bibliotekarze byli postrzegani jako osoby aktywne, doświadczone i nowoczesne pod względem wykorzystania nowinek technologicznych w nauce.

Collen Cuddy, dyrektor Biblioteki Medycznej Uniwersytetu Cornell w Nowym Jorku, swój nowatorski przewodnik pt. *Using PDAs in Libraries: A How-to-Do-It Manual*, dedykowała głównie bibliotekarzom i pracownikom informacji naukowej, aby zachęcić ich do wykorzystania technologii PDA w bibliotekach medycznych. Szczegółowo opisała zastosowanie PDA w agendach gromadzenia i udostępniania materiałów bibliotecznych (elektronicznych książek i czasopism medycznych oraz baz z zakresu badań klinicznych i farmakologii).

Pod koniec drugiej dekady XXI wieku biblioteki zaznajomiły się z nową technologią i zaczęły wykorzystywać różne możliwości, jakie dają urządzenia przenośne. W 2010 r. kanadyjskie biblioteki akademickie analizowały trendy związane z włączaniem przenośnych urządzeń cyfrowych w proces m-learningu oraz sposób adaptacji zasobów i usług do potrzeb ich użytkowników⁸. Zazwyczaj na swych mobilnych stronach biblioteki umieszczają głównie takie informacje jak: godziny otwarcia, dane kontaktowe, dostęp do konta użytkownika, dane o lokalizacji biblioteki, wiadomości i aktualności biblioteczne.

Opis badania

The Association of College & Research Libraries (ACRL) wskazała już w 2010 roku, iż jednym z dziesięciu top trendów w bibliotekach akademickich będzie rozwój mobilnych usług⁹. Aby wyjść naprzeciw potrzebom i preferencjom użytkowników bibliotekarze powinni je stale monitorować i kreatywnie poszerzać ich zakres. W tym celu autorki artykułu pokusiły się o przeprowadzenie badań, których celem było zdiagnozowanie potrzeby przystosowania strony www Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego (UWM) w Olsztynie na urządzenia mobilne.

Badania przeprowadzono w dwóch grupach docelowych. Pierwszą stanowili tegorocznicy maturzyści (tj. 2013 r.), ubiegający się o indeks UWM w roku akademickim

⁸ Robin Canuel, Chhad Crichton: Canadian academic libraries and the mobile web. *New Library World* – Vol. 112 nr 3/4 (2011) s. 107-120; M-learning (mobile learning) – uczenie się na odległość wymagające bezprzewodowej technologii, nowocześniejsza forma distance learning, tj. metody uczenia się na odległość. M-learning oznacza mobilne uczenie się z wykorzystaniem przenośnego, bezprzewodowego sprzętu jak laptopy, palmtopy a także nowoczesne telefony komórkowe, tzw. smartfony. Zob. M-LEARNING w: Wikipedia (online), Dostępny online: <<http://pl.wikipedia.org/wiki/M-learning>> [dostęp: 16 III 2014]

⁹ 2010 top ten trends in academic libraries. *College & Research Libraries News* June 2010 Vol. 71 no. 6 s. 286-292. Dostępny online: <<http://crln.acrl.org/content/71/6/286.full.pdf+html>> [dostęp: 14 III 2014]

2013/2014. Drugą grupę ankietowanych stanowili studenci UWM. Pierwsza grupa respondentów była poddana ankietowaniu w okresie, kiedy należało złożyć potwierdzenie zamiaru studiowania, przez dostarczenie wymaganych dokumentów, tj. 10-18.07.2013 r. (7 dni roboczych). W związku z tym, że miejscem rekrutacji był budynek Biblioteki Uniwersyteckiej UWM, autorki artykułu miały ułatwione zadanie z dotarciem do respondentów. Ankiety rozdawano oczekującym w kolejce na złożenie stosownych dokumentów. Badania wśród studentów różnych kierunków i lat studiów (druga grupa docelowa) przeprowadzono w trzecim tygodniu października (tj. 14-18.10.2013 r.). Formularze ankiety wyłożono we wszystkich agendach udostępniania Biblioteki. W każdej z grup wypełniono po 100 ankiet, czyli łącznie 200 sztuk. Kwestionariusz zawierał 9 pytań zamkniętych, w tym 8 jednokrotnego wyboru i 1 wielokrotnego. Tematyka pytań koncentrowała się wokół takich zagadnień jak: cel i częstotliwość wykorzystania urządzeń mobilnych oraz zainteresowanie stronami i aplikacjami mobilnymi, a w związku z tym potrzebą utworzenia mobilnej strony Biblioteki Uniwersyteckiej. Ankieta miała charakter anonimowy.

Umiejętności technologiczne użytkowników

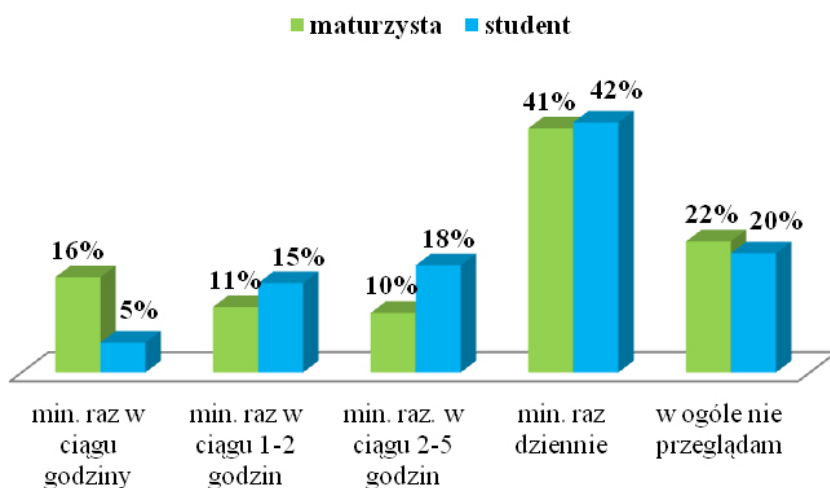
Biorąc pod uwagę stopień zainteresowania środowiska młodzieżowego nowymi technologiami, potwierdziło się ogólne przekonanie, iż telefon komórkowy posiada każdy. Wyniki ankiety potwierdziły to w 100%. Wszyscy respondenci obu grup docelowych posiadali urządzenia mobilne (np. telefon komórkowy, smartfon, tablet) lub zamierzali je nabyć w najbliższym czasie (Pyt. 1). Ponadto aż 94% zarówno wśród studentów, jak i maturzystów posiadało je zawsze przy sobie (Pyt.2). Wniosek może nasuwać się tylko jeden: urządzenie mobilne zintegrowało się z wszelkimi aspektami życia. W takiej sytuacji pracownicy bibliotek powinni tak kształtować usługi, alby dotrzeć z nimi do użytkownika właśnie przez tego typu technologię.

Sytuacja wśród badanych grup różnicuje się w pytaniu 4., które dotyczyło częstotliwości korzystania z Internetu za pomocą urządzeń mobilnych (Rys. 1).

Czterech na dziesięciu przebadanych, zarówno wśród maturzystów i studentów, korzystało z Internetu za pomocą urządzenia mobilnego minimum raz dziennie (maturzyści 41%, studenci 42%). Grupa maturzystów w większym procencie, minimum raz w ciągu godziny, sięgało po urządzenie mobilne, aby skorzystać z zasobów sieciowych (16% badanej grupy).

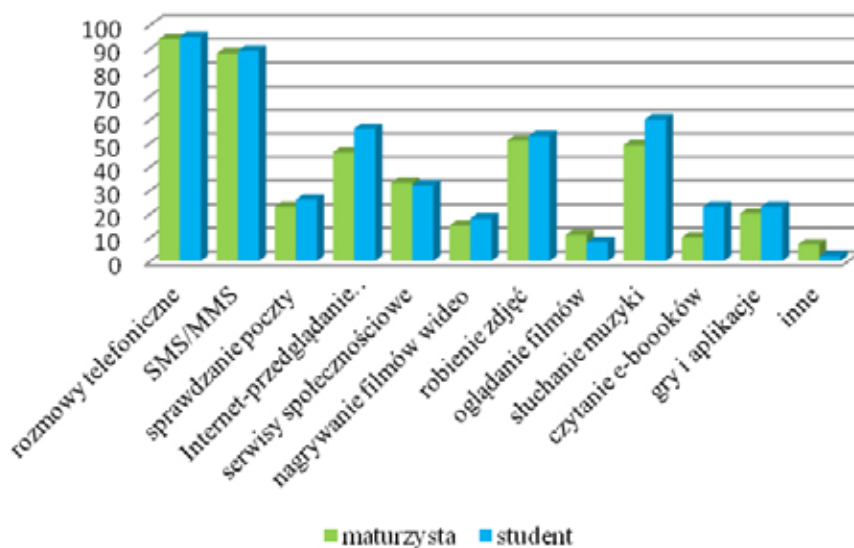
Badacze społeczni podkreślają dynamiczny charakter Internetu (nie posiada ani początku, ani końca), co wpływa na sposób, w jaki młodzi korzystają z sieci. Coraz częściej trudno wyodrębnić ramy czasowe „korzystania z Internetu”, ponieważ dzięki urządzeniom przenośnym można być obecnym w sieci w każdym miejscu i o każdej

Pyt. 4.: Jak często przegląda Pan/Pani internet mobilnie?

Rys. 1 Częstotliwość korzystania z Internetu mobilnie

Pyt. 3.: Do czego Pan/Pani najczęściej wykorzystuje urządzenia mobilne?

Rys. 2 Cel użytkowania urządzenia mobilnego
Źródło: Badania własne

porze¹⁰. W grupie wiekowej 15-19 lat Internet jest najważniejszym medium, jednak jak wskazują badania służy on przede wszystkim komunikacji¹¹. Tendencja ta zdaje się przenikać już do szerszej grupy wiekowej użytkowników Internetu. Z badania przeprowadzonego dla Microsoft w 2013 r. wynikało, że co piąta osoba korzystająca z Internetu w Polsce robi to przez ponad 6 godzin dziennie¹².

Preferencje

Z przeprowadzonej analizy pytania 3. wynika, że głównym sposobem eksploatacji urządzeń mobilnych zarówno maturzystów, jak i studentów, było komunikowanie się (Rys. 2.). W tym celu najczęściej wykorzystywano funkcję rozmowy (94% maturzystów, 95% studentów) lub SMS/MMS (88% maturzystów, 89% studentów). Biorąc pod uwagę wyniki badania wskazane jest, aby biblioteki naukowe podążały za zmianami i wykorzystywały narzędzia przekazu mobilnego, jako nowy kanał komunikacji z użytkownikiem.

W mniejszym stopniu respondenci wykorzystywali takie możliwości urządzeń mobilnych jak: przeglądanie zawartości Internetu (46% maturzystów, 56% studentów), wykonywanie zdjęć (51% maturzystów, 53% studentów), słuchanie muzyki (49% maturzystów, 60% studentów).

Największa różnica między obiema grupami respondentów dotyczyła czytania e-booków. Blisko co czwarty student czytał książki elektroniczne za pomocą smartfonów, tabletów itp. (23%). Natomiast w grupie maturzystów, co dziesiąta osoba korzystała z tej możliwości (10%). Jak wynika z raportu „Marketing mobilny w Polsce 2012/2013”, który dotyczył użytkowania smartfonów wśród Polaków, deklarowane obecnie niskie czytelnictwo książek i czasopism elektronicznych powinno wzrosnąć w przyszłości (z 4% do 34%)¹³.

Stopień zaawansowania wiedzy i umiejętności

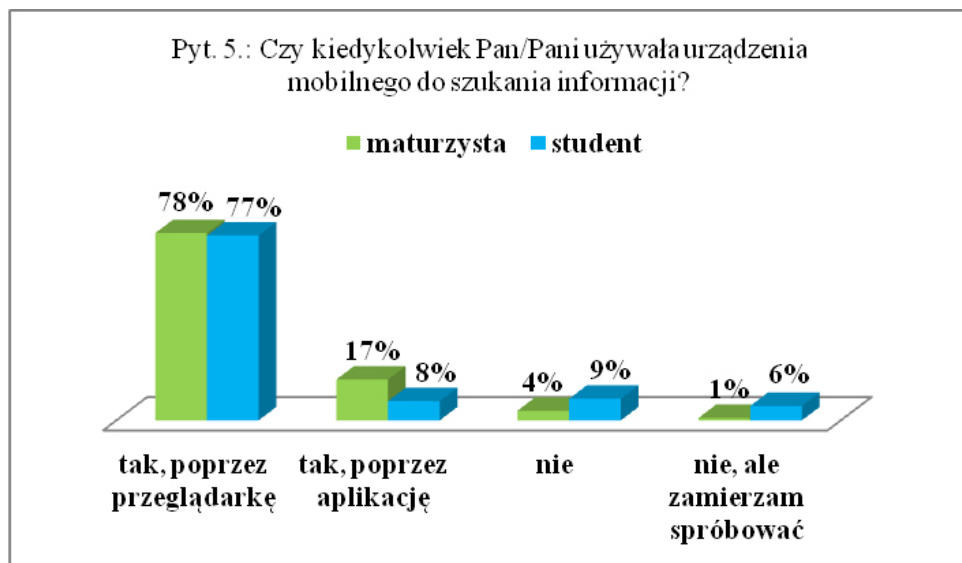
Kolejne pytanie ankiety (Pyt. 5) dotyczyło sposobu pozyskiwania informacji poprzez urządzenia mobilne (Rys. 3). Zdecydowana większość zarówno w grupie studentów, jak i maturzystów pozyskuje informacje wykorzystując przeglądarki internetowe (78% maturzystów, 77% studentów). W mniejszym stopniu do tego celu wykorzystywane

¹⁰ Mirosław Filiciak [i in.]: Młodzi i media: nowe media a uczestnictwo w kulturze. Raport Centrum Badań nad Kulturą Popularną. Warszawa 2010 s. 4-5. Dostępny online: <<http://bi.gazeta.pl/im/9/7651/m7651709.pdf>> [dostęp: 04 III 2014].

¹¹ Nadmierne korzystanie z Internetu przez dzieci i młodzież: problem, zapobieganie terapia. Warszawa 2012 s. 4-5. Dostępny online: <http://www.ekonomik.mielec.pl/nadmierne_korzystanie_z_internetu_przez_dzieci_i_mlodziarz.pdf> [dostęp: 27 III 2014]

¹² Przemysław Kref: Ile czasu Polacy spędzają w internecie? W: Komputer Świat.pl, Dostępny online: <<http://www.komputerswiat.pl/nawosci/internet/2013/19/ile-czasu-polacy-spedzaja-w-internecie.aspx#8037>> [dostęp: 23 III 2014].

¹³ Marketing mobilny w Polsce 2011/2012. Raport. Dostępny online: Jestem.3., op.cit.

Rys. 3 Sposób pozyskiwania informacji za pomocą urządzeń mobilnych
Źródło: Badania własne

są aplikacje mobilne. Zaznacza się jednak różnica w wykorzystaniu tego typu oprogramowania w badanych grupach (17% maturzyści, 8% studenci).

Należy przypuszczać, iż mniejsze zainteresowanie aplikacjami mobilnymi wynikać może między innymi z wymogu zainstalowania specjalnego oprogramowania, narzucania konieczności zakupu okresowych aktualizacji czy krótkiego okresu ich przechowywania¹⁴. Obecnie z aplikacji mobilnych korzysta 24% Polaków, natomiast 28% deklaruje korzystanie z nich w przyszłości¹⁵.

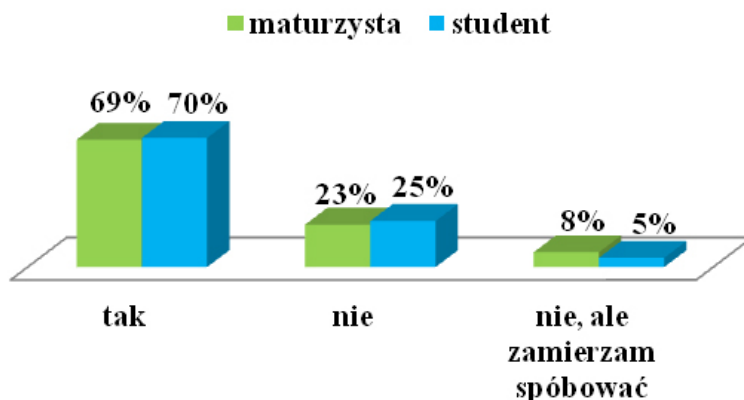
Pytanie 6. dotyczyło wykorzystania urządzeń mobilnych do przeglądania map i pozyskiwania informacji o lokalizacji określonych miejsc. Znaczna część respondentów wykorzystuje urządzenia mobilne (69% maturzystów, 70% studentów) i korzysta z funkcji geolokalizacji (Rys. 4).

Geolokalizacja daje możliwość skorzystania z elektronicznej mapy, funkcji GPS, które pozwalają posiadaczom tych urządzeń potwierdzić swoją obecność w konkretnych miejscach. Zaś osobom zarządzającym danym miejscem lub organizacjom (również bibliotekom) ułatwia budowanie programów lojalnościowych, dzięki poznaniu preferencji „odwiedzających”.

¹⁴ Edyta Kołodziejczyk: Strony i aplikacje mobilne — przykłady rozwiązań technologicznych w bibliotekach naukowych. *Biuletyn EBIB* [online] 2013, nr 3 (139), Dostępny online: <http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/139/139_kolodziejczyk.pdf>[dostęp: 20 III 2014].

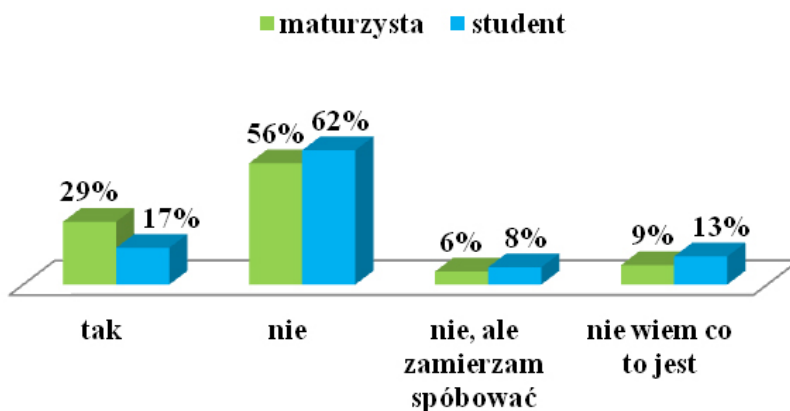
¹⁵ Marketing mobilny w Polsce 2011/2012. Raport. Dostępny online: Jestem.3., op.cit.

Pyt. 6. : Czy kiedykolwiek Pan/Pani używał/a urządzenia mobilnego do przeglądania map i szukania informacji o pobliskich miejscach? (geolokalizacja)

Rys. 4 Geolokalizacja za pomocą urządzeń mobilnych

Pyt. 7.: Czy skanował/a Pan/Pani kiedykolwiek fotokodów QR z pomocą urządzenia mobilnego?

Rys. 5 Użytkowanie fotokodów QR

Źródło: Badania własne

Niezwykle nowatorska i szybko rozwijająca się technologia zastosowania fotokodów QR (ang. *Quick Response*) w bibliotekach, również została poddana analizie. Uzytkowaniu wiedzy na ten temat posłużyło pytanie 7., w którym zapytano o to, czy respondenci kiedykolwiek skanowali fotokody QR z pomocą urządzenia mobilnego?

Wyniki ankiety wskazały, że zdecydowanie częściej kody QR skanowane były przez maturzystów (29%) niż studentów (17%). Należy jednak zauważyć, że nie są to dane świadczące o masowości zjawiska. Temat wykorzystania fotokodów nie jest jeszcze dobrze znany. Sam kod QR został stworzony w 1994 roku przez japońską firmę Denso-Wave. Na początku wykorzystywany był głównie w przemyśle i handlu¹⁶.

Wykorzystanie fotokodów w szkolnictwie wyższym i bibliotekach jest nadal niewielkie, głównie z powodu względnie małej liczby posiadaczy urządzeń potrzebnych do ich odczytu oraz nadal niskiej świadomości potencjalnych możliwości ich zastosowań¹⁷. Potwierdziły to wyniki ankiety: ponad połowa ankietowanych zarówno studentów, jak i maturzystów nigdy nie skanowała kodu QR, ponadto 9% maturzystów i 13% studentów nie wie nawet, co to jest (Rys. 5.).

Bibliotekarze coraz bardziej są świadomi możliwości wykorzystania technologii kodów QR na własne potrzeby. Biblioteki generują już własne fotokody, które po odczytaniu zawierają takie informacje jak: dane teleadresowe, informacje naukowe, rezerwację komputerów i sal, galerie, audio przewodniki, linki do e-zasobów itp. Służą również do promocji bibliotek i oferowanych przez nie usług¹⁸.

Zainteresowanie stroną mobilną biblioteki

Ostatnie dwa pytania ankiety dotyczyły korzystania z serwisów www dedykowanych urządzeniom mobilnym. Zamiarem autorek artykułu było rozpoznanie środowiska respondentów pod względem wykorzystania tych serwisów. Bardzo istotne było również uzyskanie informacji czy potencjalni i obecni użytkownicy są skłonni korzystać z wersji mobilnej strony domowej Biblioteki Uniwersyteckiej UWM w Olsztynie.

Analiza pytania 8. wykazała, iż co drugi respondent (53% maturzystów, 51% studentów) korzysta z serwisów dedykowanych urządzeniom mobilnym (Rys. 6.).

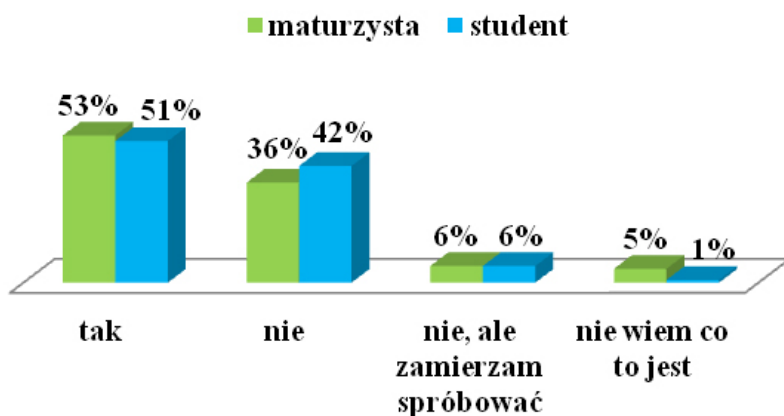
Popularność mobilnych wersji stron WWW, która potwierdziła się w wynikach analizy pytania 8., wskazała zainteresowanie zastosowaniem tej technologii także w Bibliotece (Pyt. 9.). Zdecydowana większość ankietowanych zarówno wśród maturzystów (77%), jak i studentów (75%), zainteresowana jest mobilną stroną Biblioteki Uniwersyteckiej (Rys. 7).

¹⁶ Unowocześnianie organizacji i metod pracy bibliotek w świetle zmieniających się potrzeb czytelników, Edycja II, Materiały konferencyjne Opole, 16-17 listopada 2011/ pod red. Wandy Matwiejczuk i Danuty Szewczyk-Kłos. Opole 2012 s. 192-193

¹⁷ Michael Jenner Whitchurch: A quick response: QR code use at the Harold B. Lee Library. *The Reference Librarian* 2012 Vol. 53 nr 4 s. 392-402

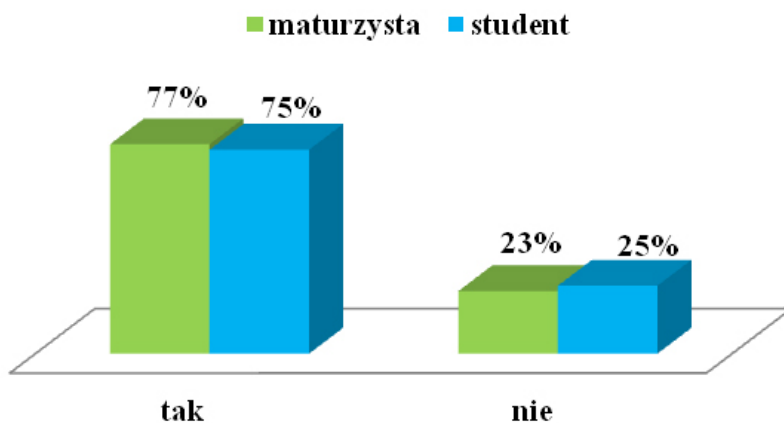
¹⁸ Bruce Masiss: QR codes in the library. *New Library World* 2011 Vol. 112 nr 9 s. 466-469

Pyt. 8.: Czy korzysta Pan/Pani z serwisów www dedykowanym urządzeniom mobilnym?

Rys. 6 Korzystanie z serwisów WWW dedykowanym urządzeniom mobilnym

Pyt. 9.: Czy w przyszłości korzystał/aby Pan/Pani z serwisu Biblioteki Uniwersyteckiej UWM dedykowanego urządzeniom mobilnym

Rys. 7 Zainteresowanie stroną mobilną BU UWM w Olsztynie
Źródło: Badania własne

Biblioteka Uniwersytecka UWM w Olsztynie stale modernizuje i ulepsza oferowane usługi, dlatego też po raz kolejny powstała nowa wersja strony domowej Biblioteki, również w wersji mobilnej. Mobilna witryna (<http://bu.uwm.edu.pl/>) powstała, podobnie jak witryna Biblioteki Rzeszowskiej, przy wykorzystaniu drupalowego modułu Mobile Tools¹⁹. System automatycznie dostosuje zawartość stron do rozdzielczości ekranu urządzenia. Dzięki czemu nie ma konieczności tworzenia dodatkowych treści dedykowanych tylko obszarowi mobile. Przy otwieraniu strony następuje automatyczne rozpoznanie, że otwierana jest wersja dedykowana urządzeniu mobilnemu.

Nowa strona domowa Biblioteki funkcjonuje od kwietnia 2014 r., zaś jej wersja mobilna została uruchomiona w lipcu 2014 r. Na stronie widoczne są takie informacje jak: nagłówek, pole do wyszukiwania, multiwyszukiwarka PRIMO firmy Ex Libris, skrócone menu (tj. Biblioteka, Usługi, Jak korzystać, E-zbiory), pasek najnowszych Wiadomości, stopka (zawierająca m.in. odnośniki profili Biblioteki Uniwersyteckiej na Facebooku czy Google Street View).

Wnioski

Intensywny wzrost liczby urządzeń mobilnych i aplikacji z pewnością będzie kształtował nowe usługi w bibliotekach. Smartfony, czytniki e-booków, iPady i inne kieszonkowe urządzenia wpływają na oczekiwania i wymagania użytkowników. Badanie przeprowadzone wśród studentów studiów licencjackich i technologii informacyjnych ECAR w 2009 r. pokazało, że 51,2% respondentów posiadało kieszonkowe urządzenie z możliwością używania Internetu, 11,8% planowało kupno w ciągu roku²⁰. Amerykańskie biblioteki, aby umożliwić studentom korzystanie z mobilnych źródeł, uruchomiły program wypożyczeń iPadów. Również dostawcy baz danych (EBSCO, Science Direct i Gale), aby wesprzeć używanie mobilnych narzędzi przy korzystaniu z zasobów bibliotecznych, stworzyli specjalne, przeznaczone dla studentów, aplikacje i mobilne strony www²¹.

Badania przeprowadzone w Bibliotece Uniwersyteckiej UWM w Olsztynie potwierdziły tendencje zaobserwowane w zachodnich bibliotekach. Coraz więcej osób posiada urządzenia mobilne, które są wykorzystywane do przeszukiwania zasobów dostępnych w Internecie. Prymarną funkcją urządzenia mobilnego jest jednak komunikacja, co potwierdziły wyniki ankiety. Nowoczesna biblioteka powinna zatem wykorzystać nowy kanał komunikacji z użytkownikiem, informując go o nowych usługach, służyć pomocą i dbać o łączność.

¹⁹ Bożena Jaskowska, Mariusz Głowacki: Wykorzystanie CMS Drupal do zarządzania treściami on-line Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego. *Podkarpackie Studia Biblioteczne* 2012 nr 1; Dostępny online: <<http://psb.ur.edu.pl/wykorzystanie-cms-drupal-do-zarzadzania-tresciami-line-biblioteki-universytetu-rzeszowskiego>> [dostęp: 23 III 2014]

²⁰ 2010 top ten trends in academic libraries, ...op.cit.

²¹ Bruce Massis: From iPads to fishing rods: checking out library materials. *New Library World* 2013 Vol. 114 nr 1 s. 80-83

Rys. 8 Widok strony mobilnej BU UWM w Olsztynie
Źródło: <http://bu.uwm.edu.pl>

Badania wykazały również duże zainteresowanie w związku z tym potrzebę utworzenia mobilnej strony Biblioteki. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom obecnych i przyszłych użytkowników uruchomiono wersję mobilną strony domowej Biblioteki. Biblioteka Uniwersytecka, jako instytucja wspierająca edukację przystosowuje się do zmieniającej się rzeczywistości, stosuje znane użytkownikom narzędzia oraz sposoby komunikacji (mobilnej), uwzględnia możliwości percepcyjne młodych osób. Z pewnością bez znajomości tych zjawisk nie da się skutecznie wspierać procesu edukacji.

Bibliografia

- Canuel Robin, Crichton Chad : Canadian academic libraries and the mobile web. *New Library World* 2011 Vol. 112 nr 3/4 s. 107-120
- Cuddy Colleen: Using PDAs in Libraries: A How-to-Do-It Manual. *New York* 2005
- Dresselhaus Angela, Shrode Flora: Mobile Technologies & Academics: Do Students Use Mobile

Technologies in Their Academic Lives and are Librarians Ready to Meet this Challenge? *Information Technology and Libraries* 2012 Vol 31 No 2 s. 82-101, Dostępny online: <http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ital/article/view/2166/pdf_1> [dostęp: 01 III 2014]

2010 top ten trends in academic libraries. *College & Research Libraries News* June 2010 Vol. 71 no. 6 s. 286-292. Dostępny online: <<http://crln.acrl.org/content/71/6/286.full.pdf+html>> [dostęp: 14.02.2014]

Filiciak Mirosław i in.: Młodzi i media: nowe media a uczestnictwo w kulturze, Raport Centrum Badań nad Kulturą Popularną. Warszawa 2010 s. 4-5. Dostępny online: <<http://bi.gazeta.pl/im/9/7651/m7651709.pdf>> [dostęp: 04 III 2014]

Jaskowska Bożena, Głowacki Mariusz: Wykorzystanie CMS Drupal do zarządzania treściami online Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego. *Podkarpackie Studia Biblioteczne* 2012 nr 1; Dostępny online: <<http://psb.ur.edu.pl/wykorzystanie-cms-drupal-do-zarzadzania-tresciami-line-biblioteki-uniwrsyte-tu-rzeszowskiego>> [dostęp: 23 III 2014]

Kreft Przemysław: Ile czasu Polacy spędzają w internecie? W: Komputer Świat.pl, Dostępny online: <<http://www.komputerswiat.pl/nawosci/internet/2013/19/ile-czasu-polacy-spedzaja-w-internecie.aspx#8037>> [dostęp: 23.04.2014]

Kołodziejczyk Edyta: Strony i aplikacje mobilne — przykłady rozwiązań technologicznych w bibliotekach naukowych. Biuletyn *EBIB* [online] 2013, nr 3 (139), Dostępny online: <http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/139/139_kolodziejczyk.pdf> [dostęp: 20 III 2014]

Marketing mobilny w Polsce 2011/2012, Raport. Dostęp online: Jestem.3., op. cit., <<http://jestem.mobi/2013/01/oto-raport-marketing-mobilny-w-polsce-2012-2013/>> [dostęp: 01 III 2014]

Masiss Bruce: QR codes in the library. *New Library World* 2011 Vol. 112 nr 9 s. 466-469

Massis Bruce: From iPads to fishing rods: checking out library materials. *New Library World* 2013 Vol. 114 nr 1 s. 80-83

M-LEARNING w: Wikipedia (online), Dostępny online: <<http://pl.wikipedia.org/wiki/M-learning>> [dostęp: 16 III 2014]

Mról Andrzej: Internet mobilny w Polsce 2011 / 2012 - statystyki, trendy, dane liczbowe, STER 2012. W: Siter.pl. Dostępny online: <<http://siter.pl/informacje-branzy-interaktywnej/Internet-mobilny-w-Polsce-2011-2012-statystyki-trendy-dane-liczbowe/>> [dostęp: 23.04.2014]

Nadmierne korzystanie z Internetu przez dzieci i młodzież: problem, zapobieganie terapia, Warszawa 2012 s. 4-5. Dostępny online: <http://www.ekonomik.mielec.pl/nadmierne_korzystanie_z_internetu_przez_dzieci_i_mlodziarz.pdf> [dostęp: 27 III 2014]

Raport interaktywnie.com - marketing mobilny. W: Interaktywnie.com. Dostępny online: <<http://interaktywnie.com/biznes/artykuly/raporty-interaktywnie-com/raport-interaktywnie-com-marketing-mobilny-23524>> [dostęp: 28 III 2014]

Smith Russell: Adapting a New Technology to the Academic Medical Library: Personal Digital Assistants. *Journal of the Medical Library Association* 2002 no. 1 s. 93-94

Unowocześnianie organizacji i metod pracy bibliotek w świetle zmieniających się potrzeb czytelników, Edycja II, Materiały konferencyjne Opole, 16-17 listopada 2011 / pod red. Wandy Matwiejczuk i Danuty Szewczyk-Kłos. Opole 2012 s. 192-193

URZĄDZENIE MOBILNE W: Wikipedia (online) Dostępny online: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Ur%C4%85dzenie_mobilne> [dostęp: 14 III 2014]

Whitchurch Michael Jenner: A quick response: QR code use at the Harold B. Lee Library. *The Reference Librarian* 2012 Vol. 53 nr 4 s. 392-402

Mgr Szymon Malczewski
Poznań – BR

ROZBUDOWA BIBLIOTEKI RACZYŃSKICH W POZNANIU

Abstract

The Raczyński Library was established in 1829. Its founder, earl Edward Raczyński gave a guarantee that the library would get all means to make provisions for building, furnishings and book collection. He personally wrote the Library Charter, in which he defined the structure of the institution and he laid down it as a public library available to everyone "without difference of individuals." The Library building and book collection were seriously damaged during the last months of the Second World War. In the post-war years the reconstruction of the old building was necessary as well as adaptation the building in Św. Marcin street for extended book collection.

In addition, there were more divisions of the library in Poznań. There were also created new institutions (Museums): Muzeum Literackie H. Sienkiewicza, Pracownia Muzeum J. I. Kraszewskiego, Mieszkanie-Pracownia K. Iłakowiczówny. Both the old building and Św. Marcin library were not sufficiently spacious for such a big public library in Poznań. A construction of the two main buildings were not suitable for renovation because of the lack modern technical infrastructure. An enlargement of the library was necessary. At last in 2003 the plan of a new library building was selected. The plan was designed as an integrated part of the old building established by earl E. Raczyński. Using an EU and Poznań budget fund. The project "The enlargement of the Raczyński Library" was fulfilled. The project was worth 73 billion zloty, the new building opening was on 29th June 2013. The stylistic of the new building harmonise with the old one, which is the one of Poznań architectural icons. Thanks to its capacity (more than 44 thousand m²) and modern infrastructure the library may realise its tasks as a public and scientific simultaneously. In the new building area there is an Information Centre, three reading rooms - Main Reading Room, Current Magazines Reading Room, Multimedia Reading Room, there is also a lending post for visually impaired. On the ground floor there is Atanazy Raczyński Gallery, tearoom and Library for children with separate entrance.

Another floor is occupied by the Rare Collection Section with separate reading room, studies and lunchroom for the staff. The highest two floors hosting warehouses intended for 1 billion books. There is also well equipped Bindery.

The new building allows to fulfil a duty of the library not only at present, it also offers some forward prospects and future possibilities.

Streszczenie

Biblioteka Raczyńskich powstała w roku 1829. Jej fundator, Edward hrabia Raczyński zagwarantował poznańskiej księżnicy wszelkie środki do jej funkcjonowania: siedzibę, wyposażenie, księgozbiór, zaopatrzył bibliotekę finansowo, ponadto w osobiście zredagowanym statucie określił też strukturę organizacyj-

na Biblioteki i ustanowił ją instytucją publiczną dostępną dla każdego „bez różnicy osób”. Gmach Biblioteki i znaczna część księgozbioru uległy zniszczeniu w ostatnich miesiącach II wojny światowej. W latach powojennych koniecznością stała się odbudowa budynku bibliotecznego ufundowanego przez hrabiego Edwarda, jak też, w wyniku systematycznego powiększania się księgozbioru, adaptacja na potrzeby Biblioteki budynku poszkolnego przy ul. Święty Marcin. Oprócz dwóch głównych budynków, w przestrzeni miasta zaczęły funkcjonować też kolejne filie biblioteczne tworzące sieć filii Biblioteki Raczyńskich oraz placówki o charakterze muzealnym: Muzeum Literackie Henryka Sienkiewicza, Pracownia-Muzeum Józefa I. Kraszewskiego, Mieszkanie-Pracownia Kazimierza Iłakowiczówny. Zarówno stary gmach ufundowany przez Raczyńskiego, jak i budynek przy Świętym Marcinie stanowiły niewystarczające zaplecze lokalowe dla dużej miejskiej biblioteki. Konstrukcja obu budynków wykluczała ich modernizację, w obu brakowało nowoczesnej infrastruktury technicznej. Konieczna stała się rozbudowa Biblioteki. W 2003 roku wyłoniono w ramach konkursu projekt architektoniczny nowej biblioteki w założeniu będącej integralną częścią budynku starego. Z wykorzystaniem środków finansowych z budżetu miasta Poznania i funduszy unijnych zrealizowano projekt „Rozbudowa Biblioteki Raczyńskich”. Wartość projektu oszacowano na prawie 73 miliony złotych, nowy gmach został otwarty 29 czerwca 2013 roku.

Nowy gmach stylistycznie harmonizuje ze starym budynkiem Biblioteki Raczyńskich, który jest jedną z architektonicznych ikon miasta Poznania. Dzięki swej kubaturze (ponad 44 tys. m³) i nowoczesnej infrastrukturze pozwala wypełniać zadania przypisane jednej z największych ksiąźnic w kraju, posiadającej podwójny status: biblioteki publicznej i naukowej zarazem. Powierzchnia nowego budynku pozwoliła wygospodarować w jego obrębie: Informatorium, trzy czytelnie (Czytelnia Ogólna, Czytelnia Czasopism Bieżących, Czytelnia Multimedialna), Wypożyczalnię, stanowisko obsługi osób niewidomych i niedowidzących, Galerię im. Atanazego Raczyńskiego, herbaciarnię, dużą, komunikacyjnie niezależną filię dla dzieci. Osobną kondygnację zajmują Zbiory Specjalne, z własną czytelnia, pracowniami i pracowniczym zapleczem socjalnym. Dwa najwyższe piętra przeznaczono na magazyny zbiorów, mogące pomieścić ponad milion jednostek. Na poziomie magazynowym znajduje się również kompletnie wyposażona intrologatoria.

Nowy budynek pozwala Bibliotece Raczyńskich spełniać swe zadania nie tylko w dniu dzisiejszym, oferuje też pewną perspektywę rozwojową, zapas możliwości na dalsze lata funkcjonowania.

Pójść w ślady Raczyńskiego...

Kiedy dokładnie Edward hrabia Raczyński podjął zamiar ufundowania biblioteki dla Poznania nie wiemy, faktem jest, że w swym własnym zakresie zagwarantował tej instytucji wszystko: parcelę, budynek, zbiory, wyposażenie, środki utrzymania i personel. Wielkopolski magnat niewątpliwie osobiście opracował statut określający strukturę organizacyjną biblioteki, formy i kierunki działalności, nade wszystko nadając ufundowanej instytucji publiczny charakter. Zanim jednak w dniu 5 maja 1829 roku nastąpiło otwarcie ksiąźnicy, musiał Raczyński przezwyciężyć trudności stojące na przeszkodzie dziełu budowy. Same zabiegi wokół kupna gruntu pod budowę trwały kilka lat, ponawiane prośby i podania o kupno terenu, pierwsze już w roku 1816, zderzały się z odmowami ze strony władz pruskich. Wyczuwający niechęć władz dla polskich instytucji kulturalnych Raczyński ukrywał faktyczne przeznaczenie mającego powstać budynku. Zdobył przychylność urzędników pruskich wizją wystawienia „okazałego domu” bądź „pałacu” w części miasta, którą planował zaborca w tych latach uświetnić reprezentacyjną zabudową, naśladującą w pomniejszonej skali urbanistyczne założenie

berlińskiej *Unter den Linden*. Niezatwierdzony kontrakt kupna-sprzedaży został sporządzony w 1819 roku, ten, na mocy którego stał się wielkopolski magnat faktycznym właścicielem parceli został opatrzony datą 27 października 1821 roku. Projekt budynku zamówiony przez Raczyńskiego w Rzymie – nazwisko architekta pozostaje nieznane – wyraźnie inspirowany paryskim Luwrem, przedłożony został do urzędniczej akceptacji we wrześniu 1820 roku. Wiosną 1822 rozpoczęto prace przy fundamentach, a w lutym roku 1829 gmach był gotowy¹.

Formalnie fakt otwarcia biblioteki ustanawiał statut fundacyjny podpisany przez Raczyńskiego przesłany z dniem 24 lutego 1829 roku królowi pruskiemu, wraz z piśmnym uzasadnieniem celowości powstania biblioteki. W międzyczasie faktyczne, biblioteczne przeznaczenie budynku ujawnił poeta Heinrich Heine, przebywający w Poznaniu w 1822 roku. Z nastaniem roku następnego (1830) monarcha pruski statut zaakceptował. W pięciu działach fundacyjnego dokumentu zdecydował Raczyński o założeniu i uposażeniu biblioteki, ustanawiał dla niej zwierzchność w postaci kuratorium zarządzającego, planował stanowiska bibliotekarskie i obsługi bibliotecznej, ustalił regulamin korzystania ze zbiorów, rozstrzygnął kwestie budżetu poznańskiej książnicy. Z perspektywy czasu najistotniejsze wydaje się zawarte w statucie stwierdzenie, iż korzystać może z niej „każdy bez różnicy osób”, aby „ułatwić każdemu środki nabywania nauk i wiadomości”. Taka formuła wyraźnie zaświadcza o publicznym charakterze biblioteki oraz prezencyjnym sposobie udostępniania zasobów. Dalej, we wskazaniu, że rozbudowując księgozbiór w przyszłości należy gromadzić: „dzieła ogólne [...] z każdej literatury i narodu”, dając: „pierwszeństwo tym, które Narodowość W. X-wa Poznańskiego interesować mogą” ustalił Raczyński humanistyczny, uwzględniający szczególnie regionalny wymiar piśmiennictwa charakter księgozbioru biblioteki. Specjalizując się w gromadzeniu wydawnictw z zakresu nauk humanistycznych i społecznych oraz literatury pięknej, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów tematycznie i topograficznie związanych z Poznaniem i Wielkopolską, pozostała poznańska biblioteka w przeciągu swej ponad 180-letniej tradycji wierna wskazaniom swego fundatora. Podobnie osadzenie w tradycji manifestuje się poprzez nazwę samej instytucji – jak założył fundator: „Biblioteka rzeczona nosić będzie na wieczne czasy imię Biblioteki Raczyńskich”. W przeciągu długich lat swego funkcjonowania, w różnych przecież historycznych okolicznościach, nazwę Biblioteki zmieniano, pozostawiając w niej odwołanie do rodu Raczyńskich lub osoby samego założyciela Edwarda

¹ O historii Biblioteki Raczyńskich obszerne informacje znajdują się w wydawnictwach: Andrzej Wojtkowski: *Edward Raczyński i jego dzieło*. Poznań 1929; Alfred Kaczkowski: *Biblioteka Raczyńskich*. Warszawa–Poznań 1978; Miejska Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu 1829–1979. Warszawa–Poznań 1979; *Z działalności Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu w latach 1979–1999*/ pod red. Wojciecha Spalińskiego, Poznań 1999; Zofia Ostrowska-Kęłowska: *Architektura i budownictwo w Poznaniu w latach 1780–1880*. Wyd. 2 popr. i uzupełn. Poznań 2009

Raczyńskiego. Dziś poznańska księżnica – tak jak to było pierwotnie – działa pod szyldem „Biblioteka Raczyńskich”.

Gmach ufundowany w latach dwudziestych XIX wieku przez Edwarda Raczyńskiego, nieodłączny w świadomości Wielkopolan od instytucji biblioteki, stał się jedną z architektonicznych ikon miasta Poznania. Aż do wybuchu II wojny światowej nie wprowadzono w nim poważniejszych zmian konstrukcyjnych, nie dokonano – poza cyklicznymi remontami i pracami modernizacyjnymi w infrastrukturze technicznej – żadnych architektonicznych przekształceń. Zniszczony w czasie działań wojennych budynek odbudowano w latach 50. XX wieku². Wojenne zniszczenia budynku były powodem, dla którego odradzająca się biblioteka uzyskała do swej dyspozycji drugi gmach, mający później stać się jednym z dwóch głównych siedzib Biblioteki. Usytuowany przy ówczesnej ulicy Armii Czerwonej, a obecnie Święty Marcin gmach pełnił wcześniej funkcje szkoły, stopniowo przejmowany był przez Bibliotekę i w ramach możliwości, adaptowany do jej potrzeb³. Główną przyczyną rozpoczęcia działalności Biblioteki przy obecnym Świętym Marcinie było – jak zaznaczono – zniszczenie pierwotnej siedziby; innym, nie mniej ważnym powodem była potrzeba zwiększenia powierzchni magazynowych dla rozrastającego się księgozbioru. Po odbudowie pierwotnej siedziby okazała się ona, w nowych warunkach funkcjonowania Biblioteki, niewystarczającym zapleczem lokalowym.

Dominantami w powojennym okresie działalności Biblioteki wydaje się być, wspomniane już uruchomienie drugiego gmachu, rozwinięcie gęstej sieci filii bibliotecznych w przestrzeni miasta oraz podjęcie aktywności przez placówki o charakterze muzealnym: Muzeum Literackie Henryka Sienkiewicza, Pracownię-Muzeum Józefa I. Kraszewskiego, Mieszkanie-Pracownię Kazimierza Iłakowiczówny – wszystkie te jednostki dysponują własnymi lokalami⁴.

Pierwotny zasób księgozbioru Biblioteki oparty był na zbiorach rodzinnych Raczyńskich. W dniu otwarcia liczył on, według różnych źródeł, od 13 do 17 tysięcy woluminów. W tej liczbie znajdowały się cenne zabytki kultury narodowej i ogólnej. Wzbogacane jeszcze w okresie życia Edwarda Raczyńskiego, jak i po jego śmierci, zbiory najcenniejszych rękopisów i starodruków stały się załącznikiem wyodrębnionego

² Budowlę, jej powstanie z uwzględnieniem urbanistycznego oblicza Poznania w XIX wieku, wyposażenie, wystrój zewnętrzny, jak i wewnętrzny, jak też dalsze przeobrażenia architektoniczne budynku ufundowanego przez Edwarda Raczyńskiego przybliży w szczególności Alfred Kaczkowski. Zob. Alfred Kaczkowski, *Biblioteka Raczyńskich...*

³ Zainteresowany czytelnik informacje dotyczące historii gmachu szkolnego przy ul. Święty Marcin znajdzie w wydawnictwie: Waldemar Karolczak, *Ulice i zaułki dawnego Poznania: ulica Święty Marcin* Poznań 2005

⁴ Rozwój Biblioteki w okresie powojennym, z uwzględnieniem działalności placówek filialnych i muzealnych, obrazuje wydawnictwo jubileuszowe: Miejska Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu 1829–1979, dz. cyt.

w dwudziestoleciu międzywojennym Działu Specjalnego. Straty wojenne księgozbioru Biblioteki sięgały 90% jego pierwotnego stanu, w dramatycznym 1945 roku spłonęło ok. 180 tysięcy woluminów. Z całości zbiorów specjalnych zgromadzonych od początku funkcjonowania Biblioteki aż do roku 1939 wojenną pożogę przetrwało ok. 17 tysięcy woluminów. Zachowanie tego zbioru książ, rękopisów, inkunabułów, starodruków, wydawnictw o charakterze ikonograficznym i kartograficznym zapewniło ciągłość między przedwojennym Działem Specjalnym a funkcjonującymi w strukturze Biblioteki w okresie powojennym Zbiorami Specjalnymi. Walory i liczebność tego właśnie zasobu w głównej mierze były podstawą do tego, aby Biblioteka Raczyńskich posiadała status biblioteki naukowej. Dla porządku należy dodać, że obok zbiorów specjalnych, inne współcześnie funkcjonujące zespoły zbiorów Biblioteki Raczyńskich, głównie prezencyjny księgozbiór podstawowy oraz część zasobu materiałów Wypożyczalni (funkcjonującej w głównym budynku Biblioteki) posiadają charakter księgozbiorów naukowych. Księgozbiory punktów filialnych posiadają nieco inne oblicze, wynikające z konieczności zaspokojenia potrzeb kulturalnych jak najszerzego grona czytelników.

Sfinalizowane w ramach projektu „Rozbudowa Biblioteki Raczyńskich” powstanie nowego gmachu nasuwa skojarzenia z zabiegami samego Raczyńskiego; w niczym jednak ta przysłowiowa powtarzalność historii nie uwidoczniła się bardziej, jak w podobnych trudnościach, jakie przezwyciężyć musiał hrabia Raczyński. Tak jak Raczyński, zabiegający o rozbudowę księżnicy dzisiejsi władarze Biblioteki zderzali się z niezrozumieniem ze strony władz miasta. Inne były oczywiście powody, dla których władze pruskie odmownie traktowały pomysły hrabiego, inne uwarunkowania zaważyły niekorzystnie i na długo, na planach budowy nowej biblioteki. Główną przeszkodą wydawały się być koszty realizacji projektu, jak też aprobowana przez władze miejskie lista żywotnych, istotnych inwestycji dla miasta Poznania – potrzeby Biblioteki nie traktowane były w kategoriach priorytetu. Podobnie jak Edward Raczyński, musieli jego następcy zaangażować mnóstwo czasu i energii, aby uzyskać – znów zależnie od decyzji władz Poznania – grunt pod budowę nowego obiektu. Podobnie jak hrabia Edward, musiano zapewnić środki finansowe na realizację projektu – źródłem odpowiedniej wysokości nakładu finansowego stał się budżet miasta, oprócz tego fundusze unijne z budżetu UE ogłoszonego na lata 2007–2013. Wreszcie, władze poznańskiej księżnicy, podobnie jak dziedzic Rogalina, musieli odnaleźć się w roli budowniczego, organizatora i koordynatora dzieła rozbudowy.

Analogie między wiekiem XIX a pierwszą dekadą wieku XXI są oczywiście ograniczone, a owa powtarzalność historii raczej przysłowiowa. Nie dawała ona kontynuatorom idei Raczyńskiego komfortu uczenia się na błędach. Tutaj, od projektu, poprzez realizację, do chwili otwarcia drzwi dla czytelników, wszystko wydarzyło się tylko raz. Początkiem całej operacji było ogłoszenie otwartego konkursu na koncepcję urbani-

styczno-architektoniczną rozbudowy Biblioteki – zwyciężył projekt warszawskiej firmy JEMS Architekci. Przeprowadzenie zadania „Rozbudowa Biblioteki Raczyńskich” uwarunkowane było funkcjonowaniem pewnej struktury decyzyjnej w postaci powołanego przez dyrektora Biblioteki zespołu ds. zarządzania przedsięwzięciem, w skład którego weszli pracownicy działów administracyjno-finansowych Biblioteki, pełnomocnicy władz miasta Poznania oraz branżowi specjaliści sprawujący fachowy nadzór budowlany. Kluczową rolę w strukturze koordynującej rozbudowę odgrywał komitet sterujący, w skład którego weszli: dyrektorzy Biblioteki, przedstawiciele prezydenta m. Poznania oraz kierownictwo biura projektu. Polegając na sobie nawzajem, kontynuatorzy dzieła Edwarda Raczyńskiego podjęli się, jak sami rzecz dziś wspominają: „nauczenia się architektury”⁵. Musieli mianowicie, korzystając z niezbędnej pomocy konsultantów, ustalić warunki i wymagania wobec projektu nowego budynku, wyłonionego w ramach konkursu w 2003 roku. Musieli „zebrać pieniądze”⁶, przystępując z wnioskiem do konkursu kwalifikującego projekty do dofinansowania ze środków unijnych (dofinansowanie z budżetu UE z lat 2007–2013 stanowiło 40% całkowitej sumy kosztów). Musieli też być inwestorem budowlanym⁷, tj. wyłonić w ramach przetargu inwestora zastępczego (inaczej: inżyniera kontraktu), w roli którego pojawiła się firma Grontmij Polska oraz wykonawcę generalnego – do tej roli wybrano konsorcjum Polimex-Mostostal oraz firmę „Master”. Prace budowlane przy oszacowanej na prawie 73 mln zł inwestycji ruszyły w grudniu 2010 roku, otwarcie Biblioteki miało miejsce 29 czerwca 2013 roku, zatem – licząc od roku 2003 (daty wyłonienia projektu architektonicznego) – faktyczna realizacja projektu trwała dekadę. Dodać należy, że idea rozbudowy starego gmachu Biblioteki ma dużo dłuższą metrykę, w zasobach Biblioteki znaleźć możemy wizualizacje projektów rozbudowy pochodzące już z lat 50. XX wieku. Zarzucona przez wiele lat idea szansę na urzeczywistnienie uzyskała dzięki determinacji władarzy Biblioteki, wsparciu mediów oraz mieszkańców Poznania. Pozycja Biblioteki w negocjacjach z miastem wzrosła na tyle, że odwiekane w czasie, a konieczne decyzje zapadły, budowa nowoczesnej księżnicy przy Alejach Marcinkowskiego z czystej idei przekształciła się w realny projekt.

Idea – projekt – realizacja...

Architektoniczny projekt spełniać musiał – przede wszystkim – cały szereg założonych we wstępnej dokumentacji wymagań technicznych, tak aby rzeczywista budowla stała się budynkiem funkcjonalnym w trakcie codziennego użytkowania. Innym wymogiem wyznaczającym zręby wizji architekta, było założenie o harmonijnym połączeniu historycznego budynku bibliotecznego ufundowanego przez hrabiego Raczyńskie-

⁵ Anna Chwalisz: 10 lat „biblioteecznej przygody budowlanej”. *Winieta*. 2013 nr 2 s. 12–13

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

go z częścią nową księżnicy w taki sposób, aby dominujący pod względem kubatury nowy gmach nie przytłoczył budynku pierwotnego, będącego architektoniczną ikoną Poznania i takąż wizytówką instytucji mającej prawie dwuwiekową historię. „Niepodzielność”, „harmonia” i „proporcja” – te pojęcia określają kształt, formę nowego budynku względem pierwotnego gmachu Biblioteki. Konstrukcja jest niepodzielna, bo nowy budynek usytuowany na zapleczu starej siedziby jest z nią scalony łącznikiem w postaci lekkich pomostów komunikacyjnych, na całej swej długości przeszklonych. Nowy i stary budynek stanowią integralną całość, bo harmonizują ze sobą względem wysokości oraz podziałów konstrukcyjnych fasad. Centralna, konstrukcyjnie najpotężniejsza (i nieco jednak wyższa) część nowego gmachu, dźwigająca na sobie ciężar zmagazynowanego na najwyższych kondygnacjach księgozbioru, została cofnięta w głąb działki. Fasadę tworzą wysunięte z głównej bryły budynku loggie, w których pomieszczone zostały przestrzenie czytelni. Podziały przeszklonej fasady w postaci betonowych filarów wymiarami, wysokością, szerokością i rozstawem korespondują z rozmieszczeniem kolumn w fasadzie starego budynku. Ponadto oba budynki zachowują ten sam porządek w postaci wyodrębnionych części, cokołowej (jakby podstawa dla kolumnady) i rzędu kolumn. Światliki u szczytu nowego budynku, znajdujące się ponad główną bryłą loggi-czytelni, usytuowane są na wysokości balustrady wieńczącej dach dawnej Biblioteki.

Rozplanowanie powierzchni użytkowych narzucone zostało potrzebami funkcjonalnymi biblioteki, z perspektywy projektu architekta, autorskiej wizji rozwiązania przestrzenne stanowią kompromis między tym, co skończone (budynek z konieczności jest pewną bryłą zamkniętą i ograniczoną), a tym, „co periodyczne i nieograniczone”⁸, a więc otwarte, pozbawione granic zarówno wewnętrznych, jak i wyraźnych odgraniczeń od swego otoczenia. Ogólnodostępne pomieszczenia na poziomie II – czytelni (Czytelni Ogólnej, Czytelni Czasopism i Czytelni Multimedialnej) oraz Informatorium (Działu Informacyjno-Bibliograficznego) pozbawione są „twardych” przegród, wyodrębnione są względem siebie szklanymi przepierzeniami i „nakryte” jednolitą, jasną, połyskliwą powierzchnią sufitu. Jednolitą przestrzeń tego poziomu „buduje” także światło rozproszone (mające źródła naturalne i oczywiście sztuczne) we wnętrzu utrzymanym w jasnej kolorystyce. Światło naturalne wnika do wnętrza poprzez duże światliki („latarnie świetlne”) w suficie ponad Informatorium oraz oszklone ściany czytelni. Dzięki temu, że ściany te są „poprzecinane” betonowymi filarami tworzącymi załomynę w powierzchni ścian (tzw. glify), światło słoneczne jest filtrowane i wnętrze nie jest narażone na nadmierną ekspozycję. Główne źródła światła sztucznego usytuowane są tak, aby strumień świetlny rozpraszał się o połyskliwy sufit pokryty specjalną warstwą refleksyjnego, szklącego się tynku (tzw. sztablaturą) rozlewając się „międko” po

⁸ Marek Moskał: In omnibus requiem quaesivi, et nusquam inveni In angulo cum libro. *Winieta*. 2013 nr 2 s. 4

wnętrzu. Zieleń funkcjonująca wewnątrz budynku i ta na zewnątrz, w bezpośrednim sąsiedztwie szklanych ścian gmachu, oraz widok rozciągający się wzdłuż linii Alei Marcinkowskiego, sprawia optyczne wrażenie przenikania się przestrzeni zewnętrznej i wewnętrznej.

Inna jest koncepcja przestrzeni zrealizowana na poziomie I, tj. w pomieszczeniach wypożyczalni, gdzie niżej zawieszony sufit i mnogość korytarzy pomiędzy szeregami regałów tworzą swego rodzaju labirynt, ożywiają go oświetlone „aneksy czytelnicze”, znajdujące się na przeszklonych skrajach wypożyczalni, miejsca, gdzie czytelnik może wygodnie usiąść z książką w ręce. Bezpośrednio w sąsiedztwie przestrzeni ogólnodostępnych (czytelnia i Informatorium), ale ukryte przed wzrokiem czytelnika i architektonicznie wyodrębnione, są pracownie bibliotekarzy (działów: Informacji i Udoskonalenia Zbiorów, Gromadzenia i Opracowania Zbiorów) oraz pracownice zaplecza socjalne.

Przestrzeń przeznaczoną dla czytelnika stanowi także częściowo poziom III, gdzie znajduje się czytelnia, pracownie wewnętrzne oraz magazyny zbiorów specjalnych. Poziomy IV i V w całości zagospodarowane są na magazyny księgozbioru głównego (prezencyjnego). Zaplanowana pojemność magazynów przewiduje możliwość zgromadzenia na automatycznie przesuwanych regałach ponad miliona woluminów. Do magazynów tych nie dociera światło słoneczne (szkodliwe dla papieru), infrastruktura techniczna zapewnia możliwość utrzymania stałej wilgotności (45–55%), temperatury (16–18°C) oraz zabezpiecza zbiory przed pożarem (kompleksowy system ppoż. wykorzystujący gaz gaśniczy obniżający temperaturę pożaru na poziomie molekularnym – gaz nie jest szkodliwy dla ludzi w wypadku bezpośredniego kontaktu). Poziom I – to pomieszczenia wypożyczalni zaplanowane na księgozbiór liczący 100 tys. woluminów, książek i multimedii. Poziom 0 – parter, to w budynku głównym przestrzeń wystawowa Galerii im. Atanazego Raczyńskiego, szatnia do dyspozycji czytelników oraz herbaciarnia. Na tym samym poziomie, ale wyodrębniona komunikacyjnie z zasadniczej części budynku, znajduje się filia dla dzieci i młodzieży. Podziemne kondygnacje nowego budynku stanowią parkingi oraz, najniżej, pomieszczenia techniczne.

Biorąc pod uwagę parametry liczbowe, nowy budynek Biblioteki jest więcej niż „trzykrotnością” budynku starego, liczy 11 738 m² powierzchni całkowitej, podczas gdy stary budynek liczy 3143 m² powierzchni. Powierzchnia użytkowa nowego gmachu to 9565 m², a kubatura – 44 731 m³, odpowiednio stary gmach liczył 10 981 m³. Łączna powierzchnia całkowita obu budynków to 14 881 m². Choć nie największy z budynków bibliotecznych istniejących w Polsce, jest niewątpliwie nowy gmach poznańskiej książnicy ogromny, jednakże – dzięki wspomnianej jednolitości przestrzeni dostępnej dla czytelnika – nie przytłacza i nie wywołuje uczucia zagubienia u tych, którzy go odwiedzają. W perspektywie zintegrowanej konstrukcji budynku nowy gmach jest jakby przedłużeniem pierwotnej, historycznej biblioteki Edwarda Raczyńskiego,

jest w architektonicznej formie wyrażoną kontynuacją jego dzieła, podjętą w 180 lat po rozpoczęciu fundacji Biblioteki Raczyńskich. Gdyby ograniczyć pole widzenia do tego co nowe, całość nowego gmachu przedstawia się jako zawieszony w górze „skarbiec” – rezerwar wiedzy pomieszczonej w księgach – zamknięty w jednolitej, surowej bryle magazyn, a pod i wokół wydzwigniętego ku górze „skarbcu” chroniącego swą cenną zawartość, toczy się życie biblioteki wypełnione bibliograficznymi poszukiwaniami, studiowaniem ksiąg, nauką, pracą...

W bibliotece...

Wyposażenie współczesnych bibliotek w pewne instalacje i urządzenia gwarantujące bezpieczeństwo stanowi pewien standard, spełnienie którego czyni je budynkami wygodnymi w użytkowaniu i najogólniej mówiąc – nowoczesnymi. Biblioteka Raczyńskich w nowym gmachu z pewnością spełnia kryteria wymagane w zakresie infrastruktury technicznej. Centralny system ppoż. (z instalacją oddymiającą) uzupełniają takie elementy wyposażenia, jak: ognioodporne drzwi, oznakowania dróg ewakuacyjnych, hydranty, dodatkowy podręczny sprzęt gaśniczy. Tym samym celem, zapewnieniu bezpieczeństwa, służą instalacje: system kamer przemysłowych (monitoring) pod stałym nadzorem pracowników ochrony oraz system antywłamaniowy i sygnalizacji napadu. System klimatyzacyjno-wentylacyjny utrzymuje optymalne warunki klimatyczne dla magazynowania zbiorów, a w części dostępnej dla czytelników i pracowników zapewnia temperaturę (21–25°C) i wilgotność powietrza (40–60%) dogodną dla pracy w czytelniach. Właściwe zabezpieczenie i przechowywanie księgozbioru efektywnie wspomaga zaplecze techniczne w postaci kompletnie wyposażonej pracowni introligatorskiej oraz własnej komory fumigacyjnej. Obok komory istotnym, nowym elementem wyposażenia technicznego jest wielkoformatowy skaner umożliwiający digitalizację nawet ponadstandardowych rozmiarów jednostek; czynności tej poddawane są głównie wyselekcjonowane jednostki ze zbiorów specjalnych.

W szczególności ochronie zbiorów przed kradzieżą służą takie rozwiązania, jak: urządzenia kontroli dostępu do pracowni bibliotekarskich i magazynów (czytniki kart zbliżeniowych przy drzwiach wejściowych) oraz elektroniczny system zabezpieczenia RFID, w ramach którego „bramki” u wyjść czytelni i wypożyczalni dźwiękowo sygnalizują próby nieuprawnionego wyniesienia materiałów bibliotecznych.

Spójrzmy na zasoby nowego gmachu i jego funkcjonowanie z perspektywy potencjalnego czytelnika. W Informatorium, na powierzchni 250 m² do dyspozycji czytelnika udostępniono 28 stanowisk komputerowych z dostępem do internetu i katalogu on-line. Oprócz tego: tradycyjne katalogi kartkowe, kartoteki tekstowe, kartoteki bibliograficzne, liczący ponad 8,5 tys. woluminów księgozbiór podręczny w wolnym dostępie w przejrzystym układzie tematycznym. Tu czytelnik zlokalizuje poszukiwane materiały, otrzyma wskazówki bibliograficzne oraz informacje merytoryczne,

złoży ewentualne zamówienie na realizację materiałów z magazynów, może stać się uczestnikiem lekcji bibliotecznych czy zajęć fakultatywnych z zasobami Biblioteki i możliwościami skorzystania z nich. Z tego samego poziomu Informatorium przejść może czytelnik do jednej z trzech niezależnych czytelni. W liczącej ponad 70 miejsc Czytelni Ogólnej znajdzie dogodne miejsce do pracy, skorzysta z materiałów zgromadzonych w księgozbiorze podręcznym, a także otrzyma książki i czasopisma zamówione z magazynu. W Czytelni Czasopism znaleźć można z kolei najnowsze wydania tytułów prasy codziennej, branżowej, społeczno-politycznej, regionalnej, czasopisma naukowe, itd. W Wypożyczalni znajdzie zainteresowany czytelnik blisko 80 tys. tytułów książkowych w wolnym dostępie, uszeregowanych w działy tematyczne, sporą kolekcję multimediów: audiobooków, filmów i płyt muzycznych. W przestrzeni wypożyczalni znajdują się stanowiska obsługi osób niewidomych oraz z dysfunkcją wzroku. Ta specyficzna placówka w obrębie Biblioteki dysponuje ponad 3800 tytułami „książek mówionych”, które mogą być dla zainteresowanych kopiowane na nośniki danych (typu kart CF, SD, SDHC itd.) i odtwarzane następnie na urządzeniach typu „czytacz”, dogodnych w obsłudze dla osób z dysfunkcją wzroku. Tu udostępnia się także książki w zapisie Braille’a, zapisie czarnodrukowym z powiększoną czcionką, a także stanowiska komputerowe z klawiaturą dla niedowidzących. Urządzenia umożliwiające osobom niewidomym i niedowidzącym odczytywanie tekstu wprost z druku, skanery czytające „na głos” lub wyświetlające tekst w dużym powiększeniu i silnym kontraście barwnym znajdują się również w Czytelni Czasopism.

Patrząc z perspektywy użytkownika, Biblioteka w starym, świętomarcińskim gmachu wykazywała braki w wyposażeniu technicznym, będącym już pewnym standardem w przypadku księżnicy aspirującej do bycia nowoczesną. Spełnieniu wymogów epoki powszechnej informatyzacji służy w szczególności wyodrębnienie osobnej pracowni – Czytelni Multimedialnej, której wyposażenie umożliwia korzystanie z zasobów IT. W ogólności każda z czytelniczych enklaw nowej Biblioteki udostępnia użytkownikowi konieczne urządzenia techniczne: skanery, kserografy, komputery, selfchecki itd.

Z perspektywy użytkownika widoczna będzie kontynuacja działań Biblioteki, nie będących tylko udostępnianiem materiałów bibliotecznych w wąskim rozumieniu. Mowa tu o szerszej ofercie kulturalnej: spotkaniach, prezentacjach, wystawach, wykładach stale organizowanych lub współorganizowanych przez Bibliotekę Raczyńskich. Poszerzeniu oferty w tym zakresie sprzyja przestrzeń wystawowa na parterze budynku, galeria, której nieprzypadkowo patronuje mecenas i kolekcjoner sztuki, brat Edwarda, Atanazy Raczyński.

Ofertę swą kieruje Biblioteka – jak założył to Edward Raczyński – do każdego „bez różnicy osób”. Dzięki oddaniu do użytku nowego gmachu, Biblioteka czyni zadość woli swego fundatora także w odniesieniu do najmłodszych czytelników, zapraszając ich do „dziecięcej jedenastki”, komunikacyjnie wyodrębnionej, ale w całości po-

mieszczonej na parterze nowego gmachu filii dla czytelników do lat szesnastu. Mająca długoletnią tradycję w strukturze filialnej Biblioteki, „dziecięca jedenastka” zaprasza młodych czytelników do korzystania ze swego 17-tysięcznego księgozbioru i kolekcji multimedialnych, do uczestnictwa w tematycznych warsztatach, zajęciach aktywizujących uczestników, w różnych formach propagujących czytelnictwo wśród najmłodszych i nieco starszych.

Po oddaniu do użytku nowej biblioteki, dzięki scaleniu rozproszonych zbiorów z zapasowych lokalizacji magazynowych oraz połączeniu kilku niezależnych filii, w całości w obrębie jednego gmachu Biblioteki oczekuje na czytelnika ponad 460 tys. pozycji: książek, czasopism drukowanych, na nośnikach CD lub mikrofilmach, materiałów multimedialnych⁹. Istotne jest przede wszystkim to, że wraz z oddaniem do użytku nowego gmachu, Biblioteka Raczyńskich zdolna jest zaspokajać potrzeby czytelnicze – czy też w ogóle kulturalne – swoich użytkowników w dniu dzisiejszym, ale zyskała też pewną perspektywę rozwojową, rezerwę możliwości na spełnianie podobnej kulturotwórczej roli przez wiele jeszcze lat.

⁹ Dane według sprawozdania z działalności Biblioteki Raczyńskich za rok 2012, z uwzględnieniem liczby woluminów włączonych w wyniku wspomnianych zmian organizacyjnych w 2013 roku

fot. Tomasz Proć

Dr Wojciech Giermaziak
Warszawa – GBL

Mgr Ewelina Prusak
Słupsk – O/GBL

LOKALNE ŚRODOWISKO ORAZ DZIAŁALNOŚĆ SŁUPSKIEGO ODDZIAŁU GŁÓWNEJ BIBLIOTEKI LEKARSKIEJ W WARSZAWIE

Abstract

This article presents history and activity of Main Medical Library in Słupsk, which was create in 1992 r. It presents recreation of local medical enviroment, which decided of character of the book collection and service offer in GBL in Słupsk. It presents also historical and social conditions library enviroment. It told us about work in library which has education and informing features and help the users. In article used popular-science publishing, local press and documents belong to GBL in Słupsk. We can also find in this article information and observations from work in library.

Streszczenie

Artykuł przedstawia historię i działalność powstałego w 1992 r. Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Słupsku. Ukazuje przeobrażenia lokalnego środowiska medycznego, które ma wpływ na charakter zbiorów oraz ofertę usługową w prezentowanej bibliotece. Ponadto zapoznaje z uwarunkowaniami historycznymi i społecznymi otoczenia Biblioteki, a także omawia pracę biblioteczno-informacyjną i edukacyjną na rzecz użytkowników Oddziału terenowego. W opracowaniu wykorzystano wydawnictwa popularnonaukowe o tematyce historycznej, podręczniki z zakresu bibliotekoznawstwa, zdrowia publicznego, a także prasę lokalną oraz dokumenty Oddziału GBL w Słupsku. W artykule posłużono się także wiadomościami i spostrzeżeniami pracowników Oddziału GBL w Słupsku.

Słupski Oddział Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie został powołany 29 kwietnia 1992 r. przez dyrektora GBL Janusza Kapuścika. Wcześniej Biblioteka funkcjonowała jako biblioteka przyszpitalna. Nowy Oddział GBL otrzymał na swoją siedzibę lokal o powierzchni ok. 100 m², w biurowcu przy ul. Jana Pawła II nr 1.

Biblioteka słupska to nieduża placówka, o kameralnym charakterze i przyjaznym otoczeniu. Na powierzchni Biblioteki wydzielona jest wypożyczalnia z wolnym dostępem do regałów z książkami oraz czytelnia z księgozbiorem podręcznym i regałami przeznaczonymi na wydawnictwa ciągłe. W obrębie czytelnicy znajdują się dwa stanowiska komputerowe oraz dwa urządzenia wielofunkcyjne z drukarką, kserokopiarką, skanerem i funkcją faks. Biblioteka jest dostępna dla czytelników dwa razy w tygodniu w godzinach 11⁰⁰ – 19⁰⁰ i trzy razy w tygodniu w godzinach 8⁰⁰ – 15⁰⁰.

Księgozbiór Biblioteki w dużej części powstał w oparciu o zbiory wspomnianej biblioteki przyszpitalnej, a także dary prywatnych ofiarodawców ze środowiska lekarskiego.

Szczególne miejsce przy powstawaniu księgozbioru miał słupszczanin dr Tadeusz Zakrzewski. On to na początku lat 90. przekazał Bibliotece w Słupsku książki medyczne o wartości ok. 15 tys. dolarów. Początkowo księgozbiór został umieszczony w pomieszczeniu Zakładu Diagnostyki Laboratoryjnej przy Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym, a następnie trafił do powstałego Oddziału GBL. Dr Tadeusz Zakrzewski to znana w Słupsku postać świata medycznego. Ukończył studia medyczne w Warszawie, gdzie następnie rozpoczął działalność. Swoją pracę zawodową i naukową kontynuował w Stanach Zjednoczonych i w Kanadzie. W praktyce lekarskiej poświęcił się całkowicie problemom kardiologii. Wielokrotnie przyczyniał się do powiększania księgozbioru słupskiej Biblioteki. Jedną z takich okazji była wizyta w Słupsku Waltera Wróbla, pracownika biblioteki medycznej Arizona State Hospital¹. Za jego pośrednictwem Biblioteka w Słupsku otrzymała publikacje medyczne z dziedziny anestezjologii oraz interny.

W trudnym okresie działalności Biblioteki, w latach 2000-2004, słupski Oddział GBL spotkał się z dużym poparciem środowiska lokalnego, przychylnością władz i wielkim zaangażowaniem słupskiej Izby Lekarskiej. Ówczesny jej przewodniczący lek. Maciej Pasieka w artykule, który umieścił na łamach *Pomorskiego Magazynu Lekarskiego* w roku 2004, wskazywał na nowe oblicze Biblioteki i zachęcał środowisko lekarzy do ofiarowania dla Oddziału darów w postaci wydawnictw medycznych². Wśród hojnych ofiarodawców Biblioteki, spośród słupskiego środowiska lekarskiego należy wymienić: kardiologa Krzysztofa Kubackiego, diabetologa Wojciecha Polaka, neurologa Stanisława Szewczuka, chirurga Macieja Pasiekę, kardiologa Pawła Byrdziaka oraz lekarzy: Tadeusza Suchomskiego, Małgorzatę Lewandowską, Piotra Dołkę³.

Doktor M. Pasieka w swoich następnych artykułach kierował także zaproszenie do środowiska pielęgniarskiego, które rozpoczęło kształcenie na Akademii Pomorskiej

¹ Jolanta Sobolewska: Działalność dr. Tadeusza Zakrzewskiego na rzecz słupskiej służby zdrowia. *Biul. GBL* 1993 R. 39 nr 348 s. 97

² Maciej Pasieka: Biblioteka lekarska w Słupsku. *Pom. Mag. Lek.* 2004 nr 6 s. 5

³ Zbigniew Bielecki: Biblioteka lekarska. *Prz. Słups.* 1992 nr 15 s. 4

w Słupsku, aby zapoznało się z ofertą zbiorów i usług proponowaną przez Bibliotekę. Apel dr M. Pasieki spotkał się z dużym zainteresowaniem tego środowiska, co spowodowało, że w kolejnych latach ta grupa zawodowa całkowicie zdominowała liczbę czytelników Biblioteki w Słupsku⁴.

We wcześniej współpraca słupskiego Oddziału GBL z lokalnym środowiskiem medycznym oscylowała głównie wokół lekarzy, co wiązało się z nowelizacją programu szkoleń i wprowadzaniem nowych form w szkoleniu podyplomowym. Obserwowana w końcu lat 90. XX w. tendencja do otwierania poradni specjalistycznych, pojawienie się interdyscyplinarnych kierunków medycznych, powstawanie gabinetów lekarzy rodzinnych, wyzwoliła w tym środowisku potrzebę podnoszenia swoich kwalifikacji, zdobywania nowych uprawnień zawodowych i doskonalenia wiedzy⁵. W ostatnich latach najczęściej są to lekarze w trakcie stażu podyplomowego, przygotowujący się do Lekarskiego Egzaminu Państwowego (LEP), koniecznego do uzyskania prawa wykonywania zawodu.

Jednocześnie był to okres ścisłej współpracy z Biblioteką Zespołu Szkół Medycznych, ponieważ szkoła poszerzyła swoją ofertę edukacyjną o nowe kierunki w Studium Policealnym. Niedostatki w księgozbiorze biblioteki szkolnej pomagał niwelować słupski Oddział GBL przyjmując słuchaczy tej szkoły do grona swoich czytelników. Wśród nich byli głównie: fizjoterapeuci, analitycy medyczni, pracownicy socjalni, pracownicy służb społecznych.

W ostatnich latach w słupskim Oddziale społeczność lekarska jest w mniejszym stopniu reprezentowana w strukturze czytelniczej, co może wynikać z faktu, że ta grupa zawodowa stała się bardziej samodzielna i niezależna w zdobywaniu źródeł wiedzy. Często jest też skupiona wokół własnych ośrodków akademickich, dysponuje łatwiejszym dostępem do elektronicznych źródeł wiedzy, a także jest dobrze przygotowana do korzystania z nowoczesnych technologii. Z kolei wyraźnie zaznaczyła się wśród użytkowników Biblioteki dominacja środowiska pielęgniarskiego i ratowników medycznych. Biblioteka słupska ze zrozumieniem podchodzi do tego zjawiska ponieważ dobrze poznała mechanizmy w nim obecne.

Zmiany i przeobrażenia środowiska medycznego oraz jego otoczenie decydowały o profilu użytkownika obecnego w słupskim Oddziale GBL. Biblioteka ulega przeobrażeniom podobnie jak środowisko, w którym działa. Podąża za uwarunkowaniami społeczno-demograficznymi, żeby pomóc w realizacji celów społeczności lokalnej oraz postępom wiedzy naukowej.

Słupski Oddział GBL ściśle współpracuje ze środowiskiem swojego miasta i regionu. Odnosi się to do współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną oraz Główną Biblioteką Akademii Pomorskiej w Słupsku, które przekazują informację o działalności

⁴ Maciej Pasieka: Sami o sobie. *Biul. Inf. Okr. Izby Pielęg. i Położ.* 2005 nr 1 s. 19

⁵ *Zdrowie publiczne* / red. T. B. Kulik, M. Latański. Lublin 2002 s. 49

Oddziału GBL i kierują czytelników zainteresowanych literaturą medyczną do Biblioteki. Poza tym są to stałe kontakty naszej Biblioteki z Wojewódzkim Szpitalem Zespolonym w Słupsku, Wojewódzką Izbą Lekarską, Związkiem Zawodowym Pracowników Ratownictwa Medycznego przy Stacji Pogotowia Ratunkowego oraz Okręgową Izbą Pielęgniarek i Położnych w Słupsku, które to przekazując dary wzbogacają księgozbiór Biblioteki, oraz są fundatorem prenumerat bieżących czasopism medycznych lub inicjują spotkania integracyjne, które służą wymianie informacji o sytuacji Biblioteki. Dostarczają także wiedzy o potrzebach środowiska medycznego, zapoznają z opinią fachowców dotyczącą bieżących programów, szkoleń i kursów organizowanych dla personelu służby zdrowia.

Szczególnie intensywnie przebiega współpraca Oddziału słupskiego z Okręgową Izbą Pielęgniarek i Położnych w Słupsku, której prezesem jest mgr Sebastian Irzykowski. Izba prowadzi Ośrodek Kształcenia Podyplomowego, który mieści się przy siedzibie Izby na ul. Poniatowskiego. W ramach tego Ośrodka organizowane są zjazdy, konferencje naukowo-szkoleniowe, sesje o tematyce pielęgniarstwa, fora interdyscyplinarne dotyczące zagadnień diagnostycznych i terapeutycznych, kursy dokształcające, kursy specjalistyczne (np. z pielęgniarstwa anestezjologicznego, intensywnej opieki medycznej, pielęgniarstwa geriatrycznego, leczenia ran), kursy kwalifikacyjne (np. pielęgniarstwo diagnostyczne, pielęgniarstwo nefrologiczne z dializoterapią, pielęgniarstwo zachowawcze), szkolenia z zakresu opieki paliatywnej, opieki diabetologicznej, bromatologii. Słupska Biblioteka pomaga w realizowaniu projektów Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych poprzez udostępnianie literatury naukowej, fachowej i klinicznej oraz sporządzanie zestawień tematycznych w oparciu o dostępne w Bibliotece bazy czasopism medycznych polskich i zagranicznych.

Z kolei Związek Zawodowy Pracowników Ratownictwa Medycznego korzysta z oferty Oddziału słupskiego przy realizacji szkoleń i kursów w ramach Medycznego Centrum Szkolenia. Są to np. kursy i seminaria dotyczące stanów zagrożenia życia, leków w ratownictwie medycznym, warsztaty resuscytacji dzieci, warsztaty wypadków.

Terenowy Oddział GBL ze zrozumieniem i zaangażowaniem podejmuje cele i zadania macierzystej placówki, zmierzając do wykreowania i utrwalenia w swoim otoczeniu jej pozytywnego wizerunku. Biblioteka w Słupsku stanowi przedłużenie działalności GBL w środowisku oddalonym od głównych ośrodków akademickich i centrów naukowych. Jako Oddział korzysta z doświadczeń GBL, z jej zbiorów i zasobów informacyjnych, przez co staje się dodatkową przestrzenią do realizacji funkcji i zadań Biblioteki Głównej. Łączy tradycyjną rolę biblioteki z funkcją ośrodka informacji oraz funkcją usługową. Osadzona bardzo mocno w środowisku lokalnym współpracuje ze swoim użytkownikiem, realizując działalność dla celów edukacyjnych, naukowych i zawodowych.

Oddział w Słupsku należy do kręgu instytucji społeczno-kulturowych, przez co stanowi narzędzie oddziaływania społecznego. Jednocześnie bardzo świadomie odczytuje potrzeby swojego otoczenia, przyjmując na siebie funkcje placówki usługowej, realizującej wyznaczone jej zadania.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna to obok rozwoju gospodarczego i kulturalnego ważny element życia w mieście. Świadczyć o tym może średniowieczny rodowód szpitali i opieki medycznej. Są to początki zawiązywania się opieki zdrowotnej i kolebka współczesnego środowiska medycznego, które ewoluowało przez wieki, a w obecnym kształcie jest głównym partnerem w pracy naszej Biblioteki i podstawowym motorem w przedsięwzięciach i działaniach tego typu placówek. Warto, więc przyrzeć się historii tego środowiska w Słupsku, historii której początki sięgają XIV w., kiedy wraz z nadaniem miastu przywileju lokacyjnego w 1310 r. pojawiły się nowe możliwości rozwoju i rozbudowy grodu. Dokument ten m.in. nakładał na Radę Miejską obowiązek zakładania tzw. szpitali fundacyjnych. Już w roku 1311 powstał pierwszy szpital miejski św. Ducha, który znajdował się pod opieką opactwa z Belbuku (koło Trzebiatowa). W niewiele lat później założono następny szpital św. Jerzego. Do kompleksu szpitalnego należała także kaplica z połowy XV w., która zachowała się do czasów obecnych i mieści się przy ul. Jagiełły w Słupsku. W początkowym okresie szpitalami i ich majątkiem zarządzały filantropijne bractwa zakonne, natomiast w okresie reformacji (XVI-XVII w.) rolę tę przejęły organizacje o charakterze świeckim (Rada Miejska), na czele których stali urzędnicy wyznaczani przez burmistrza, zwani „prowizorami”. Szpitale utrzymywały się ze składek członków, datków obywateli miasta, dotacji księcia i Rady Miejskiej oraz zysków z własności ziemskich i młynów należących do ich majątku. Kasy szpitalne, zwłaszcza w XVI i XVII w. wspierały studentów i czeladników, przeznaczały fundusze na opiekę dla starszych i ludzi biednych. Udzielały wsparcia pogrzelcom, zniedołężniałym pastorom, jeńcom. Znaczna część funduszy służyła także ludziom chorym, głównie niewidomym, kalekom, epileptykom. W szpitalach obok chorych rezydowali zwykli pensjonariusze, którzy opłacali swój pobyt. Trzeba podkreślić, że w tych czasach szpitale miejskie często spełniały rolę przytułków. Można je nazwać placówkami pielęgnacyjno-opiekuńczymi, gdzie znajdowali też miejsce chorzy izolowani z uwagi na trąd lub inną chorobę wywołaną epidemią. Bractwa szpitalne nie angażowały lekarzy, uważając chorobę za „dopust boży”, z którym należy się pogodzić. Chorzy Słupszczanie głównie leczyli się za znaczną opłatą u miejskich lekarzy, balwierzy, a nierzadko też znachorów. W Europie dopiero w XVIII w. szpitale przestały być placówkami o charakterze przytułków i stopniowo nastawiały się na leczenie. Wcześniej tylko nieliczne zajmowały się wyłącznie leczeniem chorych.

Słupscy medycy prowadzili swoją praktykę lekarską od dawna, ale pierwszym lekarzem miejskim, tzw. medykiem miasta, o którym pojawia się wzmianka w dokumentach z 1594 r. był Daniel Blenn. Od roku 1624 w Słupsku ordynowało dwóch medyków

miasta. Ich zadaniem było leczenie chorób wewnętrznych i sprawowanie kontroli nad aptekarzem sporządzającym leki. W wieku XIX w Słupsku znacznie zaczęła wzrastać liczba lekarzy i felczerów. Z uwagi na stacjonującą w mieście dużą liczbę oficerów i żołnierzy, od roku 1845 wojskowa służba zdrowia dysponowała lazaretem położonym przy ul. Kilińskiego. Dla mieszkańców cywilnych wybudowano w 1832 r. Szpital Miejski, zlokalizowany w centrum miasta. Następnie w roku 1895 został otwarty Szpital Powiatowy przy ul. Kopernika. W roku 1900 oddano do użytku przy ul. Św. Piotra Szpital Pomocniczy, z przeznaczeniem dla zakaźnie chorych. Zarządzaniem szpitalami zajmowało się Kuratorium złożone z przedstawicieli Magistratu, miejscy księgowi oraz pastor parafii mariackiej.

Do końca XIX w. wciąż w Słupsku istniały i działały stare szpitale: św. Ducha i św. Jerzego. W grudniu 1902 r. na rzecz tych szpitali oddano nowy budynek przy ul. Kopernika, powstały według projektu słupskiego architekta Eduarda Kocha. W zachowanym budynku mieściły się przez szereg lat oddziały Słupskiego Szpitala Specjalistycznego.

W latach 1914-1918 zbudowano nowoczesny, duży szpital miejski przy obecnej ul. Obrońców Wybrzeża. Szpital zatrudniał 10 lekarzy i dużą grupę świeckich pielęgniarek. Na początku XX w. zaczęły też powstawać prywatne kliniki: chirurgiczna, oczna i chorób kobiecych. W mieście działały też prywatne fundacje zajmujące się opieką oraz wojskowy dom inwalidów⁶.

Po zakończeniu II wojny światowej służba zdrowia i opieka społeczna organizowały się w bardzo trudnych warunkach. Dotkliwy był brak lekarzy i średniego personelu medycznego. Zniszczeniu uległy obiekty służby zdrowia, a w ocalałych funkcjonowały szpitale wojskowe. Szpital miejski od listopada 1945 r. podlegał Zarządowi Miejskiemu i był utrzymywany ze środków samorządowych. Rozpoczęły działalność przychodnie lekarskie w ramach Miejskiego Ośrodka Zdrowia, który powstał już w lipcu 1945 r. oraz gabinety specjalistyczne prowadzące swoją działalność od 1947 r. w Zakładach Leczniczych Ubezpieczalni Społecznej przy ul. Tuwima. Od roku 1946 działał w Słupsku Związek Zawodowy Pracowników Służby Zdrowia pod kierunkiem dra Jana Posmykiewicza. Następnie w roku 1947 przy szpitalu miejskim została utworzona Stacja Pogotowia Ratunkowego. W warunkach powojennych szczególnie ważna była opieka nad ludźmi ubogimi, dziećmi, starcami i osobami poszkodowanymi przez los. Do tych zadań powołane były takie instytucje jak: Wydział Opieki Społecznej i Zdrowia Zarządu Miejskiego oraz Miejski Komitet Opieki. Funkcjonowały w tym czasie takie zakłady wychowawcze dla dzieci jak: Nasz Dom, Dom Matki i Dziecka oraz Państwowe Prewentorium Gruźlicze dla dzieci, także Dom Starców. W roku 1953 utworzono oddział Polskiego Towarzystwa Lekarskiego z przewodniczącym dr L. Olszewskim,

⁶ Elżbieta Zonia-Zajewska: Opieka medyczna i szpitale w Słupsku. *Słupia* 2002 nr 7 s. 66; Stanisław Szewczuk: Historia Oddziału Neurologii i Szpitala Wojewódzkiego w Słupsku 1953-2003. Słupsk 2002

którego podstawowym celem było podnoszenie poziomu naukowego i kwalifikacji zawodowych lekarzy. Lata 70. XX w. to intensywny rozwój miasta i jego gospodarki, ale także kolejna reorganizacja w resorcie zdrowia. Słupski Wojewódzki Szpital Zespolony połączył się z Zespołem Opieki Zdrowotnej. Przybyło nowych oddziałów szpitalnych i intensywnie rozwijało się leczenie otwarte. Liczba poradni specjalistycznych i ogólnych w krótkim czasie wzrosła ze 101 do 128. Liczba lekarzy na terenie miasta wzrosła ze 160 do 280, a liczba pielęgniarek z 569 do 745⁷.

Obecnie służba zdrowia w Słupsku skupiona jest wokół jednostek podstawowej opieki zdrowotnej w ramach Zakładu Opieki Zdrowotnej (ZOZ) i Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego (WSzZ) im. J. Korczaka. W ramach Niepublicznego ZOZ działają Centrum Zdrowia „Salus”, Zespół Poradni Specjalistycznych, zakłady opiekuńczo-pielęgnacyjne, ośrodki paliatywno-hospicyjne oraz jednostki systemu ratownictwa medycznego. Od roku 2011 Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. J. Korczaka w Słupsku znajduje się w nowoczesnym centrum medycznym przy ul. Hubalczyków.

W Słupsku działa Hospicjum Miłosierdzia Bożego przy ul. Jana Druyffa, powstałe w 1997 r., jako 9 stacjonarne hospicjum w kraju. Jest niepublicznym zakładem opieki zdrowotnej, związane z Towarzystwem Opieki Paliatywnej. Ufundowane zostało przez holenderskiego przedsiębiorcę Jana Druyffa, wielkiego filantropa i honorowego obywatela miasta Słupska⁸.

Środowisko medyczne, które przez wiele lat kształtowało oblicze służby zdrowia w mieście poddawane było wielokrotnie procesom transformacji ekonomicznej i gospodarczej, które przynosiły zmiany w leczeniu i organizacji ochrony zdrowia. Polityka zdrowotna i budowanie nowego modelu zdrowia publicznego wymuszało na przedstawicielach zawodów medycznych konieczność odnalezienia się w nowych warunkach. Miało to swoje przełożenie w procesie tworzenia nowych dyscyplin w zawodach medycznych, nowych specjalizacji, wzmagало potrzebę podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wpływało na dynamikę w edukacji medycznej. Do tych założeń dostosowała się oświata medyczna w Słupsku ze swoją ofertą nauczania i doskonalenia zawodowego. Oferta ta obejmuje Wojewódzki Zespół Szkół Policealnych (kierunki: opiekun medyczny, terapeuta zajęciowy, ratownik medyczny, technik usług kosmetycznych, technik masażysta), Technikum Analityki Medycznej oraz Medyczną Szkołę Policealną przy ul. Kołłątaja, działającej przy Towarzystwie Edukacji dla Dorosłych i Młodzieży. Szkoła ta posiada uprawnienia szkoły publicznej i proponuje naukę na bezpłatnych kierunkach: dietetyka, opiekunki dziecięcej, ratownika medycznego, terapeuty zajęciowego oraz płatnych kierunkach: asystenta, technika i higienistki stomatologicznej.

⁷ Józef Lindmajer: *Dzieje Słupska*. Słupsk 1986 s. 395

⁸ Teresa Jerzyk: W miłości nie ma lęku. *Moje Miasto* 2007 nr 19 s. 4

Z kolei Słupska Akademia Pomorska (AP), otworzyła Katedrę Nauk o Zdrowiu, która to Katedra od roku 2002 prowadzi wyższe studia pierwszego stopnia na kierunku – pielęgniarstwo, a od roku 2004 na kierunku – ratownictwo medyczne. Akademia Pomorska od roku 2007 realizuje projekt: „Kształcenie zawodowe pielęgniarek w ramach studiów pomostowych”, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego. Studia pomostowe stwarzają możliwość podnoszenia kwalifikacji na każdym etapie realizacji praktyki zawodowej. Służą zrównaniu kwalifikacji zawodowych polskich pielęgniarek i położnych w stosunku do pielęgniarek krajów Unii Europejskiej. W efekcie ukończenia studiów pomostowych uzupełniane są kwalifikacje zawodowe na poziomie licencjatu.

Rozwój oświaty medycznej i zmieniające się oblicze służby zdrowia jest zintegrowane z działalnością biblioteczno-edukacyjną słupskiego Oddziału GBL. Transformacja społeczna, gospodarcza i oświatowa w środowisku medycznym znajduje odbicie w działalności słupskiego Oddziału, który musi znać strukturę czytelniczą własnego otoczenia, poznać jego specyfikę i profil, żeby przygotować odpowiednią ofertę biblioteczną – informacyjną i właściwie skonstruować księgozbiór.

Użytkownik w słupskim Oddziale GBL

Z usług Biblioteki słupskiej korzysta szeroki i bardzo zróżnicowany krąg użytkowników. Są wśród nich przedstawiciele zawodów medycznych jak lekarze różnych specjalizacji, farmaceuci, laboranci, dietetycy, ratownicy medyczni, rehabilitanci i fizjoterapeuci, pielęgniarki i położne oraz studenci kierunków medycznych i nauk pokrewnych jak biologia, biotechnologia, ochrona środowiska, a także nauczyciele, bibliotekarze, dokumentaliści, pracownicy naukowcy, psycholodzy. Nasza Biblioteka jako placówka usługowa kieruje się potrzebami czytelników, wychodzi naprzeciw zainteresowaniom środowiska. Wspiera społeczeństwo w procesie samokształcenia oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych i społecznych, dostarczając różnorodnych, wiarygodnych źródeł wiedzy i fachowej, aktualnej informacji z dziedziny medycyny i nauk pokrewnych.

Słupski Oddział GBL głównie pracuje na rzecz lokalnego środowiska medycznego, poszukującego specjalistycznych informacji i piśmiennictwa dla celów edukacyjnych, zawodowych oraz naukowych. Biblioteka służy potrzebom kształcenia kadry medycznej i pracowników służby zdrowia oraz studentów przygotowujących się do pracy w zawodach medycznych. Służy najczęściej użytkownikom, których praca związana jest bezpośrednio z człowiekiem oraz jego zdrowiem i życiem, dlatego musi skutecznie zaspakajać potrzeby informacyjne oraz reagować stosownie do zmieniających się standardów i kwalifikacji zawodowych czytelników. Jej zadaniem jest zapewnienie dostępu do wiedzy, która jest niezbędna do prawidłowego funkcjonowania opieki medycznej i wpływa na poziom świadomości pacjentów oraz promocję zdrowia.

Słupski Oddział GBL przez lata swojej działalności stał się integralnym elementem w systemie kształcenia i doskonalenia zawodowych kadr służby zdrowia. Biblioteka musiała przyjąć właściwą koncepcję dla swoich użytkowników, skupiając się wokół problematyki medycyny, promocji zdrowia i nauk biomedycznych. Działalność Oddziału jest prawidłowo realizowana, gdy zachowana jest korelacja na linii biblioteka – użytkownik.

W Oddziale słupskim najliczniejszą grupę stanowią studenci kierunków medycznych z uczelni naszego regionu. Należą do nich przede wszystkim studenci Akademii Pomorskiej (AP) w Słupsku z kierunków: pielęgniarstwo oraz ratownictwo medyczne, osoby kontynuujące naukę na kierunkach podyplomowych AP: edukacja zdrowotna i zdrowie publiczne, terapia pedagogiczno – psychologiczna, muzykoterapia z psychoprofilaktyką stresu ; studenci fizjoterapii z niepublicznej Społecznej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania w Słupsku. Biblioteka musi właściwie rozpoznać potrzeby swoich użytkowników i włączyć się w proces ustawicznego kształcenia personelu służby zdrowia. Nasza Biblioteka jest dobrze zorientowana w zagadnieniach dotyczących pielęgniarstwa i ratownictwa medycznego.

Pielęgniarstwo w Polsce w ostatnich latach przeżywa dynamiczny rozwój. Wiąże się to z koniecznością i gotowością do wprowadzenia zmian na rzecz jakości pielęgnowania i ochrony zdrowia. Wzbogaca się wiedza pielęgniarstwa, zmienia się praktyka zawodowa oraz rola pielęgniarki. Stąd rozwój pielęgniarstwa specjalistycznego oraz różne formy doskonalenia zawodowego związane z nowymi gałęziami wiedzy, dyscyplinami medycznymi i nowoczesnymi technologiami. Pojawienie się nowych problemów społeczno-zdrowotnych poszerza zakres zadań pielęgniarki. Zmieniająca się struktura społeczeństwa i koncepcje organizacji systemu ochrony zdrowia określają nowe oczekiwania odbiorców opieki medycznej. Warunki społeczno-ekonomiczne coraz częściej czynią wykształcenie jednym z najistotniejszych komponentów kwalifikacji zawodowych. Określa ono miejsce jednostki w systemie społecznym. Nadaje również temu zawodowi więcej autonomii, czyniąc go bardziej samodzielnym i odpowiedzialnym oraz podnosi jego profesjonalizm. Środowisko pielęgniarstwa i położnych ma coraz większą potrzebę samorealizacji i rozwoju zawodowego⁹.

Przyjęcie do wiadomości ratyfikacji Porozumienia Strasburskiego wraz z wizją wejścia Polski do Wspólnoty Europejskiej i potrzeba sprostania dyrektywom dotyczącym kształcenia pielęgniarstwa oraz coraz większy nacisk tego środowiska spowodowały, że pod koniec lat 90. doszło do tworzenia wydziałów pielęgniarstwa przy akademiach medycznych. Akcesja Polski w członkostwie Unii Europejskiej wymogła w ustawodawstwie zmiany zmierzające do ujednolicenia funkcjonowania na wielu płaszczy-

⁹ Ewelina Domaradzka: Uczymy się przez całe życie. *Mag. Pielęg. Położ.* 2010 nr 12 s. 17; Anna Grygorowicz, Elżbieta Kraszewska: Propozycje standardów w zakresie edukacji użytkowników polskich bibliotek medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 292-301

znach życia. Miało to swoje przełożenie m.in. na model kształcenia pielęgniarek i położnych. W 2003 r. wprowadzono obowiązkowy system boloński w modelu kształcenia pielęgniarek, na mocy nowelizacji „Ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej z 2001 roku”. Ustawa ta mówi o tym, że kształcenie pielęgniarek całkowicie zostało przeniesione do uczelni wyższych¹⁰. Nakłada to konieczność uzyskania specjalistycznego wykształcenia na poziomie licencjatu. Także słupska Akademia Pomorska kierując się lokalnymi potrzebami, dostrzegła taką konieczność i podjęła decyzję o otwarciu wspomnianych wyżej nowych kierunków medycznych: pielęgniarstwa oraz ratownictwa medycznego.

Stąd druga liczna grupa obecna w Bibliotece słupskiej, to ratownicy medyczni. Są oni przykładem nowej dyscypliny medycznej w Polsce, która powstała w konsekwencji dynamicznego postępu nauk medycznych oraz głębokich przekształceń systemu ochrony zdrowia. Powstanie nowego zawodu medycznego jest odpowiedzią na wzrost świadomości i społecznych oczekiwań poprawy skuteczności działań w zakresie ochrony zdrowia i życia. Zagrożenia związane z postępowaniem cywilizacyjnym, wzrost liczby wypadków komunikacyjnych i w czasie pracy, nadumieralność z powodu chorób cywilizacyjnych, wypadki o charakterze masowym wymuszają stworzenie racjonalizowanego systemu pomocy, który dawałby poczucie bezpieczeństwa obywatelom. W krajach Europy Zachodniej już od lat 70. XX w. datuje się rozwój medycyny ratunkowej jako samodzielnej dyscypliny medycznej. Materiał statystyczny, ilości opracowań i analiz z zakresu patofizjologii, epidemiologii, leczenia stanów nagłych, dawały podstawy do wykształcenia kadry medycznej przygotowanej zarówno praktycznie, jak i teoretycznie do realizacji swoich zadań zgodnie z dyrektywami UE¹¹. Dzięki wieloletniej pracy specjalistycznych zespołów roboczych stworzono dla ratownictwa medycznego podstawy legislacyjne oraz podjęto budowę struktur organizacyjnych. Wyłoniła się nowa specjalizacja lekarska, specjalizacja pielęgniarstwa oraz wykreował się nowy zawód medyczny, jakim jest licencjonowany ratownik medyczny. Największe zasługi w realizacji tego projektu przypisuje się prof. dr hab. med. Juliuszowi Jakubaszce, który jest Konsultantem Krajowym ds. Medycyny Ratunkowej. W Słupsku możliwość zdobycia tego zawodu zapewnia AP na Katedrze Nauk o Zdrowiu oraz Medyczna Szkoła Policealna.

Profil przeciętnego użytkownika naszej Biblioteki pokrywa się więc z charakterystyką pracownika służby zdrowia, który ma świadomość i potrzebę nieustannego doskonalenia zawodowego, podnoszenia kwalifikacji związanych ze swoją specjalizacją medyczną, poszukującego wciąż aktualnej informacji z zakresu medycyny i nauk po-

¹⁰ Zawód pielęgniarki na ziemiach polskich w XIX i XX wieku / red. Bożena Urbanek. Warszawa 2008 s. 346

¹¹ Ratownik medyczny: problemy edukacyjne i organizacyjno-prawne / red. Jerzy Konieczny. Poznań 2006 s. 17

krewnych. Biblioteka udostępnia źródła fachowej, specjalistycznej literatury medycznej oraz wyselekcjonowane, uporządkowane źródła informacji naukowej.

Użytkownicy ślupskiego Oddziału to często bardzo aktywna grupa zawodowa o wyraźnie sprecyzowanych oczekiwaniach, dla których szczególnie cenna i istotna jest szybka i rzetelna informacja naukowa. W środowisku medycznym poszukiwanie informacji wiąże się z rozwojem nauki, usprawnianiem praktyki lekarskiej, promocją zdrowia, a także z podejmowaniem decyzji i zarządzaniem w służbie zdrowia. Środowisko lekarzy, klinicystów i praktyków medycznych poszukuje wiarygodnych i kompetentnych źródeł wiedzy, które szczególnie szybko ewoluują.

Jakość i aktualność informacji naukowej stanowi podstawę działań w opiece medycznej. Oddział GBL w Słupsku swoją działalnością przyczynia się do realizacji celów edukacyjnych, naukowych i zawodowych. Wspiera społeczeństwo w procesie samokształcenia oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych i społecznych dostarczając różnorodnych, wiarygodnych źródeł wiedzy i fachowej, aktualnej informacji naukowej.

Zmiany występujące w systemie opieki zdrowotnej, nowy rynek usług medycznych, zarządzanie informacją medyczną, konieczność wprowadzania nowych standardów, pojawienie się nowych grup lekarzy specjalistów oraz grup pracowników medycznych o nowych kompetencjach, wywarły wpływ na role i zadania Biblioteki. Ślupski Oddział GBL jest blisko potrzeb środowiska lokalnego. Wykorzystując swoje możliwości w oparciu o zbiory i bazy informacji naukowej, buduje relacje z otoczeniem swoich użytkowników, realizuje założenia biblioteczno-informacyjne, edukacyjne i popularyzujące wiedzę.

Zbiory

Biblioteka Oddziału GBL w Słupsku buduje profil własnego księgozbioru w oparciu o potrzeby lokalnego środowiska medycznego i naukowego. Zbiory dotyczą medycyny oraz nauk biomedycznych. Pozyskiwane są przez Bibliotekę w ramach zakupów, darów, wymiany międzybibliotecznej oraz przydziałów z Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie. Polityka kompletowania zbiorów jest zgodna z kierunkiem naukowym Biblioteki i dotyczy zagadnień związanych z medycyną i naukami pokrewnymi.

Przez kolejne lata swojej działalności Biblioteka w Słupsku sukcesywnie powiększała stan księgozbioru, przybywało sygnatur i przybywało czytelników zainteresowanych naukami biomedycznymi. Początkowo szeroko rozumiano pojęcie – nauki biomedyczne i gromadzono wszystko, co w jakimkolwiek stopniu wiązało się z naukami medycznymi- od psychologii po fizykę. Wraz z rozrostem księgozbioru i rosnącymi kłopotami z magazynowaniem zbiorów, profil był zawężany. Obecnie gromadzi się ściśle książki medyczne z zastosowaniem ostrej selekcji w zakresie nauk pokrewnych, takich jak biologia, chemia, weterynaria, medycyna naturalna. W zakresie publikacji

bieżących piśmiennictwa polskiego dąży się do maksymalnej kompletności. Natomiast piśmiennictwo obce poddaje się dodatkowej selekcji, z położeniem nacisku na rangę naukową dzieła, pozycję rankingową czasopism i uwzględniając w pierwszej kolejności wydawnictwa anglojęzyczne. W księgozbiorze przeważa literatura naukowa, kliniczna i fachowa z dziedziny medycyny, w tym najnowsza literatura zagraniczna, podręczniki, atlasy, wydawnictwa informacyjne jak encyklopedie, leksykony, słowniki językowe i terminologiczne. Powiększył się księgozbiór dotyczący nowych dziedzin w medycynie jak: anestezjologia, ratownictwo medyczne, pielęgniarstwo specjalistyczne, opieka paliatywna, psychogeriatrya, neonatologia, bromatologia, oświata zdrowotna, zdrowie publiczne.

Kompletowane są publikacje wydawnictw profesjonalnych, takich jak: MedPress, Medycyna Praktyczna, Wydaw. Czelej, Wydaw. Lekarskie PZWL, Wydaw. Medyczne BORGIS, Wydaw. Naukowe PWN, Wydaw. Medyczne Elsevier, Urban & Partner, Wydaw. Via Medica, Termedia Wydawnictwo Medyczne i Specjalistyczne, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne - GWP oraz wydawnictwa wyższych uczelni medycznych, instytutów naukowych, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń. Biblioteka w swoich zbiorach obok wydawnictw zwartych posiada wydawnictwa ciągłe.

W ostatnich latach Biblioteka słupska ze szczególną dbałością gromadzi księgozbiór dla środowiska pielęgniarstwa i ratownictwa medycznego, ponieważ te grupy zawodowe stanowią najliczniejszą kategorię wśród uczestników Biblioteki oraz wykazują największą częstotliwość odwiedzin. Warto wspomnieć, że przez szereg lat dużą bolączką był brak podręczników do nauki zawodu pielęgniarki i położnej. Polska literatura z tego zakresu zaczęła się kształtować bardzo nieśmiało dopiero w drugiej połowie lat 50. XX wieku. Wcześniej były nieliczne przedruki obcojęzyczne, głównie radzieckie publikacje medyczne. Pierwszą powojenną pozycją polską, poświęconą zagadnieniom pielęgniarstwa była książka Teresy Kulczyńskiej *Podręcznik pielęgniarstwa*, wydana w 1951 r.¹². Obecnie sytuacja jest zupełnie odmienna, rynek wydawniczy ma szereg propozycji z tej dziedziny. Szczególnie cenione pozycje dostarcza lubelskie Wydawnictwo Czelej. Biblioteka prowadzi także z myślą o pielęgniarkach stałą prenumeratę czasopism specjalistycznych, dostępną w Czytelni o następujących tytułach: miesięcznik - *Magazyn Pielęgniarki i Położnej*, kwartalniki - *Pielęgniarstwo Polskie*, *Pielęgniarstwo XXI wieku*, *Pielęgniarstwo Chirurgiczne i Angiologiczne*, *Problemy Pielęgniarstwa*.

Dla potrzeb ratownictwa medycznego Biblioteka wzbogaca księgozbiór o pozycje z takich dziedzin jak: anestezjologia, intensywna terapia, zdrowie publiczne, biochemia, toksykologia. Wśród czasopism medycznych w ofercie są takie tytuły jak: miesięcznik - *Medycyna Intensywna i Ratunkowa*, *Ratownictwo Medyczne*, dwumiesięcz-

¹² Zawód pielęgniarki, op. cit. s. 346

nik - *Na Ratunek*. W zbiorach słupskiej Biblioteki znajduje się ok. 6 tys. woluminów książek i 23 tytuły czasopism medycznych prenumerowanych na bieżąco.

Całość księgozbioru została podzielona na 57 działów, co odzwierciedla przedmiotowy katalog książek, uporządkowany wg haseł Słownika Haseł z Dziedziny Medycyny i Nauk Pokrewnych opracowany przez GBL. Działy posiadają napisy informacyjne na regałach i usystematyzowane są w porządku alfabetycznym, poczynając od anestezjologii, a kończąc na zdrowiu publicznym. Do najlepiej zaopatrzonych działów słupskiej Biblioteki należy anestezjologia-intensywna terapia, geriatra, medycyna wewnętrzna, neurologia, onkologia, pielęgniarstwo, psychologia, rehabilitacja i zdrowie publiczne.

Księgozbiór podręczny jest udostępniany w czyteln. Został wyodrębniony z całości zbiorów i ustawiony działowo w porządku alfabetycznym. Wraz z wydawnictwami ciągłymi wchodzi w skład warsztatu informacyjnego Biblioteki. Do księgozbioru podręcznego kwalifikują się przede wszystkim najnowsze podręczniki z różnych dziedzin medycyny, monografie specjalistyczne, wydawnictwa o charakterze informacyjnym – słowniki, encyklopedie, leksykony z zakresu nauk medycznych i nauk pokrewnych, tezauryusy medyczne, wydawnictwa albumowe, materiały zjazdowe i dysertacje. Wydawnictwa ciągłe w księgozbiorze podręcznym to 91 tytułów czasopism polskich i 5 tytułów czasopism zagranicznych. Rocznie udostępnia się w Oddziale słupskim ponad 10.830 książek i ok. 2.120 czasopism.

Zasoby słupskiej Biblioteki odzwierciedla tradycyjny, alfabetyczny katalog kartkowy książek, gdzie karty katalogowe ułożone są w porządku alfabetycznym według nazwiska autora lub tytułu książki oraz katalog rzeczowy, gdzie karty katalogowe są zgrupowane w działach tematycznych, w obrębie których ułożone są w kolejności alfabetycznej. Od roku 2007 nasza Biblioteka opracowuje katalog książek w programie EXLIBRIS. Jest to jeden z programów stworzony z myślą o bibliotekach firmowych, którego zadaniem jest usprawnianie i ułatwianie pracy w bibliotece. Program ten umożliwia prowadzenie ewidencji zbiorów, przechowywanie informacji o pozycjach zgromadzonych w bibliotece oraz prowadzenie ewidencji wypożyczeń. Poza tym Biblioteka posiada odrębny alfabetyczny katalog czasopism, gdzie skatalogowano 91 tytułów czasopism polskich i 5 tytułów czasopism zagranicznych.

Działalność i usługi

Podstawowa działalność Biblioteki w Słupsku to gromadzenie i udostępnianie zbiorów na miejscu oraz na zewnątrz. Słupski Oddział Biblioteki Lekarskiej realizuje założenia biblioteczne związane z gromadzeniem i udostępnianiem użytkownikom materiałów bibliotecznych z literatury medycznej oraz nauk pokrewnych. Udostępniane są dokumenty oryginalne oraz dokumenty wtórne.

Warunki udostępniania zbiorów określa regulamin dla czytelników GBL, zatwierdzony zarządzeniem wewnętrznym dyrektora GBL z dnia 15 listopada 2005 roku.

Dostęp do wszystkich usług biblioteczno – informacyjnych gwarantuje status stałego czytelnika, legitymującego się kartą biblioteczną. Wypożyczenia zbiorów na zewnątrz dotyczą czytelników posiadających kartę biblioteczną, natomiast udostępnianie prezyencyjne zbiorów jest dostępne dla wszystkich użytkowników Biblioteki po dokonanej wcześniej rejestracji u bibliotekarza. Nie wypożycza się poza Bibliotekę: bieżących numerów gazet i czasopism, druków wydanych przed rokiem 1945, wydawnictw z księgozbioru podręcznego czytelnika, księgozbioru służbowego oraz dysertacji. Rocznie słupski Oddział GBL odwiedza około 4.840 użytkowników.

Prezyencyjne udostępnianie zbiorów odbywa się w czytelni, która dysponuje 8 miejscami dla użytkowników. Jest tu dostępny księgozbiór podręczny oraz prenumerata czasopism bieżących. Z usług czytelni może korzystać każda osoba zgłaszająca się do Biblioteki, zwłaszcza, że na miejscu można zamówić wykonanie kserokopii fragmentów wszystkich dostępnych w Bibliotece publikacji. Użytkownik ma wolny dostęp do zbiorów bibliotecznych.

Wypożyczenia międzybiblioteczne dotyczą głównie zbiorów pochodzących z Biblioteki Głównej w Warszawie lub innych Oddziałów terenowych GBL. Wypożyczenia międzybiblioteczne są bezpłatne dla użytkowników biblioteki, a z zamówionych pozycji można korzystać na miejscu w czytelni. Usługi reprograficzne umożliwiają udostępnianie czytelnikom dokumentów wtórnych ze zbiorów GBL i z własnego księgozbioru dostępnego w Bibliotece. Wykonywane są kserokopie oraz wydruki elektroniczne. Biblioteka pełni też funkcje informacyjno-bibliograficzne w oparciu o własny aparat informacyjny, a także pośrednicząc w udostępnianiu zbiorów innych bibliotek medycznych i zasobów bibliotecznych Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie.

Bibliotekarz dysponuje narzędziami warsztatu informacyjnego w postaci pakietu usług, które w umiejętny sposób udostępnia użytkownikom Biblioteki. Oddział realizuje funkcje biblioteczno-informacyjne poprzez prawidłowo skonstruowany księgozbiór, atrakcyjną ofertę usług, szeroką przestrzeń dla profesjonalnej, fachowej informacji naukowej oraz poprzez korzystanie z nowych technik komunikacyjnych. Udostępniane są wszystkie zgromadzone w Bibliotece zbiory, zasoby elektroniczne oraz dokumenty oryginalne sprowadzane w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych. Oddział terenowy w swoim lokalnym środowisku użytkowników przyjmuje rolę przewodnika po źródłach wiedzy, udostępniając je w sposób zorganizowany i uporządkowany, proponując treści recenzowane, przygotowane przez profesjonalistów i przeznaczone dla fachowców. Biblioteka jako ośrodek informacji gwarantuje dostęp do usystematyzowanej przestrzeni cyfrowej, co stanowi bardzo ważny element w czasach pewnego chaosu informacyjnego (bazy faktograficzne i bibliograficzne, strony www. bibliotek, elektroniczne wersje czasopism naukowych, serwisy bibliotek, katalogi zbiorów, portale biblioteczne). Biblioteka jest źródłem zasobów wiedzy i informacji naukowej, dysponuje narzędziami edukacyjnymi w postaci pakietu swoich usług. Wspiera proces

kształcenia się w środowisku medycznym, korzystając z technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Usługi informacyjne są realizowane w Oddziale GBL w oparciu o aparat informacyjny, na który obok tradycyjnych katalogów i kartotek składają się własne bazy danych GBL - Polski Tezaurus Medyczny, Polska Bibliografia Lekarska (PBL), Centralny Katalog Czasopism zagranicznych (CKCZ), Biogram oraz bazy gwarantujące dostęp do zagranicznych czasopism medycznych w wersji pełnotekstowej (np. ABE, Springer, ProQuest, Blackwell Synergy, OVID, Lippincott)¹³. Wspomniane bazy są udostępniane użytkownikom w czytelni Oddziału GBL, przy użyciu hasła i nazwy użytkownika-ID. Z tego źródła informacji korzystają najczęściej lekarze różnych specjalności, którzy znajdują aktualne treści interesujących ich zagadnień.

Słupski Oddział GBL dysponując w sposób uporządkowany cyfrową przestrzenią informacyjną proponuje swoim użytkownikom bazy bibliograficzne i faktograficzne, elektroniczne wersje czasopism, bazy danych posadowione na płatnych serwerach, komputerowe katalogi zbiorów własnych, portale biblioteczne. Witryna internetowa GBL łączy w jednym miejscu wiadomości o instytucji oraz stwarza łatwy dostęp do jej najbardziej aktualnych danych. Stanowi kompleksową informację i jednocześnie instrument promocji placówki jaką jest GBL.

Inną formą działalności informacyjnej są zestawienia tematyczne, które są przygotowywane w oparciu o komputerową bazę danych - Polska Bibliografia Lekarska (PBL), rejestrującą polską literaturę naukową, kliniczną i fachową z dziedzin medycznych i nauk pokrewnych. Baza ta zaspakaja zapotrzebowanie środowiska medycznego na najnowsze publikacje z czasopism, doniesienia z konferencji naukowych i zjazdów. Wyszukiwania z bazy można prowadzić według hasła deskryptorowego, słów z tytułu i abstraktu lub według tytułu czasopisma. Te metody wyszukiwawcze zapewniają kompletność i trafność uzyskiwanych materiałów. Zaletą tej bazy jest także szybkość aktualizowanych danych, oszczędność czasu przy wyszukiwaniu materiałów źródłowych oraz oszczędność środków finansowych jakie trzeba by poświęcić np. na prenumeraty. Zestawienia tematyczne doceniane są szczególnie przez studentów przygotowujących się do pisania prac licencjackich i magisterskich oraz przez osoby przygotowujące referaty i prezentacje.

Działalność naukowa Oddziału słupskiego może być w pełni realizowana dzięki automatyzacji i komputeryzacji. Pozwala to na poszerzenie przestrzeni bibliotecznej przez włączenie potencjału informacyjnego GBL dla potrzeb naukowej informacji medycznej. Oddział wyposażony w rozbudowany aparat informacyjny może przedstawiać coraz bardziej atrakcyjne formy udostępniania swoich zbiorów i zasobów. Rosnące zapotrzebowanie na informację naukową, specjalistyczne źródła wiedzy, wkroczenie Internetu i technologii cyfrowych zmieniło zasady tworzenia dystrybucji i dostępu do

¹³ Zofia Powideł: Działalność informacyjna GBL. *Biul. GBL* 1995 R. 41 nr 351 s. 52; Edward Pigoń: Oddziały terenowe Głównej Biblioteki Lekarskiej. *Biul. GBL* 1995 R. 41 nr 351

informacji zwłaszcza naukowej. Biblioteka posiadając przyjazne oprogramowanie i interfejs, zapewnia dobrą komunikację sprzyjającą rozpowszechnianiu informacji o swoich zasobach i źródłach.

Osoby korzystające z usług naszej Biblioteki to bardzo zróżnicowana grupa odbiorców przekazu informacyjnego, o różnych potrzebach informacyjnych i różnych umiejętnościach posługiwania się technikami komputerowymi. Bibliotekarz dysponuje narzędziami warsztatu informacyjnego w postaci pakietu usług, które w umiejętny sposób udostępnia użytkownikom i staje się dla nich często przewodnikiem po rozproszonych źródłach wiedzy. Jego zadaniem staje się zarządzanie wiedzą i sterowanie przepływem informacji naukowej. Wspomniana wcześniej rola edukacyjna słupskiego Oddziału przejawia się w procesie szeroko rozumianej edukacji na potrzeby społeczeństwa uczącego się. Wpływa na kształtowanie postawy ukierunkowanej na rozwój indywidualny, rozwijanie umiejętności samokształcenia, aktywne uczestnictwo w życiu zawodowym i społecznym. Oddział GBL w Słupsku szczególnie aktywnie uczestniczy w procesie kształcenia ustawicznego, które dotyczy niemal wszystkich grup zawodowych środowiska medycznego. Użytkownicy bibliotek medycznych doskonale wpisują się w model polityki edukacyjnej UE, którego głównym założeniem jest społeczeństwo uczące się, a u podstaw tej koncepcji jest człowiek wykształcony.

Budynek przy ul. Jana Pawła II 1, w którym mieści się Oddział GBL w Słupsku

Biblioteka Oddziału GBL w Słupsku

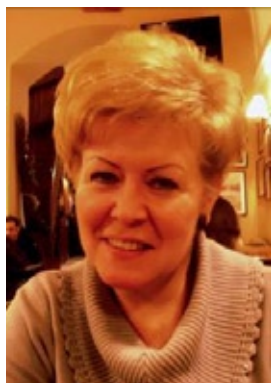

Akademia Pomorska w Słupsku, Katedra Nauk o Zdrowiu, ul. Bohaterów Westerplatte 64

Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Słupsku, ul. Hubalczyków 1

Mgr Anna Grzelak-Rozenberg
Szczecin – ZUT

DROGA BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ ZACHODNIOPOMORSKIEGO UNIwersYTETU TECHNOLOGICZNEGO W SZCZECINIE DO WŁASNEGO BUDYNKU

Abstract

The article shows the way from the beginning to the present structure of West Pomeranian University of Technology in Szczecin Main Library, which was organized in 2012 in its own building. Based on the several illustrations shown librarians working conditions in the both Main Libraries of the University before connecting in January 2009. It also describes a new library building, especially on the part of its functionality.

Streszczenie

W artykule pokazano drogę od początków do obecnej struktury Biblioteki Głównej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, czyli do zorganizowania się w 2012 roku we własnym budynku. W oparciu o liczne ilustracje ukazano warunki pracy bibliotekarzy w jednostkach bibliotecznych obu Bibliotek Głównych Uczelni przed ich połączeniem w styczniu 2009 roku. Opisano też nowy obiekt biblioteki zwłaszcza ze strony jego funkcjonalności.

Historia Biblioteki Głównej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie wiąże się ściśle z historią dwóch uczelni: Politechniki Szczecińskiej i Akademii Rolniczej w Szczecinie. Obie uczelnie powstały w pierwszym powojennym dziesięcioleciu. W latach 1946-1955 pierwszą uczelnią w Szczecinie była Akademia Handlowa, przekształcona w 1950 roku w Wyższą Szkołę Ekonomiczną z czterema wydziałami. To ona właśnie wraz z utworzoną w 1947 roku Szkołą Inżynierską z pięcioma wydziałami dała początek Politechnice Szczecińskiej, co nastąpiło w 1955 roku. W strukturze nowej uczelni rozpoczęła funkcjonowanie Biblioteka Główna wraz z istniejącymi już na wydziałach trzema bibliotekami wydziałowymi.

Był to załączek przyszłego, jednolitego uczelnianego systemu biblioteczno-informacyjnego. Biblioteka Politechniki Szczecińskiej otrzymała pomieszczenie na parterze w budynku Wydziału Chemicznego przy ul. Pułaskiego 10, zajmując początkowo powierzchnię 328 m², osiągając docelowo w tym budynku 650 m².

W 1954 roku powstała w Szczecinie kolejna uczelnia – Wyższa Szkoła Rolnicza, w strukturze której utworzono także Bibliotekę Główną. Pierwszą siedzibę biblioteka ta miała na drugim piętrze w gmachu przy ul. Zygmunta Starego 1. Wkrótce przeniosła się do pomieszczeń na parterze budynku rektoratu uczelni przy ul. Janosika 8, gdzie zajmowała powierzchnię około 1.000 m².

Biblioteki Główne obu uczelni zlokalizowane zostały w budynkach uczelnianych kompletnie nieprzystosowanych do potrzeb bibliotecznych, bez odpowiedniego sprzętu bibliotecznego, bez etatów i bez ustalonego budżetu.

Od 1955 roku – w kolejnych dziesięcioleciach – Biblioteka Główna Politechniki Szczecińskiej oraz Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Rolniczej funkcjonowały w swoich pierwotnych siedzibach. Pomieszczenia przyznawane na potrzeby biblioteczne w ciągu kolejnych lat poddawane były licznym adaptacjom i modernizacjom, co na krótko poprawiało warunki pracy zarówno bibliotekarzy, jak i użytkowników. Warunki te przy rosnących księgozbiorach, wzroście czytelnictwa ponad wszelkie wskaźniki krajowe oraz przy stałym doskonaleniu kadry bibliotecznej stawały się coraz trudniejsze. Władze Politechniki Szczecińskiej zaakceptowały rozbudowywany system centralnego gromadzenia i opracowania zbiorów oraz zdecentralizowane ich udostępnianie poprzez organizację kolejnych czytelni na wydziałach – wkrótce – pięciu bibliotek

wydziałowych. Wprawdzie na Politechnice Szczecińskiej powstała wówczas koncepcja budowy samodzielnego gmachu bibliotecznego, który miał powstać w sąsiedztwie budynków uczelnianych na placu pomiędzy ulicami Sikorskiego i Bohaterów Warszawy, ale niestety szybko upadła. W Wyższej Szkole Rolniczej nowoczesną organizację biblioteki – czyli tworzenie wokół Biblioteki Głównej sieci bibliotek wydziałowych – rozpoczęto w latach siedemdziesiątych XX wieku.

W 1972 roku Rada Państwa dekretem przemianowała wszystkie Wyższe Szkoły Rolnicze w Polsce na Akademie Rolnicze i w ten sposób powstała Akademia Rolnicza w Szczecinie z Biblioteką Główną, której siedziba nie uległa zmianie. W systemie biblioteczno-informacyjnym tej uczelni funkcjonowały wówczas już dwie czytelnie wydziałowe. Na Politechnice Szczecińskiej zaś rozbudowa infrastruktury wydziałowej wymusiła powstanie dalszych bibliotek na wydziałach i w budynku jednostek międzywydziałowych. Utworzona została także Biblioteka Punktu Konsultacyjnego Politechniki Szczecińskiej w Gorzowie Wlkp.

Niestety w dalszym ciągu nie uległa poprawie sytuacja lokalowa obu Bibliotek Głównych. Zajmowały one dotychczasowe, coraz ciasniejsze pomieszczenia, w okresie, gdy dynamicznie wzrastała liczba użytkowników, odwiedzin i wypożyczeń obu bibliotek.

Hall katalogowy w Bibliotece Głównej Akademii Rolniczej w Szczecinie

Oddział Informacji Naukowej w Bibliotece Głównej Politechniki Szczecińskiej

W latach 80-tych w systemie biblioteczno-informacyjnym Politechniki Szczecińskiej utworzono cztery kolejne biblioteki na wydziałach, zaś w Akademii Rolniczej kolejne dwie.

Nie można tu nie wspomnieć nazwisk bibliotekarzy, którzy od początku z wielkim zaangażowaniem tworzyli podstawy obu naszych bibliotek: Guido Reck, Józef Czerni, Alfred Ziętowski, Maria Salomea Wielopolska, Alicja Maciejewicz, Roman Habraszewski, Alfred Wielopolski, Maria Sędzimór, Stanisława Karczewska, Janina Lewandowska-Studnic. W kierownictwie obu bibliotek pamiętnie zapisali się Teresa Jasińska, Sylwia Wróblewska, Żaneta Flejterska, Tadeusz Cieślak.

W latach 90-tych ponownie powróciła koncepcja budowy gmachu dla Biblioteki Głównej Politechniki Szczecińskiej połączonego z aulą na placu przy al. Piastów, przed budynkiem jednostek międzywydziałowych. Tych planów niestety nie zrealizowano, z powodu zbyt wysokich kosztów tej inwestycji. W Bibliotece Głównej Akademii Rolniczej udało się wprawdzie w tym czasie pozyskać dodatkowe pomieszczenia na magazyny wypożyczalni, ale nie poprawiło to warunków udostępniania zbiorów w Bibliotece Głównej.

W strukturach obu bibliotek powstały natomiast kolejne biblioteki/czytelnie wydzielone. Tym samym ułatwiony został dostęp użytkowników do zasobów bibliotecznych gromadzonych na wydziałach zwłaszcza, że budynki wydziałów zlokalizowane zostały z dala od centrum i od siedzib Bibliotek Głównych. Kierownictwo Biblioteki Głównej Politechniki Szczecińskiej powierzono w tym czasie Annie Grzelak-Rozenberg oraz Annie Łozowskiej, zaś w 2001 r. dyrektorem Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej została Anna Nowakowska.

Z nadzieją na lepsze czasy obie Biblioteki wkraczały w XXI wiek. Uczelnie przygotowywały plany inwestycyjne, uwzględniając w nich potrzeby biblioteczne. Władze Akademii Rolniczej planowały zlokalizować samodzielny budynek Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej na terenie ograniczonym ulicami: Słowackiego, Papieża Pawła VI i Niemierzyńską, w sąsiedztwie innych budynków uczelnianych.

Kierownictwo Politechniki Szczecińskiej, uchwałą Senatu z dn. 28.V.2007 r. przeznaczyło dotychczasową (nieczynną) siedzibę stołówki studenckiej, mieszczącą się przy ul. Ku Słońcu 140, na Bibliotekę Główną Politechniki Szczecińskiej. Uchwałą tę, będącą fundamentem utworzenia nowej siedziby Biblioteki Głównej, przyjęto do realizacji jeszcze przed połączeniem obu uczelni w Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, co nastąpiło w styczniu 2009 roku.

Prace związane z adaptacją budynku przy ul. Ku Słońcu 140 na Bibliotekę Główną ZUT w Szczecinie rozpoczęto w drugiej połowie 2009 roku w ramach programu operacyjnego „*Infrastruktura i środowisko 2007-2013*”. Prace budowlane zakończono w drugim kwartale 2011 roku. W lipcu 2011 roku Biblioteka Główna ZUT w Szczecinie rozpoczęła nowy rozdział swojej historii w nowej (jeszcze surowej) siedzibie.

Do nowego budynku, jako pierwsze weszły portierki wraz z nowym kierownikiem obiektu, którego pieczy powierzono kolejny budynek uczelni. Rozpoczęła się trwająca do listopada 2011 roku przeprowadzka, zbiorów, wyposażenia i pracowników z kilku lokalizacji rozproszonych w Szczecinie. W sierpniu do nowych pomieszczeń przenieśli się pracownicy Oddziału Informacji Naukowej oraz przetransportowano zbiór liczący ponad 300.000 vol.

Już we wrześniu uruchomiono obsługę użytkowników w wypożyczalni, choć trwała jeszcze przeprowadzka Oddziałów Udostępniania Zbiorów. Transportowane były też zbiory norm i patentów z Ośrodka Informacji Patentowej i Normalizacyjnej. W październiku trwał montaż mebli; przeprowadzały się kolejne oddziały Gromadzenia i Opracowania Zbiorów oraz Sekcja Wypożyczeń Międzybibliotecznych.

W listopadzie nastąpił ostatni etap przeprowadzki. Na przełomie 2011/2012 roku zakończone zostały prace przygotowujące zbiory do udostępniania w wolnym dostępie

(tworzenie działów, kolekcji, przydział książek do kolekcji i paskowanie całego zasobu bibliotecznego paskami magnetycznymi).

Z końcem lutego 2012 roku obiekt został przygotowany do pełnej obsługi użytkowników – co nastąpiło 27 lutego 2012 r.

Uroczystego otwarcia Biblioteki Głównej ZUT w Szczecinie dokonał w dniu 19.06.2012 r. JM Rektor ZUT prof. Włodzimierz Kiernożycki wspólnie z dyrektorem biblioteki Anną Grzelak-Rozenberg. W uroczystości udział wzięli prorektorzy, dziekani, kierownicy jednostek organizacyjnych Uczelni. Szczególnie liczne było grono bibliotekarzy w osobach dyrektorów bibliotek lub ich przedstawicieli z Politechniki Krakowskiej, Warszawskiej, Łódzkiej, Poznańskiej, Akademii Górniczo-Hutniczej, Uniwersytetu Technologiczno- Przyrodniczego z Bydgoszczy, Wojskowej Akademii Technicznej i Uniwersytetu im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku, dyrektorzy bibliotek tworzących Zachodniopomorskie Porozumienie Bibliotek ze Szczecina, Koszalina i Kołobrzegu; dyrektorzy z Biblioteki Uniwersyteckiej w Rostocku oraz Biblioteki Wyższej Szkoły z Neubrandenburga.

Uroczystemu otwarciu towarzyszyły wykłady „Droga Biblioteki Głównej ZUT w Szczecinie do własnego budynku” Anny Grzelak-Rozenberg, „Współpraca bibliotek naukowych Szczecina w ramach Zachodniopomorskiego Systemu Informacji Regionalnej i Naukowej: Lili Marcinkiewicz z Książnicy Pomorskiej i „Co się czyta, czyli gorące artykuły naukowe bXHot Articles” Macieja Dziubeckiego z Ex-Libris Warszawa. Licznie przybyli goście mogli zwiedzić wszystkie zakamarki nowej siedziby biblioteki, poznając pracę bibliotekarzy i nowoczesne wyposażenie, którym dysponują pracownicy i czytelnicy.

Podczas uroczystości czynne były wystawy: „Architektura eksperymentalna”, autorstwa Pawła Rubinowicza, architekta, absolwenta i pracownika ZUT oraz Przemysław Jaworskiego i Michała Piaseckiego oraz „Krajobrazy” – fotografie przygotowane przez Zespół Fotograficzny FOTOSENIOR ze Stowarzyszenia Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Szczecinie.

Prezentacja obiektu

W budynku o powierzchni 4 670 m² mieści się Wypożyczalnia i Czytelnia Główna z wolnym dostępem do 30 000 wolumenów zbioru najbardziej poczytnych książek, podręczników, czasopism; 5 stanowisk komputerowych, wysokiej jakości skanery dla użytkowników oraz 105 miejsc czytelniczych. Czytelnia częściowo nagłośniona, z możliwością odbywania spotkań i szkoleń. Informatorium, Czytelnia profesorska i Oddział Informacji Naukowej z 22 stanowiskami komputerowymi, 45 miejscami czytelnianymi oraz skanerem, stanowisko dla osób słabo widzących, a także trzy kabiny do odsłuchu zbiorów audiowizualnych z pełnym wyposażeniem sprzętowym. Ośrodek Informacji Patentowej i Normalizacyjnej posiadający Świadcstwo Stosowania Systemu

Informatorium

Magazyny

Sala wykładowa

Galeria

(fot. Urszula Ganakowska, Anna Grzelak-Rozenberg, Izabela Kłossowska, Archiwum)

Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji – SZBI oraz zapewniający dostęp do zbioru liczącego około 30.000 Polskich Norm w wersji elektronicznej oraz innych dokumentów normalizacyjnych, opisy patentowe w wersji papierowej i elektronicznej (około 350.000 egzemplarzy). Ośrodek dysponuje sześcioma stanowiskami komputerowymi i siedmioma miejscami czytelnianymi.

W nowej siedzibie jest też sala wykładowa na 60 osób wraz z pełnym wyposażeniem multimedialnym i kabiną do tłumaczeń symultanicznych. Magazyny o łącznej powierzchni 750 m² wyposażone są w regały samojezdne do przechowywania książek i czasopism o maksymalnej pojemności około 600.000 wolumenów pozycji książkowych.

System antykradzieżowy EM Classic 300 firmy Complex chroni zbiory biblioteczne zabezpieczone paskami magnetycznymi i działa przy wyjściu z Czytelni oraz wyjściu z obiektu. W obiekcie funkcjonuje ogólnodostępny Internet bezprzewodowy.

Budynek Biblioteki jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych, w szczególności osób poruszających się na wózkach inwalidzkich (dźwig osobowy, poziome ciągi komunikacyjne, podjazdy dla osób na wózkach, wyznaczone dwa miejsca parkingowe w pobliżu jednego z wejść do budynku).

Uruchamiając Bibliotekę Główną Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie w nowym obiekcie stworzyliśmy naszym użytkownikom doskonałe warunki do pracy i nauki. Widzimy to już dziś, choć trudno jest nam jeszcze udokumentować to odpowiednimi wskaźnikami ze względu na krótki okres funkcjonowania w nowych warunkach. Głosy i opinie naszych użytkowników są bardzo pozytywne. Wszak one determinują kierunki działań bibliotekarzy.

Wieloletnia dyrektor Biblioteki Głównej Politechniki Szczecińskiej dr Teresa Jasińska zwykła używać takiej oto refleksji:

„Niezależnie od tego ile już dokonailiśmy zawsze jesteśmy na początku drogi”.

Przed nami jeszcze ogromnie dużo wyzwań, aby dostosować naszą Bibliotekę do wymogów XXI wieku i zrealizować w dużej części wizję biblioteki wirtualnej dla uniwersytetu technicznego.

Podążamy więc – już drugi rok – w budynku ... Ku Słońcu ... i ku nowej jakości w bibliotece.

Bibliografia

Biblioteka i bibliotekarze w 40-leciu Politechniki Szczecińskiej. Pamięci ludzi i zdarzeń. Sesja jubileuszowa 8.IV.1987 r. PN-PS Nr 342; Biblioteka Główna nr 2 Szczecin, 1987

Bibliotekarstwo na Pomorzu Szczecińskim 1945 – 1985. Materiały z konferencji / pod red. Teresy Jasińskiej i Władysława Michnała. Szczecin 1986

Forum Uczelniane Nr 3 (15) lipiec 2012 r. Pismo Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie

Materiały i sprawozdania własne

50 lat Akademii Rolniczej w Szczecinie: Praca zbiorowa / pod red. Lecha Pałasza. Szczecin. 2004

Dr Wojciech Giermaziak

Mgr Marta Kulesza

Warszawa – GBL

DZIAŁ ZBIORÓW SPECJALNYCH GŁÓWNEJ BIBLIOTEKI LEKARSKIEJ IM. STANISŁAWA KONOPKI W WARSZAWIE (1995-2013)

Abstract

Special Collections Department of Central Medical Library collects valuable old books and incunabula, nineteenth-century books and journals, archives and museum objects, which are testimony to the development of medical science over the centuries, as well as the testimony of professional and private life of luminaries of Polish medicine.

This article presents a brief history of Central Medical Library, the most interesting books, archives and museum objects located in the Special Collections Department and exhibition activities in the years 1995-2013.

Streszczenie

Dział Zbiorów Specjalnych Głównej Biblioteki Lekarskiej gromadzi cenne starodruki i inkunabuły, XIX-wieczne książki i czasopisma, archiwalia oraz muzealia, będące świadectwem rozwoju nauk medycznych na przestrzeni wieków, a także świadectwem życia zawodowego i prywatnego luminarzy medycyny polskiej.

W artykule przedstawiono krótki rys historyczny Głównej Biblioteki Lekarskiej, najciekawsze książki, archiwalia i eksponaty muzealne znajdujące się w Dziale Zbiorów Specjalnych oraz działalność wystawienniczą w latach 1995-2013.

Rys historyczny Głównej Biblioteki Lekarskiej

Główna Biblioteka Lekarska została założona 8 czerwca 1945 roku przez prof. dra med. Stanisława Konopkę – historyka medycyny, wybitnego bibliotekarza i bibliografa.

Gmach Głównej Biblioteki Lekarskiej przy ul. Chocimskiej 22

fa. Główną siedzibą Biblioteki jest gmach przedwojennej kamienicy przy ulicy Chocimskiej 22, natomiast zbiory specjalne mieszczą się w budynku dawnego oddziału chirurgicznego Szpitala Ujazdowskiego przy ulicy Jazdów 1A, w pobliżu Zamku Ujazdowskiego.

Obecnie Główna Biblioteka Lekarska jest nowoczesną skomputeryzowaną biblioteką specjalistyczną, jedną z trzech głównych bibliotek resortowych w kraju. W jej zbiorach znajduje się 700.000 woluminów obejmujących publikacje z zakresu medycyny, farmacji, nauk biomedycznych oraz historii nauk medycznych. Najcenniejsze zbiory stanowią narodowy zasób biblioteczny będący niezbywalną częścią dziedzictwa narodowego.

W Dziale Bibliografii Medycznych tworzona jest komputerowa baza danych – Polska Bibliografia Lekarska, rejestrująca polską naukową literaturę medyczną i nauk pokrewnych, a także dotycząca organizacji zdrowia i popularnej literatury medycznej z zakresu oświaty zdrowotnej. Za pomocą bazy można m.in. sporządzić zestawienia literatury na konkretny temat.

W szerokiej działalności informacyjnej Biblioteki wykorzystywany jest Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych oraz Katalog Osobowy Lekarzy, zawierający informacje biograficzne o osobach związanych z medycyną, notowanych w polskim

Czytelnia Głównej Biblioteki Lekarskiej

piśmiennictwie oraz Tez-MeSH, który jest polską wersją amerykańskiego tezaursu, powszechnie obowiązującego i uznanego języka informacyjno-wyszukiwawczego. Tworzony jest również Centralny Katalog Dawnej Książki Medycznej, będący częścią realizowanego w Głównej Bibliotece Lekarskiej projektu Medycznej Biblioteki Cyfrowej. Katalog ten obejmuje wszystkie druki medyczne, wydane w latach 1801-1945. W Bibliotece dostępne są również zagraniczne bazy czasopiśmiennicze, udostępniające pełne teksty artykułów publikowanych w obcych wydawnictwach medycznych.

Od 2002 roku Główna Biblioteka Lekarska pełni rolę Centrum Dokumentacji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), gromadząc dokumenty i publikacje z zakresu medycyny i nauk pokrewnych oraz publikacje dotyczące organizacji ochrony zdrowia w poszczególnych krajach.

Wykorzystując bogate zbiory oraz własne i zagraniczne bazy biomedyczne, przygotowywane są informacje faktograficzne, bibliograficzne, zestawienia tematyczne piśmiennictwa oraz kopie materiałów, które przesyła się do użytkowników na całym świecie.

W działalności biblioteczno-informacyjnej ważną rolę odgrywają oddziały terenowe Biblioteki, które powstawały w ciągu wielu lat, poszerzając zasięg jej działalności na cały kraj. Obecnie działa 14 oddziałów terenowych GBL, z których zbiorów korzystają lekarze, farmaceuci, pielęgniarki, rehabilitanci i studenci nauk medycznych.

Znaczną rolę w działalności Głównej Biblioteki Lekarskiej pełnią zbiory historyczne, gromadzone w Dziale Zbiorów Specjalnych w budynku przy ulicy Jazdów 1 A.

Dział Zbiorów Specjalnych GBL

W roku 1947 ze zbioru ogólnego GBL wyodrębniono Zbiory Specjalne, dla których 6 października 1983 roku ówczesny dyrektor Janusz Kapuścik pozyskał obiekt przy ul. Jazdów – wolnostojący pawilon dawnego Szpitala Ujazdowskiego, wzniesiony około 1852 roku, w miejscu od 200 lat związanym z dziejami polskiej medycyny i szpitalnictwa wojskowego.

W wyremontowanym pawilonie mieści się od 1995 roku Dział Zbiorów Specjalnych Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki. Dział Zbiorów Specjalnych gromadzi cenne starodruki i inkunabuły, XIX-wieczne książki i czasopisma, archiwalia oraz muzealia, będące świadectwem rozwoju nauk medycznych na przestrzeni wieków, a także świadectwem życia zawodowego i prywatnego zasłużonych polskich lekarzy.

Zbiór starodruków medycznych obejmuje ok. 4000 pozycji katalogowych. Do najcenniejszych należą polonica: Macieja z Miechowa *Chronica Polonorum*, Kraków 1521 r., Stefana Falimirza *O ziołach y o moczy gich* z 1534 r. oraz drugie wydanie *De revolutionibus orbium coelestium* Mikołaja Kopernika, Bazylea 1566 r.

Wśród starodruków sporą grupę stanowią zielniki. Do polskich herbarzy należą: Hieronima Spiczyńskiego *O ziołach tutecznych y zamorskich*, Kraków 1556 r., Marcina

Dział Zbiorów Specjalnych przy ul. Jazdów 1 A

Siennika *Herbarz, to yest zioł tutecznych, postronnych y zamorskich opisanie* Kraków 1568 r. i Marcina z Urzędowa *Herbarz polski*, Kraków 1595.

Najstarsze druki obce to inkunabuły, czyli książki wydane do 1500 roku. Są to: Bartholomaeusa Anglicusa *De proprietatibus rerum*, Norymberga 1492 r., Nicolausa Falcutiusa *Sermones medicinales*, Wenecja ok. 1494/5 r., *Practica Ioannis Serapionis dicta breviarum*, Wenecja 1497 r., *Primus Canonie Avicennae*, Lyon 1498 r., i Florentinus Marsiliusa Ficinus *De triplicivita*, Bazylea 1498.

Zbiory archiwalne obejmują ok. 550 m.b. i zawierają akta instytucji, towarzystw medycznych oraz spuścizny po lekarzach. Dużą część archiwaliów, tj. ok. 60 m.b. zajmują akta Izb Lekarskich, takich jak: Lwowska, Krakowska, Śląska, Poznańsko-Pomorska, Łódzka, Lubelska, Dolnośląska i Gdańsko-Pomorska.

Największy liczebnie zbiór dokumentów personalnych liczą akta Izby Lekarskiej Warszawsko-Białostockiej z lat 1923-1951. Wśród wielu pamiątek po lekarzach znajdują się również prace naukowe, dokumenty i korespondencja, m.in. Karola Kaczkowskiego (1797-1861), Józefa Emiliana Peszkego (1845-1916), Wiktora Feliksa Szokalskiego (1811-1891), Władysława Biegańskiego (1857-1917), Stanisława Janikowskiego (1833-1881), Kazimierza Pelczara (1894-1943). Inne dokumenty dotyczą lazaretów warszawskich z okresu 1817-1831, Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego (1879-1929), Rady Szpitalnej Wydziału Szpitalnictwa Magistratu m. st. Warszawy (1902-1907) oraz Polskiego Towarzystwa Szpitalnictwa (1930-1931), a także Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego (1945-1952).

Niezwykle cenny zbiór akt przesłali w darze z Londynu wychowankowie Szkoły Podchorążych Sanitarnych: dr Roman Jakubski i dr Aleksander Domar-Domaradzki. Są to m.in. wykazy imienne wychowanków SPS, rozkazy dzienne (oryginały i kopie), fotografie. Dokumenty te mają charakter unikatowy, a zawarte w nich informacje są nieocenionym źródłem wiedzy o historii szkoły i losach jej wychowanków.

S.I. Witkiewicz „Józefa Krzyształowiczowa”
1919, pastel

m.in. akwarele Henryka Becka (1896-1946), rysunki Adama Grucy (1893-1983), czy Janusza Petera (1891-1963).

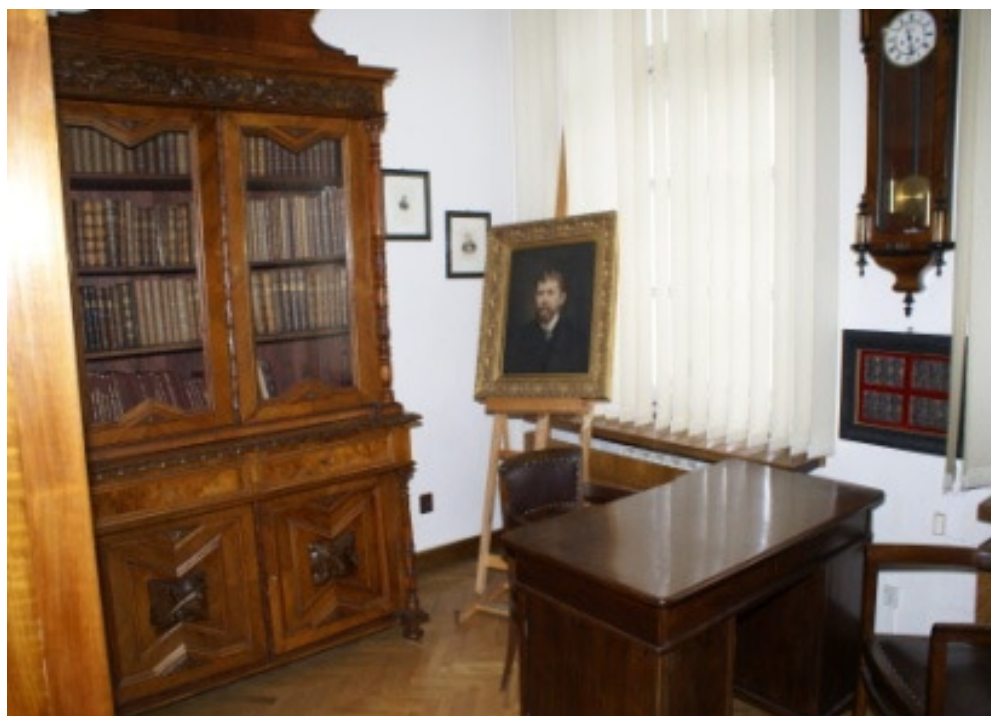
W zbiorach znajduje się kolekcja ponad 400 medali. Największą rzadkością, określaną jako rarissimus (RRR), jest medal wybity z polecenia Stanisława Augusta Poniatowskiego na cześć jego nadwornego lekarza Johanna Ludwiga Regemanna (1711-1771). Uzupełnienie kolekcji tworzy galeria medalierskich portretów najznamienitszych lekarzy autorstwa Edwarda Gorola.

Osobne miejsce w zbiorach zajmuje bogata kolekcja fotografii portretowej lekarzy, m.in. XIX-wiecznej, należącej do najbardziej cenionej pod względem artystycznym w kręgu fotografii europejskiej. Kolekcja obejmuje, m.in. portrety Tytusa Chałubińskiego (1820-1889) i Jana Bęcwicza (1799-1864), wykonane w pracowni Karola Beyera w 1862 roku.

Na szczególną uwagę zasługują również pamiątki po zasłużonych uczonych i medykach. Ciekawymi eksponatami są biurko i fotelik Marii Skłodowskiej-Curie z jej panińskiego mieszkania w Warszawie – ofiarowane wraz ze zbiorami ftyzjatrycznymi – przez prof. Zbigniewa Garnuszewskiego, zbiór okularów i szkieł optycznych z XVIII

W zbiorach archiwalnych znajdują się również dyplomy lekarskie. Najstarszym jest dyplom dr. med. Franciszka Kazimierza Tuatera, otrzymany na Uniwersytecie w Padwie w 1698 roku. Natomiast najstarszym rękopisem jest piętnastowieczny kodeks, składający się z 71 kart pergaminowych oprawnych w skórę.

Znaczną część zbiorów specjalnych stanowią muzealia. Najwyższą wartość artystyczną prezentuje malarstwo: portrety z „Firmy Portretowej” Stanisława Ignacego Witkiewicza-Witkacego, obrazy Antoniego Rogozińskiego (konterfekty rodzin Szokalskich i Rogozińskich z I poł. XIX w.) oraz seria portretów lekarzy pędzla Edwarda Koszki. Na uwagę zasługuje również amatorska twórczość lekarzy,

Rekonstrukcja gabinetu dr. Władysława Biegańskiego

Czytelnia Działu Zbiorów Specjalnych

Pamiątki po prof. Stanisławie Konopce

Działalność wystawiennicza

W Dziale Zbiorów Specjalnych GBL urządzono stałą ekspozycję pt. *Primum non nocere* prezentującą najcenniejsze eksponaty muzealne, archiwalne oraz starą książkę medyczną, znajdujące się w zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej. Wystawa ukazuje różnorodność i bogactwo gromadzonych pamiątek i dokumentów historycznych po lekarzach i instytucjach związanych ze służbą zdrowia w Polsce. Ekspozycja stanowi całościowy przegląd najciekawszych pod względem historycznym, dotychczas zgromadzonych zbiorów dokumentujących rozwój, dzieje, tradycje i największe osiągnięcia polskiej myśli medycznej.

Obok głównej, stałej ekspozycji prezentujemy wystawy czasowe przede wszystkim ze zbiorów własnych.

W latach 1995-2013 Dział Zbiorów Specjalnych GBL przygotował ponad dwadzieścia wystaw czasowych.

1. 175-lecie Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego

W dniu 9 grudnia 1995 roku rozpoczęły się obchody Roku Jubileuszowego z okazji 175-lecia Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego. Uroczystości towarzyszyło otwarcie wystawy czasowej, przygotowanej przez pracowników Działu Zbiorów Specjalnych.

Ekspozycja przedstawiała historię TLW i jego dorobek naukowy. Wśród eksponatów można było zobaczyć rzadko udostępniane rękopisy, w tym autografy Józefa Peszkego, Henryka Łuczkiewicza, Maksymiliana Zwejgbauma oraz wypożyczony na wystawę ze zbiorów Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego autograf Tytusa Chałubińskiego. Zasłużonych członków towarzystwa lekarskiego przypominały liczne fotografie portretowe i grupowe, obrazy, ryciny, dyplomy honorowe, medale i osobiste pamiątki.

Księgozbiór medyczny

Biurko i fotelik Marii Skłodowskiej z jej warszawskiego mieszkania

2. Stulecie śmierci Władysława Matlakowskiego

12 grudnia w Dziale Zbiorów Specjalnych GBL otwarto wystawę w stulecie śmierci Władysława Matlakowskiego (1850-1895). W ekspozycji wykorzystano wielkie bogactwo pamiątek rodzinnych doktora Matlakowskiego, jak również eksponaty ze zbiorów GBL. Można było zobaczyć księgę parafialną z kościoła w Warce z lat 1840-1860 z aktem chrztu Władysława Matlakowskiego, jego cenzurę z roku szkolnego 1867/1868, 3 bruliony pamiętników spisanych ręką Matlakowskiego wraz z wykonanymi przez niego ilustracjami, archiwalia rodzinne, w tym dyplom mistrzowski Jana Matlakowskiego (ojca Władysława).

Oprócz eksponatów bezpośrednio związanych z lekarzem na wystawie znalazły się m.in. obrazy, rysunki i fotografie artystyczne.

3. Warszawskie Czasopisma Lekarskie 1801-1939

Wystawa czynna była w dniach od 8 maja do 15 czerwca 1996 roku. Eksponowano na niej czasopisma naukowe, medyczne, popularne, a także te, które z biegiem lat wyodrębniły się z ogólnomedycznych jako np. farmaceutyczne czy stomatologiczne. Szczególne miejsce na wystawie zajęły dwa czasopisma: założone w 1885 roku przez dr. Józefa Polaka i Bolesława Prusa *Zdrowie* oraz *Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego*.

Celem wystawy, poza prezentacją czasopism ze zbiorów GBL, było przypomnienie lekarzy, którzy publikowali i redagowali w nich swoje prace. Przedstawiono fotografie i drzeworyty ukazujące np. Jana Bącewicza, Józefa Franka. Zaprezentowano olejne

Druki reklamowe leków

Zbiór okularów

portrety Ludwika Paszkiewicza i Polikarpa Girsztowta, a także młodzieńcze portrety Stanisława Janikowskiego oraz Wiktora Szokalskiego zestawione z fotografiami przedstawiającymi ich w wieku dojrzałym. Wyeksponowano kilka medali okolicznościowych z portretami lekarzy, m.in. Stanisława Konopki, Tytusa Chałubińskiego oraz Heliodora Święcickiego. Pokazano również wybrane z bogatego zbioru Biblioteki ozdobne dyplomy honorowych członków: Kaukaskiego Towarzystwa Lekarskiego, Towarzystwa Lekarskiego Województwa Nowogródzkiego i Towarzystwa Śpiewaczego w Belgradzie.

Na wernisazu przedstawiono również zagadnienia związane z tematyką warszawską ukazowaną na łamach czasopism. Dużym zainteresowaniem cieszył się tekst G. Prandekiej opisujący wizyty marszałka Józefa Piłsudskiego w Szpitalu Ujazdowskim, a także dziewiętnastowieczne akwarele Józefa Peszkego, autoportret Adama Grucy i wiersz Franciszka Groera.

4. Osobistości ze świata medycyny i nie tylko w karykaturze prof. Leszka Woźniaka

Wystawa pt. „Osobistości ze świata medycyny i nie tylko w karykaturze prof. Leszka Woźniaka” została otwarta 17 września 1996 roku. Na ekspozycji zaprezentowano około 150 karykatur osób ze świata nauki i polityki autorstwa prof. L. Woźniaka.

5. Pierwsze polskie lekarki

Wystawa otwarta 23 stycznia poświęcona była patriotkom i pionierkom polskiej medycyny, do których należały: Anna Tomaszewicz-Dobrska (1854-1918), Teresa

Ciszkiewiczowa (1848-1921), Justyna Budzińska-Tylicka (1867-1936), Teodora Krajewska (1854-1935), Józefa Joteyko (1866-1928) i Melania Lipińska (1865-1928).

Wśród eksponatów można było zobaczyć: życiorysy, fotografie, dyplomy, fragmenty publikacji, przedmioty użytkowe, przyrządy medyczne i inne rekwizyty z czasów wymienionych lekarek.

Pierwsze lekarki – z ekspozycji wystawowej

Fragment wystawy

6. Profesor Stefan Wesołowski – nie tylko urolog

W dniu 2 kwietnia 1997 roku obchodzony był jubileusz 60-lecia pracy prof. Stefana Wesołowskiego – długoletniego przyjaciela GBL. Uroczystości tej towarzyszyła wystawa pt. „Profesor Stefan Wesołowski - nie tylko urolog”, przygotowana z materiałów udostępnionych przez Jubilata, wypożyczonych z Kliniki Urologii oraz ze zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej.

Fragment wystawy

Na wystawie zgromadzono dokumenty osobiste, dyplomy i fotografie, które przedstawiały w sposób chronologiczny przebieg kariery zawodowej i etapy życia Profesora. Można było zobaczyć Wesołowskiego jako studenta, humorystę, budowniczego Domu Medyków, bibliofila, honorowego podchorążego sanitarnego, posiadacza „białych kruków” oraz adresata listów od kardynała prymasa Stefana Wyszyńskiego i wielu wdzięcznych pacjentów, a także adresata licznych dedykacji od autorów zarówno prac naukowych jak i utworów poetyckich i prozatorskich. Ponadto na wystawie zaprezentowano trofea myśliwskie Jubilata. Nie zabrakło również prac plastycznych zaprzyjaźnionych z Profesorem malarzy i rzeźbiarzy.

7. Dr Władysław Biegański 1857-1917

Wystawa pt. „Dr Władysław Biegański 1857-1917” została otwarta z okazji 140 rocznicy urodzin i 80 rocznicy śmierci wybitnego lekarza i filozofa. Celem wystawy było przybliżenie sylwetki i dorobku życia Władysława Biegańskiego szerszym kręgom społeczeństwa, również spoza środowiska lekarskiego.

Adres dla W. Biegańskiego z okazji 27-lecia pracy lekarza Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej od współpracowników i pacjentów

Gablota z pamiątkami po Władysławie Biegańskim

Na wystawie starano się przedstawić wszystkie aspekty działalności Władysława Biegańskiego, zarówno z zakresu medycyny, jak i filozofii. Część eksponatów stanowiły archiwalia: dyplomy towarzystw lekarskich, rękopisy, notatki dotyczące przeczytanych książek. Można było zobaczyć także obrazy, fotografie, rzeźby, meble i sprzęty codziennego użytku, pochodzące ze spuścizny po Biegańskim oraz niektóre publikacje Doktora.

8. Władysław Z. Traczyk – pejzaże

W dniach od 2 czerwca do 14 lipca 1997 roku czynna była wystawa malarstwa prof. dr. hab. Władysława Z. Traczyka – fizjologa i kierownika Zakładu Fizjologii oraz dyrektora Instytutu Fizjologii i Biochemii Akademii Medycznej w Łodzi.

Na wystawie zaprezentowano 22 obrazy oraz wykonany w 1949 roku autoportret. Ekspozycję uzupełniały prace naukowe i kolejne edycje podręczników autorstwa Profesora Traczyka. Jeden z obrazów *Zamek Ujazdowski* autor przekazał do zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej.

Władysław Z. Traczyk „Zamek Ujazdowski”

9. Malarstwo i rysunek Zdzisławy Gutkowskiej

W dniach od 2 października do 21 listopada 1997 roku miała miejsce wystawa prac Zdzisławy Gutkowskiej – lekarza stomatologa i artysty plastyka.

Autorka zaprezentowała olejne malarstwo sztalugowe i rysunek. Prace te, utrzymane w delikatnej tonacji – przedstawiają pejzaże równin mazowieckich, górskie krajo-

Obrazy Zdzisławy Gutkowskiej

brazy, małą architekturę drewnianą wiosek i miasteczek. Zwiedzający w sposób szczególny zwrócili uwagę na kunszt rysunków, wykonanych za pomocą ołówka i piórka. Dwa olejne pejzaże wiejskie pozostały w zbiorach GBL.

10. 50 lat fotografii portretowej Andrzeja Kurnatowskiego

W dniach od 8 stycznia do 6 lutego 1998 roku odbyła się wystawa pt. „50 lat fotografii portretowej Andrzeja Kurnatowskiego”. Wśród eksponatów znalazło się około 200 fotografii portretowych m.in. profesorów, docentów i doktorów polskiego świata lekarskiego oraz kilka znanych twarzy polskiej nauki i kultury, a także fotografie najbliższej rodziny Profesora.

Fragmenty wystawy

11. Leszek Tomaszewski w pierwszą rocznicę śmierci

17 lutego 1998 roku, w pierwszą rocznicę śmierci prof. dr. hab. med. Leszka Tomaszewskiego, pediatry i patobiochemika, profesora Akademii Medycznej w Warszawie, została otwarta wystawa ukazująca drogę życiową i dorobek naukowy Profesora.

Fragmenty ekspozycji

Na ekspozycji można było zobaczyć rodzinne fotografie, dowód tożsamości z okresu okupacji, legitymacje związkowe, prace naukowe i wiele dyplomów. Ciekawym eksponatem była Księga Pamiątkowa Domu Elżbiety i Leszka Tomaszewskich, z wpisami osób różnych profesji, m.in. prof. Marii Kobierskiej, prof. Zofii Lasotowej, pisarza Jerzego Krzysztonia.

Innym wzbudzającym zainteresowanie eksponatem był dyplom i medal „Obrońcom Kresów Wschodnich” stryjenki Profesora, Marii Tomaszewskiej.

12. Stanisław Rotstad 1895-1994

8 maja 1998 roku miało miejsce otwarcie wystawy ukazującej życie i dzieło Stanisława Rotstada – lekarza, żołnierza, artysty. Na ekspozycji zaprezentowano ponad 300 eksponatów. Były to materiały własne GBL, archiwalia, pamiątki rodzinne Doktora, malowane przez niego obrazy, które zostały wypożyczone z Muzeum w Łowiczu oraz od rodziny i osób prywatnych. Podczas uroczystości odbyła się promocja książki Stanisława Rotstada pt. „Łowicki Judym”.

13. Z perspektywy 90 lat

Wystawa „Z perspektywy 90 lat” została zorganizowana z okazji jubileuszu 90-lecia prof. Bolesława Górnickiego. Zaprezentowano na niej dorobek zawodowy i pozamedyczne zainteresowania Profesora.

Na wystawie przedstawiono liczne dokumenty i fotografie, fragment kolekcji masek afrykańskich oraz część zbiorów bibliofilskich, w tym paryskie wydanie „Pana Tadeusza” z 1834 roku. Można było również zobaczyć eksponaty dotyczące rodziny Profesora, jego lat dziecięcych i młodości.

Trofea i pamiątki z podróży prof. Bolesława Górnickiego

Fragment wystawy

Było to ostatnie spotkanie z Bolesławem Górnickim, który zmarł 28 lipca 1998 roku.

14. Kazimierz Nekanda-Trepka (1918-1988) życie i twórczość

Rekonstrukcja warsztatu pracy

W dziesiątą rocznicę śmierci Kazimierza Nekandy-Trepki – lekarza ftyzjatrii została zorganizowana wystawa poświęcona lekarzowi. Ekspozycja przygotowana z udziałem rodziny lekarza ukazywała oryginalne dokumenty, teksty i prace artystyczne, przybliżając zwiedzającym kolejne etapy życia, pracy i twórczości Kazimierza Nekandy-Trepki. Przedstawiona została również twórczość artystyczna lekarza, którą uprawiał od lat studenckich. Można było podziwiać grafiki, ekslibrisy, akwarele, plakaty, a także wiersze i komentarze do przeczytanych książek.

Na ekspozycji nie zabrakło również akcentów osobistych, takich jak rysunek drzewa genealogicznego rodu, autoportret i „warsztat pracy” – lampa, okulary, filiżanka, farby, pędzle, skalpele i ostatni, nieukończony ekslibris.

15. Wystawa malarstwa Tadeusza Habdank Drechslera - Od wczesnej młodości do późnej siwizny

W dniu 21 grudnia 1998 roku została otwarta wystawa malarstwa emerytowanego lekarza internisty dr. Tadeusza Habdank Drechslera.

Na wernisażu Doktor opowiadał o sobie, swoim życiu oraz o początkach swych zainteresowań malarstwem. We wspomnieniach nawiązał również do trudów związanych z przeżyciami w czasie wojny.

Na wystawie zaprezentowanych zostało 106 akwarel, 48 prac olejnych, 7 rysunków, 25 grafik oraz rzeźba – popiersie Marii Skłodowskiej-Curie.

Fragment wystawy

16. Sercowe przypadki i hece...

Wystawa „Sercowe przypadki i hece prezentowała „sekretnie marginalia ze skarbca” Rudolfa Gołębiowskiego takie jak: książki, broszury humorystyczne, satyryczne, kuriozalne, śpiewniki, programy, afisze, zaproszenia, bilety do kabaretów przedwojennej Warszawy, a także zbiór pocztówek. Motto wystawy brzmiało: *Naturalia non sunt turpia* – „Nic co naturalne nie jest szpetne”.

Podczas zwiedzania wystawy goście mogli wysłuchać pełnych humoru komentarzy Rudolfa Gołębiowskiego na temat każdego z 500 eksponatów, do których należały: tablice z siedemnastowiecznych atlasów anatomicznych, sztychy ilustrujące mitologię grecką, osiemnastowieczne grafiki J. Watteau i W. Buscha oraz dziewiętnastowieczne romantyczne litografie.

Fragment wystawy

Tematyka lekarska w ujęciu karykaturzystów prezentowana była w rysunkach, pseudonaukowych publikacjach z początku XX wieku, typu „Zwierzenia histeryczki”. Pokazano także egzemplarz nut do walca Adama Wrońskiego, zatytułowany „Marzenia uśpionego chloroformem”, stare drzeworyty chińskie i japońskie, pocztówki, ekslibrisy, a także okładki „La Revue Parisienne” z lat dwudziestych.

17. Lekarze i farmaceuci w Towarzystwie Warszawskim Przyjaciół Nauk (1800-1832)

W listopadzie 2000 roku była czynna wystawa pt. „Lekarze i farmaceuci w Towarzystwie Warszawskim Przyjaciół Nauk (1800 – 1832)”. Wyeksponowano na niej medale pamiątkowe i fotografie.

18. Była taka podchorążówka w Warszawie... Wychowankowie Szkoły Podchorążych Sanitarnych 1922-2001

Wystawa pt. „Była taka podchorążówka w Warszawie... Wychowankowie Szkoły Podchorążych Sanitarnych 1922-2001” została otwarta 28 czerwca 2001 roku.

Na ekspozycji przedstawiono fotografie, archiwalia i pamiątki ze zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej, które zostały przekazane przez kronikarzy i dokumentalistów SPS -Aleksandra Domar-Domaradzkiego i Romana Jakubskiego. Wystawa prezentowała działalność Szkoły oraz losy jej wychowanków. Zaprezentowano fotografie indywidualne i grupowe, dokumenty osobiste, korespondencję i odznaczenia. Pokazano zdjęcia wychowanków z lat 20-tych i 30-tych oraz wykazy imienne lekarzy-podchorążych ze wszystkich roczników, zwanych Promocjami. Na tablicach przedstawiono listy

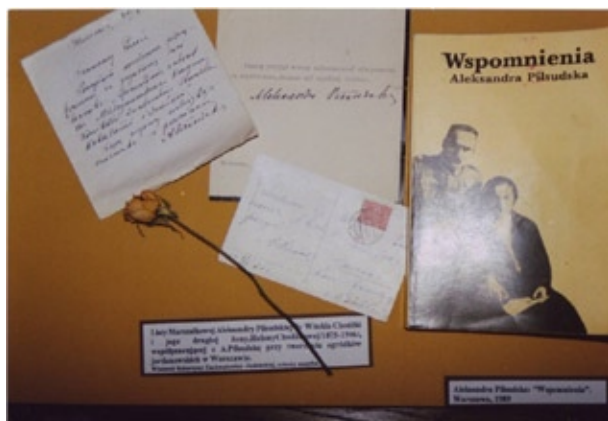

Gablota z Sygnetami Zasługi Szkoły Podchorążych Sanitarnych

poległych na wszystkich frontach II wojny światowej, a także życiorysy wybranych dziesięciu absolwentów Szkoły, m.in. Stanisława Janusza Sosabowskiego, syna generała Stanisława Franciszka Sosabowskiego.

Wystawa cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem. Niektórzy ze zwiedzających, często rodziny Podchorążych z Ujazdowa, przekazali Bibliotece cenne pamiątki po swoich bliskich. Ukazały się liczne artykuły i wzmianki prasowe, także w londyńskim „Dzienniku Polskim” i „Dzienniku Żołnierza”.

19. Atramentowe znaki pamięci. Listy kobiet w zbiorach GBL

Fragment ekspozycji

Dnia 19 października 2001 roku została otwarta wystawa nosząca tytuł „Atramentowe znaki pamięci. Listy kobiet w zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej”. Celem wystawy było pokazanie szerszemu gronu osób listów, kart, bilecików, pism urzędowych pochodzących z lat 1860-1978. Listy pisały żony i narzeczone znanych polskich lekarzy, pacjentki, a także same lekarki – absolwentki zagranicznych

uczelni medycznych i rodzimych uniwersytetów.

20. Stanisław Konopka (1896-1982). Dzieło życia

23 lutego 2007 roku odbyło się uroczyste otwarcie wystawy poświęconej profesorowi Stanisławowi Konopce – lekarzowi, historykowi medycyny i bibliografowi, założycielowi i pierwszemu dyrektorowi Głównej Biblioteki Lekarskiej.

Fragment wystawy z pasiakiem obozowym Stanisława Konopki

Na wystawie zaprezentowano eksponaty znajdujące się w Dziale Zbiorów Specjalnych przedstawiające życie i działalność Profesora. Zwiedzający mogli zobaczyć pamiątki osobiste, kopie dyplomów, wyróżnień i fotografii. Wśród eksponatów znalazła się również korespondencja obozowa, głównie listy Stanisława Konopki do żony Jadwigi oraz różne notatki osobiste z tego okresu, fragmenty publikacji wspomnieniowych. W gablotach umieszczono fotografie rodziców i rodzeństwa oraz dokumenty z lat szkolnych, źródła ukazujące życie biblioteki w pierwszym dziesięcioleciu po wojnie i zdjęcia jej pierwszych pracowników. W ekspozycji nie zabrakło również wątków humorystycznych z życia prywatnego Konopki. Elementy scenografii tworzyły m.in.: toga profesorska z biretem, „Polska Bibliografia Lekarska”, pisana przez całe życie zawodowe Profesora, a także atrapa obozowego muru, drutów kolczastych i autentyczny pasiak obozowy Stanisława Konopki.

Wystawa była prezentowana w Senacie RP.

21. Służba zdrowia w Wojsku Polskim w XIX i XX wieku

Wystawa została zorganizowana wspólnie z Centralną Biblioteką Wojskową z okazji obchodów Święta Wojska Polskiego w dniu 15 sierpnia 2013 roku.

Fragment wystawy

Na ekspozycji można było zobaczyć pochodzące ze zbiorów Centralnej Biblioteki Wojskowej m.in.: instrukcje, regulaminy, zarządzenia, statystyki, informatory, przepisy sanitarne, dokumentację, czasopisma, książki, które przybliżyły zwiedzającym funkcjonowanie służby zdrowia w wojsku polskim w XIX i XX wieku. Unikatowym eksponatem, znajdującym się w zbiorach GBL, który wzbudzał szczególne zainteresowanie był „Mózg Józefa Piłsudskiego” – opublikowana w 1938 roku monografia, opracowana pod redakcją prof. Maksymiliana Rosego w Polskim Instytucie Badań Mózgu w Wilnie. Do dziś zachowało się kilka egzemplarzy tego dzieła. Trzy z nich znajdują się w Głównej Bibliotece Lekarskiej.

Na wystawie można było również zobaczyć patent oficerski dr. Mikołaja Kiszkiela, podpisany przez Marszałka Piłsudskiego.

Bibliografia

- Dusińska Halina: Działalność wystawiennicza GBL w 1995 r. *Biul. GBL* 1996 R. 42 nr 352 s. 87-92
Dusińska Halina: Łowicki Judym. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 358 s. 117

- Dusińska Halina: W 140 rocznicę urodzin W. Biegańskiego. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 120-121
Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki. Warszawa 2013
- Mackiewicz Joanna: Leszek Tomaszewski – w pierwszą rocznicę śmierci. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 358 s. 115
- Mackiewicz Joanna: Pierwsze Polskie Lekarki – wystawa. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 113-114
- Perczyńska Beata: Jubileusz Profesora Bolesława Górnickiego. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 358 s. 123-124
- Perczyńska Beata: Władysław Biegański 1857-1917. Wystawa. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 121-122
- Pruszyńska Agnieszka: 50 lat fotografii portretowej Andrzeja Kurnatowskiego. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 358 s. 114
- Pruszyńska Agnieszka: Malarstwo i rysunek Zdzisławy Gutkowskiej. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 358 s. 108-109
- Pruszyńska Agnieszka: Profesor Stefan Wesołowski – nie tylko urolog. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 113-114
- Pruszyńska Agnieszka: Skalpel i ekslibris. Wystawa: Kazimierz Nekanda-Trepka (1918-1988) życie i twórczość. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 360 s. 145-146
- Pruszyńska Agnieszka: Wakacyjna wystawa „Sercowe przypadki i hece...”. *Biul. GBL* 2000 R. 46 nr 362 s. 114-116
- Pruszyńska Agnieszka: Warszawskie Czasopisma Lekarskie 1801-1939. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 104-106
- Pruszyńska Agnieszka: Władysław Traczyk – Pejzaże. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 129-130
- Stalmach L.: Była taka podchorążówka w Warszawie... - sesja naukowa i wystawa w Dziale Zbiorów Specjalnych GBL. *Biul. GBL* 2002 R. 48 nr 366 s. 129-130
- Szkudaj Teresa: Tadeusz Habdank Drechsler – Malarstwo. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 360 s. 150-151

Dr Magdalena Grassmann
Białystok – UM

MUZEUM HISTORII MEDYCYNY I FARMACJI UNIwersYTETU MEDYCZNEGO W BIAŁYMSTOKU

Abstract

The Museum of History of Medicine and Pharmacy Medical University of Białystok was established in 2011. However, the tradition of preserving the academic heritage, of gathering and presenting exhibits is longer. The Museum of MUB is located in one of the most beautiful historical monuments of North-East Poland – the baroque Branicki Palace. The Museum is a part of the structure of the Independent Department of History of Medicine and Pharmacy, which plays the role of an educational center. The main goal of Museum is the preservation of the academic heritage of the MUB as well as the study and exhibition of old healthcare traditions from the area of the former border between the Crown of the Kingdom of Poland and the Great Duchy of Lithuania.

Streszczenie

Muzeum Historii Medycyny i Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku zostało powołane w 2011 roku. Jakkolwiek tradycje kultywowania dziedzictwa akademickiego są dłuższe. Muzeum UMB usytuowane jest w jednej z najpiękniejszych barokowych rezydencji Północno-Wschodniej Polski – Pałacu Branickich. Placówka funkcjonuje w strukturze Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji, która pełni funkcje bazy naukowo-dydaktycznej. Głównym celem Muzeum jest ochrona dziedzictwa akademickiego UMB oraz badanie i pokazywanie dawnych tradycji leczniczych z terenu dawnego pogranicza Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Muzeum Historii Medycyny i Farmacji na Uniwersytecie Medycznym w Białymstoku [zwane dalej Muzeum UMB] jest jednym z najmłodszych muzeów medycznych w Polsce. Oficjalnie zostało powołane w maju 2011 roku przez Rektora UMB prof.

dr hab. Jacka Niklińskiego.¹ Muzeum UMB funkcjonuje w strukturze Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji na Wydziale Lekarskim z Oddziałem Nauczania Stomatologii i Oddziałem Nauczania w Języku Angielskim. Organizacja i działalność Muzeum jest ściśle zdeterminowana dwoma czynnikami. Przede wszystkim jest to muzeum uniwersyteckie, a to oznacza funkcjonowanie w przestrzeni zawierającej się między światem akademickim, muzealnym i społeczeństwem.² Poza tym jest ono ściśle wyspecjalizowane w zakresie historii nauki – w tym wypadku nauk medycznych. Ta ścisła specjalizacja tylko na pozór zawęża możliwości działania takiego muzeum. W rzeczywistości daje szerokie spectrum funkcjonowania placówce w bardzo szybko rozwijającym się świecie i społeczeństwie nastawionym na szybkie zdobywanie wiedzy.

Początki kultywowania tradycji medycznych i farmaceutycznych na Uniwersytecie Medycznym w Białymstoku sięgają połowy XX wieku. Można pokusić się nawet o stwierdzenie, że są one tożsame w czasie z powstaniem w 1950 roku Akademii Lekarskiej w Białymstoku (ob. UMB). W powołanym wówczas Zakładzie Anatomii Prawidłowej Człowieka zorganizowano pierwsze w Uczelni Muzeum Anatomiczne.³ Gromadzono głównie eksponaty anatomiczne pochodzące z badań archeologicznych prowadzonych na terenie Polski Północno-Wschodniej jak również przygotowywano na miejscu preparaty anatomiczne. Zbiory systematycznie się zwiększały, m.in. o prace anatomiczne wykonywane przez zatrudnionego w Zakładzie artysty-rzeźbiarza Stanisława Wakulińskiego. Obecnie część zbiorów anatomicznych oraz dzieł artystycznych prezentowana jest w Muzeum UMB. Pierwszą podstawę do kultywowania tradycji medycznych przyniosło powołanie w 1994 roku Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji. Pierwszym kierownikiem został prof. dr hab. Michał Małofiejew – wieloletni prezes Białostockiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji. Od początku istnienia Pracowni zaczęto gromadzić zbiory z zakresu historii medycyny i farmacji. Pierwsza ekspozycja muzealna poświęcona dawnemu aptekarstwu z terenu Podlasia została oficjalnie otwarta w 1995 roku w budynku Collegium Primum, w którym zlokalizowana była Pracownia. Ekspozycja oparta była o zbierane od 1967 roku przez członków Białostockiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego eksponaty. Właściwą, stabilną działalność na rzecz ochrony i propago-

¹ Zarządzenie nr 22/2011 Rektora Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku z dnia 31.05.2011 r. w sprawie utworzenia Muzeum Historii Medycyny i Farmacji w strukturze Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji na Wydziale Lekarskim z Oddziałem Stomatologii i Oddziałem Nauczania w Języku Angielskim.

² Steven de Clercq: University museums: where to from now? Reculer pour mieux sauter, *Opuscula Musealia* 2008 z. 16 s. 33-46

³ Tadeusz Dzierżykray-Rogalski: Katedra i Zakład Anatomii Prawidłowej Człowieka Akademii Medycznej w Białymstoku w latach 1950-1960. *Rocz. Akad. Med. im. J. Marchlewskiego w Białymstoku* 1960 r. VI s. 29-86

wania dziedzictwa medycznego osiągnięto dopiero w 2011 roku wraz z powołaniem Muzeum Historii Medycyny i Farmacji UMB.

Genius loci

Muzeum UMB zlokalizowane jest w białostockim Pałacu Branickich zaliczanym do najciekawszych barokowych rezydencji Europy Środkowo-Wschodniej. Pałac od 1950 roku stanowi główną siedzibę Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. Muzeum zajmuje obecnie parter prawej oficyny pałacu czyli łączną powierzchnię około 600 m². Oficyna ta w XVIII wieku pełniła częściowo funkcje mieszkalne. W drugiej części oficyny zorganizowano stajnię z 24 miejscami dla koni hetmańskich. Oprócz swojej głównej siedziby Muzeum dysponuje także piwnicami pałacowymi, w których zorganizowane są wystawy stałe i czasowe.

Zlokalizowanie uniwersyteckiego Muzeum ukazującego historię medycyny w jednym z najważniejszych zabytków Polski północno-wschodniej ma swoje historyczne uzasadnienie. Nie sposób też pozbyć się wrażenia, że w pałacu obecny jest swoisty medyczno-muzealny *genius loci*. Muzeum kultuwuje bowiem długoletnie tradycje medyczne i wystawiennicze Pałacu Branickich. W latach 60. XVIII wieku Izabela z Poniatowskich Branicka, ówczesna właścicielka Białegostoku, zaprosiła na swój dwór lekarza Jakuba Feliksa de Michelisa⁴. Ten zaś jako jeden z najsłynniejszych wówczas lekarzy na Podlasiu w 1770 roku założył pałacową szkołę położnych, przekształconą w 1801 roku w Instytut Akuszerii. Michelis pozostawił po sobie kilka bardzo istotnych podręczników takich jak: *Krótką nauka dla akuszerok po prowincjach* wydana w Supraślu 1800 r., *Rozprawa historyczna o sztuce położniczej*, wydanej w Wilnie w 1811 r., czy tekstów popularnonaukowych *Krótką nauka dla pospólstwa w czasie panującej ospy* (Supraśl 1801r.). Medyczny *genius loci* unosił się nad pałacem również w kolejnych latach. Podczas funkcjonowania w Pałacu Instytutu Panien Szlacheckich (lata 1837-1914), w oficynie ulokowano szpitalik oraz aptekę. Po zajęciu Białegostoku przez wojska niemieckie w największej sali Pałacu (ob. Aula Magna) zorganizowano niemiecki szpital wojskowy. Tradycje muzealne tegoż miejsca sięgają również poza XX wiek. W zajmowanym obecnie przez Muzeum UMB prawym skrzydle pałacu, w 1949 roku przez kilka miesięcy działało Muzeum Regionalne. Organizatorom udało się zorganizować dwie wystawy. Muzealne wątki w pałacu zostały przerwane we wrześniu 1949 roku kiedy podjęto decyzję o zmianie przeznaczenia dawnego Pałacu

⁴ Stanisław Kościński: Słownik lekarzów polskich obejmujący oprócz krótkich życiorysów lekarzy Polaków oraz cudzoziemców w Polsce osiadłych, dokładną bibliografię lekarską polską od czasów najdawniejszych aż do 1885 r. Warszawa 1888 s. 317

Branickich. Nowym właścicielem zabytkowej rezydencji została Akademia Lekarska⁵. Dzisiejsze Muzeum UMB kontynuuje obecne już od XVIII wieku tradycje medyczno-muzealne.

Zbiory Muzeum

Głównym celem Muzeum UMB jest kultywowanie dziedzictwa medycznego powstałego na dawnym Pograniczu Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Realizuje to poprzez: gromadzenie i eksponowanie zbiorów z zakresu historii medycyny i farmacji; prowadzenie działalności dydaktycznej, badań naukowych oraz szerokiej działalności promocyjnej. Zgromadzone eksponaty pochodzą z XVIII-XIX i XX wieku. Łącznie liczą one ponad 2500 artefaktów, z których znakomita większość to dary od instytucji i osób prywatnych, resztę uzupełniają zbiory depozytowe oraz zakupione przez Muzeum.

Ekspozycja muzealna podzielona jest na dwa zasadnicze działy: medyczny i farmaceutyczny. Wizyta w Muzeum to interaktywny *spacer w przeszłość* do dawnego gabinetu stomatologa, radiologa, okulisty, ginekologa, laboratorium farmaceuty czy pracowni anatoma. Wystawy zaaranżowane są w taki sposób aby tajniki medycyny i farmacji odkrywać przy użyciu wszystkich zmysłów.

W części oficyny stanowiącej nowożytną stajnię pałacową została zorganizowana wystawa „Tajemnice dawnej apteki”. Zwiedzający poznają atmosferę panującą w aptece z przełomu XIX i XX wieku oraz jej główne części składowe: izbę ekspedycyjną z kolekcją leków wytwarzanych w polskich zakładach farmaceutycznych w dwudziestolecie międzywojennym, 100-letnimi wagami, bogato rzeźbionymi zabytkowymi meblami. Proces wytwarzania leków można poznać przy stole do receptury, laboratorium galenowym czy laboratorium analitycznym. Jednym z bardziej interesujących eksponatów jest rękopiśmienny manual apteczny z końca XIX wieku pochodzący z Suwałk. W ramach ekspozycji zorganizowana jest też biblioteczka farmaceutyczna, w której znajdziemy kolekcję m.in. dr Andrzeja Danysza – wieloletniego kierownika Zakładu Farmakologii UMB oraz Doktora Honoris Causa białostockiej uczelni⁶.

Część medyczna Muzeum składa się z kilku sal i gabinetów. Pierwsza z nich poświęcona jest dziejom Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. Znajdują się tu eksponaty pokazujące dziedzictwo akademickie, m.in.: dawną togę rektora, pierwszy łańcuch i berło rektorskie, dokumenty powołujące Akademię Lekarską w Białymstoku w

⁵ Paweł Radziejewski: Kronika Akademii Medycznej w Białymstoku 1948-1955. W: Historia powstania Akademii Medycznej w Białymstoku. Studenci pierwszego rocznika / pod red. Lecha Chyczewskiego, Magdaleny Grassmann, Pawła Radziejewskiego, Białystok 2012 s. 23

⁶ Magdalena Grassmann, Paweł Radziejewski, Marta Piszczatowska: Andrzej Witold Wrociśław Danysz. W: Doktorzy Honoris Causa Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku 1950-2013 / pod red. Lecha Chyczewskiego, Magdaleny Grassmann, Pawła Radziejewskiego, Marty Piszczatowskiej. Białystok 2013 s. 85

1950 roku, przekazując Pałac Branickich na potrzeby Uczelni. Sala ta wykorzystywana jest także do planszowych wystaw czasowych. W okresie wrzesień 2012-wrzesień 2013 Muzeum gościło wystawę poświęconą pierwszemu rektorowi UMB pt. *Prawie cały wiek dwudziesty. Życie i działalność m.in. Tadeusza Kielanowskiego*, które autorem jest dr Jacek Halasz z Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. W kolejnej części Muzeum oglądać można wystawę pt. *Białostoccy Herkulesi – akademicka codzienność pierwszych studentów UMB*, będącą pokłosiem Europejskich Dni Dziedzictwa w 2012 roku. Przemierzając kolejne przestrzenie muzealne odkryć można tajemnice sztuki chirurgicznej, ginekologii, radiologii, okulistyki czy anatomii. W zaaranżowanym niedawno gabinecie anatomo-patologicznym poznajemy wspólne wątki między medycyną a sztuką: począwszy od renesansowego Vesaliusza, współpracującego z wybitnymi artystami podczas tworzenia atlasu anatomicznego a skończywszy na Zakładzie Anatomii Prawidłowej Człowieka UMB, w którym w latach 50-tych zatrudniono również wybitnego artystę-rzeźbiarza Stanisława Wakulińskiego. Jego dziełem są malowane plansze anatomiczne, anatomiczne modele gipsowe czy też wiele tablic pamiątkowych, będących w posiadaniu Muzeum. W zabytkowych szafach znajdują się preparaty anatomo-patologiczne pochodzące z lat 50 i 60. XX wieku z Zakładu Patomorfologii Lekarskiej. Do zbiorów należą także pierwsze protokoły sekcyjne oraz wyposażenie gabinetu prof. Marii Byrdy – pierwszej kierowniczki białostockiego Zakładu Medycyny Sądowej. W kolejnych gabinetach zgromadzone są m.in. urządzenia stomatologiczne. Bardzo ciekawa jest kolekcja foteli stomatologicznych (począwszy od końca XIX wieku przez okres I i II wojny światowej aż do lat 80-tych XX wieku) oraz budząca grozę kolekcja nożnych wiertarek stomatologicznych.

Nawiązując do tradycji niemieckiego szpitala wojskowego, który funkcjonował w pałacu w 1915 roku, w jednym z gabinetów zaaranżowany jest szpital polowy. Wyposażenie pochodzi z okolicznych szpitali, w większości z lat 30, 40 i 50. XX wieku. Zgromadzone jest ciekawe instrumentarium chirurgiczne: zestawy chirurga polowego, kolekcję sterylizatorów do narzędzi i opatrunków, środki znieczulające z I wojny światowej, aparat do narkozy z początku XX wieku. W zbiorach znajduje się również kolekcja stetoskopów drewnianych, ebonitowych oraz metalowych. W kolejnym pomieszczeniu poznać można historię ginekologii (z wyposażeniem gabinetu w międzywojenny fotel ginekologiczny, stoliczek na catgut, kolekcję narzędzi ginekologicznych z lat 20. XX wieku należących do białostockich profesorów). Stale powiększa się zbiór eksponatów dokumentujący rozwój radiologii na Podlasiu. Dumą Muzeum jest aparat rentgenowski wyprodukowany w 1921 roku w fabryce Siemens&Halske w Niemczech. Sprawny do dziś aparat przebył długą drogę z Grodna, poprzez Puńsk aby w 2012 roku trafić do zbiorów muzealnych. W komplecie z aparatem jest też fartuch ochronny lekarza radiologa, zakupiony również w niemieckim Siemensie w 1939 roku. Rozwój

sprzętu radiologicznego prześledzić można obserwując kolejny eksponat – aparat rentgenowski Siemens z 1950 roku.

W ostatnim gabinecie muzealnym pokazana jest historia okulistyki. Zgromadzone są tu m.in. aparaty do badania wzroku pochodzące z lat 40., 50 XX wieku, instrumentarium okulistyczne, tablice do badania wzroku z okresu międzywojennego. Przechodząc przez muzealne korytarze poznać można także najważniejsze momenty w rozwoju białostockiego szpitalnictwa – począwszy od XVI wieku, a skończywszy na przyszłych planach UMB. Jednym z wartościowszych historycznie eksponatów jest odnaleziona przez pracowników Muzeum zaginiona tablica pamiątkowa z 1938 roku Szpitala Żydowskiego w Białymstoku.

Ekspozycje muzealne znajdują się również w piwnicach korpusu głównego Pałacu. Zorganizowane są tam dwie wystawy stałe. Jedna poświęcona budowie i modernizacji białostockiej rezydencji Branickich. Wystawa jest pokłosiem prac archeologiczno-inwentaryzacyjnymi, których wykonanie Uczelnia zleciła w 2011 roku⁷. Przebadano wówczas ciąg piwnic Pałacu, wykonano odkrywki architektoniczne i archeologiczne. Obecnie dla zwiedzających oddana jest ścieżka turystyczna ukazująca różne fazy budowy i rozbudowy pałacu od XVI do XX wieku. Zwiedzający mogą zapoznać się z historią pałacu, obejrzeć plany architektoniczne wnętrza pałacu z XIX wieku i z okresu międzywojennego. Druga wystawa pt. *Od Akademii Lekarskiej do Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku* ukazuje najważniejsze fazy rozwoju i budowy Uczelni. Dodatkową atrakcją stanowią zabytki techniki, które można podziwiać w piwnicach. Jest to m.in. hypokaustum, służące do ogrzewania podpodłogowego apartamentów Branickiej. Do dziś działa także 70-letnia pompa napowietrzająca dawny schron przeciwlotniczy, który zorganizowano w jednej z piwnic.

Inne formy działalności

Muzeum stanowi bazę naukowo-dydaktyczną z zakresu historii medycyny i farmacji dla studentów UMB. Zajęcia w muzeum obowiązują wszystkich studentów UMB na kierunkach, na których prowadzone są wykłady z historii medycyny. Są to: kierunek lekarski, lekarsko-dentystyczny, lekarski (English Division), zdrowie publiczne, elektroradiologia. Wszyscy chętni studenci są angażowani na zasadzie wolontariatu w liczne akcje i wydarzenia muzealne. Ważną częścią działalności Muzeum jest organizacja zajęć edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży z terenu całej Polski. Uczestnicy poznają warsztat pracy medyka i farmaceuty zaś w laboratorium edukacyjnym samodzielnie wykonują pamiątki z wizyty w Muzeum. Przestrzeń muzealna stała się

⁷ Wiesław Wróbel, Magdalena Grassmann: Pierwszy raport z badań piwnic pałacu Branickich. *Medyk Białostocki* 2012 nr 5 s. 24-26

też inspiracją do stworzenia interesujących filmów w technice animacji poklatkowej, w ramach zorganizowanych w 2012 roku przez Białostocki Ośrodek Kultury warsztatów dla dzieci.

Od 2013 roku Muzeum przygotowało również specjalną ofertę „Jeden Pałac wiele historii – od dworu Wiesiołowskich do Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku” skierowaną do odwiedzających Białystok turystów indywidualnych i grup zorganizowanych. Odwiedzając Muzeum UMB poznać można nie tylko historię lecznictwa ale wiele innych historii skrywanych w murach „Polskiego Wersalu”.

Muzeum prowadzi także działalność naukową. Badania dotyczą tematyki związanej z historią lecznictwa na terenie Europy środkowo-wschodniej; medycyny ludowej poszczególnych grup etnicznych zamieszkujących Podlasie; ochrony dziedzictwa akademickiego na tym terenie oraz muzealnictwa medycznego. Wyniki tych badań publikowane są w formie wydawnictw książkowych oraz artykułów w czasopismach naukowych. Od 2010 roku pracownicy Muzeum opracowują jubileuszową serię wydawniczą z okazji 60 lat UMB⁸. W 2012 roku drugi tom tej serii pt. „Historia powstania Akademii Medycznej w Białymstoku. Studenci pierwszego rocznika” pod red. L. Chyczewskiego, M. Grassmann, P. Radziejewskiego otrzymał nagrodę główną Stowarzyszenia Muzealników Polskich „Za najciekawsze wydarzenie muzealne 2012 roku w województwie podlaskim” w kategorii Publikacja. Pracownicy Muzeum stale propagują dziedzictwo medyczne także na łamach gazety akademickiej „Medyk Białostocki”.

Działalność promocyjna

Gro inicjatyw Muzeum dotyczy szeroko pojętej promocji tradycji medycznych w regionie jak i w Polsce i na świecie. Muzeum UMB pomimo krótkiego okresu działalności na stałe wpisało się w ofertę edukacyjno-kulturalną miasta i regionu. Co roku placówka bierze udział m.in. w Nocy Muzeów, Europejskich Dniach Dziedzictwa, Podlaskim Festiwalu Nauki i Sztuki, Dniach Otwartych UMB, Tygodniu Dziecka, akcji TUczyTAMy⁹. Organizowane są również inne wydarzenia promujące dziedzictwo medycyny na Podlasiu w formie wystaw czasowych, promocji książek, koncertów czy rekonstrukcji historycznych. W bieżącym roku po raz pierwszy zorganizowano na

⁸ Seria składa się z 4 tomów. Do tej pory wydane zostały trzy: Od Akademii Medycznej do Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. Historia Uczelni 2000-2010 / pod red. Magdaleny Grassmann, Lecha Chyczewskiego, Białystok 2010; Historia powstania Akademii Medycznej w Białymstoku. Studenci pierwszego rocznika / pod. red. Lecha Chyczewskiego, Magdaleny Grassmann, Pawła Radziejewskiego. Białystok 2012; Doktorzy Honoris Causa Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku 1950-2013 / pod. red. Lecha Chyczewskiego, Magdaleny Grassmann, Pawła Radziejewskiego, Marty Piszczatowskiej. Białystok 2013. W opracowaniu pozostaje tom poświęcony rektorom UMB

⁹ Marta Piszczatowska, Magdalena Grassmann: Noc pod znakiem historii, medycyny i muzyki. *Medyk Białostocki* 2013 nr 4 s. 8

UMB Dzień Dziedzictwa Akademickiego przypadający w dniu 18 listopada¹⁰. W grudniu 2013 roku przestrzeń muzealna zyskała filmowe oblicze. Podczas jednego wieczoru Muzeum zamieniło się w sale kinowe, w których odbyła się polska premiera filmów animowanych opartych na legendach starej Pragi. „Legends starej Pragi” to niezależny projekt czeskich filmowców, rezultat ich miłości do kina i fascynacji miejskimi baśniami i legendami. Kilka z takich zasłyszanych opowieści postanowili sfilmować - w efekcie powstał cykl krótkich animacji, które w nietradycyjny sposób przedstawiają dawną Pragę. W filmach w ciekawy sposób połączono techniki animacji klasycznej i sylwetkowej, przy wykorzystaniu realnych elementów. Pokaz w Muzeum stanowił jeden z punktów międzynarodowego festiwalu filmów krótkometrażowych „Žubroffka”, który od kilku lat odbywa się w Białymstoku.

Muzeum UMB promuje nie tylko historię medycyny ale także ideę muzealnictwa uniwersyteckiego. Placówka wchodzi w skład nieformalnego jeszcze konsorcjum polskich muzeów uczelnianych. Idea projektu „Muzea Uczelniane” narodziła się w 2012 roku. W dniu 5 czerwca 2012 roku na Politechnice Warszawskiej odbyło się pierwsze spotkanie przedstawicieli polskich muzeów uczelnianych. Wzięli w nim udział reprezentanci szkół wyższych z Białegostoku, Gdańska, Gdyni, Krakowa, Poznania oraz Warszawy. Obecnie skupia on kilkanaście uniwersyteckich placówek muzealnych z Polski. Spotkania sygnatariuszy projektu organizowane są systematycznie kilka razy w roku w poszczególnych muzeach. Głównymi celami projektu są: rozpropagowanie idei muzeów uczelnianych wśród środowisk akademickich, ochrona uniwersyteckiego dziedzictwa historycznego oraz współpraca szkół wyższych na polu kultury. Jednym z pierwszych rezultatów wspólnych działań jest strona internetowa www.muzeauczelniane.pl Udostępnia ona podstawowe informacje na temat działalności muzeów uczelnianych, idei projektu oraz informuje o aktualnych wydarzeniach inicjowanych przez poszczególne placówki. W listopadzie bieżącego roku na Politechnice Warszawskiej otwarta została nasza pierwsza wspólna wystawa „Muzea Uczelniane – JESTEŚMY!”. Jej celem jest zwrócenie uwagi ogółu społeczeństwa na istnienie niezwykle ciekawych, a wciąż zbyt mało docenianych uczelnianych placówek muzealnych. Wystawa ma charakter objazdowy – będzie gościła we wszystkich muzeach skupionych w konsorcjum.

Dotychczasowa intensywna działalność Muzeum UMB znakomicie odnajduje swoich odbiorców- zainteresowanych dziejami jednej z najwspanialszych nauk czyli medycyny. Niezbitym dowodem jest frekwencja, która od czerwca 2011 roku do początku grudnia 2013 roku wyniosła ponad 36 000 zwiedzających. W związku z dużym zainteresowaniem Muzeum wydłużyło godziny otwarcia. Obecnie placówkę można zwiedzać od wtorku do niedzieli od 9.00 do 17.00. Od zeszłego roku wstęp do Muzeum dla osób spoza UMB jest płatny (bilet ulgowy kosztuje 3 zł, normalny – 6 zł).

¹⁰ Magdalena Grassmann: Odkryte tajemnice ludzkiej komórki. *Medyk Białostocki* 2013 nr 11 s. 17

Wpływy z biletów wykorzystywane są na organizację nowych wystaw, druk folderów muzealnych i bieżące zakupy.

W Muzeum pracują łącznie trzy osoby – wszystkie są wykwalifikowanymi historykami. Duża rola przywiązywana jest do ciągłego szkolenia się i specjalizacji. Pracownicy Muzeum biorą udział w konferencjach i szkoleniach z zakresu historii medycyny, historii oraz muzealnictwa. Działalność Muzeum UMB jest promowana również poza granicami kraju m.in. poprzez odbywane staże. Przykładem może służyć pobyt autorki w Muzeum Medycznym Uniwersytetu w Kopenhadze.¹¹

Muzeum UMB służy zarówno społeczności akademickiej jak też wszystkim mieszkańcom miasta, regionu i turystom licznie odwiedzającym główną siedzibę Uczelni – dawny Pałac Branickich. Jest miejscem, które w realny sposób przyczynia się do kształtowania wizerunku miasta pod względem turystycznym i historycznym.¹² Pełni też niezbywalną rolę strażnika dziedzictwa nauk.

¹¹ Magdalena Grassmann: Duński Museion – miejsce inspiracji humanistów i lekarzy. *Medyk Białostocki* 2013 nr 6-9 s. 30-31

¹² Magdalena Grassmann, Marta Piszczatowska: Jedno Muzeum – wiele inicjatyw. *Medyk Białostocki* 2013, numer specjalny s. 14; Grassmann Magdalena: Muzeum Historii Medycyny i Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. *Farmacja Regionu Północno-Wschodniego* 2011 nr 2 s. 45-48; Grassmann Magdalena, Piszczatowska Marta: Pierwszy sezon w Muzeum. *Medyk Białostocki* 2011 nr 11 s. 15-16; Pietrusiewicz Maria, Pietrusiewicz Ilona: Farmaceutycznym szlakiem. Przewodnik po Polsce. Warszawa 2012

Pałac Branickich w Białymstoku. Stan z 2012 roku. Zbiory Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji UMB

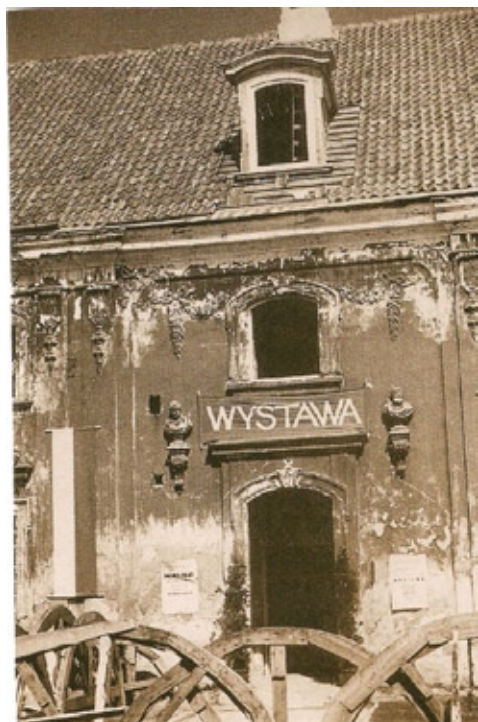
Muzeum Historii Medycyny i Farmacji UMB, Noc Muzeów 2013 r. Zbiory Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji UMB

Spotkanie przedstawicieli polskich muzeów uczelnianych, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie 26.06.2013. Od prawej, I rząd: dr inż. G. Jezierski (Muzeum Lamp Rentgenowskich Politechniki Opolskiej), dr E. Wyka (Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego), dr M. Grassmann (Muzeum Historii Medycyny i Farmacji UMB), mgr K. Grobelska (Muzeum SGGW), mgr G. Jermakowicz (Muzeum WUM), mgr A. Poniedziałek (Muzeum Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu); II rząd: dr M. Bukowski (Muzeum GUMed), dr H. Kowalski (Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego), dr A. Marek (przewodnicząca tworzącego się Muzeum ŚIUM), dr A. Ulmer (Muzeum Politechniki Warszawskiej). Fot. E. Otremba (Sala Tradycji Akademii Morskiej w Gdyni)

Niemiecki szpital wojskowy w Pałacu Branickich w Białymstoku, 1915 rok. Zbiory Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji UMB

Muzeum Regionalne w odbudowywanym prawym skrzydle Pałacu Branickich w Białymstoku, 1949 rok. Zbiory Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji UMB

Gabinet anatomico-patologiczny
(fot. Marcin Czaban)

Sala historii UMB. Zbiory Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji UMB

Ekspozycja „Tajemnice dawnej apteki”.
Zbiory Samodzielnej Pracowni Historii
Medycyny i Farmacji UMB

Zbiory stomatologiczne Muzeum. Zbiory
Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny
i Farmacji UMB

Gabinet rentgenowski. Zbiory
Samodzielnej Pracowni Historii
Medycyny i Farmacji UMB

Gabinet ginekologiczny. Zbiory Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji UMB

Pokazy podczas Nocy Muzeów w 2013 roku. Zbiory Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji UMB

Zajęcia edukacyjne
w Muzeum.
Zbiory Samodzielnej Pracowni
Historii Medycyny i Farmacji
UMB

Preparat anatomo-patologiczny. Zbiory Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji UMB

Fragment wyposażenia gabinetu okulistycznego. Zbiory Samodzielnej Pracowni Historii Medycyny i Farmacji UMB

MUZEUM GDAŃSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO

Abstract

The paper presents basic information about the Museum of Medical University of Gdansk: main fields of interests, the collection profile, methods of its acquisition and dissemination of knowledge about the history of the University and science. The importance of preservation of tradition and heritage of the university were pointed out, with particular account taking on the most recent period.

Streszczenie

W pracy przedstawiono zasadnicze informacje dotyczące Muzeum Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego: zakres zainteresowań, profil kolekcji, sposoby jej udostępniania oraz upowszechniania wiedzy na temat historii Uczelni i nauki. Podkreślono szczególnie znaczenie troski o tradycję i dziedzictwo uniwersyteckie z uwzględnieniem okresu najnowszego.

Muzeum Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego [GUMed] gromadzi i udostępnia kolekcję związaną z historią Uczelni od 1945 r. [w latach 1945-1950 Akademia Lekarska w Gdańsku, w latach 1950-2009 Akademia Medyczna w Gdańsku, od 2009 r. Gdański Uniwersytet Medyczny] oraz Wydziałem Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919-1939. Przedmiotem zainteresowania Muzeum są również dzieje medycyny w Gdańsku oraz historia medycyny i nauki.

Działania Muzeum GUMed to również upowszechnienie i opieka nad tradycją i dziedzictwem uniwersyteckim, stanowiących o wyjątkowości muzeów uczelnianych. W ciągu ostatnich kilku lat zwrócono uwagę na zagadnienie badania i zachowania najnowszego dziedzictwa nauki [Recent Heritage of Science]. Jest ono przedmiotem bieżącej dyskusji na forum UMAC [University Museums and Collection] a także grupy roboczej Universeum. W listopadzie 2013 r. przedstawiła ona interesujący i istotny dla strategii funkcjonowania muzeów uczelnianych dokument pt. Selection criteria for recent material heritage of science at universities.

Przestrzeń Muzeum GUMed mieści ekspozycję stałą oraz wystawy czasowe. Tradycyjnie ich otwarcie stanowi uzupełnienie uroczystości inauguracji roku akademickiego 8 października każdego roku. Przygotowane dotąd wystawy przedstawiały wybrane i różnorodne aspekty historii Uczelni i medycyny: obraz Uczelni i miasta obserwowanego i zatrzymanego na kliszy filmowej przez prof. Jacka Adams-Ray'a [*Akademia*

Lekarska w Gdańsku w obiektywie prof. Jacka Adams-Ray'a, 2006], pierwsze ekspozyty z kolekcji Muzeum [*Fragmenty większej całości*, 2007], dorobek Gdańskiej Szkoły Anatomicznej [*Spotkanie przy plakacie – Gdańska Szkoła Anatomiczna po 1945 r.* 2008], skutki zmiany nazwy Uczelni z punktu widzenia Muzeum [*Niepowtarzalne*, 2009], opowieść o medycynie i ludziach, której pretekstem były wyjątkowe meble [*Cztery fotele*, 2009], podróż w czasie i przestrzeni do Wilna, na Wydział Lekarski USB [*Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie w fotografiach 1919-1939*, przeniesiona z UMK w Toruniu, 2010], sylwetkę prof. Tadeusza Kielanowskiego [*Prawie cały wiek dwudziesty. Życie i działalność Tadeusza Kielanowskiego*, 2011], artystyczną interpretację postępu w nauce, rzeźby absolwentki ASP w Gdańsku Barbary Łackiej [*GMO – artykulacja bezsilności*, 2012], oraz *tajemnice z muzealnej półki*, 2013 ukazujące ciekawe i zaskakujące ekspozyty z kolekcji Muzeum GUMed.

Wystawa stałą tworzą różnorodne obiekty związane z gdańską uczelnią medyczną - dokumenty, fotografie, podręczniki, programy zjazdowe, narzędzia i sprzęty medycyny, jednym słowem wszystko to bez czego uniwersytet nie mógłby funkcjonować lub stanowi efekt jego działalności.

Wydarzenia z życia Muzeum dokumentuje na bieżąco strona internetowa GUMed, Gazeta Akademii Medycznej oraz Biuletyn Muzeum GUMed. Oba wydawnictwa dostępne są w formie elektronicznej.

Muzeum GUMed bierze udział w pracach grupy MuzeaUczelniane.pl skupiającej coraz większą liczbę placówek. Osiemnastego listopada br. w Muzeum Politechniki Warszawskiej odbyło się otwarcie wystawy *Muzea Uczelniane – JESTEŚMY* prezentującej poszczególne palcówki muzealne. Relacja z tego wydarzenia jak i inne wiadomości dotyczące pracy muzeów uczelni dostępne są poprzez dedykowaną im stronę muzeauczelniane.pl.

Ważnym elementem pracy Muzeum GUMed są zajęcia dydaktyczne dla studentów naszego Uniwersytetu z zakresu jego historii i historii medycyny. Ponadto organizowane są zajęcia dla studentów Politechniki Gdańskiej i Uniwersytetu Gdańskiego [dotyczące historii medycyny, nauki, etc] oraz lekcje muzealne dla uczniów liceów i ostatnich klas gimnazjów¹.

Kontakt: Muzeum GUMed, 80-210 Gdańsk, al. Zwycięstwa 41/44, tel. 58349 14 46, oraz e-mail: muzeum@gumed.edu.pl

¹ Jan Majewski: Muzea farmacji i zbiory aptekarskie w Polsce. Poznań 2006; <http://www.gumed.edu.pl/410.html>

Muzeum GUMed

Muzeum GUMed

Muzeum GUMed, wiosna 2007 roku

Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie w fotografiach 1919-1939. Wystawa 2010

Prawie cały wiek dwudziesty. Życie i działalność Tadeusza Kielanowskiego.
Wystawa 2011

Wystawa „tajemnice z muzealnej półki” październik-listopad 2013

Mgr Stanisław Zwolski
Kraków – UJ

MUZEUM WYDZIAŁU LEKARSKIEGO UNIwersYTETU Jagiellońskiego W KRAKOWIE

Abstract

The Museum was established in the year 1900 on the initiative of Professor Walery Jaworski. For over 90 years the organizers and curators of the Museum sought to both accumulate collections documenting the life of the Faculty of Medicine and make them available to the public. Their efforts were crowned with success in 1992, with the acquisition of several rooms for the purpose of exhibition in the house of the Medical Society of Kraków. Those are: the vestibule, documenting the process of creating the Museum; room 1, presenting history of Polish medicine till the partitions and the early 19th century; room 2, 19th- and early 20th- century medicine; portrait room, serving also as a lecture room for medical students. The museal exhibition is available on request of the interested persons, with adjustment to the working hours of the staff of the Chair of History of Medicine of the Jagiellonian University.

Streszczenie

Zostało powołane w roku 1900 z inicjatywy profesora kliniki lekarskiej UJ Walerego Jaworskiego. Przez ponad 90 lat organizatorzy i opiekunowie Muzeum z jednej strony dążyli do gromadzenia zbiorów dokumentujących życie Wydziału Lekarskiego a z drugiej do ich ekspozycji. Te dążenia zostały uwieńczone sukcesem, w roku 1992, po otrzymaniu kilku pomieszczeń na ekspozycję w domu Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego. Pomieszczenia te tworzą: westybul - obrazujący proces powstawania muzeum; I sala – okres medycyny polskiej do rozbiorów i początku XIX w.; II sala – medycyna XIX stulecia i początku XX w. oraz sala portretowa, która jest jednocześnie przeznaczona na zajęcia ze studentami. Ekspozycja muzealna jest udostępniana na życzenie osób zainteresowanych z uzgodnieniem możliwości czasowych pracowników Katedry Historii Medycyny UJ.

I. Historia powstawania i gromadzenia zbiorów muzealnych

Rok jubileuszowy 1900 był pełen różnych inicjatyw ze strony indywidualnych ludzi i zakładów związanych z UJ. I trudno się dziwić, że znakomity gastrolog jakim był Walery Jaworski (1849-1924) wychowany w kulcie przeszłości, wystąpił z propozycją utworzenia Muzeum Historycznego dla Wydziału Lekarskiego UJ. Została przez Wydział przyjęta dnia 27 kwietnia 1900 r.

Pracownicy Katedry: I rząd od lewej: mgr Stanisław Zwolski, lek. Maria Schmidt-Pospuła, mgr inż. Maria Przybyszewska, prof. dr hab. Andrzej Śródka (kierownik Katedry Historii Medycyny UJ); II rząd od lewej: dr hab. Ryszard W. Gryglewski, prof. UJ, dr n. med. Monika Nowakowska-Zamachowska

Warto poświęcić kilka słów okolicznościom, które mogły mieć znaczący wpływ na powodzenie tego przedsięwzięcia. W r. 1885 umarł Maciej Józef Brodowicz (1790-1885), profesor medycyny; zmarł samotny, bezpotomny, opuszczony. Pozostawił po sobie bogaty zbiór historii chorób pisanych, liczne dokumenty rękopiśmienne z czasu swej działalności publicznej, obrazy i inne pamiątki. Otóż część spuścizny znalazła się w posiadaniu jego następców w klinice lekarskiej tym samym też Korczyńskiego oraz jego przyjaciela i kontynuatora Walerego Jaworskiego. Ta spuścizna odegrała inspirującą rolę. Na ten fakt zwrócił uwagę swego czasu piszący te słowa. „Imponujące metry bieżące materiałów rękopiśmiennych, dokumentów, np. dyplomów włoskich z XVIII w., na których widać adnotację: «Z księgozbioru Brodowicza», cennych obrazów, które zostały do dzisiaj i są dumą nie tylko Katedry Historii Medycyny, ale

Walery Jaworski (1849-1924),
profesor UJ, inicjator powołania
Muzeum

można powiedzieć całego środowiska krakowskiego a nawet społeczeństwa polskiego. [...] One stały się natchnieniem dla wrażliwej psychiki Walerego Jaworskiego”. I nie trzeba zapominać też o inspirującej roli roku jubileuszowego.

W 1920 r., przechodząc na emeryturę, przekazał do Muzeum zbiór rękopisów, obejmujący sto kilkadziesiąt fascykułów oraz „szafę Brodowicza” z 28 fascykułami obejmującymi ponad 4000 historii chorób, wreszcie liczne fotografie i portrety.

Projekt Jaworskiego wsparł przede wszystkim sam Wydział Lekarski. Moralnie i materialnie. Profesorowie opodatkowali się dobrowolnie i za zebrane pieniądze sporządzono cztery potężne szafy na przechowywanie muzealiów i regały na książki. Zmarły w 1905 r. prof. Edward Korczyński zostawił legat w wysokości 200 koron na „fundusz żelazny” dla Muzeum. Podobny legat w przyszłości złożył Walery Jaworski. Jego prywatne zbiory,

nabyte z własnych funduszy, znajdują się w Muzeum w 1920. Inne przedmioty przekazał później rodzina, ostatnie w 1953 r. Są wśród nich materiały Brodowicza, Ludwika Bierkowskiego oraz Władysława Ściborowskiego, zapewne odkupione od rodzin.

Niezależnie od Walerego Jaworskiego gromadził eksponaty profesor propedeutyki i historii medycyny, Adam Wrzosek (1875-1965), wynoszący blisko 500 eksponatów w postaci preparatów anatomicznych, medali, portretów, książek, a przede wszystkim rękopisów (profesorów Brodowicza, Bierkowskiego, Fryderyka Hechla). Zbiór ofiarował Wrzosek w 1913 r. Przekazał on m. in. kilka litografii rysunków anatomicznych L. Bierkowskiego do atlasu anatomicznego, które były w posiadaniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu. W księgach inwentaryzacyjnych pozostała notatka świadcząca, jak wysokiego haraczu zażądano od Wrzoska za wspomniane litografie. Za medal i dokumenty z podpisem króla Stanisława Augusta z prywatnych zbiorów profesora Towarzystwo zechciało „ofiarować” bezwartościowe dla niego luźne litografie atlasu, i to „tylko pod tym warunkiem, że zostanie on ofiarowany Muzeum Historii Medycyny”.

Po Adamie Bochenku ofiarowali pamiętki w 1913 r. jego bracia, po Stanisławie Janikowskim – córki profesora. Niezrównany dar złożyła w 1914 r. rodzina Ludwika Bierkowskiego. Włączyły się również instytucje: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, Zakład Anatomii Patologicznej, Zakład Anatomii Opisowej i inne.

Cenne rękopisy, związane głównie z Uniwersytetem Wileńskim otrzymało Muzeum od Władysława Zahorskiego, inspiratora wileńskiego życia naukowego, wydawcy pa-

Budynek Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego, ul. Radziwiłłowska 4 w Krakowie
– miejsce ekspozycji zbiorów muzealnych Katedry Historii Medycyny UJ

miętników Józefa Franka. Kilka drobiazgów przysłał Zygmunt Kramsztyk, warszawski lekarz, wydawca „Krytyki Lekarskiej”. Zbiory po Józefie Oettingerze przekazał Jan Lachs.

Z kolei w 1914 r. Maksymilian Lebensbaum z Warszawy przesłał przyrządy i narzędzia pomysłu swego teścia, dra Ludwika Chwata (1831-1914), chirurga warszawskiego.

Pamiętki po Tytusie Chałubińskim w r. 1913 złożyły jego dzieci: córka Jadwiga Surzycka i syn Ludwik. Zbiór tworzyły medale, narzędzia lekarskie (słuchawka, młoteczek, wzierniki pochwowe, podręczne narzędzia chirurgiczne), a także przedmioty osobistego użytku (fajka, cygarniczka, lupy, sakiewka, papierośnica, album fotograficzny). Część tego zbioru z niewyjaśnionych przyczyn trafiła do Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem i tam pozostaje do dziś.

Westybul Muzeum – historia powstawania

Znakomity lekarz i pisarz podolski Antoni Józef Rolle (1829-1894), był znanym kolekcjonerem. Z tej kolekcji dzieła medyczne zostały przekazane Bibliotece Medyków Uniwersytetu Lwowskiego, reszta do Ossolineum. Dzięki wspańiałomyślności wdowy w 1920 r. część pamiątek ofiarowano do Muzeum Wydziału Lekarskiego UJ. Wśród nich notaty osobiste i artykuły (przeważnie drukowane), dwie pary okularów, zestawy do opukiwania i osłuchiwania, fotografie, listy i depesze kondolencyjne, szarfy z napisami w języku polskim, rosyjskim i hebrajskim, będące wyrazem wdzięczności wielonarodowego społeczeństwa. Dary do muzeum napływały i później, nawet w latach pięćdziesiątych, gdy nie istniała Katedra Historii Medycyny, a o otwarciu Muzeum trudno było nawet marzyć. Zresztą napływają do dziś. Wielu ofiarodawców wyrażało w ten sposób szacunek dla pamiątek przeszłości i nadzieję na odrodzenie instytucji założonej światłą myślą Jaworskiego. W ostatnich czasach wślawili się hojnością: prof. Julian Aleksandrowicz przekazał liczne medale i odznaczenia oraz pamiątki związane z życiem naukowym, a także rodzina Nartowskich: do Muzeum trafił portret Mieczysława Nartowskiego, pierwszego radiologa krakowskiego a „Portret rodzinny” przekazała córka Zofia Tarnowska. W dniu otwarcia Muzeum prof. Jerzy Armata przekazał słuchawkę Macieja L. Jakubowskiego. Krystyna Piątkowska wzbogaciła nas pamiątkami po teściu i mężu, prof. Eugeniusz Olszewski ofiarował narzędzia, którymi posługiwał

I sala Muzeum – epoka staropolska

się prof. Przemysław Pieniążek, od Lidii Stefańskiej otrzymaliśmy portret dra Stopczyńskiego, Maria Ambros ofiarowała obrazy doc. Władysława Laszczaka. Bronisław Chromy bezinteresownie wykonał medal ku czci Macieja z Miechowa. Pośmiertnie otrzymaliśmy archiwalia po Józefie Boguszu i Stanisławie Kirchmayerze. Po długich latach wpłynęły do Katedry materiały po prof. Władysławie Szumowskim.

Mając ambicje nieco większe niż ograniczenie się jedynie do dziejów Wydziału Lekarskiego UJ, opiekunowie zbiorów zatroszczyli się także o pamiątki materialne związane z Uniwersytetem Wileńskim. Stary Uniwersytet z czasów Stefana Batorego, zreformowany w 1803 r., zawdzięczał swój start uczonym niemieckim, włoskim, francuskim, zanim zabłysnął w pierwszej połowie XIX w. całą plejadą nazwisk polskich. Nie wiadomo już w wyniku czyich starań, w roku 1913 Wileńskie Towarzystwo Lekarskie ofiarowało do zbiorów muzealnych zbiór rękopisów. Wprawdzie były to pochodzące z redakcyjnego archiwum „Pamiętnika Towarzystwa Lekarskiego Wileńskiego” od lat leżące manuskrypty dzieł drukowanych i nie drukowanych, ale przecież znalazły się wśród nich cenne materiały Józefa Franka (1745-1821), któremu klinika wileńska zawdzięczała poziom europejski. No i ambicje W. Jaworskiego rosły, Muzeum po kilku latach zmieniło nazwę na: Muzeum Medycyny i Farmacji Polskiej

Zapobiegliwość Jaworskiego sprawiła, że do roku 1908 zbiory liczyły już 2000 pozycji i rosły nadal, ale brak zrozumienia i dobrej woli władz przez całe niemal stulecie stawał będnie na przeszkodzie w znalezieniu odpowiedniego pomieszczenia na urządzenie ekspozycji. Dwa pomieszczenia w prowadzonej przez Jaworskiego klinice z czasem przestały się nadawać do tego celu. Profesor zabiega o lokal dający zabezpieczenie zbiorom i umożliwiający ich ekspozycję. Dąży do uzyskania na cele muzealne budynku administracyjnego, ale pomimo pozytywnych uchwał, do jego przejęcia nie dochodzi.

W dziesięć lat później, w 1918 r., opracowano Ogólne postanowienia w sprawie Muzeum Historycznego Medycyny i Farmacji Polskiej, w których przypomniano cel muzeum, jakim jest: „ześrodkowanie w tej instytucji wszystkiego, co w zakresie medycyny i farmacji dokonany zostało przez polskich lekarzy i polskich farmaceutów”. Niestety, nie poprawiło to warunków przechowywania zbiorów. Co gorsze, petycje kierowane już do polskiego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie przynosiły podobne rezultaty, jak te pisane nie tak dawno do CK Ministerium Wyznań i Oświaty w Wiedniu. Pieniądzy na wynajęcie lokalu nie otrzymano.

Po przejściu na emeryturę w r. 1920 Walery Jaworski przekazał swoje zbiory uczelni z odpowiednim „funduszem żelaznym”. Senat UJ wyraził wdzięczność i nadał zbiorom imię Walerego Jaworskiego. A ich opiekunem wyznaczono profesora Katedry Historii i Filozofii Medycyny Władysława Szumowskiego (1875-1954). Niestety nie znalazł zrozumienia i musiał się borykać z problemami. Jedynie nieliczni z Rady Wydziału zdawał sobie sprawę tak jak on, że „niejeden z istniejących w Europie i Ameryce zakładów historii medycyny mógłby pozazdrościć krakowskiej Katedrze bogatego księgozbioru i bogatych zbiorów muzealnych”. Szumowski borykał się ze zbiorami w Klinice lekarskiej przy Kopernika 15. Następcy, Jaworskiego nie szczędzili mu wyrzutów i domagali się opróżnienia korytarza i pomieszczeń klinicznych. Ponaglany Szumowski przeniósł całą bibliotekę do własnego mieszkania. Ponieważ jednak prowadził semina-ria, a studenci korzystali z biblioteki zakładowej (znajdowała się w mieszkaniu profesora), rodzina profesora była niezadowolona z takiego stanu rzeczy.

Dopiero w 1931 r. Katedra otrzymała pomieszczenie w kamienicy przy al. Krasin-skiego 12 i nadzieję na przeniesienie go do budynku przy kościele Św. Mikołaja, zajmowanym jeszcze przez ambulatorium Kliniki Ginekologicznej. Wreszcie w r. 1938/9 już jako dziekan Wydziału Lekarskiego pchnął sprawę naprzód i z początkiem 1939 wprowadził Katedrę i zakład ze zbiorami do budynku przy Kopernika 7. Dało to zabezpieczenie zbiorom, choć wkrótce pomieszczenia okazały się za małe, by pomieścić napływające stale dary. Nowy lokal nie rozwiązał też problemu wystaw.

Przechowywane tu w skrzyniach, pudłach i szafach eksponaty przetrwały pożogę wojny i okupacji hitlerowskiej, nieznacznie tylko zubożone. Brak opracowania narzę-dzi chirurgicznych uniemożliwia szczegółowe określenie stanu posiadania, wszakże

II sala Muzeum – XIX i początki XX wieku

III sala czyli sala portretowa – miejsce posiedzeń naukowych i zajęć ze studentami

księgozbiór i galeria portretów, kolekcja medali oraz zbiory Bierkowskiego i Brodowicza pozostały niemal nietknięte. Brakujący obraz, jak już wspomniano, to portret Walerego Jaworskiego, będący przed wojną w posiadaniu Katedry. Poza tym brak kilku przedmiotów należących do Tytusa Chałubińskiego (niektóre są w Muzeum Tatrzańskim w Zakopanem) i laski Brodowicza. Nie zachowało się również popiersie Rokitańskiego, natomiast przybył biust, którego identyfikacja sprawia ogromne trudności.

Po wojnie zawisło nad zbiorami znaczne niebezpieczeństwo. Historia medycyny znalazła się w niebezpieczeństwie z powodów ideologicznych. Zawieszono wykłady, zlikwidowano towarzystwa historyczno-medyczne oraz „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny”, a także katedry historii medycyny. Inne niebezpieczeństwo widział też Szumowski w niedbałości jego następców. I starał się o przeniesienie zbiorów do Biblioteki Jagiellońskiej. Poprawa sytuacji nastąpiła w r. 1956 po wznowieniu wykładów z historii medycyny. Od tej pory zbiory coraz bardziej były wykorzystywane na wystawach okolicznościowych, przede wszystkim z okazji wielkiej ekspozycji jubileuszowej pt. *600 lat nauk medycznych w Krakowie* w r. 1964. W rok później powstała Międzywydziałowa Katedra Historii Medycyny i Farmacji po połączeniu z Muzeum Farmacji. W latach 70-tych kierownictwo Katedry wszczęło starania w sprawie utworzenia Muzeum Fakultetu Medycznego w budynku po siedzibie Dawnego Banku Pobożnego i siedzibie b. Arcybractwa Miłosierdzia przy ul. Stolarskiej. Prowadzona była szeroko popularyzowana wiedza o zbiorach na łamach prasy krakowskiej. Mimo dużej aktywności ówczesnego kierownika Katedry M. Skulimowskiego (1930-1982), nie udało się doprowadzić planowanego przedsięwzięcia do skutku. Wkrótce zresztą sam inicjator zmarł.

Przejęcie budynku w dzierżawę przez Akademię Medyczną (dziś Collegium Medicum UJ) skłoniło nowego kierownika Katedry Historii Medycyny Zdzisława Gajdę (1984-2000) do starań o wydzielenie kilku pomieszczeń na Muzeum. Co mu się w końcu udało. I tak na Muzeum składają się: tzw. westybul przedstawiający starania o lokal na Muzeum, z sali obejmującej okres staropolski, z sali, której trzon tworzą zbiory z XIX i początków XX w. oraz sali tzw. owalnego stołu lub Sali portretowej, w której kiedyś odbywały się posiedzenia senatu AM, posiedzenia towarzystw naukowych a obecnie seminaria i zajęcia fakultatywne.

Senat Akademii Medycznej przyjął uchwałę o powołanie Muzeum Wydziału Lekarskiego 7 marca 1990 r., którą poparli ówczesny rektor oraz gospodarz budynku, prezes Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego, Niestety rektor nie wydał zarządzenia wprowadzającego uchwałę do praktyki. Mimo to w dwa lata później, 16 czerwca 1992 r. nowy rektor Akademii Medycznej dokonał otwarcia ekspozycji zbiorów Katedry Historii Medycyny AM przy współudziale przedstawiciela Kurii Metropolitalnej, który dokonał aktu poświęcenia. I tak istnieje Muzeum Wydziału Lekarskiego UJ jako ekspozycja zbiorów Katedry Historii Medycyny UJ CM. A zbiory powoli rosną gromadzone przez następców.

Oparciem dla Muzeum było nieformalne Koło Przyjaciół Muzeum Wydziału Lekarskiego UJ i AM, składające się z ofiarodawców. Sprzyjała Muzeum także przychylna postawa dyrekcji Muzeum UJ oraz bliźniaczego Muzeum Farmacji, które przeznaczyło na ten cel część dawnego swojego wyposażenie przekazując go naszemu Muzeum.

II. Struktura zbiorów

Księgozbiór

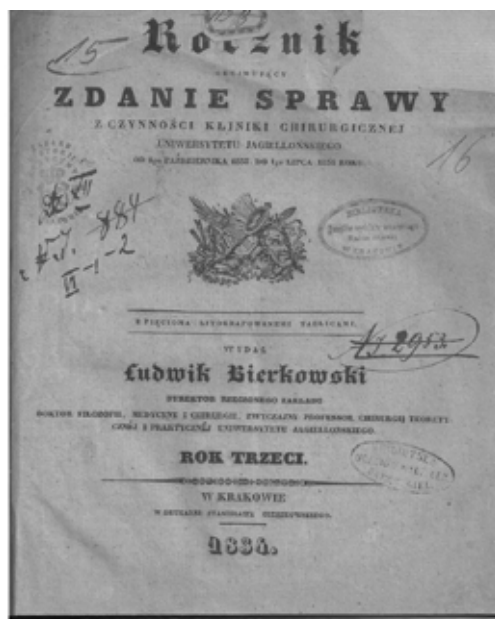
Przedmiotem zainteresowania Jaworskiego musiała być stara książka medyczna oraz stare czasopisma. Dzięki darowiznom, później zakupom, zgromadzono wcale pokąźny zbiór, który wymagał skatalogowania. Do dziś na kartach katalogowych starego zasobu mamy napis: „Muzeum Historyczne Wydziału Lekarskiego UJ”. Księgozbiór, jaki wkrótce powstał, zawierał starodruki polskie i obce. Udało się zgromadzić najcenniejsze osiągnięcia polskiej literatury medycznej, a zatem herbarze Marcina Siennika i Szymona Syreniusza, znalazła się tu *Chronica Polonorum* Miechowity i pisma Arystotelesa w tłumaczeniu Sebastiana Petrycego, a także kilkanaście pozycji z literatury światowej, niektóre stanowiące bibliofilski rarytas.

Karta tytułowa dzieła Ryffa: Die grosse chirurgei oder vollkommene Wundtarznei. Frankfurt 1545

Pierwsze ogólnomedyczne czasopismo w Krakowie

Pierwsze czasopismo medyczne w Krakowie (o profilu chirurgiczno-ginekologicznym)

Rękopisy

Rękopisy obejmują głównie wykłady profesorów krakowskiego Wydziału Lekarskiego: M. J. Brodowicza i J. Dietla z kliniki lekarskiej, L. Bierkowskiego z chirurgii, Alojzego Estreichera z botaniki, Józefa Majera z fizjologii, Fryderyka Skobla z patologii ogólnej i farmakologii, Antoniego Kozubowskiego z anatomii porównawczej, Floriana Sawiczewskiego z chemii policyjno-prawnej i lekarsko-sądowej, Fryderyka Hechla z policii lekarskiej, Józefa Kwaśniewskiego i Antoniego Rosnera z położnictwa i ginekologii, Józefa Oettingera z historii medycyny powszechnej, Gustawa Piotrowskiego z fizjologii nerwów, Napoleona Cybulskiego z histologii, Macieja Leona Jakubowskiego z chorób dzieci, Emila Czyrniańskiego i Leona Marchlewskiego z chemii, Andrzeja Walentowicza z weterynarii, pisane bądź przez nich samych, bądź przez uczniów. W grupie tych ostatnich szczególnie cenne są wykłady notowane przez Ściborowskiego z jego odręcznymi rysunkami.

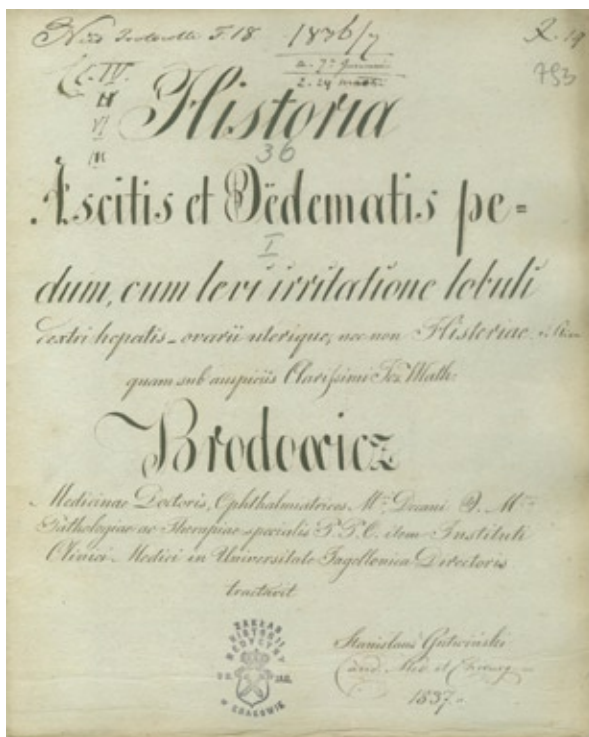
Na dział rękopiśmienny złożyły się również dokumenty biograficzne takich profesorów, jak: M. J. Brodowicz, L. Bierkowski, J. Oettinger, F. Skobel, J. Jakubowski, H. Jordan, A. Obaliński, A. Walentynowicz, A. Kozubowski, K. Gilewski, J. Piltz, L. Gliński, B. Wicherkiewicz oraz lekarzy: T. Mączki, J. Kadyi, J. Lachsa. Ponadto rozprawy naukowe L. Bierkowskiego, P. Pieniżka, A. Bochenka.

Dyplom doktorski profesora terapii Mikołaja Szastera z r. 1743

Najcenniejszym jednak zbiorem rękopisów, jaki znalazł się w posiadaniu Muzeum, są historie chorób z kliniki prof. Macieja J. Brodowicza. Z Wiednia zasady te przeniknęły do Krakowa i wychowanek Uniwersytetu Wiedeńskiego, M. J. Brodowicz zastosował je konsekwentnie. Każdy uczeń do egzaminu musiał przygotować dwie historie chorób pisane po łacinie jako wynik obserwacji dwóch chorych leczonych w klinice. Zazwyczaj jednak dla nabrania wprawy opracowywali oni więcej przypadków. Te historie chorób pisane „dla wprawy” były prowadzone mniej starannym pismem w przeciwieństwie do egzaminacyjnych, które kaligrafowano i często ozdabiano. Pisanie historii chorób obowiązywało również uczniów chirurgii niższej. Ci pisali po polsku.

Na historię choroby składają się następujące elementy: *anamnesis*, *initium morbi praesentis*, *status praesens*, *diagnosis*, *prognosis*, *therapia*, *observationes* (prowadzone codziennie), *epicrisis* i wykaz leków. W przypadku sekcji jej opis. Muzeum posiada 4716 historii chorób pisanych przez uczniów prof. M. J. Brodowicza w latach 1822-1850 w postaci zeszytów *in quarto*. Jest to jeden z największych tego rodzaju zbiorów w Europie.

Historia choroby – ze zbiorów M. J. Brodowicza

Historie chorób dają wgląd w coś więcej niż sprawy medyczne minionej epoki. Mówią o chorobie, ale także o chorym i historii jego dolegliwości, dają wgląd w środowisko, z którego pochodził, charakteryzują warunki jego życia. Informacje te stanowią nieocenione źródło poznania przeszłości, zwłaszcza niższych warstw społecznych: ubogich terminatorów, dziewcząt służących, wyrobników, wieśniaków. Pozbawieni pomocy lekarskiej szukali jej w swoim środowisku, wśród znachorów, lekarzy ludowych i szarlatanów, zanim znaleźli się w rękach klinicysty. Nieocenione to i nie wykorzystane źródło dla socjologii, historii kultury i obyczajów. A zwłaszcza dla historii medycyny.

Portrety

Większość portretów będących w posiadaniu Muzeum pochodzi ze zbiorów prof. M. J. Brodowicza. To on polecił wymalować wizerunki swoich poprzedników i swoich wiedeńskich nauczycieli. Również portret jego samego – dar uczniów – znalazł się tutaj. Z czasem zaczęły napływać dalsze obrazy; z darów lub zakupów. Od dawna już znajduje się tutaj portret Alfreda Biesiadeckiego ofiarowany przez rodzinę; portret prof. Franciszka X. Waltera, pędzla Zbigniewa Pronaszki, został ofiarowany przez wdowę, zaś portret dra Zbigniewa Kukulskiego, będący także dziełem Pronaszki, jest darem syna. Olejny wizerunek prof. Andrzeja Walentowicza przekazał nam prof. Zdzi-

Portret Andrzeja Badurskiego (1740-1789), profesora patologii i terapii, reformatora studiów medycznych w Krakowie

Portret Franciszka Kosteckiego (1758-1844), pierwszego wykładowcy historii medycyny na ziemiach polskich

Portret Macieja Józefa Brodowicza (1790-1885), profesora, dziekana, inicjatora wprowadzenia historii chorób

ślaw Przybyłkiewicz, zaś dr Stanisław Helwin z Izraela dał wymalować, jako wyraz swojej wdzięczności, portret prof. Leona Tochowicza, swego mistrza. Z powodu braku miejsca lub innych przyczyn niektóre portrety nie są wywieszone lub, jak portret prof. Stanisława Maziarskiego pędzla Olgi Łada-Maciągowej, znajdują się poza Muzeum. W czasie wojny i związanej z nią przeprowadzki jeden z portretów, prof. Walerego Jaworskiego, którego podobizna powinna wisieć w Muzeum na czołowym miejscu, zaginął i do tej pory nie powrócił do zbiorów. Po latach okazało się, że znajduje się w zbiorach Muzeum UJ w Collegium Maius.

Wspomnieć należy również o portretach fotograficznych, w mniejszym lub większym formacie, bliższych nam w czasie, których sporo przechowało się do dnia dzisiejszego.

Narzędzia lekarskie

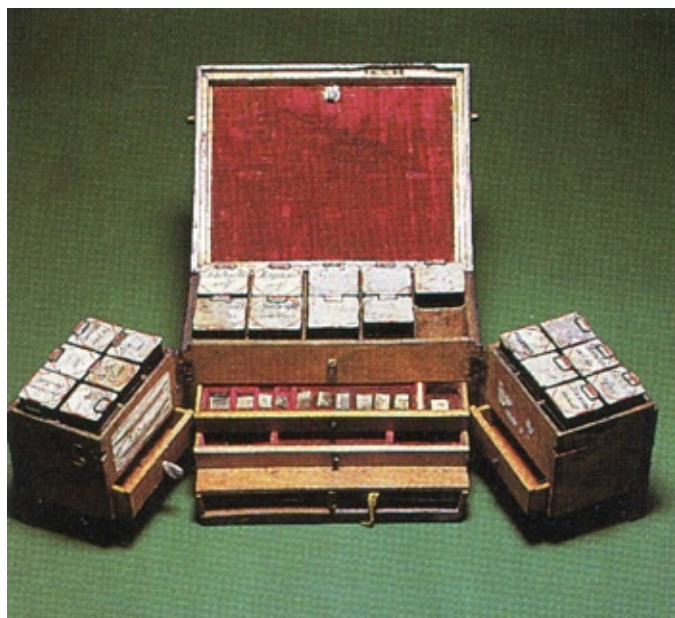
Podstawowym elementem każdego zbioru medycznego są narzędzia chirurgiczne. Zaczęły one napływać od początku powołania Muzeum przez W. Jaworskiego. Najstarsze, pochodzące z XVII w., to kuty, żelazny rozwieracz położniczy (*speculum matricis*). Z XVIII w. pochodzi apteczka podróżna L. Bierkowskiego. Z końca tegoż wieku są narzędzia chirurgiczne (kautery) należące do Rafała Józefa Czerwiakowskiego, „ojca chirurgii polskiej”. Duży zespół instrumentów po L. Bierkowskim ofiarowała

Speculum matricis, rozwieracz szyjki macicy z przełomu XVI i XVII wieku

Zestaw narzędzi chirurgicznych, a to: przyżegaczy i kulociągu używanych przez profesora chirurgii, Rafała Czerwiakowskiego (1743-1816)

Apteczka podręczna profesora chirurgii, Ludwika Bierkowskiego (1801-1860)

Polarymetr

rodzina. Wśród nich narzędzia do trepanacji, kleszcze do operacji wargi zajęczej etc, niektóre wykonane przez krakowskich rzemieślników.

Nowy przyrząd diagnostyczny, jakim stała się w początkach XIX w. słuchawka, znajduje odzwierciedlenie w pięknym egzemplarzu sprowadzonym przez Sawiczewskiego i zestawie przyrządów do osłuchiwania i opukiwania A. J. Rollego.

Jeszcze przed I wojną światową wpłynęły stare mikroskopy z XIX w. i mikrotomy. Charakter pamiątkowy ma zespół przyrządów lekarskich T. Chałubińskiego, A. J. Rollego czy oryginalne w pomyśle narzędzia L. Chwata. Zespół instrumentów chirurgicznych i przyrządów lekarskich byłby znacznie większy, gdyby istniały możliwości ich gromadzenia. Jak w każdym zbiorze tego typu, tak i w naszym znajdują się narzędzia o nieznanym zastosowaniu.

Medale

Pierwsze medale pochodzą z daru prof. A. Wrzoska z 1910 r. Wybito je z okazji wielkich wydarzeń, jak otwarcie Uniwersytetu Warszawskiego, 250-lecie Uniwersytetu Wileńskiego i 250-lecie Wszechnicy Lwowskiej. Należą niewątpliwie do rzadkich i cennych okazów. Pierwszy spośród zakupionych medali nabyto za pieniądze przekazane przez redakcję „Przeglądu Lekarskiego” od anonimowego ofiarodawcy. Jest to

Medal ku czci Kopernika z 1873 r.

medal francuskiego histologa prof. J. Renauta. Najstarszy został wybity na zlecenie Stanisława Augusta na cześć nadwornego lekarza Jana Ludwika Regemanna i świadczy o szacunku, jakim panujący darzyli lekarzy. Pochodzi on ze zbioru Tytusa Chałubińskiego.

Inne medale miały uczcić wybitnych przedstawicieli medycyny: H. Jordana, M. L. Jakubowskiego, J. Mianowskiego, I. Baranowskiego, ale również ludzi pośrednio związanych z medycyną, jak np. H. Kołłątaja. Obok nich należy wymienić też medale wydane z okazji wystaw przyrodniczo-lekarskich, zjazdów i kongresów krajowych oraz międzynarodowych, ofiarowane przeważnie przez odpowiednie komitety organizacyjne. Medale te powstały przeważnie przed I wojną światową.

Bibliografia

Gajda Zdzisław: Muzeum Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Collegium Medicum UJ, Kraków 1998

Gryglewski Ryszard W.: Muzeum Wydziału Lekarskiego. <http://www.khm.cm-uj.krakow.pl/MWL%28inter%29.htm>

Skulimowski Mieczysław: Facultas Medica Cracoviensis. Akademia Medyczna w Krakowie. Kraków 1981

Zwoński Stanisław: Inspiracje powstania zbiorów Muzeum Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Prz. Lek.* R. 52 1995 nr 2

Mgr Jakub Kossowski
Łódź – MF

**MUZEUM FARMACJI
IM. PROF. JANA MUSZYŃSKIEGO
W ŁODZI**

Abstract

The Jan Muszyński Museum of Pharmacy is the new destination on the cultural map of Łódź. The museum was established in 2008 on the initiative of two Łódź pharmacists, Ms Teresa Górską and Dr Wojciech Giermaziak. It is currently owned by Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Farmaceutycznego CEFARM – Łódź Sp. z o.o., a member of the Pelion Group.

The purpose of the institution is to collect, preserve, and exhibit objects related to the heritage of the pharmaceutical industry by making them available to the public, and to promote knowledge about the history, development, achievements and changing nature of the pharmaceutical profession.

The museum is located in an 1840 townhouse at Plac Wolności 2, where the longest-running Łódź pharmacy has been open for business since 1830. The museum occupies the ground floor and the first floor of the building. The institution is named after Professor Jan Muszyński, who was one of the founders and the first dean of the Pharmacy Department in Łódź, as well as the Chair of Pharmacognosy, a youth educator, pioneer of herbalism, and a populariser of the history of pharmacy.

The Pharmacy Museum has a permanent exhibition, but also organises temporary displays.

The permanent exhibition includes carefully recreated spaces and items, including:

- Recreations of pharmacies from the end of the 19th century, along with period furniture, glassware, scales and pharmaceutical instruments,
- A herbarium with a collection of containers and tools for storing and processing herbs,
- A library containing old Pharmacopoeia, calendars and pharmaceutical journals.

In addition, the museum puts on temporary exhibitions on the history of Łódź and the pharmaceutical industry.

The Jan Muszyński Museum of Pharmacy also hosts scientific meetings, conferences and professional workshops. To honour the tradition and history of Łódź pharmacies, the museum serves as a venue for meetings, lectures and vernissages.

As a cultural institution, we also organise classes for children and teenagers.

We operate our own website at www.muzeumfarmacji.eu, and a *Facebook* profile, which is updated with current information about events taking place at the museum.

Streszczenie

Muzeum Farmacji im. prof. Jana Muszyńskiego w Łodzi jest nową instytucją kultury na mapie miasta Łodzi. Placówka istnieje od 2008 roku i została utworzona z inicjatywy łódzkich farmaceutów mgr farm. Teresy Górskiej oraz dr Wojciecha Giermaziaka. Właścicielem Muzeum jest Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Farmaceutycznego CEFARM – Łódź Sp. z o.o., które wchodzi w skład grupy kapitałowej Pelion S.A.

Celem placówki jest działalność w zakresie gromadzenia, przechowywania, opracowywania, ekspozycji i udostępniania dóbr kultury materialnej z dziedziny farmacji oraz upowszechniania wiedzy z zakresu historii, rozwoju, osiągnięć i przeobrażeń zawodu farmaceuty.

Siedzibą muzeum jest mieszczańska kamienica z 1840 r. przy Placu Wolności 2, w której funkcjonuje do dziś pierwsza łódzka apteka otwarta w 1830 r. Muzeum zajmuje parter oraz I piętro tej kamienicy. Patronem placówki jest prof. Jan Muszyński – współorganizator Wydziału Farmacji w Łodzi, jego pierwszy dziekan oraz kierownik Katedry Farmakognozji, wychowawca młodzieży, pionier ziołolecznictwa w Polsce, a także propagator historii farmacji.

Muzeum Farmacji posiada ekspozycję stałą oraz organizuje liczne wystawy czasowe.

Na stałą ekspozycję składają się odtworzone z dbałością:

- izby apteczne z przełomu XIX i XX w. wraz zabytkowymi meblami, naczyniami, wagami oraz narzędziami aptecznymi,
- zielarnia ze zbiorem pojemników do przechowywania ziół oraz narzędzi do ich przetwarzania,
- biblioteka z kolekcją starych farmakopei, kalendarzy i czasopism farmaceutycznych.

W muzeum organizowane są również wystawy czasowe o tematyce związanej z historią farmacji i miasta Łodzi.

Muzeum Farmacji im. prof. J. Muszyńskiego jest miejscem organizacji spotkań naukowych, konferencji i warsztatów zawodowych. W celu kultywowania tradycji i historii aptekarstwa łódzkiego organizowane są w muzeum liczne spotkania, wykłady, wernisaże.

Jako placówka kultury oferujemy lekcje edukacyjne dla dzieci i młodzieży.

Posiadamy własną stronę internetową (www.muzeumfarmacji.eu) jak również konto na serwisie społecznościowym „Facebook” na których zamieszczone są informacje o aktualnych wydarzeniach mających miejsce w naszej placówce.

Wstęp. Kilka słów o historii muzealnictwa farmaceutycznego w Polsce

Muzealnictwo farmaceutyczne w Polsce zaczęło się kształtować znacznie później niż inne rodzaje kolekcji muzealnych. „Wynikało to z sytuacji politycznej: rozbiory, rządy zaborców, zubożenie społeczeństwa, pozbawienie narodu suwerenności itp. Dopiero w 1881 roku dwaj historycy farmacji: Ernest Sulimczyk Świeżawski i Kazimierz Wenda zaproponowali Warszawskiemu Towarzystwu Farmaceutycznemu utworzenie załączka przyszłego muzeum zabytków aptekarskich”¹.

Następnym ważnym wydarzeniem mającym wpływ na rozwój muzealnictwa farmaceutycznego w Polsce był I Zjazd Aptekarzy Królestwa Polskiego, który miał miejsce w Łodzi w 1912 roku. Wówczas dwóch aptekarzy Michał Rawita Wilanowski i Teofil Tugendhold zaprezentowali referaty dotyczące historii farmacji. Podczas zjazdu ukończyły się odpowiednie uchwały mające na celu wprowadzenie najpotrzebniej-

¹ Stanisław Proń: *Musaeum Poloniae Pharmaceuticum* Warszawa 1967 s. 20

szych reform w zawodzie. Uchwała nr 6 brzmiała: „Zjazd uprasza kolegów aptekarzy o nadsyłanie do Towarzystw wszelkich zabytków i okazów, tyjących się historii Farmacji, w celu utworzenia muzeum farmaceutycznego”². Jeszcze tego samego roku na łamach „Wiadomości Farmaceutycznych ukazała się odezwa skierowana do farmaceutów aby „wszelkie mające styczność z aptekarstwem, zabytki polskie, posiadające muzealną wartość, w postaci manuskryptów, nadeń, przyrządów, naczyń, utensyliów, osobliwości itd. , raczył nadsyłać pod adresem Warszawskiego Towarzystwa Farmaceutycznego do tymczasowego przechowania, aby tą drogą zapoczątkować utworzenie Muzeum Farmaceutycznego”³. Niestety wybuch I wojny światowej w 1914 roku zniweczył te plany.

W dwudziestoleciu międzywojennym zaczęły powstawać w ramach Towarzystw Farmaceutycznych małe ekspozycje przedstawiające zbiory farmakognostyczno-chemiczne oraz liczne utensylia apteczne. Miastami w których zaczęto tworzyć załężki kolekcji aptekarskich były: Lwów, Wilno, Poznań, Częstochowa. Tym razem katastrofa II Wojny Światowej doprowadziła do zniszczenia lub rozproszenia dotychczas zebranych kolekcji.

Dnia 16 XI 1946 roku Okręgowa Izba Aptekarska w Krakowie rozpoczęła starania o utworzenie Muzeum Aptekarstwa Ziemi Krakowskiej. Inicjatorem powstania muzeum i pierwszym dyrektorem został dr Stanisław Proń. „Dzisiejsze polskie muzealnictwo farmaceutyczne jest bardzo różnorodne. Możemy zaliczyć do niego muzea działające w ramach jednostek uczelnianych, placówki istniejące przy Przedsiębiorstwach Zaopatrzenia Farmaceutycznego „Cefarm” lub oddziałach Polskiej Grupy Farmaceutycznej (dziś Pelion) oraz muzea przy aptekach. Wspomnieć też należy o ekspozycjach o muzealnym charakterze tworzonych w różnej skali we wnętrzach aptek. Zróżnicowanie to jest wynikiem zawiłych losów kształtowania się muzeów farmacji”⁴.

Powstanie Muzeum Farmacji im. prof. Jana Muszyńskiego w Łodzi Patron, siedziba i pierwsza apteka

Muzeum Farmacji im. prof. Jana Muszyńskiego w Łodzi jest nową instytucją kultury na mapie miasta Łodzi. Placówka istnieje od 2008 roku i została utworzona z inicjatywy łódzkich farmaceutów mgr farm. Teresy Górskiej oraz dr Wojciecha Giermaziaka. Właścicielem Muzeum jest Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Farmaceutycznego CEFARM – Łódź Sp. z o.o., które wchodzi w skład grupy kapitałowej Pelion S.A.

Celem placówki jest działalność w zakresie gromadzenia, przechowywania, opracowywania, eksponowania i udostępniania dóbr kultury materialnej z dziedziny farmacji oraz upowszechniania wiedzy z zakresu historii, rozwoju, osiągnięć i przeobrażeń zawodu farmaceuty.

² Pamiętnik Pierwszego Zjazdu Aptekarzy Królestwa Polskiego w Łodzi 1912 r., Warszawa 1913 s. 15

³ *Wiad. Farm.* 1912 R. 39 nr 36 s. 505

⁴ Wojciech Ślusarczyk: *Muzealnictwo farmaceutyczne w Polsce. Muzealnictwo* 2010 nr 51 s. 134

Fasada kamienicy przy pl. Wolności 2

Siedzibą muzeum jest mieszczańska kamienica z 1840 r. przy Placu Wolności 2, w której funkcjonuje do dziś pierwsza łódzka apteka otwarta w 1830 r. Muzeum zajmuje parter oraz I piętro tej kamienicy. Patronem placówki jest prof. Jan Muszyński – współorganizator Wydziału Farmacji w Łodzi, jego pierwszy dziekan oraz kierownik Katedry Farmakognozji, wychowawca młodzieży, pionier ziołolecznictwa w Polsce, a także propagator historii farmacji.

Historia pierwszej łódzkiej apteki rozpoczyna się w roku 1828 kiedy to niemiecki osadnik „Karol Ketschen otrzymał koncesję (konsens), wydaną przez Komisję Rządową Spraw Wewnętrznych, na założenie w mieście pierwszej apteki”.⁵ Dwa lata później w 1830 r., po pokonaniu trudności związanych z uzyskaniem lokalu i zaopatrzeniem oraz sprowadzeniem potrzebnych środków leczniczych, Ketschen otwiera wspomnianą aptekę w wynajętym pomieszczeniu kamienicy Antoniego Bittdorfa na Rynku Nowego Miasta 2 (dziś pl. Wolności 7). Był to wówczas pierwszy murowany dom na Nowym Rynku. W 1840 r. aptekę nabył Bogumił Zimmermann. W tym samym roku właściciel postanawia wybudować nowy budynek pod siedzibę swojej apteki. W ten sposób powstał jednopiętrowy murowany dom w Rynku Nowego Miasta 7 (dziś pl. Wolności 2), w którym opisywana apteka mieści się do dzisiaj. W 1893 roku za sprawą ówczes-

⁵ Robert Rembieniński: *Zarys historyczny powstania i rozwoju aptek łódzkich*. Warszawa 1934 s. 11

Prof. Jan Muszyński

snego właściciela apteki Kazimierza Leinwebera kamienica została znacząco przebudowana. Dobudowano drugie piętro, zmieniono fasadę, której nadano styl neobarokowy oraz wybudowano dwie oficyny. Autorem projektu był znany wówczas w Łodzi architekt Gustaw Landau-Gutenteger. Charakterystyczny styl kamienicy został zachowany do dziś.

Ekspozycje

Muzeum Farmacji posiada ekspozycję stałą oraz organizuje liczne wystawy czasowe.

Na stałą ekspozycję składają się odtworzone z dbałością:

- izby apteczne z przełomu XIX i XX w. wraz zabytkowymi meblami, naczyniami, wagami oraz narzędziami aptecznymi,
- zielarnia ze zbiorem pojemników do przechowywania ziół oraz narzędzi do ich przetwarzania,
- biblioteka z kolekcją starych farmakopei, kalendarzy i czasopism farmaceutycznych.

W muzeum organizowane są również wystawy czasowe o tematyce związanej z historią farmacji i miasta Łodzi.

W 2013 roku Muzeum Farmacji zorganizowało następujące wystawy:

„*Zimna woda zdrowia doda, woda w lecznictwie, higienie i pielęgnacji*”. To wystawa wypożyczona z Muzeum Farmacji im. A. Leśniewskiej w Warszawie. Ekspozycja prezentowała historię balneologii na przestrzeni wieków oraz ukazywała znaczącą rolę polskich farmaceutów w jej propagowaniu. Muzealia pochodziły ponadto ze zbiorów Muzeum Techniki w Warszawie oraz Muzeum Farmacji w Lublinie oraz zbiorów własnych.

7 grudnia 2012 roku Sejm RP przyjął uchwałę ustanowienia roku 2013 rokiem Juliana Tuwima. W związku z powyższym Muzeum Farmacji włączyło się w te obchody organizując wystawę zatytułowaną „*Inspirowane poezją Juliana Tuwima*”. Ekspozycja składała się z obrazów i prac autorów ze „Stowarzyszenia Artystów Plastyków Amatorów z Łodzi” i „Artystów z Partnerstwa na Rzecz Aleksandrowa Łódzkiego”. W większości prace przedstawiały motywy kwiatowe. Julian Tuwim jako młodzienciek fascynował się sztuką alchemiczną, farmacją i ziołolecznictwem.

„*Karty świąteczne Hanny Nast*” – wystawa kart Bożonarodzeniowych. Hanna Nast – urodzona w Stanisławowie. Pochodzi z farmaceutycznego rodu Głuchowskich. Jest

XVIII-wieczne drewniane puszki apteczne

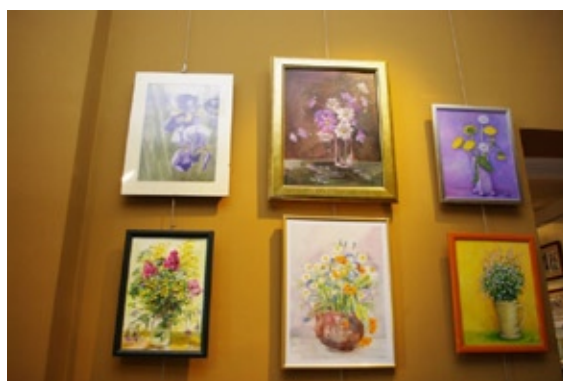

Parter muzeum z widoczną zabytkową kasą, wagą i sztyldem aptecznym z 2 poł. XIX w.

wnuczką Bronisława Głuchowskiego – wybitnego i cenionego aptekarza, patrioty, społecznika i prezesa Łódzkiego Stowarzyszenia Aptekarzy. Ukończyła studia artystyczne w 1964 r., na warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych w pracowni prof. Juliana Pałki. Tworzy w zakresie grafiki użytkowej. Eksponowane na wystawie prace pochodzą z lat 1964 – 2013 i wykonane są techniką kolażu.

„Zimna woda zdrowia doda...”

„Inspirowane poezją Juliana Tuwima”

Zbiory

Podstawową funkcją każdej placówki muzealnej jest gromadzenie, opracowywanie i prezentacja zbiorów. Do inwentaryzacji zbiorów muzeum wykorzystuje program komputerowy „musnet”. Muzeum prowadzi inwentaryzację elektroniczną. Każda karta inwentaryzacyjna zawiera dokładny opis eksponatu, jego wymiary i fotografię. W naszych zbiorach jest ok. 3000 eksponatów. Większą ich część stanowią darowizny od osób prywatnych, z aptek, czy od emerytowanych farmaceutów.

Meble apteczne z przełomu XIX i XX w.

Kolekcja butelek aptecznych

Działalność popularnonaukowa

Muzeum Farmacji im. prof. J. Muszyńskiego jest miejscem organizacji spotkań naukowych, konferencji i warsztatów zawodowych. W celu kultywowania tradycji i historii aptekarstwa łódzkiego organizowane są w muzeum liczne spotkania, wykłady, wernisaże. Oto wydarzenia, które miały miejsce w mijającym roku.

„*Farmaceuci w powstaniu 1863 r.*” spotkanie i wykład podczas którego przypomniano o istotnej roli jaką odegrali aptekarze, również łódzcy, w czasie powstania narodowego w 1863 r.

„*Maliny w farmacji i poezji*”, wykład zawierał wiele ciekawych informacji dotyczących działania substancji zawartych w malinach. Podczas spotkania zaakcentowano rolę malin w polskiej sztuce na przykładach muzyczno-poetyckich. Spotkanie ubogacone zostało warsztatami plastycznymi „Malinowy chruśniak”.

„*W aptece Chrystusowej, leki dla duszy i ciała*”, wykład ogłoszony z okazji obchodów święta aptekarza w dniu patronów farmaceutów i lekarzy świętych Kosmy i Damiana. Wykład zaprezentowała dr Aldona Plucińska kustosz z Muzeum Archeologiczno-Etnograficznego z Łodzi.

„*Zwiastunowi z Gór. I Oaza w Rzymie – moje wspomnienia*” spotkanie z autorką książki Joanną M. Jurkiewicz, córką łódzkiej farmaceutki. Zaraz po wyborze na Stolicę Piotrową Jan Paweł II zaprosił uczestników Ruchu Światło-Życie na spotkanie do Rzymu. Na apel odpowiedziała grupa kilkudziesięciu oazowiczów w Polsce, wśród nich właśnie Pani Joanna. Skrzętnie robione notatki w trakcie pobytu w Wiecznym Mieście były fundamentem do napisania i wydania po wielu latach opisywanej książki.

„*Rośliny zielne w poezji Juliana Tuwima*” wykład prezentujący przykłady roślin leczniczych, o których pisał związany z Łodzią- Julian Tuwim. W trakcie wykładu można się było dowiedzieć na jakie dolegliwości stosujemy opisywane przez poetę zioła.

„*Po co nam historia? – refleksje na przykładzie Włodzimierza Głuchowskiego – właściciela apteki, oficera Armii Krajowej, uczestnika Powstania Warszawskiego*”. Wykład dr Dariusza Klemantowicza - adiunkta w Katedrze Historii Historiografii i Nauk Pomocniczych Historii oraz Kierownika Archiwum i Muzeum Uniwersytetu Łódzkiego.

W 2013 roku Muzeum Farmacji było współorganizatorem spotkania w ramach którego odbyły się dwie konferencje naukowo-szkoleniowe obejmujące warsztaty z receptury. Tematami konferencji były: „*Postępy w technologii leków recepturowych*” i „*Problemy współczesnej receptury*”

Ponadto corocznie muzeum prowadzi zajęcia dla słuchaczy Pomaturalnego Studium Farmaceutycznego z Łodzi podczas, których młodzież poznaje historię zawodu aptekarskiego.

Nasze muzeum jest miejscem odbywania praktyk zawodowych przez studentów Uniwersytetu Łódzkiego.

Edukacja

Muzeum oferuje zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży. Dzieci wykorzystując zdolności manualne rozcierają kostki cukru w moździerzach robiąc w ten sposób cukier puder. Grupom szkolnym proponujemy przygotowywanie pigułek, czopków z kolorowej plasteliny, a także odmierzanie płynów za pomocą kroplomierzy. Dla starszych dzieci oferujemy rozwiązywanie krzyżówek farmaceutycznych oraz odszukiwanie na mapie historycznych miejsc naszego miasta. Uczymy w ten sposób historii miasta i topografii. Lekcje muzealne cieszą się dużym zainteresowaniem i powodują że nasze muzeum staje się atrakcyjnym miejscem na mapie muzealniczej Łodzi.

Dzieci na zajęciach

Współpraca z innymi instytucjami

Od początku swojego funkcjonowania muzeum nawiązuje współpracę z licznymi instytucjami i organizacjami. Są wśród nich przede wszystkim muzea takie jak: Muzeum Miasta Łodzi, Muzeum Tradycji Niepodległościowych, Centralne Muzeum Włókiennictwa, Muzeum Polskiej Wojskowej Służby Zdrowia na Uniwersytecie Medycznym

Studenci z „Młodej Farmacji” na zajęciach w muzeum

w Łodzi, Muzeum Farmacji w Krakowie, Muzeum Farmacji w Warszawie, Muzeum Farmacji w Lublinie, Muzeum Farmacji Apteki „Pod Łabędziem” w Bydgoszczy i Muzeum Techniki w Warszawie. Współpracujemy z Uniwersytetem Medycznym i Wydziałem Farmaceutycznym, a także z Uniwersytetem Łódzkim w tym z Wydziałem Biologii oraz z Wydziałem Geografii i Nauk o Ziemi. Muzeum współpracuje z Polskim Towarzystwem Farmaceutycznym (Sekcją Aptek, Sekcją Historii Farmacji oraz Sekcją Studencką PTFarm „Młoda Farmacja”). Wiedzy na temat działalności muzeum można zasięgnąć poprzez Łódzkie Centrum Informacji Turystycznej.

Od 2010 roku muzeum gości zwiedzających również w trakcie akcji „Plac Wolności Otwarty na Kulturę”, podczas której istnieje możliwość zakupu jednego biletu uprawniającego do odwiedzenia wszystkich czterech muzeów zlokalizowanych na placu Wolności. W ramach tego wydarzenia przygotowywane są specjalne atrakcje np. wykłady tematyczne. W Muzeum Farmacji z tej okazji wygłoszono wykłady poświęcone roślinom- afrodyzjakom, ikonografii i kulcie świętych Kosmy i Damiana czy czterem żywiołom.

Od początku działalności uczestniczymy w „Europejskiej Nocy Muzeów”, podczas której rok rocznie odwiedza nas kilka tysięcy zwiedzających. Na każdą edycję przygotowujemy specjalną prezentację multimedialną i wystawę o tematyce historycznej.

Noc Muzeów 2013

Stół recepturowy z wyposażeniem

Promocja

Ukazało się wiele artykułów o działalności muzeum w prasie łódzkiej i farmaceutycznej. Relacje z przebiegu licznych wydarzeń odbywających się w naszym muzeum można przeczytać w Magazynie partnerów Polskiej Grupy Farmaceutycznej – „Bez Recepty”, a także w „Aptekarzu Polskim”. W wyżej wymienionych tytułach znajdziemy artykuły przygotowywane przez pracowników muzeum na temat historii zawodu farmaceutycznego czy najciekawszych zbiorów.

„1000 Muzeów w Polsce - przewodnik” to pozycja książkowa, w której znalazła się krótka charakterystyka zbiorów muzealnych. Placówka została opisana także w wydawnym w 2012 roku wydawnictwie zatytułowanym „Farmaceutycznym szlakiem. Przewodnik po Polsce.”

Na temat naszej działalności powstały dwa filmy. Jeden z nich to film w dwóch odcinkach, zrealizowany w ramach cyklicznego programu: Filmowa Encyklopedia Łodzi przez red. Jadwigę Wileńską i dyrektora Centrum Informacji Turystycznej – Ryszarda Bonisławskiego. Drugi film nakręcili młodzi dziennikarze z Osiedlowego Ośrodka Telewizyjnego „Ret-Sat” w Łodzi.

Na stałe zatrudnione w muzeum są trzy osoby, dwie z nich to pracownicy merytoryczni, a jedna prowadzi obsługę sekretariatu.

Strona internetowa muzeum

Muzeum posiada własną stronę internetową (www.muzeumfarmacji.eu) jak również konto na serwisie społecznościowym „Facebook” na których zamieszone są informacje o aktualnych wydarzeniach mających miejsce w naszej placówce.

Prof. dr hab. Czesław Jeśman

Mgr Joanna Kula

Łódź – UM

MUZEUM UNIwersYTETU MEDYCZNEGO W ŁODZI

Abstract

The Museum of the Medical University of Lodz is among other museums of medical and pharmaceutical universities in our country. This article presents its historical outline and selected museum exhibits.

Streszczenie

Do grona uczelnianych muzeów medycznych i farmaceutycznych w naszym kraju należy również Muzeum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. W artykule przedstawiono zarys dziejów oraz zaprezentowano wybrane eksponaty muzealne.

Tradycje wojskowego szkolnictwa medycznego wywodzą się z Wojskowej Szkoły Sanitarnej w Warszawie, kształcącej oficerów służby zdrowia, utworzonej rozkazem ministra Spraw Wojskowych w 1922 r. W 1925 szkoła ta została połączona z Wojskowym Instytutem Sanitarnym i ze Szpitalem Ujazdowskim a jej nazwa zmieniona na Oficerską Szkołę Sanitarną. W 1928 roku szkołę przemianowano na Szkołę Podchorążych Sanitarnych. Szkoła ta funkcjonowała pod tą nazwą aż do wybuchu II wojny światowej. W przedwojennych wojskowych szkołach medycznych przeszkolono blisko 500 oficerów-lekarzy. Ok. 120 z nich poległo w czasie wojny, wielu z nich było ofiarami zbrodni w Katyniu, Starobielsku i Ostaszkowie.

Począwszy od wybuchu II wojny światowej do ostatniego dnia zmagania, polski personel medyczny niósł pomoc rannym na wszystkich frontach. Potrzebowano wykwalifikowanego i wykształconego personelu medycznego, który mógłby nieść pomoc

rannym i poszkodowanym. Istniała potrzeba kształcenia lekarzy i farmaceutów niezbędnych w polskich formacjach wojskowych.

W czasie trwania II wojny światowej działały placówki kształcące personel medyczny jak Centrum Wyszukolenia Sanitarnego w Comburg we Francji w latach 1939–1940. Polski Wydział Lekarski przy Uniwersytecie w Edynburgu, funkcjonował od 1941 r. Pieczę nad nim sprawowali do 1945 r. prof. dr A. Jurasz, w latach 1945–1946 prof. dr T. Rogalski, a od 1946 do 1949 r. prof. dr J. Rostowski. Zadaniem Wydziału w latach wojny było kształcenie lekarzy wojskowych. Absolwenci wydziału kierowani byli do I Dywizji Pancerniej Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Dyplomy uzyskało 227 lekarzy i 3 magistrów farmacji, przeprowadzono również 19 przewodów doktorskich. Od 1946 r. rozpoczęto likwidację wydziału. Studenci - żołnierze 2 Dywizji Strzelców Piechoty, internowani po upadku Francji zgromadzeni w miejscowości Winterthur kształcili się na wydziałach lekarskich w Szwajcarii. Na terytorium Polski rozwijało się tajne nauczanie, a studenci medycyny czynnie działali w różnorodnych organizacjach konspiracyjnych. W wyzwolonym Lubinie jeszcze w trakcie działań wojennych z rozkazu Naczelnego Dowódcy Wojsk Polskich z dnia 24 listopada 1944 r. utworzono Katedrę Medycyny Wojskowej. Jeszcze przed wojną planowano zorganizować w Łodzi lub Lublinie samodzielną wojskowo-medyczną uczelnię o pełnym profilu akademickim, jednak wybuch wojny uniemożliwił realizację planów. W Łodzi z rozkazu Naczelnego Dowódcy Wojsk Polskich z dnia 31 lipca 1945 r. utworzono Szkołę Młodszych Oficerów Służby Zdrowia. W latach 1947–1950 utworzono również w Łodzi Centrum Wyszukolenia Sanitarnego a następnie Wojskowe Centrum Wyszukolenia Medycznego, które działało od 1950 do 1958 r. Spadkobierczynią wcześniejszego szkolnictwa

wojskowo–medycznego stała się Wojskowa Akademia Medyczna, która powstała 15 czerwca 1958 r. Powołanie akademii poprzedziły dwa akty prawne: Uchwała Rady Ministrów z 7 listopada 1957 r. i rozkaz Ministra Obrony Narodowej z 19 maja 1958 r. Początkowo z powodu braku pracowników naukowych WAM współpracowała ściśle z Akademią Medyczną w Łodzi, z czasem jednak usamodzielniała się.

Historia muzealnictwa wojskowo–medycznego w Polsce sięga 1925 r. kiedy z inicjatywy prof. Stanisława Konopki utworzono w ówczesnej Szkole Sanitarnej muzeum. Zbiory gromadził płk dr med. L. Zembruski, a muzeum stało się chlubą wszystkich działających szkół wojskowo–medycznych; mieściło się w Zamku Ujazdowskim w Warszawie i po dwudziestu latach działalności zostało zniszczone w sierpniu 1944 r.

W X rocznicę powstania Wojskowej Akademii Medycznej utworzono wystawę osiągnięć uczelni i pamiątek gromadzonych od wielu lat, związanych historią wojskowego i cywilnego leczenia medycznego. Zrodził się pomysł początkowo przedłużenia wystawy a z czasem utworzenia muzeum. Promotorem tych działań był wówczas zastępca a następnie Komendant WAM płk prof. dr hab. n. med. Tadeusz Brzeziń-

Autoklawy i mundury Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie

Bryka do transportowania rannych, używana do 1939 roku

ski /1929–2010/. Przy współudziale Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych przeprowadzono prace remontowo-adaptacyjne. Wystawa z czasem przekształciła się w Muzeum Polskiej Wojskowej Służby Zdrowia, które od początków istnienia stanowiło integralną część Zakładu Historii Medycyny WAM. Uroczyste otwarcie Muzeum, w którym wziął udział m. in. Rektor WAM gen. bryg. prof. Wiesław Łasicki odbyło się dnia 22 stycznia 1972 r. Poprzedziło je posiedzenie Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji.

Budynek w którym mieści się muzeum położony jest przy ul. Żeligowskiego 7/9. Ma on ciekawą tradycję: w okresie międzywojennym stacjonował w nim 28 pułk piechoty im. Strzelców Kaniowskich, wchodzący w skład 10 Łódzkiej Dywizji Piechoty. W pierwszych miesiącach okupacji mieścił się w budynku zaadoptowany szpital dla rannych żołnierzy z września 1939 roku. Po wojnie siedzibę miały w nim wojskowe szkoły medyczne: oficerskie, felcherskie i instruktorskie, Centrum Wyszkożenia Sanitarnego, Wojskowe Centrum Wyszkożenia Medycznego i zakłady Wojskowej Akademii Medycznej.

W 2002 r. Wojskowa Akademia Medyczna i Akademia Medyczna połączyły się tworząc Łódzki Uniwersytet Medyczny, natomiast Muzeum nazwa się obecnie Muzeum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Spełnia ono ważną funkcję dydaktyczną, ukazuje tradycje i osiągnięcia cywilnej i wojskowej służby zdrowia, przedstawia jej rozwój i pokazuje kształtowanie się szkolnictwa wojskowo-medycznego. Muzeum służy rów-

Zbiory muzeum

Udzielanie pomocy rannym w bitwie pod Racławicami 1794 roku

niez jako placówka naukowa, pełni rolę patriotyczną i dla słuchaczy szkół wyższych i średnich oraz innych zwiedzających.

Ekspozycje znajdujące się w muzeum pochodzą z depozytów muzeów i ze zbiorów własnych, w znacznej ilości są to pamiątki rodzinne lub osobiste związane z działalnością służby zdrowia. Część ekspozycji została zakupiona np. zaświadczenie wystawione przez prof. Roberta Kocha, czy starodruki. Częściowo sprzęt, medyczny np. autoklawy, narzędzia chirurgiczne, zestawy medyczne zostały przekazane przez jedną z jednostek wojskowych. Dokonano też rekonstrukcji mundurów wojskowej służby zdrowia z XIX w.

W Muzeum można wyodrębnić kilka grup tematycznych m. in. starodruki, sprzęt medyczny, mundury służby zdrowia, dokumenty, odznaki, medale, ikonografię. Ekspozycja ma charakter chronologiczny. W pierwszym dziale znajdują się ekspozycje świadczące o najdawniejszej historii, najstarszymi eksponatami są noże krzemienne i żelazne z IX–X w. p.n.e. używane do zabiegów liturgicznych i medycznych, dalej znajduje się Zielnik Herbarzem Zwany autorstwa Szymona Syreniusza i inne starodruki a także ekspozycje typowo medyczne.

Kolejny dział poświęcony jest w dużej części medycynie wojskowej, znajdziemy tam m. in. pierwsze czasopismo lekarskie z lat 1801–1802 wydane przez chirurga wojsk Księstwa Warszawskiego Leopolda Lafontaine'a, dyplom uczestnika powstania styczniowego z 1863 r. W tym dziale znajduje się także kolekcja mundurów wojskowej służby zdrowia z XIX w.

Juliusz Kossak – Odwrót spod Moskwy

Wojciech Kossak – Siostra miłosierdzia na linii bojowej pod Warszawą

Trzeci dział przedstawia eksponaty dotyczące I wojny światowej, znajduje się tam m. in. bardzo dobrze zachowany rosyjski zestaw chirurgiczny, czy kolekcja odłamków i pocisków wydobytych z ciał rannych żołnierzy przez krakowskiego chirurga dr Michała Hładija podczas zabiegów operacyjnych w szpitalach przyfrontowych.

Kolejny dział przedstawia działalność polskiej wojskowej służby zdrowia w okresie międzywojennym i w latach II wojny światowej. Pośród wielu innych znajduje się tam indywidualne wyposażenie żołnierza w postaci opatrunków osobistych, pakietów przeciwporytowych, masek gazowych z lat 30- tych jak również pamiątki z września 1939 r. i wiele innych. Kolejny dział poświęcony jest działalności Służby Sił Zbrojnych na Zachodzie, gabloty zawierają dobrze zachowane zestawy medyczne, polowe jak i szpitalne a także dokumenty i ulotki związane z działalnością polskich medyków.

Następny dział muzeum poświęcony jest patronowi Wojskowej Akademii Medycznej gen. dyw. prof. dr med. Bolesławowi Szareckiemu.

Jeden z ostatnich działów poświęcony jest służbie zdrowia Ludowego Wojska Polskiego. Zasadniczym elementem tej ekspozycji jest rekonstrukcja fragmentu izby opatrunkowej punktu pułkowego medycznego gdzie często miała miejsce walka o życie rannego. Ostatni dział przedstawia historię szkolnictwa wojskowo-medycznego w Łodzi, a dalej wyróżnienia, jakie uzyskał WAM. W muzeum niemal każdy dział uzupełniony jest o mundury medyków wojskowych od XIX w. do współczesności.

W muzeum znajdują się też wystawy czasowe, obecna poświęcona jest prof. Marianowi Garlickiemu. Muzeum świadczy o bogatej historii i ciągłym rozwoju medycyny jak i wojskowej służby zdrowia. Warto je odwiedzić i przeżyć podróż w czasie, szlakami prekursorów jednej z istotniejszych dziedzin nauki, które ukształtowały dzisiejszy świat. Zapraszamy do obejrzenia zbiorów.

Mgr Emilia Czerniejewska
Wrocław – UP

Mgr Marek Dubiński
Wrocław – PW.

V KONFERENCJA NAUKOWA „BIBLIOTEKI I BIBLIOTEKARZE XXI WIEKU – KSZTAŁCENIE, OCZEKIWANIA A RZECZYWISTOŚĆ”. (WROCŁAW, 29 XI 2013 R.)

Abstract

In the article the authors discuss the content of the 5th scientific conference „Biblioteki i bibliotekarze XXI – kształcenie, oczekiwania, a rzeczywistość”, organized by The Corporation of the Wrocław Librarians and Lower Silesia Pedagogical Library. The aim of a conference was, between others, a discussion concerning the future education of the librarians on the university level. The proceedings presented in the second part of a conference stressed the importance of the issue. The programme of a conference was divided into core two parts: 1) discussion panel: with participation of directors of the most important Wrocław libraries. The discussion concerned the subject of a library profession, its future and a university education; 2) twelve proceedings dealt with the education of the librarians in Poland and abroad, real requirements for the graduated in librarianship and diversity of competence in different types of the libraries. Over 100 participants from different libraries from Wrocław and Lower Silesia took part in a conference.

Streszczenie

W artykule autorzy omówili V konferencję naukową pt. „Biblioteki i bibliotekarze XXI wieku - kształcenie, oczekiwania a rzeczywistość”, zorganizowaną przez Korporację Bibliotekarzy Wrocławskich i Dolnośląską Bibliotekę Pedagogiczną. Celem konferencji była m.in. dyskusja nt. przyszłości kształcenia bibliotekarzy na poziomie akademickim, a wygłoszone w drugiej części konferencji referaty podkreśliły wagę zagadnienia. Program konferencji podzielony został na dwie zasadnicze części: 1) panel dyskusyjny

z udziałem dyrektorów największych bibliotek Wrocławia, poświęcony tematowi zawodu bibliotekarza i jego przyszłości oraz akademickiego przygotowania do jego wykonywania; 2) dwanaście referatów dotyczących kształcenia bibliotekarzy w Polsce i za granicą, rzeczywistego zapotrzebowania na absolwentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej oraz zróżnicowania umiejętności i kompetencji bibliotekarzy w różnych typach bibliotek. Uczestniczyło w niej ponad 100 osób z bibliotek Wrocławia i Dolnego Śląska.

Dnia 29 listopada 2013 r. odbyła się we Wrocławiu V konferencja naukowa „Biblioteki i bibliotekarze XXI wieku – kształcenie, oczekiwania a rzeczywistość”. Konferencję zorganizowała Korporacja Bibliotekarzy Wrocławskich z Dolnośląską Biblioteką Pedagogiczną. Uczestniczyło w niej ponad 100 osób z bibliotek Wrocławia i Dolnego Śląska. Celem konferencji była m.in. dyskusja nt. przyszłości kształcenia bibliotekarzy na poziomie akademickim, a wygłoszone w drugiej części konferencji referaty podkreśliły wagę zagadnienia. Konferencję otworzyła i przywitała uczestników oraz zaproszonych gości prezes Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich mgr Ewa Grabarska z Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

Program konferencji podzielony został na dwie zasadnicze części. W pierwszej części odbył się panel dyskusyjny poświęcony bardzo aktualnemu tematowi zawodu bibliotekarza i jego przyszłości oraz akademickiego przygotowania do jego wykonywania.

W drugiej części wygłoszono dwanaście referatów dotyczących kształcenia bibliotekarzy w Polsce i za granicą, rzeczywistego zapotrzebowania na absolwentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej oraz zróżnicowania umiejętności i kompetencji bibliotekarzy w różnych typach bibliotek.

W panelu dyskusyjnym wzięło udział siedmiu dyrektorów największych bibliotek Wrocławia: mgr Barbara Barańska-Malinowska (Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego), dr Stefan Kubów (Biblioteka Dolnośląskiej Szkoły Wyższej), mgr Andrzej Ociepa (Miejska Biblioteka Publiczna), mgr Magdalena Wiącek (Biblioteka Główna Akademii Muzycznej), mgr inż. Mirosław Ziółek (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej), mgr Barbara Żmigrodzka (Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego) oraz dyrektor Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego – dr hab. Bożena Koredczuk, prof. nazw. UW. Moderatorem panelu dyskusyjnego była prof. Maria Pidtypczak-Majerowicz (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie), która na wstępie przedstawiła sytuację prawną bibliotekarzy akademickich po wprowadzeniu deregulacji oraz projekty przygotowywane przez Radę Wykonawczą Konferencji Dyrektorów Akademickich Szkół Polskich (KDASP). Rekomendacja KDASP, dotycząca ujednoliconych warunków dla przyszłych kandydatów ubiegających się o stanowisko bibliotekarza dyplomowanego, została zaakceptowana przez członków KRASP (uchwała z dn. 4 lipca 2013 r.). Kandydat ubiegający się o stano-

wisko bibliotekarza dyplomowanego według rekomendacji KDASP, powinien legitymować się studiami wyższymi z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa lub innymi równorzędnymi uzupełnionymi studiami podyplomowymi z informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, prowadzić działalność naukowo-badawczą (m.in. 5 publikacji naukowych, w tym 2 recenzowane) oraz aktywną działalnością dydaktyczną i organizacyjną.

Prof. Maria Pidłypczak-Majerowicz mówiła również na temat działań Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, które zlikwidowało wszystkie komisje działające z dawnego nadania ministerialnego. Ponadto zaprezentowała odpowiedź podsekretarz stanu MNiSW dr hab. Darii Lipińskiej-Nałęcz na wniosek prof. Hanny Tadeusiewicz (przewodniczącej Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej), o przyznanie nagród członkom Komisji. Do tej pory członkom Komisji Egzaminacyjnej na zakończenie 3-letniej kadencji przyznawane były nagrody dla nauczycieli akademickich za osiągnięcia organizacyjne, na podstawie przepisów ówczesnie obowiązującego rozporządzenia. Podsekretarz stanu z MNiSW odpowiedziała, że „przepisy par. 3 ust.3 znolizowanego rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 1 marca 2013 r. w sprawie nagród ministra dla nauczycieli akademickich (Dz.U. z 2013 r. poz. 296) nie stwarzają takiej szansy. Przedmiotem nagrody w kategorii osiągnięć naukowych mogą być działania, które znacząco wpłynęły na poprawę:

1. jakości badań naukowych i prac rozwojowych w uczelni, skutkujących podwyższeniem kategorii naukowej jednostki naukowej;
2. jakości dydaktyki kształcenia, poprzez nowatorskie systemy wdrażania systemów jakości kształcenia oraz krajowych ram kwalifikacji;
3. współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w szczególności w zakresie prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych na rzecz podmiotów gospodarczych oraz w zakresie opracowywania programów kształcenia i doskonalenia zawodowego obejmującego umiejętności niezbędne na rynku pracy.

Przepisy przewidują zatem przyznanie nagrody jedynie za wskazane wyżej osiągnięcia organizacyjne, w które niestety nie wpisują się zadania członków Komisji.

W świetle powyższego, z przykrością muszę poinformować, iż brak jest podstawy prawnej, która umożliwiłaby przyznanie nagród członkom Komisji Egzaminacyjnej bez naruszenia obowiązującego porządku prawnego¹.

¹ Pismo udostępnione autorom sprawozdania przez prof. Marię Pidłypczak-Majerowicz, członka Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika informacji naukowej.

Początek panelu zdominowała dyskusja nt. statusu bibliotekarzy dyplomowanych pracujących w bibliotekach akademickich i innych instytucjach naukowych w kontekście obecnej sytuacji prawnej. Wszyscy uczestnicy byli zgodni, że ustawa jest krzywdząca dla bibliotekarzy, którzy i tak nie byli rozpieszczani przez władze uczelni. Prof. Maria Pidłypczak-Majerowicz podkreśliła konieczność zmiany stanowiska „bibliotekarz dyplomowany” na „bibliotekarz naukowy”. Pierwszą osobą poproszoną o zabranie głosu był Mirosław Ziółek, dyrektor Biblioteki Głównej i OINT Politechniki Wrocławskiej, który podkreślił pozytywny wkład pracy bibliotekarzy dyplomowanych w rozwój Biblioteki Głównej i OINT Politechniki Wrocławskiej. Stwierdził, że status bibliotekarzy i ich zatrudnienie regulują na uczelniach programy rozwoju kadr oraz oceny dorobku pracowników. Następnie omówił zadania i rolę bibliotekarzy w nowopowstałym Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej (CWiINT), które ma łączyć naukę z przemysłem. W obrębie CWiINT będą funkcjonowały m.in. Biblioteka Klasyczna, Biblioteka Elektroniczna, Ośrodek Współpracy Nauki z Gospodarką, Zespół Laboratoriów Naukowo-Badawczych. Zadaniem pracowników będzie wspieranie transferu wiedzy do przemysłu m.in. upowszechnianie informacji o dorobku naukowym pracowników Politechniki Wrocławskiej. Dyrektor M. Ziółek zakończył swoją wypowiedź optymistycznie, podkreślając jeszcze raz rolę bibliotekarzy dyplomowanych, szczególnie tych podnoszących swoje kwalifikacje i rozwijających umiejętności. Dyrektor Barbara Żmigrodzka (UE) zauważyła, że podobne zadania jak CWiINT w naukach ekonomicznych wypełnia działające już Dolnośląskie Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej. Dr Stefan Kubów (DSW) odniósł się do potrzeby istnienia bibliotekarzy dyplomowanych jako aktywnych kreatorów pomysłów. Za podstawę nowoczesnego kształcenia przyjął łączenie akademickiej wiedzy z szeroko rozumianą praktyką. Dyrektor Barbara Żmigrodzka opierając się na własnym długoletnim doświadczeniu praktycznym podkreśliła jednak konieczność opanowania przez absolwentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa i innych kierunków podstaw teoretycznych zawodu. Dyrektor Barbara Barańska-Malinowska (UP) zaproponowała jako element praktyk dzienniczki zawierające rzeczywistą ocenę nie tylko praktykanta, ale też gospodarza praktyk. Dzienniczek z jednej strony pokazywałby, w jakim stopniu praktykant wykazał się swoimi umiejętnościami i wiedzą, z drugiej strony wykazywałby, w jakim stopniu praktykant rozwinął się dzięki odbytemu stażowi.

Prof. Maria Pidłypczak-Majerowicz, zwracając się do prof. Bożeny Koredczuk, podkreśliła konieczność połączenia w nauczaniu akademickim, studiów teoretycznych z praktyką. Prof. Bożena Koredczuk przedstawiła schemat programu studiów bibliotekoznawczych, jaki obecnie obowiązuje. Na studia licencjackie składa się połowa zajęć teoretycznych i połowa praktycznych. Na studiach magisterskich realizowane są tylko przedmioty obejmujące specjalizację. Krajowe Ramy Kwalifikacji proponują połowę zajęć obligatoryjnych bibliotekoznawczych, a połowę zajęć z przedmiotów ogólnych

wybranych przez studentów zgodnie z wytycznymi MNiSW. Przedstawiła trudności i dylematy wyboru zajęć do części obligatoryjnej wobec zróżnicowania potrzebnych kompetencji absolwentów pracujących w bibliotekach naukowych obsługujących zbiory stare, ale i najnowocześniejsze, pracowników bibliotek publicznych spełniających zadania „trzeciego miejsca” oraz bibliotek szkolnych i pedagogicznych łączonych coraz częściej z publicznymi. Ze smutkiem podkreśliła powszechne uciekanie od nazwy „biblioteka” na rzecz różnego rodzaju „centrów”.

W odpowiedzi dyrektor Andrzej Ociepa (MBP) podkreślił, że biblioteki w dzisiejszych czasach są najbardziej demokratycznymi instytucjami. Podkreślił rolę zadań okołobibliotecznych np. szkolenie seniorów w zakresie nowych technologii. Kilka lat temu wrocławska Mediateka była wyjątkowym miejscem w Polsce; obecnie każdy większy ośrodek posiada własną mediatekę. Zauważył, że dla młodych użytkowników przestrzeń w bibliotece jest równie ważna jak zawartość treściowa i możliwość korzystania z księgozbioru. Stąd m.in. zasadność łączenia bibliotek publicznych i szkolnych. Zasugerował, że oprócz bibliotekarskiej wiedzy teoretycznej studenci powinni nabyć umiejętności praktyczne np. umiejętność radzenia sobie ze stresem, pracy w zespole. Dyrektor Barbara Barańska-Malinowska (UP) stwierdziła, że pracodawcy obecnie poszukują fachowców z doświadczeniem. Absolwent powinien umieć również zaprezentować, co potrafi, aby zostać pracownikiem. Dyrektor Barbara Żmigrodzka (UE) dodała, że MNiSW chciało „zderegulować” bibliotekarzy dyplomowanych a „zderegulowało” również pracowników służby bibliotecznej. Zachęcała do zapoznania się z rekomendacją Konferencji Dyrektorów Akademickich Szkół Wyższych nt. warunków dla osób ubiegających się o stanowisko bibliotekarza dyplomowanego.

Dr Stefan Kubów (DSW) zalecił twórcom programów studiów żywe reagowanie na potrzeby rynku zamiast akademickiej dyskusji o dylematach kształcenia bibliotecznego i uniwersyteckiego. Potrzebne jest też zwracanie uwagi na kompetencje badawcze, badania jakościowe. Absolwent studiów powinien praktycznie znać języki obce korzystając np. z wymiany międzynarodowej w programie Erasmus. Z jednej strony powinien kłaść nacisk na rozwój osobowy z drugiej na umiejętność pracy w zespole.

Dyrektor Magdalena Wiącek (AMuz) zwróciła uwagę na potrzebę uwzględnienia w programie studiów bibliotek bardzo specjalistycznych. Zwłaszcza, co przeżyła na własnym przykładzie nie zawsze dyrektor biblioteki może zatrudnić pracownika, który ma dużą wiedzę specjalistyczną. Podkreśliła też dużą wagę posiadania pewnych cech predestynujących do zawodu np. umiejętność słuchania.

Ostatnim wątkiem dyskusji panelowej było pytanie zadane z audytorium. Tomasz Kalota (Biblioteka Uniwersytecka) zapytał: czy biblioteki przygotowane są do pracy w chmurach? Na to pytanie w imieniu dyrektorów szerzej odpowiedział Mirosław Ziółek (PWr). Politechnika Wrocławska już od 30 lat pracuje w chmurze, gdyż pracownicy kontaktują się przez terminale. Zapowiedział również, iż kolejna wersja systemu

bibliotecznego ALEPH będzie działać na tej zasadzie. Bibliotekarz nie będzie już miał swojego komputera, a będzie się logował na platformie systemu, otwiera to nowe możliwości zatrudnienia i sposobu pracy m.in. w domu.

Prof. Bożena Koredczuk stwierdziła, że w kontekście tego wyzwania ma duże problemy z wprowadzeniem w instytucie e-learningu. Anna Komperda (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej) zauważyła, że redakcja EBIB-u od lat wpisuje się w ten typ pracy jako zespół wirtualny. Dyskusje, a zarazem część pierwszą konferencji zakończyła dr Edyta Kotyńska (Biblioteka Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy Brandta przy Uniwersytecie Wrocławskim) stwierdzeniem, że wobec dynamicznych zmian oprócz samokształcenia konieczne jest stworzenie zorganizowanych szkoleń i kursów doskonalących, zwłaszcza dla pracowników małych bibliotek.

Drugą część spotkania rozpoczęła dr Ewa Jabłońska-Stefanowicz (IINiB UWr) prezentacją pt. „Jak wykorzystać sieciowe publikowanie w kształceniu studentów?” przygotowaną wraz z Tomaszem Kalotą z Biblioteki Uniwersyteckiej. Autorka szczególnie uwagę zwróciła na ważne aspekty edytowania i redagowania tekstu wobec wielu możliwości publikowania w sieci.

Katarzyna Machcińska (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej) w referacie „Bibliotekarz XXI wieku – broker, informatyk, menedżer czy psycholog?” pokazała, jak rozwój technologii informatycznych przełomu XX i XXI w. zmienił rolę i funkcję biblioteki, przenosząc środek ciężkości z gromadzenia, udostępniania i przechowywania materiałów bibliecznych na wyszukiwanie i przekazywanie informacji. Omówiła cztery specjalizacje współczesnego bibliotekarza, stwierdziła jednak, że żadna specjalizacja nie gwarantuje pracy, zatem dzisiejszy absolwent musi być multispecjalistą.

Maria Bosacka (Biblioteka Instytutu Pedagogiki UWr) wygłosiła referat pt. „Jak pogodzić specjalizację z wszechstronnością? Cechy i umiejętności niezbędne w pracy bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach Instytutu Pedagogiki i Instytutu Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego” przygotowany wspólnie z Izabelą Indeką (Biblioteka Instytutu Psychologii UWr). Na przykładzie działalności i kompetencji kadr bibliotek pedagogicznej i psychologicznej autorki rozważały jak pogodzić specjalizację z wszechstronnością? Zatrudnieni bibliotekarze oprócz uniwersalnego zakresu wiedzy zawodowej muszą posiadać różnorodną wiedzę specjalistyczną i przy niewielkiej liczbie etatów realizować wszystkie tradycyjne funkcje biblioteki naukowej. Oprócz tego muszą także rozwijać kolekcje cyfrowe, rejestrować publikacje pracowników naukowych, dokonywać oceny parametrycznej. Podkreśliły, że najważniejsze jest permanentne szkolenie i doskonalenie zawodowe wszystkich osób pracujących w obu bibliotekach specjalistycznych.

Dr Hanna Kowalska (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu) w referacie „Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo – kształcenie w próżnię?” oraz Agnieszka Ro-

galińska (Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego) w wystąpieniu „Refleksje Jacka Wojciechowskiego na temat przygotowania studentów do zawodu bibliotekarza w kontekście aktualnych programów kształcenia bibliotekarzy” wypowiedziały się na temat przygotowania do zawodu bibliotekarza. Stwierdziły, że „przyszłych bibliotekarzy” w systemach: dziennym, zaocznym i podyplomowym kształci 10 uczelni i wszystkie przygotowują do pracy głównie w bibliotekach, wydawnictwach, niektóre tylko kształcą brokerów informacji. Tymczasem na rynku pracy zapotrzebowanie na nowe kadry biblioteczne jest i będzie się zmniejszać w związku z kryzysem bibliotek, spowodowanym pojawieniem się nowych mediów i zmiany sposobów pozyskiwania informacji oraz pogłębiającym się kryzysem gospodarczym. Referentki odważnie stwierdziły, że liczbę studentów lub ośrodków nauczania trzeba zmniejszyć.

Anna Stach-Siegieńczuk (Biblioteka Wydziału Elektrycznego Politechniki Wrocławskiej) w swoim wystąpieniu nt. „Szkolenie Erasmus szansą rozwoju dla bibliotekarza na przykładzie praktyki w hiszpańskiej i tureckiej bibliotece” przedstawiła korzyści płynące ze szkolenia bibliotekarzy w ramach programu Erasmus. Autorka przybliżyła działalność Biblioteki z Middle East Technical University (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi) w Ankarze oraz Biblioteki Uniwersytetu Karola III w Madrycie.

Beata Starosta (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej) szczegółowo omówiła „Kształcenie bibliotekarzy w krajach nordyckich”, Przedstawiła krótki rys historyczny kształcenia bibliotekarzy w Szwecji, Norwegii, Finlandii, Danii, a także obecną sytuację i perspektywę na przyszłość.

Hanna Pacholska (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu) referatem „Między Formatem MARC 21 a NUKAT-em: dylematy katalogera” zobrazowała, jak duża jest dziś specjalizacja w zawodzie bibliotekarskim. Przypomniała cele współkatalogowania, podstawowe procedury obowiązujące przy tworzeniu rekordu bibliograficznego i ich przestrzeganie przez katalogerów. Posługując się przykładami ze swojej praktyki podzieliła się szczegółowymi uwagami dotyczącymi wybranych pól opisu bibliograficznego, umiejętności analizy danych przez katalogerów oraz roli korekty lokalnej.

Dr Edyta Kotyńska (Biblioteka Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy Brandta przy Uniwersytecie Wrocławskim) prezentując referat: pt. „Małe biblioteki naukowe a potrzeby nauki XXI wieku”, ukazała wielość zadań, jakie wykonują pracownicy często jednoetatowych bibliotek naukowych w społeczeństwie informacyjnym. Zanalizowała też różne postawy pracowników oraz stwierdziła, że najkorzystniejsze jest wspólne zaangażowanie naukowców, dydaktyków i bibliotekarzy przy reorganizacjach bibliotek.

Joanna Mięka (Biblioteka PWST w Krakowie, filia we Wrocławiu) w wystąpieniu nt. „Biblioteka we współistnieniu ze sztuką na przykładzie działalności biblioteki Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. L. Solskiego w Krakowie Filia we Wrocławiu” przybliżyła specyfikę funkcjonowania biblioteki uczelni artystycznej. Nowoczesny

budynek biblioteki kryje wypożyczalnię i czytelnię komputerową. Biblioteka posiada unikatową kolekcję zbiorów związanych z teatrem lalek, zatem potrzebuje bibliotekarzy ze specjalistyczną wiedzą, ale też otwartych i komunikatywnych realizujących akcje naukowego upowszechniania wiedzy o teatrze np. warsztaty przygotowywania wystaw ze studentami scenografii.

Ostatnie dwa referaty Elżbiety Sienkiewicz (Biblioteka Pedagogiczna w Lwówku Śląskim) pt. „Integracja bibliotekarzy powiatu lwóweckiego na przykładzie działań podejmowanych przez Bibliotekę Pedagogiczną w Lwówku Śląskim” oraz Ewa Bochynek „Biblioteka szkolna w Zespole Szkół Specjalnych Przyszpitalnych w Wałbrzychu jako przykład sposobu organizacji obsługi bibliotecznej w podmiotach leczniczych” zaprezentowały bibliotekarzy pracujących z prawdziwą zawodową pasją.

Elżbieta Sienkiewicz przedstawiła lwówecką bibliotekę jako instytucję współpracującą ze stowarzyszeniami, szkołami, innymi bibliotekami, muzeami i galeriami. Miejsce skupiające bibliotekarzy, pedagogów, historyków i regionalistów, które inspiruje, stanowiąc lwóweckie centrum wiedzy i edukacji.

Ewa Bochynek wzruszyła wszystkich obecnych obrazując działania bibliotek szpitalnych, a zwłaszcza sytuację małych pacjentów – użytkowników tych bibliotek.

Przybliżyła niestandardowe formy udostępniania materiałów bibliotecznych oraz zadania przyszpitalnej biblioteki szkolnej w odniesieniu do uczniów, nauczycieli, rodziców oraz personelu medycznego. Praca bibliotekarza wymaga specyficznych umiejętności i empatii potrzebnej w kontakcie z małymi pacjentami-czytelnikami.

Konferencję zakończyły prof. Maria Pidtypczak-Majerowicz oraz Ewa Grabarska, prezes Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich zapraszając na przyszłoroczną konferencję oraz zachęcając do wstępowania w szeregi KBW. Ostatnim akcentem było wspólne zdjęcie Zarządu Korporacji i przedstawicielki Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej mgr Beaty Malentowicz.

Materiały z konferencji dostępne są na platformie Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej (<http://www.dbc.wroc.pl/dlibra/docmetadata?id=23949&from=publication>).

Zamieszczone fotografie wykonała mgr Jadwiga Wojtczak.

Od lewej: mgr Ewa Grabarska, mgr Barbara Barańska-Malinowska, mgr Magdalena Wiącek, mgr inż. Mirosław Ziółek, prof. dr hab. Maria Pidłypczak-Majerowicz

Mgr inż. Mirosław Ziółek

Od lewej prof. dr hab. Maria Pidlypczak-Majerowicz, dr Stefan Kubów,
prof. dr hab. Bożena Koredczuk, mgr Andrzej Ociepa, mgr Barbara Żmigrodzka

Prof. dr hab. Bożena Koredczuk

Mgr Barbara Barańska-Malinowska, mgr Magdalena Wiącek, mgr inż. Mirosław Ziólek

Na pierwszym planie
prof. dr hab. Anna Aleksiewicz, prof. dr hab. Zofia Gaca-Dąbrowska

Audytoryum panelu dyskusyjnego

Od lewej dr Edyta Kotyńska, dr Hanna Kowalska

Tomasz Kalota

Mgr Anna Komperda

Od lewej mgr Ewa Grabarska, mgr Joanna Czyrek, mgr Dorota Matysiak , mgr Ewa Parzonka, prof. dr hab. Maria Piśłyńczak-Majerowicz, mgr Jadwiga Wojtczak, mgr Emilia Czerniejewska

Mgr Halina Grzywacz
Kraków – UP

**SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ
KONFERENCJI NAUKOWEJ „SYSTEM ARROW
– *SINE QUA NON* RYNKU KSIĄŻKI W XXI WIEKU”,
(KRAKÓW, 10 XII 2013 R.)**

Abstract

On the 10th of December 2013, the international scientific conference “System ARROW” – sine qua non book market in XXI century” was held at Andel’s hotel in Cracow. It was organized by the Association of Authors and Publishers “Polish Book”. Guests from Italy, Belgium, Greece, Spain, Lithuania, and Poland joined the meeting. They were coordinators of the European Union project ARROW and ARROW Plus. The participants of this event explained to Polish book community objectives, aims and results of the system ARROW and ARROW Plus in Europe as a tool for acquisition, preservation and updating of information about copyrights holders. The aim of the project is to support European Digital Library and protection of European cultural heritage and countries with different linguistic areas. The whole issue has been presented in several presentations. (Presenters: Giulia Marangoni, representative of Italian Associazione Italiana Editori, Victorian Colodron from Spain representing American Copyright Clearance Center, Enrico Turrin of European Publishers Federation, Costis Akritidis the representative of OSDEL and the director of MIS in Greece, Brian Green the representative of EDItEUR, and Piotr Sagnowski from SaiW “Polish Book”).

The panel discussion were led by Andrzej Nowakowski. The first one “E-ISBN as a tool for contemporary book market in Poland and Europe: only benefits”. (Participants: Grażyna Szarszewska, Włodzimierz Albin, Mikołaj Baliszewski, Grzegorz Gauden, Brian Green and Piotr Sagnowski) and “ARROW and the diligent search in EU round table” (Great Britain, Germany, France, and Spain) as well as joined countries”. (Participants: Andrzej Nowakowski, Aida Dobkeviciute – representative of Lithuanian Publishers Association, Giulia Marangoni, Costis Akritidis and Enrico Turrin). The conference and project leader of ARROW in Poland Andrzej Nowakowski made summary of presentations - the importance of this international event and work on the implementation and future of the project ARROW in Poland.

Streszczenie

W dniu 10 XII 2013 roku w Andel’s hotelu w Krakowie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „System ARROW– sine qua non rynku książki w XXI wieku”. Organizatorem było Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Książka Polska”. W spotkaniu uczestniczyli goście z Włoch, Belgii, Grecji, Hiszpanii, Litwy i Polski. To koordynatorzy z krajów współuczestniczących w realizacji projektu unijnego ARROW i ARROW plus. Uczestnicy tego wydarzenia przybliżyli polskiemu środowisku związanemu z książką założenia, cele i efekty działań systemu ARROW i ARROW Plus w Europie, jako narzędzia służącego w pozyskiwaniu, ochronie i aktualizacji danych o właścicielach praw autorskich. Celem projektu jest wspieranie prac nad Europejską Biblioteką Cyfrową oraz ochroną dziedzictwa kulturowego Europy

i krajów o różnej skali obszaru językowego. Całość zagadnienia została przedstawiona w kilku referatach. (Wystąpili: Giulia Marangoni, reprezentantka włoskiego środowiska Associazione Italiana Editori, przedstawiciel reprezentujący amerykańską Copyright Clearance Center z Hiszpanii Victoriano Colodron, Enrico Turrin z Federacji Wydawców Europejskich, Costis Akritidis przedstawiciel OSDEL oraz Dyrektor MIS w Grecji, *Brian Green*, reprezentant EDITEUR i Piotr Sagnowski, reprezentujący SAIW „Polska Książka”).

Dyskusje panelowe poprowadził Andrzej Nowakowski. Pierwsza „E-ISBN jako narzędzie dla współczesnego rynku książki w Polsce i Europie: same korzyści. (Uczestniczyli w niej Grażyna Szarszewska, Włodzimierz Albin, Mikołaj Baliszewski, Grzegorz Gauden, Brian Green i Piotr Sagnowski) oraz „Diligent search przy pomocy ARROW: system w „państwach czwórki” (Wielka Brytania, Niemcy, Francja, Hiszpania) i krajach włączanych”. (Wypowiadali się Andrzej Nowakowski, Aida Dobkeviciute - reprezentująca Litewskie Stowarzyszenie Wydawców, Giulia Marangoni, Costis Akritidis i Enrico Turrin). Podsumowania całości wystąpień, wagi tego międzynarodowego wydarzenia oraz prac nad wdrożeniem i przyszłością projektu ARROW Plus w Polsce dokonał prowadzący konferencję i lider projektu ARROW Plus w Polsce Andrzej Nowakowski.

W dniu 10 XII 2013 roku w Andel's hotelu w Krakowie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „System ARROW – sine qua non rynku książki w XXI wieku” z udziałem koordynatora projektu unijnego włoskiej firmy AIE (Associazione Italiana Editori) oraz uczestników z Grecji, Belgii, Wielkiej Brytanii, Litwy i Polski. Organizatorem tego wydarzenia było Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka” (dalej SAIW „Książka Polska”)¹. W wydarzeniu tym wzięli także udział przedstawiciele ważnych polskich organizacji i podmiotów rynku książki. Otwarcia konferencji i prezentacji gości uczestniczących w projekcie ARROW dokonał Andrzej Nowakowski, lider projektu w Polsce i dyrektor generalny SAIW „Książka Polska”. Następnie zostały przedstawione w kilku referatach i dyskusjach panelowych dwa projekty europejskie ARROW i ARROW Plus. Powstały one w latach 2008-2013 jako narzędzia w ochronie dziedzictwa kulturowego Europy. Celem organizatorów konferencji i gości było udostępnienie uczestnikom konferencji informacji na temat działań w pozyskiwaniu aktualnych danych o właścicielach praw autorskich. Według prezenterów dzięki systemowi ARROW i ARROW Plus czas poszukiwań danych do oznaczenia statusu prawa autorskiego ulega wydatnemu skróceniu. Ponadto są one bardzo przydatne, jako narzędzia wspierające unijny projekt Europejskiej Biblioteki Cyfrowej (Europeana). Całości poruszanych zagadnień towarzyszyła problematyka włączenia Polski do europejskiego programu unijnego oraz uregulowania jej rynku wydawniczego (rozwiązania

¹ Obecnie Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka” od dnia 14 marca zmieniło nazwę na - Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „COPYRIGHT POLSKA”, dostęp elektroniczny: <http://www.copyrightpolska.pl/pl/2/84/1/Stowarzyszenie-Autorow-i-Wydawcow-COPYRIGHT-POLSKA>; To organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Informacje o działalności tego stowarzyszenia na stronie internetowej: <http://www.copyrightpolska.pl/>

kwestii związanych m.in. z e-ISBN, Books in Print, czy usprawnienia licencji na rzecz digitalizacji dzieł)².

Pierwszym referentem konferencji była Giulia Marangoni, reprezentantka włoskiego stowarzyszenia Associazione Italiana Editori, która w prezentacji „ARROW Plus w Europie: wyniki projektu i prezentacja systemu”, przybliżyła uczestnikom konferencji założenia, cele i efekty działania systemu ARROW i projektu ARROW Plus w Europie. Obydwa projekty uczestniczą w procesach digitalizacji zasobów krajów europejskich. Są niezbędne w wyszukiwaniu danych o dziełach XIX i XX wieku. Początkowo system ARROW był realizowany we Francji, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii i w Niemczech, a od 2011 roku proces ARROW wprowadzany był w projektach w 16 krajach Europy. W dalszej części prezentacji autorka przedstawiła działania systemu ARROW, które rozpoczynają się we wniosku zapytania użytkownika na temat konkretnego księgozbioru lub dokumentu. Zadaniem użytkownika jest dostarczenie rekordów bibliograficznych do systemu, w którym następuje przetworzenie danych i uzyskanie informacji na temat m.in. kraju pochodzenia zbioru, jego statusu wydawniczego i praw autorskich do niego. Dlatego tak niezbędna jest współpraca współuczestników projektu ARROW, która polega przede wszystkim na włączeniu danych dotyczących publikacji przez poszczególne kraje. Otrzymane informacje o dziełach pozwalają na określenie praw do publikacji, podają daty życia, dostępność dzieła w kraju publikacji oraz wyodrębniają tzw. dzieła osierocone³. Przy określeniu statusu dokumentu - następuje jego dalsze badanie oraz pozyskiwanie informacji. Dane skupione w jednym miejscu są głównie przydatne w digitalizacji zbiorów. Dla otrzymania informacji z katalogów bibliotecznych, baz bibliograficznych oraz baz danych krajów współuczestniczących w projekcie wykorzystywane są europejskie i krajowe bazy. Są to: TEL database, VIAF, Books in Print, PRO database (baza praw organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi). Ponadto dla opracowania rekordów używa się tego samego co w bibliotekach oraz

² Na temat nowego projektu ARROW i jego zalet ukazały się publikacje m.in.: J. Maciejewski, M. Kusak, Bazy danych o książce a ochrona praw autorskich. Dlaczego Europeana?. Biblioteka Analiz Wydanie 366 numer specjalny 22 października 2013 nr 22, s. 13-15; System ARROW Plus. Magazyn Print Partner Książka. 2012 nr 16 s. 185, dostępny http://issou.com/vidart/docs/printpartner_16_vid_książka_is.

³ „Dzieła osierocone to takie, które wciąż podlegają prawnemu autorskiej ochronie, ale ich twórcy są nieznani lub nie ma możliwości, by ich zlokalizować. W dyrektywie [Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/28/UE w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych] przyjęto ostatecznie definicję dzieł osieroconych, która obejmuje zarówno utwory opublikowane w książkach, czasopiśmie i gazetach, jak i utwory audiowizualne i fonogramy, jeśli są one częścią zbiorów ogólnodostępnych dla publiczności bibliotek, instytucji edukacyjnych, muzeów i archiwów oraz instytucji zajmujących się dziedzictwem filmowym i muzycznym. Definicja obejmuje też dzieła nieopublikowane, o ile zostały wcześniej udostępnione przez ww. instytucje, a także utwory będące częściami składowymi innych utworów (np. ilustracje, fotografie).” zob. A. Burba, J. Maciejewski, Legalny wyścig z czasem: prawo autorskie na co dzień. *Biblioteka Analiz: numer specjalny*. Wydanie 366 z 16 października 2012 nr 22, s.12-17.

Europeanie formatu ONIX (rzadziej MARC 21). Z kolei zgromadzone informacje są ujmowane w tzw. klastry. Na ich podstawie następuje pełne udostępnienie i integracja danych w celu identyfikacji dzieła. Tak pozyskana i sprawdzona wiedza prezentowana jest w wynikach zapytania. Na potrzeby systemu ARROW przygotowano oprogramowanie ARROW Books in Print dla krajów, w których system taki dotąd nie działał (m.in. dla Polski, Litwy, Łotwy, Węgier, Grecji i Portugalii), a który pozwala uzupełnić dane o dostępność handlową konkretnego dzieła. Natomiast do technicznej obsługi sektora audiowizualnego wykorzystywane jest oprogramowanie FORWARD. Pani Giulia Marangoni podczas prezentacji systemów wypunktowała ważną kwestię, mianowicie dla poprawnego działania systemów i ich użytkowej przydatności niezbędna jest wiarygodna współpraca i wymiana doświadczeń oraz aktualizacja danych z krajów uczestniczących w tym projekcie.

Drugi referat wiodący „Informacja o prawach i licencjonowanie online: rozwiązania dla użytkowników treści i posiadaczy praw” wygłosił przedstawiciel reprezentujący amerykańską Copyright Clearance Center Victoriano Colodron z Hiszpanii. Według referenta dla autentycznego licencjonowania zasobów w systemie ARROW należy określić charakter zarządzanych praw, a także możliwe sytuacje i sposób ich użytkowania. Dlatego w proponowanych przez CCC rozwiązaniach obowiązują takie zasady jak:

- prostota, którą zapewniają narzędzia do licencjonowania praw
- integracja, która dotyczy mechanizmów współpracujących w obrębie aplikacji
- integracja praw i treści

Całość zagadnienia powinna być tak przygotowana, aby wiadomo było:

- czego oczekują posiadacze praw
- jaka jest dostępność do potencjalnych odbiorców
- jak posiadacze praw (i w jakim zakresie) zamierzają licencjonować dany utwór

Zasadne jest objęcie działań kontrolą, która może być sprawowana przez autorów i wydawców w wersji online. Proces digitalizacji stwarza wiele problemów, obok ekonomicznych i prawnych także społecznościowy. Wymaga on systemowych rozwiązań.

W rozwiązaniu tych zagadnień z pewnością pomocą okaże się szybkość działania, standaryzacja, współdziałanie globalne i określenie charakteru licencji.

Podsumowaniem pierwszej części konferencji była dyskusja panelowa na temat e-ISBN-u, jako narzędzia usprawniającego działanie rynku książki w Polsce („E-ISBN jako narzędzie dla współczesnego rynku książki w Polsce i Europie: same korzyści – dyskusja panelowa „). Dyskusję tę poprowadził Andrzej Nowakowski. Uczestniczyli w niej Grażyna Szarszewska, Włodzimierz Albin, Mikołaj Baliszewski, Grzegorz Gauden, Brian Green i Piotr Sagnowski. Zapoznano uczestników konferencji z praca-

mi nad systemem e-ISBN i elektronicznym nadawaniu numerów ISBN oraz zaletami jego wprowadzenia. Nowy system projektowany jest, jako nowoczesna aplikacja online, oparty na międzynarodowych unormowaniach z wykorzystaniem formatu opisu publikacji ONIX, opracowanym przez międzynarodowe konsorcjum EDItEUR. Inicjatorem nowego systemu elektronicznego jest SAIW „Polska Książka”, Polska Izba książki, Polskie Towarzystwo Wydawców Książek, Stowarzyszenie Wydawców Szkół Wyższych i Stowarzyszenie Wydawców Katolickich. Koordynacja i realizacja prac nad e-ISBN należy do Biblioteki Narodowej i Instytutu Książki. Uruchomienie i wdrożenie systemu zaplanowano na rok 2014. Ma on być ułatwieniem dla wydawców, ponieważ pozwoli na wniesienie do systemu e-ISBN niewykorzystanych numerów, poda zakresy wolnych numerów od-do i umożliwi dokonać operacji tylko w jednym miejscu online. Zaopatrzenie klienta w konwerter pozwoli na szybkie udostępnienie formatki do systemów dystrybutorów. Zalety:

- umożliwia wydawcy przyspieszenie sprawnego sposobu informacji o publikacji.
- pozwoli na kontrolę i właściwe użytkowanie oraz uszczegółowi sposób informowania.
- wydawca będzie w systemie zarejestrowany, może pozyskiwać kolejne pule numerów ISBN i może wykorzystać wolne numery z poprzedniego przydziału.
- wszystkie dane wprowadzone przez wydawcę należeć będą tylko do niego
- z zachowaniem tajemnicy handlowej.
- wydawca będzie miał prawo wyboru sposobu współpracy z Biurem ISBN (sposób tradycyjny lub elektroniczny).

„Diligent search przy pomocy ARROW: system w „państwach czwórki” (Wielka Brytania, Niemcy, Francja, Hiszpania) i krajach włączanych” to temat drugiej dyskusji panelowej, w której udział wzięli: prowadzący konferencję Andrzej Nowakowski, Aida Dobkeviciute (reprezentująca Litewskie Stowarzyszenie Wydawców), Giulia Marangoni, Costis Akritidis i Enrico Turrin. Uczestnicy dyskusji przedstawili zalety systemu ARROW jako spójnego, zgodnego z przepisami środka wyszukiwania informacji na poziomie np. tytułu i daty publikacji, który umożliwi uściślenie kraju pochodzenia dzieła. Dla państw członkowskich UE przyjęta została dyrektywa zawierająca wymogi i przepisy według których możliwe będzie wykorzystanie ww. dzieł osieroconych. System ARROW ma nie tylko wspierać proces wyszukiwania informacji o dziele, ale wspomagać zarządzanie prawami do dzieł licencjonowanych i chronić autora lub wydawcę materiałów objętych prawem autorskim w ramach reformy zasad dotyczących licencjonowania „dzieł osieroconych”. Pozwoli na przeszukiwanie udostępnionych baz celem określenia statusu książek będących w obiegu i przekaze informacje na temat licencji udzielanych przez organizacje zbiorowego zarządzania. Przede wszystkim ma wspierać ochronę dziedzictwa kulturowego i chronić twórczość literacką i artystyczną.

W czasach globalizacji system ARROW w swoich założeniach ma odegrać ważną rolę w zmniejszeniu dysproporcji w ochronie twórczości krajów o mniejszym obszarze językowym, broniąc zarazem całego dziedzictwa Europy.

W drugiej części spotkania swoje stanowisko w zakresie tematu konferencji przedstawił Enrico Turrin, który reprezentował Federację Wydawców Europejskich. W referacie „Federacja Wydawców Europejskich a projekt ARROW Plus” zapoznał uczestników konferencji z działalnością tej organizacji, której Polska Izba Książki jest członkiem. Federacja ma za zadanie ochronę rynku książki i jego wartości kulturalnych. Chronić zgromadzone bogactwo informacji pozyskanych zarówno o wydawanych książkach, jak i w drodze ich sprzedaży. Bogactwo elementów informacji to metadane gromadzone według standardów. Program w oparciu, o który system ARROW funkcjonuje to ONIX for Books. ONIX to wzorzec informacji działający w międzynarodowym standardzie ISTC (Międzynarodowy Standard Kodujący dla Tekstów) i według normy ISO 21047: 2009. Standard ISTC umożliwia szczegółową identyfikację dzieł tekstowych oraz wyróżnienie ich spośród pozornie takich samych publikacji. To jeden z najważniejszych systemów rejestrujących tytuły. Pozwala na zarejestrowanie prawa własności do tytułu, ułatwia wyszukiwanie i upraszcza użytkownikowi sposób docierania do publikowanych materiałów. Poza tym określa popyt na dane publikacje i wspomaga proces obliczeń w zakresie wynagrodzeń dla właściciela praw majątkowych.

Kolejny temat „Organizacja zbiorowego zarządzania i meta dane: zastosowanie ARROW w Grecji” przedstawił Costis Akritidis, reprezentujący OSDEL z Grecji. W swym wystąpieniu przybliżył sytuację rynku wydawniczego w Grecji oraz przedstawił system działań RRO w środowisku wydawniczym i księgarskim, oraz kanały dystrybucji, Books in Print. Ponadto nakreślił zadania organizacji, które występują w obronie tych wydawnictw m.in. w zakresie komunikacji z systemami obowiązującymi na rynku wydawniczym i bibliotekarskim (np. z bazami ISBN, ISSN, ISNI, VIAF itd.), ramy prawne i finansowe. A przede wszystkim charakter współpracy środowiska greckiego z projektem ARROW i ARROW Plus. Zwrócił uwagę na korzyści płynące ze współpracy członków tego projektu oraz do nie zniechęcania się na trudności jakie występują w trakcie realizacji. Ze stanowiska prelegenta nasuwa się wniosek, iż należy mieć świadomość potrzeb rynku dla akceptacji zmian, co do których należy się przystosować. Według Costisa Akritidisa poznanie sytuacji rynku wydawniczego z pewnością wymaga opracowania rejestru dzieł osieroconych oraz bazy praw obejmującej każdy z podmiotów praw autorskich.

W ponownym wystąpieniu dotyczącym ARROW a ARROW Plus: koordynacja działań i sytuacja we Włoszech” (Associazione Italiana Editori) Giulia Marangoni przybliżyła uczestnikom zalety i korzyści przystąpienia nowych członków do systemu ARROW Plus. Polska otrzyma licencję na oprogramowanie i będzie mogła dołączyć do procesu wyszukiwania ARROW, które umożliwi włączenie wyszukiwania polskich

publikacji. Program obejmie wszystkie dane bibliograficzne Biblioteki Narodowej. Dzięki programowi RRO można będzie zarządzać prawami do reprodukcji. Koordynatorem całości prac jest Stowarzyszenie ARROW, a w Polsce SAIW "Książka Polska". Wynikające stąd korzyści to: np. możliwość przyspieszenia procesu digitalizacji zasobów bibliotek polskich i krajów członkowskich. Dzięki kooperacji w pozyskaniu danych i identyfikacji właścicieli praw do utworów będzie można usprawnić procesy digitalizacji dzieł, docierając do wszystkich uprawnionych lub reprezentujących ich organizacji zbiorowego zarządzania, uzyskując stosowne licencje na niezbędnych polach eksploatacji. Ponieważ system ARROW posiada zdolność do kompletowania całościowej bazy autorów i dzieł stworzy możliwość udzielania natychmiastowej informacji o nich realizowanej poprzez system VIAF, który elastycznie współpracuje z programami bibliotecznymi. Przykładem dobrej kooperacji niech będzie francuski projekt dotyczący dzieł out-of-commerce, który służy do digitalizacji zasobów. Dzięki niemu w ciągu 3 lat (do grudnia 2013) przeszukano ok. 2 mln rekordów.

Prezentacja „Metadane a sprzedaż książek: co Polska może zyskać na programie ARROW” – *Briana Greena*, reprezentanta EDItEUR była skupiona na wykazaniu korzyści płynących z wdrożenia systemu ARROW Plus w Polsce. Dotyczyły one istotnych elementów metadanych w standardach i handlu książką w Polsce. Referent próbował udowodnić istotną wagę metadanych. Omówił modelowy Books i Print i zwrócił uwagę na jego zalety. Po pierwsze w tradycyjnych księgarniach dobry opis pomaga znaleźć książki dla klientów. Równoważnikiem będzie umieszczenie metadanych w Internecie, co pozwoli na poszerzenie pola potencjalnych nabywców. Księgarnie internetowe potrzebne są i w Polsce i zagranicą. Dzięki nim można pozyskać bogatą informację o książkach i zwiększyć ich promocję. Podstawowy opis bibliograficzny w tym systemie sprzedaży obejmuje tytuł publikacji, autora, wydawcę, ISBN, format, datę publikacji. Dodatkowo opis jest uzupełniany o dane handlowe (cena, dostępność). Całość dopełniana jest o informacje dotyczące okładki, krótkie streszczenia, biogram autora, nagrody, recenzje. Może zawierać linki do stron internetowych, e-book, informacje o DRM itp. Dla przykładu autor prezentacji omówił doświadczenia z rynku brytyjskiego (Nielsen) podając dość istotną informację na temat kompletności opisów bibliograficznych. Ich obszerność powoduje m.in. wzrost sprzedaży książek nawet o 70%. Włączenie rozszerzonych danych (według dostawcy z Nielsen) sprzyja dalszemu wzrostowi sprzedaży. Program ONIX for Books obejmuje wydawców, księgarzy, biblioteki oraz organizacje w Wielkiej Brytanii. W systemie tym zapewnione są bezpłatne podstawowe rekordy, a opłaty pobierane są wyłącznie za opisy bibliograficzne. Zwraca też uwagę na fakt, że obecnie więcej dystrybutorów liczy na informacje dotyczące opisów bibliograficznych książek. Tego typu dane są z reguły przesyłane drogą elektroniczną do detalicznych sprzedawców. Opracowane są w postaci formularzy, arkuszy kalkulacyjnych w programie Excel lub w formacie ONIX (Międzynarodowy standard komunikowania informacji o produktach przemysłu książki w formie

elektronicznej). Z kolei referent omówił udoskonalenia w przetwarzaniu danych oraz lepszego określenia stanu praw autorskich do dzieła. Ponadto według prelegenta ważne są wymagania techniczne w systemie w trakcie integracji do systemu ARROW nowych państw. Zwrócił uwagę na takie kwestie jak: zarządzanie poprawną formą transliteracji informacji o publikacji, poprawą wydajności i elastyczności systemu, identyfikację posiadaczy praw, wzbogacanie danych, ujednolicenie przepisów i informację dla krajów uczestniczących, a także dopasowanie klastrów dla każdego kraju. Przyszłość ARROW zależy od aktywności interesariuszy, ich współpracy i wiarygodności. Ulepszenia w toku realizacji mogą okazać się korzystne dla całego systemu m.in. w dostosowywaniu aplikacji dla konkretnego przypadku. Natomiast koszty będą oceniane według modelu biznesowego ARROW.

Prezentacji polskiej bazy Books in Print dokonał Piotr Sagnowski, reprezentujący SAIW „Polska Książka”. Oprogramowanie „Books in Print” (BiP) to baza danych, której zarządzającym będzie SAIW „Polska Książka”, jako organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi powołana do działań związanych z inkasem i reparycją opłat reprograficznych oraz procesem licencjonowania. BiP będzie podłączony do systemu ARROW Plus. Baza jest produktem technicznie przygotowanym przez stronę włoską i w swej początkowej wersji na początek grudnia 2013 roku liczyła już 297 tysięcy tytułów dzieł polskich. Trwają obecnie prace nad tłumaczeniem jej z wersji angielskiej na polską. Zadaniem strony polskiej jest skorygowanie i dopracowanie przepływu informacji o publikacjach na terenie całego kraju. Przede wszystkim musi nastąpić łączność z bazami danych, ISBN i bazami dystrybutorów. Dzięki systemowi wydawcy otrzymają status klientów, będą mogli gromadzić tytuły w katalogu, podawać informacje dotyczące praw autorskich, czy informacje o publikacji.

Podsumowania całości wystąpień oraz prac nad wdrożeniem i przyszłością projektu ARROW Plus w Polsce dokonał Andrzej Nowakowski. Podkreślił istotne zalety w dostępie do informacji o prawach własności do publikacji i uzyskiwaniu na określonych warunkach możliwości jego digitalizacji. Według przewodniczącego konferencji, to od polskich wydawców i autorów będzie zależało, czy utworzone bazy będą na bieżąco uzupełniane i aktualizowane. O ile bazy danych będące pod patronatem SAIW „Polska Książka”, podłączone do projektu unijnego ARROW, będą współpracowały z bazami danych polskiej Biblioteki Narodowej, to jednak od wydawcy krajowego będzie zależało uzupełnianie jej o informacje, nadania jej statusu publikacji in print czy out of print, jak również jego dostępności handlowej (poprzez magazynowanie i dystrybucję) oraz uzupełnione o informacje dotyczące praw autorskich. Z pewnością uczestnictwo w programie ARROW i ARROW Plus bezpośrednio przyczynia się do usprawnienia procesu digitalizacji poprzez tworzenie i przeszukiwanie odpowiednich baz danych. Ponadto prelegent zwrócił uwagę zgromadzonym na rangę współuczestnictwa Polski w projekcie ARROW Plus.

Mgr Ewa Rudnicka
Olsztyn – UWM

Mgr Marek Dubiński
Wrocław – PWiR

**„E-EKSPLOZJA: NARZĘDZIA – METODY - UŻYTKOWNICY”
– SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ
W BIBLIOTECIE JAGIELLOŃSKIEJ Z OKAZJI 650-LECIA
UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
(KRAKÓW, 27 III 2014 R.)**

Abstract

This report was presented in the wake of a scientific conference “E-explosion: tools – methods – users.” The conference took place in the Jagiellonian Library as part of the celebrations of the 650th anniversary of the Jagiellonian University and Jagiellonian Library as well as the 20th anniversary of computerizing the Library. The conference centred on the following themes: ‘explosion’ of stock – tools, methods, and challenges; integrated searching; cooperation and network of connections; users – needs analysis, assessment of users’ satisfaction. The conference gathered together around 100 representatives of libraries and scholars from Poland, who presented 17 papers.

Streszczenie

Przedstawiono sprawozdanie z konferencji naukowej pt.: E-eksplozja: narzędzia – metody - użytkownicy”, która odbyła się w Bibliotece Jagiellońskiej z okazji 650-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego i Biblioteki Jagiellońskiej oraz 20-lecia komputeryzacji Biblioteki. Konferencja skoncentrowana była wokół następujących tematów: eksplozja zasobów - narzędzia, metody, wyzwania; zintegrowane wyszukiwanie; współpraca i sieć wzajemnych powiązań; użytkownicy: analiza potrzeb, badanie satysfakcji. W konferencji uczestniczyło około 100 przedstawicieli bibliotek i pracowników naukowych z całej Polski, a wygłoszono 17 referatów.

Każda rocznica skłania do przemyśleń, lecz 650 urodziny są wyjątkową okazją do refleksji. 650-lecie obchodzi w tym roku najstarsza uczelnia w Polsce – Uniwersytet Jagielloński. Biblioteka Jagiellońska (BJ) jako integralna część krakowskiej Alma Ma-

ter również uczestniczy w uroczystościach rocznicowych. Dnia 27 marca 2014 roku w gmachu BJ odbyła się konferencja naukowa „E-eksplozja: narzędzia – metody – użytkownicy” zorganizowana przez pracowników Biblioteki Jagiellońskiej, na którą przybyło około 100 przedstawicieli bibliotek i pracowników naukowych z całej Polski, a wygłoszono 17 referatów. Obrady uświetnił swą obecnością prof. Stanisław Kistrzyn, prorektor Uniwersytetu Jagiellońskiego ds. badań naukowych i funduszy strukturalnych.

Biblioteka Jagiellońska, oprócz jubileuszu założenia Uczelni, święci również dwudziestą rocznicę pracy w nowym bibliotecznym wymiarze – przestrzeni elektronicznej. Konferencja poświęcona była nowym technologiom wykorzystanym w procesach bibliotecznych, elektronicznym źródłom informacji, szkoleniom bibliotecznym oraz współczesnemu wizerunkowi BJ przejawiającemu się w możliwościach tworzonych przez wirtualne środowisko.

Obrady otworzył dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej, prof. dr hab. Zdzisław Pietrzyk, który powitał zebranych i w krótkich słowach przedstawił ideę towarzyszącą konferencji. Z długiego życia BJ skupił się na ostatnich 20 latach, które wiążą się przede wszystkim z nowymi technologiami, mającymi znaczący wpływ na działanie Biblioteki. Przypomniane zostały obawy bibliotekarzy przed zmianami, ale także sukcesywnie rosnące zaufanie do elektronicznych narzędzi pracy, a także możliwości wynikające z sieciowej współpracy bibliotek na świecie. Dyrektor Pietrzyk zaznaczył uczestnictwo otoczenia zewnętrznego w zmianach dotyczących procesów bibliotecznych, wymagania użytkowników wobec współczesnej biblioteki akademickiej oraz konieczność uwzględniania oczekiwań czytelników w działaniach bibliotecznych. Podkreślił również wkład BJ w działania katalogu centralnego NUKAT.

Pierwszą prelegentką - i jednocześnie prowadzącą obrady - była Krystyna Sane-tra, dyrektor ds. rozwoju Biblioteki Jagiellońskiej, która w wystąpieniu „E-eksplozja – dane i metadane – dokonania i plany” przedstawiła minione 20 lat jako czas wielkich przemian w Bibliotece. Historia zbiorów elektronicznych w BJ sięga 1991 roku, kiedy kupiono pierwszą bazę danych na dyskach CD-ROM, a tym samym rozpoczęto komputeryzację Biblioteki. Kamieniem milowym był zakup w 1994 roku zintegrowanego systemu bibliotecznego VTLS i rozpoczęcie prac nad Komputerowym Katalogiem Zbiorów Bibliotek UJ (KKZBUJ). W chwili obecnej katalog prezentuje blisko 34% zasobu BJ – prócz nowych zbiorów wprowadzanych do katalogu trwają równolegle prace retrospektywne. Jednocześnie BJ przystąpiła do współpracy w tworzeniu katalogu NUKAT, a kolejnym etapem rozwoju środowiska elektronicznego Biblioteki było utworzenie w 2010 roku Biblioteki Cyfrowej, w której obecnie jest prezentowanych 220 000 publikacji ze zbiorów BJ.

„Po zakamarkach Jagiellonki podróż przez stulecia” zabrała nas Żaneta Kubic, (Oddział Opracowania Zbiorów BJ). Długa i fascynująca historia najstarszej biblioteki akademickiej w Polsce to opowieść o miejscu kumulującym wiedzę, zawartą w groma-

dzonych zbiorach, o uczonych i studentach związanych z Uniwersytetem. Uczestnicy konferencji podróżowali przez wieki aktywności BJ, widząc jak tradycja zderza się z nowoczesnością, tworząc nową jakość działań bibliotecznych, uzupełniając się i oferując użytkownikom wielość usług i możliwości.

Kolejne wystąpienie traktowało o dwudziestoletnim okresie współpracy bibliotek polskich w ramach NUKAT (Narodowego Uniwersalnego Katalogu). Maria Burchard, kierownik Centrum NUKAT, przybliżyła zebranym problemy ogólnopolskiej inicjatywy bibliotecznej, z perspektywy początkowego stadium pracy, jak i stanu obecnego. Biblioteka Jagiellońska była jedną z czterech bibliotek-założycielek katalogu centralnego, która uczestniczyła aktywnie na każdym etapie współpracy – utworzenia Centralnego Katalogu Haseł Wzorcowych, Centralnego Katalogu Tytułów Czasopism i w końcu stworzenia NUKAT. Została podkreślona rola BJ w działaniu katalogu centralnego. BJ wprowadziła najwięcej rekordów bibliograficznych ze wszystkich uczestników inicjatywy oraz pracuje nad doskonaleniem narzędzi pracy w katalogu. Zwrócono uwagę uczestników na rangę NUKAT w światowych pracach bibliotecznych – od 2006 roku dane zawarte w katalogu centralnym przekazywane są do katalogu światowego WorldCat. Obecnie w NUKAT pracuje około 100 bibliotek, katalog zawiera około 10 000 000 danych, a w przygotowaniach jest nowy standard katalogowania.

Małgorzata Wielek-Konopka (Oddział Komputeryzacji BJ) w referacie „Od lokalnego katalogu do globalnej bazy danych” zobrazowała rozwój katalogu komputerowego BJ jako elementu komputeryzacji instytucji. Prelegentka skupiła się na korzyściach płynących z zastosowania nowych narzędzi pracy. Automatyzacja procesów bibliotecznych wpłynęła na zmiany organizacyjne Biblioteki, ułatwienie wykonywania codziennych obowiązków każdego bibliotekarza, oraz na możliwości wyszukiwawcze informacji bibliograficznych. Podkreślono związek nowych technologii ze zmianami dotyczącymi współpracy bibliotek. Nowe metody prezentacji zbiorów stworzyły przed bibliotekami możliwości tworzenia odmiennej przestrzeni bibliotecznej – wirtualnej. Powstają biblioteki cyfrowe, repozytoria, wystawy wirtualne. Przykładem takiej przestrzeni był depozyt Jana Skalskiego złożony w Bibliotece Medycznej BJ, dostępny poprzez stronę domową Biblioteki.

Wystąpienie Marzanny Baś, Anny Grzędy i Iwony Wawrzynek (Oddział Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej BJ) pt. „Badanie funkcjonalności Komputerowego Katalogu Zbiorów Bibliotek UJ przez ustalenie wskaźnika satysfakcji użytkowników i określenie częstotliwości korzystania z oferowanych usług” – zaprezentowało uczestnikom wyniki badań przeprowadzonych wśród użytkowników KKZBUJ. Ankieta była dostępna online ze strony głównej BJ i obejmowała czytelność katalogu, stopień doskonałości wyszukiwania informacji, ale także poddano ocenie kompetencję i życzliwość pracowników Biblioteki.

Tomasz Winiarski (Oddział Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo- Technicznej przy Wydziale Informatyki i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej¹) w referacie „Jakość obsługi użytkowników oraz udostępniania księgozbioru Biblioteki Wydziału Informatyki i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej w świetle wyników ankiety” przygotowanym wspólnie z Anną Gromadzką, omówił badania przeprowadzone w Bibliotece Wydziału Informatyki i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej. Ankieta oparta była na raportach systemu komputerowego Aleph, opiniach czytelników i bibliotekarzy. Badanie jakości pracy biblioteki wpisuje się w cykliczne działania biblioteczne na rzecz poprawy jakości procesów bibliotecznych oraz komunikacji z użytkownikami.

„Kompetencje i umiejętności informacyjne – ocena szkoleń oczami użytkowników medycznej informacji naukowej” to tytuł kolejnej prelekcji w wykonaniu dyrektor Anny Urygi i Moniki Niewaldy (Biblioteka Medyczna BJ – Collegium Medium). Autorki omówiły kolejny obszar działalności bibliotecznej – szkolenia użytkowników. Kurs przeznaczony dla kadry dydaktycznej stanowił jeden z elementów projektu ogólnouniversyteckiego „Pro bono Collegia Medici Universitatis Jagiellonicae” i realizowany był w latach 2010-2013. Ewaluacja szkolenia wykonanego przez bibliotekarzy Biblioteki Medycznej jest konieczna do oceny efektywności inicjatywy oraz do ewentualnej poprawy działań bibliotecznych.

Barbara Bułat (Oddział Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej BJ) w referacie „E-ksploracja e-dukacji, czyli o szkoleniach z korzystania z zasobów elektronicznych” przedstawiła historię przysposobienia bibliotecznego w BJ ze źródeł elektronicznych. Biblioteka Jagiellońska od 1991 roku oferuje swym użytkownikom kursy z wyszukiwania informacji bibliograficznej. W usługach szkoleniowych na szczególną uwagę zasługuje cykl wykładów pod nazwą „Ars Quaerendi” i „Ars Quaerendi plus”. Należy podkreślić elastyczność oferty – wykłady mogą odbywać się w budynku Biblioteki, jak i poza nią. Szkolenia są powtarzalne w cyklach 7 wykładów, ale również można zamówić tematy kursów.

Joanna Dziak (Biblioteka Głównej Politechniki Śląskiej) w prezentacji pt. „Zasoby elektronicznej jako przedmiot edukacji informacyjnej na podstawie doświadczeń Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej” przedstawiła problematykę szkoleń bibliotecznych zarówno online, jak i tradycyjnych, prowadzonych w Bibliotece. Dokonywane działania ewaluacyjne szkoleń wskazują na potrzeby kolejnych pokoleń użytkowników biblioteki akademickiej, ich kompetencje informacyjne i umiejętności oceny znalezionych informacji. Prelegentka podkreśliła znaczenie kursów bibliotecznych nie tylko dla efektywnego, jak i etycznego wykorzystania wyszukanych materiałów naukowych. Etyka w kompetencjach informacyjnych ma szczególne znaczenie w rozwoju nauki i wiedzy.

¹ Do 31 XII 2013 jako Biblioteka Wydziału Informatyki i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej

Ewa Dąbrowska (Oddział Gromadzenia BJ) w referacie pt. „Gromadzenie zbiorów w Bibliotece Jagiellońskiej w dobie ekspansji technologii informacyjnych” nawiązała do przemian, jakie dokonują się w zakresie gromadzonych zbiorów w Bibliotece Jagiellońskiej w związku z rozwojem technologii informacyjnych. Zaznaczyła stopniowo rosnący wpływ publikacji elektronicznych, ale jednocześnie zwróciła uwagę na brak przepisów prawnych, pozwalających na archiwizację zawartości Internetu, szczególnie czasopism i innych publikacji naukowych dostępnych online.

Katarzyna Szczepaniec (Oddział Zbiorów Cyfrowych BJ) poruszyła zagadnienia dokumentów online gromadzonych w BJ na podstawie przepisów o egzemplarzu obowiązkowym. Według niej napływające do biblioteki dokumenty na nośnikach elektronicznych są różnej jakości, jeśli chodzi o trwałość zapisu danych, dlatego ważne są różne metody ich zabezpieczania. W związku z rozwijającym się rynkiem e-publikacji zwróciła uwagę na potrzebę znowelizowania przepisów prawa i objęcia nimi nowych rodzajów publikacji. Istnieje konieczność wprowadzenia ogólnopolskich standardów w zakresie gromadzenia i archiwizacji dokumentów online. Autorka przeanalizowała rozwiązania zastosowane w BJ, zaprezentowała różne modele gromadzenia e-publikacji, wypracowane na podstawie umów z poszczególnymi wydawcami. Omówiła zasady opracowania i zarządzania e-publikacjami za pośrednictwem Systemu Obsługi Jagiellońskiej Biblioteki Cyfrowej (SOJBC) oraz pokazała sposób udostępniania e-publikacji na stronie JBC wraz z ograniczeniami wynikającymi z przepisów autorsko-prawnych.

Łukasz Mesek (Oddział Zbiorów Cyfrowych BJ) w wystąpieniu „Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa jako wydawca w kontekście światowym” wskazał na zmiany modelu publikowania w erze cyfryzacji i zmieniającej się roli wydawcy. Dzięki powstałym pod koniec XX w. bibliotekom cyfrowym, a na początku XXI w. repozytoriom uniwersyteckim, sytuacja naukowców i ich dzieł zaczęła się zmieniać. Biblioteki cyfrowe są przeznaczone do publikowania dokumentów wytworzonych przez naukowców poprzez istniejącą infrastrukturę, nabytą renomę popartą rangą uniwersytetu i szybkość procesu publikacji. Według prelegenta przeszkoleni bibliotekarze cyfrowi mogą działać jako wydawcy, a bibliotekarze jako „zabezpieczyciele” utworów. Obecnie naukowcy na świecie wzywają do bojkotu wydawnictwa Elsevier w związku ze stosowaną przez nie polityką cenową, jak i praktykami wydawcy, które mogą doprowadzić do ograniczenia dostępu do badań. Ekonomista Ted Bergstrom obliczył, że 59% tytułów Elseviera jest „złej wartości”. Zachęcał do publikowania na stronach bibliotek i repozytoriów uczelnianych.

Bardzo ciekawą inicjatywę zaprezentowały Jadwiga Wichman (Biblioteka Instytutu Fizyki UJ) i Joanna Hoły (Oddział Zbiorów Cyfrowych BJ). Z okazji obchodów 130 rocznicy skroplenia trwałych składników powietrza w Krakowie wspólnie przygotowały, opracowały i zamieściły w Jagiellońskiej Bibliotece Cyfrowej wystawę wirtu-

alną poświęconą profesorowi fizyki, Zygmuntowi Wróblewskiemu. Oprócz materiałów będących w posiadaniu Biblioteki Instytutu Fizyki, BJ, Archiwum UJ i Muzeum Collegium Maius, wykorzystano zbiory innych bibliotek cyfrowych. Umożliwiło to stworzenie bibliografii cyfrowej z łatwym dostępem do zdigitalizowanych materiałów, m.in. zawierających artykuły z XIX-wiecznych czasopism i gazet codziennych, starych druków i rzadkich publikacji.

Adrian Drabik (Oddział Zbiorów Cyfrowych BJ) w swoim wystąpieniu „Biblioteka cyfrowa a repozytorium - Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa a Repozytorium UJ (Hydra)” omówił krótko powstałą w 2010 roku JBC oraz tworzone obecnie Repozytorium UJ. W przyszłości będą to osobne platformy, ale istnieje możliwość połączenia tych dwóch baz dzięki wybraniu jednakowego formatu do wprowadzania metadanych - DublinCore. Jako multiwyszukiwarka zostanie wykorzystany system Hydra, udostępniony na licencji Open Source (Apache 2), który jest z powodzeniem stosowany np. w Stanford University.

Leszek Szafrąński (Sekcja Repozytorium UJ) w referacie „Harmonizacja zarządzania dydaktyką na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie”, przygotowanym wspólnie z Bartłomiejem Brawuskim, zaprezentował aktualny stan prac nad Bibliografią Pracowników UJ dostępną w Internecie, a tworzoną w ramach projektu HaZarD. Głównym założeniem funkcjonowania systemu jest uzupełnianie Bibliografii przez samych autorów lub przez bibliotekarzy z bibliotek wydziałowych i instytutowych UJ. Na każdym wydziale zostaną powołani asystenci wydziałowi, którzy będą zajmować się informowaniem i pozyskiwaniem opisów bibliograficznych do Bibliografii. Dzięki Repozytorium UJ będą mogli podzielić się wynikami swoich prac w Internecie.

Dr Krystyna Michniewicz-Wanik (Biblioteka Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego) wygłosiła referat „Otwarty dostęp (Open Access) jako alternatywa dla niedoskonałych przepisów o dozwolonym użytku chronionych utworów”, w którym zasygnalizowała m.in. problem, że na wiedzy tworzonej przez naukowców zarabiają głównie koncerny wydawnicze a nie jej twórcy, którzy chcieliby dzielić się osiągnięciami i udostępniać swoje artykuły również w sieci. Powstają internetowe czasopisma naukowe oraz repozytoria dziedzinowe i instytucjonalne oparte na zasadach Open Access, które stanowią konkurencję dla wydawnictw komercyjnych.

W ostatnim referacie konferencji „Źródła informacji o wskaźnikach oceny czasopism w ofercie bibliotek wyższych szkół technicznych – wybrane zagadnienia” Urszula Knop (Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej) uwagę skupiła na parametrach oceny jakości czasopism zarówno na skalę światową (Master Journal List i Impact Factor), jak i krajową (punktacja MNiSW). Omówiła polskie bazy danych: wybrane bibliografie publikacji pracowników uczelni, BazTech i Ariantę ze szczególnym uwzględnieniem zasobu informacji o wskaźnikach i możliwości ich wyszukiwania w poszczególnych źródłach.

Na zakończenie konferencji dyrektor Krystyna Sanetra podsumowała bogate w treści obrady. Konferencja została starannie zorganizowana, za co należą się podziękowania organizatorom. Zaprezentowana problematyka połączenia tradycji z nowoczesnością, wychodzenie naprzeciw oczekiwaniom odbiorców czy też trudności w udostępnianiu dzieł w postaci ich nieujednoliczonego stanu prawnego, ukazują obraz dzisiejszych bibliotek naukowych – nowoczesnych instytucji sprawnie współpracujących z odbiorcami. Materiały konferencyjne zostały opublikowane na stronie Jagiellońskiej Biblioteki Cyfrowej pod adresem:

<http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication?id=290555&from=&dirids=85&tab=1&lp=1&QI=E05E274B1980AABA1A800CF6C7E6F959-21>

Od lewej: mgr Marek Dubiński (Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej), mgr Ewa Rudnicka (Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie), mgr Ewa Goumissi (Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej)

(fot. Tomasz Winiarski)

Prof. dr hab. Zdzisław Pietrzyk, Kraków – UJ, dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej
(fot. Szymon Kotarski)

(fot. Tomasz Winiarski)

Uczestnicy konferencji

(fot. Szymon Kotarski)

Dr Krystyna Michniewicz-Wanik, Wrocław – UW.

Mgr Maria Burchard (Centrum Nukat) i mgr Krystyna Santera, Kraków – BJ
(fot. Szymon Kotarski)

Mgr Teresa ADACH (ur. 1940), bibliotekoznawca, bibliograf, nauczyciel akademicki, kustosz dyplomowany, kierownik Działu Opracowania Wydawnictw Zwartych i Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie.

Urodziła się 13 lipca 1940 roku we wsi Hilarów w powiecie Sokółów Podlaski w rodzinie nauczycielskiej.

Do szkoły podstawowej uczęszczała w Mełgwi koło Lublina. Po jej ukończeniu kontynuowała naukę w Liceum Pedagogicznym w Lublinie. W czerwcu 1958 roku zdała egzamin dojrzałości i wyjechała do Jarocina, gdzie otwarto Roczne Pomaturalne Studium Bibliotekarskie. Pobyt w Studium wspomina bardzo miło. Wykładowcami byli ludzie młodzi, ambitni, kochający swoją pracę i młodzież. Szczególnie ciepło wspomina dyrektora Ośrodka, Piotra Wasilewskiego, małżeństwo Lenczowskich i Anielę Krzoską, której wykłady z literatury polskiej i obcej oraz cotygodniowe przeglądy polskich czasopism literackich były dla słuchaczy dużym przeżyciem. Notatki z wykładów przechowuje do dziś. Jak ocenia, tam została dobrze przygotowana teoretycznie i praktycznie do zawodu bibliotekarki.

W 1959 roku rozpoczęła pracę w bibliotece Szkoły Podstawowej nr 2 w Lublinie. Zapał i młodzieńczy entuzjazm rekompensował jej brak doświadczenia w pracy z dziećmi. Dobrze układała się też współpraca z nauczycielami, którzy doceniali znaczenie czytelnictwa w ogólnym rozwoju dzieci i młodzieży.

W latach sześćdziesiątych panowała „moda” na zaoczne doksztalcanie się nauczycieli. Idąc za ich przykładem złożyła dokumenty do Zaocznego Studium Bibliotekoznawstwa przy Uniwersytecie Wrocławskim. W czerwcu 1963 roku zdała egzamin wstępny i została przyjęta na pięcioletnie studia zaoczne. Przyznaje, że studia nie przychodziły jej łatwo. Musiała godzić pracę zawodową i obowiązki na uczelni. Prawie comiesięczne wyjazdy do Wrocławia były bardzo męczące. Pozytywną stroną studiowania były natomiast kontakty z bibliotekarzami pracującymi w różnych typach bibliotek. Dużo także nauczyła się w czasie praktyk odbywanych po drugim i trzecim roku studiów w Bibliotece Uniwersyteckiej w Łodzi i Bibliotece AGH w Krakowie. W pracy magisterskiej, pisanej pod kierunkiem prof. Bronisława Kockowskiego podjęła tematykę lubelskich bibliotek szkolnych w powojennym dwudziestolecu, którą obroniła w styczniu 1969 roku.

W 1967 roku rozpoczęła pracę w Bibliotece Akademii Medycznej w Lublinie w Dziale Opracowania Książek, ponieważ ówczesny dyrektor Biblioteki dr Stanisław Kowalczyk tam właśnie kierował nowozatrudnionych bibliotekarzy. Pod okiem kierownika Działu Aliny Godlewskiej, którą wspomina bardzo ciepło, jako osobę życzliwą o benedyktyńskiej cierpliwości, uczyła się pisania na maszynie i zasad katalogowania zbiorów. W styczniu 1970 r. awansowała na starszego bibliotekarza, a w 1977 r. na kustosza służby bibliotecznej.

Pod kierunkiem kolejnego dyrektora Biblioteki mgr Zofii Jasińskiej, wraz z powołanym zespołem przygotowywała „Wykaz Publikacji” pracowników Uczelni do wydawnictwa *Kronika Akademii Medycznej*. Była współautorką wykazu publikacji pracowników AM w czterech rocznikach *Kroniki Akademii Medycznej* za lata: 1980/1981, 1982/1983, 1983/1984, 1987/1988 i redaktorem za lata 1988/1989, 1989/1990, 1990/1991. Jako redaktor wprowadziła pewne novum, mianowicie Indeks publikacji pracowników według klinik i zakładów, którego dotychczas nie było.

W 1979 r. powstała Filia Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w suterenie Domu Studenckiego AM, gdzie została przeniesiona. W ten sposób rozpoczęła trwającą prawie 10 lat pracę ze studentami. Wspólnie z Ewą Malicką i Marią Kłodą zapelniały regałami i stolikami puste pomieszczenia organizując czytelną, wypożyczalnię i magazyny książek. Najwięcej pracy miały na początku października. Tworzyły się wtedy długie kolejki, a bibliotekarki padały ze zmęczenia dźwigając ciężkie tomy Atlasu anatomii człowieka Sinielnikowa oraz Anatomię człowieka Bochenka w pięciu tomach. Odnotowywano wtedy po kilkaset odwiedzin czytelników dziennie. Zdarzało się, że ze studentami zawiązywała się przyjaźń, która trwała przez cały okres studiów.

Kwalifikacje zawodowe podnosiła uczestnicząc w kursie specjalistycznym: „Działalność informacyjna bibliotek naukowych” w 1983 roku i w lektoracie języka angielskiego, przygotowując się do egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego. Znajomość języka obcego przydała się później, gdy na Uczelni pojawili się studenci cudzoziemcy, którzy słabo mówili po polsku. W grudniu 1987 roku zdała egzamin przed Komisją Egzaminacyjną dla Bibliotekarzy i Dokumentalistów Dyplomowanych przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Etat kustosza dyplomowanego przyznano jej w maju 1988 roku.

Po odejściu na emeryturę Aliny Godlewskiej, w 1989 r. została kierownikiem Działu Opracowania Książek i Zbiorów Specjalnych.

W Bibliotece Akademii Medycznej przepracowała 35 lat. W kwietniu 2002 roku po 43 latach pracy przeszła na emeryturę.

Bardzo ciepło wspomina serdeczną i rodzinną atmosferę w Bibliotece. Wiele także nauczyła się od starszych koleżanek i dyrekcji.

Przez współpracowników postrzegana była jako dobra, życzliwa i uczynna koleżanka, sumienny pracownik i kompetentny kierownik o dużej, fachowej wiedzy, którą z cierpliwością przekazywała młodszym bibliotekarzom.

Spis publikacji

1982

1. Wykaz publikacji [pracowników AM w Lublinie za rok 1981]. *Kronika Cz. 2.* / red. Zofia Jasińska. W: *Kronika Akademii Medycznej w Lublinie za rok akademicki 1980-1981*. Oprac. Zofia Jasińska, s. 85-151., Lublin 1982, Akad. Med. w Lublinie

Współaut.: ..., Alicja Jabłońska, Maria T. Kłoda, Wiesława L. Komorowska, Krystyna Małysiak, Leokadia Patyra, Teresa Piaseczyńska, Jadwiga Rygiel, Lucyna Smyk.

1984

2. Wykaz publikacji [pracowników AM w Lublinie za rok 1983]. *Kronika Cz. 2* / red. Zofia Jasińska. W: *Kronika Akademii Medycznej w Lublinie za rok akademicki 1982-1983*. Oprac. Zofia Jasińska, s. 73-138., Lublin 1984, Akad. Med. w Lublinie

Współaut.: ..., Barbara Górecka, Alicja Jabłońska, Gerarda Jodkowska, Maria Teresa Kłoda, Wiesława L. Komorowska, Teresa Piaseczyńska, Leokadia Patyra, Jadwiga Rygiel, Lucyna Smyk

1985

3. Wykaz publikacji [pracowników AM w Lublinie za rok 1984]. *Kronika Cz. 2.* / red. Wiesława L. Komorowska. W: *Kronika Akademii Medycznej w Lublinie za rok akademicki 1983-1984*. Oprac. Zofia Jasińska, s. 83-157., Lublin 1985, Akad. Med. w Lublinie

Współaut.: ..., Alina Godlewska, Gerarda Jodkowska, Maria Teresa Kłoda, Teresa Piaseczyńska, Jadwiga Rygiel, Lucyna Smyk

1988

4. Motywy i zainteresowania czytelników Państwowego Szpitala Klinicznego nr 4 w Lublinie.. *Bibl. Lub.* 1988 R. 33 nr 119 s. 12-14

1989

5. Wykaz publikacji [pracowników AM w Lublinie za rok 1988]. *Kronika Cz. 2.* / red. Wiesława L. Komorowska. W: *Kronika Akademii Medycznej w Lublinie za rok akademicki 1987-1988*, s. 90-171., Lublin 1989, Akad. Med. w Lublinie

Współaut.: ..., Ewa Busse-Turczyńska, Bartłomiej Ogrodniczuk

1990

6. Red.: Wykaz publikacji [pracowników AM w Lublinie za rok 1989]. *Kronika Cz. 2.* / red. ... W: *Kronika Akademii Medycznej w Lublinie za rok akademicki 1988-1989*, s. 86-160., Lublin 1990, Akad. Med. w Lublinie

Współaut.: Ewa Busse-Turczyńska, Renata Buksińska, Ewa Malicka

1991

7. Red.: Wykaz publikacji [pracowników AM w Lublinie za rok 1990]. *Kronika Cz. 2.* / red. W: *Kronika Akademii Medycznej w Lublinie za rok akademicki 1989-1990*, s. 59-126., Lublin 1991, Akad. Med. w Lublinie

Współaut.: Ewa Busse-Turczyńska, Renata Buksińska, Ewa Malicka

1994

8. Red.: Wykaz publikacji [pracowników AM w Lublinie za rok 1991]. *Kronika Cz. 2.* / red. ... W: *Kronika Akademii Medycznej w Lublinie za rok akademicki 1990-1991*, s. 62-127., Lublin 1994, Akad. Med. w Lublinie

Współaut.: Renata Birska, Ewa Busse-Turczyńska, Ewa Malicka, Lucyna Smyk

Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Lublinie – akta osobowe. Materiały i informacje przekazane przez mgr Teresę Adach autorce hasła biograficznego.

Iwona Adach

Mgr Mieczysława BARA (1924–2003), romanistka, bibliograf, nauczyciel akademicki, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Oddziału Opracowania Druków Zwartych Biblioteki Głównej Politechniki Gdańskiej, następnie Oddziału Udostępniania Zbiorów i zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku.

Urodziła się 1 stycznia 1924 roku we Lwowie, w rodzinie robotniczej Jana Trybki i Ludmiły z domu Frydrych. W 1955 roku zawarła związek małżeński ze Zdzisławem Barą. W latach 1958–1969 zajmowała się wychowaniem córek: Katarzyny (ur. 1957) i Aleksandry (ur. 1960).

Tam skończyła szkołę podstawową i gimnazjum. Uczęszczała do konspiracyjnego liceum w Krakowie. Świadectwo dojrzałości otrzymała w 1946 roku, po czym podjęła studia na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1952 roku została magistrem filologii romańskiej. W tym samym roku rozpoczęła pracę w Bibliotece Głównej Politechniki Gdańskiej. W roku 1954 odbyła zakończoną egzaminem praktykę międzybiblioteczną II° stopnia w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1969 wróciła do pracy na Politechnice Gdańskiej, pełniąc m.in. funkcję kierownika Oddziału Opracowania Druków Zwartych. W 1971 roku uzyskała tytuł bibliotekarza dyplomowanego, a od września 1974 przeszła na stanowisko adiunkta bibliotecznego. W maju 1975 roku rozpoczęła pracę w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku. Początkowo kierowała pracami Oddziału Udostępniania Zbiorów, a od listopada 1976 roku pełniła funkcję wicedyrektora – od 1980 już jako starszy kustosz dyplomowany. Na tym stanowisku pracowała do przejścia na emeryturę w 1987 roku. Po czym kolejne trzy lata pracowała nadal w niepełnym wymiarze godzin.

Przez ok. 15 lat pracowała nad *Bibliografią publikacji pracowników Akademii Medycznej w Gdańsku*. Szereg z wprowadzonych przez nią rozwiązań organizacyjnych wytrzymało próbie czasu i do dziś jest stosowanych w Bibliotece Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego.

Za osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze pięciokrotnie otrzymywała indywidualną nagrodę III ° Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

Zmarła 10 lutego 2003 roku w Gdańsku. Została pochowana na Cmentarzu Łostowickim w Gdańsku.

Spis publikacji

Prace redakcyjne

Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej w Gdańsku za rok 1973 – [1986] oprac. zespół pracowników Biblioteki Głównej / pod red. Heleny Rataj, ... Gdańsk: Akad. Med., 1976 – [1989].

Toż. za rok 1973. (1976). – XI, 304 s.

Toż. za rok 1974. (1977). – XVI, 335 s.

Toż. za rok 1975. (1978). – XVIII, 373 s.

Toż. za rok 1976. (1979). – XVIII, 421 s.

Toż. za rok 1977. (1980). – XV, 369 s.

Toż. za rok 1978. (1981). – XVI, 439 s.

Toż. za rok 1979. (1983). – XV, 249 s.

Toż. za rok 1980. (1984). – XIV, 337 s.

Toż. za lata 1981-1982. (1985). – XVIII, 423 s.

Toż. za rok 1983. (1986). – XIV, 332 s.

Toż. za rok 1984. (1987). – XIII, 326 s.

Toż. za rok 1985. (1988). – XI, 319 s.

Toż. za rok 1986. (1989). – X, 208 s.

Józefa de Laval: Odszedł znakomity bibliotekarz i niezwykle Człowiek śp. mgr Mieczysława Bara (1924-2003), *Gazeta AMG* 2003 nr 3 s. 17; Piotr Tomasz Cichocki: Zmarli dyrektorzy, kierownicy i pracownicy bibliotek medycznych (1975-2008). *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 58; Bibliografia Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego; Anna Grygorowicz, Mieczysława Bara, oprac. na podstawie akt osobowych Akademii Medycznej w Gdańsku. Gdańsk 2009 (maszynopis); Ryszard Żmuda: Leksykon biograficzny uczonych i Słownik pracowników bibliotek medycznych na łamach Forum Bibliotek Medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 304, 311, 312; // Archiwum Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego – akta osobowe, sygn. 6602.

Katarzyna Błaszowska

Mgr Ewa BUSSE-TURCZYŃSKA (ur. 1956 r.), romanistka, bibliotekoznawca, nauczyciel akademicki, kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora Biblioteki Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, kierownik Biblioteki Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego.

Urodziła się 16 października 1956 roku w Lublinie w rodzinie inteligenckiej Karola i Anny Busse z domu Strawińska. Mężatka od 1977 roku z Wojciechem Turczyńskim, absolwent agrolotnictwa Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie (1980), pilot kontraktowy w Afryce, Azji i Ameryce Południowej, obecnie PLL LOT. Ma syna Łukasza (ur. 10 IX 1977), absolwenta Wyższej Szkoły Dziennikarskiej im. Melchiora Wańkowicza – filia w Lublinie. Specjalista ds. pracowników naukowych. Jest zatrudniony w Dziekanacie I Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. Synowa Karolina absolwentka filologii romańskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, pracuje w administracji Dziecięcego Szpitala Klinicznego w Lublinie. Ma troje wnucząt: Barbarę (ur. 2 VII 2001), Bernarda (ur. 11 X 2003) i Huberta (ur. 21 IV 2006).

Do Szkoły Podstawowej Nr 21 w Lublinie uczęszczała w latach 1963-1971, następnie kontynuowała naukę w I Liceum Ogólnokształcącym im. Stanisława Staszica w Lublinie. Studiowała (1971 – 1980) filologię romańską na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie (1980). Napisała pracę maderską porównawczą na temat poezji Raymonda Queneau i Georges Brassensa, której promotorem był prof. dr hab. Jerzy Falicki. Podwyższała kwalifikacje zawodowe. Ukończyła Podyplomowe Studium Bibliotek Naukowych Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego (1995), kursy: „Zarządzanie zasobami w sieci Novell Netware” w Lubelskiej Szkole Biznesu (1995), „Sieciowe i multimedialne systemy informacyjne na Politechnice Wrocławskiej (1996) oraz szkolenie dotyczące współpracy w NUKAT (2008). Otrzymała w 1996 roku na drodze konkursu, stypendium naukowe Fundacji im. dr Brunona Neumana dla bibliotekarza medycznego, na wspomaganie realizacji tematu badawczego, które wykorzystwała na wyjazd do Francji (1997). Zdała egzamin dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych przed Komisją Egzaminacyjną Ministerstwa Edukacji Narodowej (2001). Odbyła szkolenie w Centrum NUKAT (2011) w zakresie opracowania przedmiotowego w języku KABA oraz udostępniania w systemie VIRTUA.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje. Szkoła Podstawowa Nr 35 w Lublinie – nauczyciel (1983 – 1985), Akademia Medyczna w Lublinie. Biblioteka Główna – młodszy bibliotekarz (1985 –), bibliotekarz, starszy bibliotekarz, kustosz, kustosz dy-

plomowany (1 I 2004 – 30 XI 2010). Dział Informacji Naukowej AM / UM – kierownik (1995 – 2004), zastępca dyrektora Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Lublinie (2004 – 30 XI 2010), Uniwersytet Warszawski. Biblioteka Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych – kustosz dyplomowany i kierownik (1 XII 2010 –).

Praca naukowa – podejmuje problematykę badawczą z zakresu informacji naukowej. Przedmiot zainteresowań naukowych to: użytkownicy naukowej informacji medycznej oraz promocja: usług informacyjnych i zdrowia w społeczeństwie. Publikowała m.in. na łamach czasopism: *Zagadnieniach Informacji Naukowej*, *Roczniki Biblioteczne*, *Biuletyn Główniej Biblioteki Lekarskiej*, *EBIB - Elektroniczny Biuletyn Bibliotek*, *Forum Akademickie*, *Forum Bibliotek Medycznych*. Uczestniczyła w zajęciach seminaryjnych prof. dr hab. Anny Sitarskiej, na temat: „Projektowanie systemów informacyjnych”. Od 1995 roku aktywnie uczestniczyła z referatami, prezentacjami w dorocznych konferencjach problemowych bibliotek medycznych. W latach 1996-1997 brała udział w wyjazdach do niemieckich (Berlin, Hanover, Getynga, Kolonia) i francuskich (Paryż) bibliotek naukowych, zapoznając się z funkcjonowaniem stosowanych tam informatycznych systemów bibliotecznych oraz koncepcjami organizacji zbiorów i obsługi czytelników, także wycieczkach szkoleniowych Akademickiego Lubelskiego Koła Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich na Ukrainę, Litwę i do Szwajcarii.

Dydaktyka. Brała udział w prowadzeniu szkoleń bibliotecznych (studenci i doktoranci AM), praktyk studenckich. Prowadziła kilka wykładów na zebraniach naukowych lekarzy w klinikach oraz udzielała konsultacji indywidualnych dla użytkowników informacji naukowej w zakresie wyszukiwania informacji w bazach danych, a także opracowywała i prowadziła szkolenia z „Podstaw informacji naukowej” dla studentów V roku Farmacji. Zajęcia dydaktyczne kontynuowała również w Uniwersytecie Warszawskim z „Podstaw informacji naukowej” dla studentów studiów licencjackich kierunku polityka społeczna oraz z „Przysposobienia bibliotecznego” dla studentów I roku wszystkich kierunków na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych. W 2013 roku prowadziła trzymiesięczny staż dla studentki z Instytutu Studiów Politycznych z Lyonu.

Działalność organizacyjna – w Lublinie od połowy lat 90 zajmowała się projektowaniem i kompleksowym wdrażaniem automatyzacji w Bibliotece Główniej Akademii Medycznej w celu udoskonalenia przepływu naukowej informacji medycznej w środowisku Uczelni oraz zarządzaniem informacją online (współredakcja strony internetowej, administrowanie dostęпами do czasopism elektronicznych). W bibliotece zajmowała się koordynacją prac związanych ze współpracą z NUKAT. W latach 1996-1997 wzięła udział w realizacji projektu badawczego w Bibliotece AM w Lublinie n.t. *”Proces korzystania z systemu informacyjnego Biblioteki Akademii Medycznej z uwzględnieniem perspektywy potrzeb środowiska służby zdrowia”*, w ramach Działalności Statutowej. Współuczestniczyła w projektowaniu i tworzeniu bibliograficzno-

bibliometrycznej bazy danych Bibliografia pracowników naukowych AM w Lublinie. Koordynowała współpracę dziekanatów Uczelni z Biblioteką w zakresie sporządzania sprawozdań z działalności naukowej Uczelni dla KBN i Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Natomiast w Warszawie opracowała strategię rozwoju biblioteki wydziałowej w planowanej do renowacji zabytkowej siedzibie w Budynku Audytoryjnym przy Krakowskim Przedmieściu. W Bibliotece Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego w 2011 roku wprowadziła pełną automatyzację udostępniania zbiorów, włączając Bibliotekę w uczelniany system Virtua. Wymagało to szkoleń pracowników oraz modyfikacji regulaminu Biblioteki. Zweryfikowała politykę gromadzenia zbiorów, wykorzystując możliwość prenumeraty elektronicznej wersji czasopism z dziedziny dziennikarstwa i nauk politycznych oraz poszukując oszczędności w zakupach wydawnictw zwartych zastępując je wymianą dzięki nawiązaniu współpracy z bibliotekami o podobnym profilu gromadzenia zbiorów.

Członek: Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Senatu Akademii Medycznej (2008 –) i Uniwersytetu Medycznego w Lublinie (1994-1999, 2005-2008) z głosem stanowiącym.

Otrzymała Jubileuszowe Medale Wydziału Lekarskiego i Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Lublinie (2005).

Zainteresowania pozazawodowe wiążą się z twórczością poetycką oraz malarstwem. Blog z prezentacją twórczości naukowej i artystycznej (<http://www.blogger.com/profile/26991985>).

Hobby: podróże, malowanie obrazów, kopiowanie ikon, grafika komputerowa.

Spis publikacji

1994 1. Refleksje wokół komputeryzacji Biblioteki AM. <i>Alma Mater</i> (Lub.) 1994 R. 4 nr 2/3s. 22 1995 2. Komputerowe bazy danych w Bibliotece AM w Lublinie <i>Alma Mater</i> (Lub.) 1995 R. 5 nr 2s. 76-78 3. Nowa jakość informacji medycznej. <i>Informacja Profesjonalna</i> 1995 nr 1s. 26-28 4. Uroki komputeryzacji w Bibliotece AM. <i>Medicus</i> 1995 nr 8/9 s. 22, 24 5. Wędrówki medyków i bibliotekarzy po Internecie. <i>Alma Mater</i> (Lub.) 1995 R. 5 nr 3 s. 31 1996 6. Naukowe biblioteki medyczne w dobie syste-	mów zautomatyzowanych. <i>Biul. GBL</i> 1996 R. 42 nr 354 s. 79-84, bibliogr. 7. Nowak Grzegorz: Ulżyć półkom. <i>Forum Akad.</i> 1996 nr 12 Cały świat przed monitor?.–Komentarz: ... <i>Forum Akad.</i> 1997 nr 3 s. 20 8. Wizyta lubelskich bibliotekarzy w Centralnej Bibliotece Medycyny Niemiec. <i>Alma Mater</i> (Lub.) 1996 R. 6 nr 1s. 62-64 1997 9. Mediatheque de la Cité des Sciences et de l'Industrie. Fragment wizyty w kongresowym centrum-muzeum nauki i techniki (Cite des Sciences et de l'Industrie) w Paryżu. <i>Alma Mater</i> (Lub.) 1997 R. 7 nr 4 s. 129-130 10. Oczekiwanie bibliotekarzy a oczekiwania użytkowników wobec systemów informatycz-

nych. W: Materiały z konferencji: Biblioteki medyczne wobec problemów informacji elektronicznej. Poznań, 20-21 listopada 1997. Poznań 1997 s. 32-40, bibliogr.

11. Perspektywy badań użytkowników systemu informacyjnego Biblioteki Akademii Medycznej w Lublinie. (Prospects of researching the users of Lublin's Medical University Central Library.) *Zag. Inf. Nauk.* 1997 nr 2 s. 89-97, bibliogr., Sum.

12. Rozwiązanie zmodyfikowane. Głos na zakończenie dyskusji prowadzonej w numerach 12/96 i 3/97 „Forum Akademickiego”. Komentarz: Ewa Turczyńska. *Forum Akad.* 1997 nr 6 s. 25

13. Rozwój systemu informacyjnego Biblioteki AM w Lublinie a potrzeby informacyjne użytkowników. W: Materiały z konferencji Biblioteki medyczne wobec problemów informacji elektronicznej. Poznań 20-21 listopada 1997. Poznań 1997 s. 58-64, bibliogr.

Współaut.: Lucyna Smyk, ...

14. Zbiory specjalne a elektroniczne nośniki informacji. XVI Ogólnopolska Konferencja Problematyka Bibliotek Medycznych. Nałęczów - Lublin, 26-28 maja 1997. (Sprawozdanie) *Zag. Inf. Nauk.* 1997 nr 2 s. 120-122

1998

15. Droga do udostępniania zbiorów specjalnych w Internecie. *Biul. GBL* 1998 nr 357s. 33-40, bibliogr.

Współaut.: ..., Małgorzata Zajac

16. Kolekcje myśli, marzeń i informacji. (Collections of thoughts, dreams and information.). *Notes Wyd.* 1998 nr 12s. 38-40

17. Rozwój systemu informacyjnego Biblioteki AM w Lublinie. *Biul. GBL* 1998 nr 357s. 55-64, bibliogr

1999

18. Doskonalenie przedmiotowego opracowania zbiorów z biomedycyny poprzez analizę wyników monitorowania wyszukiwania informacji online. *Biul. GBL* 1999 nr 361 s. 174-179, bibliogr.

19. Naukowe biblioteki Paryża - Podróż stypendialna w ramach przygotowań do badań procesów informacyjnych. *Biul. GBL* 1999 nr 360s. 127-135.

20. Projekt badań jakości interfejsu OPAC/PRO-

LIB w Bibliotece AM w Lublinie. *Biul. GBL* 1999 nr 360 s. 9-26, bibliogr. poz. 21

21. Refleksje w związku z konferencją „Współpraca polskich bibliotek naukowych”. Komentarz: ... *Biul. GBL* 1999 nr 360 s. 137-142

2000

22. Badania ankietowe wykorzystania elektronicznego systemu informacyjnego Biblioteki Głównej AM w Lublinie a promocja usług informacyjnych. W: XIX Konferencja Problematyka Bibliotek Medycznych. Wrocław 2000, 31 V-2 VI Wrocław 2000 s. 63-82

Współaut.: ..., Renata Birska

23. Oferta informacyjna Biblioteki Głównej AM. *Medicus* 2000 nr 10 s. 16

Współaut.: Renata Birska, ..., Elżbieta Drożdż

2001

24. Internet w medycynie. *EBIB* 2001 (19)

25. Internetowa oferta informacyjna polskich bibliotek medycznych dla środowisk lekarskich. W: Internet Medyczny 2000. Materiały zjazdowe V Konferencji Internetu Medycznego. Poznań, 10-11 listopada 2000. *EBIB* 2001 nr 2 (20) s. 110

Współaut.: ..., Renata Birska

Toż. *Biul. GBL* 2001 R. 47 nr 364 s. 5-9

26. Wybrane problemy wykorzystania mediów elektronicznych w bibliotece medycznej. *Biul. GBL* 2001 R. 47 nr 365s. 95-100

Współaut.: ..., Renata Birska

2002

27. Misja biblioteki naukowej a współpraca sieci bibliotek medycznych. W: Współpraca bibliotek naukowych w zakresie obsługi użytkowników. Konferencja Naukowa. Warszawa, 23 - 24 września 2002 r. Warszawa 2002

Współaut.: ..., Renata Birska

28. Projekt wirtualnej współpracy jednostek AM w Lublinie w zakresie dokumentacji dorobku naukowego i przygotowania danych do oceny parametrycznej Uczelni. W: XXI Konferencja Problematyka Bibliotek Medycznych „Biblioteki medyczne wobec problemu bibliometrycznej oceny dorobku naukowego uczelni” Poznań 28-29 XI 2002 r. Poznań 2002

Współaut.: ..., Michał Pasternak

2003

29. Wskaźnik „impakt factor” i punktacja KBN w Bibliografii publikacji pracowników Uczelni. *Alma Mater* (Lub.) 2003 R. 13 nr 1 s. 174-177, il.

2004

30. Perspektywy gromadzenia zbiorów i oceny kolekcji w kontekście powszechnego stosowania mediów elektronicznych w bibliotekach medycznych W: XXIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Polityka gromadzenia i profilowania zbiorów w polskich bibliotekach medycznych w dobie nowoczesnych technologii informatycznych. Gdańsk, 21-22 czerwca 2004. Gdańsk 2004 s. 69-83, bibliogr.
Współaut.: ..., Renata Birska

2005

31. Dostęp online do informacji o zdrowiu na internetowych stronach bibliotek. *EBIB* 2005 nr 8

32. Informacja medyczna w internecie. *EBIB* 2005 nr 8 (69)

33. Ocena kolekcji w polityce gromadzenia zbiorów a wykorzystanie możliwości systemów zintegrowanych w polskich bibliotekach akademickich. W: II Seminarium Gromadzenie zbiorów - sztuka wyboru, Wrocław, 23 - 24 czerwca 2005 r. Wrocław 2005

34. Wskaźniki liczbowe w Bibliografii Publikacji Pracowników AM w Lublinie. *Alma Mater* (Lub.) 2005 R. 15 nr 1 s. 94-97

Współaut.: ..., Renata Birska

2006

35. Analiza ankiety na temat kształcenia użytkowników polskich bibliotek medycznych. W: 25. Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej – koncepcje i doświadczenia. Lublin-Kazimierz Dolny, 12-14 czerwca 2006 r. Lublin 2006

Współaut.: ..., Renata Birska

36. Rozwój badań nad systemami informacyjnymi w bibliotekach medycznych. Przegląd piśmiennictwa zawodowego z przełomu XX i XXI w. *Rocz. Bibl.* 2006 T. 50 s. 251-270, bibliogr. poz. 75

37. Zmiany w polskich bibliotekach uczelni medycznych po wprowadzeniu elektronicznych źródeł

informacji (analiza ankiety). Changes caused by the introduction of electronic information sources into Polish medical university libraries. A report on the survey results. *Prz. Bibl.* 2006 R. 74 nr 2 s. 201-216, bibliogr. Sum.

2007

38. Medical library website - an instrument of global education. W: Pathways to new roles. The education, training and continuing development of the health library & information workforce. European Association for Health Libraries Workshop. Krakow, 12-15 September 2007. Kraków 2007 s. 33

Współaut.: Renata Birska, ...

2008

39. Analizy bibliometryczne dla środowiska naukowego generowane na podstawie bazy danych Bibliografia Publikacji Pracowników Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. W: 26. Problemowa Konferencja Bibliotek Medycznych. Naukowa informacja medyczna w Polsce. Biblioteki medyczne wobec potrzeb środowisk medycznych oraz perspektywy ich rozwoju w realiach Unii Europejskiej. Bydgoszcz, 15-17 września 2008 roku, [b. pag.]. Bydgoszcz 2008

Współaut.: ..., Renata Birska

40. Misja biblioteki naukowej, a współpraca sieci bibliotek medycznych na rzecz użytkownika. *Forum Bibl. Med.* 2008 R. 1 nr 1 s. 140-149, il., bibliogr.

Współaut.: ..., Renata Birska

41. System informacyjny Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Lublinie. *Forum Bibl. Med.* 2008 R. 1 nr 1 s. 426-435, tab., wykr.

42. Znikanie. Lublin: Norbertinum, 2008.- 42 s., il.

Poezja polska XX / XXI wieku

2009

43. Aktualna oferta usług bibliotecznych dla środowisk medycznych w Polsce. W: Konferencja nt.: Jakość usług bibliotecznych w społeczeństwie informacyjnym, Katowice, 26-27 lutego 2009 r. Katowice 2009 s. 145-154

Współaut.: ..., Renata Birska

44. Analiza ankiety na temat kształcenia użytkowników polskich bibliotek medycznych. *Forum*

Bibl. Med. 2009 R. 2 nr 1 s. 163-176, tab.
Współaut.: ..., Renata Birska
Toż. *EBIB* 2006 nr 14

45. Analizy bibliometryczne dla środowiska naukowego generowane na podstawie baz danych Bibliografia publikacji pracowników Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 2 s. 523-535, bibliogr.

46. Kadra kierownicza bibliotek medycznych w Polsce. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 10-29, portr.

2012

47. Plany rozwoju Biblioteki Wydziału Dzien-

nikarstwa i Nauk Politycznych UW a działalność innowacyjna. W: 14. Ogólnopolska Konferencja Bibliotek Niepaństwowych Szkół Wyższych: „Kreatywność i innowacyjność w bibliotece akademickiej”, Biblioteka Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Łódź 13-14 września 2012. Łódź 2012

2013

48. Źródła informacji na temat piśmiennictwa polskiego w zakresie nauk politycznych i dziennikarstwa. W: Bibliografi@. Źródła standardy zasoby: praca zbiorowa / pod red. Jerzego Franke. Warszawa 2013 s. 177-192

Inne opracowanie

1. Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej w Lublinie za lata 1985-[2004]. / pod red. Lucyny Smyk. W: Kronika Akademii Medycznej w Lublinie. Cz. 2. Lublin 1989 -[2005]

Współaut.: ...,

Toż. za rok akademicki 1987 / 1988 Wykaz publikacji / pod red. Wiesławy L. Komorowskiej, oprac. Teresa Adach, ..., Bartłomiej Ogrodniczek. 1989

Toż. za rok akademicki 1988 / 1989 – 1989 / 1990 Wykaz publikacji / pod red. Teresy Adach, oprac. ..., Renata Buksińska, Ewa Malicka. 1990, 1991

Toż. za rok akademicki 1991 / 1992 Wykaz publikacji / pod red. Lucyny Syk, oprac. Renata Buksińska-Birska, ..., Gerarda Jodkowska, Renata Lucjan. 1994

Toż. za rok 1993 / red. Lucyna Smyk, oprac. ..., Gerarda Jodkowska, Danuta Kowalska, Ewa Malicka, Małgorzata Zajac. 1996

Toż. za rok 1994 / red. Lucyna Smyk, oprac. Renata Birska, ..., Gerarda Jodkowska, Danuta Kowalska, Ewa Malicka. 1997

Toż. za rok 1995 / red. Lucyna Smyk, oprac. Renata Birska, ..., Aleksandra Pernikarska, Anastazja Śniechowska, Małgorzata Zajac. 1998

Toż. za rok 1996 - [1997] / red. Lucyna Smyk, oprac. Renata Birska, ..., Barbara Górecka, Małgorzata Zajac. 2000, 2001

Toż. za rok 1998-[2000] / red. Lucyna Smyk, oprac. Renata Birska, ..., Elżbieta Drożdż, Małgorzata Zajac. 2001-2002

Toż. za rok 2001 / red. Lucyna Smyk, oprac. Renata Birska, ..., Elżbieta Drożdż, Barbara Lipniacka, Małgorzata Zajac. 2003

Toż. za rok 2002-[2004] / red. Renata Birska, oprac. Ewa Banach, ..., Elżbieta Drożdż, Barbara Lipniacka, Małgorzata Zajac. 2003-[2005]

W druku

1. *Stosunki Międzynarodowe – International Relations* – monografia czasopisma. *EBIB*

Ewa Busse-Turczyńska: Kadra kierownicza bibliotek medycznych w Polsce. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 14; Ryszard Żmuda: Leksykon biograficzny uczonych i Słownik pracowników bibliotek medycznych na łamach Forum Bibliotek Medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 305, 307, 309, 311, 312, 315; // Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Lublinie – akta osobowe; Uniwersytet Warszawski – akta osobowe; Materiały i informacje przekazane przez mgr Ewę Busse-Turczyńską autorowi hasła biograficznego.

Ryszard Żmuda

Mgr Zofia DRESZER (1905–1991), historyk, bibliotekoznawca, nauczyciel akademicki, kustosz dyplomowany, zastępca kierownika Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi, kierownik Działu Bibliotek Zakładowych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi.

Urodziła się 23 września 1905 roku w Koninie, woj. Poznańskie, w rodzinie inteligenckiej Marcelego Bacciarellego i Józefy z domu Łojewska. Mąż Alfred był adwokatem. W czasie okupacji hitlerowskiej przebywał w obozach jeńческих w Brunszwiku i Woldenbergu. Miała syna Jana (ur. 13 IX 1933), z którym mieszkała w Warszawie. Od 1941 roku pracowała w konspiracji pod pseudonimem „Teresa”. Po upadku powstania warszawskiego była wraz z synem w obozie w Pruszkowie, później zamieszkała u rodziców w Grójcu. W 1945 roku cała rodzina przeprowadziła się do Łodzi.

Ukończyła Gimnazjum Humanistyczne w Kaliszu (1924). Studiowała (1924–1928) – dyplom i tytuł zawodowy magistra filozofii w zakresie historii (23 X 1928) na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Napisała pracę magisterską: *Drogi handlowe przechodzące przez Kraków w wieku XIV*. Podwyższała kwalifikacje zawodowe. Uzyskała dyplom nauczyciela szkół średnich przed Komisją Egzaminów Państwowych na Nauczycieli Szkół Średnich w Warszawie. Złożyła egzamin przed Państwową Komisją Egzaminacyjną, powołaną przez Ministerstwo Kultury i Sztuki oraz Centralny Zarząd Bibliotek, dla pracowników bibliotecznych (Łódź, 25 VI 1956). Odbyla Praktykę Międzybiblioteczną II°, organizowaną przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie (12 XI–12 XII 1957), którą zakończyła wymaganym egzaminem.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje. Gimnazjum J. Statkowskiej w Warszawie – nauczycielka historii (1924–1931), Gimnazjum ss. Nazaretanek w Kaliszu – nauczycielka historii (1931–1932), Związek Spółdzielni Spożywców w Warszawie. Oddział Okręgowy w Łodzi. Dział Kadr i Szkolnictwa – księgowa (6 II 1952–31 I 1953), Dział Szkolnictwa. Łódź– Miasto Biblioteka Zakładowa – starszy planista, bibliotekarz (1 II 1953–31 I 1955). Uniwersytet Łódzki. Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi. Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów – starszy bibliotekarz, zastępca kierownika (1 II 1955–31 I 1963), Akademia Medyczna w Łodzi. Biblioteka Główna. Dział Bibliotek Zakładowych – kierownik, asystent biblioteczny (1 II 1963–31 XII 1964), adiunkt biblioteczny, (1 I 1965–31 XII 1969), kustosz dyplomowany (1 I 1970–30 IX 1974). Na emeryturę przeszła 1 X 1974 roku i pracowała na 1/2 etatu w Bibliotece Kliniki Dermatologicznej AM (3 XII 1964–).

Członek: Związków Zawodowych Pracowników Handlu w Polsce (1952-1955), Związku Nauczycielstwa Polskiego (1955-1963), Zarządu Rady Uniwersytetu Łódzkiego, Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Zmarła 28 października 1991 roku w Łodzi. Pochowana została w rodzinnym grobowcu na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Spis publikacji

1963

Mickiewicz Adam: Nieznany list. Oprac.
Pam. Liter. 1963 z. 2 s. 551-552, il.

1970

Biblioteki Łodzi. Informator. Łódź. [Druk. Zakł. Graf. PZWS], 1970.- 257 s.

Współaut.: Krystyna Boska, ..., Cecylia Dunin-Horkawicz, Elżbieta Jankowska, Jolanta Kowalczykówna, Iwona Książek, Krystyna Pięnkowska, Danuta Przybysz, Helena Sędkowska, Helena Szymankiewiczowa, Jerzy Tynecki

1971

Rysunki Marcellego Bacciarellego w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie: katalog. Warszawa: Muzeum Narodowe, 1971.- 81, [2] s., tabl. 15, 21 cm;

Współaut.: ..., Maria Suchodolska, Maria Kaczanowska Zofia Bacciarelli-Dreszerowa: Aneks s. 63-76

1972

Naganowski Edmund: Wacław Piotr (1853-1915). W: Słownik pracowników książki polskiej / pod red. Ireny Treichel. Warszawa- Łódź 1972 s. 618, bibliogr.

1974

Mieszkanie Bacciarellego na Zamku Królewskim. *Stolica* 1974 nr 49 s. 13, il.

Współaut.: ..., Alfred Dreszer

Barbara Krupińska-Stachera: Mgr Zofia Bacciarellich Dreszerowa (1905-1991). *Biul. GBL* 1992 R. 38 nr 346 s. 86-88, portr., Taż: Dreszer Zofia z d. Bacciarelli. W: Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 2 / pod red. Hanny Tadeusiewicz z udziałem Bogumiła Karkowskiego. Warszawa 2000 s. 40, bibliogr.; Jadwiga Piotrowska: Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Łodzi (1950-2002). *Kronikarz* 2006/2007 R. 5 nr 2 s. 209-227, portr.; Piotr Tomasz Cichocki: Zmarli dyrektorzy, kierownicy i pracownicy bibliotek medycznych (1950-2008). *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 60, 64, portr.; Ryszard Żmuda: Leksykon biograficzny uczonych i Słownik pracowników bibliotek medycznych na łamach Forum Bibliotek Medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 309, 313; Uniwersytet Medyczny w Łodzi – akta osobowe.

Barbara Krupińska-Stachera

Mgr Mieczysława Wiktoria DYMNA (1927-1986), polonista, bibliotekoznawca, nauczyciel akademicki, kustosz dyplomowany, kierownik Połączonego Działu Gromadzenia Księgozbioru oraz Opracowania Zbiorów, zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach, dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Świętochłowicach w latach 1974-1976 i zastępca dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bytomiu w okresie 1977-1985.

Urodziła się 3 I stycznia 1927 roku w Katowicach, w rodzinie inteligenckiej Macieja i Pelagii z domu Janiczek. Niezameężna.

W 1939 roku ukończyła szkołę podstawową w Rybniku. Okupację spędziła w Cieszynie, gdzie w 1947 r. zdała maturę w I Gimnazjum i Liceum Państwowym im. Antoniego Osuchowskiego. W tym samym roku rozpoczęła studia na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Dyplom magistra filologii polskiej uzyskała 25 X 1952 roku. Odbiła praktyki zawodowe – tzw. międzybiblioteczne – I^o w Bibliotece Głównej Politechniki Gdańskiej (6 VI – 25 VI 1955) i II° w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie (8 XI – 8 XII 1958). Uprawnienia bibliotekarza dyplomowanego otrzymała w 1962 roku, nadane przez Komisję Egzaminacyjną dla Bibliotekarzy Dyplomowanych przy Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego. W 1966 roku uczestniczyła w posiedzeniach seminarium doktoranckiego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach, przygotowując rozprawę „Monografia doktora Władysława Matlakowskiego ze szczególnym uwzględnieniem jego piśmiennictwa nielekarskiego”, ale przewodu doktorskiego nie ukończyła.

Pierwszą pracę zawodową podjęła w Dziale Dokumentacji Centralnego Zarządu Przemysłu Chemicznego w Gliwicach (1 VII 1953 – 31 VII 1954). Następnie objęła stanowisko bibliotekarza w Bibliotece Głównej Politechniki Śląskiej w Gliwicach (1 XI 1954 – 15 VIII 1958). Stąd przeszła do pracy w Bibliotece Głównej Śląskiej Akademii Medycznej (BG ŚAM) w Zabrze. Tutaj zajmowała kolejno stanowiska: bibliotekarza (16 VIII 1958 – 31 XII 1958), starszego bibliotekarza (1 I 1959 – 30 IX 1962), adiunkta bibliotecznego (1 X 1962 – 31 VII 1968) i kustosa dyplomowanego (1 VIII 1968 – 30 IX 1974). Od 1 III 1962 r. kierowała połączonymi działami gromadzenia i opracowania zbiorów. Była też w latach 1959 – 1971 redaktorem opracowywanego i wydawanego przez bibliotekę „Wykazu nabytków”. Potem przeniosła się do pracy w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Świętochłowicach (1 X 1974 – 1976), gdzie powierzono jej funkcję dyrektora. W kolejnych latach pracowała w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bytomiu, w której piastowała stanowisko zastępcy dyrektora (1976 – 31 III 1985). Z dniem 1 IV 1985 r. przeszła na emeryturę. Pracując w MBP w Bytomiu,

równocześnie (powołana przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Katowicach) kierowała funkcjonującymi w ramach Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy – Policealnym Studium Bibliotekarskim i Kwalifikacyjnym Kursem Bibliotekarskim w Bytomiu.

Była członkiem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (1955 – 1986).

Odnaczona: Krzyżem Kawalerskim, Złotym Krzyżem Zasługi, odznaką Zasłużony Działacz Kultury i Honorową Odznaką SBP.

Zmarła 9 marca 1986 roku w Bytomiu.

Spis publikacji

1959

1. Red.: Biuletyn nabytków za okres 1. 1. – 30. 6. 1959. Zabrze-Rokitnica: ŚAM 1959. -50 s.

1960

2. Red.: Biuletyn nabytków za okres 1. 7. – 31. 12. 1959. Zabrze-Rokitnica: ŚAM 1960. -98 s.

1961

3. Red.: Biuletyn nabytków za okres 1. 6. – 31. 12. 1960. Zabrze-Rokitnica: ŚAM 1961. -100 s.

1963

4. Red.: Wykaz nabytków za rok 1962. 1. Druki zwarte. Wybór. 2. Czasopisma prenumerowane w r. 1962. Zabrze-Rokitnica: ŚAM 1963. -96 s.

1964

5. Red.: Wykaz nabytków za rok 1963. 1. Druki zwarte. Wybór. 2. Czasopisma prenumerowane w r. 1963. Zabrze-Rokitnica: ŚAM 1964. -187 s.

1965

6. Red.: Wykaz nabytków za rok 1964. 1. Druki

zwarte. Wybór. 2. Czasopisma prenumerowane w r. 1964. Katowice: ŚAM 1965. -261 s.

1966

7. Red.: Wykaz nabytków za rok 1965. 1. Druki zwarte. Wybór. 2. Czasopisma prenumerowane w r. 1965. 3. Alfabetyczny wykaz filmów. Katowice: ŚAM 1966. -302 s.

1967

8. Red.: Wykaz nabytków za rok 1966. 1. Druki zwarte. Wybór. 2. Czasopisma prenumerowane w r. 1966. 3. Alfabetyczny wykaz filmów. Katowice: ŚAM 1967. -205 s.

1971

9. Red.: Wykaz nabytków za lata 1967–1969. 1. Druki zwarte. Wybór. 1969. 2. Czasopisma prenumerowane w latach 1967–1969. 3. Filmy naukowe nabyte w latach 1967–1969. Katowice: ŚAM 1971. -276 s.

Akta osobowe Dymna Mieczysława. Archiwum Zakładowe SUM, sygn. akt: 257b/40; Janina Psurek: Mieczysława Dymna 1927–1986. *Poradnik Bibliotekarza* 1987 nr 9 s. 16; Baza biogramów Biblioteki Jagiellońskiej. [online]. [dostęp: 4 XI 2013]. Dostępny: <http://www.bj.uj.edu.pl/biogramy/?c=browse-&mfn=2564>.

Krzysztof Noga

Mgr Krystyna KARWOWSKA (1913–1993), romanistka, tłumacz, bibliograf, nauczyciel akademicki, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Działu Opracowania Zbiorów, zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Poznaniu.

Urodziła się 8 lipca 1913 roku w Poznaniu, w rodzinie inteligentnej Adama Karwowskiego i Anny z domu Łebińska. Ojciec był profesorem dermatologii i wenerologii Uniwersytetu Poznańskiego. Od 1939 roku zamężna ze Stanisławem Karwowskim, pracownikiem księgarni św. Wojciecha w Poznaniu. Miała czworo dzieci: córkę Magdalenę (ur. 1941) inżyniera technologii żywności oraz trzech synów: Michała (ur. 1939) pracownika umysłowego, Jacka (ur. 1944) ekonomistę i Wojciecha (ur. 1947) nauczyciela.

W 1937 roku ukończyła filologię romańską na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego. Napisała pracę magisterską: *Les cathedrales gotiques chez les premiers romantiques*. W 1938 roku podjęła pracę jako korektorka w Drukarni św. Wojciecha w Poznaniu. Po wyjściu za mąż przerwała pracę zawodową, kilkanaście lat swego życia poświęcając wyłącznie wychowywaniu dzieci. W 1949 roku została zatrudniona jako referent w administracji Akademii Medycznej w Poznaniu, skąd w 1952 r. została oddelegowana do organizowania, wspólnie z nowo mianowanym dyrektorem Janem Walińskim, Biblioteki Głównej AM. W latach 1953-1954 brała udział w kursie dla bibliotekarzy zorganizowanym przez Ministerstwo Kultury i Sztuki. Przez 20 lat kierowała Działem Opracowania Zbiorów Biblioteki Głównej AM. Przeszła na emeryturę w 1975 roku.

Z jej inicjatywy w 1954 roku zapoczątkowano wydawanie „Biuletynu”, który ukazuje się do chwili obecnej, jako Informator Biblioteki Głównej. Opracowała scenariusze licznych wystaw poświęconych szeroko pojętej medycynie, organizatorka wykładów przeznaczonych dla pracowników Biblioteki, dydaktyk. Członek komitetu redakcyjnego „Kroniki” i „Roczników AM”. Autorka wielokrotnie wznawianego „Podręcznego słownika lekarskiego łacińsko-polskiego i polsko-łacińskiego terminów medycznych i z medycyną związanych”. Inicjatorka i redaktor wielu spisów bibliograficznych poświęconych poznańskiej medycynie i farmacji.

Członek: Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia, mąż zaufania w Bibliotece Głównej AM, Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Wyróżniona medalami pamiątkowymi: Z okazji 50- lecia Akademii Medycznej; Uniwersytetu Poznańskiego i 25 lat pracy w AM oraz nagrodami JM Rektora AM w Poznaniu.

Pasją jej życia były: Całun Turyński, medycyna, filologia romańska i książki.
Zmarła 6 kwietnia 1993 roku w Poznaniu.

Spis publikacji

1954

1. Red.: Biuletyn. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. [Red. ... Poznań, 1954]. R. 1 nr 1-4, 76 s., 25 cm

1955

2. Red.: Biuletyn. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. R. 2 nr 5-6. [Red. ... Poznań, 1955], 48 s., 25 cm

1956

3. Red.: Biuletyn. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. R. 3 nr 7-10. [Red.: ... Poznań, 1956], 135 s., 25 cm

1957

4. Red.: Biuletyn. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. [Wykaz nabytków. Informator biblioteczny nr 1-3]. R. 4 nr 1(11)-3(13). Red.: ... Poznań, 1957, 98 s., tab., 25 cm

1958

5. Bibliografia publikacji z lat 1945-1955. Dzieśięciolecie pracy naukowej Wydziału Lekarskiego i Farmaceutycznego Uniwersytetu Poznańskiego oraz Akademii Medycznej w Poznaniu. Poznań: PWN, 1958, 268 s.

Współaut.: Zofia Knoppówna, ..., Zofia Gaca-Dąbrowska, Janina Brzostowicz, Maria Jakowenko, Wiesław Urbański, Jan Waliński.

6. Red.: Biuletyn. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. [Wykaz nabytków. Informator biblioteczny nr 4-5]. R. 5 nr 4(13)-5(6)(14/15). Red.: ... Poznań, 1958, 70 s., 25 cm

1959

7. Red.: Biuletyn. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. [Wykaz nabytków. Informator biblioteczny nr 6-7]. R. 5 nr 7/8(16-17)-9/10(18/19). Red.: ... Poznań, 1959, 109 s. tabl. 4, 25 cm + słownik luźny 20 s

8. Kronika Akademii Medycznej w Poznaniu. Od 1 stycznia 1950 r. do 30 września 1957 r. Komit. red.: Adam Wrzosek (red. naczej.), Janusz Groniowski,

Bolesław Howorka. T. 1-3. Poznań, AM w Poznaniu, 1959, 465 + 452 + 370 s. 24 cm

Współaut.: [m.in.] Bolesław Howorka, ..., Zofia Knoppówna, Janina Brzostowicz, Zofia Gaca-Dąbrowska

1960

9. Red.: Biuletyn. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. [Wykaz nabytków. Informator biblioteczny nr 8]. R. 6 nr 11/12 (20-21). Red.: ... Poznań, 1960, 37 s. tabl. 1, 25 cm + luźny dod. 12 s.

10. Podręczny słownik łacińsko-polski terminów medycznych i z medycyną związanych. Dla studentów pierwszych lat, bibliotekarzy medycznych, laborantów farmaceutycznych. Poznań, AM w Poznaniu, 1960, 291 s.

1961

11. Red.: Biuletyn. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. [Wykaz nabytków]. R. 6/7 nr 13/14(22-23). Red.: ... Poznań, 1961, 40 s., 25 cm

1962

12. Podręczny słownik łacińsko-polski terminów medycznych i z medycyną związanych. Dla studentów pierwszych lat, bibliotekarzy medycznych, laborantów farmaceutycznych. Wyd. 2 popr. i uzup. Poznań: AM w Poznaniu, 1962, 288 s., tabl. 3, 24 cm

1963

13. Red.: Biuletyn. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. [Wykaz nabytków. Informator biblioteczny nr 9]. R. 8 nr 15. Red.: ... Poznań: Wydaw. Ucz. AM, 1963, 79 s., il., 24 cm

14. Dr Eugeniusz Parczewski. - Spraw. PTPN za r. 1962 nr 2(66) [wyd. 1963] s. 196-200, spis prac E. Parczewskiego, bibliogr.

15. Dr Stanisława Parczewska. Tamże s. 200-202

16. Wspomnienie o koledze p. Stefanie Dąbmskim (30. 06. 1893-30. 04. 1961) *Biul. Bibl. AM Pozn.* 1963 R. 8 nr 15 s. 63-64, il.

1967

17. Red.: Kronika i bibliografia dorobku naukowego Akademii Medycznej w Poznaniu 1957/58-1963/64. Red. nacz.: Adam Jankowiak. Red.: [m.in.] ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Część bibliograficzną oprac.: Maria Dudzińska, Aleksandra Fliegerowa, Anna Górská, Marta Kroemeke, Maria de Mezer, Janina Mierniczakowa, Maria Poprawska, Halina Potyrałowa pod kier. Krystyny Karwowskiej i Zofii Knoppówny. Indeks przedmiotowy bibliografii: Jerzy Sikorski. Indeks nazwisk: Alicja Machnik, Maria Milde. Sekr. red.: Bronisława Wolnikowa. Poznań: PWN, 1967, 745, [2] s., [4] k. tabl., il., 24 cm

18. Podręczny słownik łacińsko-polski terminów medycznych i z medycyną związanych. Wyd. 3 popr. i uzupełn. Poznań: AM w Poznaniu, 1967, 252, [3] s., 24 cm

19. Słownik podręczny polsko-łaciński terminów medycznych i z medycyną związanych dla studentów i absolwentów akademii medycznych. Poznań: AM w Poznaniu, 1967, 468, [2] s., bibliogr., 30 cm

1968

20. Bibliografia publikacji naukowych A[kademii] M[edycznej] za rok 1965. - *Rocz. AM Pozn.* 1968 T. 1 s. 103-176

Współaut.: Zofia Knoppówna, ...

1969

21. Bibliografia prac naukowych Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w latach 1966 i 1967. *Rocz. AM Pozn.* 1969 T. 2/3 s. 187-325

Współaut.: Z[ofia] Knoppówna, ..., J[anina] Mierniczakowa, M[aria] Poprawska pod kier. Zofii Knoppówny.

22. Red.: Biuletyn. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. R. 9-13. Nr 16/24 za lata 1963-1967. Wykaz nabytków. Informator biblioteczny nr 10. Red.: ... Poznań: Wydaw. Ucz. AM, 1969, 187 s., tab. 15, 24 cm

23. Instrukcja dla bibliotek zakładowych „Działalność informacyjna w bibliotece zakładowej”. *Biul. Bibl. AM Pozn.* 1969 R. 9/13 nr 16(24) s. 158-188 + tab. 14

Współaut.: Z[ofia] Knoppówna, ...

24. Red.: Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu. T. 2/3 (1965/66-1966/67). Red. nacz.: Adam Jankowiak. Red. [m.in.]: ..., Jan Waliński,

Bronisława Wolnikowa. Poznań: PWN 1969, 392 s., il., tab., wykr., 24 cm

1970

25. Bibliografia prac naukowych Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1968. *Rocz. AM Pozn.* 1970 T. 4 s. 175-250

Współaut.: K[azimiera] Bogucka, M[arta] Kroemeke pod kier.

26. Red.: Bibliografia zawartości poznańskich wydawnictw medycznych okresu międzywojennego 1919-1939. Komit. red.: Olech Szczepski (przewodn.), członkowie [m.in.]: ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Cz. 1. Wybrane wydawnictwa związane z Wydziałem Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. Oprac. zbior. pod kier. Poznań: PWN 1970, 200 s., [8] s. tabl., [3] k. tabl., il., 24 cm

27. Red.: Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu. T. 4 (1970). Komit. red. [m.in.]: ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Poznań: 1970, 282 s., il., tab., 24 cm

28. Skorowidz przedmiotowy. W: Bibliografia zawartości poznańskich wydawnictw medycznych okresu międzywojennego 1919-1939. Komit. red.: O. Szczepski [i in.]. Cz. 1. Poznań, 1970 s. 128-179

Współaut.: ..., Jerzy Sikorski.

29. Wprowadzenie do bibliografii. Tamże s. 13-17

30. Zestawienie chronologiczne opracowanych wydawnictw. Piśmiennictwo. Tamże s. 181-184

1971

31. Red.: Biuletyn. Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Poznaniu. R. 14-15 nr 17/25 za lata 1968-1969. Wykaz nabytków. Informator biblioteczny nr 11. Red.: ... Poznań: Wydaw. Ucz. AM, 1971, 231 s., il., 24 cm

32. Droga naukowa prof. zwyczaj. stom. dr. wszechnauk lekarskich, dr. med. dentyst. Leona Laknera (1884-1962). - *Biul. Bibl. AM Pozn.* 1971 R. 14/15 nr 17 s. 165-168 portr.

33. Red.: Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu. T. 5 (1971). Komit. red.: Olech Szczepski (przewodn.); członkowie: [m.in.] ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowi. Poznań: PWN 1971, 324 s., il., tab., wykr., 24 cm

34. [Scenariusz wystawy poświęconej życiu i działalności prof. dr. Franciszka Adamanisa]. *Biul. Bibl. AM* Pozn. 1971 R. 14/15 nr 17 s. 169-177 il., portr.

35. Wspomnienie o kol. mgr Zofii Knoppównie. Tamże s. 205-211

1972

36. Red.: Bibliografia zawartości poznańskich wydawnictw medycznych okresu międzywojennego 1918-1939. Komit. red.: Olech Szczepński (przewodn.), członkowie: [m.in.] ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Cz. 2. Czasopisma specjalistyczne. Oprac. zbior. pod red. Warszawa-Poznań: PWN 1972, 165 s., tab., 24 cm

37. Red.: Informator. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. R. 16-17 nr 18(26). Styczeń 1970 - grudzień 1971. Wykaz najważniejszych nabytków Biblioteki Głównej i jednostek naukowych Akademii Medycznej w Poznaniu. Informator biblioteczny nr 12. Red.: ... przy współpr. Renaty Tomasziewicz. Poznań: Wydaw. Ucz. AM, 1972, 167 s., il., 24 cm

38. Red.: Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu. T. 6 (1972). Komit. red.: Olech Szczepński (przewodn.), członkowie: [m.in.] ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Poznań: PWN, 1972, 436 s., il., tab., wykr., 24 cm

39. Skorowidz przedmiotowy bibliografii. W: Bibliografia prac naukowych Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1970. Oprac.: K[azimiera] Bogucka, M[arta] Kroemeke przy współpr. M[arii] Poprawskiej. - *Rocz. AM Pozn.* 1972 T. 6 s. 265-367.

Współaut.: H[elena] Basińska, ..., R[enata] Tomasziewicz.

40. Skorowidz przedmiotowy. Tematyka prac autorskich oraz materiałów informacyjnych „Przeglądu Antropologicznego”. T. 1: 1926 – T. 13: 1939. W: Bibliografia zawartości poznańskich wydawnictw medycznych okresu międzywojennego 1919-1939 Komit. red.: Olech Szczepński [i in.]. Cz. 2. Warszawa-Poznań, 1972 s. 108-113

41. Skorowidz przedmiotowy. Tematyka utworów oraz materiałów informacyjnych czasopism lekarskich: Medycyny Praktycznej, Nowin Psychia-

trycznych, Orędownika Zdrowia oraz Patologii. Tamże s. 65-94

Współaut.: ..., Aniela Piotrowicz.

42. „W 50-lecie Uczelni”. Scenariusz z wystawy zorganizowanej z okazji 50-lecia Uczelni. W: Informator. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. Red.: Krystyna Karwowska przy współpr. Renaty Tomasziewicz. Poznań, 1972 R. 16-17 nr 18(26) s. 131-137, il.

Współaut.: ..., Bronisława Wolnikowa.

43. Wprowadzenie do II części bibliografii. W: Bibliografia zawartości poznańskich wydawnictw medycznych okresu międzywojennego 1919-1939 Komit. red.: Olech Szczepński [i in.]. Cz. 2. Warszawa-Poznań 1972 s. 16-18

44. Wykaz ważniejszych nabytków Biblioteki Głównej i jednostek naukowych Akademii Medycznej w Poznaniu. 1. Książki zakupione w latach 1970-1971. Wykaz alfabetyczny i skorowidz przedmiotowy. 2. Czasopisma otrzymane w latach 1970-1971. W: Informator. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. Red. Krystyna Karwowska przy współpr. Renaty Tomasziewicz. Poznań, 1972 R. 16/17 nr 18(26) s. 4-116.

Współaut.: [...], Renata Tomasziewicz, Halina Potyrałowa].

45. Z kroniki Biblioteki Głównej AMP. Tamże s. 138-140

46. Zestawienie opracowanych roczników w układzie chronologicznym. W: Bibliografia zawartości poznańskich wydawnictw medycznych okresu międzywojennego 1919-1939 Komit. red.: Olech Szczepński [i in.]. Cz. 2. Warszawa-Poznań, 1972 s. 19-20

Współaut.: ..., Aniela Piotrowicz.

1973

47. Skorowidz przedmiotowy bibliografii. W: Bibliografia prac naukowych Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1971. Oprac.: J[anina] Brzostowicz, M[arta] Kroemeke, H[alina] Potyrałowa. - *Rocz. AM Pozn.* 1973 T. 7 s. 235-471

Współaut.: H[elena] Basińska, ..., R[enata] Tomasziewicz.

48. Red.: Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu. T. 7 (1973). Komit. red.: Olech Szczepński (przewodn.), członkowie: [m.in.] ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Poznań: PWN 1973, 432

s., il., tab., wykr., 24 cm, bibliogr., streszcz. Rez., Sum.

1974

49. Indeks przedmiotowy bibliografii. W: Bibliografia prac naukowych Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1972. Oprac.: Janina Brzostowicz, Halina Potyrałowa przy współpr. Marii Poprawskiej. - *Rocz. AM Pozn.* 1974 T. 8 s. 237-357

Współaut.: ..., Marian Napierała, Renata Tomasziewicz.

50. Podręczny słownik lekarski łacińsko-polski i polsko-łaciński. Warszawa: PZWL 1974, 443 s., 22 cm

51. Pozostaną w naszej pamięci... W: 25 lat Akademii Medycznej w Poznaniu. Przewodn. koleg. red.: Roman Góral. Poznań 1974, s. 289-304, il.

52. Red.: Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu. T. 8 (1974). Komit. red.: Olech Szczepski (przewodn.), członkowie: [m.in.] ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Poznań: PWN, 1974, 404 s., il., tab., wykr., 24 cm, bibliogr., streszcz., Rez., Sum.

1975

53. Indeks przedmiotowy bibliografii W: Bibliografia prac naukowych Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1973. Oprac.: Janina Brzostowicz, Halina Potyrałowa przy współpr. Marii Poprawskiej. *Rocz. AM Pozn.* 1975 T. 9 s. 285-422

Współaut.: ..., Marian Napierała, Renata Tomasziewicz.

54. Red.: Informator. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. Nr 19(27). Red.: ... przy współpr. Renaty Tomasziewicz. Poznań: Wydaw. Ucz. AM 1975, 93 s., 24 cm

55. Red.: Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu. T. 9 (1975). Komit. red.: Olech Szczepski (przewodn.), członkowie: [m.in.] ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Poznań: PWN, 1975, 470 s., il., tab., wykr., 24 cm, bibliogr., streszcz., Rez., Sum.

1976

56. Indeks przedmiotowy bibliografii. W: Bibliografia prac naukowych Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1974. Oprac.: Janina Brzostowicz, Halina Potyrałowa, Maria Po-

prawska pod kier. Janiny Brzostowicz. *Rocz. AM Pozn.* 1976 T. 10 s. 197-346

Współaut.: ..., Renata Tomasziewicz.

57. Red.: Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu. T. 10 (1976). Komit. red.: Olech Szczepski (przewodn.), członkowie: [m.in.] ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Poznań: PWN, [1976], 396 s., il., tab., wykr., 24 cm, bibliogr., streszcz., Rez., Sum.

1978

58. Red.: Informator. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. Nr 20. Red. ... przy współpr. Hanny Wojciechowskiej. Poznań: Wydaw. Ucz. AM w Poznaniu 1978, 41 s., 24 cm + Dodatek: Centralny katalog czasopism zagranicznych Biblioteki Głównej, jej filii oraz pozostałych bibliotek zakładowych Akademii Medycznej w Poznaniu. Oprac.: Hanna Wojciechowska. Skorowidz działowy przygotowała Krystyna Karwowska z konsultacją Heleny Basińskiej. 247 s., 24 cm

1979

59. Franciszek Chłapowski (17 IX 1846-10 IV 1923). W: Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. Pod red. Krystyny Karwowskiej. T. 1. Poznań 1979 s. 46-47 portr., bibliogr.

60. Indeks przedmiotowy. W: Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. Pod red. Krystyny Karwowskiej. T. 3. Poznań 1979 s. 566-655

Współaut.: ..., Aniela Piotrowicz i Renata Tomasziewicz.

61. Inicjator i główny założyciel Uniwersytetu Poznańskiego, pierwszy jego rektor (1919-1923) - Heliodor Święcicki. W: Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. Pod red. Krystyny Karwowskiej. T. 1. Poznań 1979 s. 42-45, portr., spis publ., bibliogr.

62. Materiały biograficzne samodzielnych pracowników nauki. W: Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. Pod red. Krystyny Karwowskiej. T. 1-3. Poznań, 1979 s. 49, 65-66, 74-76, 96, 105-106, 120-121, 126-129, 132-133, 140-141, 148-149, 158-159, 166-168, 192-193, 199-202, 217-218, 226-227, 232-233, 241-243, 274-277, 298-301.

63. Klinika Dermatologiczna. Bibliografia publikacji. W: Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. T. 2. Poznań 1979 s. 359-371
64. Podręczny słownik lekarski łacińsko-polski i polsko-łaciński. Wyd. 2 popr. i uzup. Warszawa: PZWL 1979, 547 s., 21 cm
65. Wstęp. W: Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. Pod red. Krystyny Karwowskiej. T. 1. Poznań 1979 s. 7-11
66. Red.: Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. Bibliografia publikacji. Materiały bibliograficzne. Oprac.: zespół pracowników Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Poznaniu. T. 1-3. Poznań 1979, 660 s., il., 30 cm, bibliogr.
- 1997
67. Bibliografia publikacji prof. dr A. Korczyńskiego (z okresu organizacji Studium). W: Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. Bibliografia publikacji. Materiały biograficzne. Praca zbiorowa pod red.: Krystyny Karwowskiej, Anieli Piotrowicz. Poznań 1997 s. 571
68. Doc. chorób dziecięcych, dr med. Bronisław Szulczewski (26 VII 1878-2 II 1926). Tamże s. 363-364
69. Doc. chorób wewnętrznych, dr med., dr fil. Wiktor Tomaszewski (17 III 1907). Tamże s. 403-404
70. Doc. dr med. Eugenia Piasecka-Zeylandowa (25 II 1899-5 I 1953). Tamże s. 258-259
71. Doc. dr med. Leon Mieczkowski (17 IV 1871-29 VI 1931). Tamże s. 338-339
72. Doc. dr Tadeusz Tucholski. Tamże s. 192-193
73. Doc. neurologii i psychiatrii, dr wszech nauk lekarskich Anna Gruszecka (10 X 1886-1 VIII 1966). Tamże s. 444-445
74. Doc. patologii, dr wszech nauk lekarskich Wojciech Witold Węśław (17 III 1895-7 VII 1939). Tamże s. 274-275
75. Doc. położnictwa i ginekologii, dr med. Edward Stöckl (23 XII 1890-11 VI 1960). Tamże s. 533
76. Doc. położnictwa i ginekologii, dr med. Jan Bajoński (11 XII 1888-1940). Tamże s. 531
77. Doc. położnictwa i ginekologii, dr med. Tadeusz Stefan Żuralski (14 IX 1894-1940). Tamże s. 532
78. Doc. psychiatrii, dr med. Aleksander Piotrowski (18 XII 1878-12 XII 1933). Tamże s. 448
79. Klinika Dermatologiczna. Bibliografia publikacji. Tamże s. 431-442
80. Prof. antropologii, dr fil. Eugenia Stołyhwo-wa (7 XI 1894-12 XII 1965). Tamże s. 118
81. Prof. antropologii, dr fil. Karol Stojanowski (3 V 1895-9 VI 1947). Tamże s. 305-306
82. Prof. antropologii, dr wszech nauk lekarskich Michał Ćwirko-Godycki (ur. 5 II 1901). Tamże s. 116-117
83. Prof. bakteriologii, dr med. Aleksander Ław-rynowicz (1 VII 1889-8 VIII 1944). Tamże s. 255-256
84. Prof. bakteriologii, dr med. Leon Julian Pa-dlewski (14 IV 1870-7 IX 1943). Tamże s. 253-254
85. Prof. biologii ogólnej, dr wszech nauk lekar-skich Edward Lubicz-Niezabitowski (30 V 1875-5 XI 1946). Tamże s. 137-138
86. Prof. botaniki farm., dr fil. Jan Marian Dobro-wolski (4 IX 1886-28 VI 1958). Tamże s. 575-576
87. Prof. chemii farm., dr fil. Franciszek Ada-manis (4 X 1900-14 IV 1962). Tamże s. 582-584
88. Prof. chemii farm., dr fil. Kazimierz Kali-nowski (3 III 1906). Tamże s. 584-585
89. Prof. chemii farmaceutycznej Konstan-ty Hrynakowski (21 V 1878-4 IX 1938). Tamże s. 581-582
90. Prof. chemii fizjologicznej, dr wszech nauk lekarskich Stefan Tytus Dąbrowski (31 I 1877-23 III 1947). Tamże s. 147-148
91. Prof. chemii nieorganicznej i organicznej, dr fil. Józef Browński (3 VI 1882-16 II 1927). Tamże s. 163-164
92. Prof. chemii organicznej, dr fil. Aleksan-

der Nowakowski (22 III 1900-21 I 1968). Tamże s. 628-629

93. Prof. chemii organicznej, dr fil. Antoni Korczyński. Początkowy organizator Studium Farmaceutycznego (4 IV 1879-7 IV 1929). Tamże s. 569-570

94. Prof. chirurgii, dr med. Antoni Tomasz Aleksander Jurasz (11 II 1882-19 IX 1961). Tamże s. 337-338

95. Prof. chirurgii, dr med. Feliks Skubiszewski (ur. 15 V 1895). Tamże s. 341

96. Prof. chirurgii, dr med. Kazimierz Bonawentura Nowakowski (14 VII 1879-26 IV 1952). Tamże s. 339-340

97. Prof. chirurgii, dr wszech nauk lekarskich Jan Krotoski (2 VIII 1895-22 XI 1969). Tamże s. 171-172

98. Prof. chorób wewnętrznych, dr med. Franciszek Łabendziński (9 X 1887-1 II 1964). Tamże s. 401-402

99. Prof. chorób wewnętrznych, dr med. Stefan Kwaśniewski (5 XII 1888-28 II 1970). Tamże s. 402-403

100. Prof. chorób wewnętrznych, dr med. Teofil Kazimierz Kucharski (6 I 1889-5 VI 1955). Tamże s. 388-389

101. Prof. dermatologii i wenerologii, dr med. Adam Karwowski (22 III 1873-13 IX 1933). Tamże s. 425-426

102. Prof. dermatologii i wenerologii, dr med. Jan Alkiewicz (26 III 1896-25 III 1979). Tamże s. 428-429

103. Prof. dermatologii i wenerologii, dr wszech nauk lekarskich Adam Straszynski (17 VIII 1893-2 IV 1973). Tamże s. 427-428

104. Prof. dr fizjologii, inż. dyplom. chemii Edmund Władysław Leliwa-Lelesz (4 XI 1886-24 I 1963). Tamże s. 164-165

105. Prof. farmacji stosowanej, dr fil. Adam Jurkowski (23 XII 1885-18 IX 1953). Tamże s. 611-612

106. Prof. farmakognozji, dr farm. Wacław Jan Strażewicz (2 V 1889-5 VIII 1950). Tamże s. 618-619

107. Prof. farmakognozji, mgr farm. Stanisław Poraj-Biernacki (17 VII 1875-12 VI 1931). Tamże s. 617-618

108. Prof. farmakologii, dr med. Antoni Trzeciński (17 IX 1867-1939). Tamże s. 173-174

109. Prof. farmakologii, dr med. Jan Henryk Lubieniecki (8 III 1877-29 VI 1947). Tamże s. 387-388

110. Prof. farmakologii, dr wszech nauk lekarskich Roman Jan Leszczyński (24 VI 1891-1940?). Tamże s. 174-175

111. Prof. fizjologii człowieka, dr med. Leon Antoni Zbyszewski (15 XI 1880-18 V 1943). Tamże s. 182-183

112. Prof. fizjologii układu nerwowego, dr nauk przyrodniczych Michalina Stefanowska (20 XI 1855-15 XII 1942). Tamże s. 115-116

113. Prof. fizjologii zwierząt, dr fil., dr med. Stanisław Jan Przyłęcki (29 VII 1891-5 VIII 1944). Tamże s. 181-182

114. Prof. higieny szkolnej i wychowania fizycznego, dr wszech nauk lekarskich Eugeniusz Piasecki (13 XI 1872-17 VII 1947). Tamże s. 303-304

115. Prof. higieny, dr med. Paweł Gantkowski (28 XII 1869-11 X 1938). Tamże s. 201-202

116. Prof. histologii, dr fil. Helena Gajewska (20 II 1888-20 V 1972). Tamże s. 211-212

117. Prof. histologii, dr wszech nauk biologicznych Tadeusz Kurkiewicz (23 II 1885-11 II 1962). Tamże s. 212-213

118. Prof. historii i filozofii medycyny, dr wszech nauk lekarskich, dr h. c. Uniw. im. St. Batorego, UJ oraz Akademii Medycznej w Poznaniu Adam Wrzosek (6 V 1875-26 II 1965). Tamże s. 221-222

119. Prof. historii medycyny, dr med. Witold Ziembicki (18 VIII 1874-9 X 1950). Tamże s. 223

120. Prof. hon. laryngologii, dr med. Antoni Stanisław Jurasz sen. (24 XI 1847-12 VIII 1923). Tamże s. 501-502

121. Prof. medycyny sądowej, dr wszech nauk lekarskich Stefan Horoszkiewicz (12 VIII 1874-12 III 1945). Tamże s. 245-246

122. Prof. mgr fizyki Stanisław Kalandyk (24 XI 1885-28 I 1940). Tamże s. 192

123. Prof. mikrobiologii, dr med. Jan Józef Adamski (3 V 1887-17 XII 1966). Tamże s. 257-258.
124. Prof. neurologii i psychiatrii, dr fil., dr wszech nauk lekarskich Marcin Zieliński (21 VII 1886-1941). Tamże s. 445-446
125. Prof. neurologii i psychiatrii, dr med. Tadeusz Markiewicz (10 VII 1905-13 II 1950). Tamże s. 446-447
126. Prof. okulistyki, dr med. Witold Kapuściński sen. (25 V 1882-21 VI 1951). Tamże s. 459-460
127. Prof. ortopedii, dr med. Ireneusz Wierzejewski (23 III 1881-8 III 1930). Tamże s. 479-480
128. Prof. ortopedii, dr wszech nauk lekarskich Franciszek Raszeja (2 IV 1896-21 VII 1942). Tamże s. 481-482
129. Prof. ortopedii, dr wszech nauk lekarskich Wiktor Dega (ur. 7 XII 1896). Tamże s. 482-483
130. Prof. otolaryngologii, dr wszech nauk lekarskich Alfred Stefan Józef Laskiewicz (26 XII 1888-9 XI 1969). Tamże s. 503-504
131. Prof. patologii, dr med. Ignacy Hoffman (8 V 1873-17 XII 1947). Tamże s. 273-274
132. Prof. patologii szczegółowej i terapii chorób wewnętrznych, dr med. Wincenty Jezierski (15 I 1874-21 XI 1945). Tamże s. 399-400
133. Prof. pediatrii, dr med. Karol Jonscher (25 V 1899-30 VI 1955). Tamże s. 364-365
134. Prof. pediatrii, dr wszech nauk lekarskich Janusz Zeyland (22 II 1897-5 VIII 1944). Tamże s. 365-366
135. Prof. położnictwa i ginekologii, dr med. Bolesław Kowalski (26 IX 1885-3 XII 1945). Tamże s. 529-530
136. Prof. psychiatrii i chorób nerwowych, dr wszech nauk lekarskich Stefan Borowiecki (20 VIII 1881-8 IX 1937). Tamże s. 443-444
137. Prof. radiologii, dr med. Karol Hieronim Mayer (17 X 1882-22 VIII 1946). Tamże s. 285-286
138. Prof. stomatologii, dr n. med. Józef Jarzab (10 III 1889-10 III 1969). Tamże s. 293-294
139. Prof. stomatologii, dr wszech nauk lek., dr med. dent. Leon Lakner (7 V 1884-21 VII 1962). Tamże s. 294-295
140. Prof. technologii chemicznej środków lekarskich, dr fil. Julian Flatau (20 V 1870-23 V 1935). Tamże s. 627-628
141. Prof. tyt. okulistyki, dr med. Jan Stasiński (26 VII 1869-28 II 1939). Tamże s. 460-461
142. Profesor anatomii, dr med. Stefan Różycki (8 III 1886-30 VI 1953). Tamże s. 104-105
143. Profesor anatomii, dr wszech nauk lekarskich Józef Markowski (29 X 1874-29 V 1947). Tamże s. 103-104
144. Profesor anatomii patologicznej dr med. Ludwik Skubiszewski (7 VIII 1886-7 XII 1957). Tamże s. 87-88
145. Profesor honorowy patologii i terapii szczegółowej chorób wewnętrznych Uniwersytetu Poznańskiego, dr medycyny i chirurgii Franciszek Chłapowski (17 IX 1846-10 IV 1923). Tamże s. 385-386
146. Profesor położnictwa i chorób kobiecych, dr h. c. Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Poznańskiego Heliodor Święcicki (3 VII 1854-12 X 1923). Tamże s. 57-59
147. Wstęp. Tamże s. 11-14
148. Red.: Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. Bibliografia publikacji. Materiały biograficzne. Pr. zbior. pod red.: ... i Anieli Piotrowicz. Poznań: Wydaw. Ucz. AM im. Marcinkowskiego, 1997, 733 s., il., portr., 24 cm, abstr.

Prace redakcyjne

1. Bibliografia zawartości poznańskich wydawnictw medycznych okresu międzywojennego 1919-1939. Komit. red.: Olech Szczepki (przewodn.), członkowie [m.in.]: ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Cz. 1. Wybrane wydawnictwa związane z Wydziałem Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. Oprac. zbior. pod kier. Poznań: PWN 1970, 200 s., [8] s. tabl., [3] k. tabl., il., 24 cm

2. Bibliografia zawartości poznańskich wydawnictw medycznych okresu międzywojennego 1918-1939. Komit. red.: Olech Szczepski (przewodn.), członkowie: [m.in.] Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Cz. 2. Czasopisma specjalistyczne. Oprac. zbior. pod red. Warszawa-Poznań: PWN, 1972, 165 s., tab., 24 cm

3. Biuletyn. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. [Red.: ... Poznań, 1954]. Od 1972 r. zmiana tytułu na: Informator. Biblioteka Akademii Medycznej w Poznaniu. [Red. Poznań, 1972]

Toż. 1954 R. 1 nr 1-4

Toż. 1955 R. 2 nr 5-6

Toż. 1956 R. 3 nr 7-10

Toż. 1957 R. 4 nr 1(11)-3(13)

Toż. 1958 R. 5 nr 4(13)-5/6(14/15)

Toż. 1959 R. 5 nr 7/8(16-17)-9/10(18/19)

Toż. 1960 R. 6 nr 11/12(20-21)

Toż. 1961 R. 6/7 nr 13/14(22-23)

Toż. 1963 R. 8 nr 15

Toż. 1969 R. 9-13 nr 16(24) za lata 1963-1967

Toż. 1971 R. 14-15 nr 17(25) za lata 1968-1969

Toż. 1972 R. 16-17 nr 18(26)

Toż. 1975 nr 19 (27)

Toż. 1978 nr 20

4. Kronika i bibliografia dorobku naukowego Akademii Medycznej w Poznaniu 1957/58-1963/64. Red. nac.: Adam Jankowiak. Red.: [m.in.], Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Część bibliograficzną oprac.: Maria Dudzińska, Aleksandra Fliegerowa, Anna Górka, Marta Kromeke, Maria de Mezer, Janina Mierniczakowa,

Maria Poprawska, Halina Potyrałowa pod kier. Krystyny Karwowskiej i Zofii Knoppówny. Indeks przedmiotowy bibliografii: Jerzy Sikorski. Indeks nazwisk: Alicja Machnik, Maria Milde. Sekr. red.: Bronisława Wolnikowa. Poznań: PWN, 1967, 745, [2] s., [4] k. tabl., il., 24 cm

5. Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu. T. 2/3 (1965/66-1966/67). Red. nac.: Adam Jankowiak. Red. [m.in.]: ..., Jan Waliński, Bronisława Wolnikowa. Poznań: PWN, 1969 392 s., il., tab., wyk., 24 cm

Toż. 1970 T. 4

Toż. 1971 T. 5

Toż. 1972 T. 6

Toż. 1973 T. 7

Toż. 1974 T. 8

Toż. 1975 T. 9

Toż. 1976 T. 10

6. Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. Bibliografia publikacji. Materiały bibliograficzne. Oprac.: zespół pracowników Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Poznaniu pod kier. T. 1-3. Poznań 1979, 660 s., il., 30 cm, bibliogr.

7. Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. Bibliografia publikacji. Materiały biograficzne. Pr. zbior. pod red.: i Anieli Piotrowicz. Poznań: Wydaw. Ucz. AM im. Marcinkowskiego 1997, 733 s., il., portr., 24 cm, abstr.

Andrzej Karwowski: Wielkopolska gałąź rodziny Karwowskich. *Kronika Miasta Poznania* 2007 T. 75 nr 4 s. 248-249, portr.; Półwiecze Biblioteki Głównej 1952-2002 / Oprac. zbior. pod red.: Anieli Piotrowicz. Poznań 2002; Renata Tomaszewicz: Krystyna Karwowska (1913-1993). W: Słownik bibliotekarzy wielkopolskich 1918-2000 / pod red. Franciszka Łozowskiego. Poznań [2001] s. 70-72, portr., bibliogr.; 60-lecie Biblioteki Głównej 1952-2012. Oprac. / pod red.: Anieli Piotrowicz. Poznań 2012 s. 78-93; // Archiwum Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu – akta osobowe.

Anieli Piotrowicz

Mgr Andrzej Władysław KEMPA (ur. 1936), polonista, księgoznawca, bibliotekarz, bibliograf, historyk literatury i czasopiśmiennictwa, publicysta, krytyk literacki, regionalista, bibliofil, nauczyciel akademicki, starszy kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi; zastępca dyrektora ds. merytorycznych, główny specjalista ds. promocji i marketingu Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Ludwika Waryńskiego/ Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi.

Urodził się 27 czerwca 1936 roku w Częstochowie, w rodzinie Stanisława, gisera i Stanisławy z Jagodzińskich, nauczycielki. Po śmierci rodziców (ojciec 1942 r., matka 1944 r.) wychowywany przez ciotkę Kazimierę Jagodzińską. Używał drugiego imienia Andrzej. Rodzeństwo: siostra Zofia (1926 – 2007). Pierwsza żona Krystyna z domu Kinol (ur. 26 X 1940), nauczyciela języka polskiego w Liceum Medycznym Pielęgniarstwa Nr 1 im. Tytusa Chałubińskiego, syn Jarosław (ur. 7 V 1971), absolwent Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Ludwika Solskiego w Krakowie. Druga żona Maria z domu Szczuka (ur. 31 III 1948), magister bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, starszy kustosz Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Ludwika Waryńskiego w Łodzi, kierownik Biblioteki Instytutu Konstrukcji Maszyn na Wydziale Mechanicznym Politechniki Łódzkiej, zastępca kierownika działu Opracowania Zbiorów, kierownik Działu Informacji i Pracowni Komputerowej Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Władysława Stanisława Reymonta.

Do Szkoły Podstawowej uczęszczał w Częstochowie i Łodzi, następnie kontynuował naukę w Technikum Księgarskim w Łodzi, gdzie otrzymał świadectwo dojrzałości i tytuł technika księgarza (23 III 1956). Studiował polonistykę na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego (1956 – 1960) – dyplom magistra filologii polskiej UŁ uzyskał 16 VI 1961 roku, na podstawie pracy magisterskiej *„Rola Księgarni Zawadzkich w dziejach kultury i literatury polskiej”* napisanej pod kierunkiem prof. dr. Zdzisława Skwarczyńskiego. Ukończył Studium Wojskowe UŁ (13 VIII 1960). Zdał egzamin bibliotekarski przed Państwową Komisją Egzaminacyjną przy Ministrze Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki dla bibliotekarzy dyplomowanych (18 XII 1973). Odbył miesięczny kurs dla przedstawicieli Domów Kultury i Bibliotek organizowanym przez Wszechzwiązkowy Instytut Doskonalenia Kadr w Moskwie (30 IX – 30 X 1985); kursy dokształcające m. in. z zakresu metodyki szkolenia użytkowników informacji naukowej oraz budowy języków informacyjnych (tezaurus).

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje. Akademia Medyczna w Łodzi. Biblioteka Główna – bibliotekarz (1 IX 1961 – 31 VII 1967), starszy bibliotekarz (1 VIII

1967 – 31 XII 1970), kustosz służby bibliotecznej (1 I 1971 – 31 I 1974), kustosz dyplomowany (1 II 1974 – 31 VIII 1980), kierownik Oddziału Bibliografii i Informacji Naukowej (1 IX 1964 – 31 III 1974), zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi (1 VI 1974 – 31 VIII 1980), starszy kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora ds. merytorycznych w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Ludwika Waryńskiego (1 IX 1980 – VIII 1996), 1/2 etatu jako główny specjalista ds. promocji i marketingu, po zmianie nazwy w 1991 roku, Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego (18 IX 1996 – 4 IV 1999). Emerytura: VIII 1996. Porucznik rezerwy.

Działalność dydaktyczna: prowadził wykłady i ćwiczenia dla studentów i doktorantów z zakresu przysposobienia bibliotecznego i informacji naukowej, koordynował wakacyjne praktyki studentów bibliotekoznawstwa (AM); spotkania autorskie z cyklu *Spotkania z literaturą* (MBP im. L. Waryńskiego); w latach 1968-1972 organizował wystawy grafiki, exlibrisów, dawnej książki (ŁTPK).

Współorganizował i aktywnie uczestniczył w sesjach naukowych i popularnonaukowych, głównie z cyklu „Łodziana”, zjazdach naukowych, konferencjach, kongresach, sympozjach. Wygłosił kilkadziesiąt referatów, prezentacji, wystąpień okolicznościowych. Współorganizował coroczne Dni Bibliotekarza w województwie łódzkim przy współudziale zarządów Oddziału i Okręgu SBP.

Autor ok. 800 publikacji – prace naukowe i popularnonaukowe, biografie ludzi książki, hasła encyklopedyczne, artykuły, przyczynki, recenzje, w tym kilkunastu książek z różnych dziedzin humanistyki w językach: polskim, angielskim, rosyjskim, niemieckim, francuskim. Z zakresu publicystyki ogłaszał drukiem cykle: Bigos hultajski, Dawna Łódź, Flirt z historią, Opowiadania z myszką, Pyłki, Rozmaitości z przeszłości, Szkice trybunalskie, Z przedwczorajszej Łodzi, Z różnych szuflad, Zapiski bibliofila z książek i życia wyjęte. Część tekstów sygnował kryptonimami: A. K., AK oraz pseudonimami: Andrzej – kronikarz z Kępna, Konstanty Borowiec, Andrzej Horst. Na temat jego zbiorów ukazało się wiele wzmianek w prasie, również zagranicznej: angielskiej, holenderskiej, litewskiej, szwedzkiej.

Opracowywał coroczne informatory Uczelni pt. *Skład osobowy i spis wykładów* (1969-1974) oraz Materiały do bibliografii Akademii Medycznej w Łodzi 1945-1960 pod red. Urszuli Pelińskiej, następnie *Bibliografię publikacji pracowników Akademii Medycznej w Łodzi* za lata 1961-1970 i 1971-1980 wspólnie z Jadwigą Piotrowską.

Współpracował z kilkudziesięcioma czasopismami, m. in.: *Acta Universitatis Lodzensis – Folia Librorum*, *Akapit*, *Angora*, *Bibliofil*, *Bibliotekarz*, *Biuletyn Informacyjny ZG SBP*, *Dziennik Łódzki*, *Gazeta Kielecka*, *Głos Księgarza*, *Głos Poranny*, *Ilustrowany Tygodnik Zgierski*, *Kresy Literackie*, *Kronika Miasta Łodzi*, *Kronikarz*: semestralny biuletyn informacyjny Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, *Księgarz*, *Kultura I Biznes*, *Listy Bibliofilskie*, *Łodzianin*, *Media-Kultura-Społeczeństwo*, *Miscellanea*

Łódzkie, Moda&Styl, Odgłosy, Piłsudczyk, Polish American Journal, Polonistyka, Poradnik Bibliotekarza, Poradnik Muzyczny, Prace Polonistyczne, Przegląd Biblioteczny, Przegląd Humanistyczny, Przegląd Katolicki, Rocznik Biblioteki Narodowej, Roczniki Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego, Siódma Prowincja, Slavia Orientalis, Słowo Żydowskie, Tygiel Kultury, Tygodnik Piotrkowski, Tygodnik Polski, Tygodnik Solidarność, W Kręgu Książki, Wędrownik, Ziemia Łódzka.

Członek: ZSP (1956 –), współzałożyciel Łódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Książki (1957 –), zarząd (1969 – 1970), sekretarz (1971 – 1972), honorowy (2007 –); Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (1964 –), Zarząd Okręgu w Łodzi (1974 – 1978), wiceprzewodniczący (1971 – 1981, 1993 – 2002), przewodniczący (1981 – 1993), Prezydium Zarządu Głównego (1985 – 1989, 1993 – 2001), przewodniczący Komisji Współpracy z Okręgami (1985 –), honorowy (2004); Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej - VI POP AM (28 V 1965 –), Ogólnopolskiego Zespołu Partyjnego Bibliotekarzy przy Wydziale Kultury Komitetu Centralnego PZPR (1981 –); Wiceprezes Towarzystwa Pamięci Józefa Piłsudskiego w Różanie, Oddział w Łodzi (22 VIII 1990 –); Komitetu Honorowego wystawy exlibrisu europejskiego w Galleria d'Arte del Caminetto, Bolonia, Włochy; Senackiej Komisja ds. Wydawnictw Naukowych i Skryptów, sekretarz redakcji (1968–1972); Kolegium Redakcyjne *Annales Academiae Medicae Lodzensis* (1973–1975); Zespołu Doradców Fachowych Pełnomocnika Rektora ds. Centrum Kliniczno-Dydaktycznego AM; Przewodniczący Komisji: Zakupu Materiałów Bibliotecznych i Wydawniczej.

Odnaczenia i nagrody: Złoty Krzyż Zasługi (1995), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (2002), Brązowy Medal „Zasłużony Kulturze – Gloria Artis” (2005), medal „W dowód uznania” za zasługi dla bibliotekarstwa oraz SBP (1998), medal Adama Mickiewicza za działalność w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich (2001); Odznaka Honorowa Zasłużony Działacz Kultury (1978, 1992), Honorowa Odznaka Miasta Łodzi (1984), Honorowa Odznaka Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (1984, 1999); Złoty „Złoty Exlibris” WiMBP w Łodzi w kategorii najlepsza książka popularnonaukowa o Łodzi (2002); dyplom uznania Ludowego Wojska Polskiego (5 VI 1981), nagrody JM Rektora AM III° za osiągnięcia dydaktyczne i wychowawcze (1976, 1978, 1979) oraz inne nagrody ministerialne i resortowe.

Hobby: bibliofilstwo, historia kultury, literatury i książki, kolekcjonerstwo: medalierstwo, exlibrisy.

Zmarł 1 października 2009 roku w Łodzi, pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim św. Franciszka przy ul. Rzgowskiej 156/158 w Łodzi w asyście pocztów sztandarowych SBP i WiMBP im. Marszałka J. Piłsudskiego. Mowę pożegnalną wygłosili: Elżbieta Stefańczyk, przewodnicząca ZG SBP, Piotr Bierczyński, zastępca dyrektora WiMBP, Andrzej Łuczak, prezes ŁTPK, Elżbieta Grzelakowska, przewodnicząca ZO ŁTPK.

Spis publikacji

1955

1. Technikum Księgarskie w Łodzi ma głos. *Głos Księgarza* 1955 R. 3 nr 18 s. 4

1956

2. Glückberg contra Zawadzki: z dziejów księgarstwa polskiego. *Głos Księgarza* 1956 R. 4 nr 50 s. 2-3

3. O Michale Gröllu, księgarzu JKM-ci. *Głos Księgarza* 1956 R. 4 nr 28 s. 2

1957

4. Na marginesie badań nad historią księgarstwa w Polsce. *Księgarz* 1957 R. 1 nr 4 s. 118-121

5. O wędrownym drukarzu – pionierze wydawniczego dzieła. *Głos Księgarza* 1957 R. 5 nr 2 s. 2

6. Poznanie [wiersz]. *Wyboje* 1957 R. 2 nr 21 s. 6

1958

7. Łódzki Klub Przyjaciół Książki. *Księgarz* 1958 R. 2 nr 10 s. 239

8. W leningradzkiej księgarni wydawnictw importowanych / rozmawiał *Księgarz* 1958 R. 2 nr 21/22 s. 407, 413

9. Z dziejów całopalenia książek w Polsce. *Księgarz* 1958 R. 2 nr 15/16 s. 332-334

10. Zasłużony księgarz czy korsarz wydawniczy? *Księgarz* 1958 R. 2 nr 21/22 s. 416

11. Zwycięstwo Norwida i sztuki oraz ... klęska łódzkich polonistów. *Życie Akademickie*: dod. studentów i wyższych uczelni 1958 nr 12 s. 4

Dod. do *Dziennika Łódź*, nr 116

1959

12. Drugie spotkanie z Teofilem Glückbergiem. *Księgarz* 1959 R. 3 nr 9/10 s. 15-18

13. Pierwszy historyk drukarstwa polskiego i jego dzieło. *Księgarz* 1959 R. 3 nr 9/10 s. 14

14. Wiersze żołnierzy tułaczy: z dziejów poezji legionowej. *Mówią Wieki* 1959 R. 2 nr 5 s. 21/24

1960

15. Kolportaż książek w dziewiętnastym wieku. *Księgarz* 1960 R. 4 nr 11/12 s. 14-16

16. Nieznana relacja z odsieczy wiedeńskiej. *Zesz. Polonist.* 1960 S. 14-23

17. Piosenka łódzkiego przedmieścia. *Odgłosy* 1960 R. 3 nr 41 s. 6

18. Rec.: Fiszer Ludwik: Wspomnienia starego księgarza. Warszawa 1959. - Nad pamiętnikiem starego księgarza. *Księgarz* 1960 R. 4 nr 1/2 s. 12-13

19. Rec.: Kwiecień Celestyn: Od papirusu do bibliobusu. Katowice 1960. - Więcej takich książek. *Księgarz* 1960 R. 4 nr 13/14 s. 7

20. Z działalności Łódzkiego Klubu Miłośników Książki. *Księgarz* 1960 R. 4 nr 5/6 s. 14-15

1961

21. Rec. Skierkowska Elżbieta: Wyspiański – artysta książki. Wrocław 1960 - „Mam passyją i kocham się w książkach”. *Księgarz* 1961 R. 5 nr 1/2 s. 11

22. Rewolucyjny księgarz galicyjski Jan Miliowski. *Księgarz* 1961 R. 5 nr 15/16 s. 22-23

1962

23. Akademia Medyczna w Łodzi: materiały do bibliografii 1945-1960 / oprac. zespół bibliotekarzy pod kier. Urszuli Pelińskiej: Cecylia Dunin-Horkawicz, Wiesława Gądek, Elżbieta Jankowska, ..., Jadwiga Piotrowska, Irena Skłodowska / red. Jan Goldstein. Łódź: AM, 1962, 286 s.

24. Dziwactwa uczonych. *Księgarz* 1962 R. 6 nr 5/6 s. 23

25. Franciszek Liszt koncertuje w Polsce. Cz. 1. *Por. Muzycz.* 1962 nr 10 s. 28-29

1963

26. Franciszek List koncertuje w Polsce. Cz. 2. *Por. Muzycz.* 1963 nr 3/4 s. 38-39

27. Rec.: Gostkowski Zygmunt: „Dziennik Łódzki” w latach 1884-1892: studium nad powstawaniem polskiej opinii publicznej w wielonarodowym mieście fabrycznym. Łódź 1963. - Z dziejów prasy łódzkiej. *Odgłosy* 1963 R. 6 nr 49 s. 11

28. Rec.: Piotrowski Włodzimierz: Dole i niedole diabła Boruty. Łódź 1963. - O łączymkim diable. *Odgłosy* 1963 R. 6 nr 45 s. 7

29. Rec.: Męczyński Tadeusz: Lata z książką: wspomnienia księgarza 1907-1957. Łódź 1963. – Przyjemność lektury i chwila syntezy. *Odgłosy* 1963 R. 6 nr 27 s. 5

30. Rec.: Minich Marian: Szalona galeria. Łódź 1963 – O sztuce i innych jeszcze sprawach. *Odgłosy* 1963 R. 6 nr 22 s. 7

1964

31. Lermontow w Polsce: szkic biograficzny. *Slav. Orient.* 1964 R. 13 nr 4 s. 459-480, bibliogr.

32. Temat: Łódź. *Osnowa*: almanach literacki. 1964 S. 245-248

1965

33. Drobiazgi tuwimowskie. *Odgłosy* 1965 R. 8 nr 25 s. 3

34. Łódź wolna! *Odgłosy* 1965 R. 8 nr 3 s. 1, 3

35. O miłości do książek w dawnej Polsce. *Księgarz* 1965 R. 9 nr 2 s. 66-69

36. Rec.: Słownik folkloru polskiego / pod red. Juliana Krzyżanowskiego. Warszawa 1965. - Lektura prawie sensacyjna. *Odgłosy* 1965 R. 8 nr 36 s. 8

37. U kolebki „Pamiętnika Warszawskiego”. *Rocz. Hist. Czas. Pol.* 1965 T. 4 z. 1 s. 23-34

38. Z historii obyczaju: jak ongi papierosy paliło. *Odgłosy* 1965 R. 8 nr 6 s. 8

39. Ze wspomnień śmieciarza. *Odgłosy* 1965 R. 8 nr 19 s. 1, 3

1966

40. Rec.: Dunin Janusz: W Bi-Ba-Bo i gdzie indziej: o humorze i satyrze z Miasta-Łodzi od Rozbickiego do Tuwima. Łódź 1966. - Panorama łódzkiego śmiechu. *Odgłosy* 1966 R. 9 nr 30 s. 6

41. Tuwimiana łódzkie: szkic bibliograficzno-literacki. *Prace Polonist.* 1966 Ser. 22 s. 128-139

1967

42. Karta z dziejów francusko-polskiego braterstwa broni. *Odgłosy* 1967 R. 10 nr 23 s. 4

43. Rec.: Bieńkowska Danuta: Kawaler Różanego Krzyża. Łódź 1966. - Kawaler Różanego Krzyża. *Odgłosy* 1967 R. 10 nr 9 s. 7

44. Rec.: Nadolski Andrzej: Ścieżki archeologów. Łódź 1967. - Śladem przeszłości. *Odgłosy*

1967 R. 10 nr 27 s. 8

45. Trzy przeoczone listy Tuwima. *Odgłosy* 1967 R. 10 nr 1 s. 7

46. Współczesny exlibris radziecki: na marginesie wystawy w księgarni „Pegaz”. *Odgłosy* 1967 R. 10 nr 47 s. 8, ryc.

1968

47. Wystavka v Łodzi. *V Mire Knig* 1968 G. 8 nr 4 s. 16, ryc.

1969

48. Henryk Jabłoński - poeta zapomniany. *Prace Polonist.* 1969 Ser. 25 s. 197-210

49. Pol'skij master [Jan Stańda]. *V Mire Knig* 1969 G. 9 nr 4 s. 16, ryc.

50. Red.: Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1969/1970. Łódź: AM, 1969, 225 s.

51. Współczesny ekslibris radziecki: katalog wystawy. Łódź, 1969, 20 s. nlb, ryc.

1970

52. Exlibris radziecki w latach 1961-1970: katalog wystawy. Pabianice, 1970, 20 s. nlb., ryc.

53. Pervyj pol'skoj exlibris. *V Mire Knig* 1970 G. 10 nr 8 s. 16, ryc.

54. Red.: Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1970/1971. Łódź: AM, 1970, 191 s.

1971

55. Białoruski mistrz exlibrisu – graficznej miniatury. *Przyjaźń* 1971 R. 23 nr 40 s. 11

56. Biegański jako nauczyciel / piśmiennictwo oprac. W: Władysław Biegański: lekarz i filozof 1857-1917: praca zbiorowa. Poznań, 1971 s. 176-178

57. Bydgoszcz - księgarstwo. W: Encyklopedia Wiedzy o Książce / [kom. red. Aleksander Birkenmajer et al.]. Wrocław: Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1971, szp. 364

58. Gniezno – drukarstwo i księgarstwo. Tamże 1971, szp. 805-806

59. Honorarium autorskie. Tamże 1971, szp. 895-898

60. Kalisz - księgarstwo. Tamże 1971, szp. 1094-1095

61. Nakład. Tamże 1971, szp. 1581-1582

62. Organizacje - księgarstwo. Tamże 1971 szp. 1729-1734

63. O „Julce” Władysława Rowińskiego. *Odgłosy* 1971 R. 14 nr 28 s. 8

64. Płock - drukarstwo, księgarstwo. W: *Encyklopedia Wiedzy o Książce* / [kom. red. Aleksander Birkenmajer et al.]. Wrocław: Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1971 szp. 1907-1908

65. Prenumerata. Tamże 1971 szp. 1985-1986

66. Programy redakcyjne i dążności polskiej prasy literackiej w I ćwierćwieczu XIX wieku. *Pr. Polonist.* 1971 Ser. 27 s. 147-164

67. Przemysł – drukarstwo i księgarstwo. W: *Encyklopedia Wiedzy o Książce* / [kom. red. Aleksander Birkenmajer et al.]. Wrocław: Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1971 szp. 2013

68. Przywilej. Tamże 1971 szp. 2025-2028

69. Red.: Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1971/1972. Łódź: AM, 1971, 181 s.

70. Sygnet. Tamże 1971 szp. 2257-2259

71. Targi księgarskie. Tamże 1971 szp. 2321-2324

72. Tarnów - księgarstwo Tamże 1971 szp. 2324
1972

73. Berger Józef (1819 –1884) W: *Słownik pracowników książki polskiej.* / pod red. Ireny Treichel. Warszawa 1972 s. 57-58

74. Bodekowie. Tamże s. 75-76

75. Heidenreich Marek (1868 – 1921). Tamże s. 323

76. Milikowski Edmund Henryk Karol (1828-1882). Tamże s. 595

77. Milikowski Jan (1781 –1866). Tamże s. 594-595

78. Red.: Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1972/1973 / oprac. Łódź: AM, 1972, 205 s.

79. Salzsteinowie. Tamże s. 784-785

80. Semkowicz Aleksander (1885–1954). Tamże s. 807-808

81. Wilder Hieronim (1876–1941). Tamże s. 958-959

1974

82. Bibliografia dorobku piśmienniczego pracowników Akademii Medycznej w Łodzi za rok 1973 / oprac.: ..., Jadwiga Piotrowska. Łódź: AM, 1974, 97 s.

83. Głos do artykułu “Mikołaj Kopernik w literaturze polskiej”. *Polonistyka* 1974 R. 27 nr 1 s. 76

84. Jeszcze jeden list Śniadeckiego. *Prz. Hum.* 1974 R. 18 nr 8 s. 97-100
Materiały i Przyczynki

85. Józef Wacław Grott: wspomnienie pośmiertne. W: Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1973/1974. Łódź: AM, 1974, s. 133-134

86. Spis czasopism otrzymywanych w roku 1974 przez Bibliotekę Główną Akademii Medycznej, Główną Bibliotekę Wojskowo-Lekarską Wojskowej Akademii Medycznej, Bibliotekę Instytutu Medycyny Pracy i Bibliotekę Zakładu Amin Biogennych PAN w Łodzi / oprac. Anna Górnicka, Łódź: AM, II, 141 s.

1975

87. Bibliografia dorobku piśmienniczego pracowników Akademii Medycznej w Łodzi za rok 1974 / oprac.: ..., Jadwiga Piotrowska. Łódź: AM, 1975, 123 s.

1976

88. Bibliografia dorobku piśmienniczego pracowników Akademii Medycznej w Łodzi za rok 1975 Łódź: AM, 1976, 91 s.
Współaut.: ..., Jadwiga Piotrowska

89. Milikowski Jan (1781-1866). W: *Polski Słownik Biograficzny.* T. 21 Wrocław, 1976, s. 219-220
Współaut.: Tyrowicz Marian, ...

1977

90. Bibliografia dorobku piśmienniczego pracowników Akademii Medycznej w Łodzi za rok 1976. Łódź: AM, 1977, 112 s.

Współaut.: ..., Jadwiga Piotrowska
Rec.: Pankiewicz Henryk. *Farmacja Pol.* 1978 T. 34 nr 8 s. 512-513

1978

91. Bibliografia dorobku piśmienniczego pracowników Akademii Medycznej w Łodzi za lata 1971-1972. Łódź: AM, 1978, 255 s.

Współaut.: ..., Jadwiga Piotrowska

92. Bibliografia dorobku piśmienniczego pracowników Akademii Medycznej w Łodzi za rok 1977 Łódź: AM, 1978, [druk 1982]157 s.

Współaut.: ..., Jadwiga Piotrowska

93. Miscellanea Tuwimowskie. *Odgłosy* 1978 R. 21 nr 52/53 s. 8

94. Rec.: Krasieński Zygmunt: Grób rodziny Reichstaltów. Warszawa 1928.- Dziwne przygody pewnej książki. *Odgłosy* 1978 R. 21 nr 33 s. 11

1979

95. Bibliografia dorobku piśmienniczego pracowników Akademii Medycznej w Łodzi za lata 1961-1970. T. I 1961-1962. Łódź: AM, 1979 [druk 1982], 210 s.

Współaut.: ..., Jadwiga Piotrowska

1980

96. Bolesław Maurycy Wolff w świetle nieznannej korespondencji. *Księgarz* 1980 R. 26 nr 3 s. 48-51

97. Homines multorum litterarum. *Odgłosy* 1980 R. 23 nr 42 s. 10

98. Książę poetów w Skierniewicach. *Wiad. Skierniewickie* 1980 R. 1 nr 7 s. 9

99. Nieznany sztambuch Sienkiewicza. *Odgłosy* 1980 nr 41 s. 10

100. Podróż warszawskiej pozytywistki. *Odgłosy* 1980 R. 23 nr 35 s. 10

101. Rec.: Dunin Janusz: Życie i sprawy Sotera Rozmiar Rozbickiego [...], nieporównanego autora bajek i piosenek, które poznał i zgłębił Julian Tuwim, teraz na nowo ku nauce i rozrywce przypomniat Janusz Dunin. Łódź, 1980. - Pośmiertna sława Rozbickiego. *Odgłosy* 1980 R. 23 nr 37 s. 7

102. Rec.: Literatura i język Łodzi.: materiały z sesji naukowej w Muzeum Historii Miasta Łodzi zorganizowanej w dniach 18-19 kwietnia 1978 roku. Łódź 1978 [1979]. - Dokonania i zamiary. *Odgłosy* 1980 R. 23 nr 11 s. 10

103. Rec.: Szenic Stanisław: Cmentarz Powązkowski 1790-1850. Warszawa 1979. -Reportaż z miasta umarłych. *Odgłosy* 1980 R. 23 nr 18 s. 11

104. Tajemnica reagenta ze Strykowa. *Odgłosy* 1980 R. 23 nr 20 s. 9

1981

105. Informator o placówkach informacji w województwie miejskim łódzkim: biblioteki, ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej / oprac. Roman Błasinek, ... , [i in.]. Łódź: MBP im. Ludwika Waryńskiego, 1981, 268 s.

106. Nieznany sztambuch Sienkiewicza. *Odgłosy* 1981 R. 24 nr 41 s. 10

107. Przedm.: Czasopisma literackie Łodzi międzywojennej (1918-1939): katalog oprac. Maria Szczuka. Łódź: MBP im. L. Waryńskiego, 1981, s. 3-4

108. Rec.: Mandykowa Aleksandra: Kornowie. Wrocław 1980. - Monografia Kornów. *Księgarz* 1981 R. 27 nr 1 s. 67-68

1982

109. Cenna inicjatywa sprzed lat. *Odgłosy* 1982 R. 25 nr 5 s. 7

110. Kilka słów o losach księgozbiorów Bartoszewiczów. W: Z dziejów łódzkich księgozbiorów: księgozbiór Bartoszewiczów. Łódź 1982 s. [6] - [14]

111. Łódź przed 140 laty. *Odgłosy* 1982 R. 25 nr 10 s. 6

112. „Mijają ludzie – pozostaje księga” / zebrał i oprac. ... Łódź: MBP im. Ludwika Waryńskiego, 1982, [8] s.

113. Przedm.: W: Czasopisma szkolne Łodzi międzywojennej (1918-1939) / katalog oprac. Maria Szczuka. Łódź: MPB im. L. Waryńskiego 1982 s. 3-4

114. Rec.: Dunin Janusz: Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX-XX wieku. Łódź 1982. - Z badań nad morfologią książki. *Księgarz* 1982 R. 28 nr 3 s. 70-72

115. Seweryn Sterling: w 50 rocznicę śmierci. *Odgłosy* 1982 R. 25 nr 20 s. 4

116. Superunikat. *Odgłosy* 1982 R. 25 nr 33 s. 7

117. Z dziejów łódzkich księgozbiorów: księgozbiór Bartoszewiczów / red. Jerzy Weinberg, scenariusz: Łódź: Muzeum Historii Miasta Łodzi, 1982, [26] s., il.

1983

118. Anegdota na czasie. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 48 s. 9

119. Anegdota Norwida. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 20 s. 8
120. Artysta i szlagon. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 22 s. 8
121. Chochlik drukarski. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 18 s. 9
122. Chybiony podstęp. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 32 s. 9
123. Człowiek- księga otwarta! *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 48 s. 9
124. Cztery wiersze na dobranoc. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 14 s. 10
125. Czy tylko limik? *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 8 s. 9
126. Diabeł. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 28 s. 8
127. Do dziejów poety w sutannie. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 26 s. 7
128. Duch - brzuchomówca. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 48 s. 9
129. Dziwotwór na kompanencie. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 34 s. 9
130. Figle studentów medycyny. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 46 s. 8
131. Figle pokrewieństwa. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 32 s. 9
132. Gadka o Mazurze i Rusinie. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 36 s. 9
133. Grzeczny mąż. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 16 s. 4
134. Jak dawniej wyglądał Plac Zwycięstwa. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 26 s. 7
135. Jak kto umiera. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 30 s. 9
136. Józef Ignacy Kraszewski o książkach. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 20 s. 8
137. Karmelkowy poeta. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 30 s. 9
138. Kłopotliwe pytania. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 50 s. 9
139. Kopalnia węgla w Łodzi. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 16 s. 4
140. Korespondencja literacka. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 46 s. 8
141. Król Jan i trefniś Sokołowski. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 40 s. 9
142. Krytykom władzy pro memoria. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 50 s. 9
143. Książki. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 20 s. 8
144. Kto szpetną całuje. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 40 s. 9
145. List Mickiewicza. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 36 s. 9
146. Litera M w życiu Napoleona. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 14 s. 10
147. Literatura cmentarna. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 38 s. 9
148. Łakomi święci. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 24 s. 8
149. Majowe życzenia. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 18 s. 9
150. Modlitwa szlachcica. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 44 s. 9
151. Moniuszko na cenzurowanym. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 42 s. 9
152. Myśli o książce. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 20 s. 8
153. Myśliwska przygoda Austriaka. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 14 s. 10
154. Na co cię Pan Bóg stworzył! *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 24 s. 8
155. Na pociechę. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 38 s. 9
156. Nauka i czas. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 38 s. 9
157. Niedościągły ideał. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 46 s. 8
158. Nowinki z Łodzi A. D. 1824. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 40 s. 9
159. O długowieczności. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 34 s. 9
160. O pleszcze. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 34 s. 9
161. Obieg książek. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 24 s. 8
162. Oda do kapusty. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 46 s. 8

163. Odpowiedź Sapiehy. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 20 s. 8
164. Ozdoba twarzy, pokrętnie wąsy. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 42 s. 9
165. Panieńska metamorfoza. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 48 s. 9
166. Paszkwil na teściową. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 28 s. 8
167. Piękność kobiet. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 24 s. 8
168. Pochwała czytania. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 20 s. 8
169. Pod znakiem Norwida. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 22 s. 8
170. Polak w piekle. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 42 s. 9
171. Pomysł pani Marii. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 50 s. 9
172. Poszukiwacze skarbów. *Odgłosy* 1983 nr 34 s. 9
173. Prekursor *Spotkań z Zabytkami*. *Spotkania z Zabytkami* 1983 R. 7 nr 3 s. 58-59
174. Proces o kradzież ksiąg. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 32 s. 9
175. Przeciagi. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 16 s. 4
176. Przed wydaniem dzieł Kochanowskiego. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 14 s. 10
177. Przedm.: W: Czasopisma społeczno-kulturalne Łodzi międzywojennej (1918-1939) / katalog oprac. Maria Szczuka. Łódź 1983, S. 3-4
178. Przepis na długowieczność. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 50 s. 9
179. Przyczyna dymisji. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 40 s. 9
180. Przygana i pochwała kawy. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 18 s. 9
181. Przygoda superkryminalna. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 48 s. 9
182. Przygody proboszcza z Konojadu. *Tyg. Pol.* 1983 R. 2 nr 7 s. 13
Portrety zapomnianych
183. Pustoty pana hrabiego. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 36 s. 9
184. Rec.: Duninowa Cecylia, Dunin Janusz: *Philobiblon polski*. Wrocław 1983. – Impresja na temat czyli „Philobiblon polski”. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 51 s. 8
185. Recepta na miłość. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 26 s. 7
186. Romantyczne transmigracje. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 22 s. 8
187. Ruch burzycieli maszyn. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 24 s. 8
188. Rycerska śmierć generała. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 16 s. 4
189. Starożytne napisy. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 16 s. 4
190. Studnia foremna. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 30 s. 9
191. Szewczyk-chwat. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 42 s. 9
192. Szlachcic Gomółka i Król Jan III. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 40 s. 9
193. Traktat o języku. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 46 s. 8
194. Traktat o głowie. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 50 s. 9
195. Trefna fraszka. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 32 s. 9
196. Trzeci sen o Norwidzie. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 22 s. 8
197. Tym, którzy niszczą książki. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 18 s. 9
198. Uczniowska wymówka. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 42 s. 9
199. Urząd prozą i wierszem opisany. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 44 s. 9
200. Urzędnicy Franciszka Józefa. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 44 s. 9

201. Wdzięki białogłowskie. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 18 s. 9
202. Wiersz o Poddębicach. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 44 s. 9
203. Wirujące stoliki. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 32 s. 9
204. Włodzimierz Wolski i podróżnik. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 30 s. 9
205. Z epigramów Owena. *Odgłosy* 1983 nr 34 s. 9
206. Z historyjek Radziwiłła „Panie Kochanku”. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 50 s. 9
207. Z pamiętnika nauczyciela. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 38 s. 9
208. Zagadka geograficzna. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 46 s. 8
209. Zapomniana rocznica. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 24 s. 8
210. Żołnierz-filolog. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 16 s. 4
211. Życie na kształt dramatu. *Odgłosy* 1983 R. 26 nr 32 s. 9
- 1984
212. Akcja „Kutchera”. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 16 s. 8
213. Amatorom kawy i herbaty. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 24 s. 8
214. Apophtegmaty. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 34 s. 8
215. Bibliografia kalendarzy łódzkich: (1869-1939). Łódź, MBP im. L. Waryńskiego, 1984, 21 s.
Oprac: Krystyna Kucharuk i
216. Car i złodziej. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 46 s. 9
217. Coś dla filatelistów. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 28 s. 9
218. Coś niecoś o mężczyznach. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 44 s. 9
219. Coś z medycyny. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 18 s. 8
220. Czym jest literatura. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 14 s. 8
221. Dawne kalendarze łódzkie. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 18 s. 9
222. Do jednej. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 18 s. 8
223. Dramat w restauracji. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 48 s. 8
224. Dwie anegdoty o burmistrzach. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 26 s. 8
225. Dwie rocznice – dwie broszury. *Miscellanea Łódź*. 1984 z. 5 s. 45-47
226. Dziarski staruszek. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 42 s. 8
227. Dzieje nagrody literackiej m. Łodzi. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 47 s. 9
228. Epitafium. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 32 s. 8
229. Gęsią orać – złoto zbierać. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 44 s. 9
230. Gwałt i perswazja. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 16 s. 8
231. Haur o pożytkach czytania. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 30 s. 8
232. Hec, bec, Szembek! *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 36 s. 8
233. Igraszki poetyckie. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 14 s. 8
234. Jak się pozbyć czkawki. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 24 s. 8
235. Jak umierała biblioteka: epizod z dziejów księgozbiorów publicznych po klęsce powstania listopadowego. *Bibliotekarz* 1984 R. 51 nr 4 s. 109-115
236. Jak zębem Połańca ustrzelić. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 40 s. 9
237. Język Trzeciej Rzeszy. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 16 s. 8
238. Kilka myśli o kobietach. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 42 s. 8
239. Kłopoty z wojną. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 30 s. 8

240. Kobieta księga. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 20 s. 9
241. Koncept o łysych. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 28 s. 9
242. Kraszewski o książce i o czytaniu. *Bibliotekarz* 1984 R. 51 nr 3 s. 64-66
243. Kronika towarzyska. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 40 s. 9
244. Kwaidan. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 16 s. 8
245. List dyrektora teatru. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 22 s. 8
246. Łódź w twórczości Tuwima. *Miscellanea Łódz.* 1984 Z. 5 s. 38-44
247. Marzenie redaktora. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 26 s. 8
248. Matejko w Warszawie. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 48 s. 8
249. Męska solidarność. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 36 s. 8
250. Miłość i chustka do nosa. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 32 s. 8
251. „Miscellanea Łódzkie”. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 22 s. 9
252. Mocne łby szlacheckie. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 36 s. 8
253. Najpopularniejsze łodzianie. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 20 s. 9
254. Nagrobek wdowie. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 30 s. 8
255. Nekrolog pchły aktorki. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 14 s. 8
256. Nie z tej parafii. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 18 s. 8
257. Niezgrabiasz. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 40 s. 9
258. Nieznany wiersz o Kochanowskim. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 34 s. 8
259. O białogłowach. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 26 s. 8
260. O modach niewieścich. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 40 s. 9
261. O tych co się sprawują. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 18 s. 8
262. Odpowiedź franta. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 22 s. 8
263. Odpowiedź poety. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 20 s. 9
264. Opinie na temat prasy. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 14 s. 8
265. Osobliwy portret. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 36 s. 8
266. Ostrożnie z trumną. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 28 s. 9
267. Panie, potrzebuję pieniędzy! *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 24 s. 8
268. Partyjka szlifowanego wista. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 28 s. 9
269. Pod znakiem mistrza z Czarnolasu. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 34 s. 8
270. Porządek lektury. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 14 s. 8
271. Prawo pierwszeństwa. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 20 s. 9
272. Przygoda na maskaradzie. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 22 s. 8
273. Przyjdź duchu święty. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 48 s. 8
274. Przypadek podczas kazania. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 24 s. 8
275. Przypowieść o wilku. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 20 s. 9
276. Rabin cudotwórca. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 24 s. 8
277. Rada dla mężów. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 48 s. 8
278. Redaktorom pro memoria. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 18 s. 8
279. Rocznica Deotymy. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 32 s. 8
280. Rokokowe damy. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 32 s. 8
281. Rozkaz generała. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 26 s. 8
282. Różne wcielenia Słowackiego. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 26 s. 8

283. Różne widzenia miłości. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 44 s. 9
284. Spalona woda. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 16 s. 8
285. Staroświeckie rady przedmałżeńskie. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 42 s. 8
286. Sześć zwrotek o Łodzi. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 18 s. 8
287. Śmieszka. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 36 s. 8
288. Świece na wietrze. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 16 s. 8
289. Trzy anegdoty o cenzurze. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 48 s. 8
290. Upominek zecera od korektora. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 37 s. 8
291. Uwaga, bibliofile! *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 24 s. 8
292. Wieszcza Deotyma. *Tyg. Pol.* 1984 R. 3 nr 32 s. 15
293. Wóz Drzymały. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 37 s. 8
294. Wysocka w roli Hamleta. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 40 s. 9
295. Zagadka literacka rozwiązana. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 12 s. 9
296. Z epigramatów Legatowicza. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 28 s. 9
297. Z gawęd o Dzieduszyckim. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 46 s. 9
298. Z rodowodu przyjaźni. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 14 s. 8
299. Z rymów o bigosie. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 37 s. 8
300. Żona zawsze nosi nazwisko męża. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 30 s. 8
301. Życie człowieka. *Odgłosy* 1984 R. 27 nr 20 s. 9
302. Anegdoty o Wyspiańskim. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 34 s. 8
303. Biała gęś lepsza od białego kruka. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 38 s. 8
304. „Bibliofile”. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 47 s. 8
305. Bibliografia. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 40 s. 8
306. Bracia Szembekowie. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 19 s. 8
307. Cesarz contra kaszanka. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 45 s. 9
308. Charakterystyka biskupa. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 10 s. 9
309. Chochlik – zmora autora. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 4 s. 11
310. Chrzęszcz brzmi w trzcinie... *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 4 s. 8
311. Co się komu podoba. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 25 s. 8
312. Czytając Petrycego. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 4 s. 8
313. Czyżby i grosza niewarta? (Wiktor Dłużniewski i jego gawęda o Pawle Łodzi Kubowiczu). *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 49 s. 8
314. Definicja nauki. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 34 s. 8
315. Dobry interes. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 12 s. 9
316. Druk srebrny. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 38 s. 8
317. Dystychy o zdrowiu. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 12 s. 9
318. Fraszka o czterech biskupach. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 29 s. 8
319. Hej, strzelcy wraz!... *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 34 s. 8
320. Igraszki Pegaza. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 15 s. 8
321. Iluminacja. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 38 s. 8
322. Intelktualista. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 50 s. 9
323. Jak się komu wydaje. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 24 s. 8
324. Jakie wino, taka łacina. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 29 s. 8
325. Język kijowski. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 25 s. 8

1985

326. Kaczka po włosku. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 10 s. 9
327. Kandydat na sekretarza. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 29 s. 8
328. Kasprowicz analfabeta. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 4 s. 8
329. Kolekcjonerzy. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 17 s. 9
330. Krasicki o książce i o czytaniu. *Bibliotekarz* 1985 R. 52 nr 1 s. 26-30
331. Kraszewskiego myśli o książce i o czytaniu. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 21 s. 8
332. Krewki czeladnik. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 24 s. 8
333. Krótkie wiadomości o pchłach. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 8 s. 9
334. Książka. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 29 s. 8
335. Ledwo nieprawda. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 21 s. 8
336. Lokomotywa. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 28 s. 8
337. Los zbiorów i bibliotek prywatnych / Władysław Małyszewski; [oprac. tekstu]. Łódź: Łódzkie Towarzystwo Przyjaciół Książki, 1985, 8. s.
338. Makabreski z dawnych czasów. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 34 s. 8
339. Małżeńskie pragnienia. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 15 s. 8
340. Marysia przyszła. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 45 s. 9
341. Memento dla kalendarza. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 4 s. 8
342. Miłość małżeńska. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 40 s. 8
343. Miłujcie nieprzyjaciół swoje. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 34 s. 8
344. „Miscellanea” Łódzkie raz jeszcze. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 25 s. 8
345. Modlitwa szlachecka. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 24 s. 8
346. Myśl drukarza. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 6 s. 9
347. Na pobojuwisku. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 31 s. 9
348. Na Polaki. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 40 s. 8
349. Na temat reprintów. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 47 s. 8
350. Nawet Turczyn Aksakówny nie ima. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 6 s. 9
351. Oficerska fantazja. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 45 s. 9
352. Ogłoszenie. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 40 s. 8
353. Omyłka w słowie. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 31 s. 9
354. Opera Cyserona. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 40 s. 8
355. Opowieści Henryka Rzewuskiego. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 21 s. 8
356. Pan Alojzy. *Tyg. Pol.* 1985 R. 4 nr 26 s. 11
Portrety zapomnianych
357. Pan Bóg i rabin. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 47 s. 8
358. Pan Cmoktalski. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 2 s. 9
359. Pielgrzymka do Jerozolimy. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 17 s. 9
360. Pierwsza łódzka aukcja antykwaryczna. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 8 s. 2
361. Płaczliwy wiersz. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 36 s. 9
362. Poczta „Bigosu”. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 7 s. 11
363. Pod austriacką okupacją. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 25 s. 8
364. Poeta i parodysta. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 21 s. 8
365. Pomysłowy kaznodzieja. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 38 s. 8
366. Posłuszny syn. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 36 s. 9
367. Pośmiertna wędrówka dziennikarza. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 36 s. 9
368. Powiatowa Arkadia. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 31 s. 9

369. Praktyczny wykład logiki. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 4 s. 8
370. Przebiegłość niewieścia. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 8 s. 9
371. Przysłowia na styczeń. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 2 s. 9
372. Przysłowia na luty. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 6 s. 9
373. Przysłowia na marzec. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 6 s. 9
374. Przysłowiowy bigos. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 15 s. 8
375. Rada dla mężów. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 40 s. 8
376. Rec.: Andreev Kiryl: Potrójne życie Juliusza Verne'a. Łódź 1985 – Biografia niezwykła czyli „Potrójne życie Juliusza Verne'a”. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 39 s. 9
377. Roman Kaczmarek 1912-1985. *Bibliotekarz* 1985 R. 52 nr 12 s. 22-24
378. Roman Kaczmarek. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 23 s. 2
379. Rozsądek. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 47 s. 8
380. Rozum. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 45 s. 9
381. Skąpiradło. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 6 s. 9
382. Słabość przypadkowa. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 28 s. 8
383. Słownik kijowski. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 28 s. 8
384. Sokrates i książki. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 2 s. 9
385. Sposób na złodzieja. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 38 s. 8
386. Szkic z dziejów starostwa zgierskiego. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 17 s. 9
387. Toast noworoczny. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 2 s. 9
388. Toasty. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 10 s. 9
389. Triolet. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 8 s. 9
390. W sidłach biurokracji. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 8 s. 9
391. W „zielone”. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 19 s. 8
392. Włosy Napoleona I. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 47 s. 8
393. Wóz kupidyna. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 45 s. 9
394. Wrażenia z wystawy obrazów. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 19 s. 8
395. Wyd.: Krasicki Ignacy: Myśli o książce i o czytaniu / wybrał i wstępem poprzedził Łódź: MBP im. Ludwika Waryńskiego, 15 s.
396. Wyd.: Maleszewski Władysław: Los zbiorów i bibliotek prywatnych / oprac. tekstu ...; nota wydawcy. Łódź: Łódzkie Tow. Przyjaciół Książki, 1985, [8] s., il.
397. X. B. W. improwizuje. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 36 s. 9
398. Z dziejów polskiego antylibertynizmu. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 31 s. 9
399. Z księgi natchnień gramatycznych. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 50 s. 9
400. Zabawna leksykografia. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 15 s. 8
401. Zakochany bibliofil. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 8 s. 9
402. Zaproszenie. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 28 s. 8
403. Zasady dyrektora. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 40 s. 8
404. Zawadiaka Chadzkiewicz. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 19 s. 8
405. Złotousty orator. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 50 s. 9
406. Żarłok. *Odgłosy* 1985 R. 28 nr 12 s. 9
- 1986
407. Akuszerki. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 51 s. 8
408. Amerykańskie buty ze Świętokrzyskiej. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 15 s. 8
409. Anegdoty o lekarzach. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 47 s. 8
410. Anegdoty teatralne. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 33 s. 8
411. Antynikotynowe rymy. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 31 s. 8
412. Astronom z partykularza. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 45 s. 9

413. Biblioteki łódzkich wyższych uczelni w 1985 r. *Bibliotekarz* 1986 R. 53 nr 10/11 s. 10-13
414. Bigos w żałobie. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 47 s. 8
415. Burzliwe życie. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 8 s. 8
416. Cena literatury. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 47 s. 8
417. Co było pod figurą? *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 23 s. 8
418. Czeladnik. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 2 s. 8
419. Dla miłości cesarzowej – rwij dwa! *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 31 s. 8
420. Do jednej. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 4 s. 9
421. Do prześwietnej widowni. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 6 s. 8
422. Dobra rada. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 19 s. 8
423. Dwuznaczne pytanie. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 47 s. 8
424. Dziecięce rymy Mickiewicza. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 45 s. 9
425. Gdzie jest Sezam? *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 29 s. 8
426. Głos w dyskusji. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 39 s. 8
427. Głos zza grobu. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 2 s. 8
428. Jak się zakłada bibliotekę. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 8 s. 8
429. Juliusz Verne w Polsce: bibliografia dzieł Juliusza Verne'a wydanych w Polsce w latach 1863-1985 = Jules Verne en Pologne: la bibliographie des ouvrages de Jules Verne édités en Pologne de 1863 à 1985 / oprac. ... i Winicjusz Łachaciński. Łódź: MBP im. Ludwika Waryńskiego, 1986, 67 s.
430. Karkołomne powinowactwo. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 8 s. 8
431. Karnawał warszawski 1834. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 10 s. 8
432. Kawa – czarny inkaust. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 47 s. 8
433. Kobieta – monarchistką z natury? *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 21 s. 8
434. Komentarz do „Takich sobie Skiroławek”. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 21 s. 8
435. Konkluzja. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 23 s. 8
436. Kraszewski i pies. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 15 s. 8
437. Król i dzieci. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 39 s. 8
438. Kto starszy od pana Pawszy? *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 4 s. 9
439. Kuracja domowa. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 51 s. 8
440. Kwestia literacka. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 23 s. 8
441. Logika faktu. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 29 s. 8
442. Małżeństwo. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 41 s. 8
443. Mark Twain o korzystaniu z ksiąg. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 27 s. 8
444. Miłosny liścik podkanclerzanki. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 35 s. 8
445. Miłość poddanych. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 4 s. 9
446. Na imieniny Juliusza. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 21 s. 8
447. Na końcu stołu. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 39 s. 8
448. Na niektórych uczonych. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 51 s. 8
449. Nagrobek. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 10 s. 8
450. Najlepiej być nauczycielem. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 27 s. 8
451. Nekrolog ślubny. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 49 s. 9
452. Nekrolog własny chirurga filozofii. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 45 s. 9
453. Niewypał. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 27 s. 8
454. Nieznany piewca Łodzi. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 35 s. 9
455. O babach. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 23 s. 8
456. O cenzurze raz jeszcze. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 31 s. 8
457. O kawie różne wieści. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 17 s. 8

458. O kornutach za żonami. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 27 s. 8
459. O nałogu. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 19 s. 8
460. O pracy. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 29 s. 8
461. Odpowiedź Anny. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 35 s. 8
462. Ogłoszenie. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 19 s. 8
463. Pan agronom i galicyjski hrabia. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 2 s. 8
464. Pan z panów. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 45 s. 9
465. Pochwała gęsi. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 17 s. 8
466. Poczta gołębia. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 12 s. 8
467. Pomnik Kopernika. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 41 s. 8
468. Pomyłka. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 41 s. 8
469. Potomek Harpagona. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 41 s. 8
470. Premier wirtuoz. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 6 s. 8
471. Prognostyk. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 49 s. 9
472. Przemiany płci czyli dziwne przygody kawalera de Eon. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 6 s. 8
473. Przysłowia malarskie. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 49 s. 9
474. Przywilej dla Iwana. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 35 s. 8
475. Psia wierność. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 15 s. 8
476. Pułapka. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 51 s. 8
477. Radziwiłł i armata. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 4 s. 9
478. Rec.: Baranowski Bohdan, Baranowski Krzysztof: Polaków kaukaskie drogi. Łódź 1985. - Książka o Polakach na Kaukazie. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 16 s. 9
479. Rec.: Bernard Juliusz: Rozwój Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu w latach 1945-1954. - *Por. Bibl.* 1986 nr 7/8 s. 27-28
480. Rec.: Sokołowska-Szczepanec Alina: Kultura Wrocławia w publikacjach 1945-1946: bibliografia. Wrocław 1985. - *Por. Bibl.* 1986 nr 7/8 s. 27
481. Recepta na miłość. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 39 s. 8
482. Red.: Pejzaże łódzkie *Kwiatów polskich* / red. katalogu Mieczysław Kucner; konsult. nauk. Tadeusz Januszewski, Łódź: Muzeum Historii Miasta Łodzi, 1986, [12] s., il.
483. Red.: 125 lat drukarstwa łódzkiego: Dzień Drukarza '86 [katalog wystaw] scenariusz wystaw: ... i E. Łepak; red. A. Trocha, I. Stelmach, ... i E. Łepak. Łódź: ŁDK, 1986, 16, [2] s., il.
484. Relikwia w spodniach. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 41 s. 8
485. Retoryka. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 21 s. 8
486. Rezolutna odpowiedź. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 41 s. 8
487. Riposta. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 10 s. 8
488. Rodowód pewnej anegdoty. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 33 s. 8
489. Rozbieranie drobiu. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 37 s. 8
490. Rozmowa z cesarzem. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 51 s. 8
491. Różnicę raki zjadły. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 39 s. 8
492. Słabostki Staszica. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 10 s. 8
493. Smutny los literatury. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 49 s. 9
494. Sprawiedliwość. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 39 s. 8
495. Staropolskie święcone. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 17 s. 8
496. Ślubny podarunek. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 35 s. 8
497. Śpiewka kucharska. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 37 s. 8
498. Szczerość. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 45 s. 9
499. Szczęście w nieszczęściu. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 29 s. 8
500. Szczur literat. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 12 s. 8

501. Sztuczna obawa. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 49 s. 9
502. Takie sobie Skiroławki. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 10 s. 8
503. Takie sobie Skiroławki 1. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 6 s. 8
504. Takie sobie Skiroławki 3. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 8 s. 8
505. Trefna odpowiedź. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 21 s. 8
506. Uczony. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 37 s. 8
507. W teatrze. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 19 s. 8
508. W twierdzy zamoskiej. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 41 s. 8
509. Wąsata Judyta. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 29 s. 8
510. Wiem wszystko. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 37 s. 8
511. Wiersze karmelkowe. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 35 s. 8
512. Wierszyk o złotej pchle. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 49 s. 9
513. Wieża babilońska. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 12 s. 8
514. Wybór męża. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 17 s. 8
515. Wymówka krótkości. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 15 s. 8
516. Z antologii antyalkoholowej. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 49 s. 9
517. Z dziejów drukarstwa łódzkiego. W: 125 lat drukarstwa łódzkiego. Łódź 1986, s. 3-16
518. Zagadka. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 31 s. 8
519. Zagraniczni. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 27 s. 8
520. Zdumiewające podobieństwo. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 19 s. 8
521. Zero. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 23 s. 8
522. Zła książka – zły towarzysz. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 29 s. 8
523. Zrewidowane przysłowia. *Odgłosy* 1986 R. 29 nr 17 s.
- 1987
524. Aforyzmy o książce. *Bibliotekarz* 1987 nr 9 s. 34
525. Aeronautka. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 22 s. 8
526. Anegdota o Jaxie – Bykowskim. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 34 s. 8
527. Bigos po węgiersku. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 9 s. 8
528. Ciche nabożeństwo. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 41 s. 8
529. Dlaczego najstarsza szkoła bibliotekarska w Polsce musi przestać istnieć. *Por. Bibl.* 1987 nr 5 s. 8-10
530. Dobra rada. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 28 s. 8
531. Domyślność. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 43 s. 8
532. Dykteryjka klasztorna. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 43 s. 8
533. Fenomen Kraszewskiego: (w setną rocznicę śmierci). *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 11 s. 9, portr.
534. Herbaty napój najszkodliwszy. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 5 s. 8
535. Heretyk. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 37 s. 8
536. Hic Mulier. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 3 s. 8
537. I czapka też z Płaszowa. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 11 s. 8
538. Kłamstwa nad kłamstwami. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 24 s. 8
539. Kłamstwa teologiczne. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 7 s. 8
540. Kocia muzyka. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 34 s. 8
541. Komenda. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 22 s. 8
542. Kontrabanda. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 11 s. 8
543. „Kromka” trochę grubsza. *Kurier Polski* 1987 nr 2 s. 3
544. Król w marynacie. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 24 s. 8
545. Królewska rada. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 43 s. 8
546. Królowa galicyjska. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 30 s. 8

547. Lekarstwo dla cudzoziemców. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 28 s. 8
548. Litwa. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 49 s. 8
549. Marsz pogrzebowy. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 22 s. 8
550. Matka. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 26 s. 8
551. Miłość ojczyzny. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 34 s. 8
552. Na biwaku. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 34 s. 8
553. Na poetów nierymownych. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 41 s. 8
554. Na wszystko jest sposób. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 22 s. 8
555. Nad miską bigosu. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 37 s. 8
556. Napis na pomniku. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 26 s. 8
557. Nie szczypać biskupa. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 7 s. 8
558. Niedbaluch. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 37 s. 8
559. Niepewny świadek. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 22 s. 8
560. O Dorotkach. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 22 s. 8
561. O Lukrecji. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 41 s. 8
562. O miejsce SBP w środowisku bibliotekarskim. *Bibliotekarz* 1987 nr 4/5 s. 9-12
563. O Stańczyku. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 14 s. 8
564. O Wandzie królowie. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 34 s. 8
565. Odpowiedź Staszica. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 7 s. 8
566. Organizacja pracy. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 37 s. 8
567. Pannom nabożnym. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 18 s. 8
568. Pasja uczonego. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 41 s. 8
569. Pijak do trzeźwego przyjaciela. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 28 s. 8
570. Pług parowy. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 3 s. 8
571. Pochwała talentu. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 18 s. 8
572. Podróżnicy. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 30 s. 8
573. Podstępn. *Bibliotekarz* 1987 nr 9 s. 34
574. Poglądowe kazanie. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 30 s. 8
575. Polak mężny lecz nierozważny. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 9 s. 8
576. Polewka w srebrnej cukiernicy. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 7 s. 8
577. Pomoc. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 49 s. 8
578. Pomyłka. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 3 s. 8
579. Popis retoryczny. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 49 s. 8
580. Portret bibliomana. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 18 s. 8
581. Poselstwo Krasieńskiego. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 24 s. 8
582. Potrawy cudzoziemskie. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 37 s. 8
583. Przewrotny wiersz. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 3 s. 8
584. Rec.: Marczyńska Maria, Żmuda Ryszard: Bibliografia łódzkiej produkcji wydawniczej 1918-1939. Łódź 1986. – Czy można czytać bibliografię? *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 34 s. 8
585. Rec.: Z półki kolekcjonera: sentymentalne album muzyczne. *Bibliofil* 1987, Jesień s. 9
586. Recepta na błądą niemoc. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 14 s. 8
587. Rejestr głupców. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 49 s. 8
588. Rozmowa. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 28 s. 8
589. Są książki. *Bibliotekarz* 1987 nr 9 s. 33-34
590. Skarga pijaka. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 28 s. 8
591. Smakosz. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 11 s. 8
592. Spełnione nadzieje hrabiego Józefa. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 7 s. 8
593. Spotkanie z sułtanem. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 14 s. 8

594. Sprawiedliwy podział. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 37 s. 8
595. Sprawozdanie z działalności okręgów w 1985 roku. *Przegl. Bibl.* 1987 nr 3/4 s. 420-423
596. Staropolski krytyk próżniactwa. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 14 s. 8
597. Sto publikacji bibliofilskich bibliotek polskich: wystawa z okazji Ogólnopolskiego Zjazdu Bibliofilów: Łódź, 18-20 IX 1987. Łódź: Miejska Biblioteka Publiczna, 1987, 4 s.
Katalog wystawy
598. Sufragan szuler. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 5 s. 8
599. Śmierć Abła. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 43 s. 8
600. Środek na bezsenność. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 18 s. 8
601. Szarady pana Syrokomli. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 24 s. 8
602. Szczyt cierpliwości. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 7 s. 8
603. Traktament. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 18 s. 8
604. Trembeckiego przygana grzybom. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 24 s. 8
605. Upodobania Trembeckiego. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 30 s. 8
606. Upominek piekarza. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 30 s. 8
607. Uszy. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 26 s. 8
608. Węgrzynów upadek. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 9 s. 8
609. Wiersze mogą być różnej miary. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 3 s. 8
610. Wierszyk o Madziarach. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 9 s. 8
611. Więcej pracował gębą. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 41 s. 8
612. Wirtuoz. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 28 s. 8
613. Wojna mnichów czyli monachomachia. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 11 s. 8
614. Wspomnienia na zadany temat. W: Klub Miłośników Książki po latach trzydziestu: wspomnienia. Łódź: Łódzkie Towarzystwo Przyjaciół Książki, 1987, s. 10-11
615. Wszystko jedno. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 26 s. 8
616. Wyrachowanie. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 37 s. 8
617. Zagadka o Łodzi. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 26 s. 8
618. Zagadki dla erudyty. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 5 s. 8
619. Zajęcie na resztę życia. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 49 s. 8
620. Zakłęcia przeciw złodziejom książek. *Bibliotekarz* 1987 nr 9 s. 34
621. Zjazd bibliofilów. *Por. Bibl.* 1987 nr 12. s. 27-28
622. Złe pieniądze pożyczanie. *Odgłosy* 1987 R. 30 nr 9 s. 8
623. Zorganizowany ruch bibliofilski w ZSRR. *Por. Bibl.* 1987 nr 9 s. 14-15
- 1988
624. Aforyzm Kraszewskiego. *Bibliotekarz* 1988 nr 3 s. 32
625. Apostrofa do książek. *Por. Bibl.* 1988 nr 9 s. 28
626. Arystokrata. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 4/5 s. 44
627. Bibliofilskie rara et curiosa. *Por. Bibl.* 1988 nr 9 s. 29
628. Bibliografia. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 4/5 s. 44
629. Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej za lata 1961-1970 / oprac. ..., Jadwiga Piotrowska. Łódź: AM, 1988, XV, 506 s.
630. Biblioteka szlachecka. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 1/2 s. 53
631. Chleb nie w porę. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 11 s. 8
632. „Czarnobyl” światowej kultury. *Por. Bibl.* 1988 nr 7/8 s. 32

633. Dlaczego Franciszek Karpiński nie został męczennikiem. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 15 s. 8
634. Dziwactwa uczonych. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 3 s. 33
635. Ekonom bez jajec. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 2 s. 8
636. Jubileuszowe refleksje. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 38 s. 13
637. Kantata na cześć podkomorzego. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 2 s. 8
638. Karmelkowe wiersze. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 39 s. 15
639. Kawaler orderu Złośliwych Tygrysów. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 15
640. Kłopoty z Walter Scottem. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 3 s. 31-32
641. Kolekcjonerzy. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 15 s. 8
642. Książę będzie się gniewał. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 4 s. 9
643. Książka i wino. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 3 s. 32
644. Książka niezdrowa. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 4/5 s. 44
645. List do księgarzy. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 4/5 s. 43-44
646. List z Warszawy A. D. 1793. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 49 s. 15
647. Lubownik książek. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 1/2 s. 53
648. Napoleon wraca z Elby. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 8 s. 8
649. Nekrolog. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 6 s. 8
650. O lekarzach. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 17 s. 8
651. Obieg książek. *Por. Bibl.* 1988 nr 7/8 s. 31-32
652. Od „Łódzkich Ogłoszeń” do naszych dni. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 43 s. 15
653. Od pomysłu do pomysłu. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 46 s. 13
654. Oda do książki. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 12 s. 33
655. Odpowiedź poety. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 2 s. 8
656. Opinie czytelnicze. *Por. Bibl.* 1988 nr 9 s. 28
657. Piszemy listy. *Por. Bibl.* 1988 nr 9 s. 28-29
658. Po kweście. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 6 s. 8
659. Podobieństwo z Balzakiem. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 8 s. 8
660. Pojednanie. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 15 s. 8
661. Pokłosie wydawnicze Ogólnopolskiego Zjazdu Bibliofilów w Łodzi. *W Kręgu Książki* 1988 nr 10 s. 98-103
662. Portret hrabianki. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 17 s. 8
663. Prezentacja. *Por. Bibl.* 1988 nr 7/8 s. 31
664. Przeszłość teraźniejszość. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 3 s. 32
665. Rec.: Dawne książki dla dzieci: kolekcja Janusza Dunina / katalog oprac. Jacek Czernik, Paweł Pietrzyński. Wałbrzych 1988. - Kochajcie, proszę, dziecięce książeczki. *Por. Bibl.* 1988 nr 12 s. 24
666. Rec.: Kropiński Ludwik: Julia i Adolf. Warszawa 1824. - *Por. Bibl.* 1988 nr 9 s. 28
667. Rec.: Rocznik Muzeum Historii Ruchu Rewolucyjnego w Łodzi 1987. - Rekomendacje. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 47 s. 13
668. Rec.: Włodarczyk Jerzy: Bibliotekarze w Polsce okresu międzywojennego. Łódź 1988. - Spojrzenie w przeszłość zawodu. *Por. Bibl.* 1988 nr 4 s. 45 Rektor Frank i biblioteka uniwersytecka. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 12 s. 32
669. Reportaż z aukcji. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 1/2 s. 52
670. Rodowód hasła „Za naszą i waszą wolność”. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 44 s. 15
671. Spełniona prośba. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 11 s. 8
672. Spis książek. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 1/2 s. 53
673. Sprawozdanie z działalności okręgów SBP w 1986 roku. *Przegl. Bibl.* 1988 R. 56 nr 2 s. 254-259

674. Stan Księstwa Warszawskiego. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 2 s. 8
 675. Stolik dla ducha. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 46 s. 15
 676. Szatan „z oczami krwią zaszłymi”. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 29 s. 15
 677. Środek nasenny. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 12 s. 32-33
 678. Tajemnica włoskiego dziwotwórcy. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 32 s. 15
 679. Takt i grzeczność. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 4 s. 9
 680. Uczony doktor. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 6 s. 8
 681. Westchnienie. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 4/5 s. 43
 682. Wielka wyspa. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 46 s. 1, 5
 683. Z książką na bitewnym szlaku. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 3 s. 32-33
 684. Z notatek recenzenta. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 12 s. 29-31
 685. Z prac wydawniczych Okręgu Kieleckiego SBP. *Por. Bibl.* 1988 nr 5 s. 25
 686. Zagrożone dziedzictwo. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 36 s. 15
Polem.: Pilcz Józef: Zagrożone dziedzictwo. *Odgłosy* 1988 R. 31 nr 44 s. 13
 687. Zamiar. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 4/5 s. 43
 688. Zuzanna Rabska – poetka książki. *Bibliotekarz* 1988 R. 55 nr 10/11 s. 56-59
- 1989
689. Absurdalne krakowiaczki. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 9 s. 29-30
 690. Bibliofilskie rara et curiosa. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 1/2 s. 35
 691. Biblioteki kresowe. *W Kręgu Książki* 1989 nr 14 s. 21-33
 692. Biblioteki polskie u progu niepodległości. *Por. Bibl.* 1989 nr 1/2 s. 3-6
 693. Bigos hultajski czyli dawne facecje i anegdoty polskie / wybrał i oprac. ... Łódź: Krajowa Agencja Wydawnicza, 1989, 176, [2] s.
Rec.: Jolanta Epsztein. *Świat Książki* 1989 nr 14/15 s. 21; E. L. [Edmund Lewandowski]. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 48 s. 8
 694. Były takie karnawały. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 2 s. 15
 695. Coś dla erudyty i bibliognostów. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 7/8 s. 45b
 696. Czarna gołębicą. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 37 s. 15
 697. Dla ciała i duszy. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 3 s. 31-32
 698. Dwie „Lirenki” Teofila Lenartowicza. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 9 s. 28-29
 699. Ekskomunika. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 9 s. 30
 700. Emancypacja. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 1/2 s. 46
 701. Groźna broda. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 23 s. 15
 702. Groźna książka. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 1/2 s. 44-45
Dot. W. Stroynowski: „O ugodach dziedziców z właścicielami
 703. Grób myślących. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 12 s. 15
 704. Ich ostatnie słowa. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 29 s. 15
 705. Igraszki poetyckie. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 41 s. 15
 706. Informator. Łódź: MBP im. L. Waryńskiego, 1989, 16 s.
 707. Kłopotliwe dary. Rozm. (HC) *Exp. II.* 1989 nr 72
 708. Książka jest jak chleb. Rozm. Matylda Garbolińska. *Głos Robotniczy* 1989 nr 52 s. 5
 709. Kulinaria. *Por. Bibl.* 1989 nr 1/2 s. 34-35
 710. Kwerenda chyba zagraniczna. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 3 s. 30
 711. Literatura źle obecna. *Por. Bibl.* 1989 nr 5 s. 28-29
 712. Łodzianie w SBP. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 42 s. 15
 713. Mała czarna. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 15 s. 15

714. Matuzale. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 40 s. 15
715. Miejska Biblioteka Publiczna im. Ludwika Waryńskiego: informator / koncepcja wydawnicza i oprac. informatora Andrzej Gawroński, ... Łódź: MBP im. L. Waryńskiego, 1989, [16] s.
716. Moc czartowska. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 43 s. 15
717. Moja ekskuza. *Por. Bibl.* 1989 nr 1/2 s. 34
718. Narodziny złotówki Grabskiego. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 11 s. 15
719. Nekrolog bibliofila. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 10/11 s. 46
720. Niestrudzony podróżnik po Szpargalii: w osiemdziesiąt rocznicę urodzin Juliusza Wiktora Gomulickiego. *Por. Bibl.* 1989 nr 11/12 s. 30-33
721. Nieścisłości w sprawie nagrody miasta Łodzi. *Odgłosy* 1989 R. 31 nr 49 s. 13
722. Odnaleziona zguba. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 7/8 s. 45-46
723. „Ojczyźnie miłej służ”. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 18 s. 15
724. Osobliwa książka. *Bibliotekarz* 1989 nr 9 s. 30
725. Pan Nicot i jego poddani. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 45 s. 15
726. Pasja bibliotekarza. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 9 s. 30
727. Pierwsze w Polsce czasopismo dla bibliofilów. *W Kręgu Książki* 1989 nr 12 s. 7-18
728. Polak ochotniczy. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 51 s. 15
729. Pol'skie bibliofil'skie izdaniija 1918-1988: katalog vystavki / ..., Andzej Klossovskij. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 1989, 103, [1] s., bibliogr.
730. Pomniki. *Odgłosy*. 1989 R. 32 nr 48 s. 15
731. Postscriptum do wystawy współczesnych wydawnictw bibliofilskich bibliotek polskich. W: Ogólnopolski Zjazd Bibliofilów w Łodzi, 18-20 września 1987, S. 130-131
732. Praktyki zbójcekie. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 10/11/12 s. 44-45
733. Przed wojną też były kłopoty z Magistra-tem. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 46 s. 1, 4
734. Przygody Króla Jegomości. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 32 s. 15
735. Przyszła pora na cenzora. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 3 s. 15
736. Raj, czyścić i piekło. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 10/11/12 s. 45
737. Rec.: Katalog nie publikowanych prac poświęconych historii ruchu wydawniczego / pod red. nauk. Marianny Mlekickiej. Warszawa 1988. - Pożyteczny katalog. *Przegl. Księgarski i Wydaw.* 1989 nr 3 s. 10
738. Stare księgi. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 10/11/12 s. 45
739. Szlagiery z dawnych lat. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 16 s. 15
740. Świat książek Jana Lorentowicza. Pabianice: Miejska Biblioteka Publiczna, 1989, 24 s.
741. Temat prawie aktualny. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 1/2 s. 45-46
742. Temat wciąż aktualny. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 10/11 s. 44-45
743. Wikary od Świętego Krzyża. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 34 s. 15
744. Wiosna poetów sprzed półwiecza. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 26 s. 15
745. Wizytówka bibliofila. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 3 s. 30-31
746. Wspaniały ogrodnik. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 10/11/12 s. 46-47
747. Wszystkiego bibliofilskiego, panie Józefie. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 7/8 s. 44-45
748. Z bibliofilskiej aforystyki. *Bibliotekarz* 1989 nr 3 s. 32
749. Z miłości do książek: przed 200 rocznicą śmierci Beniamina Franklina. *Por. Bibl.* 1989 nr 6 s. 26-28
750. Z rodowodu przyjaźni. *Odgłosy* 1989 R. 32 nr 1 s. 15
751. Zbieramy ekslibrisy. *Por. Bibl.* 1989 nr 1/2 s. 33-34
752. Zuzanna Rabska o książkach i o czytaniu. *Bibliotekarz* 1989 R. 56 nr 10/11/12 s. 46

1990

753. Bibliofilskie nowinki wydawnicze. *Por. Bibl.* 1990 nr 1/3 s. 42-43
754. Bibliofilskie nowości wydawnicze. *Por. Bibl.* 1989 nr 7/8 s. 50
755. Biblioteka publiczna we Wrocławiu. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 7 s. 26
756. Bibliotekarska fatamorgana. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 5/6 s. 53-54
757. Co skreślała cenzura? *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 16 s. 5
758. Czy święto 1 maja złożyć do lamusa historii? *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 14 s. 4
759. Dystrakt. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 5/6 s. 55
760. Dziewki miłosierne. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 15 s. 4
761. Głos w sprawie Juliana M. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 17 s. 4
762. Jedziemy do wód. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 5 s. 14
763. Kotlet zamiast ... fajki. *Głos Poranny* 1990 R. 1 nr 250 s. 6
764. Książka w więzieniu. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 5/6 s. 53-55
765. Książki dla ludu. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 7 s. s. 26
766. Książki z dedykacjami. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 7 s. 11
767. Ku czci Gutenberga (1440-1840-1990). *Por. Bibl.* 1990 nr 10 s. 3-5
768. List z Wilna. *Por. Bibl.* 1990 nr 1/3 s. 42
769. Miniatury, miniatury. *Por. Bibl.* 1990 nr 7/8 s. 49
Toż. *Exp. Il.* 1990 nr 115 s. 8-9
770. Miniatury świata. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 7 s. 25-26
771. Na pergaminie starej książki. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 7 s. 25
772. Napiętnowana Muza. *Sexy Top* 1990 R. 1 nr 3 s. 16, 23
Pseud. Andrzej Horst
773. Notatka o "Notatkach". *Por. Bibl.* 1990 nr 6 s. 44-45
774. O papiernikach trefna fraszka. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 5/6 s. 55-56
775. Odpowiadamy prasie i cyklistom. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 11 s. 13
Współaut.: Jerzy Andrzejewski, ...
776. Palec króla Stanisława. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 6 s. 11
777. Poeci łódzcy o Marszałku. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 30 s. 11
778. Policjant i obywatel – to jedno. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr ... s. 12-13
779. Powtórka z historii. *Głos Poranny* 1990 R. 1 nr 268 s. 6
Toż *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 14 s. 7
780. Prawdziwa wiadomość o nieprawdziwym skarbie. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 8 s. 13
Współaut.: Jerzy Andrzejewski, ...
Polem.: Turowski Konrad: A jednak to był skandal. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 10 s. 13
781. Prezydent czasu powstania. *Głos Poranny* 1990 R. 1 nr 203 s. 4
782. Program Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich na lata 1989 – 1993/ oprac. Jan Wołosz, ..., Stanisław Badoń, Jan Burakowski, Ryszard Dorczyński, Stanisław Kaszyński, Małgorzata Kłoskowska, Stanisław Krzywicki, Władysława Wasilewska. *Bibliotekarz* 1990 nr 4 s. 19-24
783. Przedziwni kołędnicy. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 2 s. 15
784. Rady dla czytelników. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 7 s. 24
785. Rec.: Drzyzga Bernard: Kedyw Okręgu AK Łódź i 60 pułk AK: wspomnienia zastępcy dowódcy Kedywu Okręgu Łódź „Kazimierza 60”. Londyn 1988. - *Głos Poranny* 1990 R. 1 nr 219 s. 7
786. Recenzja. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 7 s. 24-25
787. Sen bibliofila. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 7 s. 25
788. Skarby z bibliotecznych półek. *Por. Bibl.* 1990 nr 1/3 s. 41-42
789. Skazany na zapomnienie: w 200 rocznicę

urodzin Prota Lelewela. *Bibliotekarz* 1990 R. 57 nr 10/11 s. 19-21

790. Słowo o egzemplarzu obowiązkowym. *Por. Bibl.* 1990 nr 7/8 s. 49-50

791. Socjalistyczny prezydent miasta. *Głos Poranny* 1990 R. 1 nr 219 s. 6-7

792. Sprawozdanie Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Ludwika Waryńskiego za rok 1989 / zespół red.: ..., Barbara Lis, Barbara Rzeczkowska. Łódź: MBP im. L. Waryńskiego 1990 183 s.

793. Stanisław Książek. *Głos Poranny* 1990 R. 1 nr 241 s. 8

Polem.: Ochocki Adam: Było dwóch Książków. *Głos Poranny* 1990 nr 246 s. 3

794. Sto razy wołałem. *Bibliotekarz* 1990 nr 5/6 s. 54

795. Szkodliwość pyłu książkowego. *Bibliotekarz* 1990 nr 7 s. 24

796. Śmieszności pana profesora. *Bibliotekarz* 1990 nr 7 s. 22-23

797. Ta krew nadal woła o pamięć! *Głos Poranny* 1990 R. 1 nr 164 s. 1, 6

798. Te nieszczone dublety. *Bibliotekarz* 1990 nr 7 s. 23

799. Towarzystwo Cyklistów. *Głos Poranny* 1990 R. 1 nr 262 s. 6

800. Wierszyk dla cudzoziemców. *Bibliotekarz* 1990 nr 7 s. 24

801. Wisła się pali. *Odgłosy* 1990 R. 33 nr 10 s. 14

802. Z bibliofilskiej półki. *Por. Bibl.* 1990 nr 6 s. 45-46

803. Zanim pojawiły się bibliobusy. *Bibliotekarz* 1990 nr 5/6 s. 55

804. Zatrzymane podczas przemijania. W: *Żydzi w Łodzi*. Łódź 1990, S. 25-30

1991

805. Ach, co to był za ślub! *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 103 s. 6

806. Aforyzm o książce. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 10 s. 29

807. Aleksandrów i Konstantynów. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 21 s. 11

Toż: 40 i *Cztery* 1991 R. 1 nr 2/3 s. 8

Pseud. Konstanty Borowiec

808. Bibliofilska przygoda Weyssenhoffa. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 r 9 s. 29

809. Biblioteka domowa. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 5 s. 36-37

810. Biedny wspiera biednego: w bibliotece jak w życiu. Rozm. Lucyna Hoszowska. *Exp. Il.* 1991 nr 225 s. 3

811. Ciasna droga do nieba. *Bibliotekarz* 1991 nr 10 s. 29-30

812. Cło na wiedzę. *Gaz. Łódz.* 1991 nr 164 s. 1

813. Czytanie. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 6 s. 33

814. Dał początek. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 5 s. 10

815. Dochodziło też do rękoczynów. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 12 s. 11

816. Dokumentaliści pontyfikatu. *Tyg. Solidarność* 1991 R. 4 nr 24 s. 16

817. Dystychy Konopnickiej. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 10 s. 30

818. Dzieje Honorowej Odznaki. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 17 s. 10

819. Dżuma, miłość i śmierć artysty. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 14 s. 10

820. Estreicher detektywem. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 6 s. 33

821. Ex Libris. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 9 s. 29

822. Honorowy obywatel. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 4 s. 10

823. Kalendarz domowy 1992. Łódź: Agencja Artystyczna aRBA, 1991

Hasła podpisane kryptonimem AK: Galileusz, Badacz dziejów Warszawy, BuntŁódzki, Mallarmé, Stendhal, Walt Whitman, Jan A. Komenský, Małgorzata z Nawarry, Stanisław Reymont, Maria Konopnicka, Julian Krzyżanowski, Wojciech Kossak, Wyprawa Kolumba, Boudelaire, Ivo Andrić, Jan Bystron, Zygmunt Bartkiewicz, 100 lat PPS, Józef Piłsudski

Hasła nie oznaczone inicjałami: Henryk Marconi, Melchior Wańkowicz, Onufry Kopczyński, Julian Ejsmont, Ryszard Berwiński, Jan Zamojski, Luigi Pirandello, Bruno Schulz, Or-Ot, Kazimiera Iłakowiczówna, Pierre Larouse, Maria Skłodowska-Curie, Ossolineum

824. Interes do życia. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 6 s. 34

825. Jeszcze raz o pożytkach z czytania. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 6 s. 34
826. Kiedy Łagiewniki były wsią. *Odgłosy*. 1991 R. 34 nr 16 s. 10
827. Klejnoty bibliotecznych zbiorów. *Por. Bibl.* 1991 nr 5 s. 28-29
828. Kłopoty z prasą. *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 55 s. 9
829. Kolekcjonerzy. *Odgłosy* 1991 R. 43 nr 19 s. 10
830. Książka. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 5 s. 36
831. Lermontow w Polsce: notatka bibliograficzna. *Slavia Orientalis* 1991 T. 40 nr 1/2 101-105
832. List otwarty bibliotekarzy. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 28 s. 14
833. Fragm. Garbolińska M[atylida]: Bibliotekarze protestują. *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 275 s. 4
834. Łowicki wirydarz. *Wirydarz* 1991 R. 1 nr 3 s. 4
835. Łódzkie wizyty sterników nawy Piotrowej. *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 151 s. 7
836. Miasto gubernialne. *Odgłosy* 1991 R. 43 nr 2 s. 10
837. Miłość (do książek) i zbrodnia. *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 202 s. 9
838. Na chodzące około książek. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 10/11 s. 38
839. Na Inżynierskiej. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 13 s. 10
840. Nazwy ulic. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 6 s. 10
841. Obdarowali miasto. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 21 s. 10
842. Ostatni prezydent. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 1 s. 10
843. Pionier komunikacji tramwajowej. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 22 s. 10
844. Plany z myszką. *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 105 s. 6-7
845. Plebiscyt '46. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 3 s. 10
846. Pod grozą ekskomunikacji. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 6 s. 33-34
847. Poeci łódzcy o Marszałku. *Odgłosy* 1991 R. 43 nr 30 s. 11
848. Polityka wydawnicza. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 11/12 s. 38
849. Polskie piekło. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 14 s. 14
Pseud. Konstanty Borowiec
850. Poradnik pisania listów. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 10 s. 29
851. Powieść z szyfrem. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 7 s. 10-11
852. Przedmowa. W: Drugi obieg: zbiór referatów wygłoszonych na seminarium poświęconym niezależnemu ruchowi wydawniczemu w Łodzi. Łódź 6 czerwca 1991 r. Łódź 1991, S. 3-4
853. Przedwojenne serie wydawnicze. *Por. Bibl.* nr 7/8 s. 46
854. Przestroga. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 9 s. 29
855. Przyczynek do dziejów cenzury. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 9 s. 28-29
856. Przy wielkanocnym stole. *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 76 s. 10
857. Przypominam Legatowicza. *Sexy Top* 1991 R. 2 nr 2 s. 7
Pseud. Andrzej Horst
858. Rec.: Chróścielewski Tadeusz: Krótka modlitwa w kościele św. Jakuba w Sandomierzu... Jędrzejów 1991. - Krótka modlitwa w kościele św. Jakuba w Sandomierzu... *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 11 s. 11
859. Rec.: Fijałek Jan, Indulski Janusz: Opieka zdrowotna w Łodzi do roku 1945: studium organizacyjno-historyczne. Łódź 1990. - Książka „zbójcka”. *Odgłosy* 1991 R. 43 nr 10 s. 10.
860. Rec.: Jan Paweł II: bibliografia polska 1984-1986 / oprac. Wiktór Gramatowski SJ, Zofia Wilińska i Danuta Gułajewska. Rzym 1991. - *Tyg. Solidarność* 1991 R. 4 nr 33 s. 16
861. Rec.: Jędrzych Alicja: Polskie serie literackie i paraliterackie 1901-1939. Łódź 1991. - Polskie serie wydawnicze. *Por. Bibl.* 1991 nr 7/8 s. 46
862. Rec.: Strzałkowski Jacek: Artyści, zbieracze i obrazy w Łodzi do 1918 roku. Łódź 1991. - *Sztu-*

- ka przedwczorajszej Łodzi. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 28 s. 11
863. Refleksje. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 6 s. 33
864. Rok 1868. *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 10 s. 6
865. Samoobrona poetów. *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 16 s. 6
866. Scheiblerowie. *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 49 s. 8-9
867. Słowo wstępne. W: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich w Łodzi 1919-1989: materiały do bibliografii / oprac. Izabela Nagórska i Danuta Nahorna-Golczyk. Łódź, 1991, S. [5-6]
868. Społeczny sens bibliofilstwa. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 10 s. 30
869. Syberyjski Legion Wolnych Polaków. *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 158 s. 6-7
870. Sylwetki łódzkich dziennikarzy i publicystów / z przedm. Jerzego Wilmańskiego. Łódź: Oficyna Bibliofilów, 1991, 43, [3] s.
Rec.: Borowy Witold [Włodkowski Lucjusz]: Zatrzymać w pamięci. *Tyg. Socjaldemokratyczny* 1991 nr 9 s. 8; Koź. [Kozłowski Kazimierz]. *Polityka* 1991 nr 22 s. 9; Puchowicz Eugeniusz [Włodkowski Lucjusz]: Zatrzymać ulatujące. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 5 s. 11; Romanowski Gustaw: Kto o nich pamięta? *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 76 s. 5; M. F. [Marian Fuks]: O Łodzermenszach i inne rarytasy bibliofilskie. *Słowo Żydowskie* 1992 nr 9 s. 16
871. Szanowny Panie Redaktorze! *Wirydarz* 1991 R. 1 nr 3 s. 6
872. Sztabskapitan Edmund Pohlens. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 8 s. 10
873. Ten, który zabił prowokatora. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 20 s. 10
Pseud. Konstanty Borowiec
874. Tęcza w tramwajach. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 15 s. 10
875. U Roszka. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 11 s. 10
876. W atmosferze skandalu. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 24 s. 11
877. Wart przypomnienia. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 20 s. 10
878. Wizerunek idealnego bibliotekarza. *Por. Bibl.* 1991 nr 4 s. 15-17
879. Województwo. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 9 s. 10
880. Wspomnienie o księgarzu. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 11/12 s. 37-38
881. Wstęp. *Bibliotekarz* 1991 R. 58 nr 5 s. 36
882. Zawsze tak samo. *Głos Poranny* 1991 R. 2 nr 15 s. 3
883. Zwierciadło jawności. *Odgłosy* 1991 R. 34 nr 23 s. 5
- 1992
884. Aforyzm. *Bibliotekarz* 1992 nr 4 s. 34
885. Anglik o grabieży bibliotek polskich. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 6 s. 34-35
886. Awans piotrkowskiego bakalarza. *Tyg. Piotrkowski* 1992 R. 34 nr 50 s. 6-7
887. Bacon o książkach i o czytaniu. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 9 s. 39-40
888. Biblioteka pustelnika. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 4 s. 35
889. Biblioteki publiczne w Paryżu. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 10 s. 36
890. Bibliotekarz Jacek Idzi Przybylski. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 11/12 s. 38
891. Bitwa warszawska. *Łodzianin* 1992 R. 1 nr 3 s. 8
892. Brylantowe gody Biblioteki. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 236 s. 3
893. Deportacja biblioteki. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 9 s. 38-39
894. Dla wygody. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 6 s. 35
895. Dla zakładających biblioteki. *Bibliotekarz* 1992 nr 6 s. 35
896. Dlaczego Karolew? *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 167 s. 5
897. Do moich ksiąg. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 2 s. 37
898. Dobra rada. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 11/12 s. 39
899. Donos na księgarza. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 1 s. 32
900. Drukarskie powinszowania. *Roczn. BN* 1992 s. 85-97

901. Dwaj bibliofile. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 7/8 s. 48
902. Dwie mistyfikacje. *Por. Bibl.* 1992 nr 1 s. 31
903. Falszywy Pomian. *Tyg. Piotrkowski* 1992 R. 34 nr 45 s. 7
904. Gaduła. *Bibliotekarz* 1992 nr 7/8 s. 49
905. Humor i Zgroza. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 256 s. 4
906. Huzarzy śmierci. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 2 s. 8
907. Kain i Abel. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 5 s. 38
908. Kiermasz. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 1 s. 32
909. Kopalnia węgla na Stokach. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 303 s. 4
910. Kresowy zagończyk. *Łodzin* 1992 R. 1 nr 4 s. 8
911. Krwawe jatki w trybunale. *Tyg. Piotrkowski* 1992 R. 34 nr 44 s. 7
912. Książka Kościuszki. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 11/12 s. 38
913. Księgarz i wekslarz. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 1 s. 33
914. Lampa i książeczka. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 3 s. 32
915. Lola Montez w Warszawie. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 155 s. 3
916. Łódzki Wrzesień. *Łodzin* 1992 R. 1 nr 6 s. 5
917. Mały miłośnik książek. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 4 s. 34
918. „Mein Kampf” Adolfa Hitlera w zbiorach WiMBP. Rozm. BM. *Odgłosy* 1992 R. 35 nr 4 s. 3
919. Na księgarnię im. M. Orgelbranda. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 5 s. 37
920. Namietność bibliomana. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 5 s. 37-38
921. Nasz kalendarz. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 1 s. 305
922. Niepokorni kapłani. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 66 s. 6
923. Od „Łodzianina” do „Łodzianina”. *Łodzianin* 1992 R. 1 nr 1 s. 4
924. Ogród książek. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 10 s. 35
925. Ostatni wojewoda łódzki. *Łodzianin* 1992 R. 1 nr 5 s. 19
926. Pamiątka zza grobu. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 3 s. 32
927. Pierwsze łódzkie stypendium muzyczne. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 196 s. 4
928. Piotrkowskie trofea Lindego. *Tyg. Piotrkowski* 1992 R. 34 nr 46 s. 7
929. Pochwała bibliofilstwa. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 9 s. 39
930. Polak krewniakiem Krzysztofa Kolumba. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 131 s. 8-9
931. Polacy bibliotekarzami British Museum. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 10 s. 35
932. Polacy w British Museum. [Cz. 1-2]. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 4 s. 34; nr 5 s. 37
933. „Pożalują kiedyś mocarstwa...” *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 214 s. 5
934. Proces o blasfemię. *Tyg. Piotrkowski* 1992 R. 34 nr 47 s. 7
935. Projekt programu działania SBP na lata 1993-1997 / oprac. Komisja Programowa KZD SBP w składzie: Jan Wołosz, Władysława Wasilewska, Stanisław Kaszyński, ..., Małgorzata Kłosowska, Janusz Nowicki. *Biul. Inf. ZG SBP* 1992 nr 4 s. 19-23
936. Prośba do P. T. Czytelników. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 10 s. 35-36
937. Przedśmierne pożegnanie bibliofila. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 4 s. 34
938. Przypomnienie łodzian. *Łodzianin* 1992 R. 1 nr 7 s. 12, 18
939. Rec.: Bar A[ndrzej] [Wilmański Jerzy] *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 216 s. 3. – Niemcy w Łodzi = Die Deutsche in Lodz / rysunki Waław Kondek; tekst niemiecki Stanisław Nowak. Łódź: Oficyna Bibliofilów, 1992, 15, [2] s., il.

940. Rec.: Michalski Zenon: Józef Piłsudski: kobiety, które kochał. Łódź 1992. – Kobiety w życiu Piłsudskiego. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 185 s. 5
941. Redaktor Fuks i inni. *Słowo Żydowskie* 1992 nr 16/17 s. 27
942. Rokokowy sexmarkiz. *Łodzianin* 1992 R. 1 nr 4 s. 25
Toż *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 6 s. 35
943. Rymowanka o książeczce. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 2 s. 38
944. Seneka o czytaniu. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 2 s. 37-38
945. Siedemdziesiąt lat Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Łodzi (1919-1989). *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Librorum* 1992 Z. 3 s. 77-89
Toż W: 70 lat Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Łodzi: materiały z sesji naukowej / pod red. Jerzego Andrzejewskiego. Łódź 1992. S. 77-89
946. Słowotwórcy. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 7/8 s. 48-49
947. Spiskowcy z łagiewnickiego klasztoru. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 238 s. 4
948. Statystyka. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 10 s. 35
949. Statystyka. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 1 s. 32-33
950. Świece Prozerpiny. *Głos Poranny* 1992 R. nr 138 s. 8
951. Testament bibliofila. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 9 s. 39
952. Wielkie powroty. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 152 s. 1-2
953. Wstręt do książek. *Bibliotekarz* 1992 nr 9 s. 39
954. Wymarsz Pierwszej Kadrowej. *Łodzianin* 1992 R. 1 nr 2 s. 7
955. Wyznanie bibliofila. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 9 s. 39
956. Z bibliofilskiego pitawała. *Por. Bibl.* 1992 R. 44 nr 10 s. 19-20
957. Z epigramów Marcejalisa. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 3 s. 33
958. Z myśli o książce. *Bibliotekarz* 1992 nr 1 s. 33
959. Zapomniany bibliofil. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 3 s. 32-33
960. Zapomniany wiersz Or-Ota. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 9 s. 39
961. Ze staroświeckiego pamiętnika. *Tyg. Piotrkowski* 1992 R. 34 nr 51 s. 7
962. Zmierzch czy świt bibliotek gminnych. *Głos Poranny* 1992 R. 3 nr 76 s. 4
963. Złoty czas dla książek. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 2 s. 37
964. Zuchwała kradzież. *Bibliotekarz* 1992 R. 59 nr 11/12 s. 38-39
- 1993
965. Aforyzm aktualny. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 1/2 s. 49
966. Aforyzmy o książkach. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 9 s. 40-41
967. Anegdoty i facecje trybunałskie. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 33 s. 7
968. Arabskie przysłowie o książkach. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 5 s. 39
969. Biblioteka franciszkanów w Łagiewnikach. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 11 s. 35
970. Biblioteki - jubilatki. *Głos Poranny* 1993 R. 4 nr 118 s. 10
971. Biskupi zesłańcy. *Przegl. Katolicki* 1993 R. 81 nr 14 s. 12-13, nr 19 s. 15
972. Bugaj. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 11 s. 7
973. Cykliści zgiersey. Ilustrowany *Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 20 s. 8
974. Czytanie. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 11 s. 35
975. Dla wygody. *Il. Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 11 s. 6
976. Długość życia. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 12 s. 38
977. Doniesienia literackie. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 4 s. 38
978. Dwie fraszki. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 5 s. 39
979. Dwie książki. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 11 s. 35

980. Dwie powieści o gimnazjum piotrkowskim. *Tyg. Trybunalski* 1993 R. 35 nr 21 s. 7
981. Flattowie. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 24 s. 7
982. Fraszka. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 9 s. 40
983. Fryc o Nibelaungach. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 6 s. 36
984. Habet sua fata libelli. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 9 s. 40
985. Heretyckie książki. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 1/2 s. 43
986. Herod-baba. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 5 s. 7
987. Hojny darczyńca. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 20 s. 6
988. Jaśnie Oświecony Trybunał. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 18 s. 7
989. Kawalerowie orderu św. Stanisława. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 30 s. 7
990. Kłopotliwi obrońcy Piotrkowa. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 31 s. 6
991. Kolekcjonerka. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 12 s. 38
992. Kościoły zgierskie. II. *Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 31 s. 12
993. Krótki traktat o cudach. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 3 s. 6-7
994. Książka. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 6 s. 36
995. Książka do nabożeństwa. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 7/8 s. 54-55
996. Książka starosty zgierskiego. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 10 s. 5
997. Książki zakazane. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 6 s. 36
998. Kwiecista łąka. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 7/8 s. 54
999. La libreria. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 10 s. 49-50
1000. Lekarstwa dla ducha. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 11 s. 35
1001. Mickiewicz nie był w Zgierzu. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 13 s. 9
1002. Miniaturowa edycja „Boskiej komedii”. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 5 s. 39-40
1003. Młodociani buntownicy. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 3 nr 1 s. 7
1004. Na łowy. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 12 s. 38
1005. Nasz kalendarz. *Głos Poranny* 1993 R. 4 nr 1 s.
1006. Nekrolog biblioteki. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 3 s. 44
1007. Nie czytaj podczas jedzenia. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 1/2 s. 48
1008. Nie dokończone dzieło. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 43 s. 7
1009. Noc apuchtinowska. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 6 s. 7
1010. Nowy, wspaniały zbiór: rozmowa z, wicedyrektorem Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Józefa Piłsudskiego w Łodzi. Rozm. Włodzimierz Kupisz. *Wiadomości Dnia* 1993 nr 4 s. 4
1011. O Białaczowie jeszcze raz. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 33 s. 4
1012. O bibliotekach ludowych. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 1/2 s. 48
1013. Od guberni do województwa. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 22 s. 7
1014. Odpoczynek bibliofila. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 3 s. 44
1015. Ogłoszenia literackie. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 10 s. 50
1016. Ogłoszenie. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 6 s. 36
1017. Opis cmentarzy. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 12 s. 37
1018. Oryginalne honorarium. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 12 s. 38
1019. Oryginalne ogłoszenie. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 5 s. 38
1020. Orzeszkowa o książkach. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 10 s. 49
1021. Panny Krzywickie i ich bracia. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 47 s. 7

1022. Patrycjusz starej daty. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 41 s. 7
1023. Pawiński - uczeń piotrkowskiego gimnazjum. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 27 s. 7
1024. Pergamin. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 7/8 s. 54
1025. Pfau czyli Pawiński. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 26 s. 7
1026. Pierwszy pastor zgierski. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 34 s. 14
1027. Pierwszy pociąg w Piotrkowie. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 49 s. 7
1028. Pierwszy wojewoda. *Głos Poranny* 1993 R. 4 nr 192 s. 12
1029. Piotrków sejmowy. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 4 s. 6-7
1030. Początek listopadowej insurekcji. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 12 s. 7
1031. Podwójna dedykacja. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 3 s. 43
1032. Pogrzeb senatora. *Ilustrowany Tyg. Zgierski* 1993 r. 3 nr 21 s. 5
1033. Polacy w British Museum (3). *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 9 s. 40
1034. Polonica w „Almanachu Bibliofila”. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 6 s. 35-36
1035. Porównania. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 9 s. 40
1036. Pożary. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 28 s. 6
1037. Prawda i kwiatek. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 9 s. 41
1038. Rachalewski. *Głos Poranny* 1993 R. 4 nr 300 s. 12
1039. Rec.: Jadwiga Brożynowa (1917-1986), nauczycielka, działaczka oświatowa i społeczna: praca zbiorowa / pod red. Ryszard Żmudy. Marki-Struga: Michalineum, 1992. - Wierna Bogu i Ojczyźnie. *Prz. Katol.* 1993 R. 81 nr 3 s. 14
1040. Rec.: Żmuda Ryszard: Dokumentacja działalności naukowej i dydaktycznej ks prof. dr hab. Hieronima Wyczawskiego OFM za lata 1947-1992. Kalwaria Zebrzydowska 1993. - Dorobek pracowniczego życia. *Prz. Katol.* 1993 R. 81 nr 19 s. 15
1041. Rekruci. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 13 s. 6
1042. Romantyczny hrabia. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 14-15 s. 9
1043. Rządy pruskie. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 19 s. 7
1044. Rzec o indeksach czyli skorowidzach. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 1/2 s. 48-49
1045. Salzstein Gecel (1773-1841), antykwar ius z warszawski. W: Polski Słownik Biograficzny / pod red. Henryka Markiewicza. Wrocław 1993 T. 34 S. 396-397
1046. Skarga na wyprzedaż dóbr kultury. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 7/8 s. 55
1047. Spotkanie z św. Piotrem. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 12 s. 38
1048. Sprawa fałszerzy monet. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 8 s. 7
1049. Sprawa o błąd drukarski. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 36 nr 7
1050. Starostowie piotrkowscy. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 40 s. 7
1051. Stary belfer. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 25 s. 6
1052. Strażnik książek. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 7/8 s. 55
1053. Suplika do Najwyższego. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 3 s. 44
1054. Sylwetka prezydenta. *Głos Poranny* 1993 R. 4 nr 119 nr 10
1055. Syrokomla w Piotrkowie. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 9 s. 6
1056. Szkoła Wojewódzka w Piotrkowie. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 38 s. 7
1057. Szybkość druku. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 6 s. 36
1058. Teatr w Zgierzu. *Ilustrowany Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 7 s. 8-9
1059. Tragiczny finał spotkania. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 4 s. 8-9
1060. Trzęsienie ziemi. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 32 s. 6-7

1061. Tu żyją martwi, mówią niemi. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 6 s. 36
1062. Uniwersytet w Piotrkowie. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 7 s. 7
1063. Upadek magnata. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 35 s. 6
1064. Uratowany od śmierci. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 34 s. 6
1065. Uroki bibliomanii. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 11 s. 34-35
1066. W dobrym towarzystwie. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 4 s. 38
1067. W hołdzie dla Ossolineum. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 1/2 s. 49
1068. W trosce o najuboższych. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1993 T. 3 nr 27 s. 9
1069. Wieża piotrkowska. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 10 s. 6
1070. Wizyta Króla Jegomości. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 16 s. 7
1071. Z winy Amora. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 45 s. 7
1072. Zagadka dla erudyty. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 3 s. 44
1073. Zagadkowy napis nagrobny. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 26 s. 7
1074. Zanim przyszła Niepodległość. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 19 s. 8-9
1075. Zapomniane wspomnienie ossolińskie. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 4 s. 38-39
1076. Zapomniany opis bibliotek. *Bibliotekarz* 1993 R. 60 nr 5 s. 39
1077. Zapomniany piewca Piotrkowa. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 23 s. 7
1078. Zgierscy laureaci wystaw przemysłowych. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 9 s. 9
1079. Zgierz przed 130 laty. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1993 R. 3 nr 26 s. 8
1080. Żydzi w Piotrkowie. *Tyg. Piotrkowski* 1993 R. 35 nr 17 s. 6
- 1994
1081. Anegdota o Żegocie Paulim. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 10 s. 32-33
1082. Bernardyńskie figle. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1994 R. 4 nr 13/14 s. 9
1083. Biblioteczne wojaże Lindego. *Gaz. Kielecka* 1994 R. 6 nr 133 s. 9
1084. Bohaterski wikary. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1994 R. 4 nr 5 s. 11
1085. Cenna biblioteka. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 11/12 s. 47
1086. Ceny i nakłady. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 6 s. 40
1087. Chochlik drukarski. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 10 s. 33
1088. Co bibliofil gromadzi? *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 3 s. 34-35
1089. Dekalog czytelnika. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 7/8 s. 56-57
1090. Do jednego, co wziął bibliotekę w posagu. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 47
1091. Doktor facecjonista. *Gaz. Kielecka* 1994 R. 6 nr 140 s. 8
1092. Dostrzegacz w bibliotece. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 11/12 s. 47
1093. Drukarskie powinszowania. *Roczn. BN* 1991/1992 [wyd.1994] T. 27/28, S. 85-97
1094. Drukarnia w Mokrsku. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 3 s. 34
1095. Dzielni chłopcy. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 18 s. 5
1096. Gazetki szkolne dawniej i dziś. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 75 s. 12
1097. Gdzie właściwie urodził się Tuwim? *Dzien. Łódz.* 1994 R. 50 nr 270 s. 23
Pseud.: Andrzej, kronikarz z Kępna
1098. Heine i książka. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 9 s. 38
1099. Jak to drzewiej bywało. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 13/14, s. 8
1100. Jak u cesarzowej. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 11/12 s. 47
1101. Jaxa i jego płockie rymy. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 51 s. 12
1102. Jeszcze o British Museum. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 6 s. 39-40

1103. Jeszcze raz w słusznej sprawie. *Biul. Inf. SBP* 1994 nr 1 s. 62
Współaut.: Lucyna Sułkowska, ...
1104. Kalendarz łódzki. *Dzien. Łódzki* 1994 R. 50 nr 113.....
1105. Kartki z dziejów powstania 1863 r. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 3 s. 5
1106. Kloss i portrety cara. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 16 s. 12
1107. Komunikat. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 11/12 s. 47
1108. Korzeniowski w Piotrkowie. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 9 s. 12
1109. Krajoznawcy. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 24 s. 3
1110. Książka własna i książka pożyczona. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 7/8 s.
1111. Książki i ludzie. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 4 s. 36
1112. Książki o Łodzi. *Sto Cztery* 1994 nr 5 s. 6, 12
1113. Księgarnia Luksemburska. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 7/8 s. 57
1114. Łódzki skauting. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 9 s. 12
1115. Markietanka z Wielunia. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 152 s. 22
Toż *Dziennik Łódz.* 1994 R. 50 nr 231 s. 22
1116. Miasto bogate w artystów. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 57 s. 12
1117. Młodzieńcze lektury. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 9 s. 37-38
1118. Na czasie. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 3 s. 34, nr 6 s. 40
1119. Nagroda. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 10 s. 33
1120. Najwygodniej urządzona czytelnia. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 8 s. 56
1121. Nasz kalendarz. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 1/2, 14/15, 17/23 s. ...
1122. Nauczyciel poeta. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1994 R. 4 nr 6 s. 9
1123. Niedoszły jubileusz. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 4 s. 36
1124. Niestety, nie była piękna. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1994 R. 4 nr 8 s. 8
1125. O bibliotekach amerykańskich. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 4 s. 36
1126. O cenzurze warszawskiej. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 2 s. 39
1127. Obrazu majestatu. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 25 s. 12
1128. Ogłoszenie. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 3 s. 35
1129. Ojczyzna – spalenizna. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 2 s. 39
1130. Order Złotego Runa. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1994 R. 4 nr 9 s. 8
1131. Pan Wojciech w Piotrkowie. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 7 s. 5
1132. Panowie Łascy. *Siódma Prowincja* 1994 nr 4 s. 23
1133. Pierrot. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 17 s. 12
1134. Piękno Polek. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 4 s. 35-36
1135. Piosenka o książeczce. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 1 s. 38
1136. Piotrkowanie w PSB. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 23 s. 7
1137. Piotrków Trybunalskie w starych księgach / wybór i oprac. Jerzy Andrzejewski i Łódź: Oficyna Bibliofilów Marka Szukalaka, 1994, 23, [3] s.
1138. Piotrków w latach 1809-1913. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 8 s. 12
W wydrukowanym tytule 1913 zamiast 1813
1139. Pismo zarządu Okręgu SBP w Łodzi w obronie biblioteki zakładowej. *Por. Bibl.* 1994 nr 4 s. 41
Współaut.: Lucyna Sułkowska, ...
Toż: Jeszcze raz w słusznej sprawie. *Biul. Inf. ZG SBP* 1994 nr 1 s. 62
1140. Pod sztandary Napoleona. *Siódma Prowincja* 1994 nr 3 s. 20
1141. Poeta – bibliofil. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 9 s. 38
1142. Poeta z inicjatywą. *Dzien. Łódz.* 1994 R. 50 nr 249 s. 23

1143. Poezja i rzeczywistość. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 1 s. 7
1144. Poliglota. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 1 s. 37-38
1145. „Poliglota”. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1994 R. 4 nr 3 s. 11
1146. Potocki z Marcjalisa. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 3 s. 34
1147. Praktykant. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 7/8 s. 56
1148. Prezydent Łodzi z Piotrkowa rodem. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 4 s. 12
1149. Przedwiośnie literackie Juliana Tuwima: biografia i rzecz poetycka. *Miscellanea Łódź.* 1994 nr 2 s. 5-13
1150. Przodkowie. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 5 s. 41
1151. Rada dla czytających. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 7/8 s. 56
1152. Rarytas. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 10 s. 33
1153. Rec.: Badziak Kazimierz, Strzałkowski Jacek: Silbersteinowie, Lichtenfeldowie, Birnbau-mowie, Poznańscy, Eigerowie. Łódź 1994 - Dzieje wielkiej fortuny. *Dzien. Łódź.* 1994 R. 50 nr 184 s. 21
1154. Rec.: Koplowicz Abraham: Utwory własne. Łódź 1993. - Nad dwoma tomikami wierszy. *Kronika* 1994 nr 1 s. 8
1155. Rec.: Rozmowy z Tuwimem / wybrał i oprac. Tadeusz Januszewski. Warszawa 1994 - Rozmowy z Tuwimem. *Dzien. Łódź.* 1994 R. 50 nr 274 s. 5
1156. Rec.: Strzałkowski Jacek: Drukarnie i księgarnie w Łodzi d 1944 roku. Łódź 1994. - Po-żyteczny leksykon. *Dzien. Łódź.* 1994 R. 50 nr 232 s. 5
1157. Rec.: Tuwim Julian: Versajoj propraj kaj tradukitaj. Łódź 1994. - Tuwim w języku esperanto. *Dzien. Łódź.* 1994 R. 50 nr 222 s. 8
1158. Reportaż z miasta. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 81 s. 12
1159. Rozkosze poety. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 5 s. 41
1160. Roztargniony literat. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 4 s. 36
1161. Serce otoczone pszczołami. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 2 s. 40
1162. Sonet na ukazanie się serii trzeciej. *Biblio-tekarz* 1994 R. 61 nr 6 s. 40
1163. Spisek gimnazjalistów kieleckich. *Gaz. Kielecka* 1994 R. 6 nr 125 s. 8
1164. Sprawozdanie pełnomocnika Zarządu Głównego SBP do spraw współpracy z okręgami. *Biul. Inf. ZG SBP* 1994 nr s. 11-19
1165. Sprawozdanie z działalności okręgów SBP za okres 19 maja - 31 grudnia 1993 r. *Przegl. Bibl.* 1994 R. 62 nr 1/2 s. 164-168
Toż. Biul. Inf. ZG SBP nr 2 s. 10-18
1166. Sytuacja materialna bibliotekarzy stale po-garsza się. *Biul. Inf. ZG SBP* 1994 nr 2 s. 61
Współaut.: Lucyna Sulkowska, ...
1167. Świat książek Juliana Tuwima: w setną rocznicę urodzin poety. *Por. Bibliotekarza* 1994 nr 9 s. 35-37
1168. Ten pierwszy, ten ostatni. *Odgłosy* 1994 nr 0 s. 2
1169. Tranzytem przez Piotrków. *Tyg. Piotrkow-ski* 1994 R. 36 nr 33 s. 3
1170. Trzy dystychy o książce. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 2 s. 40
1171. Tuwim w Inowłodzu: w setną rocznicę urodzin. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 29/30 s. 8
1172. Uczony pleban z Brzezina. *Głos Poranny* 1994 R. 5 s. 116 s. 12
1173. W rocznicę 3 Maja. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 17 s. 12
1174. Wacław Potocki o książkach i o czytaniu. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 7/8 s. 57
1175. Wędrowna biblioteka. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 2 s. 40
1176. Wojewoda Garapich. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 31 s. 12
1177. Wojewoda Rembowski. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 26 s. 12
1178. Wrażenie z podróży. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 1 s. 38

1179. Wskazówki dla czytelników. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 2 s. 39-40
1180. Wyd.: Tuwim Julian: Myśli o książce i o czytaniu / wybrał i wstępem poprzedził Łódź: WiMBP im. Marszałka Józefa Piłsudskiego, 1994, 23 s.
1181. Wystawa drukarska. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 5 s. 40-41
1182. Z dziejów książki w Piotrkowie. *Tyg. Piotrkowski* 1994 R. 36 nr 11 s. 12
1183. Z idei samokształcenia. *Ilustr. Tyg. Zgierski* 1994 R. 4 nr 10 s. 8-9
1184. Z listu panny chorążanki. *Siódma Prowincja* 1994 nr 1 s. 21
1185. Z prehistorii egzemplarza obowiązkowego. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 1 s. 38
1186. Zapis dla biblioteki. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 11/12 s. 48
1187. Zapiska proveniencyjna. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 9 s. 38
1188. Zapomniany list Niemcewicza. *Siódma Prowincja* 1994 nr 2 s. 27
1189. Zapomniany proboszcz. *Dzien. Łódź.* 1994 R. 50 nr 255 s. 17
1190. Zjednoczeni w oporze. *Ilustr. Tyg. Zgierski.* 1994 R. 4 nr 23 s. 5
1191. Złamane pióra. *Angora* 1994 R. 5 nr 8 s. 18
Pseud. Andrzej Horst
1192. Złoty Ekslibris. *Głos Poranny* 1994 R. 5 nr 81 s. 12
Krypt. A. K.
1193. Zręczność. *Bibliotekarz* 1994 R. 61 nr 11/12 s. 47-48
- 1995
1194. Aleksander Hauke-Nowak (1896-1956). *Dzien. Łódź.* 1995 R. 51 nr 259 s. 16
1195. Aleksander Roszkowski (1859-1935). *Dzien. Łódź.* 1995 R. 51 nr 50 s. 12
1196. Aleksey Rzewski (1885-1939). *Dzien. Łódź.* 1995 R. 51 nr 91 s. 12
1197. Andrzej Rosicki (1815-1904). *Dzien. Łódź.* 1995 R. 51 nr 276 s. 10
1198. Anegdota Norwida. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 4 s. 33
1199. Antoni Lindner (1886-1964). *Dzien. Łódź.* 1995 R. 51 nr 282 s. 16
1200. Antoni Remiszewski (1883-1948). *Dzien. Łódź.* 1995 R. 51 nr 195 s. 10
1201. Antoni Stanisław Więckowski (1882-1942). *Dzien. Łódź.* 1995 R. 51 nr 55 s. 19
1202. Biała gęś lepsza od białego kruka. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 11 s/ 38-39
1203. Bibliofil. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 7/8 s. 56
1204. „Bibliofile”. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 2 s. 38
1205. Biblioteka British Museum. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 11 s. 38
1205. Biblioteka szlachecka. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 2 s. 39
1206. Biblioteka Publiczna w Łodzi. *Piłsudczyk* 1995 R. 7 nr 15/16 s. 23
1207. Biskup i mieszczenie. *Dzien. Łódź.* 1995 R. 51 nr 242 s. 16
1208. Błąd drukarski. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 10 s. 35
1209. Chochlik – zmosfera autora. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 5 s. 38-39
1210. Chochlik drukarski. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 12 s. 42-43
1211. Chwaliboga aforyzmy o książkach. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 6 s. 34-35
1212. Cóż za wstyd. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 11 s. 39
1213. Czytelnictwo w dawnej Szkocji. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 6 s. 34
1214. Czytelnikom „Pyłków”. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 3 s. 40
1215. Dlaczego „Słownik”? *Dzien. Łódź.* 1995 R. 51 nr 49 s. 19
1216. Do księgarza. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 11 s. 37-38
1217. Dobra rada. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 9 s. 41

1218. Edmund Pohlens (1830-1875). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 43 s. 19
1219. Haur o pożytkach z czytania. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 12 s. 43
1220. Helena Radlińska (1879-1954). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 300 s. 19
1221. Henryk Jan Józefski (1892-1981). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 136 s. 14
1222. Horacy Safrin (1899-1980). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 264 s. 14
1223. Intelktualista. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 9 s. 41
1224. Jak można korzystać z książek. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 12 s. 42
1225. Jan Kwapiński (1883-1964). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 147 s. 12
1226. Jan Stypułkowski (1884-1939). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 74 s. 12
1227. Józef Ignacy Kraszewski o książkach. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 4 s. 33
1228. Józef Konic (1859-1928). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 67 s. 19
1229. Juliusz Saloni (1891-1963). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 183 s. 16
1230. Kalendarz łódzki. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr co poniedziałek
1231. Kasproicz analfabeta. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 3 s. 40
1232. Kiepski bibliotekarz. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 7/8 s. 56
1233. Kobieta księgą. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 12 s. 42
1234. Książka. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 9 s. 41
1235. Książka mówi do czytelnika. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 10 s. 35-36
1236. Książka polska w Petersburgu (1773-1920). *Acta Univ. Lodz. Folia Librorum* 1995 Z. 6 s. 19-32
1237. Książki. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 5 s. 40
1238. Księgarnia. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 10 s. 35
1239. Lazar Fuks (1892-1935). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 s. 86 s. 12
1240. List dyrektora teatru. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 12 s. 42
1241. Ludwik Darowski (1881-1948). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 206 s. 14
1242. Ludwik Waszkiewicz (1888-1976). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 194 s. 16
1243. Mark Twain o korzystaniu z książek. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 9 s. 41
1244. Makuszyński o książce i o ... kobiecie. *Bibliotekarz* 1995 R. 62
1245. Marian Cynarski (1880-1927). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 107 s. 12
1246. Marian Piechal (1905-1989). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 131 s. 18
1247. Marian Rembowski (1878-1961). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 153 s. 14
1248. Myśl Artura Schopenhauera. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 7/8 s. 57
1249. Myśl drukarza. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 3 s. 40
1250. Na temat reprintów. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 2 s. 38
1251. Nie jedna a dwadzieścia dwie. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 125 s. 16
1252. Nowe pozycje Oficyny Bibliofilów. *Dzien. Łódz.* R. 51 nr 136 s. 14
1253. O pożyczaniu książek. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 2 s. 38
1254. O tajemnicy czytania. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 6 s. 35
1255. Ocalony świadek oskarżenia („Pamiętnik Naukowo-Literacki”, Oddział II, zeszyt 1) *Acta Univ. Lodz. Folia Librorum* 1995 Z. 6 s. 65-74
1256. Od Forum’94 do Forum’95. *Biul. Inf. ZG SBP* 1995 nr 3/4 s. 15-16
1257. Ogłoszenie. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 10 s. 36
1258. Opinie na temat prasy. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 12 s. 42
1259. Osieł i księga. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 6. s. 35

1260. Oskar Flatt (1828-1872). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 141 s. 14
1261. Ośła łączka uczonych dziwaków. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 1 s. 42-43
1262. Paweł Garapich (1882- po 1938). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 218 s. 14
1263. Pies i książka. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 1 s. 42
1264. Plon wiedzy. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 12 s. 42
1265. Poetyckie polemiki. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 4 s. 34
1266. Poddębickie piśmiodruki. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 142 s. 18
1267. Polacy w British Museum. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 9 s. 41-42
1268. Portret bibliomana. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 2 s. 39
1269. Powinszowanie. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 2 s. 38-39
1270. Proces o kradzież ksiąg. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 4 s. 34
1271. Przecław Smolik (1877-1947). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 177 s. 12
1272. Rec.: Bogusz Andrzej: Sokolstwo łódzkie 1905-1995. Łódź 1995. - Historia sokolstwa łódzkiego. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 177 s. 12
1273. Rec.: Bonisławski Ryszard: Łódzkie adresy Juliana Tuwima. Łódź 1995. - Łódzkie adresy Juliana Tuwima. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 213 s. 18
1274. Rec.: Giegier Tadeusz: Opowieść o dawnych poetach Łodzi. Łódź 1995. - Książka o łódzkiej „dziatwie Apollina”. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 165 s. 12
Krypt. A. K.
1275. Rec.: Kita Jarosław, Pytlas Stefan: Profesorowie Uniwersytetu Łódzkiego 1945-1994: pro memoria. Łódź 1995 - Pro Memoria. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 148 s. 16
1276. Rec.: Kronika Miasta Łodzi 1995 nr 1(8). - Nowa „Kronika Miasta Łodzi”. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 219 s. 16
1277. Rec.: Łódzka bibliografia regionalna 1971-1980/ oprac. Wanda Frontczakowa, Ryszard Żmuda i Maria Frontczak / pod red. Bolesława Świdorskiego. Łódź 1994. - Łódzka bibliografia regionalna. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 38 s. 5
1278. Rec.: Muszyńska Danuta, Muszyński Lech: Cmentarz żydowski w Łodzi. Łódź 1995. - Hortus Judaeorum. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 291 s. 10
1279. Rec.: Pellowski Alfons: Kultura muzyczna w Łodzi do roku 1918. Łódź 1994 - Bezcenna monografia. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 160 s. 14
1280. Rec.: Pytlas Stefan: Łódzka burżuazja przemysłowa w latach 1864-1914. Łódź 1994 - Burżuazji łódzkiej portret zbiorowy. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 30 s. 7
1281. Rec.: „Statut Kaliski” Artura Szyka / oprac. Marek Michalak. Łódź 1994. - Szyk i dzieło. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 15 s. 9
1282. Rec.: Tuwim Julian: Rewolucja w Niemczech. Łódź 1995 - Ciekawy reprint. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 190 s. 12
1283. Red.: 75 lat Książnicy Miejskiej w Łodzi: materiały z sesji poświęconej 75 rocznicy powstania Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi 4 grudnia 1992 r. / pod red. Elżbiety Pawlickiej i Łódź: WiMBP, 1995, 155 s., il.
1284. Roman Kaczmarek (1912-1985). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 200 s. 14
1285. Romantyczne transmigracje. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 3 s. 39
1286. Rzecz przedziwna. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 5 s. 39
1287. Seweryn Sterling (1864-1932). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 37 s. 19
1288. Sonet do papieru. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 7/8 s. 56
1289. Sprawozdanie z działalności okręgów SBP w 1994 r. *Przegl. Bibl.* 1995 R. 63 nr 1 s. 92-99
Toż *Biul. Inf. ZG SBP* 1995 nr 1 s. 21-34
1290. Stanisław Książek (1860-1928). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 119 s. 16
1291. Stanisław Rachalewski (1900-1945). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 68 s. 12
1292. Stanisław Suryn Massalski (1858-1928). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 61 s. 19

1293. Stanisław Szaniawski (1874-1928). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 79 s. 13
1294. Starożytne napisy. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 10 s. 35
1295. Stefan Krzyszkowski (1842-1896). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 213 s. 19
1296. Stefan Linke (1898-1918). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 85 s. 13
1297. Stefan Michał Gorski (1882-1940). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 125 s. 16
1298. Śmierć palestranta. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 113 s. 16
1299. Tadeusz Gicgier. W: Gicgier Tadeusz: Opowieści o dawnych poetach Łodzi. Łódź 1995, S. 4 okł.
Nota biograficzna
1300. Tatarzy w Polsce. *Kresy Literackie* 1995 nr 3/4 s. 49-51
1301. Toast. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 10 s. 35
1302. Upominek zecerom od korektora. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 3 s. 39-40
1303. W czasach kryzysu. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 25 s. 19
1304. W czytelni British Museum. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 7/8 s. 56-57
1305. Wiesław Gerlicz (1872-1933). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 159 s. 12
1306. Wojciech Jakubowicz (1822-1890). *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 nr 165 s. 12
1307. Wymówka krótkości. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 9 s. 41
1308. Wyrok. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 1 s. 43
1309. Wyznanie bibliofila. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 6 s. 35
1310. Z historii bibliotek szpitalnych. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 4 s. 33
1311. Zabawy z kwasem. *Dzien. Łódz.* 1995 R. 51 s. 62 s. 12
1312. Zagadka dla erudyty. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 2 s. 38
1313. Zakochany bibliofil. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 3 s. 40
1314. Zła książka – zły towarzysz. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 9 s. 42
1315. Złote myśli pana kapitana. *Bibliotekarz* 1995 R. 62 nr 11 s. 38
- 1996
1316. Aforyzm o czytaniu. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 9 s. 32
1317. Aforyzmy o kobietach pisarkach. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 3 s. 38
1318. Arsenał. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 7/8 s. 48
1319. Bibliofil. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 1 s. 34-35
1320. Biblioteka Rzewuskich w Podhorcach. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 6 s. 31
1321. Bronisław Ziemięcki (1885-1944). *Dzien. Łódz.* 1996 R. 52 nr 140 s. 12
1322. Ciemna książka. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 5 s. 32
1323. Copyright. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 10 s. 34
1324. Człowiek – księga otwarta. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 1 s. 37-38
1325. Czy życzliwość zostanie poświadczona czynem? *Biul. Inf. ZG SBP* 1996 nr 1 s. 53
1326. Czyja wina? *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 10 s. 33-34
1327. Czytanie. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 12 s. 33
1328. Do czytelnika. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 4 s. 34
1329. Dopelnienie. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 5 s. 33
1330. Dzieło non plus ultra. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 11 s. 35
1331. Emil Zerbe (1897-1954). *Dzien. Łódz.* 1996 R. 52 nr 176 s. 12
1332. Epigramma. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 5 s. 32
1333. Helena Duninówna (1888-1971). *Dzien. Łódz.* 1996 R. 52 nr 6 s. 14
1334. Helena Miklaszewska (1875-1959). *Dzien. Łódz.* 1996 R. 52 nr 18 s. 14

1335. Istota bibliofilstwa. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 5 s. 32
1336. Kazanie. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 11 s. 35
1337. Komputeryzacja służb informacyjnych Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi. W: Komputeryzacja bibliotek publicznych: materiały z III ogólnopolskiej Konferencji „Komputeryzacja bibliotek publicznych – stan i zamierzenia”. Warszawa: SBP, 1996 S. 25-29
1338. Korespondencja literacka. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 1 s. 37
1339. Książka – ratunek w potrzebie. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 1 s. 38
1340. Książka dla młodzieży. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 5 s. 33
1341. Księgi. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 6 s. 32
1342. Mały bibliofil. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 12 s. 33
1343. Na kolędę. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 6 s. 32
1344. Na łożu śmierci. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 12 s. 33
1345. Na pociechę. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 1 s. 37
1346. Nad Didesem. *Bibliotekarz* 1996 nr 7/8 s. 35-36
1347. Nad starą księgą. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 3 s. 37
1348. Nekrolog pewnego bibliofila. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 7/8 s. 48
1349. O tychże. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 6 s. 32
1350. Od Forum '95 do Forum '96: sprawozdanie z działalności okręgów. *Biul. Inf. SBP* 1996 nr 2 s. 22-24
1351. Opowieść o bibliomanie. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 9 s. 32-33
1352. Ostatni kasztelan sieradzki. *Dzien. Łódz.* 1996 R. 52 nr 19 s. 12
1353. Perypetie książek Lenina. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 6 s. 31
1354. Pochwała czytania. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 7/8 s. 48-49
1355. Pociech, rozkosz i nadzieja. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 4 s. 34
1356. Podróż po bibliotece. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 9 s. 32
1357. Poeta i księgarz. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 4 s. 35
1358. Poeta włoski o książkach. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 6 s. 32
1359. Pomysł pani Marii. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 1 s. 38
1360. Półwiecze łódzkiej prasy literackiej i społeczno-kulturalnej 1945-1995. *Tygiel Kultury* 1996 nr 4 s. 78-84
1361. Raczej biedak aniżeli król. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 11 s. 35
1362. Skąpy bibliofil. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 7/8 s. 49
1363. Sprawa o błąd drukarski. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 4 s. 34-35
1364. Sprawozdanie z działalności okręgów SBP w 1995 roku/ oprac. ... *Biul. Inf. ZG SBP* 1996 nr 1 s. 15-27
1365. Stara książka – stary przyjaciel. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 5 s. 32
1366. Stara księga. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 2 s. 43
1367. Svistavit Czacki. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 3 s. 37-38
1368. Synteza genialności. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 1 s. 38
1369. Szlagiery z dawnych lat. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 2 s. 42-43
1370. U Gecla. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 12 s. 32-33
1371. W czytelní. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 3 s. 38
1372. Wiktor Groszkowski (1868-1936). *Dzien. Łódz.* 1996 R. 52 nr 167 s. 12
1373. Wspomnienia z dzieciństwa. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 5 s. 33

1374. Wyprawa bibliomańska. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 11 s. 34
1375. Z galerii księgołapów. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 10 s. 33
1376. Zakochany w księgach. *Bibliotekarz* 1996 R. 63 nr 3 s. 38
- 1997
1377. Bibliofilka. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 9 s. 34
1378. Bibliofilka zdobycz. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 4 s. 33-34
1379. Bibliomani warszawscy. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 1 s. 39-40
1380. Biblioteczne wojaże Lindego. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 1 s. 38-39
1381. Biblioteka Aleksandryjska. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 7/8 s. 49
1382. Biblioteka Hitlera. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 12 s. 32
1383. Biblioteka Jugosłowiańska. *Tygiel Kultury* 1997 nr 10/12 s. 130-132
1384. Biblioteka króla indyjskiego. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 12 s. 32
1385. Biblioteka Napoleona. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 10 s. 36
1386. Biblioteka Polska w Edynburgu. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 11 s. 34
1387. Bibliotheca magna. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 5 s. 34
1388. Cmentarz ksiąg. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 3 s. 34
1389. Czego nie napisali bibliofile? *Por. Bibl.* 1997 nr 7/9 s. 17-19
1390. Czytanie. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 5 s. 34
1391. Do bukinisty Henryka Maszewskiego. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 6 s. 32
1392. Do Parda, doktora. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 12 s. 32
1393. Do Wyżewskiej. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 9 s. 34-35
1394. Druk. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 7/8 s. 49
1395. Dumny autor. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 5 s. 34
1396. Idźcie na świat moje książki... *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 10 s. 36
1397. Kalendarz. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 2 s. 34-35
1398. Konterfekt. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 3 s. 34-35
1399. Kradzieże listów Mickiewicza. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 5 s. 33-34
1400. Książka oprawna w skórę Waltona. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 2 s. 35
1401. Książki jako starzy mędrcy. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 11 s. 33
1402. Księgi. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 3 s. 35
1403. List do pana Jacka. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 5 s. 34
1404. Łacińskie sentencje o książce. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 11 s. 33-34
1405. „Maleńka” encyklopedia. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 10 s. 36
1406. Mądrości żydowskie. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 2 s. 35
1407. Na doniesienie gazeciarskie o licznych tomach powieści i ich autorach. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 12 s. 33
1408. Na pożytek ludzkości. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 9 s. 34
1409. Napis na ratuszu. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 6 s. 32
1410. Nasi goście 1993-1997: noty biograficzne / noty oprac.; wstępem poprzedziła Elżbieta Pawlicka. Łódź: WiMBP im. Marszałka Józefa Piłsudskiego, 1997, 57 s. ; ISBN 83-85925-23-6
1411. Niezwykły rękopis. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 6 s. 31
1412. O sobie. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 11 s. 34
1413. O wyborze i czytaniu książek. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 2 s. 34
1414. Omyłka drukarska. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 9 s. 35

1415. Oryginalna czytelniczka. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 3 s. 34
1416. Pałasz i księga. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 3 s. 34
1417. Pisał z księgi... *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 7/8 s. 50
1418. Pojedynynek. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 7/8 s. 50
1419. Pokarm duszy. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 7/8 s. 49-50
1420. Policijny zakaz czytania poezji. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 5 s. 34
1421. Prenumerata na „Wallenroda”. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 6 s. 31
1422. Pyłki te. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 10 s. 36
1423. Romantyczna poezja przyczyną apopleksji. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 11 s. 33
1424. Sprawozdanie z działalności okręgów SBP w 1996 roku. *Biul. Inf. ZG SBP* 1997 nr 1 s. 17-35
1425. Sprawozdanie z działalności okręgów SBP w kadencji 1993-1996. *Prz. Bibl.* 1997 nr 2/3 s. 306-310
1426. Szczęśliwe numery. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 9 s. 34
1427. Szkice trybunalskie. Piotrków Trybunalski: Towarzystwo Przyjaciół Miasta Piotrkowa Trybunalskiego, 1997, 144 s.
1428. Towarzystwo Bibliomanów. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 10 s. 35-36
1429. W bibliotece Tarnowskich w Dzikowie. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 4 s. 34
1430. W oknach pewnej księgarni. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 12 s. 33
1431. Wiersze na bibliotekę Żalskich. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 4 s. 33
1432. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Józefa Piłsudskiego w Łodzi. W: Józef Piłsudski w Łodzi: wydawnictwo okolicznościowe: 3 maja 1997. Łódź 1997 S. 9-10
1433. Wypadki przy pracy. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 12 s. 33
1434. Z kroniki bibliofilów lubelskich. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 11 s. 33
1435. Zadziwiająca sprzedawczyni. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 10 s. 36
1436. Znamienne abecadło. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 1 s. 39
1437. Zygmunt Wolski w anegdocie. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 6 s. 31-32
1438. Żale bibliofila. *Bibliotekarz* 1997 R. 64 nr 3 s. 33-34
- 1998
1439. Adam Mickiewicz w anegdocie (w 200 rocznicę urodzin). *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 12 s. 33-34
1440. Aforyzm Prusa. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 3 s. 35
1441. Amator czytania. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 1 s. 28
1442. Antykwiariat. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 6 s. 32
1443. Autor podobny jest do żołnierza. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 10 s. 34
1444. Bez komentarza. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 11 s. 29
1445. Bibliofilstwo podczas okupacji. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 4 s. 33
1446. Biblioteczne rygory. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 7/8 s. 46
1447. Biblioteka oraz szkoła konna. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 9 s. 31
1448. Biblioteka w więzieniu na Butyrkach. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 11 s. 29
1449. Bibliotekarz o bibliofilstwie i bibliomanii. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 5 s. 30
1450. Biblioteki domowe w Anglii. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 7/8 s. 45
1451. Biblioteki szpitalne. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 3 s. 35
1452. Biedny Jachowicz. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 7/8 s. 45
1453. Czym jest książka? *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 10 s. 34

1454. Czym jest książka? *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 11 s. 30
1455. Czynniki modyfikujące prace biblioteki publicznej. W: Biblioteki publiczne w okresie transformacji: ogólnopolska konferencja kadry kierowniczej Arłamów-Przemyśl dn. 10-12 września 1997 r./ red. Mieczysław Szyszko. Warszawa: SBP, 1998 s. 49-57
1456. Dar dla ludzkości. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 1 s. 28
1457. Długotrwała pożyczka. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 7/8 s. 46
1458. Dobry przykład. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 5 s. 30
1459. Dukt czyli charakter. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 2 s. 28
1460. Dziecięce lektury Sienkiewicza. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 2 s. 28
1461. Dziwne upodobanie. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 3 s. 35
1462. Elementarz. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 10 s. 34
1463. Epilog. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 7/8 s. 45
1464. Głodna kuracja. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 10 s. 34
1465. Kłopoty z bibliofilem. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 5 s. 31
1466. Komputerowe szaleństwo. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 11 s. 30
1467. Konferencja „Elektroniczne rozpowszechnianie informacji naukowej”. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 9 s. 18-19
1468. Kot i mysz. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 5 s. 30
1469. Książka i parasol. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 3 s. 35
1470. Książka lepsza. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 2 s. 28
1471. Książka polska na kresach. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 10 s. 34
1472. Książka z podpisem diabła. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 10 s. 35
1473. Książki na Łubiance. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 1 s. 27
1474. Księgarnia Gebethnera i Wolffa. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 3 s. 35
1475. Kustosz bibliotecznych zbiorów. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 2 s. 29
1476. Lukubracje na cześć Biblioteki. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 9 s. 30
1477. Marzenie. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 1 s. 28
1478. Na chwałę ojczyzny. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 9 s. 30-31
1479. Na dawną cenzurę świeża odpowiedź. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 1 s. 27
1480. Na sensytywkę czytającą. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 1 s. 28
1481. O Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 1 s. 27-28
1482. O pożytkach z czytania książek. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 10 s. 34-35
1483. Odezwa Adama Mickiewicza. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 9 s. 32
1484. Pałac Pallady. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 9 s. 31
1485. Pani bibliotekarce (Annie C.). *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 11 s. 29
1486. Piękne wydanie. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 2 s. 29
1487. Pobożność. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 11 s. 30
1488. Pomieszkание dla książek. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 2 s. 29
1489. Przepisy dla czytelników tej biblioteki, które niech będą uważane za święte i niech nie zostaną pogwałcone. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 9 s. 31
1490. Przestroga od Biblioteki Żałuskich. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 9 s. 31
1491. Przy książeczce. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 5 s. 30
1492. Rachunki. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 5 s. 30-31

1493. Raport. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 7/8 s. 46
 1494. Raport dyplomaty. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 9 s. 31
 1495. Silva rerum Biblioteki Załuskich. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 1 s. 27
 1496. Sienkiewicziana w Książnicy Miejskiej. *Rocznik Książnicy Miejskiej w Łodzi* 1998 s. 17-21
Współaut.: Elżbieta Pawlicka,
 1497. Smutek bibliofila. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 7/8 s. 45-46
 1498. Sposób na książkę niezrozumiałą. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 10 s. 35
 1499. Sprawozdanie z działalności okręgów SBP w 1997 roku. *Biul. Inf. ZG SBP* 1998 nr 1 s. 11-28
Toż Prz. *Bibl.* 1998 nr 2/3 s. 251-263
 1500. Testament. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 4 s. 33
 1501. Wspomnienie o bibliotece dworskiej. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 3 s. 34-35
 1502. Wszeteczny księgozbiór. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 4 s. 33
 1503. Wybicki w Bibliotece Załuskich. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 1 s. 27
 1504. Zagrożone dziedzictwo. *Bibliotekarz* 1998 R. 65 nr 6 s. 32-33
- 1999
1505. Ach, ta plaga korektorska. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 3 s. 29
 1506. Bibliografia zawartości „Miscellaneów Łódzkich” z lat 1984-1996. *Miscellanea Łódzkie* 1999 nr 1 s. 75-80
 1507. Biblioteka cesarska w Wiedniu. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 4 s. 35
 1508. Bibliotekarz a książka. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 7/8 s. 50
 1509. Ciało bez duszy. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 4 s. 36
 1510. Colbert – bibliofil. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 4 s. 36
 1511. Czytać poćciwemu. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 7/8 s. 49-50
 1512. Czytając Mickiewicza. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 11 s. 31
 1513. Czytelniczy. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 7/8 s. 49-50
 1514. Do biblio- i bibofilów zarazem. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 2 s. 34-35
 1515. Drewniana książka. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 5 s. 34-35
 1516. Dziecięce lektury Sienkiewicza. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 1 s. 33
 1517. Fenomen Kraszewskiego. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 10 s. 28
 1518. Flirt z historią. Warszawa: KAW, 1999, 189 s., ISBN 8388072064
 1519. Ideał bibliotekarza. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 1 s. 33
 1520. Instrukcja dla zwiedzających biblioteki europejskie. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 2 s. 34
 1521. Jak to Jan Augustyniak Bibliotekę Załuskich do Łodzi zamierzał sprowadzić. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 3 s. 27-28
 1522. Jeść czy nie jeść przy czytaniu. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 2 s. 34
 1523. Józef Grycz o bibliofilstwie. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 7/8 s. 50-51
 1524. Judaica Oficyny Bibliofilów w Łodzi. *Słowo Żydowskie* 1999 nr 12 s. 16, 20
 1525. Kilka słów o powyższej książce. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 4 s. 35-36
Lubomirski Edward: „Obraz historyczno-satyryczny Wiednia” Warszawa 1821
 1526. Kocham książki. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 11 s. 32
 1527. Konopnicka w więzieniu. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 6 s. 31-32
 1528. Kradzież w księgarni. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 3 s. 28
 1529. Królestwo książek. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 5 s. 33-34
 1530. Książka w galicyjskim miasteczku. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 6 s. 31
 1531. Książki wy moje! *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 5 s. 34
 1532. Księgi. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 2 s. 35
 1533. Łódzkie inicjatywy kulturalne Przecławia

- Smolika. *Kronika Miasta Łodzi* 1999 z. 1/2 s. 67-76
1534. Mickiewicz w bibliotece Arsenau. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 6 s. 31-32
1535. Najwyższe uznanie. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 12 s. 32
1536. Napis. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 12 s. 32
1537. Nasz poprzednik: w 80 rocznicę „Bibliotekarza”. *Por. Bibl.* 1999 nr 4 s. 10-11
1538. O książkach zakazanych. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 7/8 s. 50
1539. O rozsądnym rozpraszaniu. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 10 s. 28-29
1540. O używaniu i czytaniu książ. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 6 s. 31-32
1541. Osobliwy produkt. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 12 s. 32
1542. Ostrzeżenie. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 2 s. 35
1543. Piłsudski o książce i czytaniu. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 9 s. 32
1544. Omyłka drukarska. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 10 s. 27-28
1545. Powieści Kraszewskiego w anegdocie. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 3 s. 28
1546. Początki „Poradnika Bibliotekarza”. *Por. Bibl.* 1999 nr 10 s. 8-10
1547. Pożytki z historii. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 11 s. 31
1548. Przestroga. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 9 s. 32
1549. Sprawozdanie z działalności okręgów SBP w 1998 roku. *Biul. Inf. ZG SBP* 1999 nr 1 s. 14-31
1550. Stare książki. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 11 s. 31
1551. Światowa kobieta. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 5 s. 34
1552. Uczona kobieta. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 12 s. 32
1553. W bibliotece. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 1 s. 32-33
1554. W księgarni. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 11 s. 32
1555. Wstęp do bajek. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 3 s. 27-28
1556. Wydawcy. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 7/8 s. 50
1557. Z wizyty w Bibliotece Jagiellońskiej. *Bibliotekarz* 1999 R. 66 nr 6 s. 31
- 2000
1558. Aforyzm. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 12 s. 31
1559. Biblioteka w pałacu sułtana. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 12 s. 31
1560. Bibliotekarz – uczeni. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 4 s. 33-34
1561. Co król ma czynić. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 1 s. 33
1562. Do Artura Głiszczyńskiego. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 3 s. 29
1563. Do książeczki. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 11 s. 32
1564. Dziesięć lat Oficyny Bibliofilów: 1989-1999. Łódź: Oficyna Bibliofilów, 2000, 23 s., ISBN 838752221X
1565. Dziwne przygody pewnej książki. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 11 s. 31-32
1566. Gdzie giną książki. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 12 s. 31-32
1567. Gwiazdkowy wiersz pana Kornela. *Bibliotekarz* 200 R. 67 nr 6 s. 31
1568. Imperator i intrologator. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 12 s. 32
1569. Jak czytają bibliofile. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 1 s. 34
1570. Jak Reymont planował skok na bank. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 11 s. 32
1571. Judaica Oficyny Bibliofilów Marka Szukalaka 1989-1999. Łódź: Oficyna Bibliofilów, 2000, 65 s. ISBN 838752218X
1572. Konarski o książkach i czytaniu. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 5 s. 33-34
1573. Książki. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 9 s. 28-29
1574. Książki i ludzie. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 4 s. 33

1575. Literat i natrętny wierzyciel. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 2 s. 33-34
 1576. Losy książek. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 1 s. 22
 1577. Łodzianie w służbie książki. *Kronika Miasta Łodzi* 2000 nr 2 s.
 1578. Maszewski Henryk (17 XII 1910 Wołomin – 25 II 1992 Łódź). W: Słownik pracowników książki polskiej: supl. 2 / pod red. Hanny Tadeusiewicz z udziałem Bogumiła Karkowskiego. Łódź: SBP, 2000, S. 105-106
 1579. Nagrody Miasta Łodzi. *Kronika Miasta Łodzi* 2000 z. 2 s. 15-38
 1580. O pożyczaniu książek. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 2 s. 33-34
 1581. O „Rodzie ludzkim”. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 9 s. 28
 1582. O rzadkich książkach. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 3 s. 29
 1583. Ojcowska rada. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 5 s. 33
 1584. Pokłosie toruńskiej biesiady bibliofilskiej. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 7/8 s. 51-52
 1585. Rady dla syna. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 7/8 s. 51
 1586. Sienkiewicziana w księżnicy miejskiej. *Listy Bibliofilskie* T. 4 2000 s. 101-104
Współaut.: Elżbieta Pawlicka,
 1587. Uroczystość Reymontowska na Górnjej. *Fiszka* 2000 nr 3/4 s. 4-5
 1588. Warunki wypożyczania książek. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 10 s. 34-35
 1589. Wymówka. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 10 s. 35
 1590. Zakazane dla młodzieży. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 1 s. 33-34
 1591. Zamiana. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 12 s. 32
 1592. Zła książka. *Bibliotekarz* 2000 R. 67 nr 1 s. 33
- 2001
1593. Aforyzm. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 6 s. 26
 1594. Bibliofil o bibliofilstwie. *Bibliotekarz* 2000 R. 68 nr 4 s. 34
 1595. Bibliografia zawartości „Kroniki Miasta Łodzi” z lat 1991-2000. *Kronika Miasta Łodzi* 2001 z. 1 s. 1720-198
 1596. Bibliografia zawartości „Tygla Kultury” za lata 1996-2000. Łódź: Tygiel Kultury, 2001, 108 s.
 1597. Biblioteka według Borgesa. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 7/8 s. 48-49
 1598. Bibliotekarz według Lelewela. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 3 s. 32
 1599. Czym jest biblioteka? *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 7/8 s. 47
 1600. Dewey o zadaniach nowoczesnej biblioteki. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 4 s. 34-35
 1601. Do swojej książki. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 2 s. 34
 1602. Dorpatczycy w Łodzi. *Kronika Miasta Łodzi* 2001 z. 3 s. 123-139
 1603. Fraszki o książce. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 1 s. 33
 1604. Jako pożyczane księgi szanować należy. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 11 s. 29-30
 1605. Karykatura bibliofila. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 3 s. 32-33
 1606. Kółłataj o potrzebie wiedzy o bibliografii. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 5 s. 35
 1607. Kronika Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 1917-2000: praca zbiorowa pod red. Warszawa: Wydaw.: SBP, 2001 281 s.
Rec.: Chruścińska Jadwiga. *Por. Bibl.* 2002 nr 12 s. 17
 1608. Krótka opowieść o „Szpargałach”. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 9 s. 37-38
 1609. Książka mówi. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 3 s. 32
 1610. Książki poprawne w ludzka skórę. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 12 s. 29-30
 1611. Łańcuchowe księgi. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 1 s. 32-33
 1612. Łodzianie w służbie książki. *Kronika Miasta Łodzi* 2001 z. 2 s. 84-87
 1613. Mark Twain o książkach. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 3 s. 32

1614. Na Bibliotekę Żałusko-Warszawską. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 7/8 s. 48
1615. Nie śmiejcie się ze zbieraczy. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 5 s. 35
1616. Bibliotece Żałuskich. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 9 s. 38
1617. O czytaniu. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 1 s. 32
1618. Pies i cesarz. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 2 s. 34
1619. Potęga prawdziwej książki. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 4 s. 34
1620. Przyjemne z pożytecznym. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 2 s. 33-34
1621. Rozważania zamilowanego bibliofila. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 12 s. 29
1622. Seneka radzi czytającemu. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 3 s. 32
1623. Słowo o książce. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 5 s. 35
1624. Surowy wyrok. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 4 s. 35
1625. Tuwim wśród swoich książek. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 1 s. 32
1626. Uczone białogłowy. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 4 s. 35
1627. Uczony bibliofil. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 5 s. 34
1628. Ukochane książki. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 6 s. 26-27
1629. Uwielbiajcie książki. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 3 s. 33
1630. W introligatorni. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 4 s. 34
1631. Wierszyk prezesa. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 5 s. 34-35
1632. Wokół Gorzenia. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 10 s. 30-31
1633. Wokół nowego statutu – refleksje przedzjazdowe. *Por. Bibl.* 2001 nr 5 s. 5-6
1634. Wybieg wydawcy. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 3 s. 33
1635. Wydawcom, czytelnikom i państwu pro memoria. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 6 s. 27
1636. Znacząca. *Bibliotekarz* 2001 R. 68 nr 2 s. 34
1637. Żydzi dawnej Łodzi: słownik biograficzny Żydów łódzkich oraz z Łodzią związanych. T. 1 Łódź: Oficyna Bibliofilów, 2001, 159 s., faks., fot., portr., bibliogr.
Współaut.: ..., Marek Szukalak
- 2002
1638. Aforyzmy pana Romana o książce. *Bibliotekarz* 2002 nr 12 s. 31
1639. Bibliofilskie silva rerum: szkice, notatki, wypisy, Warszawa: SBP, 2002, 157 s. ISBN 83-87629-79-0
Rec.: Jadwiga Chruścińska. *Por. Bibl.* 2002 nr 5 s. 21; Janusz Dunin. *Nowe Książki* 2002 nr 10 s. 78
1640. Bibliotekarz według Drobnera. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 12 s. 31
1641. Cztery wiersze na dobranoc. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 7/8 s. 28
1642. Dorobek naukowy, dydaktyczny i popularyzatorski Izabeli Nagórskiej. W: Pamięci Izabeli Nagórskiej: (1913-2001) / pod red. Jerzego Andrzejewskiego. Łódź: SBP, 2002, S. 76-87
1643. Dziwne przygody londyńskiego antykwarusza. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 11 s. 30-31
1644. Figle pokrewieństwa. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 6 s. 29
1645. Izabela Nagórska (1913-2001). *Prz. Bibl.* 2002 nr 1/2 s. 149-152
1646. Jak powstaje książka. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 9 s. 31
1647. Jeana Paula aforyzmy o książce. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 5 s. 28
1648. Karola Estreichera dzień powszedni. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 2 s. 33-34
1649. Katalog aukcyjny publikacji dotyczących ekslibrisu i małej grafiki ze zbiorów Cecylii i Janusza Duninów: Malbork 1.06.2002 / oprac. Maria Szczuka-Kempa i ... Łódź: Verso, 2002, 91 s.
1650. Kłopoty z tłumaczeniem. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 10 s. 33

1651. Komu dać książkę. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 1 s. 26
1652. Książka. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 2 s. 33
1653. Książka. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 10 s. 33
1654. Książka w życiu pisarza. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 1 s. 26-27
1655. Lew Tołstoj i stójkowy. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 6 s. 28
1656. Lindego wrażenia z pobytu na Łysej Górze. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 1 s. 26-27
1657. Marzenie redaktora. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 7/8 s. 29
1658. Murzyńska bajka o książce. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 9 s. 31
1659. Nieudana próba wskrzeszenia „Zabaw Przyjemnych i Pożytecznych”. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 4 s. 30-31
1660. O czytaniu książek. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 3 s. 32-33
1661. Przemysłowcy amerykańscy o czytaniu. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 2 s. 33
1662. Refleksje bibliofila. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 9 s. 31
1663. Świat książek Wincentego Witosa. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 5 s. 28-29
1664. Traktat o głowie. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 7/8 s. 28-29
1665. Umiłownikom książek. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 9 s. 31
1666. Wikary i czarna gołębia. *Wędrownik* 2002 nr 4 s. 37-39
1667. Wróg kobiet. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 12 s. 31
1668. Zakłęcia przeciw złodziejom książek. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 6 s. 28
1669. Zaszczytny tytuł. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 10 s. 33
1670. Zdanie o książkach w ogólności. *Bibliotekarz* 2002 R. 69 nr 4 s. 30
1671. Żydzi dawnej Łodzi: słownik biograficzny Żydów łódzkich oraz z Łodzią związanych. T. 2, Od A do Z. Łódź: Oficyna Bibliofilów, 2002, 147 s., il.
- 2003
1672. Addenda i corrigenda do „Słownika pracowników książki polskiej”. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 1 s. 34
1673. Aforyzmy pana Narbrzana. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 5 s. 34
1674. Anegdota o dziełach Schillera. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 3 s. 29
1675. Baranek wielkanocny. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 4 s. 28
1676. Bibliofilia. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 6 s. 32
1677. Bywają i takie księgi. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 10 s. 32
1678. Cóż za cudowna rzecz książka! *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 6 s. 31-32
1679. Czytelnictwo w Anglii. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 9 s. 35
1680. Do dziejów bibliotek dziecięcych. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 12 s. 29-30
1681. Do prosięcia. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 4 s. 28-29
1682. Ile przez dzień mówimy. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 12 s. 30
1683. Książka i okładki. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 2 s. 33
1684. Los księgozbiorów prywatnych. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 7/8 s. 42-43
1685. Losy pewnej książki. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 3 s. 29-30
1686. O babach. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 4 s. 29
1687. O czytaniu. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 3 s. 29
1688. Organizacja pracy. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 4 s. 29
1689. Piotr Skarga o książkach i o czytaniu. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 5 s. 33
1690. Pochwała zacnej biblioteki. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 11 s. 31-32

1691. Pyłki z uśmiechem. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 2 s. 33
1692. Sandomierz – Biblioteka Seminarium Duchownego. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 12 s. 30
1693. Słownik pracowników książki polskiej. Supl. 2. / pod red. Hanny Tadeusiewicz; z udziałem Bogumiła Karkowskiego. Warszawa: SBP, 2000. - 204 s., (Nauka, Dydaktyka, Praktyka t. 39 - Bibliografia przy hasłach; Indeks.
1694. Staroświecki przepis na usuwanie tłustości z książek. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 5 s. 33
1695. Statystyka bibliotek w 1889 roku. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 12 s. 30
1696. Sygnał bez odzewu. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 10 s. 32
1697. Świącone w polskim dworze. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 4 s. 28
1698. Tajemnicza panna Wolska. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 10 s. 32
1699. Tren bibliofila po zgonie jego biblioteki. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 9 s. 35
1700. W obronie zacnego antykwariatu. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 6 s. 32
1701. Zapomniany darczyńca. *Bibliotekarz* 2003 R. 70 nr 10 s. 32-33
1702. Żydzi dawnej Łodzi: słownik biograficzny Żydów łódzkich oraz z Łodzią związanych. T. 3, Od A do Z. Łódź: Oficyna Bibliofilów, 2003, 151 s., il., faks., fot., portr., bibliogr.
Współaut.: ..., Marek Szukalak
- 2004
1703. Aforyzm. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 6 s. 30
1704. Aforyzm. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 11 s. 32
1705. Aforyzm. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 12 s. 30
1706. Aforyzm papieża o bibliotece. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 5 s. 29
1707. Aforyzmy. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 2 s. 29
1708. Bukinista. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 12 s. 30
1709. Ceremonia przyjęcia do cechu intrologatorów. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 11 s. 31-32
1710. Coś dla antykwariuszy. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 9 s. 34
1711. Czarna mara i powieści blade. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 7/8 s. 48
1712. Czym jest bibliofilia? *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 5 s. 29
1713. Dla zakładających ognisko domowe. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 4 s. 26
1714. Dlaczego mężowie niewiastom czytania wzbraniają? *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 4 s. 25
1715. Dwie mądrości. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 4 s. 26
1716. E, to rękopisma. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 1 s. 32
1717. Gdy książki serdeczną rozkosz sprawują. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 9 s. 34
1718. Jeśli kiedyś zastuka. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 12 s. 30
1719. Jubileuszowe spotkanie w Filii nr 7 MBP w Łodzi. *Por. Bibl.* 2004 nr 6 s. 30-31
1720. Magister Samuel Typographus. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 10 s. 34-35
1721. Marzenia bibliofila. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 9 s. 33-34
1722. Muzyka drukarni. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 4 s. 25
1723. Niewiele się zmieniło. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 1 s. 31-32
1724. O bibliofilii. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 2 s. 29
1725. Ofiara głodowej śmierci: Maurycy Trębacz (1861-1941). *Kronika Miasta Łodzi* 2004 z. 2 s. 127-132, portr., il.
1726. Opowieść o żywej bibliotece. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 7/8 s. 48
1727. Piękna treść w niemniej piękne szaty odziana. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 11 s. 32
1728. Podarek sieradzkiego litografa. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 2 s. 29
1729. Przedsiębiorca, społecznik, patriota: Anto-

ni Stamirowski (1863-1938). *Kronika Miasta Łodzi* 2004 z. 3/4 s. 208-212, il.

1730. Rosyjski artysta polskim bibliofilem. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 7/8 s. 48

1731. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. W: Słownik polskich towarzystw naukowych. T. 1 Towarzystwa naukowe działające obecnie w Polsce/ red. nauk. Barbara Sordylowa. Warszawa: Biblioteka PAN, 2004 S. 309-315

1732. Swoista ocena sławy autorskiej. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 2 s. 29

1733. Śpiewak czyli Kantor. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 4 s. 29-30

1734. Tegoroczny dzień Bibliotekarza w województwie łódzkim. *Por. Bibl.* 2004 nr 7/8 s. 34

1735. Zarobki bibliotekarzy. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 5 s. 30

1736. Znów wierszyk o Bibliotece Załuskich. *Bibliotekarz* 2004 R. 71 nr 5 s. 30

1737. Żydzi dawnej Łodzi: słownik biograficzny Żydów łódzkich oraz z Łodzią związanych. T. 4, Od A do Z. Łódź: Oficyna Bibliofilów, 2004, 179 s., il., faks., portr., bibliogr.

2005

1738. Aforyzm Lessinga. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 10 s. 35

1739. Aforyzmy. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 1 s. 29

1740. Aforyzmy i fraszki o książkach. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 3 s. 27

1741. Aleksander Dumas w anegdocie. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 7/8 s. 31/42

1742. Apostrofa do książki polskiej. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 4 s. 30

1743. Arnold Mostowicz 1914-2002. Łódź: Fundacja Monumentum Juadicum Lodzense, 2005, 35 s. ISBN 83-87522-73-2

1744. Autor dziwak. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 3 s. 27

1745. Bibliografia zawartości „Kroniki Miasta Łodzi” z lat 2001 – 2004. *Kronika Miasta Łodzi* 2005 z. 1-2 s. 295-312

1746. Biblioteki świata... *Moda&Styl* 2005 nr 8 s. 82-83

1747. Bolesława Maurycyego Wolffa kłopoty z cenzurą. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 4 s. 29

1748. Ej, lża się w oku kręci. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 6 s. 27-28

1749. Fraszka bezimiennego autora. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 2 s. 33

1750. Książka mówi do stroskanego. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 9 s. 31

1751. Książka w roli donosiciela. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 10 s. 34-35

1752. Książka w więzieniu. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 9 s. 31-32

1753. Książka wśród polskich studentów. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 5 s. 31

1754. Książki. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 12 s. 31-32

1755. Makuszyński pisze. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 1 s. 29

1756. Niezbyt gorliwy czytelnik. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 10 s. 35

1757. O skąpstwie bibliofilów. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 12 s. 31

1758. Ostatni klasyk. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 11 s. 28

1759. Pięć wierszy na dobranoc. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 11 s. 27-28

1760. Pochwała książki. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 1 s. 29

1761. Sentencje o książkach. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 2 s. 33

1762. Tadeusz Leszner o ekslibrisie. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 3 s. 27

1763. Takie sobie ciekawostki. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 4 s. 29-30

1764. „To, że stałem się poetą...” *Tygiel Kultury* 2005 nr 4/6 s. 94-100

1765. Ulica antykwariatów. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 2 s. 32-33

1766. Wiersz dla syna. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 3 s. 27

1767. Z bajek ... Antoniego Gorskiego. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 5 s. 31

1768. Z dziejów bibliotek niemieckich w Polsce. *BIBiK* 2005 nr 4 s. 2-3
1769. Zakłęcia przeciwko złodziejom książek. *Bibliotekarz* 2005 R. 72 nr 1 s. 29
- 2006
1770. The biographical dictionary of the Jews from Lodz / [transl. Bartłomiej Karczemski]. Łódź: Oficyna Bibliofilów; Fundacja Monumentum Judaicum Lodzense, 2006, 295 s.
Współaut.: ..., Marek Szukalak
1771. Bibliografia zawartości „Tygla Kultury” za lata 2001-2005. Łódź: Fundacja Anima; Tygiel Kultury 2006, 111 s.
1772. Biblioteka domowa. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 3 s. 28-29
1773. Biblioteki nieświeskie. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 5 s. 28-29
1774. Czytajmy pamiętniki... *Moda & Styl* 2006 nr 12 s. 68-69, il.
1775. Dwóch pyłkopisów. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 6 s. 25-26
1776. Ekslibris – graficzna miniatura. *Moda & Styl* 2006 nr 11 s. 77
1777. Erudyta. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 7/8 s. 44-45
1778. Kronika Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich: 2001-2005: suplement. Warszawa: SBP, 2006, 103 s. ISBN 838931665X
1779. Książeczka dla czytelnika. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 1 s. 31
1780. Książka i czytelnik. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 12 s. 32
1781. Książka piękna - piękno książki. *Moda & Styl* 2006 nr 9 s. 83
1782. Książka polska na Syberii. *Tygiel Kultury* 2006 nr 10/12 s. 52-54
1783. Książki zbójcekie. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 2 s. 36
1784. Księga Twardowskiego. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 2 s. 36
1785. Limeryk o bibliofilu. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr
1786. Mea culpa. *Bibliotekarz* 2006 nr 1 s. 30-31
1787. Najnowsza definicja bibliofilstwa. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 11s. 30-31
1789. Odpowiedź po latach. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 11 s. 31
1790. Pan hrabia zwiedza włoskie biblioteki. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 4 s. 31-32
1791. Podręczna biblioteka mucholapa. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 11 s. 31
1792. Prymas Jan Łaski i jego epoka / oprac. *BIBiK* 2006 nr 1 s. 3-5
1793. Starodawny regulamin biblieczny. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 7/8 s. 44
1794. Szczególna bibliomania. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 12 s. 31
1795. Wielcy bibliofile. *Moda&Styl* 2006 nr 10 s. 85
1796. Z książką gadanie rzecz pożyteczna. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 2 s. 36
1797. Zbieraczom autografów ku pamięci. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 2 s. 36
1798. Żałoba w pyłkach. *Bibliotekarz* 2006 R. 73 nr 10 s. 23
- 2007
1799. Aforyzmy o książkach dwóch panów Minasowiczów. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 9 s. 28-29
1800. Bibliofil według Uzanne’a. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 1 s. 31-32
1801. Cmentarzysko książek. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 4 s. 31-32
1802. Czytała panny Elizy. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 10 s. 27
1803. Gawęda o sławnych manuskryptach. *Moda&Styl* 2007 nr 13 s. 68-69
1804. Grabaż książek. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 11 s. 33
1805. Grzechy naszych przodków. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 1 s. 32
1806. Historyjka kryminalna z biblioteką w tle. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 4 s. 31
1807. Janusz Dunin-Horkawicz: (26. 06. 1931-27. 07. 2007). *Bibliotekarz* 2007 nr 10 s. 28-29
1808. Kronika Stowarzyszenia Bibliotekarzy

- Polskich 1917-2007. Warszawa: SBP, 2007, 315 s. ISBN 8389316844
1809. Książka mówi do stroskanego. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 5 s. 27
1810. Losy książek. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 5 s. 27
1811. Pamięci przyjaciela: Janusz Dunin-Horkawicz (1931-2007). *Kultura i Biznes* 2007 nr 38 s. 6, portr.
1812. Pochwała pań bibliotekarek. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 9 s. 29
1813. Polska książka na syberyjskim zesłaniu. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 12 s. 32
1814. Przestroga dla czytelników. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 5 s. 27
1815. Skarga poety bibliofila. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 11 s. 33-34
1816. Staroświecki antykwiariat pana Fabiana. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 7/8 s. 41-42
1817. Tablice i napisy pamiątkowe poświęcone instytucjom i pracownikom służby zdrowia. *Kronikarz* 2006/2007 R. 5 nr 2 s. 404-420, il., portr.
Współaut.: ..., Marta Zawadzka
1818. Tablice pamięci. Łódzkie inskrypcje pamiątkowe. Łódź: WiMBP, 2007, 238 s.
Współaut.: ..., Marta Zawadzka
1819. Tajemnice klasztornych bibliotek. *Moda- & Styl* 2007 nr 14 s. 72-73
1820. Tajemnice pewnej książki. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 3 s. 30-31
1821. Testament ostatniego Jagiellona. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 1 s. 31
1822. Z dziejów literatury jarmarcznej. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 4 s. 31
1823. Zapomniane czasopismo wielkopolskie. *Bibliotekarz* 2007 R. 74 nr 4 s. 26
2008
1824. Aforyzm Oskara Wilde'a. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 1 s. 30
1825. Bibliografia dorobku piśmienniczego prof. dra hab. Janusza Dunina-Horkawicza za lata 2002-2008. *Media Kult. Społ.* 2008 nr 1 s. 35-41
1826. Biblioteka Adriana Krzyżanowskiego. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 10 s. 29
1827. Biblioteka klasztoru jezuitów w Lublinie. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 10 s. 29
1828. Biblioteka Napoleona. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 4 s. 30
1829. Errare humanum est. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 10 s. 29
1830. Gdańskie zdobycze bibliofilskie. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 2 s. 25-26
1831. Jan Jakub zawinił. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 4 s. 30
1832. Janusza Dunina życie wśród książek. *Akapit* 2008 T. 3 s. 151-153
1833. Kolofon. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 9 s. 33
1834. Kram z anegdotami. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 5 s. 39
1835. Kto był autorem pieśni „Cześć polskiej ziemi, cześć”? *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 6 s. 32
1836. Lekarze patronami łódzkich ulic. *Kronikarz* 2007/2008 R. 6 nr 1/2 s. 421-432, il., portr.
1837. Lenartowicz pod urokiem Kochanowskiego. *Akapit* 2008 T. 3 s. ...
1838. Limeryk o antykwaracie „Nike”. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 11 s. 34
1839. Nazistowskie indeksy polskich książek zakazanych. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 4 s. 30
1840. Niespodziewane odkrycie. [Cz. 1]. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 12 s. 28-29
1841. Nowy tom Rocznika Towarzystwa Bibliofilów Polskich. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 7/8 s. 40
1842. Odkryta tajemnica: kim była Maria Przedborska? *Kronika Miasta Łodzi* 2008 z. 3 s. 271-274, portr., bibliogr.
1843. Pochwała ekslibrisu. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 1 s. 30
1844. Pogoń za książką. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 9 s. 33
1845. Rekompensata za błąd drukarski. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 1 s. 30
1846. Rzadki okaz dyplomaty. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 11 s. 34-35

1847. Wyznanie typografa. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 2 s. 26
1848. Z prehistorii książki mówionej. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 6 s. 32
1849. Z wizytą w księgarni warszawskiej Anno Domini 1812. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 11 s. 34
1850. Zapomniani bibliofil. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 9 s. 33
1851. Złe książki go zgubiły. *Bibliotekarz* 2008 R. 75 nr 1 s. 30
- 2009
1852. Anegdota o Michale Bałuckim. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 9 s. 29
1853. Artur Szyk: artysta książki. *Bibliotekarz* 2009 nr 2 s. 33-34
1854. Bibliografia dorobku piśmienniczego prof. dra hab. Janusza Dunina. W: *Pasja książki: Studia poświęcone pamięci prof. Janusza Dunina / pod red. Jacka Ladoruckiego i Magdaleny Rzadkowskiej*. Łódź 2009 s. 56-79
1855. Bibliografia zawartości „Kroniki Miasta Łodzi” z lat 2005-2008. *Kronika Miasta Łodzi* 2009 z. 1 s. 213-246
1856. Dar alchemika. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 12 s. 27
1857. Druga młodość sześćdziesięciolatka: na sześćdziesięcioletni aniwersarz „Poradnika Bibliotekarza”. *Por. Bibl.* 2009 nr 10 s. 9-13
1858. Getto, terra Getto, terra incognita: sztuka walcząca Ariego Ben Menachema i Mendla Grosmana = the struggling art of arie Ben Menachem and Mendel Grosman: [katalog]/ red. Xenia Modrzejewska-Mrozowska. Łódź: Oficyna Bibliofilów, 2009, 53 s.
1859. Godła, chorągwie i patronowie cechów introligatorów, księgarzy i drukarzy. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 6 s. 29-30
1860. Inteligentny minister. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 6 s. 29
1861. Kaczka dziennikarska. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 9 s. 28-29
1862. Katalog poloników Samarskiej Obwodowej Publicznej Biblioteki Naukowej wiek XVII-XVIII, XIX-XX. W: *Somerskie knižniki 3*. Samara 2009 s. 101 – 116, il.
Współaut.: ..., A[nastazja] Tymińska
Tyt. w j. ros.: *Sobranie pol'skich knig v samarskiej Oblastnoj Universal'noj Naučnoj Biblioteke*
1863. Kłątwy na złodziei książek. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 7/8 s. 54
1864. Książek nie warto sprzedawać, ale ... *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 12 s. 32
1865. Księgarstwo i książka z przymrużeniem oka. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 10 s. 26
1866. Losy jezuickich księgozbiorów. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 9 s. 29
1867. Niespodziewane odkrycie. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 1 s. 29-30
1868. Ofiarodawcy książek. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 4 s. 30
1869. Pani Klementyna w bibliotece drezdeńskiej. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 5 s. 33
1870. Pochwała Gutenberga. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 3 s. 27
1871. Polskie cymelia biblioteczne w Samarze. *Akapit* 2009 T. 4 s. 18-35, il.
Współaut.: ..., A[nastazja] Tymińska
1872. Przygana bibliofilom. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 11 s. 32
1873. Pub z bibliotekarka w tle. *Por. Bibl.* 2009 nr 5 s. 29
1874. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. *Forum. Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 2 s. 68-74
1875. Śmierć książek i ludzi. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 6 s. 30
1876. Światły wójt. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 12 s. 27-28
1877. Z epoki kamiennej. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 11 s. 32
1878. Zamach na polską inteligencję: dziennikarze w łódzkim getcie. *Kronika Miasta Łodzi* 2009 z. 2 s. 31-38, il., bibliogr.
1879. Zapomniana kolekcja. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 11 s. 32
1880. Zapomniane polskie iluminatorki. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 3 s. 27
1881. Życzenia drukarzy dla pana Ambrożego. *Bibliotekarz* 2009 R. 76 nr 7/8 s. 54

2010

1882. Książek Iwona: (1944 2008). W: Słownik pracowników książki polskiej / pod red. Hanny Ta-deusiewicz. Supl. 3 Warszawa: Wydaw. SBP, 2010 S. 158-159

1883. Piernik w kształcie książki. *Bibliotekarz* 2010 R. 77 nr 1 s. 31

1884. Zapiski o warszawskiej cenzurze. *Bibliotekarz* 2010 nr 1 s. 30-31

Andrzej Kempa (1936-2009). *Biul. Inf. Zarządu Gł. SBP* 2009 nr 2 s. 76-77, fot.; Andrzej Kempa W: Bibliofilska mapa Łodzi. Łódź 2007 s. 77; B. Batałow: Wizytówka przyjaźni. *Czerwony Sztandar* 1971 R. 19 nr 60 s. 4, il.; Bibliotekarz to służba społeczna. Rozm. Lucyna Hoszowska. *Ex. Il.* 1988 nr 94 s. 8-9, portr.; Piotr Bierzynski: Andrzej Kempa (1936-2009). *Por. Bibl.* 2010 nr 1 s. 44-46; Tenże: Andrzej Kempa (1936-2009). *Akapit* 2010 T. 5 s. 121-124, portr.; Agata Chlebna, Joanna Dominikowska, Joanna Kantyka: Andrzej Kempa (1936-2009) – bibliotekarz, bibliofil, regionalista. Bibliografia / red. Joanna Kantyka. Łódź 2011; E. Chojcka: Pasje magistra K. *Exp. Il.* 1967 nr 304; H. Cywińska: Kłopotliwe dary. *Exp. Il.* 1989 nr 72 s. 4; Z. Kłapiński: Jestem pyłkopisem: rozmowa z Andrzejem Kempą – starszym kustoszem dyplomowanym, bibliotekarzem. *Kalejdoskop* 1998 nr 2 s. 51-52, fot.; Książka jest jak chleb: „GR” rozmawia z przewodniczącym Zarządu Okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Rozm. Matylda Garbolińska. *Głos Rob.* 1989 nr 52 s. 5; Kto jest kim w bibliotekarstwie i informacji naukowej. *Por. Bibl.* 1986 nr 9 s. 30-31; [ral] Rafał Leszczyński: Lietuvišku ekslibru paroda lodzeje. *Aušra* 1974 nr 1; Joanna Leszczyńska: Andrzej Kempa: materiały biograficzne. *Dzien. Łódz.* 2009 nr 236 s. 18; „Mein Kampf” Adolfa Hitlera i Andrzeja Sochy. Rozm. B. M. [Bogda Madej]. *Odgłosy* 1992 R. 35 nr 4 s. 3; Nekr.: *Gaz. Wyb.* (dod. Łódź) 2009 nr 235 s. 10-12, nr 236 s. 11; *Polska Dzien. Łódz.* 2009 nr 235 s. 22; nr 236 s. 18; *Bibliotekarz* 2009 nr 11 s. 31; *Kronika M. Łodzi* 2009 nr 3 s. III okł.; Nowy, wspaniały zbiór. Rozm. W. Kupisz. *Wiad. Dnia* 1993 nr 4 s. 4; Kronika Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 1917-2000: praca zbiorowa / pod red. Andrzeja Kempy. Warszawa 2001; Toż. 1917 – 2007. Warszawa 2007; Pasja książki: studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina: praca zbiorowa / pod red. Jacka Ladoruckiego i Magdaleny Rządkiwolskiej. Łódź 2009; Elżbieta Pawlicka: Kempa Władysław Andrzej (27VI 1936 – 1 X 2009). W: Słownik pracowników książki polskiej. Suplement III. Warszawa 2010, s. 131-132; Taż: Nasz bibliografista Andrzej Kempa (1936-2009). *Kronika M. Łodzi* 2010 z. 2 s. 203-205, portr.; Taż: W.A.K (27 VI 1936-1 X 2009). *Bibliotekarz* 2010 nr 1 s. 28-30, portr.; Taż: Władysław Andrzej Kempa (1936-2009). W: Teoretycy i praktycy polskiego bibliotekarstwa. Warszawa 2012 s. 97-103 - Bibliotekarze polscy we wspomnieniach współczesnych (12); Taż: Władysław Andrzej Kempa (1936-2009). *Por. Bibl.* 2010 nr 1 s. 44-46, portr.; Pogrzyb Andrzeja Kempy. *Gaz. Wyb.* (dod. Łódź) 2009 nr 235 s. 3, portr.; Pożegnanie. *Akapit* 2010 T. 5 s. 64; H. Sakowiczowa: Wystawa miniaturowych arcydzieł. *Życie Pabianic* 1970 nr 20; Nina Stołeczka: Bibliografia zawartości „Tygla Kultury” 2006-2010 [Wstęp]. Łódź: Fundacja Anima - Tygiel Kultury 2011 s. 5-7; W bibliotece jak w życiu: biedny wspiera biednego. Rozm. Lucyna Hoszowska. *Exp. Il.* 1991nr 225 s. 3; Jerzy Widok [Jerzy Wilmański]: Od niedzieli do niedzieli: Piękna mała grafika. *Odgłosy* 1970 R. 13 nr 50 s. 11; Jerzy Wilmański: Mietek Gumola i Andrzej Kempa W: Łódzkie portrety pamięciowe. Łódź 1994 s. 65; Wikipedia (http://pl.wikipedia.org/wiki/Andrzej_Kempa); Wspomnienie o Andrzeju Kempie - bibliotekarzu, regionaliście: w 75 rocznicę urodzin. *Przegl. Bibl.* 2011 nr 7/8 s. 50; Z żałobnej karty: Andrzej Kempa (1936-2009). *Biul. Inf. SBP* 2009 nr 2 s. 76-77; Zaprosili nas. *Ex. Il.* 2011 nr 143 s. 6 (Spotkanie poświęcone A. Kempie); Ryszard Żmuda: Mgr Władysław Andrzej Kempa (1936-2009). *Kronikarz* 2009/2010 R. 8 nr 14 s. 462-470, portr.; <http://www.wimbp.lodz.pl/wimbp/index.php/o-bibliotece/pozostaja-w-naszej-pamieci/1543-andrzej-kempa.html>; Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi – Akta osobowe; Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego – akta osobowe.

Anna Strumillo

Mgr Irena KOZARSKA (1913–1981), historyk, pedagog, nauczyciel akademicki, starszy kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie.

Urodziła się 18 czerwca 1913 roku w Siedlcach w rodzinie inteligenckiej Zygmunta Romualda Michałowskiego i Jadwigi Wandy z domu Barszczewska. Mężatka – Stanisław Kozarski, trójka dzieci: Jadwiga, Piotr i Maciej.

W 1920 roku wraz z rodziną przeniosła się do Warszawy, gdzie rozpoczęła naukę w ośmioklasowym, Państwowym Żeńskim Gimnazjum im. Marii Konopnickiej (w którym matka pełniła funkcję przełożonej szkoły). Studiowała (1929 – 1934) – dyplom i tytuł magistra filozofii uzyskała 30 VI 1934 na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego w zakresie historii. Napisała pracę maderską: *Elekcja Jana Kazimierza*. Podwyższała kwalifikacje zawodowe i naukowe. Ukończyła Studium Pedagogiczne na Uniwersytecie Warszawskim oraz kursy: biblioteczarski w Centralnej Bibliotece Wojskowej w Warszawie (1930), gdzie odbyła czteromiesięczną bezpłatną praktykę biblioteczarską, katalogując zbiory rapperswilskie; archiwistyki w Archiwum Akt Dawnych (1932); biblioteczarski dla bibliotek lekarskich w Głównej Bibliotece Lekarskiej (1953). 16 X 1935 r. zdała egzamin państwowy, uzyskując „kwalifikacje zawodowe do nauczania historii, jako przedmiotu głównego w szkołach średnich ogólnokształcących i seminariach nauczycielskich państwowych i prywatnych, w języku wykładowym polskim”. Praca zawodowa: Biblioteka Pedagogiczna dla słuchaczy kursów pedagogicznych Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na ul. Tłomackie 13 w Warszawie (1931 – 1933); nauczyciel historii, opiekun działu historycznego biblioteki szkolnej w Państwowym Gimnazjum im. Narcyzy Żmichowskiej w Warszawie (1934 – 1939); w czasie okupacji niemieckiej (1939 – 1942) prowadziła tajne kursy zawodowe dla handlowców, uczyła w Szkole Handlowej Teodory Raczkowskiej; Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Warszawie (1951 – 1974). 25 października 1941 r. zawarła związek małżeński ze Stanisławem Kozarskim i przeniosła się do Lubienia (woj. piotrkowskie). W latach 1946 – 1951 mieszkała z rodziną w Skarszewie (woj. słupskie). 8 września 1951 r. rozpoczęła pracę w Bibliotece Głównej Warszawskiej Akademii Medycznej, gdzie pracowała do przejścia na emeryturę. Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje: asystent biblioteczny (8 V 1951 – 31 V 1956), starszy bibliotekarz (1 VI 1956 – 30 IX 1961), kustosz (1 X 1961 – 31 XII 1969), starszy kustosz dyplomowany (1 I 1969 – 30 IX 1974) – tytuł przyznany przez Komisję dla Bibliotekarzy Dyplomowanych na podstawie zgromadzonego dorobku zawodowego, organizacyjnego i dydaktycznego), Kierownik Działu Opracowania Naukowego Druków Zwartych (od 1956 r.), zastępca

dyrektora (od 1973 r.). Była inicjatorką wydawania broszur zawierających przegląd najważniejszych zagranicznych czasopism medycznych znajdujących się w zbiorach Biblioteki oraz prac związanych z powstaniem katalogu przedmiotowego, duże zasługi miała w dziedzinie opracowywania zbiorów. Działalność dydaktyczno-wychowawcza: prowadzenie szkoleń z Przysposobienia bibliotecznego I° i II° dla studentów, podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników – szkolenia. Aktywnie uczestniczyła w życiu społeczności akademickiej, pełniła funkcję sekretarza Komitetu Zakładowego Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia. Liczne nagrody rektorskie za osiągnięcia w pracy dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej. Odznaczona za wkład pracy w bibliotekarstwo i działalność społeczną: brązową Odznaką Odbudowy Warszawy (1960), odznaką Za wzorową pracę w Służbie Zdrowia (1964), srebrną Odznaką Związkową (1967), srebrnym Krzyżem Zasługi (1970), Odznaką Tysiąclecia, złotą Odznaką Związkową (1971), Złotym Krzyżem Zasługi (1974).

Zmarła 27 marca 1981 roku w Warszawie.

Janusz Kapuścik: Irena Kozarska – bibliotekarz i pedagog. *Med. Dyd. Wychow.* 1981 R. 13 nr 3 s. 282-283; Tenże: W kręgu lekarzy, uczonych i bibliofilów. Warszawa 1993 s. 285-287; Tenże: Kozarska (18 VI 1913 Siedlce – 27 III 1981 Warszawa). W: Słownik pracowników książki polskiej / pod red. Hanny Tadeusiewicz z udziałem Bogumiła Karkowskiego. Supl. 3 Warszawa 2000 s. 85, bibliogr.; Piotr Tomasz Cichocki: Zmarli dyrektorzy, kierownicy i pracownicy bibliotek medycznych (1950-2008). *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 61, 65, portr.; Ryszard Żmuda: „Leksykon biograficzny uczonych” i „Słownik pracowników bibliotek medycznych” na łamach Forum Bibliotek Medycznych. *Arch. Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 309, 313; // Archiwum Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego – akta osobowe.

Irmina Utrata

Mgr Danuta KUCZYŃSKA (ur. 1938), bibliotekoznawca, nauczyciel akademicki, kustosz dyplomowany, kierownik Oddziału Gromadzenia i Opracowania Druków Zwartych Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Warszawie, następnie Działu Gromadzenia Zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie.

Urodziła się 1 kwietnia 1938 roku w Derkaczach (pow. Wołkowski) w rodzinie inteligenckiej Aleksandra Olszaka i Marii z domu Ditrych. Dwojga imion Danuta Teresa, ale posługuje się tylko pierwszym. Rodzice byli nauczycielami. Ma siostrę Irenę (ur. 22 IX 1934), pielęgniarkę i brata Bogusława (ur. 16 VI 1940), nauczyciela historii. Zameżna – nosiła nazwisko Mańkowska, a obecnie Kuczyńska. Ma syna Przemysława Mańkowskiego (ur. 19 IV 1966), grafika komputerowego. Mąż Lucjan Kuczyński ma wykształcenie techniczne.

Do Szkoły Podstawowej w Czerwonym-Kolnie, województwo łomżyńskie, uczęszczała w latach 1945 – 1950, następnie do Szkoły Podstawowej w Zambrowie (1950 – 1951). Naukę kontynuowała w Liceum Ogólnokształcącym w Zambrowie (1951 – 1955). Po maturze ukończyła siedmiomiesięczny kurs w Państwowym Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie (1956 – 1957), który wspomina jako znakomity, świetnie wyposażony, renomowany ośrodek dydaktyczno-metodyczny. Studiowała (1957 – 1964) – dyplom i tytuł zawodowy magistra bibliotekoznawstwa (23 I 1965) na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Napisała pracę magisterską: *Wypożyczalnia Nr 16 na Żoliborzu w latach 1929–1962*, której promotorem była prof. dr hab. Krystyna Remerowa. Podwyższała kwalifikacje zawodowe. Ukończyła kursy: dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych organizowany przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (5-8 XII 1966) oraz dla osób kierujących pracownikami (1-3 VI 1998). Złożyła egzamin państwowy przed Komisją Egzaminacyjną dla Bibliotekarzy Dyplomowanych Polskiej Akademii Nauk (Kraków, 5-8 XII 1966) uzyskując uprawnienia na stanowiska bibliotekarzy dyplomowanych.

Praca zawodowa. Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje. Ośrodek Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Dział Wymiany Zagranicznych Wydawnictw – starszy referent ds. wymiany (1 IX 1963 – 31 VIII 1972); Zespół Szkół Zawodowych Nr 5 w Warszawie (ul. Żeromskiego 81) – nauczycielka przedmiotów zawodowych w Liceum Księgarskim (1 IX 1972 – 30 VI 1974); Akademia Medyczna w Warszawie. Biblioteka Główna – adiunkt biblioteczny (1 VIII 1974 – 30 IX 1983); kustosz dyplomowany (1 X 1983 – 31 XII 1985), kierownik Oddziału Gromadzenia i Opracowania Druków Zwartych (1 I 1975 – 31 XII 1985); Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie – kustosz dyplomowany, kierownik Działu Gromadzenia Zbiorów (1 I 1986 – 31 III 2001). Na emeryturę przeszła 1 IV 2001 roku.

W PAN zajmowała się ewidencją, opracowaniem, i dystrybucją zbiorów wielojęzycznych wpływających do działu, w AM – zakupem i opracowaniem alfabetycznym i przedmiotowym druków zwartych, a w GBL gromadzeniem zbiorów polskich i zagranicznych.

Dydaktyka – prowadziła zajęcia dydaktyczne z Przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku Akademii Medycznej w Warszawie. Zajmowała się również szkoleniem studentów bibliotekoznawstwa odbywających praktyki wakacyjne w Bibliotece Głównej AM oraz GBL. Brała także udział w szkoleniu wewnętrznym pracowników biblioteki uczelnianej.

Praca naukowa- podejmowała pracę badawczą z zakresu bibliotekarstwa, bibliografii, biografistyki. Ogłosiła drukiem ok 10 publikacji, w tym wspomnienia, sprawozdania, artykuły o tematyce zawodowej oraz inne opracowania. Część tekstów pozostaje w maszynopisach.

Członek: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (1974 –).

Otrzymała nagrodę Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej – II° w zakresie osiągnięć dydaktycznych i wychowawczych za szczególnie ważne i twórcze osiągnięcia w roku akademickim 1982/1983 (16 XII 1983).

Hobby: pisanie wspomnień, literatura faktu (czytanie).

Spis publikacji

1990

1. Gospodarka dubletami i drukami zbędnymi w bibliotekach medycznych. *Biul. GBL* 1990 R. 36 nr 344 s. 20-23

1994

2. Automatyzacja bibliotek publicznych [II Ogólnopolska Konferencja], 1993.11.25-28, Białystok. *Biul. GBL* 1994 R. 40 nr 349 s. 104-105

1995

3. Komputeryzacja bibliotek – standardy oprogramowania, [konferencja], 1994.05.09, Gdańsk. *Biul. GBL* 1995 R. 41 nr 350 s. 104-106

1998

4. Refleksje z podróży do Niemiec. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 79-87

Biblioteka Uniwersytecka w Getyndze, w Heidelbergu, Centrum naukowej informacji specjalistycznej – firma Schering

1999

5. Doktor Irena Komasa (1939-1998). 1999 R. 45 nr 358 s. 133-138, il.
Współaut.: Janusz Kapuścik, ...

2001

6. Promocja „Etyki i medycyny”, 2000.02.27, Warszawa. *Biul. GBL* 2001 R. 47 nr 364 s. 129
Książka prof. Edwarda Rużyłły

2013

7. Łuka nad Narwią – pamięć jest skarbem bezcennym. Białystok: Białorus. Tow.Hist., 2013.- 72 s., il.

Elżbieta Kraszevska: Emerytowani dyrektorzy i kierownicy bibliotek medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 44; Jerzy Malecki: Bibliografia zawartości Głównej Biblioteki Lekarskiej (1957-2002). *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 550; Ryszard Żmuda: „Leksykon biograficzny uczonych” i „Słownik pracowników bibliotek medycznych” na łamach Forum Bibliotek Medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 309, 313; // Archiwum Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego – akta osobowe; Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki – akta osobowe; Materiały i informacje przekazane przez mgr Danutę Kuczyńską autorowi hasła biograficznego.

Ryszard Żmuda

Mgr Irena KWAŚNIEWSKA, II voto GOGOLEWSKA-UHMA (ur. 1930), historyk, bibliotekoznawca, biografista, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Działu Opracowania Zbiorów, wicedyrektor i pełniący obowiązki dyrektora Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie.

Urodziła się 20 lutego 1930 roku w Zabłociu koło Białej Podlaskiej w rodzinie inteligenckiej Albina Gogolewskiego i Heleny z domu Złamał. Rodzice byli nauczycielami. Pochodzi ze szlacheckiego rodu Gogolewskich herbu „Rola”. Miała brata Romana (ur. 1928) w Tuczej, absolwenta Wy-

działu Prawa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Dwukrotnie zamężna od 24 VIII 1957 roku z Eugeniuszem Kwaśniewskim (1927 – 1989), urzędnikiem. Dzieci nie mieli. Ponownie zawarła związek małżeński 6 VIII 2001 roku z Czesławem Pawłem Uhmą (ur. 1922), prof. dr na Wydziale Inżynierii Budowlanej Politechniki Warszawskiej, dyrektorem przedsiębiorstw i naukowych instytucji budowlanych.

Do Szkoły Podstawowej w Zabłociu uczęszczała w latach 1937 – 1939, a po wyzwoleniu kolejno w Kodniu (1945/1946), Morągu (1947/1948) i w Bielsku Podlaskim (1949/1950), gdzie w 1950 roku otrzymała świadectwo dojrzałości. Po maturze studiowała (1950 – 1953) na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, gdzie uzyskała dyplom I ° ze specjalizacją bibliotecarską (28 XI 1953). Pracując kontynuowała studia, uzyskując dyplom i tytuł zawodowy magistra historii (29 VI 1968) na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Napisała pracę magisterską: *Józef Emilian Peszke (1845 – 1916)*, której promotorem był prof. dr hab. Stanisław Herbst. Podwyższała kwalifikacje zawodowe. Ukończyła kursy: dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych organizowany przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich okręgu M. St. Warszawy – Sekcja Bibliotek Naukowych (15 I 1975), dla osób kierujących pracownikami (1-3 VI 1998). Została zwolniona z postępowania kwalifikacyjnego przez Komisję Egzaminacyjną dla Bibliotekarzy i Dokumentalistów Dyplomowanych przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego z uznaniem uprawnień do zajmowania stanowisk bibliotekarzy dyplomowanych (15 VII 1986).

Praca zawodowa. Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Biblioteka Uniwersytecka. Sekcja Akcesji – Referat skróconego Katalogowania. 1/2 etatu (1 X 1952 – 30 VI 1953) w ramach stypendium bibliotecznego; Pomocnicza Spółdzielnia Rzemieślnicza Wielobranżowa Zaopatrzenia i Zbytu w Ursusie. Dział Księgowo – Finansowy – kasjerka, referentka operacji bankowych, następnie starsza referentka ds. zatrudnienia i płac, poczym starsza referentka finansowa prowadząc jednocześnie bibliotekę przyzakładową (16 XII 1953 – 15 IX 1956). Spółdzielnia

Pracy Materiałów Budowlanych – księgowa (16 IX 1965 – 1958); Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie (5 IX 1958 – 31 I 2001), bibliotekarz (1958 – 1961), starszy bibliotekarz (1961 – 1970), kustosz (1 I 1970 – 23 V 1974) adiunkt naukowo- badawczy (24 V 1974 – 31 I 1987), starszy kustosz dyplomowany (1 II 1987 – 31 I 2001), kierownik Działu Opracowania Zbiorów (1 VII 1971 –), zastępca dyrektora GBL (16 IX 1993 – 1999), po nagłej śmierci dyrektora prof. Janusza Kapuścika p.o. dyrektora (30 VI 1999 – 2 VII 2000). Po przejściu na emeryturę 31 III 1991, nadal pracowała, początkowo na 7/8 etatu (1 IV 1991 – 30 IX 1992), następnie w pełnym wymiarze czasu pracy (1 X 1992 – 31 I 2001). Zrezygnowała (pismo z 8 XII 2000) z dalszego zatrudnienia gdy dyrektorem GBL został dr Aleksander Tulczyński.

Dydaktyka – Wygłaszała referaty m. in. na zebraniach naukowych organizowanych przez prof. dr Stanisława Konopkę i innych konferencjach naukowych. Odebrała liczne służbowe i prywatne podróże zagraniczne.

Praca naukowa – podejmowała problematykę badawczą z zakresu bibliotekarstwa, bibliografii, biografistyki, informacji naukowej, czasopiśmiennictwa, historii medycyny. Opracowała i wdrożyła w GBL systemy mikrofiszowy i informacyjny „Ekspress-Informacja”. Ogłaszała drukiem sprawozdania, recenzje oraz inne opracowania. Opublikowała również zbiór poezji.

Członek – Koła Naukowego GBL, Rady Zakładowej Związków Zawodowych Pracowników Służby Zdrowia, Pracowniczej Kasy Zapomogowo-Pożyczkowej – wiceprzewodnicząca (20 XI 1960 – 16 III 1963, 15 VI 1970 – 27 II 1976), przewodnicząca (28 II 1976 –), Komisji Komputerowej GBL (1994 – 1997), Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Odnaczenia: Odznaka „Za wzorową pracę w Służbie Zdrowia” (4 IV 1970), Srebrny Krzyż Zasługi (2 VII 1979), Złoty Krzyż Zasługi (20 VI 1984), honorowa odznaka Za Zasługi dla Ochrony Zdrowia (17 XII 1986), Honorowa Odznaka Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (22 III 1988), Zasłużony Działacz Kultury (26 IV 1995), Za Zasługi dla Głównej Biblioteki Lekarskiej (25 X 1995), Medal 50-lecia GBL (1995), Złota Odznaka Honorowa Polskiego Związku Chórów i Orkiestr (2001) oraz nagrody m. in. Ministra Zdrowia „Za szczególne osiągnięcia w dziedzinie ochrony zdrowia” w tym za całokształt dorobku w służbie bibliotekarstwa medycznego (30 XI 2000) oraz podziękowanie Ministra Zdrowia, za kierowanie GBL w latach 1999 – 2000 po śmierci dyrektora prof. dr hab. Janusza Kapuścika (1 VII 2000).

Hobby: turystyka, tenis, śpiew.

Spis publikacji

1964

2. Józef Dietl (1804-1878) Książ. Med. 1964

1. Ludwik Józef Bierkowski (1801-1860) Książ. (maj-czerwiec) s. 2

Med. 1964 (marzec-kwiecień) s. 2

3. Aleksander Antoni Le Brun (1803-1868) Książ. Med. 1964 (lipiec-sierpień) s. 2
4. Napoleon Ignacy Rafał Czerwiakowski (1808-1882) Książ. Med. 1964 (wrzesień-październik) s. 2
5. Benedykt Dybowski (1833-1930) Książ. Med. 1964 (listopad-grudzień) s. 2
1965
6. Henryk Jordan (1842-1907) Książ. Med. 1965 (marzec-kwiecień) s. 2
7. Tadeusz Borowicz (1847-1928) Książ. Med. 1965 (maj-czerwiec) s. 2
8. Ludwik Rydygier (1850-1920) Książ. Med. 1965 (lipiec-sierpień) s. 2
9. Henryk Fryderyk Hoyer (1834-1907) Książ. Med. 1965 (wrzesień-październik) s. 2
10. Władysław Biegański (1857-1917) Książ. Med. 1965 (listopad-grudzień) s. 2
1966
11. Józef Majer (1808-1899) Książ. Med. 1966 (marzec-kwiecień) s. 2
12. Wiktor Feliks Szokalski (1811-1891) Książ. Med. 1966 (maj-czerwiec) s. 2
13. Maurycy Madurowicz (1831-1894) Książ. Med. 1966 (lipiec-sierpień) s. 2
14. Jan Mikulicz (1850-1905) Książ. Med. 1966 (wrzesień-październik) s. 2
15. Franciszek Neugebauer (1856-1914) Książ. Med. 1966 (listopad-grudzień) s. 2
1967
16. Dymitr Kotelewski (1828-1897) Książ. Med. 1967 (styczeń-luty) s. 2
17. Alfred Obaliński (1834-1898) Książ. Med. 1967 (marzec-kwiecień) s. 2
18. Adrian Baraniecki (1828-1891) Książ. Med. 1967 (maj-czerwiec) s. 2
19. Teodor Dunin (1854-1909) Książ. Med. 1967 (listopad-grudzień) s. 2
1968
20. Józef Peszke (1845-1916) Książ. Med. 1968 (styczeń-luty) s. 2
21. Anna Tomaszewicz-Dobrska (1854-1918) Książ. Med. 1968 (marzec-kwiecień) s. 2
22. Wacław Mayzer (1847-1916) Książ. Med. 1968 (maj-czerwiec) s. 2
23. Henryk Dobrzycki (1843-1914) Książ. Med. 1968 (lipiec-sierpień) s. 2
24. Kazimierz Chelchowski (1858-1917) Książ. Med. 1968 (wrzesień-październik) s. 2
25. Henryk Łuczkiwicz (1826-1891) Książ. Med. 1968 (listopad-grudzień) s. 2
1969
26. Stanisław Kościński (1837-1883) Książ. Med. 1969 (styczeń-luty) s. 2
27. Karol Maciej Kaczkowski (1797-1867) Książ. Med. 1969 (marzec-kwiecień) s. 2
28. Polikarp Girsztowt (1827-1877) Książ. Med. 1969 (maj-czerwiec) s. 2
29. Władysław Antoni Gluziński (1856-1935) Książ. Med. 1969 (lipiec-sierpień) s. 2
30. Fryderyk Bogumił Hechel (1795-1851) Książ. Med. 1969 (wrzesień-październik) s. 2
31. Maciej Józef Brodowicz (1790-1885) Książ. Med. 1969 (listopad-grudzień) s. 2
1970
32. Porównanie piśmiennictwa dwóch dowolnie wybranych artykułów z polskich czasopism lekarskich. *Biul. GBL* 1970 nr 11/12 s. 787-790
33. Seweryn Gałęzowski (1801-1878) Książ. Med. 1970 (styczeń-luty) s. 2
1972
34. Sprawozdanie z pobytu w Czechosłowacji. Wyjazd szkoleniowy w celu poznania systemu informacji naukowej w Czechosłowacji. *Biul. GBL* 1972 nr 10 s. 457-461
35. System składowania. Nowe formy wydawania czasopism. *Biul. GBL* 1972 nr 8/9 s. 373-374
1973
36. Spis Czasopism i Wydawnictw Ciągłych Głównej Biblioteki Lekarskiej otrzymanych w roku 1972. Oprac. ... i Cecylia Holnicka-Szulc Warszawa 1973 s. 187
1974
37. Spis Czasopism i Wydawnictw Ciągłych Głównej Biblioteki Lekarskiej, Bibliotek Akademii Medycznych i Instytutów Naukowych 1973.

Oprac. ... i Cecylia Holnicka-Szulc. Warszawa 1974 s. 366

1975

38. Mikroformy i ich zastosowania w bibliotece. *Biul. GBL* 1975 nr 1/2 s. 1-7

39. Instrukcja – dotyczy zasad mikrofizowania dokumentów w Głównej Bibliotece Lekarskiej oraz opracowywania mikrofisz. *Biul. GBL* 1975 nr 1/2 s. 8-9

40. Miniaturyzacja w Głównej Bibliotece Lekarskiej. *Biul. GBL* 1975 nr 1/2 s. 10-11

1976

41. Pierwsza Międzynarodowa Sesja Poświęcona Naukowej Informacji Medycznej, Wana – Złote Piaski 21-23 kwietnia 1976 r. *Biul. GBL* 1976 nr 5/6 s. 226-227

42. Mikroformy i ich ispol'zovanie v naucnoj biblioteke. W ks. : I Naucna Konferencija po Problemite na Naucnata Medicinska Informacija, 21-23 april 1976 g. Varna-Zlatni Pjas'ci. Sofija 1976 s. 172-179

1977

43. Polska Instrukcja Katalogowania na tle ustaleń międzynarodowych. *Biul. GBL* 1977 nr 5/6 s. 279-285

44. Dział Opracowania Zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej. *Biul. GBL* 1977 nr 11/12 s. 679-680

45. Komunikat [nt. mikroform i sposobu ich zamawiania w GBL]. *Biul. GBL* 1977 nr 1/2 s. 149

1978

46. Lekarz, historyk medycyny i bibliotekarz oraz poeta i miniaturzysta dawnej Warszawy. *Biul. GBL* 1978 nr 5/6 s. 302-309

47. Możliwości wykorzystania mikroform w centralnej bibliotece naukowej. *Biul. GBL* 1978 nr 7/8 s. 435-439

1982

48. 700-lecie Szpitala Kaliskiego *Sl. Zdr.* 1982 nr 29 s. 2

1983

49. Powstanie i rozwój systemu mikrofiszowego GBL. *Aktual. Probl. Inf. Dok.* 1983 nr 1 s. 18-23

50. Mikrofisovy System Hlavnej Lekarskej Kniznice vo Varsave. *Metodicky Inf.* 1983 r. 18 cis. 2 s. 64-65

51. Zaopatrzenie bibliotek w czasopisma medyczne z II obszaru płatniczego i rola mikrografii w ich udostępnianiu. *Biul. GBL* 1983 R. 29 nr 1 s. 31-39

52. Uroczystości jubileuszowe w Zakopanem z okazji 85-lecia szpitalnictwa zakopiańskiego. *Biul. GBL* 1983, 2. 29, nr 1 s. 73-76

1984

53. Wielcy synowie Ziemi Kaliskiej drugiej połowy XIX wieku znakomici lekarze i społecznicy Henryk Dobrzycki i Józef Emilian Peszke. *Zesz. Nauk. Kaliskiego Towarzystwa Lekarskiego* 1984, s. 30-34

54. Wykaz Nabytków Książek i Rozpraw Promocyjnych Niepublikowanych : Dwumiesięcznik. Red. Warszawa GBL 1984 nr 1-6 707 s.

55. Mikrofisz w bibliotece: Przechowywanie, opracowanie, udostępnianie. *Aktual. Probl. Inf. Dok.* 1984 nr 1 s. 30-35

1985

56. Bibliografia zawartości roczników 1957-1979. *Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej. Biul. GBL* 1985 R. 31 nr 337 24 s.

57. Spis Czasopism i Wydawnictw Ciągłych Głównej Biblioteki Lekarskiej, Bibliotek Akademii Medycznych i instytutów Naukowych za rok 1983. (Red. i oprac. ...). Warszawa GBL 1985 485 s.

1986

58. Informacja Medyczna : Wykorzystanie Krajowego Zasobu Obcej Literatury Medycznej. *Aktual. Probl. Inf. Dok.* 1986 nr 6 s. 32-38

59. Wykaz Nabytków Książek Zagranicznych oraz Niepublikowanych Polskich Rozpraw Promocyjnych : dwumiesięcznik. Red. ... Warszawa GBL 1986 nr 1-6 355 s.

60. Słowo o Dariuszu: Medicinæ Universæ Doctoris in spe Causa Honoris w 40-lecie świata użrzenia w 12-lecie z GBL skojarzenia. Aut. Danuta Grodzka, Anna Janaszek, ... Warszawa GBL 1986 12 k.

61. Spis Czasopism i Wydawnictw Ciągłych Głównej Biblioteki Lekarskiej, Bibliotek Medycz-

nych i Instytutów Naukowych za rok 1984. Red. i oprac. ... przy udziale Anny Jaślan. Warszawa GBL 1986 492 s.

1987

62. Spis Czasopism i Wydawnictw Ciągłych Głównej Biblioteki Lekarskiej, Bibliotek Akademii Medycznych i Instytutów Naukowych za rok 1985. Red. i oprac. ... przy udziale Anny Jaślan. Warszawa GBL 1987 489 s.

63. Wykaz Nabytków Książek Zagranicznych: dwumiesięcznik. Red. ... Warszawa GBL 1987, nr 1-6 287 s.

1988

64. Spis Czasopism i Wydawnictw Ciągłych Głównej Biblioteki Lekarskiej, Bibliotek Akademii Medycznych i Instytutów Naukowych za rok 1986. Red. i oprac. ... przy udziale Anny Jaślan. Warszawa GBL 1988, 477 s.

65. Wykaz Nabytków Książek Zagranicznych. Dwumiesięcznik. Pod red. ... Warszawa GBL 1988, nr 1-6 377 s.

1989

66. Spis Czasopism i Wydawnictw Ciągłych Głównej Biblioteki Lekarskiej, Bibliotek Akademii Medycznych i Instytutów Naukowych za rok 1987. Red. i oprac. ... przy udziale Anny Jaślan. Warszawa GBL 1989, 501 s.

1990

67. Topienie Marzanny. Fragment wiersza. *Barbakan* 1990 nr 2 s. 80

1992

68. Wykaz Wydawnictw Ciągłych w Polskich Bibliotekach Medycznych 1988-1992. Red. Dariusz Kuźmiński, oprac. ... i in. Cz. 1. Alfabetyczny wykaz tytułów. Cz. 2. Indeks przedmiotowy tytułów. Warszawa GBL 1992 707 s.

1993

69. Józef Emilian Peszke. *Biul. GBL* 1993 nr 374 s. 63-74

1995

70. The Central Medical Library : Getting Accustomed to the Integrated Library System. (Główna Biblioteka Lekarska: wdrożenie zintegrowanego systemu zarządzania Biblioteką). W ks.: EAHIL

(European Association for Health Information and Libraries) Symposium on Cooperation of Medical Libraries Prague, September 1995. Prague 1995 s. 150-152

Współaut.: ..., Bogdan Ficner

71. Januszowi Kapuścikowi w 40-lecie pracy zawodowej widzianej od strony wielce naukowej ale i także nieco rozrywkowej. Warszawa GBL 1995 16 s. (druk bibliofilski)

Współaut.: Danuta Grodzka, ...

1996

72. Pamiętka Liryczno-Panegiryczna. Dod. Do ks.: Bibliografia prac Haliny Dusińskiej. Współaut.: Danuta Kuczyńska, ..., Beata Łubczonek. Warszawa GBL 1996 7 s.

73. Józef Emilian Peszke – Historiograf Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego i bibliotekarz. *Biul. GBL* 1996 nr 353 s. 51-59

74. Komputeryzacja Bibliotek a Potrzeby Użytkowników. Sprawozdanie z Konferencji, która odbyła się w Łopusznie 16-18 maja 1995 r. *Biul. GBL* 1996 nr 352 s. 96

75. Główna Biblioteka Lekarska w latach 1991-1995. *Biul. GBL* 1996 nr 354 s. 111-128

76. Sympozjum EAHIL. Sprawozdanie z Międzynarodowego Sympozjum poświęconego Współpracy Bibliotek Medycznych, które odbyło się w Pradze w dniach 20-21 września 1995 r. *Biul. GBL* 1996 nr 354 s. 129

77. Planowanie Projektu Retrokonwersji. Sprawozdanie ze spotkania zorganizowanego przez OCLC (Online Computer Library Center), Komisję Automatyzacji ZG Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich i Bibliotekę Narodową, które odbyło się w dniu 20.11.1995 r. *Biul. GBL* 1996 nr 354 s. 131-132

78. Automatyzacja bibliotek łódzkich. Sprawozdanie z Sesji poświęconej „Automatyzacji Bibliotek Łódzkich Dziś i Jutro”, która odbyła się 12 lipca 1995 r. w Łodzi. *Biul. GBL* 1996 nr 354 s. 135-136

1999

79. [Pożegnanie ś.p. Dyrektora GBL prof. Janusza Kapuścika w czasie uroczystości pogrzebowych w dniu 9 lipca 1999 r.]. *Biul. GBL* 1999 nr 361 s. 3-4

2000

80. Działalność społeczna lekarzy warszawskich przełomu XIX i XX wieku. *Biul. GBL* 2000 nr 362 s. 55-64

81. GBL-owskie wierszowanki: ludzie i zdarzenia. Warszawa: GBL, 2000.- 45 s.

Treść: Ciężkie życie Dariuszka s. 1, Wyznania intymne J. K., s. 2, Hej doktorat s. 5, Leader s. 6, Zagrożenie s. 8, Refleksje Edwarda s. 9, Sekretarki dola s. 11, Pożegnanie Andrzeja s. 13, Pożegnanie Kasi s. 14, Imieniny Zofii s. 15, Imieniny Haliny s. 16, Imieniny Anny s. 17, Ogród s. 17, Kuba junior s. 18, Uroki pracy s. 19, Wyprawa pod znakiem „Marzanny” s. 21, Suita Lubańska s. 25, Świąteczna wyprawa s. 26, I znowu święta s. 27, Barkarola s. 28, „Muzilo” wyrusza w świat s. 30

2012

82. Klementyna Salomea Brudzińska: wspomnienia. *Na Powiślu* 2012 marzec nr 22 s. 21

83. Ród Gogolewskich i jego powinowaci. Warszawa: Kann-Press, 2012.- 118, il., portr., bibliogr., mapa

Współaut.: Czesław Uhma, Feliks Grabowski, Magdalena Bober, Irena [Kwaśniewska] Gogolewska-Uhma

2013

84 Chór „Muzilo”: historia. Warszawa: KIK [2013].- 74 s.

Prace redakcyjne

1. Centralny Katalog Czasopism Medycznych. Warszawa: GBL, 1973 –

Toż. za lata 1973, 1974, 1983 – 1987

Toż. współpr. 1988-1992

2. Wykaz Nabytków Książek Zagranicznych oraz Niepublikowanych Polskich Rozpraw Promocyjnych. Dwumies. Red. Warszawa: GBL, 1984 –

Toż 1985-1988

Referaty

1963

1. Działalność bibliograficzna Karola Estreichera.

1964

2. Charakterystyka rocznych skorowidzów w polskich powojennych czasopismach lekarskich.

1965

3. Co wypożyczono spośród 1000 obcych książek w roku 1964 w GBL-analiza.

Współaut.: ..., Zofia Domanowska

1966

4. Józef Emilian Peszke – zarys monograficzny.

1967

5. Biblioteka Szpitala Powiatowego w Sanoku. Wrażenia z wyjazdu instruktazowego.

1968

6. Rec: Bayer J. H.: Gdy dolega wątroba.

1969

7. Działalność Służby Dokumentacji Medycznej na Węgrzech. Wrażenia z wyjazdu szkoleniowego.

1970

8. Porównanie piśmiennictwa dwóch dowolnie wy-

branych artykułów z polskich czasopism lekarskich.

1971

9. Koncepcja zastosowania mikroform w Głównej Bibliotece Lekarskiej. W związku z otrzymaniem urzędnika do mikrofiszowania niemieckiej firmy „Pentakta”

1976

10. Mikroformy i ich ispol'zowanie w naućnej bibliotece. (Mikroformy i ich zastosowanie w bibliotece naukowej). Referat wygłoszony na I Międzynarodowej Konferencji poświęćonej Naukowej Informacji Medycznej w Złotyćh Piaskach (22 IV 1976)

1982

11. Notatka z uroczystości poświęćonej pamięći prof. dr hab. Stanisława Konopki – historyka medycyny, bibliografa i pierwszego dyrektora GBL

12. Wielcy Synowie Ziemi Kaliskiej drugiej połowy XIX wieku znakomici lekarze i społecznicy Henryk Dobrzycki i Józef Emilian Peszke. Referat wygłoszony na Uroczystości Jubileuszowej z okazji 700-lećia Szpitalnictwa Kaliskiego w Kaliszu (2 X 1982)

1987

13. Informacja o czasopismach medycznych. Referat wygłoszony na VII Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych w Krakowie we wrześniu 1987 r.

14. Rec.: Bojczuk Hanna: Doktor Józef Emilian Peszke

1988

15. Chór „Muzilo” wyrusza w świat. Kronika wierszowana z tournée po Włoszech. 17 s.

1990

16. Rec.: Chudzik-Ziółkowska Wiesława: Formalne opracowanie zbiorów

17. Zbiory Biblioteki. Rozdział do przewodnika po GBL

1993

18. Ewidencja zbiorów. (Rozdział do Poradnika dla fachowych bibliotek medycznych)

19. Formalne opracowanie zbiorów. (Rozdział do Poradnika dla fachowych bibliotek medycznych).

1994

20. Rec.: Przewodnik po GBL / red. Jerzy Małecki.

1995

21. The Central Library: Getting accustomed to the Integrated Library System. (Główna Biblioteka Lekarska: wdrożenie zintegrowanego systemu zarządzania biblioteką). Referat wygłoszony w Pradze na Międzynarodowym Sympozjum Współpracy Bibliotek Medycznych (20-21 IX 1995)

22. Józef Emilian Peszke (1845-1916) – Historiograf Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego i Bibliotekarz. Referat wygłoszony na Uroczystości Jubileuszowej z okazji 175 rocznicy zawiązania Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego (9 XII 1995)

1997

23. Automatyzacja Procesów Bibliotecznych w GBL: „Wdrożenie Zintegrowanego Systemu Zarządzania Biblioteką „PROLIB”. Założenia wstępne dla I etapu tworzenia sieci GBL obejmującego 20 stanowisk komputerowych.

Tworzenie bazy danych :

Cz. 1. Podział pracy między komórkami organizacyjnymi.

Cz. 2. Ustalenia wzorcowe w opisie formalnym i rzeczowym.

24. Poczytność książek w Głównej Bibliotece Lekarskiej i jej Oddziałach Terenowych: próba analizy.

1998

25. Działalność społeczna lekarzy warszawskich w drugiej połowie XIX wieku. Referat wygłoszony na Sesji Naukowej Polskiej Akademii Nauk w Instytucie Nauki (16 I 1998)

26. Problemy wdrażania Zintegrowanego Systemu Bibliotecznego PROLIB w Głównej Bibliotece Lekarskiej.

2000

27. Aktualna sytuacja Głównej Biblioteki Lekarskiej (16 V 2000).

Bibliografia osobowa Ireny Kwaśniewskiej. Warszawa: GBL, 2000.- 21 s.; Elżbieta Kraszewska: Emerytowani dyrektorzy i kierownicy bibliotek medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 38, portr.; Jerzy Małecki: Bibliografia zawartości *Biuletynu Głównej Biblioteki Lekarskiej* (1957-2002). *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 556; Ryszard Żmuda: Leksykon biograficzny uczonych i Słownik pracowników bibliotek medycznych na łamach *Forum Bibliotek Medycznych*. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 305, 309, 313; Ród Gogolewskich i jego powinowaci / oprac.: Czesław Uhma, przy współudziale Feliksa Grabowskiego, Magdaleny Bober, Ireny Gogolewskiej-Uhma. Warszawa 2012 s. 5, 6, 38-42, 51-57, 60, 88, 100, il., portr.; Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki [album] / oprac. Zespół prac. Działu Zbiorów Specjalnych GBL / pod kier. Wojciecha Giermaziaka. Warszawa 2013 s. 31, il., bibliogr.; // Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie – akta osobowe; Materiały i informacje przekazane przez mgr Irenę [Kwaśniewską] Gogolewską-Uhma redaktorowi hasła biograficznego.

Ryszard Żmuda

Mgr Balbina ŁAKOMA (ur. 1926), socjolog, bibliotekoznawca, nauczyciel akademicki, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Biblioteki Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Łodzi.

Urodziła się 19 marca 1926 roku w Piotrkowie Trybunalskim w rodzinie robotniczej Konrada i Stanisławy z domu Stanowska. Ojciec był kierowcą, a matka nie pracowała zawodowo. Miała zamężną siostrę.

Do szkoły powszechnej uczęszczała w Piotrkowie Trybunalskim, następnie w Łodzi (1938 – 1939). Przed wybuchem II wojny światowej zdała w 1939 roku do Gimnazjum Państwowego w Pabianicach. Podczas okupacji hitlerowskiej uczyła się sama w domu (1939-1944). Po wyzwoleniu kraju kontynuowała naukę w XXIII Państwowym Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym w Rudzie Pabianickiej (1945-1947), gdzie otrzymała świadectwo dojrzałości. Studiowała (1947-1952) – dyplom i tytuł zawodowy magistra filozofii w zakresie socjologii ze specjalizacją bibliotekoznawstwo (9 IV 1952) na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Łódzkiego. Napisała pracę magisterską: *Biblioteki świetlicowe i ich znaczenie dla czytelnika załóg fabrycznych*. Podwyższała kwalifikacje zawodowe. Uzyskała uprawnienia dla kandydatów dla bibliotekarzy dyplomowanych przed Komisją Egzaminacyjną przy Ministrze Edukacji Narodowej.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje. Podczas okupacji hitlerowskiej, aby uchronić się przed wyjazdem na roboty do Niemiec, pracowała jako pomoc domowa w niemieckiej rodzinie (1941-1944). Jesienią 1944 roku przymusowo musiała kopać rowy przeciwlotnicze w okolicach Łodzi. Pracę zawodową podjęła już w czasie studiów, później w ramach prac zleconych Urzędu Rady Ministrów pracowała w zespole badawczym świetlic robotniczych, zajmując się bibliotekami świetlicowymi. Miejska Biblioteka Publiczna im. Ludwika Waryńskiego w Łodzi – bibliotekarz (1 II 1948-1 XI 1949), Biuro Historyczne Wojska Polskiego. Wojskowa Biblioteka Naukowa w Warszawie – adiunkt biblioteczny (15 V 1952-31 VII 1956), Główny Urząd Statystyczny w Warszawie. Departament Statystyki Warunków Bytu – starszy radca (1 VIII 1956-31 XII 1961), Instytut Włókien Sztucznych i Syntetycznych w Łodzi. Branżowy Ośrodek Informacji Techniczno-Ekonomicznej i Naukowej – adiunkt biblioteczny, kierownik biblioteki (1 I-31 XII 1962), Akademia Medyczna w Łodzi. Biblioteka Główna – adiunkt biblioteczny (1 I 1963-31 XII 1971), kustosz dyplomowany (1 I 1972-31 VIII 1982), starszy kustosz dyplomowany (1 IX 1982-30 IX 1986), kierownik Biblioteki Wydziału Farmaceutycznego AM (1 I 1972-30 IX 1986). Na emeryturę przeszła 1 X 1986 roku. W łódzkiej uczelni medycznej (ul. Narutowicza 120 a, później Muszyńskiego 1) zorganizowała znakomitą bibliotekę wydziałową kierowaną później przez

mgr Bogumiłę Wiktorowską (1986 – 1992) i mgr Izabelę Nowakowską (1992 – 30 IX 2013), tzn. do czasu gdy Kolegium Rektorskie UM podjęło decyzję o likwidacji w Uczelni wszystkich bibliotek wydziałowych, oddziałowych i zakładowych i włączeniu części zasobów do Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Członek: Zrzeszenia Studentów Polskich, Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, Polskiego Czerwonego Krzyża, Związków Zawodowych Pracowników Służby Zdrowia (1981), NSZZ „Solidarność” (1980-1986).

Hobby: turystyka górską, etnografia.

Spis publikacji

1954

1. Materiały do bibliografii wojskowo-historycznej za lata 1952-1953. W: *Studia i materiały do historii sztuki wojennej*. T. 1. Warszawa 1954 s. 717-738

Skład osobowy Akademii Medycznej w Łodzi za lata 1963/1964 – [1985/1986]. Łódź 1964 [–1986]; Elżbieta Kraszewska: Emerytowani dyrektorzy i kierownicy bibliotek medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 44, 49, portr.; Jadwiga Piotrowska: Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Łodzi (1950-2002). *Kronikarz* 2006/2007 R. 5 nr 2 s. 209-227; Ryszard Żmuda: Leksykon biograficzny uczonych i Słownik pracowników bibliotek medycznych na łamach Forum Bibliotek Medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 309, 313; // Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi – akta osobowe – sygn. 185/14.

Bogumiła Wiktorowska

Mgr Barbara Maria MIKULSKA (ur. 1958), geograf, humanista, bibliotekoznawca, bibliograf, nauczyciel akademicki, adiunkt biblioteczny w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego, następnie Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Urodziła się 16 stycznia 1958 roku w Łodzi w rodzinie inteligenckiej Józefa i Izabeli z domu Knobloch. Ma brata Jana (ur. 1954), który jest geodetą.

Do Szkoły Podstawowej Nr 38 w Łodzi uczęszczała w latach 1964 – 1972, następnie kontynuowała naukę w VI Liceum Ogólnokształcącym im. Joachima Lelewela w Łodzi – klasa humanistyczna (1972 – 1976). Studiowała (1978 – 1982, absolutorium) – dyplom i tytuł zawodowy magistra geografii, specjalność geografia fizyczna (30 I 1985) na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Łódzkiego. Napisała pracę magisterską: *Charakterystyka geograficzna byłego powiatu łaskiego w zestawieniu z nazwami terenowymi*, której promotorem była prof. dr hab. Anna Dylikowa, a recenzentem dr Jan Goździk. Podwyższała kwalifikacje zawodowe. Odbiła kurs komputerowy dla pracowników UŁ (2002) oraz szkolenie w zakresie zintegrowanego systemu bibliotecznego Horizon w BUŁ (2007 – 2008). Ukończyła Podyplomowe Studium Pedagogiki Myślenia Twórczego Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej w Warszawie (1986) oraz Podyplomowe Studium Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego (1987). Zdała egzamin dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych przed Komisją Egzaminacyjną Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Opole, 11 V 2007).

Zajmowane stanowiska. Szkoła Podstawowa Nr 70 w Łodzi – nauczyciel (16 IX 1982 – 31 VIII 1985); Szkoła Podstawowa Nr 36 w Łodzi – nauczyciel (1 IX 1985 – 31 VIII 1986); Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi. Dział Informacji Naukowej, nauczyciel – bibliotekarz (1 IX 1986 – 30 IX 1989); Uniwersytet Łódzki. Biblioteka Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców – bibliotekarz (1989 – 1990), starszy bibliotekarz (1990 – 1994), kustosz (1994 – 2007); Biblioteka Katedry Badań Niemcoznawczych (2001 – 2008) – adiunkt biblioteczny (1 XII 2007 – 28 VIII 2008) – w ramach jednego etatu pomagała w trzech bibliotekach instytutowych UŁ: Bibliotece Filologii Polskiej (1998 – 2006), Bibliotece Amerykanistyki i Mass Mediów (1998 – 1999), Bibliotece Socjologii (2000); Uniwersytet Medyczny w Łodzi. Biblioteka Główna – adiunkt biblioteczny (29 VIII 2008 –). Oddział Udostępniania Zbiorów. Czytelnia (2008 – 2010), Oddział Gromadzenia Zbiorów. Dary i Wymiana Wydawnictw (2010 – 2012), Oddział Technologii Informatycznych. Pracownia Dygitalizacji (1 X 2013 –).

Dydaktyka – prowadziła zajęcia dydaktyczne z Przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku Uniwersytetu Łódzkiego (1998 – 2007) oraz praktyki zawodowe z pracownikami różnych bibliotek naukowych. Natomiast w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi prowadzi zajęcia dydaktyczne z Informacji naukowej dla doktorantów (2008 –). Uczestniczyła w czterech konferencjach naukowych – Łódź (2004, 2005, 2010).

Praca naukowa – podejmuje problematykę badawczą z zakresu czytelnictwa i bibliografii. Wykonywała prace techniczne (korekty składu komputerowo czasopism, bibliografii, katalogów, indeksów).

Hobby: botanika, sztuka Młodej Polski.

Spis publikacji

2004 1. Obraz i barwa silnie mówią do mnie... Jana Marcina Szancera sztuka ilustrowania książek. Rozpr. Hum.: Zesz. Nauk. PWSZ Włocł. 2004 T. 3 s. 87-96 2005 2. Czarodziej piórka i kreski. Antoniego Uniechowskiego artystyczna pasja życia. Rozpr. Hum.: Zesz. Nauk. PWSZ Włocł. 2005 T. 4 s. 65-74 3. Zainteresowania i świadomość czytelnicza słuchaczy grup polonijnych. <i>Acta UL: Kształc. Pol. Cudz.</i> 2005 nr 14 s. 29-40 2009 4. Katalog dysertacji Uniwersytetu Medycznego	w Łodzi. <i>Kronikarz</i> 2008/2009 R. 7 nr 13 s. 227-240 2010 5. Indeks osobowy i nazw geograficznych. <i>Forum Bibl. Med.</i> 2010 R. 3 nr 1 s. 783-797 (on line) 2011 6. Katalog dysertacji Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. <i>Kronikarz</i> 2010/2011 R. 9 nr 15 s. 499-510 7. Indeks osobowy i nazw geograficznych. <i>Forum Bibl. Med.</i> 2011 R. 4 nr 2 s. 279-286 (on line) 8. Indeks osobowy i nazw geograficznych. <i>Kronikarz</i> 2010/2011 R. 9 nr 15 (on line)

Maszynopisy

1. Bibliografia książek zilustrowanych przez J. M. Szancera.	2. Bibliografia książek zilustrowanych przez J. M. Szancera znajdujących się w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego.

Ryszard Żmuda: Leksykon biograficzny uczonych i Słownik pracowników bibliotek medycznych na łamach Forum Bibliotek Medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 309, 313 // Archiwum Uniwersytetu Łódzkiego – akta osobowe; Uniwersytet Medyczny w Łodzi – akta osobowe; Materiały i informacje przekazane przez mgr Barbarę Marię Mikulską autorowi hasła biograficznego.

Ryszard Żmuda

Mgr Izabela NOWAKOWSKA (ur. 1955), bibliotekoznawca, działacz społeczny, nauczyciel akademicki, adiunkt biblioteczny, kierownik Biblioteki Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Urodziła się 17 czerwca 1955 roku w Łodzi w rodzinie inteligenckiej Ryszarda Szczepaniaka i Jadwigi z domu Dziatkiewicz. Mężatka.

Do Szkoły Podstawowej Nr 49 w Łodzi uczęszczała w latach 1962 – 1969, następnie kontynuowała naukę w XI Liceum Ogólnokształcącym im. Michała Kajki w Łodzi (1969 – 1975). Studiowała (1975 – 1980) dyplom i tytuł zawodowy magistra bibliotekoznawstwa i informacji naukowej (28 IV 1980) na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Podwyższała kwalifikacje zawodowe, uczestnicząc w kursach, szkoleniach, warsztatach i wyjazdach edukacyjnych. Napisała pracę maderską: *Miejska Biblioteka Publiczna im. Ludwika Waryńskiego w Łodzi w latach 1945 – 1977*, której promotorem był prof. dr hab. Bolesław Świderski, a recenzentem dr hab. Jerzy Włodarczyk. Uzyskała kwalifikacje dyplomowanego bibliotekarza przed Komisją Egzaminacyjną Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, specjalizacja przechowywanie i udostępnianie zbiorów, czytelnictwo – Łódź (21 XI 2011).

Zajmowane stanowiska. Politechnika Łódzka. Biblioteka Główna – młodszy bibliotekarz (1979 – 1981) Dział Opracowania Zbiorów, bibliotekarz (1981 – 1982) Dział Informacji Naukowej (1982 – 1983), Biblioteka Wydziału Elektrotechniki – starszy bibliotekarz (1984 – 1985). Akademia Medyczna/Uniwersytet Medyczny w Łodzi, kustosz (1985 – 2012), adiunkt biblioteczny (2012 –), kierownik (1992 – 2013) Biblioteka Wydziału Farmaceutycznego. Od września 2013 roku Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, Oddział Technologii Informatycznych. Sekcja Bibliometrii.

Dydaktyka – prowadzi zajęcia dydaktyczne z „Przysposobienia bibliotecznego” dla studentów I roku wszystkich kierunków studiów Akademii Medycznej/Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (1992 – 2008); szkolenie użytkowników informacji naukowej studentów i pracowników Wydziału Farmaceutycznego (1989 – 2013); opracowanie pytań do testu sprawdzającego online z Przysposobienia bibliotecznego (2008 –). Zajęcia z „Informacji naukowej” z doktorantami Uniwersytetu Medycznego, na temat wybranych elementów redagowania pracy naukowej (2012 –). Zajęcia z „Przysposobienia bibliotecznego” dla studentów angielskich I roku (2013 –).

Praca naukowa: podejmuje pracę badawczą z zakresu bibliotekarstwa, czytelnictwa, informacji naukowej, gromadzenie materiałów do Łódzkiej bibliografii regionalnej (1981 – 2000) dostępnej online, aktywny udział w konferencjach.

Działalność społeczna: praca w Wolontariacie dla Hospicjum funkcjonującym przy Uniwersytecie Medycznym w Łodzi.

Członek: Rady Bibliotecznej Akademii Medycznej (1992 – 2002) i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (2002 –).

Odnaczenia: „Za Zasługi dla Uniwersytetu Medycznego w Łodzi” za wzorową pracę organizacyjną, dydaktyczną i naukową, Medal Pamiątkowy „65 lecie Wyższego Szkolnictwa Medycznego w Łodzi” (2010) oraz nagrody II ° JM Rektora UM (ostatnie w latach: 2000, 2002, 2004, 2006, 2008, 2010).

Zainteresowania: doskonalenie umiejętności z języka angielskiego, zainteresowanie komunikacją interpersonalną w aspekcie konfliktu (techniki negocjacji i mediacji).

Hobby: podróże.

Spis publikacji

2006

1. Czasopisma uczelnie medycznych i instytutów naukowo - badawczych resortu zdrowia za lata 2002 – 2006. *Kronikarz* 2005/2006 R.4 nr 2 s. 239-246, il., portr.

2009

2. Periodyki wydawane przez uczelnie medyczne i instytuty naukowo - badawcze resortu zdrowia (2001-2009) *Forum Bibl. Med.* 2009 R.2 nr 2 s.3 1-61, wykr., fot., bibliogr.

2010

3. Biblioteka Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (1969 – 2009) *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2010 Vol. 3 nr 3 s. 34-37, il., portr., wykr.

4. Indeks osobowy i nazw geograficznych. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 659-687 (w wersji online)

5. Specyfika pracy informacyjnej w Bibliotece Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. W: Biblioteka otwarta na zmiany Ogólnopolska Konferencja Naukowa Olsztyn, 20-22 września 2010 r. / pod red. Danuty Koniecznej, Olsztyn 2011 s.107-117, wykr., bibliogr., Sum.

2011

6. Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego

w Łodzi - miejscem wystaw, pamięci i krzewienia idei humanitarnych. W: Międzynarodowa Konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego - Biblioteka jako „trzecie miejsce” Łódź, 31.05 - 2.06. 2011 r.; streszczenia. [Łódź] 2011 s. [31]

7. Sobota pod znakiem nadziei? *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2011 Vol. 4 nr 4 s. 15-19, il., portr.

2012

8. Dodaj zakładkę – open access journals z zakresu nauk farmaceutycznych i pokrewnych. *Forum. Bibl. Med.* 2012 R. 5 nr 1 s. 477-485, wykr.

9. Komunikacja społeczna w opiece paliatywnej. Wolontariat w opiece paliatywno-hospicyjnej i opiece u kresu życia. *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2012 Vol. 5 nr 4 s. 42-46, il., portr.

10. Wolontariat pracowniczy Uniwersytetu Medycznego w Łodzi – pomaganie i współdziałanie. *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2012 Vol. 5 nr 10 s. 41-42, il., portr.

11. Wykaz konferencji w 2012 roku. *Kronikarz* 2012 R. 10 nr 16 s. 350-354, portr.

2013

12. Czy wolontariat towarzyszący choremu podwyższa standardy opieki, czy jest zawałdrosą ochrony zdrowia. *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2013 Vol. 6 nr 5 s. 47-50, il., portr.

13. Komunikacja z użytkownikiem biblioteki w aspekcie konfliktu. W: Bibliotekarz i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek / pod red. Mai Wojciechowskiej. Gdańsk. 2013 s. 91-102, bibliogr.

14. Proces zmian w kształceniu bibliotekarzy w krajach europejskich – unifikacja czy różnorodność? W: Bibliotekarz uwolniony – deregulacja czy degradacja? IV Ogólnopolska Konferencja Nauko-

wa Białystok, 12-14 czerwca 2013: praca zbiorowa / pod red. Haliny Brzezińskiej-Stec i Jolanty Żochowskiej. Białystok 2013 s. 103-115, bibliogr., Sum.

2014

15. Etyka na krańcach życia. *Biul. UM w Łodzi* 2014 Vol. 7 nr 2/3 s. 17-20

Referaty

1. Specyfika pracy informacyjnej w Bibliotece Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. - Ogólnopolska Konferencja Naukowa Biblioteka otwarta na zmiany. Olsztyn, 20 - 22 IX 2010 r.

2. Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi – miejscem wystaw, pamięci i krzewienia idei humanitarnych. - Międzynarodowa Konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego Biblioteka jako „trzecie miejsce”. Łódź, 31 V – 2 VI 2011 r.

3. Komunikacja z użytkownikiem biblioteki w aspekcie konfliktu. – VI Bałtycka Konferencja Zarządzanie i organizacja bibliotek. Gdańsk, 17-18 V 2012 r.

4. Dodaj zakładkę – open access journals z zakresu nauk farmaceutycznych i pokrewnych. – XXX Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych Otwarta biblioteka - otwarta nauka. Poznań, 10 - 12 IX 2012 r.

5. Zmiany w procesie kształcenia bibliotekarzy w krajach europejskich - unifikacja czy różnorodność? – IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa Bibliotekarz uwolniony – deregulacja czy degradacja? Białystok, 12-14 VI 2013 r.

6. The Library of Medical University of Łódź – information centre for college and health service in the region. Budapeszt, 17 IX 2013 r.

Politechnika Łódzka – Skład osobowy; Akademia Medyczna w Łodzi/Uniwersytet Medyczny w Łodzi - skład osobowy; Bibliografia publikacji pracowników Uniwersytetu Medycznego w Łodzi za rok 2006 / pod red. Ryszarda Żmudy. Łódź 2007; Toż za rok 2009. Łódź 2010; Toż. za 2010. Łódź 2011; Ewa Busse-Turczyńska: Kadra kierownicza bibliotek medycznych w Polsce. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1; Ryszard Żmuda: Leksykon biograficzny uczonych i Słownik pracowników bibliotek medycznych na łamach Forum Bibliotek Medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 307, 309, 313; Uniwersytet Medyczny w Łodzi – akta osobowe; Materiały i informacje przekazane przez mgr Izabelę Nowakowską autorce hasła biograficznego.

Anna Strumillo

Mgr Bogumił NOWAKOWSKI (ur. 1937), historyk, bibliotekarz, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Zakładu Usług Reprograficznych i Wydawnictw Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie.

Urodził się 20 maja 1937 roku w Poznaniu, w rodzinie inteligenckiej Walentego i Stanisławy z domu Bajerle-
in. Dwojga imion, Bogumił Jerzy, ale drugiego nie używa. Ojciec był prawnikiem, specjalistą w zakresie ubezpieczeń społecznych, pracownikiem Ministerstwa Zdrowia, rzecznikiem interesu publicznego przy Trybunale Ubezpieczeń Społecznych (zm. 1963), a matka pracownikiem biurowym (zm. 1937). Żonaty z Małgorzatą z domu Kwiatek, historykiem, muzealniczką i historykiem sztuki (Pałac w Wilanowie), bibliotekarką – specjalistką w zakresie ikonografii oraz starych druków.

Od 1947 roku zamieszkał w Warszawie. W stolicy ukończył Szkołę Podstawową oraz Gimnazjum im. Ks. Józefa Poniatowskiego (1955). W latach 1955 – 1960 studiował na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Napisał pracę magisterską: *Polityka zagraniczna Wielkiego Elektora, Fryderyka Wilhelma*, której promotorem był prof. dr hab. Janusz Woliński. Otrzymał dyplom i tytuł zawodowy magistra historii (25 IV 1964). Podwyższał kwalifikacje zawodowe. Uczestniczył w kursach: z dokumentacji i informacji naukowej, Warszawa – CIINTE (1959), dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych, Warszawa – SBP (9 V – 31 X 1962), usług poligraficznych, redakcji technicznej, małej poligrafii oraz kalkulacji cen usług poligraficznych, Szczecin – TNOK (14 V 1983), kurs szkoleniowy w zakresie nowych technik w zakresie małej poligrafii w siedzibie firmy AGFA w Antwerpii. Ukończył Studium Poddyplomowe Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (21 IX 1985). Odbił również seminarium z zakresu BHP w przedsiębiorstwie Warszawa – (5 XII 1986). Komisja Egzaminacyjna dla Kandydatów na Bibliotekarzy i Dokumentalistów Dyplomowanych przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyznała mu bez egzaminu uprawnienia do zajmowania stanowisk przewidzianych dla bibliotekarzy dyplomowanych (16 VI 1987).

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje. Wojskowy Instytut Historyczny im. Wandy Wasilewskiej. Biblioteka Naukowa – młodszy bibliotekarz, starszy bibliotekarz, starszy asystent, kustosz (2 V 1960 – 30 IX 1970), Centralny Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej przy Sztapie Generalnym Wojska Polskiego – starszy inspektor, starszy radca ds. bibliotek (1 X 1970 – 31 VIII 1977), Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. Biblioteka. Dział Gromadzenia Zbiorów – kustosz, kierownik, jednocześnie zastępca dyrektora Zakładu Informacji Naukowej i Biblioteki (1 IX 1977 – 31 V 1982), Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie. Zakład Usług

Reprograficznych i Wydawnictw – starszy kustosz dyplomowany (1 I 1990 – 31 XII 2002), kierownik, pełniący czasowo obowiązki zastępcy dyrektora Głównej Biblioteki Lekarskiej, sekretarz Redakcji *Biuletynu GBL* (1 VI 1982 – 31 V 2002).

W Bibliotece WIH zapoznał się w praktyce ze wszystkimi aspektami pracy w bibliotece naukowej. W 1970 roku został przeniesiony służbowo do pracy w CONIW, usytuowanym w jednym z Zarządów Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Do jego kompetencji i obowiązków należał nadzór oraz kontrola pracy wojskowych bibliotek naukowych i fachowych (z wyłączeniem bibliotek działających w pionie Głównego Zarządu Politycznego WP – jak Centralna Biblioteka Wojskowa i podległe jej biblioteki oświatowe), a więc wszystkich jednostek wojskowych, w tym również akademii i wyższych szkół wojskowych. Brał udział w pracach legislacyjnych i normalizacyjnych z bibliotekarstwa i informacji naukowej, w przygotowywaniu aktów normatywnych, instrukcji i norm, a także organizowaniu i wdrażaniu systemu informacji mikrofilmowej oraz w pracach organizacyjnych z zakresu edytorstwa materiałów informacyjnych. Zajmował się analizami działalności biblioteczno-informacyjnej i sprawozdawczością. Szczególnie językami informacyjno-wyszukiwawczymi. Opracował, do użytku służbowego w Polskich Siłach Zbrojnych, Specjalną Klasyfikację Dziesiątą, która stanowiła autonomiczną rozbudowę praktycznie niefunkcjonujących i zdezaktualizowanych działów 355/359 UKD dotyczących dziedziny wojskowości.

Dydaktyka – prowadził szkolenia dla bibliotekarzy wojskowych – jako doświadczony wykładowca – oraz zajęcia dydaktyczne w IKNiBO w Warszawie. Autor dwóch podręczników oraz współautor tablic specjalnej klasyfikacji UKD. Opracowywał materiały instruktażowe i szkoleniowe.

W 1977 roku przeszedł do pracy poza wojskiem, w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych, jako zastępca kierownika Zakładu Informacji Naukowej i Biblioteki. Przez pięć lat zajmował się tam głównie gromadzeniem zbiorów, która to praca dostarczyła szeregu nowych doświadczeń, zważywszy, że opierała się w mniejszym stopniu na współpracy z monopolistą – centralą „Ars Polona”, a raczej na wykorzystaniu i współpracy z siecią polskich placówek dyplomatycznych podlegających Ministerstwu Spraw Zagranicznych, którego agendą był Instytut. Miał szerokie kontakty międzynarodowe w zakresie zakupów i wymiany wydawnictw. Zapoznał się m.in. z depozytem oficjalnych publikacji ONZ. Nadal był zapraszany do prowadzenia wykładów dla bibliotekarzy wojskowych, a jeden rok szkoleniowy przepracował jako wykładowca w Instytucie Kształcenia Nauczycieli i Bibliotekarzy Oświatowych (IKNiBO) na kursie bibliotekarzy dającym absolwentom uprawnienia równorzędne studiom wyższym w resorcie oświaty.

Przez 22 lata pracy zawodowej poświęcił się Głównej Bibliotece Lekarskiej im. Stanisława Konopki, do której sprowadził go dyrektor Janusz Kapuścik. Tutaj praktycznie odszedł od prac bibliotecznych i zajął się pionem technicznym, jako kierownik Zakładu Reprografii i Mikroform, który później zmienił nazwę na Zakład Usług Re-

prograficznych i Wydawnictw, na etacie starszego kustosza. Mając na uwadze potrzebę reorganizacji i rozwoju technologicznego tego działu, tak by można było sprostać wymaganiom użytkowników biblioteki, lekarzy zarówno naukowców jak i praktyków w zakresie szerokiego i szybkiego dostępu do dokumentów, o których informowały od lat stale doskonalone systemy elektroniczne, działające w Zakładzie Naukowej Informacji Medycznej, sam zaczął intensywnie zgłębiać tajniki nowych technologii.

Lata 1980-2002 ilustrują na przykładzie prowadzonego przez niego Zakładu przebieg burzliwego procesu rozwoju technologicznego bibliotekarstwa w Polsce. Przez to dwudziestolecie dokonała się kilkakrotna wymiana sprzętu w tym urządzeń do powielania dokumentów z papieru na papier lub z mikroform na papier, czarno-białych i w kolorze, urządzenia bezpośredniej łączności informacyjnej z całym światem i ściągania dokumentów z baz elektronicznych, urządzenia do sporządzania i powielania kart katalogowych. Umiejętny dobór pracowników – informatyków i stawianie im przemysłanych problemów do rozwiązania doprowadziły do wdrożenia wielu podsystemów umożliwiających nie tylko sprawne wykonywania zadań, ale również prowadzenie prac analityczno-badawczych. Nowoczesne urządzenia fotoskładu, później składu komputerowego oraz technologie małej poligrafii umożliwiły uruchomienie własnego wydawnictwa Głównej Biblioteki Lekarskiej, zdolnego wytwarzać publikacje na profesjonalnym poziomie. Ukazywały się monografie i wiele innych pozycji książkowych, a także czasopismo „*Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej*”, który w okresie sprawowania przez niego funkcji sekretarza redakcji przekształcony został ze skromnego biuletynu dokumentacyjnego w ogólnopolski organ naukowych bibliotek medycznych, ukazujący się dwa razy do roku, redagowany przez zespół kierowany przez dyrektora prof. dr hab. Janusza Kapuścika.

Członek: Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (1971 –), Komisji Normalizacyjnej CİNTE, Komitetu Normalizacyjnego IİNTE, Kolegium Dyrekcji GBL.

Odnaczenia i wyróżnienia: Srebrny Krzyż Zasługi, Złoty Krzyż Zasługi (1985), Zasłużony Działacz Kultury (1988), Medal 40-lecia PRL, Za Zasługi dla Obronności Kraju, Za Zasługi dla Obrony Cywilnej, Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny, oraz inne odznaczenia resortowe MON.

Na emeryturze, na którą przeszedł 31 V 2002 roku ponownie związał się ze środowiskiem wojskowym, wspierając jako wolontariusz pracę organizacji kombatanckich.

Spis publikacji

1977

1. Udostępnianie zbiorów. Warszawa: CBW, 1977.- 148, il. Centralna Biblioteka Wojskowa. *Biblioteczka Bibliotekarza Wojskowego*, T. 13
Współaut: ..., Andrzej Rejowski

1979

2. Klasyfikacja. Katalog rzeczowy. Warszawa: CBW.- 1979, 191 s., il. Centralna Biblioteka Wojskowa, *Biblioteczka Bibliotekarza Wojskowego*, T. 11

1985

3. IV Problemowa Konferencja Bibliotek Medycznych, Wrocław [20-21.09] 1984. *Biul. GBL* 1985 R. 31 nr 338 s. 84-86

1986

4. Główna Biblioteka Lekarska w 1985 roku. *Biul. GBL* 1986 R. 32 nr 339 s. 73-81, tab.

5. Reprografia to nie panaceum. Służba Zdrowia 1986 nr 13 s. 6

1987

6. Główna Biblioteka Lekarska w 1986 roku. *Biul. GBL* 1987 R. 33 nr 340 s. 78-96, il., tab.

1988

7. Usługi reprograficzne jako pole analiz i poczynań badawczych w zakresie czytelnictwa i udostępniania zbiorów. *Biul. GBL* 1988 R. 34 nr 341/342 s. 59-75, tab.

1993

8. Systemy gromadzenia danych o użytkownikach i kopiowanych w GBL czasopismach. *Biul. GBL* 1993 R. 39 nr 348 s. 79-92, il.

Współaut.: ..., Bogdan Rycharski

1995

9. Red.: Główna Biblioteka Lekarska: informator / [materiały zebrał Jerzy Malecki, red. i oprac. typogr. ...]. Warszawa: GBL, *Biul. GBL* 1995, - 72 s., il., tab.

10. Działalność wydawnicza GBL w latach 1945-1995. *Biul. GBL* 1995 R. 41 nr 351 s. 55-70, il.

1999

11. Czytelnictwo w GBL. Analiza danych o użytkownikach i kopiowanych dokumentach w latach 1993-1998. *Biul. GBL* 1999 R. 45 nr 360 s. 27-76, tab.

12. Niektóre problemy dostępu do dokumentów. Możliwości współpracy bibliotek w tym zakresie. *Biul. GBL* 1999 R. 45 nr 361 s. 22-30, tab.

2000

13. Konferencja problemowa bibliotek medycznych. *Biul. GBL* 2000 R. 46 nr 362 s. 111-112

Maszynopis

1. Problemy organizacyjne usług reprograficznych w Głównej Bibliotece Lekarskiej w Warszawie: próba wstępnej analizy i postulaty badawcze. Kraków 1985.- 47 s. Uniwersytet Jagielloński Wydział Filologiczny. Studium Podyplomowe Bibliotekoznawstwa i Informatyki. Praca dyplomowa.

Elżbieta Kraszevska: Emerytowani dyrektorzy i kierownicy bibliotek medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 45, 49; portr.; Ryszard Żmuda: „Leksykon biograficzny uczonych” i „Słownik pracowników bibliotek medycznych” na łamach Forum Bibliotek Medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 309-314; //Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki w Warszawie – akta osobowe; Materiały i informacje przekazane przez mgr Bogumiła Nowakowskiego autorowi hasła biograficznego.

Ryszard Żmuda

Mgr Urszula PEŁKA-PELIŃSKA (1904 – 1980), polonista, bibliograf, bibliotekoznawca, nauczyciel akademicki, kustosz dyplomowany, kierownik Działu Opracowania Zbiorów i zastępca kierownika / [dyrektora] Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Łodzi.

Urodziła się 21 października 1904 roku w Pacholewie, pow. Oborniki Wlkp, woj. Poznańskie, w rodzinie chłopskiej Stefana Degi i Walentyny z domu Schulz. Miała czworo rodzeństwa – braci Michała – rolnika, Feliksa – tramwajarza, później urzędnika oraz siostry Jadwigę – farmaceutkę i Marię – urzędniczkę. Zamężna od 29 VII 1939 roku ze Stanisławem Pełką-Pelińskim, doktorem filozofii, dyrektorem IV Państwowego Gimnazjum i Liceum w Łodzi. Ma córkę Elżbietę Marię (ur. 12 IV 1942).

Uczęszczała do Szkoły Podstawowej w Pacholewie. Po wyzwoleniu Polski kontynuowała naukę w Gimnazjum im. Dąbrowski w Poznaniu, gdzie w 1925 roku złożyła egzamin dojrzałości. Studiowała (1925 – 1930) – dyplom magistra filozofii w zakresie filologii polskiej (23 VII 1930) na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego. Napisała pracę maderską: *Wojna Chocimska Wacława Potockiego na tle epiki XVII wieku*. Podwyższała kwalifikacje zawodowe. Przed Komisją Egzaminów Państwowych w Poznaniu uzyskała dyplom nauczyciela szkół średnich (9 X 1933). Ukończyła kurs bibliotekarski Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich (16-24 V 1949). Zdała egzamin dla kandydatów na stanowisko bibliotekarzy dyplomowanych przy Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego (23 – 26 XI 1963).

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje. Miejskie / Żeńskie Gimnazjum Humanistyczne w Bydgoszczy - nauczyciel-bibliotekarz (1 IX 1930 – 1 IX 1935); Collegium Marianum. Prywatne Gimnazjum Żeńskie w Poznaniu – nauczyciel, bibliotekarz (1 IX 1935 – 1 IX 1939); Wyższa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi – bibliotekarz, zastępca kierownika Biblioteki (1 XII 1949 – 30 IV 1950); Akademia Medyczna w Łodzi. Biblioteka Główna (1 V 1950 – 31 XII 1969) – bibliotekarz (1 V 1950 – 1 IX 1953), adiunkt (2 IX 1953 – 1 IV 1957), kustosz (2 IV 1957 – 1 VIII 1964), kustosz dyplomowany (1 VIII 1964 – 31 XII 1969), kierownik Działu Opracowań Nabytków, zastępca kierownika / dyrektora Biblioteki Głównej (1967). Przeszła na emeryturę z dniem 1 I 1970 roku.

Dydaktyka – prowadziła działalność dydaktyczną na prośbę kierownictwa Kursów Doskonalenia Poddyplomowego Farmaceutów i Lekarzy, a także Studenckich Kół Naukowych, prowadziła podstawowe wykłady z zakresu bibliografii.

W organizującej się Bibliotece Akademii Medycznej rozpoczęła pionierską pracę zważywszy prymitywne warunki lokalowe nowopowstałej Biblioteki, szczupłą obsadę

kadrową oraz oczekujące na uporządkowanie i opracowanie około 20 tys. wol. księgozbioru przekazanego przez różne instytucje.

Pod jej kierunkiem i przy znaczącym współudziale powstają katalogi biblioteczne: alfabetyczny i przedmiotowy druków zwartych, alfabetyczny i działowy druków ciągłych, alfabetyczny i działowy księgozbioru studenckiego, topograficzny druków zwartych.

Po przejściu na emeryturę w ramach prac społecznych bierze udział w organizowaniu Biblioteki Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Łodzi. Przyjmuje prace zlecone w bibliotekach: I Państwowego Domu Specjalnego dla Przewlekłe Chorych, a następnie Przychodni Chorób Układu Nerwowego.

Okres ostatnich pięciu lat życia to praca w niepełnym wymiarze godzin w Bibliotece Specjalistycznego Psychiatrycznego Zespołu Opieki Zdrowotnej (Szpital im. dr J. Babińskiego). Opracowuje tutaj księgozbiór biblioteki fachowej liczącej ok. 8500 wol. Tworzy od podstaw katalog przedmiotowy druków zwartych, melioruje katalog alfabetyczny, zapoczątkowuje katalog alfabetyczny czasopism. Inicjuje działalność informacyjną biblioteki. Wyodrębnia księgozbiór informacyjny – opracowuje dla niego odrębny katalog. Redaguje „Katalog Nabytków Specjalistycznego Psychiatrycznego zespołu Opieki Zdrowotnej za okres 1970-1975”, który od roku 1976 wydawany jest jako kwartalnik. Bierze udział w opracowaniu tematycznych wykazów literatury dla słuchaczy organizowanych kursów doskonalących – lekarzy oraz innych grup pracowników działalności podstawowej.

Członek: Związku Nauczycielstwa Polskiego (1945-1950), Służby Zdrowia (1950), Ligi Kobiet (1950), Związku Zawodowego Bibliotekarzy i Archiwistów.

Odnaczenia – Złoty Krzyż Zasługi (2 X 1961) oraz Dyplomy uznania za wzorową pracę (1 V 1952, 7 IV 1968).

Zmarła 25 stycznia 1980 roku w Łodzi.

Spis publikacji / prace redakcyjne

1962

1. Akademia Medyczna w Łodzi. Materiały do bibliografii 1945-1960 / oprac. zespół pod kier. ...
Łódź: Akad. Med., 1962.- 286 s.

Współaut.: Cecylia Dunin-Horkawicz, Wiesława Gądek, Elżbieta Jankowska, Andrzej Kempa, Jadwiga Piotrowska, Irena Skłodowska

1976

2. Katalog Nabytków Specjalistycznego Psychiatrycznego zespołu Opieki Zdrowotnej. Łódź 1970-1975

Jadwiga Piotrowska: Urszula Pełka-Pelińska (1904-1980). *Bibliotekarz* 1981 nr 2 s. 51; // Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi – akta osobowe, sygn. 173/1075.

Jadwiga Piotrowska

Mgr Wilhelmina PEREKŁADOWSKA (1925 – 2001), polonista, nauczyciel akademicki, kustosz dyplomowany Działu Gromadzenia i Opracowania Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Białymstoku.

Urodziła się 4 kwietnia 1925 w Grodnie, w rodzinie robotniczej Henryka i Anny z domu Wierzbicka.

Szkółę Powszechną ukończyła 1938 roku w Białymstoku, potem było Gimnazjum im. Anny Jabłonowskiej w Białymstoku. W latach 1940-41 uczęszczała do szkoły średniej typu „dziesięciolatki” radzieckiej. W okresie okupacji hitlerowskiej ukończyła 4 klasy gimnazjum na tajnych kompletach. Po wyzwoleniu rozpoczęła naukę w liceum ogólnokształcącym typu przyrodniczego. Świadcstwo dojrzałości otrzymała w 1946 roku. W tym też roku rozpoczęła studia na Wydziale Humanistycznym, sekcja polonistyczna Uniwersytetu Warszawskiego. Studia ukończyła ze stopniem magistra filologii polskiej w 1952 roku.

W 1949 została zatrudniona w Bibliotece Narodowej w Warszawie ze stopniem służbowym asystenta.

We wrześniu 1952 roku wróciła do Białegostoku, rozpoczęła pracę w Prezydium WRN Wydział Kultury jako instruktor oddelegowany do Samodzielnego Referatu Bibliotek – Biblioteki Wojewódzkiej w zastępstwie kierownika referatu.

Od 1 III 1953 rozpoczęła pracę w Bibliotece Akademii Medycznej w Białymstoku na stanowisku asystenta. W trakcie pracy awansowała na coraz wyższe stanowiska, starszy asystent, adiunkt biblioteczny, a od 18 V 1972 pracowała jako kustosz dyplomowany. Dnia 1 VIII 1977 otrzymała nominację na starszego kustosza dyplomowanego, z której zrezygnowała ze względu na zły stan zdrowia.

Na emeryturę przeszła 31 VIII 1981 roku.

W czasie długoletniej pracy w Bibliotece Akademii Medycznej w Białymstoku brała czynny udział w wykładach i ćwiczeniach z zakresu przysposobienia bibliotecznego studentów oraz szkoleniach wewnątrzbibliotecznych. Była pracownikiem o dużej inteligencji i inwencji oraz zmyśle organizatorskim. Poza obowiązkami dotyczącymi opracowania alfabetycznego wszystkich druków zwartych i zbiorów specjalnych nadzorowała katalogi alfabetyczne obu zbiorów.

Autorka / współautorka 5 publikacji w zakresie organizacji bibliotekoznawstwa, szkolenia bibliotecznego, Kronik X, XV i XX-lecia AMB. Brała czynny udział w szkoleniu studentów, przygotowaniu bibliografii pracowników Uczelni i Biuletynu Biblioteki Akademii Medycznej w Białymstoku.

Była członkiem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi w 1976 roku.

Zmarła 2001 roku.

Spis publikacji

1958

1. Możliwości i zakres prac naukowych w bibliotekach akademii medycznych. [Białystok],[ca 1958]

1964

2. Działalność Biblioteki Akademii Medycznej w Białymstoku w roku akad. 1962/63. *Biul. Bibl. AMR*. 13 nr 1 s. 1-6

3. Polskie Zrzeszenie Lekarzy woj. białostockiego. *Arch. Hist. Med.* 1964 T. 27 nr 4 s. 391-409
Współaut.: ..., Beata Szaykowska

1967

4. Dr Berta Szaykowska - dyrektor Biblioteki Naukowej Akademii Medycznej w Białymstoku w latach 1953-1966. Białystok 1967

5. Szkolenie wewnątrzbiblioteczne pracowników Biblioteki Naukowej Akademii Medycznej w Białymstoku. Białystok 1967

1970

6. Szkolenie studentów I roku w Bibliotece Naukowej Akademii Medycznej w Białymstoku. Białystok 1970

Barbara Słobodzianek: Piętnastolecie Biblioteki Akademii Medycznej w Białymstoku. *Biul. GBL* 1966 R. 15 nr 1 s. 1-5, tab., bibliogr.; [Krystyna Sarosiek]: Biblioteka Główna. W: Pół wieku Akademii Medycznej w Białymstoku 1950-2000 / oprac. i wybór materiałów Krzysztof Worowski. Białystok 2000 s. 257-263, il., portr. // Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku – akta osobowe.

Zofia Bereściuk

Mgr Jadwiga PLICHTA (ur. 1938), bibliotekoznawca, nauczyciel akademicki, starszy kustosz dyplomowany, zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie.

Urodziła się 13 kwietnia 1938 roku w Tchórznicy pow. Sokołów Podlaski woj. warszawskie w rodzinie rzemieślniczej jako najmłodsza z trojga rodzeństwa. W roku 1946 na wiosnę rodzice zdecydowali się wyjechać na tzw. „ziemie odzyskane”. Osiedlili się na Warmii we wsi Franknowo woj. olsztyńskie. Tutaj ukończyła szkołę podstawową w 1952 r. Następnie kontynuowała naukę w liceum ogólnokształcącym w Olsztynie zdając maturę w 1956 r. W listopadzie 1956 r. rozpoczęła pracę w Gminnej Bibliotece Publicznej pełniąc funkcję kierownika. Po dwóch miesiącach pracy została skierowana do Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie na kurs bibliotekarski I stopnia a następnie II stopnia, który ukończyła w 1958 r. zdobywając kwalifikacje zawodowe na poziomie średnim. W 1959 r. przeniosła się do pracy w Powiatowej Bibliotece Publicznej w Biskupcu Reszelskim woj. olsztyńskie, która była Jej nadzrędną placówką. Pracowała tam do listopada 1961 r. pełniąc funkcję instruktora. W listopadzie 1961 przeniosła się do Mrągowa woj. olsztyńskie i podjęła pracę w Powiatowej Bibliotece Publicznej na stanowisku bibliotekarza pełniąc funkcję kierownika działu gromadzenia i opracowania zbiorów. W 1969 r. ukończyła Państwowe Zaoczne Studium Oświaty i Kultury Dorosłych w Warszawie i awansowała na stanowisko starszego bibliotekarza. W międzyczasie ukończyła kilka kursów doskonalących w zawodzie. W 1970 r. dyrektor Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie – mgr Jan Burakowski wystąpił z propozycją pracy w tejże bibliotece w dziale instrukcyjno-metodycznym. Funkcję instruktora pełniła do września 1972 r. W tymże roku ze względów rodzinnych przeniosła się do Szczecina i urodziła córkę Annę. Od 2 listopada 1972 r. podjęła pracę w Bibliotece Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej początkowo jako pracownik czytelni naukowej, następnie jako kierownik działu udostępniania i informacji naukowej. W 1986 r. ukończyła z wyróżnieniem studia bibliotekoznawcze na Uniwersytecie Szczecińskim. W maju 1993 r. zdała egzamin na bibliotekarza dyplomowanego i została powołana na zastępcę dyrektora Biblioteki Głównej. Funkcję tę pełniła do czasu przejścia na emeryturę we wrześniu 2003 r. Za działalność bibliotekarską w bibliotekach publicznych woj. olsztyńskiego w 1970 r. z okazji 25 rocznicy bibliotek na Warmii i Mazurach została odznaczona złotą odznaką „Zasłużony dla Warmii i Mazur” a w 1987 r. złotą odznaką Gryfa Pomorskiego. W 1998 roku Rektor PAM nadał Jej medal 50-lecia PAM. Od początku swojej pracy zawodowej do roku 1980 była członkiem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Rodzina, praca, doskonalenie nie pozostawiały wiele czasu na rozwijanie zainteresowań. W ramach relaksu – robótki ręczne, makrama, druty, szydełkowanie. Emerytura pozwoliła zamienić te drobne zajęcia na pasję podróżniczą. Od dziesięciu lat jest na emeryturze. Pasję do robótek ręcznych zamieniła na podróże także te zagraniczne, które były niedostępne za czasów Jej młodości. Korzysta więc z możliwości jakie stwarza współczesna Europa – podróżowanie bez granic. Pokazuje też swojemu wnukowi (piętnastolatkowi) uroki świata tego najbliższego i trochę dalszego. Cieszy się z jego sukcesów sportowych - od przedszkola gra w piłkę nożną i jest ratownikiem wodnym. Od 2004 r. jest członkiem Uniwersytetu Trzeciego Wieku a w 2013 r. zapisała się do Medycznego Uniwersytetu dla Seniorów. A książki w tradycyjnej formie są jej nigdy niezdradzoną miłością.

Jej 35-letnią pracę zawodową można generalnie podzielić na dwa okresy, pierwszy obejmujący 15 lat (listopad 1956 - wrzesień 1972) to praca w bibliotekach publicznych woj. olsztyńskiego, natomiast drugi okres trwający od 1972 r. do 2003 to praca w Bibliotece Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej. Fakt, że związała się z tym zawodem zawdzięcza bibliotekarzom praktykom, pod kierunkiem których zdobywała doświadczenie zawodowe oraz Państwowemu Ośrodkowi Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie, który dał Jej gruntowne podstawy wiedzy bibliotekarskiej. W listopadzie 1956 r. podjęła pracę w Gminnej Bibliotece Publicznej na stanowisku młodszego bibliotekarza jako kierownik. Po dwóch miesiącach pracy została skierowana na kurs I stopnia do POKB w Jarocinie a następnie na kurs II stopnia. Pracując w małej bibliotece zajmowała się gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem zbiorów. Na kursach w Jarocinie zdobyła nie tylko znajomość techniki bibliotecznej, nauczyła się również pracy ze środowiskiem, co w warunkach bibliotek publicznych w tamtych latach miało duże znaczenie. Wykorzystując swoje uzdolnienie plastyczne organizowała teatrzyki kukielkowe, konkursy, wieczory bajek, lekcje biblioteczne. Przez cały okres pracy w bibliotekach publicznych brała udział w zajęciach z dziećmi i młodzieżą. W 1959 r. przeniosła się do pracy do Powiatowej Biblioteki Publicznej w Biskupcu, gdzie pełniła funkcję instruktora. W listopadzie 1961 r. przeniosła się do Mrągowa woj. olsztyńskie i pojęła pracę w Powiatowej i Miejskiej Bibliotece Publicznej na stanowisku bibliotekarza pełniąc funkcję kierownika Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów. Zajmowała się zakupem książek i ich opracowaniem, klasyfikowaniem zbiorów wg UKD, prenumeratą czasopism i prowadzeniem katalogu centralnego dla 15 podległych bibliotek. Biblioteka w Mrągowie należała do wzorowych placówek woj. olsztyńskiego. Każdego roku prowadzone były praktyki dla uczestników kursów bibliotekarskich, w czym brała czynny udział. Zespół pracowników z PiMBP w Mrągowie został wytypowany do badań eksperymentalnych prowadzonych przez Bibliotekę Narodową nad organizacją i wydajnością pracy w bibliotekach. W związku z tym każdy bibliotekarz zobowiązany był do prowadzenia dziennika tzw. samofotografii dnia pracy. W tejsze

Bibliotece Powiatowej, wspólnie z ówczesnym kierownikiem Wacławem Gołowiczem zorganizowała Izbę Regionalną, w której eksponowane były zabytki kultury mazurskiej, dokumenty świadczące o polskości tych ziem oraz literatura z zakresu historii tego regionu. W 1969 r. ukończyła Państwowe Zaoczne Studium Oświaty i Kultury Dorosłych w Warszawie zdobywając wykształcenie niepełne wyższe zawodowe i awansowała na stanowisko bibliotekarza. W Mrągowie prowadziła badania nad zainteresowaniami czytelnickimi w środowisku małomiejskim, które wykorzystała w swojej pracy dyplomowej na Studium Oświaty i Kultury Dorosłych. W marcu 1970 r. zaproponowano jej pracę w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie. Propozycję przyjęła i została zatrudniona w Dziale Instrukcyjno-Metodycznym jako instruktor. Do Jej obowiązków należała opieka merytoryczna nad czterema bibliotekami powiatowymi oraz doradztwo i specjalizacja w zakresie budownictwa bibliotecznego i wyposażenia wnętrz bibliotecznych (gromadzenie przepisów, norm, wzorów, katalogów mebli itp.). Z racji swojej funkcji brała także czynny udział w organizowaniu okresowych seminariów szkoleniowych dla bibliotekarzy woj. olsztyńskiego. We wrześniu 1972 r. ze względów rodzinnych przeniosła się do Szczecina i podjęła pracę w Bibliotece Głównej Pomorskiej Akademii Medycznej na stanowisku starszego bibliotekarza w czytelni pracowników nauki. Przez 8 lat zajmowała się gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem czasopism dla całej sieci bibliotecznej PAM (45 bibliotek klinicznych i zakładowych) oraz pełniła dyżury w czytelni naukowej. W latach 1980-1984 sprawowała funkcję kierownika Działu Udostępniania Informacji Naukowej i od stycznia 1990 r. ponownie była kierownikiem tego działu. W 1986 r. ukończyła z wyróżnieniem studia bibliotekoznawcze i awansowała na stanowisko kustosa. Będąc Kierownikiem Działu Udostępniania usprawniła proces wypożyczania książek dla studentów I roku tak aby student nie musiał tracić wielu godzin na wypożyczenie potrzebnych podręczników. Do zakresu Jej obowiązków należało także opracowanie informacji o nowych nabytkach biblioteki. Zajmowała się również zagranicznymi wypożyczeniami bibliotecznymi współpracując z British Library Lending Division w Boston Spa.

Przez cały okres pracy w Bibliotece Głównej PAM sporządzała na użytek czytelników zestawienia tematyczne literatury światowej wykorzystując bibliografię amerykańską Index Medicus. Dzięki temu zapoznała się z tezaurusami medycznymi co ułatwiło Jej dalszą pracę na komputerach z bazą MEDLINE. W październiku 1990 r. brała udział w szkoleniu dotyczącym obsługi amerykańskiej bazy medycznej MEDLINE a w 1992 r. ukończyła kurs obsługi komputerów, który rozszerzył jej umiejętności w tym zakresie. W marcu 1991 r. zostały kupione komputery dla Biblioteki Głównej PAM oraz baza MEDLINE, przy obsłudze której pracowała. Z racji pełnionej funkcji brała udział w negocjacjach z władzami Uczelni w celu uzyskania środków finansowych na zakup sprzętu komputerowego, systemów bibliotecznych i oprogramowania. Dzięki przychylności władz PAM, także tej finansowej, utworzono pracownię kompu-

terowa dostępną dla środowiska medycznego oraz innych użytkowników zainteresowanych świadczeniami przez bibliotekę informacjami. Brała również udział we wdrażaniu systemu bibliotecznego ALEPH. Do systemu komputerowego wprowadziła dorobek naukowy pracowników Pomorskiej Akademii Medycznej za 1991 r. Była współorganizatorem XX Jubileuszowej *Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych, która odbyła się w Szczecinie i Międzyzdrojach w czerwcu 2001 roku*. W latach 1980-2003 była członkiem Rady Bibliotecznej.

Spis publikacji

1973

1. Mikołaj Kopernik - duma narodu polskiego. Scenariusz wystawy. W: Mikołaj Kopernik. Materiały metodyczne. Szczecin 1973 s. 26-32

1995

2. Przegląd dorobku naukowego katedr, zakładów, klinik i studiów Pomorskiej Akademii Medycznej za 1991 r. *Ann. Acad. Med. Stetin*. 1992; 38 s. 203-288

Współaut.: Maria Dawidowicz,

2001

3. Kalendarium konferencji problemowych bibliotek medycznych 1981-2001. *Biul. GBL* 2001 nr 365 s. 13-15

4. Nowa jakość w udostępnianiu zbiorów w Bibliotece Głównej PAM w Szczecinie. Digitalizacja dokumentów. *Biul. GBL* 2001 nr 365 s. 87-94, il., tab.

Współaut.: Dagmara Budek, ..., Tadeusz Widomski

5. Doświadczenia Biblioteki Głównej PAM w Szczecinie w zakresie pozyskiwania zamawianych dokumentów z bibliotek krajowych i zagranicznych. *Biul. GBL* 2001 nr 365 s. 17-24, il., tab., bibliogr.

Współaut.: Edyta Rogowska, ..., Dagmara Budek

2002

6. Conferences of the Polish Medical Libraries. *Newsl. Eur. Health Info. Libr.* 2002 nr 58 s. 14-15

Współaut.: Dagmara Budek, ...,

Jan Burakowski: Przypadek ze skutkiem dożywotnim. Wspomnienia bibliotekarza z lat 1956-2002. Olsztyn 2002 s. 14; Od Akademii Lekarskiej w stronę Uniwersytetu Medycznego. Instytucja / pod red. Ireneusza Kojdera. T. 3. Szczecin 2008 s. 110.

Dagmara Budek

Mgr Bronisława WIECZOREK (ur. 1926) bibliotekoznawca, nauczyciel akademicki, kustosz dyplomowany, kierownik Działów Udostępniania Zbiorów i Prac Bibliograficznych z siedzibą w Zabrze, następnie Oddziału Biblioteki Głównej w Zabrze, po czym Biblioteki Wydziału Lekarskiego w Zabrze Śląskiej Akademii Medycznej w Zabrze.

Urodziła się 26 czerwca 1926 roku w Nowych Hajdukach (obecnie dzielnica Chorzowa), córka Józefa Jondy i Heleny z domu Müller. Zamężna. Ma córkę Ewę (ur. 27 XI 1951).

Szkolę podstawową i pierwszą klasę gimnazjum ukończyła w Tarnowskich Górach w 1939 r. Tam też kontynuowała naukę po zakończeniu II wojny światowej w Liceum Żeńskim im. Króla Jana Sobieskiego, w którym otrzymała świadectwo dojrzałości 9 VI 1947 roku. W latach 1956 – 1962 była słuchaczem Studium Bibliotekoznawstwa dla Pracujących na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Dyplom magistra w zakresie bibliotekoznawstwa uzyskała 18 VI 1962 roku. Uprawnienia bibliotekarza dyplomowanego nadała jej Komisja Egzaminacyjna dla Bibliotekarzy Dyplomowanych przy Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego w dniu 15 XII 1964 roku.

Pierwszą pracę podjęła w charakterze referenta w dyrekcji Górnośląskiej Spółki Brackiej w Tarnowskich Górach (1947 – 1949), następnie – od 1 VIII 1953 do 15 V 1961 – prowadziła bibliotekę naukową w Zakładzie Naukowo-Badawczym w Świerklańcu Instytutu Sadownictwa w Skierniewicach. Dnia 1 VI 1961 roku zaczęła pracować w Bibliotece Głównej Śląskiej Akademii Medycznej w Zabrze, zajmując kolejno stanowiska: bibliotekarza (1 VI 1961 – 31 VII 1963), starszego bibliotekarza (1 VIII 1963 – 31 XII 1964), adiunkta bibliotecznego (1 I 1965 – 31 XII 1971) i kustosa dyplomowanego (1 I 1972 – 31 III 1982). Początkowo kierowała samodzielnym Referatem Bibliotek Zakładowych i Klinicznych (1 VI 1961 – 31 IX 1965), a później (1 X 1965 – 31 III 1982) połączonymi Działami Udostępniania Zbiorów i Prac Bibliograficznych oraz nowo powołanym Oddziałem Biblioteki Głównej ŚAM w Zabrze (po kolejnej reorganizacji, od 1 III 1976 roku jako Biblioteka Wydziału Lekarskiego ŚAM w Zabrze).

Była też sekretarzem naukowym w ramach polsko-amerykańskiej umowy nr 05-511-1 (1 I 1972 – 30 IV 1973). Prowadziła także zajęcia dydaktyczne z „Przysposobienia bibliotecznego” dla studentów I roku oraz z informacji naukowej i metodyki pracy naukowej z doktorantami.

Członek: Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Z dniem 1 IV 1982 roku przeszła na emeryturę.

Elżbieta Kraszevska: Emerytowani dyrektorzy i kierownicy bibliotek medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 47; Ryszard Żmuda: „Leksykon biograficzny uczonych” i „Słownik pracowników bibliotek medycznych” na łamach Forum Bibliotek Medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 309, 312; //Archiwum Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach – akta osobowe.

Krzysztof Noga

Mgr Bożena ZAORSKA (1927 – 2007), prawnik, bibliotekoznawca, bibliograf, nauczyciel akademicki, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Działu Udostępniania Zbiorów Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Sopocie, następnie Oddziału Opracowania Rzeczowego i Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku.

Urodziła się 30 sierpnia 1927 roku w Częstochowie w rodzinie inteligenckiej Stanisława i Henryki z domu Wasowska. Ojciec był inżynierem, matka zajmowała się domem.

W 1929 roku rodzina przeniosła się do Gdyni. Wraz z wybuchem II wojny światowej ojciec został powołany do wojska i po aresztowaniu został zamordowany w Katyniu. W tym czasie razem z matką i młodszą siostrą Krystyną wyjechała do Warszawy. Tam kontynuowała naukę i jednocześnie pracowała w szwalni. Z powodu złego stanu zdrowia w czerwcu 1944 roku wysłano ją do rodziny w Zakopanem. Dzięki temu uniknęła wywózki do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück, gdzie po powstaniu warszawskim znalazły się jej matka i siostra. Pobytu w obozie matka nie przeżyła. Osieroconymi dziećmi zaopiekowały się rodziny matki i ojca.

W 1947 roku zdała maturę w Gimnazjum i Liceum im. Marii Konopnickiej w Radomiu, po czym rozpoczęła studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Utrzymywała się samodzielnie, udzielając korepetycji i pracując w sklepach przy remanentach. W 1949 roku rozpoczęła pracę w toruńskiej Bibliotece Uniwersyteckiej. W 1951 roku otrzymała dyplom magistra prawa, a rok później ukończyła studia bibliotekoznawcze na Wydziale Humanistycznym UMK i jeszcze w tym samym roku odbyła praktykę międzybiblioteczną I° w Bibliotece Jagiellońskiej.

W 1953 roku wróciła do Gdyni i podjęła pracę w Miejskiej Bibliotece Publicznej, gdzie przepracowała rok. W 1954 roku związała się z Biblioteką Główną Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Sopocie, gdzie pełniła funkcję kierownika Działu Udostępniania. Podczas pierwszego roku pracy w WSE odbyła zakończoną egzaminem praktykę II° w Bibliotece Jagiellońskiej, uzyskując uprawnienia bibliotekarza dyplomowanego. Od 1962 roku była zatrudniona na etacie adiunkta bibliotecznego. Z początkiem 1968 roku podjęła pracę w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku na stanowisku kierownika Oddziału Opracowania Rzeczowego i Informacji Naukowej – początkowo jako kustosz dyplomowany, a od 1973 roku starszy kustosz dyplomowany. Była kierownikiem praktyk zawodowych studentów bibliotekoznawstwa, opracowywała *Wykaz nabytków zagranicznych*, jej dziełem jest także – służący do dziś – katalog przedmiotowy zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku, następnie Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. W 1992 roku przeszła na emeryturę.

Była członkiem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich oraz NSZZ Solidarność, szczególnie aktywnym w czasach stanu wojennego.

Zmarła 20 grudnia 2007 roku w Gdyni. Została pochowana na Gdynskim Cmentarzu Komunalnym w Pierwoszynie.

Spis publikacji

1. Biuletyn: wykaz nowych nabytków zagranicznych. Gdańsk: Akad. Med. / 1980-1983 1980 R. 31 nr 1 – 1983 R. 34 nr 1

Toż. 1980 R. 31 nr 1 – 4. – 51 s., 28, 54, 47 s.

Toż. 1981 R. 32 nr 1 – 4. – 46, 32, 32, 49 s.

Toż. 1982 R. 33 nr 1/2 – 4. – 46, 29, 28 s.

Toż. 1983 R. 34 nr 1 – 4. – 38, 39, 32, 34 s.

2. Wykaz nowych nabytków zagranicznych. styczeń – marzec 1984 – 1992 nr 1 – 2. Gdańsk: Akad. Med., 1985 – 1992

Toż. 1994 nr 1 – 4. – 481..., 41, 35, 32 s.

Toż. 1985. – 33, 26 s.

Toż. 1986. – styczeń/marzec – październik/grudzień. – 48, 30, 23, 39 s.

Toż. 1987. – styczeń/marzec – październik/grudzień. – 37, 37, 24, 45 s.

Toż. 1988. – styczeń/marzec – październik/grudzień. – 73, 33, 27, 51 s.

Toż. 1989 nr 1/2 – 3/4. – 66 s., 62 s.

Toż. 1990 nr 1 – 4. – 56, 67, 63, 68 s.

Toż. 1991 nr 1 – 4. – 24, 34, 23, 25 s.

Toż. 1992 nr 1,2. – 31, 42 s.

Bibliografia Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego; Józefa de Laval: Pamięci magister Bożeny Zaorskiej. *Gazeta AMG* 2008 nr 2 s. 31; Bartłomiej Siek: Bożena Zaorska. Gdańsk 2012 (maszynopis); // Archiwum Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego – akta osobowe, sygn. 7123.

Katarzyna Błaszowska

RECENZJA

Prof. dr hab. Stanisława Kurek-Kokocińska
Łódź – UŁ

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH **2014 R. 7 NR 1 (13)**

Na zawartość recenzowanego numeru 1 (13) R. 7: 2014 „*Forum Bibliotek Medycznych*” składają się 52 teksty samoistne piśmienniczo zamieszczone na 604 stronach.

Kompozycja tomu obejmuje teksty wprowadzające (*Przedmowa Rektora i doktora honoris causa Akademii Medycznej w Łodzi*, Leszek Woźniak, s. 7; *Siódmy rocznik Forum Bibliotek Medycznych*, Ryszard Żmuda, s. 9), część artykułową (Organizacje, Ośrodki dydaktyczne i naukowe, Nauczyciele akademicki, Historia książki, Biblioteki, Muzea), sprawozdawczą i słownikową.

Część merytoryczną tomu zatytułowaną Organizacje rozpoczyna tekst pt. *Unia Polskich Pisarzy Lekarzy* (Marek Pałikowski, s. 11-16) będący charakterystyką tej organizacji na przestrzeni blisko 50 lat. Stowarzyszenie powstało w 1967 roku, skupia absolwentów wydziałów lekarskich i stomatologicznych akademii medycznych. Autor przybliży dorobek literacki i artystyczny środowiska medycznego, omawia działania organizacji w zakresie życia literackiego.

Teksty zebrane w dziale pn. Ośrodki dydaktyczne i naukowe omawiają sytuację w dziedzinie przygotowania zawodowego bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej na poziomie wyższym.

Artykuł pt. *Akademickie kształcenie bibliologów i informatologów* (Małgorzata Janiak, s. 17-29) omawia temat w kontekście Krajowych Ram Kwalifikacyjnych (rozporządzenie MNiSzW z dnia 2 listopada 2011 roku w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego) na podstawie analizy oferty dydaktycznej prezentowanej na stronach internetowych przez polskie jednostki kształcące na poziomie akademickim w dyscyplinie bibliologia i informatologia.

Artykuły pt. *Z historii studiów bibliotekarskich na Uniwersytecie w Białymstoku* (Katarzyna Zimnoch, s. 30-34), *Przemiany i perspektywy. Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie* (Remigiusz Stanisław Sapa, s. 35-54),

Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – historia i współczesność (Małgorzata K o w a ł s k a , Wanda A. C i s z e w s k a , s. 55-82), *Między tradycją a nowoczesnością Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego* (Justyna J a s i e w i c z , s. 83-86) prezentują początki i rozwój ośrodków, charakteryzują organizację i kierunki kształcenia studentów, skrótowo przybliżają dorobek kadry naukowej.

Artykuł pt. *Analiza aktywności zawodowej i naukowej absolwentów Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego zatrudnionych w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu w świetle badań ankietowych (stan na 1 III 2014 rok)* (Emilia C z e r n i e j e w s k a , Marek D u b i Ń s k i , s. 87-92) stanowi raport z ankietyzacji pracowników Biblioteki (w liczbie 19 osób, tj. 73 % zatrudnionych na stanowiskach bibliotecznych), będących absolwentami studiów bibliotekoznawczych.

Dział „Forum...” pod nazwą Nauczyciele akademicy zawiera tekst pt. *Twórczość literacka i hobbystyczna nauczycieli akademickich łódzkich uczelni medycznych* (Anna S t r u m i ł ł o , s. 93-120), na który składa się krótka informacja wprowadzająca, a także dokumentacja dorobku pozamedycznego uczonych w formie spisu ich opublikowanych prac oraz ilustrowana prezentacja okładek książek, twórczości malarskiej, fotograficznej, karykatur oraz innych aktywności (hodowla lilii).

Zagadnienia Historii książki w recenzowanym tomie podejmuje artykuł pt. *Zarys dziejów drzeworytu i zdobnictwa książkowego w Europie Zachodniej i w Polsce do 1945 roku* (Rena-ta O s i e w a ł a , s. 125-145). Materiał ten, interesujący w warstwie treściowej, jest oparty na literaturze przedmiotu. Wymaga jednak dalszej nad nim pracy językowej, stylistycznej i redakcyjnej.

Wiodącym tematem numeru są biblioteki charakteryzowane w aspekcie ich historii i rozwoju ze zwróceniem większej uwagi na sytuację lokalową, zwłaszcza że w ostatnich latach wiele bibliotek stało się gospodarzami całkiem nowych, albo wyremontowanych lokali. Przedmiotem zainteresowania autorów stały się polskie biblioteki medyczne (4 artykuły), polskie biblioteki akademickie o profilu nie związanym z medycyną (5 artykułów) oraz inne biblioteki naukowe (3 artykuły), a także biblioteka medyczna Uniwersytetu w Cardiff.

Główna Biblioteka Lekarska powstała w Warszawie w 1945 roku, posiada 14 oddziałów terenowych. Trzy spośród nich zostały przedstawione w recenzowanym tomie „Forum...”: Oddział w Częstochowie, Katowicach i w Słupsku.

Tekst pt. *30 lat działalności Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Częstochowie na rzecz częstochowskiej służby zdrowia* (Wojciech G i e r m a z i a k , Elżbieta J a s t r z ę b s k a , s. 153-163) zawiera krótki opis dziejów biblioteki od jej powstania do chwili obecnej, w tym opisanie działalności w nowej siedzibie oddanej do użytku w 2010 roku.

Tekst pt. *Z kart historii Katowickiego Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie* (Wojciech G i e r m a z i a k , Danuta K o r z o n , s. 213-222) zapoznaje z historią placówki, w zarysie omawia jej rozwój i współczesną działalność. Obecna siedziba biblioteki od 1985 roku mieści się „w obiekcie nowoczesnym architektonicznie” oddanym do użytku w 1982 roku i sprywatyzowanym w 1992.

Tekst pt. *Lokalne środowisko oraz działalność Słupskiego Oddziału Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie* (Wojciech G i e r m a z i a k , Ewelina P r u s a k , s. 342-359) podaje

informacje z dość krótkiej historii istnienia tej biblioteki (od 1992 roku), charakteryzuje jej działalność zwłaszcza pod kątem specyfiki w dziedzinie pielęgniarstwa i ratownictwa medycznego.

Działalność Głównej Biblioteki Lekarskiej w zakresie dotyczącym jej Działu Zbiorów Specjalnych za ostatni okres pięcioletni omawia tekst pt. *Dział Zbiorów Specjalnych Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie (1995-2013)* (Wojciech G i e r m a - z i a k , Marta K u l e s z a , s. 373-398). W artykule autorzy prezentują profil tej agendy biblioteki, w tym prowadzoną bogatą działalność wystawienniczą.

Biblioteka Medyczna Uniwersytetu w Cardiff (Lidia M i k o ł a j u k , s. 142-152) funkcjonuje w nowym budynku oddanym do użytku w 2011 roku. Charakterystyka jej siedziby i wyposażenia składa się na główną treść artykułu.

Biblioteki kilku wyższych uczelni w Polsce w ostatnich latach urządzają nowe lokale, co spleta się z ich ofertą nowoczesnych usług informacyjnych wykonywanych na rzecz środowiska studentów, kadry naukowej i dydaktycznej oraz innych społeczności. Ta tematyka, przez niektórych autorów uwypuklona na tle historycznym, jest obecna w artykułach prezentujących biblioteki i ich siedziby oddane do użytku w okresie 2012-2014: *Biblioteka Główna Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni – droga do nowoczesności* (Aleksandra C h a l i Ń s k a , s. 164-191), *Droga Biblioteki Głównej Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie do własnego budynku* (Anna G r z e l a k - R o z e n b e r g , s. 360-372), *Wczoraj i dziś Biblioteki Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach* (Karolina K u s t r a , s. 223-246), *Rozbudowa i modernizacja Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej – logistyczny majstersztyk* (Ewa D o b r z y Ń s k a - L a n k o s z , s. 269-285).

Tekst 95 – *lecie Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie* (Barbara Z e z u ł a , s. 286-311) przedstawia historię biblioteki, w tym zasługi jej kierownictwa, omawia kształtowanie księgozbioru w czasie oraz charakteryzuje nowoczesny warsztat – wyposażenie i formy pracy - w budynku zajmowanym od 1947 roku, rozbudowanym w 1998, unowocześnionym w 2006 i nadal modernizowanym.

Tekst *Rozbudowa Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu* (Szymon M a ł c z e w s k i , 326-336) przybliża temat inwestycji zamkniętej w 2013 roku oddaniem do użytku biblioteki i jej placówek (m.in. Muzeum Literatury Henryka Sienkiewicza, Pracownia Muzeum Józefa I. Kraszewskiego, Mieszkanie-pracownia Kazimierza Iłakowiczówny) nowego gmachu. Jak pisze autor artykułu: „W perspektywie zintegrowanej konstrukcji budynku nowy gmach jest jakby przedłużeniem pierwotnej, historycznej biblioteki Edwarda Raczyńskiego, jest w architektonicznej formie wyrażoną kontynuacją jego dzieła, podjętą w 180 lat po rozpoczęciu fundacji Biblioteki Raczyńskich” (s. 333-334).

Tekst *Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wielkopolskim* (Krzysztof W a s i l e w s k i , s. 192-212) charakteryzuje początki biblioteki, jej dzieje oraz funkcje wynikające z obsługi środowiska lokalnego, a także przedsięwzięcia naukowe i kulturalne w mieście bez silnego ośrodka akademickiego. Od 2007 roku Biblioteka jest gospodarzem nowego obiektu.

Tekst *Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie – historia i współczesność* (Ewa D a n o w s k a , s. 246-268) zawiera w sobie zarys dzie-

jów do dnia dzisiejszego, w siedzibie przy ul. Sławkowskiej 17, pod którą kamień węgielny położono w 1857 roku. Po zdarzeniach historycznych obecnie biblioteka nadal mieści się pod tym adresem. Jak pisze autorka artykułu „Nie porzucając swej staroświeckiej otoczki, czytelnia została zmodernizowana poprzez zainstalowanie monitoringu i elektronicznego systemu zabezpieczeń”, „stare czytniki mikrofilmów zastąpiono nowszymi modelami”, „zainstalowano w czytelni komputer z dostępem do Internetu i zainstalowano sieć WiFi”, wprowadzono też bardziej ekonomiczne, estetyczne oświetlenie (s. 263-264). Charakterystyka bogatych zbiorów Biblioteki oraz jej obecna organizacja składają się na zasadniczą treść artykułu.

Artykuł *Mobilność w bibliotece - potrzeba czy już umiejętność? – na próbie Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie* (Scholastyka B a r a n , Katarzyna B i k o w s k a , s. 312-325) podejmuje zagadnienie bibliotecznych usług informacyjnych wykorzystujących technologie mobilne. Przedstawia sytuację na rynku tego typu urządzeń, charakteryzuje ich zastosowania w bibliotekach, omawia przebieg i wyniki badania ankietowego sprawdzającego „oczekiwania odbiorców (maturzystów i studentów) wobec dostosowania strony domowej Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie do urządzeń mobilnych”.

Ogółem czternaście artykułów (s. 142-398) tematycznie pokrewnych stanowi ponad 40 % zawartości tomu, tekstom towarzyszą liczne ilustracje, zwykle w formie fotografii opisywanych budynków bibliotecznych i ich wnętrza.

Kompozycyjnie wydzielona część „*Forum...*” zatytułowana *Muzea* zawiera pięć dalszych tekstów (s. 399-460) z towarzyszącymi im ilustracjami.

Artykuł *Muzeum Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego* (Marek B u k o w s k i , s. 416-420) przedstawia kierunki działania Muzeum, takie jak działalność wystawiennicza, współpraca z innymi pokrewnymi placówkami, działalność dydaktyczna (skierowana do studentów oraz uczniów szkół gimnazjalnych i licealnych).

Muzeum Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (Czesław J e ś m a n , Agnieszka K u l a , s. 453-465) jest placówką połączonych w 2002 roku Akademii Medycznej i Wojskowej Akademii Medycznej, które utworzyły łódzki Uniwersytet Medyczny. Autorzy przedstawili rys historyczny muzealnictwa wojskowo-medycznego w Polsce, które bierze swój początek w 1925 roku, „kiedy z inicjatywy prof. Stanisława Konopki utworzono w ówczesnej Szkole Sanitarnej muzeum”. Muzeum Polskiej Wojskowej Służby Zdrowia (część Zakładu Historii Medycyny WAM) zostało otwarte w 1972 roku. Artykuł prezentuje zbiory Muzeum, na które składają się m. in. starodruki, sprzęt medyczny, mundury służby zdrowia, dokumenty, odznaki, medale, ikonografia.

Muzeum Historii Medycyny i Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku (Magdalena G r a s s m a n n , s. 399-415) zostało powołane w 2011 roku. Autorka przedstawia tradycje medyczno-muzealne Białegostoku zapoczątkowane przez Izabelę z Poniatowskich Branicką, kontynuowane w powstałej w 1950 roku Akademii Lekarskiej. Dalszą część artykułu stanowi charakterystyka ekspozycji muzealnej (dział medyczny, dział farmaceutyczny) oraz prowadzonej przez pracowników Muzeum działalności naukowej i dydaktycznej skierowanej m.in. do studentów Uniwersytetu Medycznego oraz uczniów szkół z terenu całej Polski.

Muzeum Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (Stanisław Z w o l s k i , s. 421-438) powołał Senat Akademii Medycznej w 1990 roku. W artykule autor

omawia początki przedsięwzięcia sięgające roku 1900, rozwój projektu do dnia dzisiejszego oraz charakteryzuje zgromadzone materiały, tj. księgozbiór, w tym zgromadzone w Muzeum rękopisy oraz portrety, narzędzia lekarskie, medale.

Muzeum Farmacji im. prof. Jana Muszyńskiego w Łodzi (Jakub K o s s o w s k i, s. 444-457) zostało utworzone z inicjatywy łódzkich farmaceutów w 2008 roku, należy do Przedsiębiorstwa Zaopatrzenia Farmaceutycznego. Artykuł przybliży historię muzealnictwa farmaceutycznego w Polsce, charakteryzuje zgromadzone zbiory i kierunki działalności: wystawienniczą (ekspozycja stała, liczne wystawy czasowe związane z historią farmacji m.in. w Łodzi), naukową (spotkania naukowe, konferencje i warsztaty zawodowe), edukacyjną (wykłady, lekcje edukacyjne dla dzieci i młodzieży) i promocyjną.

Dział sprawozdawczy „*Forum...*” zawiera trzy teksty będące opisem i fotograficzną ilustracją przebiegu ważnych konferencji naukowych środowiska bibliologów i informatologów oraz bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej, które odbyły się w 2013 i 2014 roku (Emilia C z e r n i e j e w s k a, Marek D u b i ń s k i, s. 461-474; Halina G r z y w a c z, 471-482; Ewa R u d n i c k a, Marek D u b i ń s k i, 483-492).

Kończącą część tomu stanowi Słownik pracowników bibliotek medycznych (s. 493-601). Teksty prezentują sylwetki osób zmarłych (8 tekstów) oraz osób żyjących (11 tekstów), które w okresie swojej pracy zawodowej były zatrudnione w bibliotece o profilu medycznym na stanowisku dyrektorskim, kierowniczym, innym. Budowa biogramu jest ujednolicona, ilustrowana fotografią osoby, uwzględnia biografię, przebieg pracy zawodowej oraz spis publikacji. Ogółem część słownikowa „*Forum...*” stanowi 18 % zawartości recenzowanego tomu.

Łącznie artykuły z działu Biblioteki, Muzea oraz Słownik pracowników bibliotek medycznych zajmują 70 % zawartości ponad 600 stronicowej publikacji.

Reasumując, przedłożony do recenzji numer 1. „*Forum Bibliotek Medycznych*” za rok 2014 mieści w swej treści bogaty materiał dokumentacyjny oraz interesujące poznawczo charakterystyki instytucji, które stały się przedmiotem poszczególnych autorskich prezentacji.

SUMMARY

Mgr Edward Lowczowski
Łódź – UM

SUMMARY OF THE *MEDICAL LIBRARY FORUM*

The seventh annual *Medical Libraries Forum*, is honored by a „Preface” by Prof. Leszek Woźniak, PhD, Rector and Doctor *honoris causa* of the Medical University of Lodz, head of the Department of Oncology, AM, author of excellent cartoons of scientists, politicians, doctors, pharmacists and others.

The journal, ISSN number 1899-5829, has been issued since 2008 by the Medical University of Lodz. The program is chaired by Prof. Marek Mirowski, PhD, who is also the chairman of the UM Library Council, an advisory body to the Rector, and the editor-in-chief is Ryszard Żmuda, PhD, director of the university library and editor of the „*Kronikarz*”.

The pages of the *Medical Library Forum* 2014 No. 1 (13) contain articles, reports, reviews and biographical materials concerning the following topics: The Polish Union of Medical Writers (Prof. Marek Pawlikowski, PhD), centers of teaching and research in the field of teaching Bibliology, Library Studies and Information Science (Małgorzata Janiak, PhD); The following universities - University of Białystok (Katarzyna Zińczak, PhD), the Jagiellonian University in Krakow (Dr hab. Remigiusz Stanisław Sapa, PhD), the Nicolaus Copernicus University in Toruń (Małgorzata Kowalska, PhD, Wanda A. Ciszewska, PhD) and the University of Warsaw (Justyna Jasiewicz, PhD), the professional and academic activities of graduates of the University of Wrocław (Emilia Czerniejewska, MA, Marek Dubiński, MA), of the literary activities and hobbies of academics of the Academy of Medicine WAM and the Medical University of Lodz (Anna Strumiłło, MA), woodcuttings and decorative books (Renata Osiewała, MA); Research libraries: the University of Cardiff (Lidia Mikołajuk, MA), the Naval Academy of Gdynia (Alexandra

Chalińska, MA), the Zbigniew Herbert Provincial and Municipal Public Library, Gorzów Wielkopolski (Krzysztof Wasilewski, PhD), the departments of the Katowice Central Medical Library and Local Departments in Częstochowa, Katowice and Słupsk (Wojciech Giermaziak, PhD, Elżbieta Jastrzębska, MA, Danuta Korzon, MA, Marta Kulesza, MA, Ewelina Prusak, MA), the Jan Kochanowski University of Kielce (Karolina Kuśtra, MA), the Polish Academy of Arts and Sciences and the Polish Academy of Sciences (Prof. Ewa Danowska, PhD), the Academy of Mining and Metallurgy in Kraków (Ewa Dobrzyńska-Lankosz, MA), the Catholic University of Lublin (Barbara Zezula, MA), the University of Warmia and Mazury in Olsztyn (Scholastyka Baran, PhD, Katarzyna Bikowska, MA), the Raczyński Library, Poznań (Szymon Malczewski, MA), the West Pomeranian University of Technology of Szczecin (Anna Grzelak-Rozenberg, MA); museums: the Medical University of Białystok (Magdalena Grassmann, PhD), Medical University of Gdańsk (Marek Bukowski, PhD), the Jagiellonian University (Stanisław Zwolski, MA), the Prof. John Muszyński Pharmacy Museum, Łódź (Jakub Kossowski, MA) and the Medical University of Łódź (Prof. Czesław Jesman, PhD, Agnieszka Kula, MA).

The Reports section covers a scientific conference: The V Conference on “Libraries and Librarians of the Twenty-First Century - Education, Expectations and Reality. Wrocław - Wrocław University of Technology, 29 November 2013 (Emilia Czerniejewska, MA, Marek Dubiński, MA), Report of the international scientific conference „System ARROW - sine qua non of the book market in the XXI century”, Cracow – UJ 10 December 2013, Kraków – the Jagiellonian University (Halina Grzywacz, MA); „E-explosion: tools - methods - users” - report of a scientific conference at the Jagiellonian Library on the occasion of the 650th anniversary of the Jagiellonian University, Cracow - Jagiellonian University, 27 December 2014 (Ewa Rudnicka, MA, Marek Dubiński, MA).

The “Dictionary of Medical Librarians” section is devoted to a continuation of the personal details of qualified librarians. In the group, professional instructors set out their (count 19) curriculum vitae, as well as their subjective and objective bibliographies.

FBM 2014 R. 7 No. 1 (13) reviews written by Prof. Stanisława Kurek-Kokocińska, PhD, of the University of Łódź.